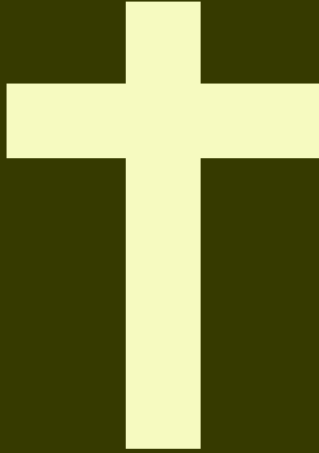

aúná-aimba simái
tarúmakain-kwasai

The New Testament in the Kosena Language of Papua New Guinea

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai
The New Testament in the Kosena Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kosena

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023
363afe94-0b4c-5e94-bf3b-b68ce841dec7

Contents

FRT	1
Mátiyu	2
Mááka	56
Árúku	87
Yóni	141
aantá-kwaasi	176
Árómaa	224
1 Kórínti	249
2 Kórínti	273
Káresiya	289
Évésasi	298
Vírípai	306
Kórósi	312
1 Tésáronaika	318
2 Tésáronaika	323
1 Tímóti	326
2 Tímóti	333
Táitási	338
Vírímóni	341
Ípiru	343
Yémési	362
1 Pítaa	368
2 Pítaa	375
1 Yóni	379
2 Yóni	385
3 Yóni	386
Yúte	387
paárurain-kwasai	389
Read the New Testament	413

Aúná-Aimba Simái Tarúmakain-Kwasai
The New Testament in the Kosena language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

Aúná-Aimba Simái Tarúmakain-Kwasai

The New Testament in the Kosena language of Papua New Guinea
 [kze]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai

Mátíyu

Ísu kwíyómpa'a irówana Mátíyu siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísun-ai agaimakáiyé. Ísuna kwayó-kwáásimá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwái áwí'a Mátíyu moórá-awí'a Árivái kwemá maanáúvái agaimakáiyé. Áánútu séna sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkaniye siróntemba ááéraan-aimba simái tarúmakon-auvai-kwandaavimba agáyómba Ísuntavai siráawe. Yútaa-kwaasi Ísuntavai sésa Áánútumó usásinankaiwaima Mésíyaaman-iyé sígwáe séna maanáúvávímbá agairáiyé. Ísu asirayámbá tokéna Áánútuna ámáánkona ááimba simátiména Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'mae iráiyé. Mátíyu mirán-áimbá maanáúvávímbá agaimakáiyé.

Áríku 3:23-28

¹ Ísu Káráisitina akúni'a uráan-kwasai. Ísu aikwá'náma Tévitimani. Tévití aikwá'náma Áávaramumani.

² Áávaramu Áísákaamba marankówana

Áísáka Yákópomba marankówana

Yákópo Yúta-iyai áváráwáínónda matinkówana

³ Yúta Pérésinte Sáraante matinkaraimba

tinówa Témamani.

Péresi Éséronimba marankówana

Éséroni Árámumba marankówana

⁴ Árámu Ámínátapamba marankówana

Ámínátapa Násonimba marankówana

Násoni Sáómonimba marankówana

⁵ Sáómoni Póásimba maránkaraimba

anówa Ár'é'apimani.

Póási Ópétimba maránkaraimba

anówa Árútimani.

Ópéti Yésimba marankówana

⁶ Yési Tévitimba marankówana

Tévití kárákwiyi-i'a uráiwai Sórómonimba

maránkaraimba anówana aiva-kwánkó áwí'a

Yúrása úwana naaén-kwamba Tévitimani.

⁷ Sórómoni Áríyapoamumba marankówana

Áríyapoamu Ápáísaamba marankówana

Ápáísaá Ésaamba marankówana

⁸ Ésaá Yíósavatimba marankówana

Yíósavati Yórámumba marankówana

Yórámu Ásáyaamba marankówana

⁹ Ásáyaa Yótámumba marankówana

Yótámu É'ásaamba marankówana

É'ásaá Ésekayaamba marankówana

¹⁰ Ésekayaa Mánásaamba marankówana

Mánásaa Émósimba marankówana

Émósi Yósáyaamba marankówana

¹¹ Yósáyaa Yékónaya-iyai áváráwáínónda matinkówana

mínkánaávímbá Pépíróni-naopakewai Ísareri-kwaasi tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a matinkaraawe.

¹² Pépíróniva'a mátínkó-kanaavimba

Yékónaya Síatiomba marankówana

Síatio Sérápápeomba marankówana

¹³ Sérápápeo Ápáyatimba marankówana

Ápáyati Éráyakimumba marankówana

Éráyakimu Ésomba marankówana

¹⁴ Éso Sétókomba marankówana

Sétóko Ékímumba marankówana

Ékímu Éráyatimba marankówana

¹⁵ Éráyati Ériesaamba marankówana

Ériesaa Mátánaamba marankówana

Mátánaa Yákópomba marankówana

¹⁶ Yákópo Yósépimba marankówana

Yósépi Máriyaamba awaikó úwana Máriyaa Ísumba anówamani. Ísuntavesa Áánútu usásinankaiwaiye sésa Káráisitiyé kwésewe.

¹⁷ Ááváramumo máyonka'a sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Tévítimo paáruenamo máyonka'a sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Pépírónivakewai tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátinkarowasa máyón-kanaavimba sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówana minká'á Máriyaa Ísu Káráisitimba maránkaraiye.

Ísumba maránkarain-kwasai.

Árúku 2:1-7

¹⁸ Ísu Káráisitimba marankómba maará uráiyé. Ísu anówamba Yósépinka'a síváúmaresa ítámakowana Yósépi íma kwesé kurónka'a ámu'a paáruyaiye. Áánútun-amanko ámu'a paárumankarowana

¹⁹ awaikó kawé'á kwéuwai séna kwaási túranka'a ai'maráanana Máriyaa aigaeyávéna iváimpo'a aúpa'á ai'mátuwanaumne-imayaa uráiyé.

²⁰ mirá imáyáama kwéena aú-kwáyowana Ísóigona kwayó'nákó kwiyómpakewai kaainampá'á simámena séna Yósépiyo Tévítin-andaraken-kwaasi óne. Máriyaamo ámu'o káúvimba Áánútun-amankowe su'mai ámu'a kauwánkáimba po kwembá úwoi mayániyompo íma áá'á káino.

²¹ iyámpóimo marankánimba áwí'a Ísuwe simámiyo siráiyé. mináwikóná ááimba kwená kwaási sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye siráiyé.

²² naaóvá'á Áánútun-ai simátimakowai sirónka'a póna mirán-tántáá'á paáruyaiye.

²³ kwemá agaimaréna séna

moórá-inaamarugo kwaai íma mairéna ámu'a

kaumái iyámpói marankáinasa miníyámpóigó

áwí'a Émáníyueriye sénááowe

agaimaréna siráimba mináwikóná ááimba Áánútu keséya máyáiyé siráiyé.

²⁴ Yósépi aúvínké usásinena Ísóigona kwayó'nákó kwiyómpakewai siróntemba awainínkómbá mairéna

²⁵ íma kwesé kúmba úwoi ména kárákwirwana iyámpói marankówana Ísuwe séna áwí'a tamánkaraiye.

aaváúmó usópaken-kwaasi taawánaraan-kwasai.

2

¹ Yútiyaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba Pétáremu-naopa'a Máriyaa Ísumba maránkarowasa némpakemba aaváúmó usópaken-kwaasi kawer-ímáyáágwará-kwáási teemesa Yérúsaremu-naopa'a tésa

² sésa Yútaa-kwaasira'a kárákwiyinine sénamo maránkáin-iyampoi náávava ánkaraao. aaváúmó usaipá'á méta awánáundaya moórá-o'a paárisata awánéta séta iyámpói maránkaraimba póta awánéta kwenáwí'a mósá maránáe séta teéméta túne siráawe.

³ suwaná marará-káwáánákó Éróti mináimbá isówana arunkó sáwí'a úwasa Yérúsaremu-naopakewai gwara'a isówana tirunkó sáwí'a úwana

⁴ Éróti mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé tááyowasa torupamáí máyówana séna Áánútu ai'marániwaimba Káráisitimba marankánimba náávava ankániyo súwasa

⁵ sésa Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopa'a ankániye. Áánútun-ai simátimakowai agaimaréna séna

⁶ Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopaken-kwaasiyono.

Yútiyaa-marava'a

kárákwiraawaivimba kentí naaópa'o kárákwiraawai íma tínaempa'a máyáawe.

kentí naaópakemba moóráwai paáruena kesí kwaási Ísareri-kwaasira'a kawé'á umái kárákwiyiniye

agaimaréna siráiyé suwaná

⁷ Éróti iséna aaváúmó usópaken-kwaasi aúpa'á tááyowasa tuwaná tísa ena séna nósatawai minó'á paárisara awánaraao súwasa simámúwana

⁸ Éróti séna Pétáremuva'a miniyámpói koavakáá-umai awáné'a tasimásimiya'a kesé kuré'a kwenáwí'a mósá máráano súwasa

⁹ isésa kumbá aaváúmó usópa'o mésamo awánaraan-o'a awánowana minókómá aiva'á kwégwena miniyámpóimó máyonka'a kogwaúwasa

¹⁰ ávááraumai aamoí ésa

¹¹ mindáúmpá'á iyésa anówante miniyámpóiyé tuwánésa kivaíresa miniyámpóigó áwí'a mósá marésa unáámbá óin-tokésa kawé-tántáá'á kóri-ontamba óimai amésa kawer-úmumbó íi-yántáá'á óimai amésa áséi-kwiyum-basawenkwará'a óimai ámakaawe.

¹² ámatuwesa tuún-kwáúwana Áánútu kaainampá'á simátimena séna Érótimba íma kosimáméro súwasa ó'on-ampakemba kentí naaópa'a kóuraawe.

Ísumba áí'maesarai Ísípi'a kurááyan-kwasai.

¹³ kóúwana kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá Yósépi kaainampá'á awánówana séna Éróti miniyámpói tuvuwindayavena kwéavakaa-ivo usásine anówante miniyámpóiyé tí'mae Ísípi-marava'a koména'a aáno simámé'a áí'mae tiyó sénaumne súwana

¹⁴ mindó'wáámbá usásinena anówante miniyámpóiyé tí'maena Ísípi-marava'a kwéména

¹⁵ mivá'á komáyowana Éróti pukáiyé. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna Ísóigo séna

Ísípi-maravakemba kesáánimba máyaina'a

ááyaanana koyauwerániye

siráiyé agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé.

iyámpói tñnkakaan-kwasai.

¹⁶ Éróti awánómba aaváúmó usópaken-kwaasi kampa'á simáuwesa kóúwana Éróti arunkó áyámba úwana aaváúmó usópaken-kwaasi simámakon-aintavaiye o'á paáuraiyemo sirón-aintavaiye imáyáa éna évakarawai tí'maréna séna Pétáremu-naor-ayampa'-naopimpa'a kaer-ímó ten-iyámpóiyé ímo kaer-ímó tarén-iyampoíye tivakáá-umai tñnkantuwaaro súwasa mirá uráawe.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Yérémaya sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna

¹⁸ Áráma-kwaasi ávááraumaimo ivi'ó tarámba ísaraawe. Áréseo aísavutantamba uráan-kwaasi miwítí iyámpóiyavesa ivi'á taawasá iyámpóimo pukáantavesa timambá aráápamai tñnkaraawasa úwoi ivi'á támae iráawe agaimaréna siráiyé.

Ísípiwakemba tiráin-kwasai.

¹⁹ Éróti puwúmba Yósépi Ísípi-marava'a ména kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá kaainampá'á awánówana séna

²⁰ miniyámpóigómbá tuvuwonáe sen-kwáási á'a púwóvo usásine anówante miniyámpóiyé tí'mae Ísareri-marava'a kwaao súwana

²¹ usásinena awainínkónte ááninkonte tí'maena Ísareri-marava'a kúmba

²² Éróti ááninko áwí'a Ákéreasi kwemá avowáná anondá Yútiyaa-ayampa'a kawáá-máyái kwémayowana Yósépi iséna mináyampá'ó koménintavena inkaisúwana kaainampá'á Áánútu simámuwana Káriri-ayampa'a

²³ Násáreti-naopa'a tí'maena koméraiye. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá Ísuntavena séna Násáretivaken-kwaasiye sénááowe agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé.

3

Yóni simátímakarain-kwasai.

Máaka 1:2-8, Árúku 3:1-18, Yóni 1:19-28

¹ minkánáávimbá moóráwai áwí'a Yóni ména nombá pétinkowai póna Yútiyaa-marava'a kúmba kavóná-marava'a koména simátimena séna

² Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a teró simátíma'mae iráiyé.

³ naaóvá'á Yóni íma máyonka'a Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísaya Yónimo paárinintavena imáyáa éna agaimaréna séna

moóráwai kavóná-marava'a ména aayamáirakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí iyana minámpá'á kwíno

Áísaya agaimaréna sirónka'a póna Yóni paárúwana mináimbá paáruraiye.

⁴ Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáú-kwatoí íréna aúwarasinei ámúrandá uréna a'nóríné kwantáámikóná aúwé mintóné su'mai kwéneña

⁵ aái simátíma'mae iyúwasa Yérúsaremu-naopakén-kwaasiye Yútiyaa-ayampakén-kwaasiye Yóntáni-nonkóna menávápákéné maanávápákén-kwáásiyé miráumai kwaási tóyo ésa

⁶ sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yóntáni-nompimba nombá pétinkaraiye.

⁷ Yóni nombá pétinkena awánómba amáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásiyé sáwíwa'a nombó pétinkanintavesa kwenópa'a tóyo uwaná simátimena séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo.

⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé'-máyaí máyéwa'a tuwánanauadne.

⁹ Ááváramu kentáá síkwá'ná ímbá póta Áánútuna kawé-kwáásiyé úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémhá kanaám-po'a kwaási aúráaro sísá'a aúráasino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawé-kwáásiyé úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró.

¹⁰ íma kawer-árámhá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbo agaisúwáantemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

¹¹ Yóni simásuwena séna kentí sáwí-ímayaa tuwé'a Áánútumpa'a tewáí nombá kwévetinkaundanivo kesínáaemba tíníwai Áánútun-amankomba ai'maráínana kuména keinárawapimba anómbo umátinkaniye. iramó agáyáantemba íníye. kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne.

¹² aawinkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbo marapá'ó kúmísanamo ásima úndáomo tútúwaisasamo kaikai'o ínín-iravimbo kwiyúumaimo agaisuwésamo anómbo naaúmpa'o mósá máraantemba kwaási miraráámhá íníye Yóni siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mááka 1:9-11, Áríku 3:21-22

¹³ minkánáá Ísu Káíriri-ayampakemba Yóntáni-nompa'a téna Yóni nombá pésinkainkwaé séna túwana

¹⁴ Yóni séna ímanivo emó nombó pésinkaniyonda kanaán-ivo kentávái se nombá pésinkaaó kwésene súwana

¹⁵ Ísu séna ivátuke súndantemba mirá uwo. mirámó ékaimo ékai Áánútu siráíni'a óyayue súwana owé séna

¹⁶ nombá pérankowana nompínkémhá usásinowana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Yóni awánómba Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana

¹⁷ aaigówé su'mai kwiyómpakemba séna maawámá kesáánimba isa'á kwená ímáyaá kwé'e'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

4

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.

Mááka 1:12-13, Áríku 4:1-13

¹ súwana Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isáníntavena Áánútun-amanko Ísumba simámuwana kavóná-marava'a

² koména toómbá íma néna ayáátááka'a 40 no'waamba kwaúwana ávááran-ai ankówana

³ Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae séna Ísunopa'a téna séna emá Áánútu áánimba úne kwésembo maanóntánkóntávái toómbá aúréna'a naanó siyó súwana

⁴ Ísu séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba séna

toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoraiivo

Áánútu siráíni'a amápa'a íyana tátoraniye

siráimba pó'a emó séndá íma mirá ónaumne súwana

⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankóna ávúmayapa'a móankena

⁶ séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba séna

Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a ti'maráínasa enká'á kárákwiresa pósa óntanka'a aísamaima turaráanavo sésa tiyáándeí aramónááowe

siráíye. mindáyavai emá Áánútu áánimba úne kwésempo maankákémbá ásávenasa kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'á móru ankánaáowe Sáátáánigo súwana

⁷ Ísu séna Áánútun-aii aúváí-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moórá-ainkwará'a séna kentí Ísóigo Áánútumba

áísaa umai isánáe ima seró

siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó sénda ima mirá ónaumne Ísu súwana

⁸ Sáátáánigo Ísumba áí'maena anón-omapa'a iréna móankená amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasiye miwítí anón-asirayane agaráárankena

⁹ séna kenká'ó kivairemo kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a kárákwiyi-mayai áména kárákwiyniyone Sáátáánigo súwana

¹⁰ Ísu séna Sáátáánigo kówaao. Áánútun-aii aúváí-kwandaavinkemba séna

kentí Ísóigo Áánútumpa'a imáyáa é'a kwenáwire

su'mai mósá maré'a kwená mayáíyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda ima mirá ónaumne súwana

¹¹ Sáátáánigo auwéna kúwasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumésa Ísumba áwa'naa uráawe.

Ísu kwená mayáímó ááimba ásárain-kwasai.

Mááka 1:14-15, Áríku 4:14-15

¹² Yóni marará-káwáánákó áwí'a Éróntavena séna sáwí'a uráíye siróntavena ándáva'a máankowana máyon-aimba Ísu iséna Káríri-ayampa'a kwéna

¹³ Násáreti-naopa'a ima koména Kápénéamu-naopa'a koméraiye. mindáópa'a Káríri-nonkwaaukón-awampa'a naopa'a Sépiyuraaniye Návataraiye tísavutantamba uráawaiti maravá'á kwáyon-daopa'ani.

¹⁴ Ísu Kápénéamu-naopa'a komáyomba naaóvá'á Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna

¹⁵ Sépiyuraaninte Návatarainte mindárai tísavutantamba uráawaiti maravá'á nonkwaaukón-awampa'a Yóntáni-nonkona menávápá'-máráó áwí'a Káríri-marava'a máyáawai ó'on-o'on-kwaasiyave'a súnda

¹⁶ minkwáásí tunkwi-ayampa'a mésa sámó kaipa'a awánanaaowe. Áánútuna némpa'o tunkwi-ayampa'o máyáawai sán-kamátinkaniye

agaimaréna sirónka'a póna Ísu paáréna mirá uráíye.

¹⁷ minkánáá Ísu simátimedayavena ááimba ásámái simátiména séna Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéseaso kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró siráíye.

Ísu étyain-kwaasi tááyarin-kwasai.

Mááka 1:16-20

¹⁸ Ísu Káríri-kwaaukón-awampakavamba kúmba kae-kwáásiráí méсарai awaaó áwí'a Sáimoni moórá-awi'a Pítáa úwana áváko áwí'a Éndaru umái méсарai miwítí mayáímá póсарai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana

¹⁹ Ísu simátiména séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máímo tímapa'o kwénaaoyantemba aúná-mayai tíménakai kwénaaeakai kesáái simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai

²⁰ minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiye.

²¹ kwesé kuyaná Ísu kómarena kúmba kae-kwáásiráí méсарai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniye tivowámpi kwimái nompí-sípívímbá méсарai kwase-únámbá to'mayaa kwéuwana Ísu minkáé'nárai tááyowasarai

²² avekáámbá tivowámba mindómpí-sípívímbá auwésarai Ísuwe kurááiye.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Áríku 6:17-19

²³ Ísu Káríri-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena mono-náúmpímpá'á Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba mináséí-kwásái kosimátímapa'a kwénaaena ó'on-o'on-ti'o únkwaasi asóvamatinkava'a kúwana

²⁴ kwenááigo Síriyaa-marava'a naaó'-nao'a kóyáwé úwasa ó'on-o'on-ti'o únkwaasiye taraváá-kwámbó tirunpimbó máyon-kwaasiye tiyayaambo árúkun-kwaasiye

tíyayaambo pukón-kwaasiye mirámó un-kwáásí taagwiya'maésa Ísunopa'a mátínkówna asóvamatinkena

²⁵ aambó kwénaaumba sáwívarawai Káríri-ayampakene Tékáporisi-ayampakene Yérúsaremu-naopakene Yútiyaa-ayampakene Yóntáni-nonkona menávápákén-kwáásiyé miráumai-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

5

Ísu omápa'a ména simátímakain-kwasai.

Áríku 6:20-23

¹ Ísu máyowasa sáwíva-kwaasimo tóyo umbá tuwánéna omápa'a umáyowasa kwená kwaásiyomba torupamáí máyówana

² simátimena séna

³ Áánútu súwa'naa ínkwáe sewái Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena miwír'á kwégawaaiye.

⁴ miwívimbá sáwí-imayaa kwáyáísana tirunkó umbái kwétaiwai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena etóyói kwéumatinkaiye.

⁵ kesávái túmo ímo maé kwéiyowai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkaimba pósa siráim-barama mayánááowe.

⁶ Áánútu siráintemba mirá ónáo kwésewai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena kawe'ó umáimo ménaaontavena kawerí'a umátinkaniye.

⁷ tirumbó kwéumatinkaawai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena arumbá umátinkaniye.

⁸ tirumpinkémbó kawer-áiné su'mai kwésewai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkaimba pósa Áánútumba awánanaaowe.

⁹ kwaásivimbo paru umátinkanaaontavesa mayái kwémayaawai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena kesí iyámpóin-owe síníye.

¹⁰ Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo arupí umáimo máyáantavesa sáwí'a kwéumatinkaawe. Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena miwí kwená kwaási-i'ó ombá póna kwégawaaiye.

¹¹ keinárawa'ó kentáv'é'ó asiramáimo máyáantavesa mindáyavesa sáwí-aimba simátinkesa sáwí'a umátinkesa ó'on-o'on-kampar-aimba simátinkaamba Áánútu keinárawa'a kawe'á kwéumatinkaiye.

¹² naaóv'á'ó Áánútun-aaimo simátímakowaimo sáwí'ó umátínkaraantemba ívé'a sáwí'a kwéumatinkaamba tirunkó kawe'á kwéina'a aamoí é'a kwíyómpakemba kentí kawe'-méyámbá mayánááowe Ísu siráíye.

sán-ká-áiné uwígón-aiye Ísu siráin-kwasai.

Mááka 9:50, Áríku 14:34-35

¹³ Ísu simásuwena simátimena séna marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a uwígómó áséimo intenkáámbá kwéowe. mirá kwéombanivo uwímó sáwí'ó énamo imbá íma kawe'á umái kéna íma ásíé éna úwoisankaamba umágwisasa aampa'á tukésa kwénaaowe.

¹⁴ marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a sámó kaintenkáámbá kwéowe. ááraipa'ó kwáyáin-daopa'ó mósá awánaantemba keinárawa'a máyáawaina ááimba kwéawanaaowe.

¹⁵ íramá oómbá kúra'maresa íma aúp'á maráiyamba avora'á maráiyamba mindáópaken-kwaasi awánanaaowe.

¹⁶ miráumai sámó kaintembá kwaásivimba mé'a sán-kamátinkaiyasa kentí kawe'-máiyái tuwánésa kentivo kwíyómpa'ó máyáiwai áwí'a mósá maránááowe Ísu siráíye.

Ísu ámáamba siráin-kwasai.

¹⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna íma kentáv'é'a sé'a Mósesi siráin-aine Áánútun-ai simátímakaaawai siráan-aine ív'á túwáiwaiye íma seró. Áánútun-ai siráan-aimba íma tuwánaumpo siráanteni'ó umáimo paárinintave'a kunkáumne.

¹⁸ simátíménda ísáaro. kwíyómba maramá kwáyáísana póna Áánútun-ai kwaikwai'a kwéíye. Áánútun-aiigo amápa'a kwaikwai'a kwéimba póna mináínkómó siráinten-umai amápa-tantaa'a paáriníye.

¹⁹ miráumai Áánútun-aaivinkembo kitor-aimbo araaisésamo ó'owantavesamo sésamo kwéundantemba mirá ínimba mindá kanaán-íye síyanamo éna Áánútu séna kesí kwaási

kawááunda-kwaasivinkemba íma asirayán-kwáásímán-owe sínívo Áánútun-aaimo taag-wiyavésamo simátimesamo sésamo Áánútun-aaí ísáaro kwésewaiyavena Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba anón-kwaasiman-owe síníye.

²⁰ moórá-aimba simátimunda ísáaro. áamáan-kawaa-kwaasiye áamáamba sen-kwáásiyé sésa Áánútumo siráintemba umái máyaumnemo sembá kampa'á kwésewe. miwímó ontembó keinárawa'o é'a Áánútumo kawááipa'a íma mé'a Áánútumo siráintemba árai'a mirámó é'o é'a Áánútumo kawááipa'a ménaaowe Ísu siráíye.

tínkamon-aimba siráin-kwasai.

Áríku 12:57-59

²¹ Ísu maarán-áinkwárá'á séna naaóvá'á Mósesi kentikwá'náyavena simátimakain-aimba ísaraamba maará séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. mirámó íyasamo ésa aaivimbá maitinkánááowe siráimbanivo

²² simátime'a sé'a miwítí kwaásiyavesa aaisambá kwétiyiyawai aaivimbá maitinkánááomba mindá kanaán-íye. miwítí kwaásiyavesa sáwí-aimba simátinkáawaima tí'maesa aaimó ísáawaitopa'a mátinkaiyasa aaivimbá maitinkánááomba mindá kanaán-íye. miwítí kwaásiyavesa uwo'aó-kwáásiyá'o. úwoi-kwaasiya'o. sésa simái sáwí'a kwéiyawai sáwí-meyambo mayánááopa'o iramó kwégaipa'a ménaaomba mindá kanaán-íye.

²³ mirán-áimbá imáyáa ombá Áánútuntave'o imáyáamo é'o moórá-yantaa'o aménée'o anóm-bono'-naumpa'o komé'o é'a kentí kwaási aaí tátokaiya'o tááka'o maké'o é'a

²⁴ Áánútumbo aménááon-tantaa'a óntan-taareigona egwaa'á mámare'a mináimbá koisámai arupí umasuwe'a koyauweré'a Áánútumba áméro.

²⁵ aaimó simátinkanae síyawaimo tí'mae kwiyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáási tímíyasa ándá-naumpa'a tinkánááowe.

²⁶ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááema ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráíye.

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:9, Máaka 10:11-12, Áríku 16:18

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna naaóvá'á Mósesi simátimakain-aimba ísaraamba maará séna ó'owi tuwainimbááre tuwai'máate íma nááoro siráimbanivo

²⁸ simátime'a sé'a moóráwaimo moórá-inimbo awánénamo tavisénée sénamo ínimba íma avora'á ínivo imáyáaneíye su'mai tavisinana Áánútu séna imáyáavinkemba á'a kwéyavisíye síníye.

²⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéimó awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawe'án-íye.

³⁰ tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyáimba'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawe'án-íye.

³¹ naaóvá'á Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaíndawai aúváivimba agaimaréna séna kesuwainimbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráimbanivo

³² simátime'a sé'a awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ai'mátuwaisana minínínkó kówéna moórá-kwaasi komairéna minínínkó aúna-kwaasigoe kwénaaimba sáwí-amba kwénaaiye. aivar-áwáikómó ai'mátukaintavena mirá kwéíye. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráíye.

amápa-tantaapimba íma matuwé'a seró-kwasai.

³³ Ísu maarán-áinkwárá'á séna naaóvá'á Mósesi simátimakain-aimba ísaraamba maará séna ísoígompata mirá ónaumne síyamba kampa'á seváínivo árai'a sé'a mirá oró siráimbanivo

³⁴ simátime'a sé'a kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a mirá oró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a íma mirá oró. Áánútu kárákwiraiwai kwíyómpa'a máyáivo Áánútu áwíka'a íma matuwé'a seró.

³⁵ Áánútu marapá'á kárákwirai'pa'an-ivo íma marará'á matuwé'a seró. Yérúsaremu-naopa'a Áánútu kárákwirain-daópa'an-ivo íma mindáópa'a matuwé'a seró.

³⁶ avután-á'nóntáúrá'á kaantáún-a'nontau íma kanaán-umai auré'a kaantáún-a'nontaura'a avután-á'nóntáú íma kanaán-umai auránááovo tí'nónká'á íma matuwé'a seró.

³⁷ kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai seró. owé mirá ónaumne seró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai seró. a'áo íma mirá ónaumne seró. simátimunda-aimba Sáátáánigona imáyáavinkení'a kwéowe Ísu siráíye.

anondámo ímo tínkami-kwasai.

Árúku 6:29-30

³⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna moóráwaimo moóráwai aúrambo pítuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenaúrumba pítuwanaaowe. moóráwaimo moóráwai áwááyaamba kútúyuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenáwááyaamba kútúyuwanaaowe siráimbanivo

³⁹ simátíme'a sé'a moóráwaimo sáwí'o umánkáimba íma anondá kwembá sáwí'a umánkaino. moóráwaimo áá'o tuwausínamo e íma kwembá inkamé ókwara'a kwántáminana tuwausíníye.

⁴⁰ moóráwaimo ená unáánkwátóiyavesamo mayánaunda pó'a áí'mae'a aaimó isáí-kwáásígónóp'a máánkare'a ókwara'a mayánaumnemo sínamo e íma a'áo se paákár-únánkwátóigwara'a amiyó.

⁴¹ moóráwaimo aampa'ó tátorenamo séna kesí náaindaamba sáwíyanka'a súwa'naa uwómó sínamo e íma a'áo se úwoi ayáátáaka'a áwa'naa uwo.

⁴² moóráwaimo moórá-yantaatavenamo simiyó sínamo e úwoi amiyó. moóráwaimo moórá-yantaatavaimo kwááyu simiyó sínamo e mirá uwo Ísu siráíye.

namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.

Árúku 6:27-28,32-36

⁴³ Ísu mináimbá simásuwena séna naaóv'á simátímakain-aimba ísaraamba maará séna kentí kwaásiti imáyáa oro. kentí namuro-kwáásí táyamba umátínkáaro siráimbanivo

⁴⁴ simátíme'a sé'a kentí namuro-kwáásí imáyáa tímé'a sáwí'o umátínkáawaiyave'a túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa seró.

⁴⁵ mirámó ombá kwíyómpa'o kentivo máyáiwaina iyámpói-i'a kwéowe. Áánútu miráumai kawe'á umátínkena aai sisaná aa'á kaisaná kawe-kwáásíraré sáwí-kwaasirare aa'á kaisaná Áánútu aai sisaná aa'á tisaná arupí-kwaasirare ímo arupímo umáimo máyáan-kwaasirare aa'á kwétiye.

⁴⁶ amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. táákísimo máyáan-umoyan-kwaasi íma kawe-kwáási ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamó éna Áánútu íma kawe'-méyámbá tímínivo kentí namuro-kwáásígwará'á imáyáa tíméro.

⁴⁷ amáparawai kentí kwaási-i'a umái kawe'á kwéumatinkaawe. Áánútuna aambó ímo kwárááwaigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kentí kwaásiye su'mai ímanivo kentí namuro-kwáásígwará'á kawe'á umátínkáaro.

⁴⁸ kentivo kwíyómpakewai kasenkuí'a umái máyáimba mindáyave'a imáyáa é'a kasenkuí'a umái máéro Ísu siráíye.

6

kwétuwa'naa-on-kwasai.

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna évakarawaiyave'a tirumbá umátinke'a túwa'naa ónááomba íma maarán-imáyáa é'a kwaási máyayanka'a kwétuwa'naa-onasa anón-kwaasiman-íye sigwáe-imayaa íma é'a úwoi túwa'naa oro. mirán-imáyáámó kwéé'o túwa'naa íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai kawe'-méyámbá íma tímíníye.

² óisambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kwaási aamoí umásinkaigwae-imayaa íma é'a íma anónkar-anonka'a síyamba úwoi túwa'naa ónááowe. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi mono-náúmparé aamparé kwírésa anónka'a sembá óisambo ímo makáawaimo tímémba íma miwítí imáyáa ombá kwétimesa kesúwí'a mósá maráigwáe sésa kwétimewe. arái'a simátíme'a sé'a mindámo tímén-anonda miwí túwí'o mósá maráamba á'a mimbéyámbá kwémayaawe.

³⁻⁴ óisambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kesí kwaási suwánaawe sé'a kwaásimo ímo máyayanka'a túwa'naa oro. mirámó ombá kentivo aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna kawe'-méyámbá tímíníye Ísu siráíye.

Áánútumpa'a námúnaa kwésen-kwasai.

Árúku 11:2-4

⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo sentembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa aamói umásinkaigwae-imayaa ésa mono-náúmpá'á mésa kwaásimo tóyo on-áyámpá'á mésa námúnaa kwésewe. árai'a simátíme'a sé'a miwímó mirámó kwéon-anonda miwí túwí'o mósá kwémaraamba mimbéyámbá kwémayaawe.

⁶ miwí mirá kwéovo Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kentí naaúmpa'a keináraware su'mai umé'a kentivombó ímo ane'ó awánaraawaimpa'a námúnaa síyana aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna iséna kawé'á umái túwa'naa íníye.

⁷ Áánútumpa'a námúnaa sénááomba úwoi-ainkaamba íma simái tavisénaaowe. Áánútuna aambó ímo kwáráawai sésa tavisimái-ainta senanayá súwa'naa íníye sésa úwoi-ainkaamba simái kwétavisevo

⁸ íma mirá oró. kentivombó Áánútumpa'o mirám-baaran-aintave'o kwéaisaa-e'o súwa'naa íníyemo síyamba á'a awánaraimba póna túwa'naa íníye.

⁹ Áánútumpa'o aai sénááomba maará sé'a kentáásivoo kwíyómpa'a máyaandawai óne. enáwí'a usáyaaitarain-awita mósá kwémaraumne.

¹⁰ kentáará'á kawááuwoya kwésune. kwíyómpakewaimo embó arááimo tainí'o ontombá súwa'naa inatá póta marapátá máyaundawaiya embó arááimo tainita ónaumne.

¹¹ ívé'a kentáási toóntá simiyó.

¹² kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta anondá íma sáwí'a umátinketa ivatá kwétuwaanaya miráumaiya kentáási sáwí'imayaa maisiyuwaao.

¹³ sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó iyambo e súwa'naa íníyone. Sáátáánigo kentáá tátoraiivo se kárákwíyiniyone. [ená kwaásimo kawááúmae kwéiyonana ená asirayámbá kwaikwai'a úmae kwéiyisana enáwí'a anómba úmae kwéiyimba árair-aimban-íye.] mirán-áimbá Áánútuwe seró.

¹⁴ sáwí'o umátinkaraamba ímo anondámo sáwí'o é'o ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba túwa'naa ena maitiyuwánívo

¹⁵ sáwí'o umátinkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba íma maitiyuwáníye Ísu siráíye.

toómbó auweson-kwásí.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútumpa'o námúnaawe su'mai sé'a toómbá kwéawesomba asósói-kwaasimo ontombá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa sésa kawé'á ésa toómbá kwéawesowe sígwáe sésa toómbó ímo naanten-tóí'á ma'mái kwémawe. árai'a simátíme'a sé'a miwítí meéyámbá miwí túwí'a mósá kwémaraambeyamba á'a mairáawe.

¹⁷ miwí ésa mirá kwéovo keinárawa'a toómbá kwéawesomba tóí'a kwisuké'a ti'nóntáu paasá tumái kawé'á úmaraiyasa

¹⁸ kwaási tuwánésa toómbá kwéawesowe íma síyana kentivo tuwánéna kawé'-méyámbá timíníye. kentivon-ane'ó ímo awánaawai aúpá'ó ombá awánaiwai kawé'-méyámbá timíníye Ísu siráíye.

kwíyómpa'a kawé-tántáákóná kwaasí.

Ánúku 12:33-34

¹⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna marapá'ó máyáamba sáwívar-óisamba íma máráaro. maráíyan-óisamba aviyaraamba káínana kwaigo náínana atún-káínasa mindámbá sáwí'a umásuwesa umóyámbá mayánááovo sáwívar-óisamba íma maré'a

²⁰ kawé'-máyaí mayáiyana kentí kawé-tántáá'á kwíyómpa'a kwéníye. kwíyómpa'a kwáyimba aviyaraamba íma káínana kwaigo íma náínana atú íma káínasa kwaási íma umóyámbá mayáiyana úwoi kwéníye.

²¹ marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkáníye Ísu siráíye.

túranko kentí imáyávimbo sámo kwégain-kwasai.

Ánúku 11:34-36

²² Ísu mináimbá simásuwena séna túranko kentí imáyávimbo sámo kai-yántáá'án-íye. túrankomo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa sáma kánívo

²³ túrankomo ímo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa túnkwiniye. marapá-tántáaré su'mai imáyáamo iyanamo éna keinárwapimbo sámo kai-yántáá'ó ímo kwénamo éna tuní-yántáákó anómba umái kwéníye Ísu siráíye.

óntantavena Áánútuntavena siráin-kwasai.

Árúku 16:13

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayáí kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayáí kawé'á umái maésa moóráwaina mayáí sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayáí íma mayánááowe Ísu siráíye.

máyáantavai íma anón-imayaa oró-kwásái.

Árúku 12:22-31

²⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna mináimbá imáyáa é'a simátíme'a sé'a máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-íye. unáánkwátóí ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-íye.

²⁶ numagómpá'á imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánívo kentívo kwíyómpakewai miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a kemá kwaási numaómbá usáyaaitaraamba póna kentí toómbó éna tímíníye.

²⁷ keinárawa'o anón-imayaamo é'o é'a maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátáaka'a ménaowe.

²⁸ unáánkwátóí ónááontave'a íma anón-imayaa é'a kwaigwandáánk'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátóí makáivo

²⁹ simátíme'a sé'a naaóv'á Yútaa-kwaasítí anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoíye konaaririyé makówai úwasa kwaási awánésa kawé'an-íye sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawé'an-íye kwésewe.

³⁰ uvá'á konaarirí-yántáaré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á makáíye. umá íma kwaikwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisúwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á makáíye. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátóí tímínívo keinárawa'a Áánútuntave'a íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-íye ímo seráámbá kwésewe.

³¹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró.

³² Áánútuna aambó ímo kwáráwai toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o e'a puwónááontavena kentívo imáyáa éna kwétímivo imáyáa íma anón-imayaa kwéé'a

³³ Áánútumo kwená kwaásimo kawááintave'a aiva'á imáyáa é'a kwembó arááímo tainí'o kwéontave'a imáyáa é'a mirámó owaná mintántáá'á kwétímíye.

³⁴ ayunkáwe aaváyaaawe paárinin-tantaatave'a íma anón-imayaa íyana tirunkó umbaí táino. ívé'a kwáyáin-tantaatave'a imáyáa é'a aaváyaaomo paárinin-tantaa'a awáné'a imáyáa é'a moórá-tawai moórá-tawaimo paárinin-tantaa'o awánaantemba imáyáa oró Ísu siráíye.

7

íma sáwí-aimba simátíméro-kwasai.

Árúku 6:37-38,41-42

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye siyanamó éna Áánútu kentáváígwárá'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó.

² kawer-áimbá kwésimatíme'a sáwí-aimba kwésimatíme'a íyantavena Áánútu kembá mirá íníye. tíménteni'a umái Áánútu miráumai tímíníye.

³ kentúrampimba irarumbá kwáyáisa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaurampimba ayaantambá kwáyáíye kwésevo íma mirá seró.

⁴ kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwésevo.

⁵ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráíye.

⁶ kawé-tántáá'ó iyánkómbó ímo ámentemba Áánútun-aaí arááiraawaima íma simátíméro. simátímíyasamo ésa aká'áamba simátinkanaowe. kawé-tántáá'ó póígombo ímo

áméntemba Áánútun-aaí íma sínkáíye kwésewaima íma simátíméro. simátimiyanamó éna mináínkó úndáraamba tokwíniye.

Áánútumpa'a námúnaa kwésen-kwasai.

Áríku 11:9-13

⁷ Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba áisaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyiyana Áánútu agaráátinkaniye.

⁸ áisaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye.

⁹ keinárawa'a iyámpóígwara-kwaasi kentáánimbaa'o kisaamá simiyómó síya'o é'a íma óntan-amu'a timé'a kisaamá timenááowe.

¹⁰ noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraanlavayaambá timenááowe.

¹¹ ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawé-tántáá'á kwétimévo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwáí póna áisaa iyawaimo éna kawé-tántáá'á timíníye.

¹² kembó tirááímo táinda-i'o umáímo kwétuwa'naa-iy'a miwí miráumai túwa'naa oro. mináímbó simátimunda Mósesi siráin-aine Áánútun-aaí simátímakaawai siráan-aine minkáér-áinkóná ááimba kwésimatimune Ísu siráíye.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Áríku 13:24

¹³ Ísu séna kaer-óntámá kwáyáisa'a sáwíyan-ontavimba usáveraaro. anón-ontama anón-ankona ontamán-íye. Áánútuna némpa'o mai'mai'o ónááon-ayampa'a minánón-ámp'á kwégwesa sáwíva-kwaasi minóntávimbá kwégowe.

¹⁴ sáwíyan-ontama umbai-áinkóná ontamán-íye. aunái'o umáímo mai'mai'o ónááon-ayampa'a minúbái-ámp'á kwégwesa esimái-kwaasiye su'mai minóntámá avakáá-umai awánésa kwéusaveraawe Ísu siráíye.

kampar-áimbá siráan-kwaasiti kwaasái.

Áríku 6:43-44, Áríku 13:25-27

¹⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna évakarawai kampa'á simátimesa sésa Áánútun-aaí simátimunda-kwaasi úne kwésewai miwí kárákwimai máéro. sipisipi-poigomo paru umáímo máintemba miwí kampa-párú umái kwénaaombanivo kawer-ímáyáá sáwí'a kwéumatinkaan-kwaasin-owe.

¹⁶ miwítí ááimbo awánanae'o é'a miwítí mayái awáné'a miwímó máyáawaina ááimba awánaaro. tokómó éna íma áwí-yantaa'a iyánivo te'á iyáníye. ampaantarigoma avo'árén-aramba íma iyánivo ampaantari-aramba iyáníye.

¹⁷ miráumai kawé-táigó kawer-árámbá iyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiye.

¹⁸ kawé-táigó íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá iyáísana

¹⁹ kawer-árámbó ímo iyain-taima ayáimai iravimbá kwéagaisuwaawe.

²⁰ miráumai minkámpá-kwáásítí mayái awáné'a miwítí ááimba miraráán-umai awánanaaowe.

²¹ kentávésa kesí Ísóigoman-íye kwésewaigwara'a Áánútu íma mútú'a kárákwinimba póna kesivo kwíyómpakewaimbo arááímo tainí'o kwéowairare su'mai kárákwiyiniye.

²² Áánútu amáparawai máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tindara'a kentávésa sáwívarawai sésa Ísóigoo ená asirayándéí Áánútun-aaí simátímakaumne. ená asirayándéí kwaásí tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyukaumne. ená asirayándéí ó'on-o'on-kawe'-mayai ímo awánaraam-bayai mairáumne sénááombanivo

²³ simátimé'a sé'a íma kesí kwaásí é'a sáwí-mayai kwémayaan-kwaasin-ovo kóro kemá sénaumne Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Áríku 6:47-49

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna kesáái isésa kwégwariyawaima mirán-kwáásímó simátiméndara'a isáaro. kawer-ímáyáágwárá-kwáásí asirayán-dámbá ónáe sésa mai'á u'maésa kumémesa óntanka'a naamayáámba móru aimái naambá úmaraiyana

²⁵ aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye.

²⁶ ániyo kesááimo isésamo ímo kawé'ó umáímo kwéisiyawaima mirán-kwáásímó simátiméndara'a isáaro. naambá ónáe sésa íma mai'á ukésa iyamba nonáámááíra'a paák'á úmakaiyana

²⁷ anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íniye Ísu siráíye.

²⁸ Ísu mináimbá simátimatuwowa torupamáimo máyón-kwaasi isésa

²⁹ áamámba sen-kwáásímó sentembá íma sívó anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavesa uráawe.

8

Ísu áumo karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

Mááka 1:40-44, Árúku 5:12-14

¹ táátavesa uwaná Ísu minómápákémbá kumúwasa sáwívarawai ánaeamba kwárówana

² moórawai áumo karón-kwaasi Ísunopa'a téna anóndakoman-íye séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyone súwana

³ Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwíye súwana avekáámbá kawáúguwana

⁴ Ísu séna enáúra'o umánkaunda-aimba simátimenavo enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó Mósesimo siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwéma enáuma máagaraatinke póima tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áurakemba kawáúgwíye sénááowe Ísu siráíye.

Áróamáni-kwayo'nakona kwaasái.

Árúku 7:1-10

⁵ Ísu mináimbá simásuwena Kápénéamu-naopa'a kúwana Áróamáni-i-kwaasiti kawááná'á ména Ísunopa'a téna asiramái séna

⁶ anóndakoo kesí kwayó'ná'á naaúmpa'a ména anón-ai'a isaná áuwawaako íma úwauwa kwéísana má'yáíye súwana

⁷ Ísu séna koasóvamankanaumne súwana

⁸ kwemá séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a ínyímpo ivátuwe aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino.

⁹ kegwára'á kawáá-má'yáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tíyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéivo úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayóná'á asóváino súwana

¹⁰ Ísu mináimbá iséna áátavena éna kwenánaeembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátíme'a sé'a minkwáási Áróamáni-kwaasigo kentávéna súwa'naa ii-ásíráyámbá tokáíye kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áimbá kwésewe.

¹¹ simátíménda ísáaro. aaváúmó usaipakéné kumpéráipakene ó'on-ó'on-ayampakene sáwívarawai tóyo ésa Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a mésa kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe toómbá nánááombanivo

¹² mindárau tisaavutantambo uráawai miwí túma maé kwéiyesa sésa Áánútu kawááipata ménaumne kwésewai tí'maena tunkwi-ayampa'a tiyuwáínasa ivi'á kwétesa sáwí'a umái mésa túwááyaamba akévundanaaowe Ísu simátimena

¹³ Áróamáni i-kwáásítí kawáánátávéna séna emó kentávemo séndantemba mirá onaná asóvanivo ená naaúmpa'a kwaaó súwana mitáwai kwená kwayó'ná'á asóvamaguraiye.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mááka 1:29-34, Árúku 4:38-41

¹⁴ Ísu Pítaana naaúmpa'a uména awánómba Pítaa aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowana

¹⁵ ayáánka'a tátorowana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaíye.

¹⁶ toómbá tímúwasa enónka'a taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana aai séna taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa kóuwana tí'o ún-kwaasi asóvatinkaraiye.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Áísáya agaimaréna Ísuntavena séna sí'o kwéimba asóvasinkena sí'o kwéimba ánásamasinkaraiye agaimaréna sirónka'a póna Ísu mirá uráíye.

Ísun-ánaemba kwaránáe siráan-kwasai.

Áríku 9:57-60

¹⁸ moórá-tawai sáwívarawai tóyo ésa Ísuna egwaa'á máyówana tuwánéna kwená kwaásiyavena séna monkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwana

¹⁹ moóráwai amáámba sún-kwaasigo téna séna amápa'-naopa'o nááindava'a esé naaónaumne súwana

²⁰ Ísu minkwáásigómbá áisaa umai isánáe séna emó sènda sún-da-aimba imáyáa uwo. kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úrandá'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégwaumne súwana

²¹ moóráwai kwenánaemba kwakówai séna anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaemba kwaránaumne súwana

²² Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaoovo emá kesínaemba kwaraao Ísu siráíye.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Máaka 4:36-41, Áríku 8:22-25

²³ Ísu mináimbá simásuvena kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kúmba

²⁴ Ísu aùn-kwaigurówana minkwaaúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa

²⁵ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa Ísóigo puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná

²⁶ nointavaíya kwéinkaiseo. kentávé'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo séna usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana

²⁷ táá'a kówasa keáimbá sésa nórán-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisasiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá maitíyukain-kwasai.

Máaka 5:1-17, Áríku 8:26-37

²⁸ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípíinkémbá ásávowasarai kae'nárai kwenópa'a tiráái. minkáé'nárai taraváá-kwámbá tirumpimbá máyowasarai kwaásimo utamátinkóm-buri-aiva'a mésarai túwáávite kwéuyasa kwaási inkaisésa minkáé'náraimo máyóyapa'a íma kwéguwasarai minkáé'nárai Ísunopa'a tésarai

²⁹ anónka'a sésarai Áánútu ááninkoo sínkami-kanaa íma tirásisa sínkaminierai kwéteno suyasá

³⁰ egwaa'á sáwíva-poima mésa umá kwénowasa

³¹ minkáé'nárai tirumpinkén-táraváá-kwántómbá Ísuntavesa sésa si'mátuweyaamo e mimpóí tirumpimbá si'maraao suwaná

³² mirán-oro súwasa taraváá-kwántómbá minkáé'nárai tirumpinkémbá kárúwesa pói-tirumpimba kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpintá kumpérómba putásowasa

³³ póira'o tavíkówai awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa póigomo úne Ísumo minkáé'náraimo umátinkone mósimatim-besimati uwasá

³⁴ isésa koawánanae sésa kumbá koawánésa Ísuntavesa sésa maambárává'á ivá siyuwéya kóao siráawe.

9

ísu aísamai pukówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Máaka 2:1-12, Áríku 5:17-26

¹ suwaná Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usáamaaisena kúmba kwená naaópa'a marapá'á ásávowasa

² évakarawai aísamaimo pukówaimba kwandaavimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkówana Ísu tuwánéna taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawé'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáumne súwasa

³ amáámba sun-kwáási keáimbá sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo minkwáásigó Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye suwaná

⁴ Ísu miwítí imáyáa tuwánéna nóra séra mirá-sáwí-imáyáá kwéoo.

⁵ moóráwaimo aísaimo pukáindawaintavenamo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira sií. kampará siíyo sénááowe. áńivo moóráwaimo aísaimo pukáindawaintavenamo sénamo usásine eyáárika'a kwaaó sínasamo ésa áraira sií. kampará siíyo awánanaaowe.

⁶ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátinkáanda awánanaaowe séna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna usásinke ená kwandaaímá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana

⁷ usásinena kwená naaópa'a kúwasa

⁸ máyówai Ísumo úmba awánésa táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu minkwáásigómbá asirayámbá ámisana póna mirá uráíye sésa táátavesa ésa tiyáamba tóipimba áákaawe.

Ísu Mátíyumba ááyaraín-kwasai.

Máaka 2:13-17, Áríku 5:27-32

⁹ suwaná Ísu tuwéna kwéna awánómba moóráwai áwí'a Mátíyu táákisimo máyón-daumpa'a máyowana awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaaemba kwa'maéna kúwasa

¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé Mátíyuna naaúmpa'a umésa toómbá nowasá sáwívarawai táákisimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé mindáúmpá'á umésa nowasá

¹¹ amáán-kawaa-kwaasi awánésa Ísuna kwayó-kwáásiyávésa tísaa esa sésa kentí anóndako nóra sénawa táákisimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásiyé toómbá kwénaíyo suwaná

¹² Ísu iséna séna sontaa-kwáásigó kawe'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáási kwétuwa'naa-íye.

¹³ mindáyave'a arupí umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna póimo tuvú'máímo agaimáímo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aaímo kwéune

siráimba mindáyave'a imáyáa é'a mirá kwéumpo mináinkóná ááimba isé'a mirán-oro Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Máaka 2:18-22, Áríku 5:33-39

¹⁴ súwasa Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáási Ísunopa'a tésa áísaa esa sésa keséya amáán-kawaa-kwaasiye moórá-mora-tawai Áánútuntaveta imáyáa éta toómbá íma kwéneta námúnaawe su'mai kwésumpo ená kwayó-kwáási íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra esa mirá kwéoo suwaná

¹⁵ Ísu séna moóráwai aarai mayáíndawai amááraawi tanómba kautiminímba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. naaémba minkwáásigómbá áí'maesa kówiyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyínintavena mináímbá siráíye.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna ááéraan-ampantaamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye.

¹⁷ aúna-anda-aran-domba ááéera-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawana minándá-arán-dóné misípísipí-áúwárásí-anaveune kawe'á umáí kwáyáíye Ísu siráíye.

inaamarúgónté aaraígóntéi kwasái.

Máaka 5:22-43, Áríku 8:41-56

¹⁸ Ísu mináímbá kwésimatimumba moóráwai mono-nánká'ó kárákirowai téna Ísu anóndakoman-íye séna aísamaivimba kumbéna séna kesiyáámumba kwévuwivo tiré ane'á koyátorenana usásinaino súwana

¹⁹ Ísu usásinena kwená kwayó-kwáásiyé mindákóe kumbá

²⁰ moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowana miníninkó Ísun-ánaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói árááira'a koyátorena

²¹ imáyáa éna séna kwená unáánkwátói árááira'a koyátóránanama sí'a ésinkaniye-imayaa éna koyátorowana

²² Ísu kwanténa awánéna séna kesímánaako áá'a íma kaíno. kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-íye sénda póna áí'a éránkáíye súwana minkánáá kawe'á umái méraiye.

²³ kawe'á umái máyowana Ísu kwéna mono'-nánk'á kárákwirowaina naambó kwáyonka'a kwéna awánómba torupamáimo máyón-kwaasi uwíremba kwésesa anón-ivi'a kwétowana Ísu tuwánéna

²⁴ séna máapa'a kúmóro. minárásígó íma pukáivo úwoi aúmá kwaiguráíye súwasa Ísuna awíráái suwaná

²⁵ Ísu tí'mátuwowasa máapa'a kunákárúwowana minárásígó pukópa'a iyéna ayáánka'a tátatorowana minárásígó usásinowana

²⁶ Ísumo ún-aimba kóyáwé uráíye.

Ísu túramba kavíkóndarai kawe'á umátínkarain-kwasai.

²⁷ mináimbá kóyáwé úwana minkákémbá Ísu aampa'á kúmba kae'nárai túramba kavíkóndarai kwenánaemba kwa'maésarai kwésarai anónka'a sésarai Tévitina akún-ándárákéwái ómpo arunkái umásinkaaoy suyaná

²⁸ kwégwena naaúmpa'a umáyowasarai minkáé'nárai kwesé umáyóyana Ísu tísaa ena séna kentávékai sékai súramba kanaán-umai kawe'á umásinkaniyewa kwéséyo Ísu súwasarai anóndakoo kanaán-umai mirá ínnyone suyaná

²⁹ kentávékai miráyavekai áraire séyamba póna túramba kawe'á íno súwasarai

³⁰ túramba awánamai kawe'á uyaná Ísu asiramái simátimena séna kemó únda íma simátímékaiyo súwasarai

³¹ ivátuwesarai kwemó úmba mósimatim-besimatimba uyaná kóyáwé uráíye.

Ísu ááma turuviyán-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

³² minkáé'nárai kuyasá évakarawai moóráwaimba áí'maesa Ísunopa'a máánkara. kwe-narumpimbá taraváá-kwámbá máyontavena minkwáásígó íma aai kwésuwasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana

³³ Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aai súwasa sáwívarawai awánéna tátátavesa ésa sésa Ísareri-kwaasiya éta naaóv'á mirám-báyái íma awáraundaya ívékwarata íma kwéawanaumne sumbánio

³⁴ amáán-kawaa-kwaasi sésa taraváá-kwántónti kawááná'á asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwayiye siráawe.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

³⁵ Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena mono'-náumpimpá'á uména Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba áséi-aimba simátíma'maena iyéna ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

³⁶ Ísu mirá kwéuwasa sáwívarawaimo tóyo umbá tuwánéna séna sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáisasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba mirá owasá íma túwa'naa úmae kwénaaowasa sáwí'a kwéowe séna arumbá umátinkena

³⁷ kwaásima Áánútumpa'a tígwáe-imayaa éna kwená kwáyó-kwáásíyávéna séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a

³⁸ kígaugona avowámpa'a námúnaa síyana mayái-kwáási tí'maráínasa mintómbá akaránááowe Ísu siráíye.

10

Ísu kwená kwaási mayáír'á tí'mákain-kwasai.

Máaka 3:13-19, 6:7-13, Áríku 6:12-16, 9:1-5

¹ Ísu kwená kwáyó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tíména ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkai-asirayamba tímakaiye.

² asirayámbá tíména kwená mayáír'á tí'maréna séna kesí aantá-kwaasin-owe súwai túwí'a moóráwái áwí'a Sáimoniye séna aúná-kwí'a tamáména Pítaawe séna moóráwái Pítaa

áváko áwí'a Éndaru moóráwai Sépéti ááninko áwí'a Yémési moóráwai Yémési áváko áwí'a Yóni moóráwai

³ Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu moóráwai áwí'a Tómaasi moóráwai áwí'a Mátíyu kwemá táákisi mayówai moóráwai Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Tátíyasi

⁴ moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai moóráwai áwí'a Yútási Isakérióti kwemá naaénba Ísumba kwená namuro-kwáásírá'á agaráátinkaraiwai miráumai-kwaasi Ísuna kwayó-kwáásímán-owe.

⁵ Ísu minkwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi ti'maréna séna kosimátima'mae nááóro. ó'onkaa-kwaasiti naaópimpare Sámériyaa-kwaasiti naaópimpare íma naae'á

⁶ kentí kwaási Ísareri-kwaasiti naaópimpa'a nááóro. sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáimo nááóntemba Ísareri-kwaasi mirámó kwéomba

⁷ kosimátima'e'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááimba ááimba kwéasaiye kosimátí'mae nááóro.

⁸ tí'o in-kwáási asóvamatinke'a púwón-kwaasi usásintinke'a túmo karáin-kwaasi túma kawé'a umátinke'a taraváá-kwámá tirumpimbá máyáan-kwaasi maitiyúwáanasa kónááowe. mimbáyáigóná asirayámá úwoi tímúna'a íma óntamba meeyámbakaavo úwoi kawé'a umátinkáaro.

⁹ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimae'á koró. óntamba íma unáámpimbá áitumae'á kwé'a

¹⁰ toón-únámá íma maimae'á kwé'a tísamai-anaamba íma maimae'á kwé'a tááúmba íma maimae'á koró. moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'á koró. túwa'naa ónááowai kárákwiyonaaovo évaka-tantaa'o íma maimae'á úwoi koró.

¹¹ Áánútu-naai simátimenaonaotave'a moórá-naopa'o kwíyamba keinárawa'o naambó tímíndawaimba avakáá é'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámá tuwé'a ó'on-daopa'a koró.

¹² moórá-naumpa'a iyíyamba máyaiyan-kwaasiyave'a sé'a kawé'a umái máéro síyasa

¹³ keinárawa'o kárákwiyiyano éna Áánútu kawé'a umátinkanivo ímo kárákwiyiyano éna Áánútu keináraware su'mai kawé'a umátinkaniye.

¹⁴ moórá-naopa'o kwíyamba naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáiyano éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntenkaani'a oró. mindáúmpará'i. mindáópara'iyoy. tuwé'a koró.

¹⁵ simátiménda isáaro. Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóv'á ó Sótómu-naopare Kómóraa-naopare méraan-kwaasi sáwí'o uráantavena sáwí-meyamba tímíniye. keinárawa'o tinaaembo umátimenaon-kwaasi sáwí-meyamba tímíniye. minkwáásíyóntí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiyeti sáwí-meyankomba usáyaaitaniye Ísu siráiyé.

sáwí'a umátinkanaaon-kwasai.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna simátiménda isáaro. sipisípimo kwisanamó áwááisaantemo in-iyánkómó intenkáámbó on-kwáásívimbá ti'maránaumne. kawer-ímáyáágwárá-kwáásiráámbá umái mé'a sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma anondá sáwí'a é'a paru umái máéro.

¹⁷ kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáási keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótkesa aaivimbá maitinkésa mono-'náúmpá'á mótkesa túwiruku'-nesa

¹⁸ kentáv'e'o asiramáimo máyáantavesa táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mátinkesa aaivimbá maitinkáiy'a miwí kesáái simátima'e'a ó'onkaa-kwaasiyonte kesáái simátimenaowe.

¹⁹⁻²⁰ aaimó simátinkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo kentiwon-amankó sénááon-aimba úwoi táaka tinkáina'a sénááowe.

²¹ évakarawai tivá'awaawi tí'mai ó'owira'a tímíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tivoisáimo ésa tiráamaa'a tí'mai ó'owira'a tímíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvowima tí'mai ó'owira'a tímíyasa tínkamiyasa puwónááowe.

²² kentáv'e'o asiramáimo máyáantavesa týamba umátinkesa mirámó kwéomba ímo ivátuwesamo kentávésamo asiramáimo méwai Áánútu kawepá'á métinkaniye.

²³ moórá-naopa'o méwasamo sáwí'o umátinkewa'o é'a tiyuwé'a isaaisé'a ó'on-daopa'a koró. simátiménda isáaro. Ísareri-kwaasiti naaó'-nao'a simátima'mae kwénaaiyana mimbáyái íma ánásaraindara'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai moórágwara'a kumónaumne.

²⁴ ívé-kwaasigo kwéagaraarankaiwaimba íma kwéusayaaitaiye. mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasi íma kwéusayaaitaiye.

²⁵ ívé-kwaasigo agarááránkainda-kwaasigomo índantemba íníye. mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasigomo índantemba íníye. miráumai kemá anóndako únasa simái sáwí'a umásinkesa sésa taraváá-kwántóntí kawáánákó áwí'a Píyésepu iyémá kwésewe. mirá kwéseмба pósa kesí kwaási simái ávááraumai sáwí'a umátinkanaaowe Ísu siráíye.

²⁶ Ísu simásuwena séna mináimbá imáyáa é'a kwaási-taaroí íma inkáisé'a máéro. aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. mindáyave'a kwaási-taaroí íma inkáiséro.

²⁷ aúpá'ó simátíménda avora'á simátíméro. keinárawa'o simátíménda-aimba sáwíva-kwaasimo torupenká'á simátíméro.

²⁸ tínkamiya'o puwónááon-kwaasi-taaroí íma inkáiséro. miwí kentimambá íma tínkambai ánásanaaovo Áánútun-aaroíye su'mai inkáiséro. kwemó éna sáwí-marupa'o íramó kwégaíndava'a túgwarare tímankwáraré tuwáinasa ménaaowe.

²⁹ maarán-áimbá imáyáa oro. sáwíyan-dumama téntékaan-dumama kae'-númámá sáwíyan-ontankakemba siyáánkai-toyaaraamba kwémeyan-ovo Áánútu kiraan-dumama kárákwirena ímo kanaán-íye sínanamo éna íma puwéna marapá'á kumínívo

³⁰⁻³¹ sáwíva'-numama Áánútu aúranka'a íma anón-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a owaná póna kárákwirena amápa-tantaa'a kwéawanena kenti'nótáugwara'a kwéataampamai kwéawanaivo íma táá'a kaíno Ísu siráíye.

Ísu áwí'a avoratá sénaunda-kwasai.

Áríku 12:8-9

³² Ísu mináimbá simásuwena séna amáparawai túranka'a kentávésa sésa kesí anóndakoman-íye síyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne.

³³ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaemba umásimiyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sínaaemba umátimenaumne Ísu siráíye.

³⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna kentávé'a maarán-imáyáa íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáíye. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínka'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai aaisambá sénááowe.

³⁵ ívékwara aánogwara'a kesááiyavesa maará onááowe. avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íníye. anáávúkowe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye.

³⁶ moóráwai kwenamáárawi kwená namuro-kwáásiráámbá umái onááowe. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínka'a onááowe Ísu siráíye.

³⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna kesí kwaási-i'a onáe síyawai aiva'á tinóvowiye tááinimbaare tíyáámumbaere tírumbá tímésa naaémba kembá tírumbá simémba uwóví'an-owe.

³⁸ kemá puwónaunda-taima sùgwaata'mae'a kondantembá kesí kwaási-i'a íyawaima umbai-yántáá'á tímíyasa minúbái-yántáá'á íma maimaésa sínaaemba kwaránáaomba uwóví'a onááowe.

³⁹ tírááimo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tírááimo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maí'a onááowe Ísu siráíye.

⁴⁰ Ísu mináimbá simásuwena séna tí'maráandawai kentáái isáiyawai kesááigwara'a isánááowe. kesáái isáiyawai sí'mákaiwain-aagwara'a isánááowe.

⁴¹ Áánútun-aaí simátimindawai évakarawaitopa'a kwínasa sésa Áánútun-aaí kwésimatimendawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima kwésimatimiwaimba Áánútu kawé'-méyámbá aména kwéisaiyawaiwara'a mirám-béyámbá tímíníye. arupí umái máyáiwai évakarawaitopa'a kwínasa sésa arupí umái máyaandawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima arupí umái máyainda-kwaasigomba Áánútu kawé'-méyámbá aména kwéisaiyawaiwara'a mirám-béyámbá tímíníye.

⁴² kesí kwaási awánésa sésa úwoisan-kwaasi ímbánivo Ísuna kwaási-i'a uráimba pó'a áwa'naa onáe sésa sáwíyan-tantaa'a nombá amíyana Áánútu kawé'-méyámbá tímíníye Ísu siráíye.

11

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Áríku 7:18-35

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mináyáátáár-áimbá simátimatuwena mimbárává'á tuwéna ó'on-o'on-daopa'a kwenáái kosimátima'mae kwégwena kwená kawer-ámbá agaráátínkaraiye.

² agaráátinkwana Yóni ándá-naumpa'a máyonka'a Áánútumo usásinankaiwai Kárásiti ún-aimba iséna kwená kwayó-kwáásí ti'marówasarai Ísunopa'a tésarai

³ áísaa esarai sésarai kumíníyonemo sirááwaiya'ono. á'owawa ónómpo kumíníwaina amu'maránaumno suyaná

⁴ Ísu séna tayauwerékai isááyamba awánááyamba Yónimba kosimámekai sékai

⁵ túramba kavíkaiwai túramba awánamai kawé'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawé'á umáí tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasantinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna

⁶ kentávéna íma kaer-ímáyáá iyawai tirunkó kawé'á kwéiye siyé Yónimba kosimámekaiyo Ísu súwasarai kuráaiye.

⁷ Yónina kwayó'nákai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aaí amápa-kwaasi simátimena séna Yóni kavóná-marava'a máyáisa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-iyé.

⁸ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe.

⁹ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aaí kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé Áánútun-aaí kwésiwaiman-iyé. árai'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútun-aaí siráawai usáyaaitaraiye.

¹⁰ Áánútun-aaí aúvávimba Yónin-aaí simái agaimaréna séna Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwiyíniye siráaiye agaimaréna siráimba Yónintavena siráaiye.

¹¹ simátiménda isáaro. Yóni nombá pétinkaraiwaina mayáigó amápa-kwaasiti mayáigómbá usáyaaitaisana Áánútu kawé'á umánkaraiwo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anómba kawé'á umátinkaniye.

¹² Yóni nombá pétinkaraiwai Áánútun-aaí simátimindayavena ááimba ásarainkakemba ívékwara'a évakarawai Áánútu kawááipa'a iyóvo sésa aambá itánáe sésa anóm-bayai máyáawasa évakarawai aamoí ésa Áánútu kenká'á kawááinkwae kwésewe.

¹³ naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowaiye Mósesiye Áánútu kwená kwaásimo kawááinimba paáriníye-aimba suwaná naaémba Yóni paárunaiye.

¹⁴ naaóvá'á Íráiyaa maemáiwai ókwara'a paáriníye-aimba suwa'á mináimbó siráan-aintave'a áraire sewa'á kemá sé'a Íráiyaantavesamo siráamba Yónintavesa siráawe kwésunda mináíntavé'a áraire seró.

¹⁵ kwéisaawai isámai kawé'á oro Ísu siráaiye.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena moórá-ainkwara'a simátimena séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno. mirán-kwáásirááni'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró.

¹⁷ moórá-íya súná'a íma táásá uráawe. ivi'á taan-íyá súná'a íma ivi'á taráawe. miníyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe.

¹⁸ Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwénena Áánútuntavena isámai toónkwará'á íma kwénaisasa kwentávésa sésa taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-iyé kwésewe.

¹⁹ kemá kwaási úranda'a kumpaárunaundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénaunasa kentávésa sésa ándá-aran-donte toonté námae íyiwaima póna táákisi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iyé kwésewe. ánivo Áánútu simátimakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwámán-iyé kwésewe Ísu siráaiye.

íma aai ísaraan-kwasai.

Ánúku 10:13-15

²⁰ moórá-mora-tawai Ísu naaó'-nao'a kawé'-máiyái imo awánaraam-bayai mayówasa awánésa sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'o ímo tuntávéna Ísu asiramái séna

²¹ keinárawa'a Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba kentópa'a tiniye. naaóvá'ó Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo imo ísaraawaivimbo kawe'-má'yái imo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino.

²² mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwée'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tinimba Áánútu Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáitóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómba timíniye-imayaa kwéowe. ániwo kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaaitaya-sawi-meyamba timíniye.

²³ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá mar'é'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe. naaóvá'á Sótómu-naopaken-kwaasivimbo kawe'-má'yái imo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai túwówana póna Áánútu mindáo'a íma ánasasuwowana ívé'a úwoi kwáyáaisino.

²⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwée'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tinimba Áánútu Sótómu-naopaken-kwaasi sáwí-meyamba anómba timíniye-imayaa kwéowe. ániwo kentí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaaitaya-sawi-meyamba timíniye Ísu siráíye.

kesópa'a teró siráin-kwasai.

Áríku 10:21-22

²⁵ minkánáá Ísu Áánútuntavena séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme

²⁶ mirámó íyáyéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu Áánútuntavena siráíye.

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma suwánaraavo kemá kesivo ááninko únana póna kesí ááimba suwánariye. amáparawai kesivoná ááimba íma awánaraavo kesivombá pó'a keyáá kwená ááimba awánaraumne. kesivoná ááimba simátímenae únda-kwaasi kanaán-umai kesivona ááimba kwéawanaawe.

²⁸ kentí mayái umbai-máyái kwémayaawana kentópa'a umbai-yántáá'á kwáyáiwai kesópa'a tíya'a kentí ímá'yáa aúináí'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe.

²⁹ kemá kesúma íma maé iyé'a paru umátínkaundawai úna'a pó'a kesí aambá kawe'a umái awáné'a kesáái taagwiyaviya'a kentí ímá'yáa aúináí'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe.

³⁰ kesááimo taagwiyavónááomba íma umbái táínana timénaunda-mayai kawe'-má'yáimán-íye Ísu siráíye.

12

Ísu savaatirár-áimbá siráin-kwasai.

Máaka 2:23-28, Áríku 6:1-5

¹ minkánááivimbá Yútaa-kwaasi agándaan-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé kígauvimba úwítí-ton-kígauvimba kwéowana kwená kwayó-kwáásí táái tinkówasa úwítí-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa

² amáán-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa tuwánaao. agándaan-kanaama aambá áumbakaawasa mirá kwéowe suwaná

³ Ísu séna naaóvá'ó Tévítimo urómbo aúváiivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana

⁴ Tévítí Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némaembanivo mono'-má'yái máyón-kwaasi némaembani. Tévítí mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe.

⁵ naaóvá'á Mósesi simátímakain-aimba aúváivinkemba awánaraawe. Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máimo kwéagayaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémaesa agándaan-kanaagwara'a mayái kwémayaawasa mirámó kwéontavesa íma aái kwésimatinkesa sésa sáwí'a kwéowe íma kwésewe.

6 simátíme'a sé'a keinárawapimba kwémayaunda-mayaigo anóm-bono'-naumpa'o kwémayaam-bayaigomba usáyaaitaraivo agándaan-kanaa mono'-máyaí-kwáásí mayáí kwémayaantave'o ímo sáwí'o kwéowe senkákémbá kesí kwayó-kwáásíyávé'a sáwí'a kwéowe íma seró.

7 Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna póimo tuvú'máimo agaimáimo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune

siráimba mináinkóná ááimbo isé'o kwarékai ímo sáwí'o uráan-kwaasi aavimbá íma maitinkáasino.

8 kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaara'o kwaásimo mayáí kwémayaamba kendéimán-íye Ísu siráíye.

ayáamba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Máaka 3:1-6, Áríku 6:6-11

9 Ísu mivá'á tuwéna mono'-náúmpá'á iyúwana

10 moórawai ayáamba kawévaiguron-kwaasi máyowasa aavimbá mayankánáe sésa Ísumba áisaa esa sésa agándai-kanaama mayáí aambá áumakaan-kanaama póna áí'o in-kwáásí asóvamankai-mayai mayáinda ámáamba araisíni. íya araisíniyo suwaná

11 Ísu tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí sipisípi-poraa'o maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááema mósá asinánááoo. owé á'a mirá ónááomba

12 kwaásigo sipisípi-poigomba usáyaaitaraimba póna agándai-kanaa áí'o in-kwáásí asóvamankanimba kawé'á éna ámáamba íma araisíniye simátímatuwena

13 ayáamba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáamba árutuwaaoo súwana ayáamba árutuwowana kawé'á umánkowana ó'on-ayaankaamba úwasa

14 ámáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpákémbá kumésa Ísumba nóraumiya tuvuwónaundaya'íyo sésa ámáayu-aimba siráawe.

Ísu Áánútuna mayáí-kwáásígóná kwaasái.

15 ámáayu-aimba sun-táámá Ísu iséna mimbáravá'á tuwówasa sáwívarawai kwenánaaemba kwárówana tí'o ún-kwaasi amápa'a asóvamatinkena

16 asiramái séna kemó umátinkaunda-aimba íma simátíméro siráíye.

17 mirámó úmba naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya sirónka'a póna Ísu mirá uráíye. Áísáya agaimaréna séna Áánútu séna

18 kwembá usásinankaraunana kesí mayáí-kwáásí isa'á kwená imáyáa kwé'e'a aamoi kwéumank'e'a aai senaná kesimankó kwesé máyainana ó'on-o'on-kwaasi amáparawai kesí arupí-aimba simátimena

19 íma aaisambá tiyéna íma anónka'a séna naaópa'a kwénaaena íma anónka'a séna

20 Áánútunopa'o ímo asiramáimo máyáan-kwaasi íma tiyuwéna kawé'á umátinkaniye. mirá úmae iyéna mayáí maimaé iyéna íma ivátuwainana kesí arupí-ainko usáyaitena kwáyainasa

21 ó'onkaa-kwaasi kwenáwí'a isésa sésa árai'a súwa'naa íníwaiman-íye senááowe Áánútu siráíye sirónka'a póna Ísu mirá uráíye.

Ísunte Piyésepuntei kwaasái.

Máaka 3:20-30, Áríku 11:14-23, 12:10, Áríku 6:43-45

22 moórawai maúmba kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna minkwáásígó íma aai kwésuwana aúramba kavíkówasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana Ísu mayauwéna minkwáásígómbá kawé'á umánkowana kwemá aai súwana aúramba awánówasa

23 sáwívarawai táátavesa ésa sésa mindá'á Tévítin-andarakemba paáriníyemo siráawaiya'i. ó'owa'íyo suwasá

24 ámáán-kawaa-kwaasi mináimbá isésa kampa'á sésa ímanivo taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Piyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

25 suwaná Ísu miwí tááma iséna simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. moórá-naopara'i. moórá-akuna'i. usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe.

26 Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'ó esamo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. kentáv'e'ó sembá Piyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiyemo kwésemba

²⁷ ániwo Piyésepuna asirayánká'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Piyésepuna asirayánká'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áimbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe.

²⁸ ániwo kemá Áánútun-amankona asirayánká'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárawapimba kwévaarisa'a kwéawanaawe.

²⁹ moórá-aimba imáyáa oro. moóráwai moórá-nanko avowámó asiramáimo máyainanamo éna mindáúmpákémbó umóyámbó mayáindayavenamo éna ima úwoi uveráníwo mindánkó avowámbá ánda asááúmankenamo éna uvékena kwená náaındaamba umóyámbá mayániye.

³⁰ kembá ima kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. ima súwa'naa esa kwaási torupamáí símémba moórá-mora umáguraawe.

³¹ mindáyave'a simátíménda ísáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwáníwo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu ima maitiyuwániye.

³² kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwáníwo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu ima maitiyuwéna ívékwara naaénkwara'a ima maitiyuwániye.

³³ kawé-táigó kawer-árámbá íyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiwo taaéramba awánésa kawé-táigón-aramban-iyé. sáwí-taigon-aramban-iyé kwésewe.

³⁴ iyánkó póigon-araa'an-owe. sáwíre su'mai on-kwáási mé'a pó'a ima kanaán-umai kawer-áimbá kwésewe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe.

³⁵ kawé-kwáási kawer-ímáyááwinkémbá kawé'máyái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaavo sáwí-kwaasi é'a sáwí-aimba kwésewe.

³⁶ simátíménda ísáaro. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba úwoi-aimbo ó'on-o'on-aimbo siráantavena tísaa íníye.

³⁷ kawer-áimbó sirén-kwaasiyavenamo éna arupí-kwaasiman-owe Áánútu séna sáwí-aimbo sirén-kwaasiyavenamo éna sáwí-kwaasiman-owe síníye Ísu siráíye.

imo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Máaka 8:12, Árúku 11:29-32

³⁸ súwasa évaka'a áamáan-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé Ísumo sáwí-aimbo sínda ísanáe sésa anóndakoo áraira Áánútumpakena kunkáana imo awánáúnda-mayai máyé'nata awánaano suwaná

³⁹ Ísu séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a ima imáyáa é'a kentávé'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e ima awánáúnda-mayai máyé'nata awánaanomo kwésemba naaóv'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá íníwo mináimbá imáyáa oro.

⁴⁰ naaóv'á'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkowanamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kaumbo-táwai maipímbá ménaumne.

⁴¹ Yónaa kaumbo-táwai anón-doyaako arumpimbá máyowana miín-kwituwówana minkákémbá Nínívaa-naopa'a Áánútun-aii kosimátimuwasa ísésa sáwí-mayai tuwésa Áánútun-aii ísaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái ima kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkésa sésa Yónaan-aii íséta sáwí-mayai tukáundayaaníwo Yónaamba usáyaaitaraiwai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái ima ís'é'a sáwí-mayai ima tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe.

⁴² naaóv'á'á kentíkwá'nára'a kárákwirawai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyááwinkémbá aaímá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aii kóisánáe séna kwémena kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái ima kwéisaamba póna naaémba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba miníninkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aii táisaraumpo Sórómonimba usáyaaitaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenáái ísómbe ima ísámai kawé'á uráawe síníye Ísu siráíye.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Árúku 11:24-26

⁴³ Ísu mináimbá simásuwena séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá ima kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávára ménaumno séna avakáá uwááena

⁴⁴ séna tayauweré'a kesí naambá kwaásigo arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna

⁴⁵ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómba uráawai tí'maena minkwáásigó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásigó sáwí'a umái máyáísasa naaémba sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómba sáwí'a umái méraiye. miráumai ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-mayai kwémaesa anómba sáwí'a úmaesa iyónááowe Ísu siráiyé.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasí.

Máaka 3:31-35, Áríku 8:19-21

⁴⁶ Ísu kwésimatimumba Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa aái simámenaontavesa máápa'a máyówana

⁴⁷ moóráwai Ísuntavena séna enanówe enáúnava'maare aái simámenaesa máápa'a máyáawe súwana

⁴⁸ Ísu séna kesinó nááwa'iyó. kesúnava'a nááwiya'o séna

⁴⁹ ayaándeí kwená kwayó-kwáási agaráátinkena séna kesinó kesivá'maa'a máyáawe.

⁵⁰ kesivo kwíyómpakewai siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímánaa'maa'anowe Ísu siráiyé.

13

moóráwai ánýumba tu'makáin-kwasai.

Máaka 4:1-20, Áríku 8:4-15

¹ mitáwai Ísu naaúmpa'a tuwéna Kárirí-nonkwaaunkon-awampa'a koména aái simátimindayavena úwasa

² sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípívimba usámaaisena máyowasa minkwáásiyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a máyówana ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimakáiyé.

³ moórá-aimba simátiména séna moóráwai ánýumba maimaéna kígauva'a kwégwena

⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye.

⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimba póna avekáán-umai anón-isana

⁶ aa'á kaisaná amímá ayáátáaka'a ima kunkéna aáyánkaguraiye.

⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye.

⁸ évakar-anayumba kawé-márávimba kunkwéna karuwéna anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaitayan-aramba iyáísana évaka'a umaimái-aramba iráiyé.

⁹ kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu súwasa kwená kwayó-kwáási kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa kwésimatiménda nóra séwa kwántámai-aimba kwésimatiméno suwaná

¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona áaimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímisa'a kwéisaavo miwí imáyáa ima tímakaisasa kwéisaantave'a kwántámai-aimba kwésimatimune.

¹² Áánútun-aaimo ísámaimo kawé'ó iyawai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isésa mirámó kwéiyano éna Áánútu túwa'naa ínasa amápar-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne siyawaíma tirumpinkémbá mináimbá maimayáinanana ima kwéniye.

¹³ kwéisaambanivo ima ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo ima awánamái kawé'á kwéowe. mirámó kwéontave'a simátimunda kwántámai-aimba kwésimatimune.

¹⁴ naaóvá'á Áánútun-aai simátimakowai áwí'a Áísáya siráimba miwí mirá kwéowe. Áísáya séna

kwéisaambanivo ima ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo ima awánamái kawé'á kwéowe.

¹⁵ miwítí imáyáao umbái kwétaisana táako aaimó isáiyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o isésamo túrambo awánésamo kesááimo isésamo miwítí sáwí-imayaamo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino

Áánútu siráíye Áísaya agaimaréna siráimba Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna simátíme'a sé'a keinárawa'a kawe'ó umáímo awánaamba Áánútu kawe'á kwéumatinkaiye. kawe'ó umáímo isáamba Áánútu kawe'á kwéumatinkaiye.

¹⁷ simátíménda isáaro. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaiye arupí umái máyówaiye sáwíwa-kwaasi keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma isaraawe Ísu siráíye.

¹⁸ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímatuwena séna moóráwai ányumba tu'makáin-ainkona ááimba súnnda isáaro.

¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa íma isámai kawe'á kwéowana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. minkwáási aampa'á kunkwáyáin-anayunkaamba kwéowe.

²⁰ ányumbo óntankwara-maravimbo kúmimba maarán-ááimbán-íye. Áánútun-aaí isésa aamoí ombánivo

²¹ íma tirumpimbá táto'mai kawe'á owasá Áánútun-aaíyavesa umbai-yántáári'a umátinkaantavesa Áánútun-aaí ivátukaawe.

²² ányumbo karaampimbó kúmimba maarán-ááimbán-íye. Áánútun-aaí isáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óisan-imayaama úmae kwénaesa mirán-imáyááo Áánútun-aaí káátasuwaisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe.

²³ ányumbo kawe'-márávimbó kúmimba maarán-ááimbán-íye. Áánútun-aaí isésa tirumpimbá táto'mai kawe'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráíye.

sáwí-anayumba u'makáin-kwasai.

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaín-aimba maarán-ááimbán-íye. moóráwai kwená kígauva'a kawer-ánáyúmbá áwí'a úwíti-anayumba u'makáísana

²⁵ moórá-no'waamba amááraawigwara'a tuún-kwaiguráawana namuro-kwáásígó téna arambó ímo iyái-úwítiraan-anayumba sáwí-anayumba avuvumpimpá'á u'makáísana

²⁶ úwíti anón-éna arambá iyáísana úwítiraan-damai u'makáiwai anón-ísasá

²⁷ mayái-kwáási awánésa kígaugo avowánópa'a tésa sésa kawer-ánáyúmbá u'makáandavimba úwítiraan-damai náávakena mimpimbá kwáyáivo sewaná

²⁸ séna namuro-kwáásígó mau'makáíye sisasá áísaa esa sésa táúyuwanaumne sewaná

²⁹ séna imanivo úwíti táúyuwaavainivo túwéwana

³⁰ kwáyainana naaémba úwíti karepáina'a toómbó akaránááowaiyave'a senasá misáwí-úwítiráán-dámái táúmai asáaumai íramá kwégaíndava'a tuwésa úwíti úramba áká'mai kesí toón-dáúmpá'á maránááowe Ísu siráíye.

taéerankona kwaasái.

Máaka 4:30-34, Árúku 13:18-21

³¹⁻³² Ísu maarán-áinkwára'á simátímena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaín-aimba maarán-ááimbán-íye. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáígó arambá ímo ané'ó awánaraan-taeramba kígauva'a u'makáawana anón-éna amaimá móívarena kóyáwé uráísana numaómá mimpimpá'á ánáamba úmarena kwémaíye Ísu siráíye.

³³ Ísu maarán-áinkwára'á simátímena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaín-aimba maarán-ááimbán-íye. moórá-iniko péreti-tomba agayánáe séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna anón-kwéíye Ísu siráíye.

³⁴ Ísu kwaásiyomba aaí simátímenae sénamo úmba íma avora'á siráívo kwántámai-aine su'mai simátímakaiye.

³⁵ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai sirónka'a póna Ísu mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna

simátíménda kwántámai-aimba simátímenaumne. Áánútu maramá taróruurainka'a aúpá'ó kwáyom-bayaigon-aaí ímo isaraan-aimba simátímenaumne siráíye agaimaréna siráimba Ísuntavena siráíye.

sáwí-anayumba u'makáin-ainkona ááin-kwasai.

³⁶ Ísu mináimbá simátimatuwena tiyuwéna naaúmpa'a iyúwasa kwená kwayó-kwaási kwenópa'a tésa sésa namuro-kwáásígómó moóráwaina kígauva'o sáwí-anayumbo kwéu'maraiwaina ááimba simásimiyo suwana

³⁷ Ísu séna kawer-ánáyúmbó u'makáiwaina ááimba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai úne.

³⁸ kígauгона ááimba maramán-iyé. kawer-ánáyúnkóná ááimba Áánútu kwená kwaásimo kwááin-kwaasiman-owe. sáwí-anayunkona ááimba Sáátáánigona kwaásiman-owe.

³⁹ namuro-kwáásígó sáwí-anayumba u'makáiwaina ááimba Sáátáánigon-iyé. toómbó akaránááon-kanaaona ááimba maramó ánásanin-kanaaman-iyé. toómbó akaránááowaina ááimba Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaiman-owe.

⁴⁰ námáimo áú'maimo iravímbó agaisuwánááontemba naaén-kanaamo tinda mirá ónááowe.

⁴¹ kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakemba ti'maráanasa kesí kwaásivinkemba sáwí-kwaasi ó'owima sáwí-imayaa tíméwasa sáwí-amba kwégwaraawai kuntúkúmai

⁴² iramó kwégaipa'a tiyuwáiyasa mésa ivi'á tésa túwáayaamba akévundarewasa

⁴³ arupí umái máyáawai Áánútu kentivo kawáaipa'a mésa aa'ó kwégaintemba mirá ónááowe. kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráiyé.

Áánútu kwaásimo kawááin-kwasai.

⁴⁴ Ísu maarán-áinkwára'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. ó'oran-ontamba maravímbá utámarena ména pukáisana moórawai téna taawánéna aamoí éna káátamarena mimbáramá meeyámbá ínintavena kwená óisamba maimái tímatuwena óntamba mairéna mimbáramá komeeyán-éna minó'órán-óntámbó ásámakaamba mairáiyé.

⁴⁵ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moórawai ameriyáamba meeyáambaraindayavena naaó'-nao'a kwénaaena

⁴⁶ awánáinda moórawai ó'oran-ameriyaamba makáinana awánéna kwená óisamba maimái kwétimena óntamba mairéna minó'órán-ámériyáámbá komeeyán-umai kwémayaiye.

⁴⁷ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. kwasen-únánkáámbá moórawai nompímbá túwáísana ó'on-ó'on-doyaa'a

⁴⁸ minúnámpímbá ógwigwisana asináindayavena umái kwéawanaisasa évakarawai áwa'naa umai asimbai áámááiva'a makésa kawe'nóyáá'á unáámpímbá áitesa sáwí-noyaa'a ivá'á kwétuwaawe.

⁴⁹ naaén-kanaa tímimba mirá íniiye. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a kawe-kwáásivínkémbá sáwí-kwaasiyomba tí'mai

⁵⁰ iramó kwégaindava'a tuwáiyasa ivi'á tésa tí'o ínintavesa túwáayaamba akévundanaaowe simásuwena

⁵¹ kwená kwayó-kwáásiyávéna tísaa ena séna simátimunda-ainkona ááimba ára isaaó súwasa owé suwana

⁵² Ísu simátimena séna isáamba simátimunda-aimba simátíméro. moórawai naankó avowá kwená naaúmpa'a ááéraan-tantaare aúna-yantaare kwáyáísana taaímbai kwená kwaási kwétimiye. mindánkó avowámó kwétimintemba miráumai ááéraam-bonor-aimpinkene Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimpinkene simátíméro Ísu siráiyé.

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Máaka 6:1-6, Árúku 4:16-30

⁵³ Ísu mináimbá simátimatuwena mimbárává'á tuwéna

⁵⁴ kwenamáápa'a kúmba miwítí mono'náúmpá'á iyéna aai simátimuwasa táátavesa ésa sésa náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasimenayaawa náawawa asirayámbá ámisana kawe'-máiyái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo.

⁵⁵ kesáámó awánáúnda taainéi évaka-tantaa'o kwéiwai ááninkoman-iyé. Máriaa áánimba éna Yémési Yósépi Sáimoni Yútási tuwaaómán-iyé.

⁵⁶ kwenáúnava'a maanká'á máyáawe.

⁵⁷ maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena mináimbá isénawa minásiráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana Ísu simátimena séna Áánútun-aii simátímíwai ó'on-ó'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

⁵⁸ kesáámó úndanten-kwaasi póna íma súwa'naa íníye suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiye su'mai mairáiyé.

14

Yóni nombó pétinkaraiwai pukáin-kwasai.

Máaka 6:14-29, Áríku 3:19-20, Áríku 9:7-9

¹ minkánáá Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá iséna

² kwená mayái-kwáásiyávéna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwaiman-iyé. pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye sirái.

³⁻⁴ ááéma Éróti kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotíyasimba mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá aambá áumbakaawa mayááne simá-sima'a úwana Éróti tí'marówasa Yónimba koái'maesa ándáva'a máánkarowana

⁵ Éróti Yónimba inkamónáe súmba kwaási-taaroí inkaiséna íma inkánkaiye. kwaási Yónintavesa sésa Áánútun-aaí simátímíwaiman-iyé suwaná Éróti séna Yónimba inkámónasa áwáá'a siyénááowe séna íma inkaména máyowana

⁶ kwembó ánkaron-kanaamo túwana anón-tanomba kaumái sáwíva-kwaasi tímúwasa nowaná Erotíyasi ayáámúnko téna túranka'a araimá marówana Éróti aamoí umánkena

⁷ minárásígóntávéna séna nóin-tantaatavena ankáíya simásímína'a áméno. árai'a súnnda pó'a sísaína'a áméno súwana

⁸ anówamba koáísaa ena súwana anówama aaí súwana Érótinopa'a téna séna Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana

⁹ iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áimbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwára'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna

¹⁰ moóráwaimba aí'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá

¹¹ táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa

¹² Yónina kwayó-kwáási iséna anómba komaimái utamánkesa Ísunopa'a tésa tasimámakaawe.

naaémba Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwai éna pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye Éróti siráiyé.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Máaka 6:31-44, Áríku 9:10-17, Yóni 6:1-13

¹³ Yóni puwómba kwená kwayó-kwáási Ísumba simámúwana iséna tuwéna kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usámaaisena kwaásimo ímo máyaiyapata kónáe séna kúmba naaó'-naokewai mináimbá iséna marapá'á kóyo uwaná nompí-sípívimbá kwéna

¹⁴ marapá'á ásavomba misáwíva-kwáási tuwánéna arumbá umátinkena tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

¹⁵ Ísu asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáási kwenópa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a tí'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meéyámbaráaro suwaná

¹⁶ Ísu séna toóntáá'a íma kwíya'a toómbá tíméro súwasa

¹⁷ miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-íníye suwaná

¹⁸ Ísu maimaé másíméro séna

¹⁹ sáwíva-kwaasiyavena mara'á máéro séna éva'aasei-tonkwara kae'nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuvena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáási tímúwasa misáwíva-kwáási tímúwasa

²⁰⁻²¹ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóigwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáási mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áitumai ógwitaraawe.

Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Máaka 6:45-52, Yóni 6:15-21

²² áitumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáási tí'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a koró. misáwíva-kwáási kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna

²³ misáwivá-kwáásí tì'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana no'wáamba aúkúwana Ísu kweyáá máyowasa

²⁴ kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avuvumpá'á máyówana maramá nénka'a kwáyowana anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa ima kumbá

²⁵ irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a túwasa

²⁶ non-avóvomayaapa'o kwénaaumba awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná

²⁷ Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne súwana

²⁸ Pítáa simámena séna emó Ísóigo úrambo éma sina'á non-avóvomayaapa'a emó máyaandava'a konó súwana

²⁹ Ísu séna kanaán-ivo tiyó súwana nompí-sípívinkémbá kunásávena non-avóvomayaapa'a Ísumo máyopa'a kúmba

³⁰ kawe'á umái kúmba anón-undamo toróntavena imáyáa éna inkaisúmba nompímbá kunávekora'nara kwéena anónka'a séna Ísóigoo kémbá tátoraaó súwana

³¹ Ísu avekáán-umai ayáámba áru'mai tátoarena séna anón-undamo toráintavai sáwí-imayaa e kesí asirayántávemo ímo imáyáamo óndayavai kunáveraaene. kesí asirayántávái íma kaer-imáyáa uwo súwasarai

³² nompí-sípívimbá usámaaisewana anón-undao maivaiyówasa

³³ nompí-sípívimbá máyówai Ísuna imáyáa mósá marésa sésa árai'a Áánútu ááninko óne siráawe.

Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mááka 6:53-56

³⁴ árai'a Áánútu ááninko óne sésa kwaaúnóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá marapá'á ásáwowa

³⁵ mimbápakén-kwáásí Ísumba aúyésa naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa tóyo ésa

³⁶ sésa ená unáánkwátói-araaira'a tátoraiyana tí'a étinkainkwae suwasá tátórówana tí'a étinkaraiye.

15

tíkwá'nái áamámba siráan-kwasai.

Mááka 7:1-13

¹ ámáán-kawaa-kwaasiye áamámba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa sésa

² ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'nái áamámba íma kwarésa tiyáámba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná

³ Ísu séna kentíkwá'námo simátímakaan-amaamba kwaré'a Áánútuna áamámba kwéaraaisemba nóra éra mirá kwéoo.

⁴ Áánútu séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánivo anóvwimo sáwikaambo simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Áánútu siráivo

⁵ keinárawa'o siráamba moóráwai anóvwiyavena simátimena séna moórá-yantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna anóvwíma íma kwétuwa'naaiye. mirámó ontávé'a kanaán-íye kwésewe.

⁶ mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-aii tuwé'a kentíkwá'nái áamámba kwégwaraawe.

⁷ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe. naaóv'á Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árair-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna

⁸ maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáíye.

⁹ kwaásiti áamámba simái paárombanivo Áánútu áamámban-íye kampa'á sembá miráráán-umai kesí imáyáa kampar-imáyáa mósá kwémaraawe Áánútu siráíye Áísáya simái agaimakáíye Ísu siráíye.

kwaásimo sáwí'o umátínkain-tantaakona kwaasái.

Mááka 7:14-23

¹⁰ Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawe'á oró.

¹¹ máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaiwo tirumpinkén-áínkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye siráíye.

¹² súwasa Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa áamáán-kawaa-kwaasi emó simátimenda-aimba isésa áwáá'a a'éesa kayóráamba iya isaánó suwaná

¹³ Ísu séna kesivo kwíyómpakewai ímo u'makáin-anayumbo éna táúyuwaniye.

¹⁴ áamáán-kawaa-kwaasi tááiyave'a íma anón-imayaa oró. miwí ímo aambó awánaakakemba tóikakemba kampa'á simátimesa sésa aambá agaráátinkanaumne kwésewe. moórá aúgavitawai moórá aúgavitawaimba ayáán-to'maesara íma kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai maipímá koyuvánkoyaaoye súwana

¹⁵ Pítáa séna kwántamá-aimbo simátimenda-ainkona áaimba simásimiyo súwana

¹⁶ Ísu séna kenkwára'á íma táako pééi kwésisa'a mé'a isáambanivo íma isámai kawe'á uráawe.

¹⁷ máápakén-tantaa'o naawái tindáámpá'á kunáyúsúgwiniwo

¹⁸ aaimó kwésemba tirumpinkén-ímáyááo éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye.

¹⁹ tirumpin-ímáyáávinkémbá sáwí-imayaa ésa tinkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa kampar-áimbá simátinkesa simái sáwí'a umátinkesa

²⁰ mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááo kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáámbo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

Kénááni-maravaken-ininkona kwaasái.

Máaka 7:24-30

²¹ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé mivá'á tuwéna Táyaa-naopare Sáitóni-naopare mináyámpá'á kúmba

²² mináyámpákén-íninkó íma Yútaa-inimba póna Kénááni-ininko Ísunopa'a téna anónka'a séna anóndakoo Tévítin-andarakewai arumbá umásinkaa. taraváá-kwámbá ke-siyáámúnko arumpimbá máyáísana sáwí'a umái máyáiyé súwana

²³ Ísu iséna íma aái súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa asiramái sésa ai'mátuwaao. aasiyaasí mirá siváínivo suwaná

²⁴ Ísu séna Áánútu si'mákaisa'a Ísareri-kwaasiye su'mai túwa'naa e'a Ísareri-kwaasimo sipisipi-poiraan-umaimo kóyáwé kwéowai kwétuwa'naa-une súwana

²⁵ miníninkó Ísun-aóka'a mara'á kumbaéna séna anóndako súwa'naa uwo súwana

²⁶ Ísu séna iyámpóiti toómbá maimái iyámbá tímúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésewe súmbanivo

²⁷ miníninkó séna anóndako árai'a sémpo iyánkó avowá owé sisaná toón-ayai takwémandaiye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-iyé sinaná kanaán-ína súwa'naa ínifyone súwana

²⁸ Ísu séna kentávái asiramái máyaanda-ininko sénda pó'a mirá ónaumne séna mitáwai ayáámúnkomba asóvamankariye.

Ísu sáwívarawai asóvatinkarain-kwasai.

²⁹ asóvamankena kúmba Káriri-kwaankon-awampa'a koukúmai omápa'a mara'á umáyowasa

³⁰ sáwíva-kwaasi kwemó máyopa'a kumbá tísamaimo tausokón-kwaasiye tiyáántámbo mavíkuron-kwaasiye túrambo kavikón-kwaasiye aaimó ímo sun-kwáásiyé ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa kwenáísamaivimba mótkowana asóvatinkowasa

³¹ tísamaimo tausokón-kwaasi kawe'á uwasá tiyáántámbo mavíkuron-kwaasi kawe'á uwasá túrambo kavikón-kwaasi kawe'á umái awánowasa aaimó ímo sun-kwáásí aái suwasá misáwíwáráwái awánésa ávááraumai táá'a kówasa Ísareri-kwaasiti Ísóigo áwí'a mósá makáawe.

Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.

Máaka 8:1-10

³² Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná séna maankwáásiyómbá kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne. ti'maráanasa miwítí naaó'-nao'a kónááombanivo aampa'á kwiyamba kánoka'a pósa píwóvainiye súwasa

³³ kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'a sáwíva-kwaasin-ovo náánkakenta toómbá maimáiya tíménaumno suwaná

³⁴ Ísu tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáiyó súwasa avakaeté kwáyáísana esimái-noyaakwara'a kwáyáiyé suwaná

³⁵ minkwáásiyóntávéna séna mara'á máéro séna

³⁶ avakaeté-tone noyááre maisokéna Áánútuntavena súwi séna mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásír'á tímúwasa minkwáásiyómbá tímúwasa

³⁷⁻³⁸ amáparawai nowaná tímú'a wówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóigwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a wówasa kwená tímú'a wówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áitumai ógwitowana

³⁹ Ísu misáwíwá-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisesa Mágátani-ayampa'a kuráawe.

16

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Máaka 8:11-13, Árúku 12:54-56

¹ mivá'á Ísu máyowasa amáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná

² Ísu séna enáink'a o awánaamba aaváúmá naaerírí'a vaisa'á sé'a aaváyaavimba aa'á kániye sé'a

³ aaváyaavimba awánaamba ainánkó aaváúmá káátasuwaísa'a sé'a ívé'a aa'á tíniye kwésewe. kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á kániye. aa'á tíniye kwésemba mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútumo ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma awánaraawe.

⁴ ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentáv'é'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwésemba naaóv'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oró. naaóv'á anón-doyaako Yónaambo nawíkwonamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kaumbo-táwai maipímbá ménaumne Ísu séna tiyuwéna kuráiyé.

íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi-i'a oró siráin-kwasai.

Máaka 8:14-21

⁵ tiyuwéna kumba Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nonkwaaúnkóná menáváp'á kumbá marap'á ásvésa kwená kwayó-kwáásí péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná

⁶ Ísu amáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-imáyáa kwéena kwená kwayó-kwáásí simátimena séna intóráin-tanta'a sáwíyan-tanta'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómbe intembá amáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a kentúma kárákwimai máéro súwasa

⁷ keáimbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma maimaéta túnanaya mirá kwésiye suwaná

⁸ Ísu keáimbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáiyé-aimba kwéseo. kentáv'é'a íma sáwíyan-imayáa é'a anón-imayáa oró.

⁹ kanaán-umai toómbá tíménaunda ááemo uráundawaina ááimba íma táako pééi kwésiye. éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi tíméwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áituraawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe.

¹⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi tíméwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áituraawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe.

¹¹ amáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a pérétimo intóráin-tantaatave'a kentúma kárákwimai máéro-aimbo sínda íma péréti-tontave'a kwésumpo nóra éra íma ísaraa súwana

¹² táako pééi súwasa mináinkóná ááimba ísówana péréti-tontavena íma siráivo amáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiye tááiyavena séna kárákwimai máéro siráiyé.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Máaka 8:27-30, Árúku 9:18-21

¹³ Ísu Sísáriya Viripai-naokon-ayampa'a kumba kwená kwayó-kwáásí tísaa ena séna kemá kwaásí úrandako kumpaáruraundawaintavesa amáparawai kentávésa nóran-kwaasiye kwéseo súwasa

¹⁴ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á Áánútun-ai simátimakaandawai áwí'a Íráiyáama óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á Áánútun-ai simátimakaandawai áwí'a Yéremaya óne sewasá évakarawai sésa naaóv'á Áánútun-ai simátimakaawavinkemba moórawai óne kwésewe suwaná

¹⁵ Ísu séna keinárawa'a kentáv'é'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana

¹⁶ Sáimoni Pítaa séna Áánútumo usásinankaiwaima Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne. Áánútu asirayánkwáráwái ááninko óne Pítaa súwana

¹⁷ Ísu séna Sáimoni Yónaa ááninkoma ónana Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kesí ááinkona ááimba sénda kwaási íma simámévo kesivo kwíyómpakewai mináímbá embá simámisa isáánda póna Áánútu embá kawé'á kwéumankaiye.

¹⁸ simátíme'a sé'a enáwí'a Pítaawemo kwéseмба mináwíkóná ááimba óntamban-iyé. anón-ontanka'a kesí naankáámbá ónaunda mindánkáámbá kesí kwaási-i'a owaná púwón-asirayanko íma usáyaaitaniye.

¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-asirayamba áména marapá'ó máyaanda sáwí'ó ombá aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áumbakaiye. kawé'ó ombá ímo aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé simásuwena

²⁰ kwená kwayó-kwáásiyávéna asiramái séna Áánútumo usásisinkaiwaima Yútaa-kwaasi kwésimu'maraawai úne-aimba íma simátíméro Ísu siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Máaka 8:31-9:1, Áríku 9:22-27

²¹ minkánáa Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásámai kwená kwayó-kwáási simátimena séna Yérúsaremu-naopa'a kondá Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé ámáamba sen-kwáásiyé sí'a índai'a umásinkesa sinkamiya'a puwónaundanivo kaumbotáwai maisúwáanana Áánútu usásisinkaniye súwana

²² Pítaa áí'maena kweyááva'a máankená séna Ísóigoo mirán-áimbá sénavo Áánútu íma owé sínasa séndanteni'a íma umánkanaaowe súwana

²³ Ísu kwanténa Pítaantavena asiramái séna Sáátáánigo siyuwé kóaa. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésempo kesí aambá íma itaaó Ísu siráiyé.

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena kwená kwayó-kwáási simátimena séna kesínaaemba kwaránáe siyawai tirááímo táinda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima sũgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe.

²⁵ tirááímo táindai'ó ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááímo táinda-yantaa'o tuwésamo puwésa aúiná'i'a umái mai'mai'a ónááowe.

²⁶ marapákémbó amápa-tantaa'ó kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íniye. puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondái'a umásuwesa ókwara'a ayáátááka'a ménaaowe.

²⁷ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakewaiye kesivóná asirayánkwárá'á kumé'a amápa-kwaasimo úmae kwéiyomba imáyáa é'a miwítí meeyámbá tíménaumne.

²⁸ árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a kemá kwaási úrandako kesí kwaásimo kwégawaanda suwáné'a naaemba puwónááowe Ísu siráiyé.

17

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkain-kwasai.

Máaka 9:2-13, Áríku 9:28-36

¹ Ísu mináímbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte kwenáváko Yóninte umái tí'maena omápa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa

² miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana óipakemba aavátúgómó inten-úwana kwená unáánkwátóirakemba sán-kena kwayání'a kówasa

³ awánomba kae-kwáásirái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tikwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana

⁴ Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta emó sínataamó éta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéi éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandeí éta mirá ónaundayaawe siráiyé.

⁵ mirá kwésunka'a ainánkó sán-kámaena kwayání'a kámae kuména kunkáátowana mináínámpínkémbá aagówé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwé'e'a ávááraumai aamoí umánkaumne. kwenáái isáaro súwasa

⁶ kwená kwayó'nárau mináímbá isésa marapá'á kumbésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowana

⁷ Ísu miwímó máyópa'a téna tine'á tátorena séna táá'a kaivó usásinaaro súwasa

⁸ awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúyana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹ máyowasa omápakemba kúmumba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátiméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae iyóro súwasa

¹⁰ kwená kwayó'nárau Ísumba áisaa esa sésa ámáamba sen-kwáási Íráiyaa aiva'á paárinana Áánútu usásinankawai Yútaa-kwaasiya amu'makáúndawaiya naaémba paárinnyemo sembá nóra sésa mináimbá kwéseo suwaná

¹¹ Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáreña to'mayaa íniye-aimba árair-aimban-iyé.

¹² simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a paárúwasa íma auyésa sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkesa mirá uráantemba kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba sáwí'a umásinkanaaowe súwana

¹³ táako pééi súwasa Íráiyaa siráimba Yóni nombá pétinkaraiwaintavena siráiyé siráawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Máaka 9:14-29, Árúku 9:37-42

¹⁴ simásuwesa omápakemba kúmumba sáwíva-kwaasi torupamáí máyówasa awánomba moóráwai Ísunopa'a téna aísamaivimba kumbéna séna

¹⁵ anóndakoo kesáánimba arumbá umánkaao. sáwí'a umái ména tanaambá váguvagu kwéna aigaregó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana nompíné iravíné tanaambá kwévamae kwénaaisa'a

¹⁶ ená kwayó-kwáási máyáapa'a máankaunasa íma kanaán-umai kawe'á umánkaraawe súwana

¹⁷ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaama isa'á kentáv'é'a íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya'i kesé ménaumpo enáánimba áí'mae tiyó súwana áí'maena túwana

¹⁸ Ísu taraváá-kwántáv'éna séna auwé kóaaó súwana arumpinkémbá auwéna kóúwana miniyámpói kawe'á umánkowana kawe'á umái méraiye.

¹⁹ kawe'á umánkowasa naaémbo Ísu kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáási tésa sésa nóra séta mintarávává-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná

²⁰ Ísu séna Áánútuntave'o mayauwánnyemo sé'o asiramáímo máyáankakai mayauwáísino. árai'a simátíme'a sé'a moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba ma'makáísana áruma wikéna anón-tainambo kwéiyintemba kesé aráápamai sáwíyanka'a mé'a naaémba anóní'a umái aráápamai mé'a omátave'o sé'o kítímae ór-ayampa'a kóaaomo síyanamo éna mirá íniye.[

²¹ Ísu mináimbá siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayáí amápa'a kanaán-umai mayánaáontavena siráiyé.]

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Máaka 9:30-32, Árúku 9:43-45

²² Ísu kwená kwayó-kwáási Káriri-ayampa'a torupamáí máyówana Ísu simátimena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi tímíyasa

²³ sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisúwáanana usásisinkaniye súwana miwí tirunkó umbái taráiyé.

táákisi-ontamba tukáan-kwasai.

²⁴ tirunkó umbái tówasa Ísu kwená kwayó-kwáásiyé Kápénéamu-naopa'a kumbá anóm-bono'-nankontavesa táákisi-ontamba kwémayaawai Pítaanopa'a tésa sésa ená anóndako anóm-bono'-nankontavena táákisi-ontamba kwétuwai. íya kwétuwaiyo suwaná

²⁵ Pítaa séna kwétuwaiye simásuwena naaúmpa'a iyúwana táákisin-aimbo ímo sirónka'a Ísu Pítaamba áisaa ena séna Sáimoniyo marapákén-anón-kwáási tímáaraawitopakemba táákisi-ontamba maésa ó'onkaatopakemba maésawa kwéompo nóran-imayaamo kwéemo e simásimiyo súwana

²⁶ Pítaa séna táákisi-ontamba ó'onkaatopakemba mairáawe súwana Ísu séna miráumai Áánútuna kwaásiya póta anóm-bono'-nankona táákisi-ontamba íma tuwánaundayaanivo

²⁷ áwáá'a sevái póta úwoi tuwánaundayaanivo nonkwaaúmpá'a kuré ánda túwénana kumína aiva'ó torénda-noyaa'a mairé óipimbo óntambo kwáyaina maimaé minóntándéí esáváiyé kentáváiyé táákisi móuwo Ísu súwana mirá uráiyé.

18

nááwa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Máaka 9:33-37, Árúku 9:46-48

¹ mitáwai Ísuna kwayó-kwáási kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba nááwa usáyaaitesa anón-kwaasi-i'a kwéoo suwaná

² Ísu moórá-iyampoi ááyowana túwana avumpimbá aránkena

³ séna árai'a simátíme'a sé'a sen-ímáyáámó ímo tuwé'o iyámpóimo ímo usáyaaitanae-ímayamo ontembó keinárawa'a mirán-ímáyáámó ímo íyanamo éna Áánútu kenká'a íma kawááiniye.

⁴ miníyámpóigó tísamaivimbo máintemba mirámó kwéowai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba kwéusayaaitaawe.

⁵ kentávésa ímáya kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwéusuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Máaka 9:42-48, Árúku 17:1-2

⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóigomo kesááyavenamo árairemo sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááyavesamo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa ísésa sáwí-ampa'a kówiyasa Áánútu kampa'ó síyawaima sáwí-meyamba anómba timínívo miwímó tinumampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompimbó túwáawasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-íye.

⁷ marapá'a máyáanka'a kesáái tuwésa sáwí-ampa'a kónááontavena ó'on-ó'on-tantaako kwétavisiye. mirá-sáwí-tántáákó kwaikwai'a kwéimba pósa sáwí-ambo ó'owimo agaráátinkáawai sáwí-meyamba mayánáaowe.

⁸ tiyáánkowa'i. tísamaigowa'i. sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'a kúnavo sé'a moórá-tiyaana'i. moórá-tisamaiya'i. arátúwáaro. kae-tiyááná'i. kae-tisámáiyá'i. kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o íramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráimbo maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye.

⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'a kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéimo awáné'o é'a sáwí-marupa'o íramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráimbo maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye Ísu siráiyé.

sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.

Árúku 15:3-7

¹⁰ Ísu séna úwoi-kwaasiyave'a úwoisamban-owe íma sé'a kárákwiyoro. Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwírá'a kárákwiraawai kesivo kwíyómpakewaina eg-waa'á mésa miwí táái kwésímamevo kárákwiyoro Ísu siráiyé.

[

¹¹ Ísu mináimbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyave'a tivakáá-umai sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'a métínkáandayave'a kunkáumne.]

¹² sipisípíra'a kárákwiyowai kwéon-aimba ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípíra'a kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisana misáwíva-sípísípímó umó kwénaamba tiyuwéna moórámo áúyokwimba koavakáá eémena

¹³ awánénamo ímbá aamoí kwéena séna kesí sipisípi áúyokwimba áikaumne séna mimbóráwáiná aamoí anómba éna sáwíva-sipisipi ímo áúyokombo úwoimo máyáawaiti aamoí sáwíyanka'a kwéiye.

¹⁴ sipisípíra'o kárákwiyowaimo áúyokwi-sipisipiavenamo arunkómó umbaimó taintembá kentivo kwíyómpakewai kwená aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyavena arunkó umbái kwétaiye Ísu siráiyé.

kentí kwaási sáwí'a umátínkáan-kwasai.

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna ená kwaási Áánútuna kwaásigomo embó sáwí'o umánkainamo e kwempá'a minántávái kosimáminana kwéwé su'mai máyaindara'a kosimáminana enáái ísénamo arupí umánkainamo ékai kwesé esé kawé'a umái máékaiyo.

¹⁶ enáái ímo ísáinamo e moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'a simámiyo. Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna moóráwaimba aaivimbá mayankánae séna mináimbá ísarewai kaerá'i. kaumbowá'i. tí'maena mátinkena áísaa umai ísáníye siráimba mindáyavena ená kwaási enáái ísáníntavena moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'a mé'a simámiyana kentáái ísáino.

17 ányo ímo isáínamo e Áánútuna kwaási torupamátinke enáái simátímínasa mésa simámíyana kwemó miwí tááimo ímo isáínamo e imáyáa e se Áánútuna aambó ímo kwáráan-kwaasiraamba éna táákísi-umoyan-kwaasiraamba kwéiye siyó Ísu siráiyé.

18 Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a marapá'ó máyáanka'a sáwí'ó ombá aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áúmbakaiye. kawe'ó ombá ímo aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé Ísu siráiyé.

19 Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-aimba simátíménda isáaro. marapá'ó máyáanka'a kae-kwáásigóráímó moórá-aintavesaraimo mimbórá-ímáyáámó ésaraimo kesivo kwíyómpakewaimo áisaa iyanamo éna mirá umátinkaniye.

20 kaumbo-káé-kwaasi kentávésa imáyáa ésa torupamáí máyáamba túwa'naa ónaundayave'a miwísé ménaumne Ísu siráiyé.

21 Ísu mináimbá súwana Pítáa Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesí kwaási sáwí'ó umásinkáva'o kwéiyomba mindáyave'a nóraumai-tawai íma aaivimbá mayankéra íma imáyáa éra ivátuwanaumno. avakaeté-tawaima sáwí'a umásinkáimba íma aaivimbá mayanké'a íma imáyáa é'a ivátuwaunda pó'a moórá-tawaimo sáwí'ó umásinkaindara'a aaivimbá íya mayankéra. íya imáyáa éra. ivátuwanaumno súwana

22 Ísu séna íma avakaeté-tawaiye su'mainivo úwoi mirá úmae iyuwó Ísu siráiyé.

óntamba ámakaintavai íma ivátuwaao siráin-kwasai.

23 Ísu séna sáwí'ó umátinkáimba íma imáyáa é'a ivátuwaaromo súnda maarán-íiyávé'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áímbán-íye. moórá anón-kwaasigo kwená mayái-kwáási óntamba kwááyu tímakena

24 tísaa ónâe kwéiiba anón-ontamba 10,000,000 ontamba kwááyu ámakaiwaimba moóráwái áí'maena móaminkwae séna íyísana

25 íma móamintavena óntan-anavo séna kwembá airé'a awaininkómbá airé'a kwená iyámpóiyé kwená póiyé kwená óísane maimaé'a ó'on-kwaasiti mayái mayánintave'a miwí kwétíme'a óntamba maimaé'a kemó tukáunda-ontankaamba umái másiméro sisaná

26 kwená mayái-kwáásigó aísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a amápa'a áméno sisaná

27 kwená anón-kwaasigo arumbá umánkena séna kanaán-ivo kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwaao sisaná

28 mayái-kwáásigó máápa'a kuména moórá mayái-kwáásigómbá awánéna sáwíyan-ontamba 100 ontamba ámakaiwaimba awánéna amósamba kumbapaména anónka'a séna kwááyumo ámakaunda-ontamba avekáámbá simiyó sisaná

29 kwenáísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a áméno sisaná

30 íma iséna áí'maena ándáva'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba símínasa ayúránkáaro sisaná

31 mayái-kwáásiyómbá awánéna tirumbá umánkesa miwítí anón-kwaasira'a kosimáméwana

32 anón-kwaasigo iséna kwená mayái-kwáásigó sáwívar-ontamba 10,000,000 ontamba mairáiwaimba ááyaisana tisaná séna sáwí-mayai-kwaasi óne. kentávái arumbá umásinkaao séndayave'a mirá é'a anón-ontamba kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwe íma simiyó sé'a

33 sirumbó umánkaraundantemba moórá-mayai-kwaasigomba arumbá umánkáaraamba sáwí'a óne séna

34 arumbá anómba sáwí'a umánkena ándáva'o kárákwiraindakonka'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba amápa'a simína ayúrankaao sisaná ándáva'a ánkariye

35 Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kentí kwaásimo sáwí'ó umátinkáambo ímo ivátuwe'ó imáyáamo úmae kwéiyíyanamo éna kesivo kwíyómpakewai kentí sáwí-mayai íma maitiyuwániye. óntan-anavomo intembá kesivo mirá umátinkaniye Ísu siráiyé.

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Máaka 10:1-12, Árúku 16:18

19

1 Ísu mináyáátáár-áimbá simátímatuwena Káríri-ayampa'a tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápár-áyámpá'á komáyowasa

2 sáwívarawai tóyo uwaná tí'ó ún-kwaasi asóvataminkariye.

³ asóvamatinkowasa áamáán-kawaa-kwaasi sésa Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo maanántáváyá'i. ó'on-ó'on-aintavaiyi'i. awainínkómbá kanaarará auwáníyo. mirámó énamo éna áamáán-aimba araisíni. íya araisíniyo suwaná

⁴ Ísu séna naaová'ó Mósesimo agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna Áánútu kwíyómba maramá tarórunonka'a araaigwárá kwaaigwárá'á tarórunaiye.

⁵ tarórunena séna araaigwárá kwaaigwárá'á tátórunaundayavesa tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágárotamai mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe Áánútu siráiyé.

⁶ mindáyavesa awaikóe awainínkóe íma kae-kwaásiráámbá ésa mimbórá'á kwéowe. Áánútu aarai-kwaai moórái'a umátinkaraintavesa íma tasáero Ísu súwasa

⁷ miwí sésa naaová'á Mósesi maará séna moórawai awainínkómbá ai'mátuwaíndawai aúvávimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráiyé. nóra séna mirán-áimbá siráiyó suwaná

⁸ Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-aaí íma isóntavena mindáyavena Mósesi minámáámbá siráimbanivo Áánútu kwíyómba maramá tarórunonka'a íma mirá siráiyé.

⁹ simátimé'a sé'a moóráwaimo awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ó'on-aintavena ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu mináimbá simásuwena máyowasa kwená kwayó-kwaási sésa aaraimó kwémayaamba sénda-aimba kwáyáinka'a pósa mirá kwéovo ímo aaraimó maésamo úwoimo kwémaemba kawe'á kwéowe suwaná

¹¹ Ísu séna amáparawai sen-áimbá íma kawe'á umái isáawasa aaraimó ímo mayánááontavesa Áánútu asirayámbá tímakaiwai mináimbá kwéisaawe.

¹² évakarawai moórá-mora-aintavesa íma aarai máyáawasa évakarawai tinóvowi sáwí-kwaasi tinkaraawai aarai íma máyáawasa évakarawai túmo sáwí'o umátinkaraawai aarai íma máyáawasa évakarawai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa Áánútuntavesa imáyáa ésa aarai íma kwémayaawe. kanaán-umai mirá ónaumnemo kwésewai mináimbá isánááowe Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawe'á umátinkarain-kwasai.

Máaka 10:13-16, Áríku 18:15-17

¹³ Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawe'á umátinkena Áánútumpa'a námúnáa sínkwaé sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwaási sésa tí'mae'a kóro suwaná

¹⁴ Ísu simátimena séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpóimó kesópa'o tentembá Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpóimo kesópa'o tí-amba íma itátinkaaro séna

¹⁵ miníyámpóirá'á ayáámba tátorena túwa'naa umai námúnáa simásuwena tíyukaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Máaka 10:17-31, Áríku 18:18-30

¹⁶ tiyuwówana moórawai ívé-kwaasigo Ísunopa'a téna séna anóndakoo nóran-kawera umáiya aúná'i'a umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana

¹⁷ Ísu séna nóra se kawe'-máiyáyáváyá sísaá oónó. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawe'ná'án-íye. aúná'i'a úmai maí'mai'a ónáe sémo e Áánútuna áamáamba kawe'á umái kwaraao súwana

¹⁸ mindákó áísaa ena séna nóin-amaana kwaránaumno súwana Ísu séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma uwó. íma aarai-úmóyámbá uwó. íma umóyámbá mayaaó. kampará-áimbá íma simátinkaao.

¹⁹ kentinóvowi túwí'a anómba uwó. esávái-ímáyáámó óndantemba ená kwaásiti imáyáagwara'a uwó. miráumai-amaamba kwaraao Ísu súwana

²⁰ mindákó séna minámáámbá kwa'maé'a kwéiyumpo nóran-amaankona íma kawe'á kwéuno súwana

²¹ Ísu séna amápa-tantaa'o kanaamó émo e ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawe'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankániye. tímatuwemo e kesínaemba kwaráníyone súwana

²² mináimbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráiyé.

²³ kúwana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna árai'a simátíme'a sé'a sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaásimo kawááipa'a kwíyamba umbái táníye.

²⁴ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá ima kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútumo kawááipa'a kosinó Ísu súwasa

²⁵ kwená kwayó-kwáásí mináimbá isésa táátavesa ésa sésa umbái taintávésa nóran-kwaasiya Áánútumo kawááipa'a ménaaoo suwaná

²⁶ Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáinéí ima meéyámbaresa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiye súwana

²⁷ Pítáa séna isaaó. kentáási amápa-tantaa'a tuwéta enánaemba kwégwaraumpo nóram-beyana mayánaumno súwana

²⁸ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu amápa-tantaa'a aúnái'a úmaraindara'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ságayankwarawai mé'a kárákwiyona'a keinárawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kesínaemba kwégwaraawai Ísareri-kwaasi mayáiyávé'a tísaa ónááowe. Ísareri sísamaivakemba kae'á kumbaimái tínkaraiwai-andarakewai tísaa ónááowe.

²⁹ kentávésa imáyáa ésa Áánútun-aaí kosimátimenaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tivá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá tuwáawaina anondáma tuwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa aúnái'a umái kwíyómpa'a mai'mai'a ónááowe.

³⁰ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráíye.

20

ándá-aran-kigauva'-mayai-kwaasiti kwaasái.

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moóráwái ándá-aran-kigauvo avowámá kesi mayái mayáigwáe séna ááema usásinkena kwaási tivakáá-umai tuwánéna

² séna kesi mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno sisasá owé sewaná tí'maena kwená ándá-aran-kigauva'a móitinkaisasa mayái kwémayaawana

³ usá aaváyaavimba ókwara'a mayái mayáigwáe séna mayáímó mayánáe sésamo torupamáimo máyáapa'a kwéna tuwánéna

⁴ séna kesi mayái kwémaewa'a arupí-meyamba tíméno sisasá

⁵ owé sésa mimbáyái kwémayaawana kwáyá'wái mirán-umai ókwara'a kwétirena eénáínka'a ókwara'a kwétirena

⁶ mayái ánásanaaon-kanaa sáwíyanka'a kwétisana mayáímó mayánáe sésamo torupamáimo máyáapa'a kwéna évakarawai tuwánéna séna nóra éra úwoi máyáao sisasá

⁷ sésa ima moórá-kwaasigo kesi mayái máyáaro siráawata máyaumne sewaná tiré'a kesi ándá-aran-kigauva'a mayái máyáaro sisasá mirá uráawe.

⁸ mirá owaná eénáínka'a kigauvo avowámá mayái-kwáásír'ó kárákwiraiwaintavena séna mayái-kwáásí tááyare miwítí meéyámbá tímé naaembo tiráawai aiva'á tímé aiva'ó tiráawai naaemba tímíyó sisaná

⁹ iséna mirá éna mayái ánásainiye kwéínka'a tiráawai moórá-tawai-mayaigona óntamba tíména miráumai tímátuwena

¹⁰ ááema aaváyaavimba tiráawaiti meéyámbá tíménáe kwéisasa miwí imáyáa ésa kentáási meéyámbá anómban-íye kwésewana moórá-tawai-mayaigona óntamba tímísasa

¹¹ maimaésa kigauvo avowámá í'ái simánkáawana

¹² miwívínkémá moóráwái séna naaemba tiráan-kwaasi sáwíyam-bayai mairáavo kesáa aiva'á tiráundawaiya anón-a'a kwégaisata umisi-aráá'á méta anóm-bayai mairáundaya mimbórál'a umáiya meéyámbá simakaandaya nóra séwa kentáámó siméndantembeyamba miwí tímakaano sisaná

¹³ kigauvo avowámá séna kesi kwaásiyo kemá sé'a kesi mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno súna'a owé sé'a mayái mairáawa'a mindáyave'a ima sáwí-meyamba kwétimumpo

¹⁴ kentí meéyámbá maimaé'a koró. keinárawa'o tímúndantem-beyamba naaembo tiráawai mirám-béyámbá tíménáe'a kwéune.

¹⁵ kesi óntambo taaímbaré'o kwétimunda mindá kendéimán-íye. sáwíyam-bayai mairáawai anón-ontamba kwétimuna'a ímo kayóráaraamba kwégayoraawe kigauvo avowámá siráíye Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna miraráán-umai Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a aiva'á kwégowai iyasa naaémbo kwégowaise mimbórái'a umái aasiyaasi aúiná'a umái mai'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Máaka 10:32-34, Áríku 18:31-33

¹⁷ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwena kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tinkarena

¹⁸ simátimena séna maisáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásiyé ámáamba sen-kwáásiyé agaráátinkainasa kembó sinkami-aimba simái tarúmaresa

¹⁹ sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa kanaaráá'a kwésinkesa súwíruku'a nésa taaira'á sinkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráiyé.

kae'nárai tinówama Ísumba áisaa uráin-kwasai.

Máaka 10:35-45

²⁰ minkánáá Sépéti ááninkai tinówama tí'maena Ísunopa'a téna moórá-yantaatavena áisaa ínintavena anóndakoman-iyé séna takívairowana

²¹ Ísu séna nóintavaiya sísaa ínnyewa kwéono súwana tinówa séna emó kawááindava'a kesááninkai usásintinke évarevar-akwampa'a tinkáníyone súwana

²² Ísu séna sénda-ainkona ááimba íma ísaraíye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarárá kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo súwasarai keirái kanaám-pókai náyaúye suyaná

²³ Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa

²⁴ Ísuna kwayó-kwáási siyáánkainarawa'a mináimbá isésa mináváráwai áwáá'a tíyúwana

²⁵ Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásiyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simáti-simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe.

²⁶ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe.

²⁷ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáimá túwa'naa oro.

²⁸ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaundayave'a puwónaumne Ísu siráiyé.

Ísu túramba kavikóndarai kawe'á umátinkarain-kwasai.

Máaka 10:46-52, Áríku 18:35-43

²⁹ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé Yéríko-naopakemba kumbá sáwíva-kwaasi tínaaemba kumbá

³⁰ kae'nárai túramba kavikóndarai aanéiva'a mésarai Ísu kwétiye-aimba isésarai anónka'a sésarai Tévítin-andarakewai ómpo arunkái umásinkaaoyasá

³¹ misáwivá-kwáási áwáá'a tiyésa sésa aaí séyavo suwasarái mináimbá ivátuwesarai ó'omba anónka'a sésarai anóndakoo Tévítin-andarakewai ómpo arunkái umásinkaaoyasá kwésuyana

³² Ísu aampa'ó kumba minká koména tísa ena séna nóin-tantaara tirááimo táinda-yantaa'a umátinkanaumno súwasarai

³³ anóndakoo súramba kawe'á umásinkaaoyasá

³⁴ Ísu arumbá umátinkena ayáamba túranka'a tátorowasarai avekáámbá túramba kawe'á umái awánésarai Ísu ánaemba kwa'mái kurááiyé.

21

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Máaka 11:1-11, Áríku 19:28-40, Yóni 12:12-19

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé kumbá Yérúsaremu-noar-ampa'a kumbá Órívemakar-egwaa'-nao'a áwí'a Pétévasi-nao'a egwaa'á kwésa kwená kwayó-kwáási kae'á máti'marena

² séna epín-dáópa'a kurékai awáneyamba moórá-poigo áwí'a tónki ánda kwímarawana áráákwará'a máyáivo koawánékai ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó.

³ moóránakomo tuwánénamo tísaa ínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé kosimámíyana séna ánivo áí'maekai kokaiyó síníye Ísu siráíye.

⁴ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai siráintemba Ísu mirá uráíye. Áánútun-ai simátímakowai séna

⁵ Sáiyono-noapaken-kwaasiyavai simátíme se kentí kawaáná'á kentópa'a kwempa'á teémena tónki-poigo ayáá'maena téna tónki-poigon-araako ayáá'maena kwétiye simátímiyo siráíye

agaimaréna Sáiyono-naoparemo siráimba Yérúsaremu-naopatavena siráíye. mináímbá paaréna Ísu kae'nárai tí'marówasarai

⁶ Ísumo súntemba mirá ésarai

⁷ tónki-poi áráákwará'a áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáási paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigó arósáánumpimba kwandaá uwi'marówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa

⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánáma ayáiresa aampa'á uwi'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánaravane augwétámai kwéguwasa

⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Tévitin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne. Ísóigo ai'maráisana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kwíyómpakewai kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná

¹⁰ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúwasa isaaisésa tóyo kwéesa nááwa kwétiyo suwasá

¹¹ évakarawai sésa Ísu Áánútun-ai simátímiwai Káíriri-ayampakemba Násáreti-naopakewaiman-íye siráawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Máaka 11:15-19, Áríku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹² suwaná Ísu Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútuna naaúmpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meeyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwena mono'-nánkóná óntambo meeyámbárón-kwaasiti taareimá tawisiyuwena Áánútuntavesa imáyáa ésa máái-numama kwéamun-dumama meeyámbárón-kwaasiti taareimá tawisiyuwena

¹³ simátimena séna Áánútun-ai aúváí-kwandaaiwimba agaimaréna séna kesí naatavésa sésa Áánúmpa'o námúnaamo sen-dámbán-íye kwésewe agaimaréna siráíye. ánivo umóyán-dáúmpá'ó otenkáámbá uráawe Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a máyowasa túrambo kavikówaiye aiyayaambo tausokówaiye kwenópa'a tuwaná asóvamatinkowasa

¹⁵ iyámpói mésa anónkar-anonka'a sésa Tévitin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne sumbá mono-káwáá-kwáásiyé ámáamba sun-kwáásiyé isésa Ísumo ó'oran-kawé'-mayaimo mayómba awánésa tirumbá sáwí'a umánkesa

¹⁶ Ísuntavesa sésa iyámpóiimo sáwí-aimbo kwésemba íya kwéisaano suwaná Ísu séna á'a kwéisaunda Áánútun-ai aúváívimba agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áímbá séna túwa'naa óndayavesa pósa iyámpóiye umarané enáwí'a mósá kwémarawe agaimaréna siráíye Ísu simásuwena

¹⁷ tiyuwéna máápa'a kuména mindáópa'a tuwéna Pétáni-naopa'a kwéna mindó'wáámbá koméraiye.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Máaka 11:12-14,20-24

¹⁸ Pétáni-naopa'a kogwáúmba usásinesa Yérúsaremu-naopa'a tumbá Ísumba áái ankówana

¹⁹ moórá-taigo áwí'a víkima aankón-awampa'a kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómba ánáwe su'mai kwáyowana mintáigóntávéna séna ená arambá íma iyániyone súwana mintáímá aáyánkaraiye.

²⁰ mintái aáyánkówasa Ísuna kwayó-kwáási awánésa táátavesa ésa tiyáámba tóipimba aavésa sésa víki-tai ááéma aáyánkagwiye suwaná

²¹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntave'o ímo kaer-ímáyáámó é'o asirayán-ímáyáámó é'o é'a víki-taigontave'o súnanamo aáyánkaintemba kanaán-umai mirá é'a miráwé su'mai íma é'a maanómátávé'a sé'o íré mapámbai nompá'á kumuwómó síyanamo éna mirá íníye.

²² Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatave'a áísaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaniye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iyé.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Máaka 11:27-33, Áríku 20:1-8

²³ Ísu mináimbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná

²⁴ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'o é'a sísaa on-áimbá simátimenaumne.

²⁵ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumne. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire sirááo síníye.

²⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíwa-kwaasi Yónintavesa Áánútun-ai simásimakaiwai uráiyé kwésemba pósa áwáá'a siyenááowe mirá keáimbá sésa

²⁷ Ísuntavesa sésa emó sísaa ónda-ainta íma ísarauumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráiyé.

moóráwai ááninkaiti kwaasái.

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna simátiménda-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-iyámpói tinkaraiwai aivakéwáintávéna séna kesááninkoo kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná

²⁹ aivakéwái séna íma sínkáiyé séna ména moórá-imayaa éna mayái komáyáisana

³⁰ naaénkewaintavena séna kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná owé simái ívatuwena íma mayái mairáiyé

³¹ Ísu simásuwena tísaa ena séna nááwa tivowán-áái kwéisiyo súwasa aivakéwái avowán-áái kwéisiye suwaná Ísu séna mináimbá imáyáa é'a simátiménda-aimba ísáaro. táákisi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine sáwí'a kwéon-kwaasin-owe kwésembanivo miwímá Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a ááéma kwégovo keinárawa'ando.

³² Yóni nombá pétinkaraiwai téna kawer-ámbá agaráátinkowa'a kwenááiyave'a íma áraire siráavo táákisi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine Yónin-aaiyavesa áraire suwa'á keinárawa'a miwí tuwáné'a Yónin-aaiyave'a íma áraire sé'a kentí sáwí-imayaa íma tuwé'a Áánútunopa'a íma tiráawe Ísu siráiyé.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Máaka 12:1-12, Áríku 20:9-19

³³ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá kwántámai-aimba simátiménda ísáaro. moóráwai anóm-baragwarawai ména óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kuminín-taave'a úmarena óntan-damba kígaura'o taviyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyiyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáisana

³⁴ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komáyáaro séna kwená kwayó'nárawa'a ti'maráisasa minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tewasá

³⁵ táto'mai moóráwaimba tuvuwésa moóráwaimba tuvú'maraawana púwísasa moóráwaimba óntandei tuvuwésa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná

³⁶ aanávómá aiva'á kwená kwayó'nárawa'a évaka'a ti'maréna naaémba sáwívarawai ti'maráisasa tewasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai aiva'ó uráantemba mirá ésa sáwí'a umátinkesa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná

³⁷ aanávómá ména naaémba séna kesááninkomba ai'maráanana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráisana tisasá

³⁸ minkígáúrá'ó taviyéwai awánésa keáimbá sésa aanávómá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáinata kesáa mayánáe sésa

³⁹ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntayuwesa tuvúwówana pukáiyé.

⁴⁰ Ísu mináimbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá tínimba kígaura'o taviyéwai nóra síníyo súwasa

⁴¹ miwí sésa misáwí-kwáásí tínkaminasa puwíyana ó'on-kwaasi kesí kígaura'a taviyéro sínasa minkígáúrú'á taviyésa arambó ávumo kain-kánáá tindantemba aanávómbá minárámbá aménááowe siráawe.

⁴² suwaná Ísu simátimena séna Áánútun-aaí aúváivimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaaamba uráiyé. mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráiyé kwésune

agaimaréna siráiyé.

⁴³ mináimbá imáyáa é'a simátimé'a sé'a Áánútu keinárawa'a Yútaa-kwaasiyavena maará séna kenká'á íma kawáá-ónaumne séna tiyuwéna ó'onkaa-kwaasiyavena kenká'á kawáá-ónaumne sínasa kwená mayái mayánááowe.]

⁴⁴ minóntánkú'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkú tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu séna kwenááiyavesamo ímo áraire síyawai imáyáa éna mináimbá siráiyé.]

⁴⁵ Ísu súwasa mono-káwáá-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye isésa táako pééi súwasa sésa moóráwai ááninkai kwaasáimo simbá kentááyávéna siyé sésa ándá-aran-kigaura'o tavíkáawaiyavenamo simbá kentááyávéna siyé sésa óntankowemo simbá kentááyávéna siyé sésa

⁴⁶ táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasi Ísuntavesa sésa Áánútun-aaí simásímíwaiman-iyé sun-kwáásí táároo inkaisésa Ísumba íma tátoresá ivátukaawe.

22

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Árúku 14:16-24

¹ moórágwara'a Ísu aaí simátimindayavena kwántámai-aimba simátimena séna

² Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwai kárákwiraiwai ááninko aaraí mayáíntavéna anón-tanomba kauvónáe séna

³ sáwíva-kwaasi tááyena séna aáno tanómba tamandaaró séna ména tanómba kaur-araí kwená kwená mayái-kwáásí tí'maréna séna tamandaaró kosimátíméro sisasá mirá owasá ivátuwesa íma tewaná

⁴ ó'omba mayái-kwáásí tí'maréna séna tááyaraundawai kosimátimé'a sé'a toómbó naí kwéto'mayaa é'a purumakané naanté-póiyé tuvú'mái kwégauvumpo tamandaaró. kesááninko aaraí mayáindara'a tamandaaró. kosimátíméro séna tí'maráisasa mirá kosewasá

⁵ ivátuwesa íma tésa moóráwai kwená kígauva'a kówisana moóráwai óntambo kwémayaim-bayaiva'a kówisana

⁶ évakarawai kárákwiraiwaina mayái-kwáásíyómbá táto'mai tínkamowasa púwówana

⁷ kárákwiraiwai áwáá'a séna kwená i-kwáásí tí'maráisasa miwí tínkamowasa púwówana miwítí naampimpá'á íramá agagaowaná kágwisana

⁸ kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásíyávéna séna tanómba kauvé'a tááyaraundawai kesááninkona tanómba tamandaígómbá uwóví'an-owe.

⁹ aantáá'o kwaásimo torupamáimo máyáapa'a kotivakáá-umai ó'on-o'on-kwaasi tuwáné'a simátimiyasa tanómba tamandaaró sisasá

¹⁰ kwená mayái-kwáásí isésa aampa'á kwénaaesa kwaasi tivakáá-umai tuwánésá sáwí-kwaasiye kawe-kwáásíyé torupamátinkesa tí'maesa tésa toómbó naí-náumpá'á sisipáá uráawe.

¹¹ Yútaa-kwaasi aaraimo máyáanka'o ombá tanómba nánáesamo ten-kwáásí ontará'ó tewartá mayái-kwáásí kawer-únánkwátói tíméwasa urésa mindáumpá'á umésa toómbá kwénaaovo minúnánkwátóimo ímo urésamo ésa íma toómbá umandánááowe. toómbó naí-náumpá'á sisipáá owaná kárákwiraiwai tuwánaimba moóráwai íma kawer-únánkwátói uréna máyáisana awánéna

¹² séna nóra éwa kawer-únánkwátói íma uréwa iráano sisaná íma aaí sisaná

¹³ kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásíyávéna simátimena séna aiyayaanka'a asááumai máápa'a tünkwi-ayampa'a aúwéwana ivi'á téna áí'o índayavena áwááyaamba akévundaniye siráiyé Ísu siráiyé.

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwéna séna Áánútu sáwíva-kwaasi tááyain-kwaasivinkemba évakarawaiye su'mai kwená kwaási-i'a kwématinkaiye siráiyé.

táákisi-aintavesa áisaa uráan-kwasai.

Máaka 12:13-17, Árúku 20:20-26

¹⁵ Ísu súwasa ámáán-kawaa-kwaasi máápa'a kumbésa keáímbá sésa nóran-ainta áísaa onanayá sáwí-aimbo sínata aaivintá mayankánaumno sésa

¹⁶ miwí tínaaembo kwárón-kwaasiye Éróti amááraawiye ti'marówasa Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne.

¹⁷ simáménda-ainta isaaó. kanaarátááwá táákisi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáási amáamba araisénaundaya'iyompo nóran-imayaamo émo e simásimiyo suwaná

¹⁸ Ísu miwí táama iséna imáyáa éna arumpimbá sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi táákisi-ontamba tíméromo senasamó ésa Yútaa-kwaasi áwáá'a sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi sáwí'o umásinkáawaiya óntamba tíméro kwésiye sénááowe sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi táákisi-ontamba íma tíméromo senasamó ésa Áróamáani-kamaani-kwaasi áwáá'a sésa táákisi-ontamba íma tíméro kwésiye sésa aaivimbá maisinkánááowe-imayaa éna áísaa un-kwáásiyávéna sésa kaumbo-káér-ainkwará-kwaasi pó'a kentávé'a sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe.

¹⁹ táákisi-ontamba moórá maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankowana

²⁰ sésa nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa

²¹ miwí sésa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyó suwaná Ísu sésa Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá améro. Áánútundei Áánútumba améro súwasa

²² mináímbá ísówana táá'a kówasa íma aai sésa auwésa kuráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Máaka 12:18-27, Árúku 20:27-40

²³ kuwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáási púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésen-kwaasi pósa mitáwai Ísunopa'a tésa

²⁴ sésa anóndakoo naaóv'á'a Mósesi sésa moóráwai aarai maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe sésa iyámpói ankániye siráiyé.

²⁵ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai maanká'a avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aarai maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

²⁶ kwenánaenkewai kware'é maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaenkewai kware'é maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eemesa avakaeté-kwaasi putásaawana

²⁷ minínímbá naaémbo pukáiyé simásuwesa

²⁸ Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínímbá avakaeté-kwaasi tuwainímbá póna nááwa mayániyo suwaná

²⁹ Ísu sésa Áánútun-ai aúvávimba agaimakón-aimba íma kawé'a umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe.

³⁰ pukémpinkemba usásinasa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aarai íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'a miráumai aarai íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe.

³¹ kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba simátiménda ísáaro. Áánútu simátimakomba aúvávimba agaimakón-aimba awánaraawe.

³² Áánútu Mósesintavena maarán-áimbá sésa Áánútu úne. enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráiyé. Áánútu mináímbá siráimba minkáumbó-kwáási á'a púwúwasa utamátinkaraambanivo mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe Ísu súwasa

³³ kwesémo máyón-kwaasi isésa táátavesa ésa sésa ááin-kwasai kwésimasimiye siráawe.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Máaka 12:28-31, Árúku 10:25-28

³⁴ suwaná Ísun-aiigo Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáási táái usáyaaitomba amáán-kawaa-kwaasi isésa torupamáí mésa

³⁵ miwívínkémbá moóráwai amáámba kawé'a umái ísarowai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áísaa éna sésa

³⁶ anóndakoo Áánútuna amáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyó súwana

³⁷ Ísu sésa Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna sésa

Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné
kentí imáyáawe kentimané áméro
agaimaréna siráiyé.

³⁸ minamáámbá aivar-ámáámbá isaná

³⁹ miwá ánaenken-amaamba anón-amaamba maarán-ámáámbán-iyé. Áánútun-ai
aúvávimba agaimaréna séna
kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró
agaimaréna siráiyé.

⁴⁰ minkáér-ámáánkó ávonkaamba uráisana Mósesimo ó'on-amaambo siráine Áánútun-
ai simátimakowai siráan-amaane megwí-megwiraamba éna kaer-ámáánkó ávonkaamba
uraínka'a tagwéaraapaiye Ísu siráiyé.

Áánútumo usásinankaiwai Kárásitina kwaasái.

Máaka 12:35-37, Áríku 20:41-44

⁴¹ súwasa ámáán-kawaa-kwaasi torupamáí máyówana Ísu miwí tísaa ena séna

⁴² Áánútumo usásinankaiwai Kárásiti nááwan-andaraken-kwaasiya'iyó súwasa ken-
táásikwá'ná Tévitin-andaraken-kwaasiman-iyé suwaná

⁴³ Ísu séna naaová'á Áánútun-amanko Tévitimba imáyáa amúwana Tévití
Kárásitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimba

⁴⁴ monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévití agaimarena séna

kesí Ísóigonatavena Áánútu séna kesiyáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená
namuro-kwáási usáyaaitanasa miwí ánásanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévití siráiyé.

⁴⁵ miráumai Tévití Kárásitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimbanivo nóraumaiya
kwemá Tévitin-andaraken-kwaasiman-iyó Ísu súmba

⁴⁶ Kárásiti Tévitina Ísóigoma éna Tévitin-andaraken-kwaasigoman-iyé súmbanivo miwí íma
kanaán-umai aai sésa táátavesa ésa minkánáárákémbá íma áísaa úmaesa iráawe.

23

ámáán-kawaa-kwaasiye ámáámba sun-kwáásiyé miwítí kwaasái.

Máaka 12:38-40, Áríku 11:39-44,47-52, Áríku 20:45-47

¹ Ísu torupamáí máyón-kwaasiye kwená kwayó-kwáásiyé simátimena séna

² Áánútu usásintinkaraisasa ámáámba sen-kwáásiyé ámáán-kawaa-kwaasiye Mósesi
agaimakáin-aimba awánésa kwésimatimemba

³ isé'a kwáráaro. Mósesi siráin-amaamba miwí tóikakene su'mai sésa íma kwégwaraavo
miwímó ontembá íma oró.

⁴ umbai-yántáá'ó asááúmakesamo tógwaata'mae'a korómó sésamo ímo túwa'naa on-
tembá miwí umbai-áimbá simátimesa íma túwa'naa ombá úwoi kwáráaro kwésewe.

⁵ miwí sésa kwaási suwánésa anón-kwaasin-owe sígwáe sésa Mósesi siráin-amaamba
agaimái anavéúmpimba makésa túwyaankare tiyáánkare asááúmaresa miwítí kwátói-
araira'a ayáatáaka'a taváakarara úmakesa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaesa

⁶ tanómbó kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa mono-náúmpá'ó umáyáapa'a
anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa

⁷ kwaási suwánésa sésa anón-kwaasi monor-áimbá simátiméwain-owe sígwáe sésa
naaópa'a avuvumpa'á kwénaaesa mirámó ontávésa aamoí kwéowe.

⁸ miwí mirá kwéombanivo íma mirá oró. keinárawatavesa anón-kwaasi monor-
áimbá simátiméwai owémó síyambo é'a kímborawai anón-kwaasi isatá kwená kwaásiya
mimbóráí'a umáíya máyaumne seró.

⁹ keinárawapinkemba moóráwaintave'a anón-kwaasi kesivón-iyé sevó. kentivó
kwiyómpa'a máyáiyé.

¹⁰ keinárawapinkemba moóráwaintave'a kentáára'a kárákwiraiwain-iyé sevó. Áánútumo
usásinankaiwai keyáá keinárawaka'a kárákwiraundawai kemá úne.

¹¹ keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai keinárawati kwayó'-máiyái máyáaro.

¹² kentúwí'o mósá maráiyawaima Áánútu úwoi-kwaasiraamba umátinkanivo kentúwí'o
ímo mósá maráiyawaima Áánútu mósá tinkániye Ísu siráiyé.

¹³ Ísu mináimbá simásuwena séna ámáámba sen-kwáásiyé ámáán-kawaa-kwaasiye
simátiménda isáaro. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. Áánútu kwená
kwaásimo kawááin-amba kwéitatinkaawe. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a íma
kónáe sé'á kónáe kwéowaiti aambá kwéitatinkaawe.

[
 14 áamámba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a ketor-ínintí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémae'a kwaási suwánésa súwí'a mósá maráigwáe sé'a kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mindáyave'a kárákwiyoro.]

15 áamámba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a simátimunda monor-áimbá kwaráigwáe sé'a tivakáá úmae'a anón-domba kóate'a némpa'a kwénaae'a tuwáné'a kentí sáwí-mayai agaráátínkáawasa miwítí sáwí-mayaigo kentí sáwí-mayaigomba usáyaaitaraimba pó'a mindáyave'a kárákwiyoro.

16 aambá íma kawé'á umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaromo kwésewai kárákwiyoro. keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátimé'a sé'a anóm-bono'-nankon-aii tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ániwo kawer-óntámbá áwí'a kóri-ontankon-aii tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe.

17 minkórí-óntánkó anóm-bono'-nankomba íma usáyaaitaraiwo mindáúmpá'ó kwénimba mindá kawé'án-íye. keinárawa'a monor-áintávéna táako íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátimén-aimba kampar-áimbán-íye.

18 keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátimé'a sé'a Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aii tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ániwo mintááréirá'ó Áánútumbo kwémae-poigon-aii tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe.

19 Áánútumbo ámém-poigo mintááréigómbá íma kwéusayaaitaivo mintááréigó usáyaaitarena ámém-poi kawé'á kwéíye. keinárawa'a monor-áintávéna táako íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátimén-aimba kampar-áimbán-íye.

20 asirayán-áimbó sembá Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aaimo tivamíra'o marésamo sé samo ésa mintááréigón-ááigwara'a Áánútumbo kwéamem-poigon-aigwara'a kwésewe.

21 asirayán-áimbó sembá anóm-bono'-nankon-aaimo tivamíra'o marésamo sé samo ésa mindánkón-ááigwara Áánútu mindáúmpá'á máyáiwain-aigwara'a kwésewe.

22 kwíyónkon-aaimo tivamíra'o marésamo sé samo ésa Áánútu mivá'á kárákwiraiwain-aigwara'a kwésewe.

23 áamámba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. naaóv'á'ó Mósesimo siráintemba kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moorá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwé'e'a mirán-ámáábá ísámai iyé'niwo Mósesimo siráin-amaamba anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a kwaási íma arupí umátinke'a tirumbá íma umátinke'a íma Áánútuntave'a asiramái-imayaa é'a mirá ontávé'a pó'a minánón-ámáántómbá ivá'á tukáawe.

24 aambá íma kawé'á umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaro kwésemba sáwíyan-amaamba kwaré'a anón-amaamba tukáawe. mirámó ombá toómpímbá kankambá kwáyáísa'a kito-kankamba tükúyuwe'a anón-kankamba mindágwara'a kwénaantenkaan-kwaasin-owe.

25 áamámba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. anavéúne táávere paákáré su'mai kwésewe owain-ovo andáámpa'a sáwí'a uráísa'a pó'a kempímbá sáwíva-tantaa'a anómba kwáyáíye.

26 áamáán-kawaa-kwaasiyono. monor-áintávéna táako íma pééi sisa'á kwéisaawe. anavéúne táávere andáámpa'o sese owanamó andáámpare paákáré kawé'ó kwéintemba kentí sáwí-imayaa tuwé'a kawer-imáyáá umái máéno.

27-28 áamámba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpímbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaawe. kwaásimo maipímbó utámakesamo kanaagunémo owasá awánésamo sé samo kawé'á kwéowe sentembá keinárawa'a tuwánésa kawé-kwáásimán-owe sembániwo kentirumpímbá mirá-sáwí-yántáá'á kwáyáísa'a kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe.

29 áamámba sen-kwáásiyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kentikwá'ná Áánútun-aii simátimakowai tñkamuwasa púwúwa'a utamátinkaraapa'a konaariri kwéowe. arupí umái máyón-kwaasi tñkamuwasa púwúwa'a utamátinkaraapa'a konaariri kwé'e'a

³⁰ sé'a miwí tísaaavutantamba uráawai sé'a minkánaávímbó métaraiya kentáá síkwá'námo uráantemba íma miráyá uráusino kwésewe.

³¹ mirán-áímbó kwésemo maarán-áímbá sé'a Áánútun-aaí simátimakowai tinkamesa mirá-sáwí'á uráawai tírááta úne kwése'a miwímó uráantemba mirá kwéowe.

³² kentíkwá'námo uráantembo mirámó kwé'e'a ánášanaaowe.

³³ ánášanaaomba iyánkó póígon-araa'an-owe. Áánútu keinárawa'a aaivimbá matinkáína'a sáwí-meyambo mayánaáopa'a iramó kwégaipa'a tu'maá'námo ímo kwáyáipa'a kónááowe.

³⁴ miráumai kesáái simátimenaawaiye agaráátinkanaawaiye kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyé tí'maránasa keinárawapimba kwénaaiya'a évakarawai tinkamiyasa puwíya'a évakarawai taaira'á tinkamiyasa puwíya'a évakarawai kentí mono'-náúmpimpá'á taándéí tinkame'a moórá-mora-naopimpa'o kwénaaiya'o é'a tí'mátu'mae'a naaónááowe.

³⁵ mirámó iyana arupí-kwaasimo tínkamom-beyamba amáparawaiti meéyámbá kentópa'a tíniye. aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwai Pérékaya ááninko áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámimo póímo tuvú'máimo agáyáan-onta-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa tuvúwana pukáiyé.

³⁶ minkáé-kwáásíráítí avumpimbó agairáan-kwaasi tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánaáowe Ísu siráiyé.

Ísu arumbá umátinkarain-kwasai.

Árúku 13:34-35

³⁷ Ísu mináímbá simátimatuwena Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-aaí simátimakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu tí'marówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaaemba kwéumasimewe.

³⁸ ísáaro. Áánútu tiyuwáína'a tu'nankáámbá ónááowe.

³⁹ simátíme'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráisana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

24

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.

Mááka 13:1-2, Árúku 21:5-6

¹ Ísu mináímbá simásuwowasaya anóm-bono'-naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáási sésa anóm-bono'-namba kawé'-námbán-ivo awánaao suwaná

² Ísu séna ívé'o awánaan-dantave'a simátíme'a sé'a aáno kwaási tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaa tíniye siráin-kwasai.

Mááka 13:3-13, Árúku 21:7-19

³ Ísu mináímbá simásuwena Óríve-omaka'a umáyowasa kwená kwayó-kwáási kweyáá máyonka'a tésa áísaa esa sésa emó sénda nósa-tawaiya tíniyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a emá kuméma ívé'o kwáyáin-tantaa'a ánásaníye sénaumno suwaná

⁴ Ísu séna kampar-áímbá ísé'a áraire sevó kárákiwiyoro.

⁵ sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai minkámpár-áintávésa áraire sénááowe.

⁶ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánaámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánáasai-awaame'an-iyé.

⁷ moórá-ayampa-kwaasimo áái'a tíyánaáowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amáaraayavena usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tíyánaáowe. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye.

⁸ mirán-tántáá'ó paírína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tíráivo iyámpóimo tínkánaé owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánaámó tínimba miráumai ááiimba áásiye seró.

⁹ mirán-áimbó síyasa minkákémbá keinárawa'a táto'mai ó'owima timíyasa sáwí'a umátinkesa tínkamiya'a puwónááowe. kentávímó asiramáimo máyáantavesa ó'on-o'on-kwaasi amáparawai títámba umátinkanaaowe.

¹⁰ kesááiyavesa áraire kwésiyawaivinkemba sáwívarawai kesáái tínaaemba umámesa miwítí namuro-kwáásí moórá-morawai agaráátinkesa títámba umátinkanaaowe.

¹¹ sáwívarawai paárésa kampa'á sésa Áánútun-ai simátimundawai úne sésa sáwívarawai kampa'á simátíyuwanaaowe.

¹² miráumai sáwí-mayaigo kóyáwé éna anómbe ínasa ó'owiti imáyáamo eémemba ivátuwesa kesávái-imáyááwé su'mai ónááovo

¹³ ímo ivátuwesamo kentávímó asiramáimo méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye.

¹⁴ amápa'-maravaken-kwaasi isánááontave'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátíma'mae iyíyana naaémbe amápa-tantaa'a ánásai-kanaama tíniye Ísu siráiyé.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Máaka 13:14-23, Áríku 21:20-24

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna naaémbe ávááraumai inkaisi-yántáákómá paáriníye. naaóv'á Áánútun-ai simátimakaiwai áwí'a Tánieri mintántáátávéna siráiyé Ísu siráiyé. kemá Mátíyu sé'a maanáúvámó torausíyawai táako pééi sína'a ísáaro kwésune. Ísu séna Áánútuna kawé-mápá'á misáwí-yántáá'á paárinasa awánanaaomba

¹⁶ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyánááowe.

¹⁷ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba óísamba ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe.

¹⁸ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe.

¹⁹ tímúkwarar-inimba ívér-iyampoigwarar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe.

²⁰ isaaisé'o iyónááomba táúgwí-kanaa iyé'a agándai-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútmumpa'a námúnáa seró.

²¹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóv'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráiyé. aánogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma táníye.

²² mirán-úmbái-yántáá'ó kwéin-kanaa Áánútu ákíse úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwéin-kanaa ayáatááka'o kwéninkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítamakain-kwaasiyavena imáyáa éna mirán-úmbái-yántáá'á ákíse uráiyé.

²³ ákísemo ínasa évakarawai simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáiyé síya'o é'a íma ísáaro.

²⁴ évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásinankaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-ai simátimundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánem-báyai kwémaesa Áánútumo ítamakain-kwaasi kampa'á simátíyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe.

²⁵ miwíyavé'a árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro.

²⁶ súnda-aimba imáyáa é'a naaémbo moóráwaimo kentávénamo sénamo paárurena kavóná-marava'a máyáiyemo sína'o é'a íma koró. moóráwaimo kentávénamo aúpá'á máyáiyemo sína'o é'a íma áraire seró.

²⁷ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne.

²⁸ póimo awáimó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáimo máyáintemba Áánútu sínana súnda-aimba paáriníye Ísu siráiyé.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Máaka 13:24-31, Áríku 21:25-33

²⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínin-kanaama ánásainana aaváúmá túnkwina kwíyómba íma sán-káinana o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa

³⁰ amápa'-maravaken-kwaasi kwíyómpa'a awánanaaomba ó'oran-tantaa'a awánésa kentávésa sésa kumíníyena to'mayaa kwéiyé sésa táátavesa kwéesa iví'á kwétesa suwánanaaomba kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpimbá kumóna'a suwánanaaowe.

³¹ uwíremba kwése'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ti'maráanasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe.

³² Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-tai nai-táígo áwí'a víki-taigontave'a imáyáa umái isáaro. aráságáyomó agayáinda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénááowe.

³³ mirámó intembá kemá súnda-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwíyanka'a kumíníye sénááowe.

³⁴ árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó súnda-yantaa'a paáriníye.

³⁵ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwaí'a íníye Ísu siráíye.

kúmóna-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.

Máaka 13:32-37, Árúku 17:26-30,34-36

³⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna kúmóna-kanaama aaváúvimbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye.

³⁷ naaóv'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuntavesa imáyáa ésa maémáéntemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmóna mirá ónááowe.

³⁸ kavirayán-dónkómó ímo tínkankonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaái máyówasa kwéuwana Nówaa non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowasa

³⁹ kavirayán-dónkó tinín-aimba ísaresa íma imáyáa ésa máyówana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe. mirámó uráantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ókwara'a kúmóndara'a kentávésamo ímo imáyáamo iyawai mirá ónááowe.

⁴⁰ minkánáa maará ónááowe. kae-kwáási kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye.

⁴¹ minkánáa kaer-ínínkáí toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye.

⁴² kemá kentí Ísóigo kúmóna-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro.

⁴³ simátíménda-aimba imáyáa oró. naakó avowámó umóyán-kwáásímó tinín-kanaamo ísarenarai umóyán-kwáási timbá kwéto'mayaa-ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino.

⁴⁴ miráumai kemá kwaási úrandako kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro Ísu siráíye.

sáwí'a owasá kawe'á owasá uráan-kwasai.

Árúku 12:42-46

⁴⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna kawe'-máayímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwára-kwáásiyávé'a kwésune. kwená anóndako séna kesí mayái-kwáásír'á kárákwire toómbá taaímbai tíma'mae iyuwó síníye.

⁴⁶ kwená anóndako téna kwená mayáímó kawe'ó umáimo mayáinda taawánáinana mayáímó kwémayaindawai arunkó kawe'á ínana

⁴⁷ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye.

⁴⁸ ániwo mimbáyái-kwáásígómó imáyáamo énamo kesí anóndako ayáátáák'a íma tíníye sénamo

⁴⁹ mayái-kwáási tínkamenamo toómbó nénamo uwoaó'-nómbá kwénaan-kwaasiye uwoaó'ó énamo

⁵⁰ kwená anóndako tinín-kanaa ímo ísarenamo ímo imáyáa kwéindara'a téna

⁵¹ anónka'a tainkámbai ai'mátuvena séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo mésamo tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwáyaambo akévundaresamo máyáapa'a kóaaó síníye Ísu siráíye.

25

siyáánkai-inaamaruti kwaasái.

¹ Ísu mináimbá simásuwena aaraimó kwémayaawainá ááimba imáyáa éna séna naaén-kanaamo tinimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. aaraimó mayániwaimba toómbá náíyanesa siyáánkai-inaamaru oómbá kúra'maesa aampakémbá koáíkaawe.

² minárásiyómbá éva'aasei sáwí-imayaagwara'a owasá éva'aasei kawer-ímáyáágwára'á owasá

³ sáwí-imayaagwarar-arasi oómbá kúraresa ó'on-anaveumpimba iramó kánín-domba íma atiyoraawasa

⁴ kawer-ímáyáágwárár-árásí oómbá kúraresa ó'on-anaveumpinkwara'a iramó kánín-domba atiyoresa

⁵ aaraimó mayáníwaimba koamu'makáawana íma ááema tisasá tógáva'a isasá tuún-kwaiguráawe.

⁶ tuún-kwáyáawana no'wáán-avuntamba moóráwai aayamáí séna kwétivo koairánáisiye sisasá

⁷ misíyáánkái-árásí usásinesa oómbá to'maésa kombá

⁸ sáwí-imayaagwarar-arasi kawer-ímáyáágwárár-árásíyávésa sésa kentáásí iramá pís-inánívo nombá atisimero sewasá

⁹ kesáágwárá'á miráumai kwéanasaivo nombó atiyén-daumpakemba komeéyámbáráaro sewasá

¹⁰ kwégowana aaraimó mayáníwai tisasá éva'aasei-arasi to'mayaan-umai máyáawai kwesé toómbó náiyanesa naaúmpa'a iyówana

¹¹ onta umásúwáísasa minévá'ááséí-árásí nombó atiyénáesamo kówai tésa anónka'a sésa anóndakoo onta tisinkaaó sewaná

¹² íma awánáúnda-arasi ombá pó'a íma onta titinkánaumne siráíye.

¹³ Ísu simásuwena séna miráumai kemó kúmónda-kanaa íma ísarenka'a kumónaumpo kárákwimai máéro Ísu siráíye.

kaumbo-máyái-kwáásítí kwaasái.

Árúku 19:11-27

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna naaén-kanaaamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásí tááyena séna kesí óntanka'a kárákwiyoro séna

¹⁵ moóráwai kwená mayái kawe'-máyái máyáísana awánaiwaintavena séna kesí óntamba éva'aasei-unamba kárákwiyuwo séna aména moóráwai kwená mayái sáwiyanka'a kawe'-máyái máyáiwaintavena séna kesí óntamba kaer-únámbá kárákwiyuwo séna aména moóráwai kwená mayái sáwiyam-bayai máyáiwaintavena séna kesí ónamba moórá-unamba kárákwiyuwo séna aména tiyuwéna námpa'-marava'a kówisana

¹⁶ éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai minóntándéí mayái maimaé kwégwena ó'omba éva'aasei-unan-ontamba máyáísana

¹⁷ moóráwai kaer-únán-óntámbá mairáiwai minóntándéí mayái kwémaena ó'omba kaer-únámbá máyáísana

¹⁸ moóráwai moórá-unan-ontamba mairáiwai minóntándéí íma mayái maéna úwoi maravímbá utámakaiye.

¹⁹ utámakaisasa mirá kwéowana miwítí anóndako ayáátáaka'a kuróm-bapa'a mivá'á ména naaémba téna kwááyumo tímakaunda-ontamba torupamáí awánanae séna tááyaisasa

²⁰ tésa éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna éva'aasei-unan-ontambo símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba éva'aasei-unan-ontamba mairáumne sisaná

²¹ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwiyantantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná

²² kaer-únán-óntámbá mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna kaer-únán-óntámbó símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba kaer-únán-óntámbá mairáumne sisaná

²³ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwiyantantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná

²⁴ moórá-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna emá asirayánkwáásí éma ó'owiti mayáíwínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaurakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a

²⁵ enáároí inkaisé'á ená óntandei mayái íma mayáúnda úwoi aúpá'á makáunda po ená óntamba mayáníyone sisaná

²⁶ anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo kavóná-kwaasi po kentávemo sémo ó'owiti mayáíwínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaurakemba úwoi kwénaae kwémandaana'a óne sésnda po

²⁷ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máraan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna

²⁸ kwená mayái-kwáásiyávéna séna minóntámá mairé'a siyáánkai-unan-ontambo tokáiwaimba áméro.

²⁹ sáwíva-tantaaka'o kawé'ó umáímo kárákwisinkaiwaimba moórá-mora-yantaa'a áménana kárákwisinkanivo ímo kawé'ó umáímo kárákwisinkaindawaimpakemba makáimba máyáana'a

³⁰ misáwí-máyái-kwáásigómbá áí'mae'a máápa'a móru auwáiyana túnkwi-ayampa'a tí'o kwéisasamo iví'ó kwétesamo túwáayambo akévundaresamo máyáapa'a kwíníye siráíye Ísu siráíye.

Ísu máyáawaina áúintavena tísaá ínín-kwasai.

³¹ Ísu mináimbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako naaémba kúmóndara'a ságayankwara kwíyómpaken-kwayo' narawakwara'a kárákwiraundawai pó'a kúmónasa

³² amápa'-maravaken-kwaasi kesúranka'a torupamáí máyayi'a sipisípi-poiye méme-poiraremo kárákwiraiwaimo taaímbaraintemba minkwáásiyómbá miráumai taaímbake'a

³³ évakarawai siyáánúrapa'a mótinke'a évakarawai siyáánepa'a métinke'a

³⁴ kárákwiraundawai siyáánúrapa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a kesivo kawé'á umátinkáiwain-owe. Áánútu maramó tarórunonka'a kentí imáyáa éna kentí maru'á to'mayaa úmakaivo miv'á támaéro.

³⁵ kawé'á umásinke'a kembó sááimo sinkómba toómbá simé'a nombá simé'a ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a mógwésinke'a

³⁶ unáánkwátói-iyaaímbo ówánda kwésime'a sí'o úmba kwégarakwiye'a ándáva'o maéwánda kwésuwa'naa-e'a mirá umásinkaraawe. mirán-áimbá senasá

³⁷ arupí umái máyáawai sísaá esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné améta

³⁸ nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá aamoí umánketa kentáási naaúmpa'a móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá améta

³⁹ nósa-tawaiya áí'o úmba áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda áwa'naa uráumno síya'a

⁴⁰ kárákwiraundawai sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi miráumaimo túwa'naa uráamba mindá kembán-íye simátímenaumne.

⁴¹ mirá simátímatuwe'a siyáánepa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a Áánútu sáwí'a umátinkaniwain-ovo siyuwé'a kóro. Áánútu Sáátáánigone kwená kwayó'náraware imáyáa éna anón-irama to'mayaa umátinkaraisana kaikai'a éna íma pisináípa'a miv'á komáéro.

⁴² kembó sááimo sinkómba toóné noné íma simé'a

⁴³ ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda íma aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a íma mósinke'a unáánkwátói-iyaaímbo ówánda íma simé'a sí'o úmba íma súwa'naa e'a ándáva'o maéwánda íma súwa'naa e'a mirá umásinkaraawe. mirán-áimbá senasá

⁴⁴ sísaá esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné íma améta nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá íma aamoí umánketa kentáási naaúmpa'a íma móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá íma améta nósa-tawaiya áí'o úmba íma áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda íma áwa'naa uráumno síya'a

⁴⁵ kemá sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi íma túwa'naa uráamba mindá kembán-íye simátímenaumne.

⁴⁶ mirán-áimbá simátímatuwe'a aai senasá miwítí sáwí-meyambo ímo ánásenamo kwaikwai'o ínín-ayampa'a komai'mai'a ónááovo arupí umái máyáawai aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

26

Ísuna áamáyu-aimba siráan-kwasai.

Mááka 14:1-2, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

¹⁻² Ísu min'ón-ó'ón-áimbá kwená kwayó-kwáásiyávéna simátímakaiye. naaóv'á'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá imáyáa éna séna kae'-nó'wáámbá kwaésa tíyótaasa í-tánón-kánáá tínimba kembá táto'mai taaira'a sinkamiya'a puwónaumne Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna simátímakaiye.

³ simátímuwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a torupamáí mésa

⁴ sésa nóraumaiya aúpá'á Ísumba táto'mai inkamónaundaya'iyó.

⁵ amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómba kauvíyan-kanaara'a íma tuvuvónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Máaka 14:3-9, Yóni 12:1-8

⁶ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moóráwai áwí'a Sáimonina naaúmpa'a áúma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana

⁷ moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meeyámbakaim-basawemba maimaéna iyúmba Ísu a'nómpímbá atúmarowasa

⁸ kwená kwayó-kwáási awánésa áwáá'a sésa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atiyankaiyo.

⁹ mimbásáwémbó ó'owimo timénamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye suwaná

¹⁰ Ísu iséna ivátuwe'a íma áwáá'a aééro. kawe'á umáí pésinkaiye.

¹¹ ímo óísambo máraán-kwaasi keséma maí'maí'a kwéiyá'a túwa'naa óné sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'maí'ó ónaumne.

¹² púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba pésinkaiye.

¹³ árai'a súpumo maísáaro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimesa minínínkómó umásinkain-aimba kwésimatimiyasa táaka'a maránaáowe Ísu siráiyé.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Máaka 14:10-11, Áríku 22:3-6

¹⁴ súwana Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimáí-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásitópa'a kwéna

¹⁵ séna Ísumbo tátoraityantavaimo agaráátinkánaa'ó é'a nóraumai-meyana simenááoo súwasa moórá-kwaai aiyayaan-umai siyáánkai-ontamba 30 ontamba táámpamai ámúwana Yútási maimaéna

¹⁶ kwéna nóraumai Ísumba agaráátinkánaasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Máaka 14:12-21, Áríku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30

¹⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa aiva-táwai túntemba kwená kwayó-kwáási Ísumba taáísaa esa sésa náávara tyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyó suwaná

¹⁸ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwékai moórá-kwaasigontavekai sékai kentáási anóndako séna kesí kanaamá tísatá kesí kwayó-kwáásiyé ená naaúmpa'a tyótaasa í-tánómbá nánaumne kwésiye kosimámékaiyo súwasarai

¹⁹ Ísumo súntemba mirá ésarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

²⁰ tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásiyé kwésa mindáúmpá'á umésa

²¹ toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásirá'á agaráátinkaniye súwana

²² tirunkó umbái tówasa moórá-mora-umai áísaa esa sésa Ísóigoo kewá'iyó sinté kuwaná

²³ Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavépimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásirá'ó agaráátinkaniwaiman-iyé.

²⁴ naaóv'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwaási úrandako puwíniye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásirá'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawe'á isinó Ísu súwana

²⁵ Yútási kwembó agaráátinkaniwai séna anóndakoo kentáváiyá kwéseno súwana Ísu séna á'a séne siráiyé.

Ísu kwená kwayó-kwáási toómbá tímakain-kwasai.

Máaka 14:22-26, Áríku 22:15-20, 1 Kórinti 11:23-25

²⁶ súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai kwená kwayó-kwáási tímatuwena séna mindá kesúman-ivo maimáí naaró séna

²⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tíména séna amáparawai naaró.

²⁸ mindá kesí naaemán-iyé. kesí naaemá sáwívarawaiyavena kumínimba póna Áánútu sáwí-imayaa maitiyuwéna séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simáí tarúmakaíye.

²⁹ simátime'a sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo kesivo kwená kwaásimo kwégawaaipa'a kesé ménaaomba ándá-aran-domba aúna-nomba nánaumne Ísu súwasa

³⁰ Áánútuntavesa ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-omapa'a iráawe.

Pítaa ánaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Máaka 14:27-31, Áríku 22:31-34, Yóni 13:36-38

³¹ Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátimena séna Áánútu-aaí aúváiimba agaimaréna séna Áánútu séna

sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa

sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráiyé

siráimba póna ívé'-no'waamba táá'a káína'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe.

³² áno puwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káríri-ayampa'a kona'á kesínaemba kónááowe Ísu súwana

³³ Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé iyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana

³⁴ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigó íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena súwana

³⁵ Pítaa séna entémo sínkamonaé íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáási amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.

Máaka 14:32-42, Áríku 22:39-46

³⁶ amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé taai-kanaágúnéyómbá áwí'á Kétésémaniva'a komésa Ísu simátimena séna manká'á máyaiya'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna

³⁷ Pítaawe Sépéti ááninkaiye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana

³⁸ simátimena séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maaná'á mé'a kesé kárákwimai máéro séna

³⁹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anóna'an-íye séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó emó kanaán-íye sémo e maanúbái-yántáá'ó kesópa'o tίνίmba maisiyuwéna áno kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwáráano Ísu siráiyé.

⁴⁰ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáási ráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurówana tayúsená Pítaantavena séna íma kanaará'á sáwiyanka'a kesé kárákwimai máyáane.

⁴¹ Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyaváinivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá áúgavaa'a kwéiyé simásuwena

⁴² moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútumpa'a námúnaavinkemba séna minúbái-yántáá'á enópa'a úwoi tınıyemo sina'ó é'a emó sindantembá mirá ónaumne siráiyé.

⁴³ Ísu námúnaa kosimásuwena kwená kwayó-kwáási ráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurésa tógávaate kwéuwana

⁴⁴ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna

⁴⁵ minkáúmbónarauyavena séna tuúmó kwaiguré'o máyáamba kemá kwaási úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátoranaaon-kanaa kwétivo

⁴⁶ usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiyé Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Máaka 14:43-50, Áríku 22:47-53, Yóni 18:3-12

⁴⁷ Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási tumba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ányatankwara'a maimaésa tumbá mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá tí'marówasa tumbá

⁴⁸ ááema Yútási Ísumbo agaráátinkaintavena simátimena séna paruvará umánkáandawaimba tátoraaoro siráimba

⁴⁹ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena paruvará kwéumankowana

⁵⁰ Ísu séna kesí kwaásiyo ónáe sindái'a uwó súwasa kwesémo tuwái Ísumba tátórówana

⁵¹ Ísuna kwayó-kwáásiwinkémbá moóráwai taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva'mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásiyó áá'a agáúsuwuwana

⁵² Ísu kwentávèna séna ená taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. taánasataneimo tínkamiyan-kwaasi anondámo ésa taánasatanei tínkamiyasa puwónááowe.

⁵³ maaráyávè'a imáyáa oró. kesivontávè'o sé'o súwa'naa uwómó senanamó éna kwiýómpaken-kwayo 'narawa'a sáwívarawai íma kanaán-umai táampánaaowai avekáámbá tí'maráínasa súwa'naa ónááowe.

⁵⁴ mirámó súndarakai Áánútun-aii aúváivimba agaimakáin-umbai-yantaa'a kesópa'a íma tisinó. ánoivo siráintemba miráumai paáriníye Ísu siráíye.

⁵⁵ Ísu mináímbá simásuwena tun-kwáásíyávèna séna kentávè'a umóyán-kwáásímán-íye sé'a pó'a taánasatagwara ánýatankwara'a maimaé'a kembá tátoranæ sé'a kwétewe. sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe.

⁵⁶ naaóv'á Áánútun-aii simátímakowai aúváivimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwétewe súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uráwe.

anón-kwaasi Ísumba aai simánkaraan-kwasai.

Máaka 14:53-65, Áríku 22:54-55,63-71, Yóni 18:13-14,19-24

⁵⁷ kwená kwayó-kwáásí auwésa kuwasá Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á amáámba sun-kwáásíyè Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí máyón-daumpa'a móankowana

⁵⁸ Pítaa tínaaemba nénka'a téemáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máápar-ontavinkemba iréna naamaúva'a ména Ísun-ane'o paáríndamo awánáíndayavena i-kwáásíyè méraiye.

⁵⁹ Pítaa máyowasa mono-káwáá-kwáásíyè Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwíyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana

⁶⁰ íma kwáyowasa Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasarái kae-kwáásígórái usásinesarai

⁶¹ kampa'á sésarai kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba Áánútuna naambá kanaán-umai tawísiyuwe'a kaumbo-táwai maisuwé'a ónaumne siráíye suyaná

⁶² aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna mindárimo simánkaayan-aimba anondá íya síníyono súwana

⁶³ Ísu iséna íma aai súwana aiva'-mónó-káwáánákó séna Áánútu asirayánkwaráwái aúranka'a mé áísaa onda-áímbá árarir-aíne su'mai simásimiyo. Áánútumo usásinankaiwai Káráísiti Áánútu ááninkowa'onompo simásimiyo súwana

⁶⁴ Ísu séna á'a sémpo simátíme'a sé'a naaémba suwánáína'a kemá kwaasi úrandako Áánútu asirayáwáína ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana

⁶⁵ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áámba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávèta aavimbá mayankéta ó'on-aímbo simánkámba avakáá únda póta ivátá tuwéta Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkáintaveta

⁶⁶ nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwíno sésa

⁶⁷ Ísumba tuwirááíma kwirankésa tuvuwésa tiyáándeí tuvúwún-kwaasi

⁶⁸ aká'áámba sésa esávái se Áánútu usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo siráawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Máaka 14:66-72, Áríku 22:56-62, Yóni 18:15-18,25-27

⁶⁹ Pítaa naamaúva'a máyowana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó awánéna kwenópa'a téna séna Káíriri-ayampakewise maéndawai óne súwana

⁷⁰ Pítaa amáparawai túranka'a séna emó sénda-aimba sáákoma íma kawé'an-íye simásuwena

⁷¹ máápar-ontavimba komáyowana ó'omba kwayór-ináámárúgó awánéna máyón-kwaasiyavena séna minkwáásígómá Ísu Násáreti-naopakewaiye maíwaiman-íye súwana

⁷² Pítaa aika'á maréna séna íma awánáúnda-kwaasiman-íye simásuwena máyowasa

⁷³ sáwíyanka'a máyómba Pítanopa'a tésa sésa Ísuna kwayó-kwáásí mirán-kwáásí máyáawata awánemayaundantenkaan-kwaasiraamba éma mináyámpákén-kwáásí tááiraamba kwésene suwaná

⁷⁴ Pítaa séna kampar-áímbó kwésenanamo éna Áánútu sínkamiyiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-íye kwésuwana kokórigoma áái súwana

⁷⁵ Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigimo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

27

Ísumba Páirátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Máaka 15:1, Árúku 23:1-2, Yóni 18:28-32

¹ ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye Ísumbo tuvuwíyanamo puwínin-aimba mimbórá-áimbá símaresa

² Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páirátinopa'a máánkaraawe.

Yútási pukáin-kwasai.

aantá-kwaasi 1:18-19

³ Páirátinopa'a máánkarowana Yútási Ísuna kuntaru'á mairówai Ísumbo tuvuwónááomba awánéna séna ímo mirá oráámbá kemá sáwí'a úne séna kuntaru'ó ésamo ámakon-ontamba 30 ontamba maimaéna mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye miwítopa'a kwéna séna

⁴ íma sáwí'a uráin-kwaasi agaráátinkauna'a tuvuwónáe'a kwéomba kemá mindá sáwí'a úne súwasa miwí sésa íma kendéiyáán-ivo endéimán-iyé suwaná

⁵ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwéna tiyuwéna ánda maimaéna ándákwamba varáiyé.

⁶ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwówasa mono-káwáá-kwáási maésa sésa maanóntámbá kuntarur-óntámbá póta amápa-kwaasimo Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo máráan-ontampimbo márándaya kentáási monor-ámáámbá karánaumne simásuwesa

⁷ minóntánkón-áái kwésesa mimbórá-áimbá sésa minóntándéi moórá-marama saweimó kwéom-barama meéyámbakaanasaya mimbáráwimbá o'om-baravaken-kwaasi puwíyan-kwaasi utanááowe siráawe.

⁸ mirá uráantavesa mimbáráyávésa sésa kuntaru'-márámán-iyé siráawasa ívékwara'a mirá kwésese.

⁹ mono-káwáá-kwáási mirán-áimbá kwésesa mimbáráma meéyámbakaamba Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Yéremayamo siráin-aimba paáruraiye. Yéremaya séna

Ísareri aisaavutantamba uráawai évakarawai mimbórá-áimbá sésa moóráwaimbo kuntaru'ó onááon-ontamba 30 ontamba maimaéna

¹⁰ saweimó kwéom-barama meéyámbakaamba Ísóigo simásímakaintemba mirá onááowe Yéremaya siráimba pósa mirá uráawe.

Páiráti Ísumba áisaa uráin-kwasai.

Máaka 15:2-5, Árúku 23:3-5, Yóni 18:33-38

¹¹ Ísumba Áróamáani-kamaani-kawaanakonopa'a máánkówana kwenáuranka'a máyowana áisaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa

¹² mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye ó'on-o'on-aintavesa aavimbá mayánkówana Ísu iséna íma aai súwana

¹³ Páiráti Ísumba áisaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo íya kwéisaano súwana

¹⁴ Ísu iséna amápar-aintavena íma anondá aai súwana kámááni-kawaana'a Páráiti sáwívar-imayaa uráiyé.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Máaka 15:6-15, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

¹⁵ naaóv'á Áánútu Yútaa-kwaasi tiyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Áróamáani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye.

¹⁶ Ísumba Páirátinopa'a máánkónka'a moóráwai áwí'a Párápási amáparawai kwenáái ísarowai ándáva'a máyowasa

¹⁷ sáwíva-kwaasi torupamáí máyówana Páiráti tísaa ena séna ándáva'o máyáan-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a tewa'á ayúránkáano. Párápásiya'i. Ísu Áánútumo usásinankaiwaiye kwésewaina'iyó séna

¹⁸ Páírátí imáyáa éna séna mono-káwáá-kwáásí Ísuntavesa íma anón-kwaasi-i' a ínkwáe sésa tátó'maesa kesóp'a a máankaraawe séna mináimbá tísaa uráiyé.

¹⁹ Páírátí mináimbá kwétísaa-ena aaimó ísón-daumpa'a máyowana awainínkó moóráwaimba ai'marówana kwenóp'a a téna séna enawainínkó séna no'wáamba kaaimbá awánáúnda minkwáásígó íma sáwí'a uráisana sirunkó umbai kwétaivo íma aavimbá mayankaáo siyé simámakaiye.

²⁰ awainínkón-áái kwésimamumba mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Páírátintave'a sé'a Párápásimba ayúránkénasa Ísumba tuvuwíyana puwíno simáméro simátímúwana

²¹ Páírátí moórágwara'a tísaa ena séna séna minkáé-kwáásívínkémbá nááwana ayúránkanaumo súwasa miwí sésa Párápásimba ayúrankaao suwaná

²² Páírátí séna Ísumba Áánútumo usásinankaiwainemo sewáimbá nóra ónaumo súwasa amáparawai sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná

²³ Páírátí séna nóra-sawira uráina'íyo súwasa anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iráawe.

²⁴ mináimbá símae íyúwana Páírátí miwí táái íma kanaán-umai karánaumne-imayaa éna amáparawai áái'a tíváavo séna táávepimba nombá atímarena amáparawai túranka'a umásitai'a éna ayáamba sese éna séna mindákómó puwínín-umbai-yantaa'a kesiyáámpimba íma kwáyáivo kentiyaámpimba kwáyáiyé súwasa

²⁵ amáparawai sésa puwinata mimbéyámbá kentáásísaavutantambo ónááowaiseya mayánaumne suwaná

²⁶ Párátí Párápásimba ayúránkena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwiruku'nowana Páírátí séna áí'mai taaira'á tuvuwíyana puwíno séna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

i-kwáásí Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.

Máaka 15:16-20, Yóni 19:2-3

²⁷ Páírátí Ísumba kwená i-kwáásír'á tímúwasa áí'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa

²⁸ kwená unáánkwátói ayú'maesa naaeyanyán-únánkwátói anón-kwaasiti unáánkwátóiman-iyé sésa Ísumba unánkesa

²⁹ anón-kwaasiti kánumo'an-iyé sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa tááúmba ayáánurapa'a torankésa kanaaráá'a ankésa moórá-mora-umai kívaíresa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa

³⁰ tuwirááíma kwirankésa ayáámpimbo toránkón-taumba mairésa a'nónká'á tuvánto'na kwéesa

³¹ kanaaráá'a ánkáyuwesa naaeyanyán-únánkwátói ayú'maesa kwená unáánkwátói umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Máaka 15:21-32, Árúku 23:26-43, Yóni 19:17-27

³² i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwái Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáimoni aampa'a kwétuwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaaatarankesa sésa áwa'naa umai tívó suwaná mirá úwasa

³³ kwésa moórá-marago áwí'a Kórígótaava'a kwésa mináwíkoná ááimba a'nómayaampare supa'á kwésa

³⁴ ándá-aran-domba mairésa áí'a ánasainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'á mimpímbá marésa Ísumba ámúwana óika'a ma'mai awánéna íma naráiyé.

³⁵ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa kwená unáánkwátói mayánae sésa aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaaitindawai mayániyo sésa mirá ésa

³⁶ mara'á mésa Ísunka'a kárákwiresa

³⁷ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé agaimarésa a'nónká-táír'á mósá marésa

³⁸ umóyántémo uyan-kwáásírái tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa mara'á mésa minkwáásír'á kárákwiruwasa

³⁹ évakarawai tésa tiyáámba tóipimba áakesa timánáantata'a umánkesa aká'áámba simánkesa sésa

⁴⁰ úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai maisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo Áánútu ááninkomo émo e esávái enáuma áwa'naa ema eyáárika'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo siráawe.

⁴¹ suwasá miráumai mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye kanaáráá'a ankésa

⁴² sésa ó'owi túwa'naa ena kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íniye. Ísareri-kwaasiti kawááná'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo éna kweyáárika'a taairakémbá kumínata awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iyé sénaumne.

⁴³ Áánútuntave'a asiramái máyaunda Áánútu áánimba úne seémáyáimba Áánútumo áwa'naa ónáe sénaraai ivé'a áwa'naa isinó suwasarái

⁴⁴ miwímó suntembá umóyántemo uyan-kwáásirái évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai kanaáráá'a Ísumba ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mááka 15:33-41, Árúku 23:44-49, Yóni 19:28-30

⁴⁵ Ísumba kanaáráá'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwenauvúúmá kaapa marówana túnkumba

⁴⁶ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapakataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa

⁴⁷ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóv'á'á Áánútun-aii simátimakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná

⁴⁸ moóráwái isaaiséna paru-táyánama maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpimbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimena naínkwáe séna Ísu óika'a mósa marówasa

⁴⁹ évakarawai sésa Íráiyaama kuména áwa'naa íni. íya áwa'naa íniyo séta amu'maréta máyaumne suwaná

⁵⁰ Ísu moórágwara'a anónka'a kwésena avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáiyé.

⁵¹ Ísu puwúwana anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáirakémbá utaváá'maena marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwi'marówana anóm-barima tówana anón-ontantomba tawákaa'a kwéuwana

⁵² utámáróm-buri-aivimba awááumaron-ontamba akwákúwasa Áánútuna kwaási sáwívarawai pukómpinkemba usásinesa

⁵³ utámáróm-buri-aivinkembausásine-mesa Ísu pukéna usásinon-tawai Yérúsaremu-naopa'a paárúwasa sáwívarawai awánaraawe.

⁵⁴ Ísu puwúmba i-kwáásíti kawáánákówé kwená i-kwáásiyé Ísumbo kárákwimaresamo máyówai marímo tówanamo amápa-tantaa'o paárúmba awánésa ávááraumai táátavesa ésa sésa árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé siráawe.

⁵⁵ minááimbá sumbá sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. minínintómbá Káírí-ayampakembo Ísun-ánaaembo kwa'maésamo áwa'naa úmaesamo Yérúsaremuva'o tiráan-inintompinkemba

⁵⁶ moórá-inimba Mágátáaraa-naopaken-ininko áwí'a Máriyaa úwana moórá-inimba Yémésinte Yósépite tinówa áwí'a Máriyaa úwana moórá-inimba Sépéti ááninkai tinówa úwasa évakar-inintonkwarara'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mááka 15:42-47, Árúku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁵⁷ minínintómbá tamáyówana enónka'a moóráwái óisankwarawai áwí'a Yósépi Árimátíyaa-naopakewai Ísun-aaiyavena áraire súwai

⁵⁸ Páirátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana kwená i-kwáásiyávéna séna Ísun-auma maimái áméro súwasa mirá uwaná

⁵⁹ Yósépi Ísun-auma tamaimái aúna-ampantavimba asááumai

⁶⁰ maimaéna kemó púwónasamo utamásínkéne sénamo aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai

⁶¹ Máriyaa Mágátáaraa-naopaken-ininko úwana araamáó úwasarai mara'á mésarai Ísumbo utamánkóm-buri-aivimba karátuwesarai méraaiye.

Páiráti utamánkáapa'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

⁶² miníninkái kará'matuwesarai máyóyasa usá aavýaavimba savaatirá'á mono-káwáá-kwáásiyé ámáán-kawaa-kwaasiye Páirátinopa'a tóyo ésa

⁶³ sésa anóndakoo úwoimo aúvamai máyáinka'a kampar-áintémó siwái séna kaumbo-táwái maisuwé'a púwóndavinkemba usásinanaumne siráimba ísaraundaya sáaka'a makáundaya po

⁶⁴ i-kwáásí ti'márénasa kaumbo-táwai utámáráam-buri-aivimba kogárákwiresa awánaaro. kwená kwayó-kwáásí kwenáúma asímibaesa aúpá'á utámáresa sésa pukáimpinkemba usásinkaiye seváinivo. mirán-áimbó síyanamo éna minkámpár-áinkó ááémo siráin-kampar-ainkomba usáyaaitavainivo suwaná

⁶⁵ Páírátí séna kentí i-kwáásí ti'máréwasa sentení'a umái mimbúrí-áivimbá kawé'á umái kárákwiyo súwasa

⁶⁶ kwésa kwaási muri-áivimbá usáveraavo sésa sanómbá maimaésa móaraapamaranae sésa kurésa mirá maúmaresa i-kwáásí mátiyuwesa kóuraawe.

28

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Máaka 16:1-10, Árúku 24:1-10, Yóni 20:1-18

¹ Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánáswasaraí sontaará'á usá aaváyaavimba aaváúma usónka'a Máriyaa Mágátáraa-naopaken-ininko úwana araámáó úwasaraí Ísumbo utamánkáapa'a koawánanae sésaraí kuyambá

²⁻³ anóm-barima tówana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakemba kuména kwenóikakemba aaváúmo usénamo intembá kwéuwana kwená unáánkwtóirakemba ainánkómó intembá kwayání'a kwégowana kuména muri-áigón-óika'a makón-ontamba kunakwátuwena minóntánká'á mará'á máyowana

⁴ mimbúrí-áírá'ó kárákwiyuwai ávááraumai táá'a kówasa tiyántámbá kwétowana tímáávomba kavúkuraiye.

⁵ kárákwiyuwai mirá kwéuwasaraí minkáér-ínimbá kuyaná kwíyómpakewai miníninkái simátimena séna íma táá'a kainó Ísumba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánayae sékaimo téyamba ísaraumne.

⁶ kwemó siráintemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawánékai

⁷ isaaisékai kwená kwayó-kwáásí kosimátimékai sékai Ísu pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káírí-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináimbá kosimátimékaiyo siráíye.

⁸ súwasaraí miníninkái avekáámbá utamánkópa'a tuwésaraí táátavesaraí uyaná tirunkó aamoi úwasaraí kwená kwayó-kwáásí kosimátimiyantavairai aampa'á kuyambá

⁹ Ísu miníninkái tuwánéna séna náávana máyaayono súwasaraí anóndakoma iyé-ímáyáá ésarai kwenáísamaivimba tamésaraí aísamaíra'a tátoresaraí kwená ímáyáa mósá máróyana

¹⁰ Ísu simátimena séna kesívá'awaawi kosimátimiyasa Káírí-ayampa'a komésa suwánaaro Ísu siráíye.

utámárópa'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹¹ Ísu mináimbá súwasaraí kwemó súntemba miníninkái aampa'á kuyambá utámárópa'o kárákwiyun-i-kwaasi évakarawai Yérúsaremu-naopa'a kwésa mono-káwáá-kwáásí paárúntantaa'a kosimátímúwasa

¹² mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí mésa aái simái mimbórá-áimbá símaresa utámárópa'o kárákwiyun-i-kwaasi anón-ontamba tímésa

¹³ simátimesa sésa maarán-áimbá simátíméro. no'wáámba suún-kwaiguráunasaya Ísuna kwayó-kwáásí tésa kwenáúma umóyámbá maimaésa kóuraawe kosimátíma'mae'a nááóro.

¹⁴ Páírátimo mináimbó isáínataamo éta moórá-ainkwara'a simáménanaya keinárawa'a íma aavimbá maitinkániye suwasá

¹⁵ miní-kwáásí isésa óntamba maimaésa kurésa sunten-áiné su'mai kosimátíma'mae nááúwana mináinkó kóyáwé úwasa ísaraamba ívékwara'a Yútaa-kwaasi kwéisaawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Máaka 16:14-18, Árúku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁶ Ísuna kwayó-kwáásí sisamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasi Káírí-ayampa'a Ísumo minómáká'á komáéromo sirón-omaka'a komáyówana

¹⁷ miwí túranka'a paárúwasa awánéna kwená ímáyáa mósá márówasa évakarawai kaer-ímáyáá ésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaiyo. ó'owawa iyó suwaná

¹⁸ Ísu miwítí egwaa'á taména séna Áánútu asirayámbá siména séna kwíyómpare maraparé kárákwiyo simbá

¹⁹ p'ó'a mindáyave'a amápa'-marava'a kesáái simátíma'mae nááiyasa kesí kwaási-i'a ésa kesivowé kemá kwenááninkowe kwenamankóé tarúmai máyaiya'a kentáásúwika'a nombá pétinke'a

²⁰ simátímakaunda-aimba kwarésa asiramái tatoraigwae sé'a simátíma'mae iyóro. maramá kwáyaindara'a keinárawate mé'a ívé'o kwáyáin-tantaa'o ánásaindara'a keinárawate ménaundayave'a imáyáa úmae iyóro Ísu siráiyé.

kemá Mátiyu sún-da-aimba ánásaiye.

Mááka

Ísu kwíyómpa'a irówana Mááka moórá-kwaai aiyayaamba umái siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísu Áánútu ááninkon-aaí agaimakáíye. Mááka moórá-awí'a Yóni Mááka kwemá Yérúsaremuva'a kwenamáápa'a ména anón-éna Pitaante Póronte túwa'naa umai mayáí mairáíye. Árómaa-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúvái agaimakáíye. Árómaa-kwaasi asirayánkó tirááíma tain-kwáásín-owe séna maarán-áimbá agairáíye. Ísu asirayámbá tokéna tí'o ún-kwaasi asóvamatinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwéna sáwí-imayáao tátokaimpinkemba ayútinkaraiye. mirán-áimbá Mááka agaimakáíye. Mááka agairáin-ainkona ayáír'á maarán-táúntámpimbo [ ] kwáyáin-aimba moórá-kwaasi agaimakáíye.

Yóni nombá pétinkowai simátimakin-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Áríku 3:1-9, Yóni 1:19-28

- ¹ Áánútu ááninko Ísu Káraísiti kwená áséi-kwasai maarámán-íye.
- ² naaóv'á moóráwái áwí'a Yóni íma máyonka'a Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Áísáya Yónin-aaí simái agaimaréna séna Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwirankéna
- ³ kavóná-marava'a ména aayamáirakemba séna ísóígona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí iyana minámpá'á kwíno Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna sirónka'a Yóni paárúwana mináimbá paáruráíye.
- ⁴⁻⁵ Yóni nombá pétinkowai kavóná-marava'a komáyowasa Yútiyaa-ayampake Yérúsaremu-naopakén-kwaasi amápa'a Yóninopa'a tuwana simátimena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana sáwí-imayaa maitiyuwáína'a nombá pétinkanaumne súwasa sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yótáni-nompimba nombá pétinkaraiye.
- ⁶ Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáu-kwatoí iréna aúwarasinei ámúr-anda uréna a'nóriné kwantáámikóná aúwé mintóné su'mai kwéne
- ⁷ simátimena séna moóráwái kesináaemba tíníwái kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó sindavimba kemá aaimá sendamá uvóv'á ónaumne.
- ⁸ kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútu amankómbá ai'maráinana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Áríku 3:21-22

- ⁹ minkánáá Kárirí-ayampakemba Násáreti-naopakemba Ísu túwana Yótáni-nompimba Yóni kwembá nombá pérankowana
- ¹⁰ Ísu nompinkémbá usásinowana sokón-tawaai taaínkar-úwana Yóni awánómba Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana
- ¹¹ kwíyómpakemba aaigówé su'mai séna emá kesááninko óna'a ená imáyaa kwé'e'á avááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai awánanae siráin-kwasai.

Mátíyu 4:1-11, Áríku 4:1-13

- ¹² súwana Áánútun-amankoma Ísumba simámuwana kavóná-marava'a komáyowana
- ¹³ kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba komáyowana Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae séna ó'on-o'on-aimba súwana Ísu íma sáwí'a éna aváá-kwánkáán-umai máyowasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumbésa áwa'naa umánkaraawe.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:12-22, Áríku 4:14-15

- ¹⁴ naaémba Yóni Kárirí-marara-kawaanako áwí'a Éróntintavena séna sáwí'a uráíye siróntavena Yónimba ándáva'a máankowana máyowana Ísu Kárirí-ayampa'a kwéna Áánútuna áséi-kwasai simátimena séna
- ¹⁵ Áánútu kwená kwaásira'o kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútuna áséi-aintave'á áaire seró siráíye.

¹⁶ mináimbá simásuwena Káríri-kwaakonon-awampakavamba kúmba kae-kwáásiráí mésarai awaaó áwí'a Sáimoni úwana ávako áwí'a Éndaru umái mésarai miwítí mayáímá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana

¹⁷ Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máimo tímapa'o kwénaoyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaekai kesáái simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai

¹⁸ minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiyé.

¹⁹ kwesé kuyaná Ísu sáwiyanka'a kúmba kae-kwáásiráí mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana ávako áwí'a Yóniye nompí-sípívimbá mésarai kwase-únámbá to'mayaa kwéuyana

²⁰ Ísu tuwánéna tááyowasarai mindómpí-sípívimbá tivowáné kwená mayái-kwáásiyé tiyuwésarai Ísuwe kurááiyé.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Árúku 4:31-37

²¹ Kápénéamu-naopa'a komáyómba Yútaa-kwaasi monor-áimbó kwéison-kanaa túwana Ísu mono'-náúmpá'á uména kwenáái simátimuwasa

²² isésa asiramái súntavesa sésa áamámba sentenkááni'a íma kwésivo anón-kwaasigoraamba kwésíye sésa táátavai uráawe.

²³ táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moóráwai kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigo ména

²⁴ anónka'a séna Ísu Násáretivakewaima óne. kentáá nóra taéwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawé-kwáyó' ná'á óne súwana

²⁵ Ísu taraváá-kwántánéna asiramái séna aaiseré minkwáási tiyuwé kóaaó súwana
²⁶ mintárávää-kwánkó minkwáási toká'mái tuváambarwana aiyayaanko sápisimaguwana kwáá'a túmaena arumpinkémbá kóuwasa

²⁷ awánéna táátavai ésa keáimbá sésa mindóra'iyó. aúnaí'an-iyé. kwemá taraváá-kwántávéna asiramái kwésisasa sintembá kwéowe suwaná

²⁸ mirá úwasa Káríri-ayampa'a Ísun-aaí kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Árúku 4:38-41

²⁹ isówasa mono'-náúmpá'á tuwésa Sáimoninte Éndaruntei mindáraití naaúmpa'a iyúmba Yémésiye Yóniye Ísuwe umái iyúmba

³⁰ Sáimoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana

³¹ iséna kwenópa'a téna ayáánka'a táto'mai usásinankowana kokotámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

³² toómbá agai-timúwasa enónka'a tí'o ún-kwaasiyonkwara taraváá-kwámbó tirumpimbó máyón-kwaasiyonkwara'a tí'maesa Ísunopa'a mátkóuwasa

³³ mindáoopaken-kwaasiyomba amápa'a ontará'á torupowaná

³⁴ Ísu ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiyomba asóvatinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa mintárávää-kwántómbá Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iyé sésa kwembá awánontavena aaiséráaro Ísu súwasa kóuraawe.

Ísu Káríriwa'a simátímakain-kwasai.

Árúku 4:42-44

³⁵ kóuwana irataró'á Ísu usásinena mindáoopa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a koména námúnaa kwéséna máyowana

³⁶ Sáimoni kwená kwaásiye Ísumba avakáá-umai

³⁷ awánéna sésa amápa-kwaasi embá kwéavakaa-owe suwaná

³⁸ Ísu séna ó'on-daopimpakarata kwénaaeta kesáái simátímapa'a koónaumne. mirá ónaundayave'a túne séna

³⁹ Káríri-ayampa'a mono'-náúmpá'á kosimátímapa'a kwénaaena tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwówasa kóuraawe.

Ísu áuma karón-kwaasi kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Árúku 5:12-16

⁴⁰ moórá-tawai Ísunopa'a áuma karón-kwaasigo téna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairéna séna kentávénamo ankáinamo e kanaán-umai aúnaí'a umásinkaniyono súwana

⁴¹ Ísu arumbá úwana ayáándeí ane'á tátoarena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye séna

⁴² avekáámábá kawe'á umánkowane kawáúguwana

⁴³⁻⁴⁴ Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po Mósesimo siráintemba mono'-máayáí-kwáásítóp'a kwéma enáúma máagaraatinke póima tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áurakemba kawáúgwiye sénááowe. ániwo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana

⁴⁵ minkwáásígó ivátuwena kawe'á umánkon-aimba simátima'mae iyúwana mináínkó kóyáwé úwasa sáwíwarawai Ísu tíniye sésa kentí naaópimpa'a torupamáí máyówana mindáyavena Ísu íma naaó'-nao'a kúmba kwaási íma máyónkavamba máyowasa naaó'-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

2

Ísu aísamai pukówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 9:1-8, Árúku 5:17-26

¹ évaka'-no'waamba kwaéna Ísu Kápénéamu-naopa'a kúmba kwená naaúmpa'a máyowasa sáwíva-kwaasi isésa

² torupésa mindáúmpá'á sisipáá ésa pááimpakwara'a sisipáá umásowana Ísu kwenáái kwésimatimuwasa

³ éyain-kwaasi aísaimo pukówaimba taagwiya'maésa tumbá

⁴ mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai iyóra'naraan-esa naanamíva'á taagwiya'maésa umésa avaa'á akósámaresa ándára tátoresá tówówana kumeémena Ísumo máyonka'a aúranka'a kumúwana

⁵ Ísu taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawe'á umánkaniye-imayaa umbá Ísu tuwánéna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa

⁶ amáámba sun-kwáási mésa

⁷ imáyáa ésa sésa nóra séna mirá siyó. Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'ámba kwésimankaiye-imayaa ésa suwaná

⁸ Ísu minímáyáámó umbá awánéna simátimena séna nóra séra mirán-imáyáá kwéoo.

⁹ moóráwaimo aísaimo pukáíndawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síi. kampará síiyo sénááowe. ániwo moóráwaimo aísaimo pukáíndawaintavaimo sénamo eyáárika'a usásine ená kwandaaimá maimaé kwaáo sínasamo ésa áraira síi. kampará síiyo awánanaaowe.

¹⁰ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátinkáanda awánanaaowe séna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna

¹¹ isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé naaópa'a kwaaó súwana

¹² amápa-kwaasi túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá maimaéna kúwasa amáparawai táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósa marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavesa ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu Áríváimba ááyaraín-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Árúku 5:27-32

¹³ Ísu tuwéna Kárirí-nonkwaaukon-awampa'a kúwasa sáwíva-kwaasi kwenópa'a torupowaná kwenáái simátimena

¹⁴ kwéna awánómba Áríváisi ááninko áwí'a Áríváí táákisimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaaemba kwa'maéna kuráíye.

¹⁵ kúwasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé Áríváina naaúmpa'a umésa toómbá nowasá táákisimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé sáwíva'a Ísun-ánaaemba kwa'maésa Áríváina naaúmpa'a umésa nowasá

¹⁶ amáán-kawaa-kwaasivinkemba amáámba sun-kwáási Ísumo táákisimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé toómbó kwénomba tuwánésa Ísuna kwayó-kwáásiyávésa tísaa esa sésa nóra sénawa táákisimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásiyé Ísu toómbá kwénaiyo suwaná

¹⁷ Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawe'ó umáimo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáási kwétuwa'naa-íye. mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa

Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mátíyu 9:14-17, Áríku 5:33-39

¹⁸ moórá-tawai Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásíyé áamáan-kawaa-kwaasiye Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésuwasa évakarawai Ísumba taáísaa esa sésa Yónina kwayó-kwáásíyé áamáan-kawaa-kwaasiti kwayó-kwáásíyé moórá-mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésevo ená kwayó-kwáásí íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná

¹⁹ Ísu séna moóráwai aarai mayáíndawai amááraawi tanómba kautiminimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe.

²⁰ naaémba minkwáásígómbá aí'maesa kówiyasa minkánáamá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe. Ísu séna kwemo ménamo naaémbo tiyuwénamo iyínítavena mináimba siráíye.

²¹ Ísu mináimba simásuwena séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íniye.

²² aúna-anda-aran-domba ááéeraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe Ísu siráíye.

Ísu savaatírár-áimba siráin-kwasai.

Mátíyu 12:1-8, Áríku 6:1-5

²³ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé úwítiton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwítí-aramba kútúmai ásimá pítuwesa kwénowasa

²⁴ áamáan-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa maisaaó. ená kwayó-kwáásí agándaan-kanaama aambá áúmbakaawasa mirá kwéowe suwaná

²⁵⁻²⁶ Ísu séna naaóvá'a Tévítimo urómba aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. aiva-mónó-káwááná'a áwí'a Ápáyata máyonka'a Tévítíye kwená kwaásiye táái kwétinkowana Tévítí Áánútuna mono-náúmpá'a iyéna Áánútu aúranka'o makóntomba umairéna kwéneka kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono-máyái máyón-kwaasi némáembani. Tévítí mintómbá umairéna timúwasa nonká'a Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe.

²⁷ Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna túwa'naa ínítavena agándain-kanaa maréna kwaási aiva-tántáá'a maréna agándain-kanaama naaén-tantaa'a póna túwa'naa ínítavena makáíye.

²⁸ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwirawandawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayái kwémayaamba kendémán-íye Ísu siráíye.

3

ayáamba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 12:9-14, Áríku 6:6-11

¹ moórá-tawai Ísu mono-náúmpá'a iyúmba moóráwai ayáamba kawévaiguron-kwaasi máyowasa

² aaivimbá mayankánáe kwésuwai mésa Ísuntavesa sésa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aaivintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba

³ Ísu ayáamba kawévaiguron-kwaasiyavena séna kemó máyaundara'a tiyó súwana mirá úwana

⁴ Ísu miwíyávéna séna kentáásí áamáan-aimpimba nóin-aina kwáyáíyo. agándai-kanaara'a póta kawé-máyáíyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáíya méni. inkámónanaya puwíníyo. tísaa ena súwasa íma aai suwaná

⁵ Ísu móyuwana meyuwana éna áwáá'a títuwena kwaásiyavaimo ímo imáyáamo kwéontavai arumbá kwéuwana ayáamba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáamba árutuwaaoo súwana ayáamba árutuwowana kawé'a umánkowska

⁶ áamáan-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'a tuwésa avekáán-umai Éróтина kwaási torupésa Ísumba nóraumaiya tuvuwónaundaya'iyó sésa áamáayu-aimba siráawe.

sáwívarawai nonkwaaúnkón-awampa'a kuráan-kwasai.

⁷ Ísu tiyuwéna kwená kwayó-kwáásí tí'maena Káríri-nonkwaaunkon-awampa'a kúmba sáwíva-kwaasiyomba Kárírivaken-kwaasi Yútiyaavaken-kwaasi

⁸ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Ítúmiyaa-ayampaken-kwaasi Yótáni-nonkona menávápákén-kwáásí Táyya-naor-ayampaken-kwaasi Sáítóni-naor-ayampaken-kwaasi miráumaivaken-kwaasiyomba Ísuna mayái-áimbá isésa Ísunopa'a tóyo uwaná

⁹⁻¹² sáwíva-kwaasi asóvamatinkowasa mindáyavesa tí'o ún-kwaasiyomba asóvamasinkainkwaee sésa Ísun-ane'o tátoraianesa kwenkuvará'á úmaesa kwéiyuwas tirumpimbó taraváá-kwámbó máyon-kwaasi Ísumba awánésa mara'á kumbésa anónka'a sésa emá Áánútu ááninko óne suwaná Ísu asiramái séna Áánútu ááninko óne sé'a íma simái paároro séna kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sáwíva-kwaasi kwenkuvará'á ésa siméntáyuwaavo nompí-sípí maimaé'a egwaa'á másínkáaro siráíye.

Ísu kwená kwayó 'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Áríku 6:12-16

¹³ Ísu omápa'a uména évakarawai usásintinkanae séna tááyowasa kwenópa'a iyúwana ¹⁴ minkwáásívinkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi usásintinkena séna kesí aantá-kwaasi é' a mé'a kesáái kosimátimapa'a kónááontave'a tí'maré'a

¹⁵ tirumpinkémbó taraváá-kwámbó komaitiyuwánááon-asirayamba timúnda miráyávé'a usásintinkaumne siráíye.

¹⁶ miwí túwí'a Sáímoniyé séna aúna-kwí'a tamámena Pítaawe súwaima séna

¹⁷ Sépéti ááninkorai túwí'a Yémési Yóni aúna-kwí'a Poanésiye súwairai minkwíkóná ááimba kwíyónaaimo siwái árákaiye súwairaiyavena séna

¹⁸ moórawai Éndaru moórawai Vírípi moórawai Pátóromu moórawai Mátíyu moórawai Tómaasi moórawai Árávíasi ááninko áwí'a Yémési moórawai Tátiyasi moórawai Sáímoni kwemá Áróamáni-kamaani-kwaasi tí'mátuwanae siráíwai

¹⁹ moórawai Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu usásintinkena naaópa'a koyauwékáíye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:24-32, Áríku 11:14-23, 12:10

²⁰ Ísu naaúmpa'a iyúmba ó'onkwara'a sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá untávái Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé toómbá íma kanaará'á umái notávésa

²¹ Ísumba amááraa isésa aívó'an-íye sésa tairánáe sésa tiráawe.

²² Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Áánútuna amáámba sun-kwáásí tésa sésa taraváá-kwántónti kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá ámisana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaiyuwaiye suwaná

²³ Ísu tááyowasa tuwaná kwántámái-aimba simátimena séna Sáátáánigo kwesávái íma maisuwáíye.

²⁴ moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe.

²⁵ moórá-akumba usiyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe.

²⁶ Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyé samo taaínkaa'o é samo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe.

²⁷ moórawai moórá-nanko avowámó asiramáímo máyainanamo éna mindáúmpákémbó umóyámbó mayáíndayavenamo éna íma úwoi uveráníyo mindánkó avowámbá ánda asááúmakenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámbá mayáíye Ísu siráíye.

²⁸ Ísu simásuwena séna másáaro. kwaasi sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánívo

²⁹ Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana kwaikwai'a íníye Ísu siráíye.

³⁰ Ísuntavesa sésa taraváá-kwánkó kwenarumpimbá máyáíye suntávéna Ísu mináimbá simátímakáíye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Áríku 8:19-21

³¹ mináimbá simátimuwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa máápa'a mésa sésa Ísuntavai tiyó se kosimáméro suwasá

³² naaúmpa'o máyón-kwaasi sésa enanówe enáúnava'maare máápa'a mésa kwéaayaawe suwaná

³³ Ísu séna kesinó nááwa'iyó. kesúnava'a nááwiya'o séna

³⁴ naaúmpa'o máyón-kwaasi tuwánéna séna kesinó kesivá'maa'a máyáawe.

³⁵ Áánútu siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímána'maa'an-owe Ísu siráiyé.

4

moóráwai ánýumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Áríku 8:4-15

¹ ókwar'a' Ísuma Kárirí-nonkwaaukon-awampa'a koména aai kwésimatimuwasa sáwívarawai tóyo ésa kwaná egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípívimbá usámaaisena máyowana nompí-sípímá kwaaúin-avovomayaa'a kwáyowasa minkwáásiyómbá nonkwaaukón-awampa'a máyówana

² ó'on-o'on-aimba kwántámai simátiména séna

³ maísáaro. moóráwai ánýumba maímaéna kígauva'a kwégwena

⁴ máyu maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye.

⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimbá póna avekáán-umai anón-isana

⁶ aa'á kaisaná ánú'a ayáátááka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye.

⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násúwáísana íma arambá iráiyé.

⁸ évakar-anayumba kawé'-márávimbá kunkwéna kárúrena anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaitayan-aramba iyáísana évaka'a umaimái-aramba iráiyé.

⁹ kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu súwasa naaémba kwená kwayó-kwáásiyé évaka-kwaasiye mésa Ísuntavesa sésa minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá isáano suwaná

¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa' ímáyaá tímisa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aíne su'mai kwésimatimumpo

¹² kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe.

kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe.

isékai Áánútunopa'a tewaná Áánútu miwítí

sáwí-imayaa maitiyúwáísino.

mindáyave'a kwántámai-aimba kwésimatimune Ísu siráiyé.

¹³ Ísu simátimatuwena séna maankwántámái-áimbó simátimunda íma isáiyankakemba pó'a ó'on-o'on-kwantamai-aimbo sendá íma isánááowe.

¹⁴ mináínkóná ááimba súná isáaro. moóráwaimo ánýumbo tu'maráinten-umai Áánútun-ai simátímisana

¹⁵ évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isáawana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá maimái úwoiva'a kwétiyuwaiye.

¹⁶ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa avekáán-umai Áánútun-ai isésa aamoí ombánivo

¹⁷ íma tirumpimbá táto'mai kawé'á owasá Áánútun-aiyavai umbai-yántáári'a umátinkaantavai Áánútun-ai ivátukaawe.

¹⁸ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isáambanivo

¹⁹ marapár-úmbái-yántáátávái ímáyaá úmae naaésa óisan-imayaa úmae kwénaaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-ímáyááó Áánútun-ai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe.

²⁰ évakar-anayumbo kawé'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

oómbá kúrakain-kwasai.

Áríku 8:16-18

²¹ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma aasípaa-amendaampa'a marésa avora'á mósá kwémaraawe.

²² mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárinasa awánanaawe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárinasa awánanaawe.

²³ kwéisaawai ísámai kawe'á oró.

²⁴ tíménten-umái Áánútu miráumai tíména moórágwara'a timíníye. mindáyave'a ísáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró.

²⁵ Áánútu-aaimo ísámaimo kawe'ó kwéowai Áánútu túwaa'naa ínasa moórá-ainkwara'a ísánááowe. Áánútu-aaimo ímo ísámaimo kawe'ó kwéowai tirumpinkémbá maimayáinana íma kwéniye. mindáyave'a ísáan-aimba imáyáa umái kawe'á oró Ísu siráíye.

ánáyumba tukáisana arambá iyáin-kwasai.

²⁶ Ísu simátiména séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbáníye. moóráwai ánáyumba tu'maréna

²⁷ íma áwa'naa ena kwaéna iraréna kwéisana ánáyumba kweyáárika'a kwéanon-íye.

²⁸ maragómá ánáyunkomba áwa'naa isaná áruma kwikéna anón-umai arambá iréna

²⁹ ávuma kaisaná áká'nanaon-kanaa tisasá áká'mai kwénaawe Ísu siráíye.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-35, Áríku 13:18-19

³⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátiména'a ísánááowe.

³¹ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba maarámán-íye. sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáígó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba maravímbá u'makáawana mimpinkémbá kwikéna

³² anón-taima anón-éna amaimá anón-amaima móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpimpá'á ánáamba úmarena kwémáíye Ísu siráíye.

³³⁻³⁴ Ísu kwaásiyomba aái simátiménae sénama úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aíne su'mai simátimuwasa taaímbai súntemba móisaiyuwawana mináyáírakémbá simátimuwasa móisowana miráumai simátiména ánivo kwená kwayó-kwáási kwesé máyonka'a mináinkóná ááimba simátima'mae iráíye.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mátíyu 8:23-27, Áríku 8:22-25

³⁵ mítáwí enónka'a Ísu kwená kwaásiyavena séna nonkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwasa

³⁶ ó'on-kwaasi tiyuwésa Ísamba aái'maesa nompí-sípívimbá usáatesa kuwasá évaka'-nompí-sipigwara'a kumbá

³⁷⁻³⁸ Ísu misípígó ayááivá'á aùn-kwaigurówana anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo séna inkaisésa Ísamba koaúsésa séna anóndakoo kesí imáyáa íma inatá puwúnavaiya súwa'naa uwo suwaná

³⁹ usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana

⁴⁰ Ísu simátiména séna nóintavaiya kwéinkaiseo. kentávé'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana

⁴¹ táá'a kówasa keáimbá séna nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo séna tiyááamba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

5

taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 8:28-34, Áríku 8:26-39

¹ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaemp'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbáravá'á kumbá

²⁻⁴ Ísu mindómpí-sípívinkémbá mimbáravá'á ásáwovana moóráwai taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-kwaasigo utamátinkó-muri-aiva'a máyomba Ísunopa'a tirái. minkwáási kárár-umankontemba taráka-yaraka úwaima póna íma kwaási mésayavai íma kárár-umankowana ména

⁵ enómba irarómba omáka'a utamátinkó-muri-aiva'a kwénaaena kwáá'a kwétena óntandei kwenáúra'a kwétena

6-8 nénkakemba Ísumba awánéna isaaiséna Ísun-aóká'á taména kwená imáyáa éna áwí'a mósá marówana Ísu minkwáásígó arumpinkén-táraváá-kwánkóntávéna séna emá taraváá-kwámá ómpo minkwáásígómbá auwé kóao súwana anónka'a séna Ísuwo usáyaitamai-Isoigo ááninko ómpo Áánútuntavai ísámai sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana

9 Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana sáwíva'a máyaumpo kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa

10-13 omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táraváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa ó'opa'a íma si'maraao. mimpóí tirumpimbá si'maraao suwaná mirá oró súwasa taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá koverówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaiséna nonkwaáumpintá kumpérómba putásowasa

14 póíra'o tavikówai úmba awánéna avekáán-umai naaópa'a kwésa kígauvimpa'o máyón-kwaasi mósimatim-besimati uwasa ísésa koawánanae sésa kumbá

15 Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwántómbó arumpinkémbó kóun-kwaasigo unáánkwtóí umarena kawé'a umái máyowasa koawánéna táátavai uwasa

16 Ísumo minkwáásígómbó kawé'o umánkowsamo awánon-aine póigomo ún-aine simátímúwasa

17 ísésa Ísuntavesa sésa maambáravá'á ivá siyuwéya kóao suwaná

18 nompi-sípívimbá usámaaisowana taraváá-kwámbo arumpinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana

19 ímanivo ená naaópa'a kuré Ísóigomo arumbó umánkenamo kawé'o umánkáin-aimba enamáaraawi kosimátimiyo súwana

20 Tékáporisi-ayampa'a mindáópata Ísumo umánkon-aimba simátíma'maena kúwasa amápa-kwaasi sáwívar-imayaa uráawe.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Árúku 8:40-56

21 Ísu Kárirí-kwaaunkona menávápákémbá nompi-sípívimbá koyauweréna túmba moórágwara'a kwaaúnkón-awampa'a máyowasa sáwíva-kwaasi torupowaná

22 moóráwai mono'-nánká'ó kárákwírowai áwí'a Yáírasi téna Ísumba taawánéna Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna

23 asiramái séna kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóvéna kawé'a umái máino súwana

24 Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná

25 moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininkogwara'a kwa'maéna kúmba kwembá naaeýamba kwéankowana sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisuwéna mináí'á íma érankowasa

26 sáwíva-sontaa-kwaasi áwa'naa uwaná óísamba tíma'mai ánásasuwowana mináí'á íma érankomba anón-ai'a umágúwana

27-28 minínínkómá Ísumo kawé'o umátínkaron-aimba iséna séna Ísuna unáánkwtóira'a koyátóráánanama sí'a ésinkaniye séna sáwíva-kwaasimo kwa'maé kumpímbá minínínkó maréna ánaempakemba unáánkwtóira'a tátorowana

29 mindááéyánkoma érankowana imáyáama éna asóvasinkaiye súwana

30 Ísu imáyáama éna séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'a umánkáiyé séna kwántámai tuwánéna séna nááwawa kesí unáánkwtóira'a tátoraina'iyó súwasa

31 kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámesa sésa úwé sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa iyómpimba tátokaavo nááwawa kesí unáánkwtóira'a tátoraina'iyó nóra séwa kwéseno suwaná

32 tátokaiwaintavena mógara'megara úwana

33 minínínkó imáyáa éna séna asóvasinkaiye súwana ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna asóvamankon-aimba simámuwana

34 Ísu séna kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna áí'a érnkáivo kawé'a umái kwaaó Ísu siráiyé.

35 Ísu mináímbá kwésuwasa mono'-nánká'ó kárákwírowaina naaópaken-kwaasi tésa Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndatavai ténavo simámiyo suwaná

36 Ísu mináímbá iséna ivátuwena Yáírasintavena séna mináíntávái íma áákar-aaka'a éma kentávái ísámai kuwo séna

37 kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaante Yémésinte kwenáváko áwí'a Yóninte tí'maena kúmba

³⁸ sáwíva-kwaasi mono'-nánká'ó kárákwirowaina naaúmpa'a torupamáí mésa anón-ivi'a kwétowana Ísu iséna

³⁹ naaúmpa'a usávé'mai iyéna séna íma ivi'á taaró. minárásí íma pukáivo úwoi aúma kwaituráíye súwasa

⁴⁰ Ísun-awíráái suwaná tí'mátuwowasa máápa'a kunákárúwawana minárásígó anóvowiye kwená kwayó-kwáásírúum tí'maena minárásígó pukópa'a iyéna

⁴¹ ayáánka'a tátorena kwenááivinkemba simámena séna tarita kumi mirámó súmba kwántámai séna inaamarúgó usásinaao súwana

⁴² usásinkwena sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisukáin-inaamaruma usásinowasa awánésa táátavesa uwaná

⁴³ Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátíméro séna minárásígómbá toómbá áméro siráíye.

6

Násáretivakewai Ísumba tínaemba umánkaraan-kwasai.

Mátíyu 13:53-58, Áríku 4:16-30

¹ minkákémbá Ísu kwenamáápa'a kwéena kwená kwayó-kwáásíyé kumbá

² Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á iyéna aái simátimuwasa sáwíva-kwaasi iséna táátavai ésa séna náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasimenayaawa nááwawa asirayámbá ámísana kawé'máyái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo.

³ kwentáámó awánáúnda taainéi évaka-tantaa'o kwéiwaiman-íye. Máriaa áánimba éna Yémési Yósisí Yútási Sáimoni tuwaaómán-íye. kwenáúnava'a maanká'á máyáawe. maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena minááimbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésíyo sésa kayorésa tínaemba umámúwana

⁴ Ísu simátimena séna Áánútun-aaí simátímíwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-íye sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráíye.

⁵ kesáámó úndanten-kwaasima éna íma súwa'naa íníye suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayáíe su'mai mairáíye. moórá-mora tí'o ún-kwaasi tine'á ayáándeí tátorena asóvamatinkena

⁶ kwenamáápakén-kwaasi sésa íma súwa'naa íníye sun-áintávéna imáyáa uwáéna naao'-nao'a Áánútun-aaí simátímapa'a kuráíye.

Ísu kwená kwaási mayáír'á tí'mákain-kwasai.

Mátíyu 10:5-15, Áríku 9:1-6

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááoro-asirayamba tíména séna kaesé umásuwe'a nááoro séna

⁸ asiramái simátimena séna aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimae'á koró. toómbá íma maimae'á kwé'a toón-únámbá íma maimae'á kwé'a óntamba íma maimae'á koró. tááúmba vaimae'á

⁹ tísamai-anaamba kwimae'á moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'á koró.

¹⁰ Áánútun-aaí simátimena aontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó tímíya'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró.

¹¹ moórá-naopa'o kwíyambo naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakembaramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa

¹² kwená kwayó-kwáási iséna naao'-nao'a kwénaaesa kosimátimesa sésa sáwí-imayaa tínaemba umáme'a Áánútumpa'a teró sésa

¹³ taraváá-kwántómbá kwaási tirumpinkémbá komaitiyuwésa tí'o ún-kwaasi taaéraampinken-domba atínkáva'a kuwasá asóvamatinkava'a kuráawe.

Yóni nombó pétinkaraiwai pukáin-kwasai.

Mátíyu 14:1-12, Áríku 3:19-20, 9:7-9

¹⁴ Ísuna mayáígón-áái símae íyúwana Káíriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá ísarai. Ísuntavesa évakarawai sésa Yóni nombó pétinkaraiwai pukáimpinkemba usásinkena póna kwempímbá asirayámbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayáíye suwasá

¹⁵ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáíye suwasá évakarawai sésa kwemá naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowairaamba máyáíye suwaná

¹⁶ Éróti iséna séna kwemá Yóni nombó pétinkaraiwaiman-íye. kemá simátinkaunasana Yóni anumarambá arátúwááwana pukáísana usásinankaisana máyáíye Éróti siráíye.

¹⁷⁻¹⁹ ááéma Éróti kwenáváko awaininkómbá áwí'a Erotíyasimba mairówana Yóni séna enáváko awaininkómbá aamba áumbakaawa mayááne simásima'a úwana Éróti ti'marówasa Yónimba koái'maesa ándávimba máánkarowana Erotíyasima Yóni ááiyavena aaisambá séna inkamónáe súwana

²⁰ Éróti séna ímaniye séna Yóni kawer-ímáyáágwará-kwáási úntavena Éróti kwenáároí inkaiséna kwenká'á tavikéna Erotíyasima inkámivo séna kwenká'á tavikéna kwenááima ísámai kaumbo-káér-ímayaa umánkena aasiyaasí koisaraiye.

²¹ ánivo naaémba Erotíyasina kanaamá túmba Éróti anón-tanomba kaumái kwená kawáá-kwaasi ááipin-anon-kwaasi Káríri-ayampaken-anon-kwaasi tímúwasa nowaná

²² Erotíyasí ayáámúnko téna araimá marówasa Érótiye toómbá naráan-kwaasiye aamoí umánkówana Éróti minárásigóntávéna séna nóintantaatavena ankáíya simásimína'a áméno séna

²³ árai'a súnnda pó'a sísaina'a áméno. kesí maramó arááímo táíndamo e sísaina'a tasá-áméno súwana

²⁴ anówamba koáísaa ena séna nóintantaara komayánaumno súwana Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá koáísaa-e mayaaó súwana

²⁵ avekáán-úwana Érótinopa'a téna taísaa ena séna ívé'a Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana

²⁶ iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áímbá siráin-aimba ímayáa éna toómbó naan-kwáásigwará'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénéa séna

²⁷ i-kwáási moórá ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá

²⁸ táávepimba maréna maimaéna minárásigómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwana

²⁹ Yónina kwayó-kwáási iséna anómba komaimái utamánkaraawe.

naaémba Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásigó Yóni nombó pétinkaraiwai éna pukáimpinkemba usásinankaisana máyáíye Éróti siráíye.

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 14:13-21, Áríku 9:10-17, Yóni 6:1-13

³⁰ Ísumo mayáír'ó ti'mákain-kwaasi mimbáyái maisuwéna Ísunopa'a tésa amápa'-mayaimo máyón-aimba aaimó sun-áímbá simámúwasa

³¹ Ísunopa'a sáwíva-kwaasi kuré ire untávésa toómbá íma kawé'a umái nowaná mindáyavena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kwaásimo ímo máyaiyapata kométa agándaano súwasa

³² nompí-sípívimbá usámaaisesa kwaásimo ímo máyáapataawe sésa kuwasá

³³ sáwíva-kwaasi tuwánésa aúyésa naaó'-naokemba marapá'á kóyo uwasá Ísun-iyai nompí-sípívimbá kumbá

³⁴ marapá'á ásávena misáwíva-kwáási tuwánéna arumbá umátinkena sipísipi-poi-ayuraamba miwítí kawáá íma máyówasa kewé su'mai máyóntavena Ísu arumbá umátinkena ayáátáár-aaí kwésimatimuwasa

³⁵ enónka'a kwená kwayó-kwáási kwenópa'a tésa séna íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a

³⁶ ti'marénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meéyámbáráaro suwaná

³⁷ Ísu simátiména séna kemá toómbá tíméro súwasa sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámba'maiya tímúsina. óntamba íma kwáyáíye suwaná

³⁸ nóraumai-tona káyáíya koawánaaro súwasa koawánésa tésa sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáíye suwaná

³⁹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna inkwima'mái mara'á máéro súwasa

⁴⁰ moóráva'a 50 kwaasi máúwasa moóráva'a 100 kwaasi máúwasa miráumai-kwaasi kwimakówana

⁴¹ Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwéna mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáási tímúwasa misáwíva-kwáási tímúwasa noyá'á topán-topan-umai tímúwasa misáwíva-kwáási tímúwasa

⁴²⁻⁴⁴ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáási mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áitumai ógwitaraawe.

Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 14:22-33, Yóni 6:15-21

⁴⁵ áitumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáási ti'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a Pétésáitava'a koró. misáwíwá-kwáási kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna

⁴⁶ misáwíwá-kwáási ti'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana

⁴⁷ no'wáámba aúkúwana Ísu kweyáá marapá'á máyowasa kwená kwayó-kwáási nompí-sípívimbá non-avóvomayaapa'a máyowana maramá nénka'a kwáyowana

⁴⁸ Ísu awánomba anón-unda to'mae kwétena misípí tayáto'marowasa nombó tuwítamaesamo kun-támayo'a nonkó tavímayowasa íma kumbá irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a téna táyaaítaguwasa

⁴⁹⁻⁵⁰ awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aano máéro. kemá úne séna

⁵¹ nompí-sípívimbá usámaaisena kwegwárá'á umáyowana anón-undaoma maivaíyowasa táátavesa ávááraumai uwaná

⁵² íma táákoma kawé'á umái méra. sáwíyan-tompinkembo sáwíva-kwaasi taaín-timuwasamo nowáiná ááimba íma táákoma kawé'á umái méraawe.

Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvataminkarain-kwasai.

Mátíyu 14:34-36

⁵³ táátavesa ávááraumai ésa kwaaúnkóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá non-awámpá'á nompí-sípí ándáneí avikwímasesa

⁵⁴ marapátá ásavowasa mimbápákén-kwáási Ísumba aúyésa

⁵⁵ naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi kúkutaavimba tí'maesa tóyo uwaná

⁵⁶ Ísu kító'-nao'a anón-dao'a kwaivá kwénaauwasa tí'o úwai tí'mai maruká'á marésa sésa ená anáankwátói-araaira'a tátoraiana tí'a étinkainkwaé suwasá tátorówana tí'a étinkariaye.

7

tíkwá'nái áamámba siráan-kwasai.

Mátíyu 15:1-9

¹ áamáán-kawaa-kwaasiye áamámba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa

² tuwánomba Ísuna kwayó-kwáási évaka'a tiyáámba íma sese un-tiyáándéí toómbá kwénowasa

³ Yútaa-kwaasi áamáán-kawaa-kwaasiye úwoi-kwaasiye tíkwá'nái áamámba kwáróntavesa tiyáámba sese umásukesa toómbá nésa

⁴ máákétirakemba naaópa'a iyésa tiyáámba sese umásukesa toómbá nésa tíkwá'nái áamámba ó'on-o'on-amaamba kwarésa tááve'a nonánámá anavéúmbá sese uráawe.

⁵ áamáán-kawaa-kwaasiye áamámba sun-kwáásiyé Ísunka'a torupésa sésa ená kwayó-kwáási nóra isasá kentáá síkwá'nái áamámba íma kwarésa tiyáámba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná

⁶ Ísu séna kaumbo-káér-ainkware-kwaasin-owe. naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árair-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáíye.

⁷ kwaasíti áamámba simái paárombanivo Áánútuna áamámban-íye kampa'á sembá miráráán-umai kesí imáyáa kampar-imáyáá mósá kwémaraawe

Áánútu siráimba aúváivimba agaimakáíye.

⁸ Áánútuna áamámba tuwé'a tíkwá'nái áamámba kwétoraawe.

⁹ Áánútun-aaí kwétuwaantavai miwá anondá kentááyavai aamoí kwéowe.

¹⁰ naaóvá'á Mósesi séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánívo anóvwimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwiya puwíniye Mósesi siráivo

¹¹ keinárawa'o siráimba moóráwai anóvwiyavena simátimena séna moórá-yantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai tíménaumne siréna

12 anówowima íma kwétuwa'naa-iyee. mirámó ontávái kanaán-iyee kwésewe.

13 mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-aaí tuwé'a kentikwá'nái áamámba kwégware'a kentáái kwésimatimewe. mirárááni'a kwéowe Ísu siráiyee.

kwaásimo sáwí'ó umátínkáin-tantaakona kwaasái.

Mátíyu 15:10-20

14 Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawe'á oró.

15 máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaiwo tirumpinkén-áínkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. [

16 kwéisaawai isámai kawe'á oró] Ísu siráiyee.

17 Ísu simásuwena minkwáásíyómbá mátiyuwena naaúmpa'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa mináínkóná ááimba simásimiyo suwaná

18 Ísu séna kenkwará'á íma táako pééi kwéisa'a mé'a isáambanivo íma isámai kawe'á uráawe. máápakén-tantaa'o naawái kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye.

19 mindá íma imáyáa kunkwaéna tindáampa'a kunáyúsúgwinivo

20 aaimó kwéseмба tirumpinkén-ímáyááo éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye.

21 tirumpin-ímáyááwínkémbá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónáaoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa

22 túran-anda ésa mirá-mira-sawí'a ésa kampar-áimbá sésa aosaambá kwimaé naaésa kawe'máyáímó kwémayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tívókari'a ésa uwo'aórí'a ésa

23 mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááo kwaási sáwí'a kwéumatinkaiwo tiyáámbo ímo sese ombó toómbo kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyee. ánívo Ísumo kwemó siráimba amápa-tomba kawe'á umái kwénaawe siráiyee.

Kenááni-maravaken-ininkona kwaasái.

Mátíyu 15:21-28

24 Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé mivá'á tuwéna Táyaa-naopare Sáitóni-naopare mináyámpá'á kúmba moórá-naumpa'a uména séna kemó tamaúnda íma simátíméro súwasa ánívo évaka-kwaasi tamáún-aimba isówana

25 moórá-ininko ayáámúnko arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana minínínkó Ísumo tamáún-aimba iséna avekáán-umai kwenópa'a iyéna mara'á kumbaéna

26 kwemá íma Yútaa-inimba póna Síriyaa-marava'a Vínisiyaa-naopaken-ininko Ísunopa'a iyéna mara'á kumbaéna asiramái séna kesiyáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayauwaaó súwana

27 Ísu simámena séna aiva'á iyámpói toómbo timénaumne. iyámpóiti toómbo maimái iyámbá timúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune súmbanivo

28 minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyámpóiti toón-ayai iyánkó tamandániye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-iyee sinaná kanaán-ína súwa'naa íninyone súwana

29 Ísu séna kawer-áimbá séndayavai enayáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayáúkaumpo ená naaópa'a kwaaó súwana

30 kwená naaópa'a kwéna koawánómbo taraváá-kwámbá kóúrowana ayáámúnko kawe'á umái tuvaiká'á méraiye.

Ísu sáwívarawai asóvatinkarain-kwasai.

31 Ísu Táyaa-naopar-ayampakemba Sáitóni-naopar-ayampa'a táúkúmaena Tékáporisi-ayampa'a táúkúmaena Kárirí-nonkwaampa'a kúmba

32 évakarawai aívó'na'a áí'maesa tésa sésa enayáándeí táto'mai asóvamankao suwaná

33 kwaásivinkemba áí'mai kweyááva'a ankéna ayáánánáneí áápimba maréna awirááíma kwi'maréna amáávira'a tátorena

34 kwíyómpa'a karákéna sirumbá kwéiye séna kwenááivinkemba séna epaata mináimbá kwántámai séna áá'o kaúnimba intíyuwumne súwana

35 áá'a kawe'á úwana amáávíma etóyói úwana aai kawe'á umái súwana

36 Ísu asiramái séna íma simátíméro súwasa íma isónkakemba simátímapa'a kuwasá

37 isówana ávááraumai táá'a kówasa sésa amápa-tantaa'a kawe'á unté kwéiyena táá'o kaúnín-kwaasi kawe'á kwéumatinkena aaimó ímo kawe'ó umáímo sen-kwáásí kawe'á kwéumatinkaiye siráawe.

8

Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 15:32-39

¹ moórá-tawai sáwíva-kwaasi torupowaná miwítí toómbá ánásowana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná

² séna kaumbo-tawai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne.

³ ti'maráanasa kentí naaó'-nao'a kónááombanivo némpaken-kwaasi aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainivo súwasa

⁴ kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'an-ivo náákakenta toómbá maimáíya tíménaumno suwaná

⁵ tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáíyo súwasa avakaeté kwáyáíye suwaná

⁶ minkwáásíyóntávéna séna mara'á máéro séna avakaeté-tomba maisokéna Áánútuntavena súwi séna toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwana

⁷ kaumbo-káé'-noyaa'a kwáyowana Ísu maisokéna Áánútuntavena súwi séna kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa

⁸⁻⁹ nowaná tímú'a wówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi nowaná tímú'a wówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áitumai ógwitowana

¹⁰ Ísu misáwíwá-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisesa Táómánúta-ayampa'a kuráawe.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 16:1-4, Árúku 12:54-56

¹¹ mivá'á Ísu máyowasa ámáán-kawaa-kwaasi sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná

¹² Ísu arumbá umbái kwétopakemba séna ívé'o máyáan-kwaasi nóra séra ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano kwéseo. árai'a simátime'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi íma agaráátinkanaumne séna

¹³ ivátíyuwena nompí-sípívimbá usámaaisena nonkwaaúnkóná menávápá'á kuráíye.

íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi oró siráin-kwasai.

Mátíyu 16:5-12

¹⁴ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nonkwaaúnkóná menávápá'á kumbá kwená kwaási péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná kimbora-tomba nompí-sípívimbá kwáyowana

¹⁵ Ísu ámáán-kawaa-kwaasiye Érótiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-ímáyáá kwéena kwená kwayó-kwáásí simátimea séna intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpimbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá ámáán-kawaa-kwaasiye Érótiye míwí tááyavai kentúra'a kárakwimai máéro súwasa

¹⁶ keáimbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma makáunanaya mirá kwésiye suwaná

¹⁷ Ísu keáimbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáíye-aimba kwéseo. kanaán-umai toómbá tíménaunda ááémo uráundawaina ááimba íma táako pééi kwésiye. kentí ímáýáagoma kentirunkómá usisí'ándaisa'a kwéowe.

¹⁸ túramba kwáyáimbanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. táá'a kwáyáimbanivo íma ísámai kawé'á kwéowe.

¹⁹ éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi tíméwánasa naráaamba mintón-ayai nóraumai-unampina áituraao séna tísaa úwasa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampinta ógwitaraumne suwaná

²⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi tíméwánasa naráaamba mintón-ayai nóraumai-unampina áituraao séna tísaa úwasa avakaeté-unampinta ógwitaraumne suwaná

²¹ Ísu séna nóra éra íma táako pééi sísá'á ísaraoo Ísu siráíye.

Ísu aúramba kavikówaimba asóvamankarain-kwasai.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé Pétésáitaa-naopa'a kumbá évakarawai aúramba kavikówaimba áí'maesa Ísunopa'a tésa sésa táto'mai asóvamankaaoo suwaná

²³ Ísu ayáánka'a tátorena áí'maena mindáókona ayááivá'á kwéna aúrampimba awirááima kwirankéna aúranka'a tátorena séna ára kwéawanaano súwana

²⁴ awánéna séna kwéawanaumne. taairaán-kwáási marapá'á kwénaaowa'a kwéawanaumne súwana

²⁵ moórágwara'a Ísu aúranka'a tátorena kawé'á umáinkowana aúramba kararéna kawé'á umái kwéawanowana

²⁶ Ísu séna mindáópa'a kónavo ená naaópa'a tayauweré kwaaó siráiyé.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyu 16:13-20, Árúku 9:18-21

²⁷ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Sísáriya Virípai-naokon-ayampa'a kúmba aampa'á kwéguwana kwená kwaási tísaá ena séna kentávái amáparawai nóran-kwaasiye kwéseó súwasa

²⁸ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pètinkaadawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-ai simátimakaandawai áwí'a Íráiyama óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-ai simátimakaawavinkemba moóráwái óne kwésewe suwaná

²⁹ Ísu séna keinárawa'a kentávái nóran-kwaasiye kwéseó súwana Sáimoni Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana

³⁰ mináimbá ima simátiméro Ísu asiramái siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyu 16:21-28, Árúku 9:22-27

³¹ Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásamai kwená kwayó-kwáási simátimena séna sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé amáámba senkwáásiyé tínaeмба umásimesa sinkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai ánásaina'a púwóndavinkemba usásinanaumne séna

³² miráumai avora'á simátimuwana Pítaa Ísumba áí'maena kweyááva'a máankena séna mirán-áimbá sénavo súwana

³³ Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáási tuwánéna Pítaantavena asiramái séna Sáatáánigo siyuwé kóaaó. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo ima Áánútuna imáyáavinkemba kwéseene Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu mináimbá simásuwena kwaásiyonte kwená kwayó-kwáásiyé tááyena séna kesínaeмба kwaránáe síyawai tirááimo táinda-yantaa'a ima tátoraaro. kemá puwónaunda-taima sùgwaata'mae'a kondantembá kesínaeмба kwaránáaowaimba umbai-yántáá'á tímíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaeмба kwaránááowe.

³⁵ tirááimo táindai'o ésa ima kawé'á umái ménaaovo kentávái isámai Áánútu áséi-aintavai isámai tirááimo táinda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnái'a umái mai'mai'a ónááowe.

³⁶ marapákémbá amápa-tantaa'a kwémaesa puwíyambo éna mintántáákó ima túwa'naa íníye.

³⁷ puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei ima anondái'a umásuwesa ókwara'a ayáatááka'a ménaaowe.

³⁸ ívé'a Áánútuntavesa ima imáyáa ésa máyáanka'a kenkwará kesááigwara'o tigaemó umásínkáamba pó'a aano kemó marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aano kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne.

9

¹ árai'a simátime'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi ima aiva'á puwé'a Áánútu kwená asirayándéi kwégawaaimba awáné'a naaéмба puwónááowe Ísu siráiyé.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Mátíyu 17:1-13, Árúku 9:28-36

² Ísu mináimbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte Yóninte tí'maena anón-omapa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana

³ kwená unáánkátóira'a ságayamba kwaéna kwayáni'a kéné aaváúmó usénamo intembá mirá úwasa

⁴ awánomba kae-kwáásirái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Íráiyaae Mósesiye Yútaa-kwaasi tikká'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana

⁵ Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kaw'e'á imbá póta kwááyuna namba kaumbomá ónaundaya moórá endéi éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe súwana

⁶ ávááraumai táá'a kówana nóin-aina'i síníyena póna mirán-aimba Pítaa siráiyi.

⁷ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káátaguwana mináinámpínkémbá aagíowé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwéune. kwenáái ísáaro súwasa

⁸ kwená kwayó'náru awánomba mindárai kwíyómpa'a íyúwana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹ máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae íyóro súwasa

¹⁰ isésa íma simátimesa mináimbá úwoi tátoresá keáimbá sésa púwóndavinkemba usásinanauime simbá nóran-aina'iyó keáimbá siráawe.

¹¹ keáimbá sésa Ísuntavesa áísaa esa sésa áamámba sen-kwáásí sésa Íráiyaa aiva'á paárínana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáundawaiya naaémba paáriniyemo sembá nóra sésa mináimbá kwéseo suwaná

¹² Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáréna to'mayaa íniye-aimba árair-aimba-iyé. moórá-aimba kwaási úranda'a kumpaárurawaintavena agaimaréna séna kwembá áí'a índai'a umánkesa tínaaemba umánkanaaowe agaimaréna siráiyi.

¹³ simátime'a sé'a Íráiyaa á'a tiráiyi. agaimaróntemba umái kwembá sáwi'a umánkanae sésa sáwi'a umánkaraawe. mirán-áimbá kwentávái agaimaróntemba kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintavai agaimakáawe Ísu siráiyi.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 17:14-21, Áríku 9:37-43

¹⁴ Ísu simásuwena omápakemba kúmúmba kwená kwayó-kwáásítópa'a kúmúwasa sáwíva-kwaasi torupésa áamámba sun-kwáásíyé Ísuna kwayó-kwáásíyé asirayán-áimpakémbá sésa

¹⁵ Ísu túntavesa ivátuwesa paruvará umánkówana

¹⁶ Ísu séna nóintavai asirayán-áimbá kwéseo séna tísaá úwana

¹⁷ minkwáásíyómpínkémbá moóráwai séna anóndakoo kesáánimba áí'mae'a túne. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyáísana íma aai kwésisana

¹⁸ mintáraváá-kwánkó táto'mai amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwááyaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyisa'a ená kwayó-kwáásíyávé'a sé'a taraváá-kwámbá arumpínkémbá mayáúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana

¹⁹ Ísu séna kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumaitawaiya kesé ménaumno simásuwena séna ánivo enáánimba áí'mae tiyó súwasa

²⁰ áí'maesa tuwana mintáraváá-kwánkó Ísumba awánéna miníyámpói améntáyuwuwana tanaambá véna kwáre'e'ána aigareó monkáánúwana

²¹ Ísu avowántávéna séna nósatawai ánkariyo súwana umaranka'á ánkariye.

²² tuvuwíndayavena póna sáwíwaka'a améntámai írá káúvóra'na éna améntámai nompimbá túwáara'na kwéiyi. emó kanaamó e arumbá maisínkéya súwa'naa uwo súwana

²³ Ísu séna nóra séwa emó kanaamó e súwa'naa uwo kwésono. Áánútumpa'a agevamái máyaawai amápa-tantaa'a kanaará'á ónááowe súwana

²⁴ miníyámpóigó avowámá avekáán-umai anónka'a séna kemá Áánútumpa'a agevamái máyaundánivo kemá Áánútuntavai íma asiramái kwémaunda-yantaa'a súwa'naa uwo súwana

²⁵ Ísu awánómba sáwíva-kwaasi sisipáá uwaná taraváá-kwántávéna séna aívó-taravaa-kwankoo auwé kóaa. íma koyauwérénda áka'a kóaa súwana

²⁶ kwáá'a téna miníyámpói améntáyuwuwana tanaambá vówana arumpínkémbá kóúwana miníyámpói púwóra'na umai máyowasa évakarawai sésa á'a púwiye suwaná

²⁷ Ísu ayáánkwanda táto'mai usásinakowana koku'á méraiye.

²⁸ koku'á máyowana Ísu naaúmpa'a umáyowasa Ísumo kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáásí umésa sésa nóra séta mintáraváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná

²⁹ námúnáa kwésemba pó'a miráumai mirán-táraváá-kwámbá mayauwánááovo ó'on-tantaa'neimo é'a íma kanaán-umai mayauwánááowe Ísu siráiyi.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mátíyu 17:22-23, Árúku 9:43-45

³⁰⁻³¹ Ísu simásuwena tuwéna Káíriri-ayampa'a aampa'á kwégwena sáwíva-kwaasi toru-paavó séna kesí kwayó-kwáásiyé su'mai aai simátimenaé séna aampa'á kwégwena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sinkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne súwasa

³² kwemó sún-ainkona áaimba íma isésa áisaa ónái séna umbá táá'a kówasa íma áisaa uráawe.

náawa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Mátíyu 18:1-5, Árúku 9:46-48

³³ íma áisaa esa Kápénéamu-naopa'a kumbá naaúmpa'a umáúwana Ísu tísaa ena séna aampa'á kwéte'a nóin-aina siráao súwasa

³⁴ aampa'á kwégwesa sésa kentáávinkémbá náawa kwéusayaaitaiyo sésa iséise úmae kwégwesa pósa íma aai suwana

³⁵ Ísu mara'-maéna kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna maisáaro. usáyaaitanae síyawai tínaaeni'a ésa amáparawaiti kwayó'á máráaro simásuwena

³⁶ moórá-iyampoi áí'mai avumpimbá usásinankena taparéna simátimena séna

³⁷ kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe Ísu siráiyé.

kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.

Árúku 9:49-50

³⁸ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moórawai kwénaaena taraváa-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavai auwé kóaaó simátímapa'a kwégwisasa mintáraváa-kwámbá kóuraawe. minkwáásigó íma kentáávinkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana

³⁹ Ísu séna íma tuvinankaaro. ímo awánaam-bayaimo máyáawai úwoi kesúwí'a íma sáwí'a simásinkanaaowe.

⁴⁰ kentáási mayáigómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naa-owe.

⁴¹ árai'a simátíme'a sé'a keinárawa'a tuwánésa sésa Ísu Káráisitina kwaási ombá pó'a túwa'naa ónái sésa sáwíyan-tantaa'a nombá timíyawaima Áánútu kawé'-mékámbá timíníye Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-9, Árúku 17:1-2

⁴² Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóigomo kesááiyavaimo áraire sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááiyavaimo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówiyasa Áánútu kampa'ó síyawai sáwí-meyamba anómba timínivo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompimbó túwáawasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-íye.

⁴³⁻⁴⁴ tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye.

⁴⁵⁻⁴⁶ tísamaigomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tisaima arátúwáaro. kae-tísámámó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-íye.

⁴⁷ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéimo awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-íye. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba Áánútu kwená kwaási kawááipa'a máyáamba mindá kawé'an-íye.

⁴⁸ iramó kwégaipa'a marinkómó éna kwaíkwai'a kwéinana iramó éna íma pisináinda kaikai'a kwéíye Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu simásuwena séna uwímó toónká'ó úmárááwanamo kawé'ó intembá Áánútuma kwaásira'a iramó kaintenkáán-umai maráinasa kawé'á umái ménaaowe.

⁵⁰ uwímá kawé-tántáá'á imbánivo anómba ánásaisana ayáántamba kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe. uwígómó áséimo intenkáámbá kwé'e'a paru umái ménaaowe Ísu siráiyé.

10

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:1-12, Árúku 16:18

¹ Ísu minká'a tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápá'á komáyowasa moórágwara'a sáwíva-kwaasi torupowaná ké'naamba aái kwésimatimuwasa

² ámáán-kawaa-kwaasi sésa sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo awaininkómbá kanaarará auwániyo. mirámó énamo éna ámáán-aimba karáni. íya karániyo suwaná

³ naaóv'á Mósési nóra-amaana simátimakaiyo séna tísaa úwasa

⁴ miwí sésa Mósési maará séna moóráwai awaininkómbá ai'mátuwindawai aúváivimba agaimaréna séna kesuwainimbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiino siráíye suwaná

⁵ Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-aaí íma ísóntavai mindáyavai Mósési minamáámbá siráimbanivo

⁶ Áánútu kwiyómba maramá tarórunonka'a íma mirá siráivo Áánútu aaraigwára kwaigwára'á tarórunaiye.

⁷ miráumai tarórunaintavai tinóvowi tiyuwésa awaikóe awaininkóe tágárotamai

⁸ mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe. mindáyavai awaikóe awaininkóe íma kewaásiráámbá ésa mimbórá'á kwéowe

⁹ Áánútu aarai-kwaai moórá'á umátinkaraintavai íma tasáero Ísu siráíye.

¹⁰ Ísu simásuwena naaúmpa'a umésa kwená kwayó-kwaási Ísumo sún-aintavesa áisaa uwaná

¹¹ séna moóráwaimo awaininkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye.

¹² moórá-ininkomo awaikómbó auwénamo ó'onkwambo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráíye.

Ísu iyámpói kawé'á umátinkarain-kwasai.

Mátíyu 19:13-15, Árúku 18:15-17

¹³ Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátinkainkwaé sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwaási sésa tí'mae'a kóro suwaná

¹⁴ Ísu tuwánéna áwáá'a tiyéna séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miniyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miráráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro.

¹⁵ árai'a simátimé'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu séna

¹⁶ miniyámpóiyómbá tiránkena tine'á tátorena kawer-áimbá simátimakaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 19:16-30, Árúku 18:18-30

¹⁷ Ísu simátiména kwéguwana moóráwai isaaiséna Ísu anóndakoman-íye séna takívairena séna kawé'ná'á óne. nóra umáíya aúnaí'a umái kwiyómpa'a maí'maira ónaumno súwana

¹⁸ Ísu séna kentávái nóra séwa kawé'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-íye.

¹⁹ Áánútuna ámáámba á'a ísaraane. minamáámbá aúváivinkemba agaimaréna séna kwaási tinkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma aarai-umóyámbá oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áimbá simátinkáaro. kwakarái-áimbá íma seró. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráíye súwana

²⁰ mindákó séna minamáámbá kesí iyámpóirakemba isare'a pó'a kawé'á úmae kwéiyune súwana

²¹ Ísu awánéna aamoí éna séna kawé'á éma moórá-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímātuwenana ená kawé'-méyámbá Áánútu kwiyómpa'a ankániye. tímátuwemo e kesínaemba kwarániyone súwana

²² mináimbá iséna sáwíva'-naindaamba makóntavai kanagí'á túmaena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráíye.

²³ kúwana Ísu kwanténa kwená kwayó-kwaásiyávéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'a kwiyamba umbái táníye súwana

²⁴ kwená kwayó-kwaási mináintávái táá'a kówana kesí iyámpóiyono. óísan-imayaa eémáyaiyawaimo Áánútumo kawááipa'o kwiyamba umbái táníye.

²⁵ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa

²⁶ mináimbá isésa táátavai ésa sésa umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná

²⁷ Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáinéí íma meeyámbarésa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiye súwana

²⁸ Pítáa séna isaaó. kentáási amápa-tantaa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumne súwana

²⁹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a kentávái imáyáa ésa Áánútuna áséi-aimba kosimátimenaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaisái tiyuwésa tivá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma

³⁰ marapá'ó máyáanka'á túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa tuwaaisái-í'a ésa tímánaa'maari'a ésa tinóisai-í'a ésa kenti iyámpói-í'a ésa naambá maramá mayánááomba miwívimbá umbai-yántáári'a umátinkanaaombo ésa naaén-kanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a mai'mai'a ónááowe.

³¹ ívé'a évaka'a aivakéwái aáo tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáo aivari'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwínintavai siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Áríku 18:31-34

³² Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwesa Ísu aiva'á kúwana kwená kwayó-kwáási táá'a kówana tínaaembo kun-kwáásigwára'á táá'a kówana Ísu kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena kwempá'ó tinín-tantaakontavai mósimatimena

³³ séna maisáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moórawai kembá kwaási úrandakomba mono-kawáá-kwáásiyé áamámba sen-kwáásiyé agarátínkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa sí'mai'ó'onkaa-kwaasi tímíyasa

³⁴ kanaaráá'a kwésinkesa tuwirááíma kwisinkésa súwíruku'a kwénesa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráíye.

Yémésiye Yóniye Ísumba áisaa uráayan-kwasai.

Mátíyu 20:20-28

³⁵ minkánáá Sépéti ááninkorasarai Yémésiye Yóniye Ísunopa'a tésarai sésarai anóndakoo áisaa oyani'a umásinkaniyono suyaná

³⁶ nóintavai kwétinkainara umátinkanaumno súwasarai

³⁷ ená ságayam-barupa'o umaéma kenkáí usásisinke évarevar-akwampa'a sínkániyone suyaná

³⁸ Ísu séna séyan-ainkona ááimba íma ísaraaiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarará kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo. sí'o índai'o umásinkanaaontemba kanaarará keinárai mirá umátinkanaaoo súwasarai

³⁹ keirái kanaám-pókai mayáyauye suwaná Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiye. sí'o índai'o umásinkanaaontemba keinárai mirá umátinkanaaovo

⁴⁰ kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa

⁴¹ Ísuna kwayó-kwáási síyáánkainarawa'a mináimbá isésa Yémésinte Yóninte áwáá'a tíyúwana

⁴² Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásiyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simátí simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe.

⁴³ anón-kwasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai'ó'owiti kwayó'á maránááowe.

⁴⁴ keinárawapinkemba aivari'á ónáe síyawai amáparawaiti mayáimá túwa'naa oro.

⁴⁵ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaundayavai púwónaumne Ísu siráíye.

Ísu aúrumba kavikówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 20:29-34, Áríku 18:35-43

⁴⁶ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé Yéríko-noapa'a kumbá sáwíva-kwaasigwara'a mindáópa'a tuwésa aampa'á kuwaná Timíyási ááninko áwí'a Páátimiyasi aúramba kavíkówai óntamba inaaí simái mayánáe séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai súwasa

⁴⁷ évakarawai sésa Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná iséna anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaao súwasa

⁴⁸ sáwívarawai áwáá'a aéesa sésa aaiseraao suwaná mináimbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaao súwana

⁴⁹ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna ááyaaro súwasa aúrambo kavíkówaimba ááyesa séna enarunkó kawe'á íno. kwéaayaivo usásinaao suwaná

⁵⁰ a'marénamo máyon-ampaanta agwáimarena usásinena Ísun-aóká'á túwana

⁵¹ Ísu séna nóin-tantaara embó arááímo táinda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawe'á umásinkainkwa'e'á úne súwana

⁵² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-iyé sénda pó'a kawe'á umánkaumpo kwaaó súwana avekáámbá aúramba awánéna Ísun-ánaaemba kwakáiyé.

11

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Árúku 19:28-40, Yóni 12:12-19

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé kumbá Yérúsaremu-naor-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-naokai moórá Pétévási-nao'a úwana moórá Pétáni-nao'a úwasa minkáé'-náór-egwaa'a kwésa kwená kwayó-kwáási kae'á máti'marena

² séna epín-dáópa'a kurekai moórá-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó.

³ moóránankomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a konasá áí'maesá koyauweránááowe siyé simámékaiyo súwasarai

⁴ kuyaná mimpóimá ontará'á ándáneí anumarampimbá kwímarowana máyowasarai koawánésarai minándá koiyatúwóyana

⁵ minká'á máyón-kwaasi sésa nóra sékai mimpóigóná ándáma kwéiyatuwaaiyo suwasaráí

⁶ Ísumo sún-aimba simátímúyasa kanaán-ivo mirá okaiyó suwasaráí

⁷ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáási paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigo arósáánumpimba kwandaai uwí'marówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa

⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasi sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánama ayáiresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánaravane augwétámai kwéguwasa

⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráisana kunkáiwaimba Áánútu kawe'á kwéumankaiye.

¹⁰ kentáá síkwá'ná Tévitimo kawáá-uraintemba miraráámbá íniye. kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná

¹¹ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kumba anóm-bono'-naumpa'a uména amápa-tantaa'a awánéna enónka'a kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena Pétáni-naopa'a kuráiyé.

taaigóná kwaasái.

Mátíyu 21:18-19

¹² Pétáni-naopa'a kogwáúmbe usá aaváyaavimba mindáópa'a tuwésa aampa'á kumbá Ísumba ááima ankówana

¹³ moórá-taigo áwí'a víkima kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómbe arambó iyái-kánáámó ímo túmba íma iyéna ánáwe su'mai kwáyowana avakáá uwáána

¹⁴ mintáigóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone. moórágwara'a kwaasi ená arambá íma nánááowe súwasa kwená kwayó-kwáási mináimbá ísaraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Árúku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹⁵ Ísumo sún-aimba ísésa Yérúsaremu-naopa'a kumbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meeyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna utí'mátuwena mono'-nánkóná óntambo meeyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavai imáyáa ésa mááinumama kwéamun-dumama meeyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena

¹⁶ simátimena séna ókwara'a íma mono'-náúmpá'á mirán-tántáá'á maimaé'a iré kunkte oro.

¹⁷ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kesí naantavái sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbá isasá ó'on-o'om-barapaken-kwaasi tésa námúnaa kwésewe agaimaréna siráíye. ánívo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráíye.

¹⁸ Ísu súwasa mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé Ísuna áamáyu-aimba kwésesa sáwíva-kwaasimo Ísun-aimo ísámae kwéiyuntavai táátavai ésa Ísumba tu-vuwónááon-amba kwéavakaa-uwasa

¹⁹ enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Yérúsaremu-naopa'a tuwésa kuráawe.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Mátíyu 21:20-22

²⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kogwaésa usásinesa aampa'á kumbá víki-taima awánomba ánúka to'mai amápa'a móyankagurowana

²¹ Pítáa Ísumo sún-aimba ááka'a maréna séna awánaao. aaimó simámakaanda-taima á'a aáyánkagwiye súwana

²² Ísu séna Áánútunka'a aráápamai máéro.

²³ árai'a simátime'a sé'a maanómátáváimo sé'o iré mapámbai nompá'á kumuwómó síyawai ímo kaer-ímáyáámó tokésamo súndantemba árai'a íníye síyanamo éna árai'a mirá íníye.

²⁴ mindáyavai Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatavai áísaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaiye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-íye.

²⁵ Áánútumpa'a námúnaa sembá sáwí'o umátinkaraamba anondá sáwí'a ónaumne-imayaa íma é'a ivátuwaaro. mirámó íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'a sáwí'o kwéomba maitiyuwáníye. [

²⁶ ánívo sáwí'o umátinkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai sáwí'o kwéomba íma maitiyuwáníye] Ísu siráíye.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Áríku 20:1-8

²⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé ókwara'a Yérúsaremu-naopa'a kumbá anóm-bono'-naumpa'a kwénaauwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye áamámba sun-kwáásíyé Ísunopa'a tésa

²⁸ sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná

²⁹ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo siya'o é'a sísaa on-áimbá simátimenaumne.

³⁰ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa

³¹ miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aiiyavai íma áraire siráao síníye.

³² kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaaoe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavai sésa Áánútun-aaí simásimakaiwai uráíye kwésemba pósa áwáá'a siyenááowe mirá keáimbá sésa

³³ Ísuntavesa sésa emó sísaa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'. asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

12

ándá-aran-kigaura'o tavíyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Áríku 20:9-19

¹ Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumínin-taave'a úmarena óntan-damba kígauva'o tavíyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó tavíyiyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana

² arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráísana minkígáúrá'ó tavíyéwaitopa'a tísasá

³ táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana

⁴ aanávómá moóráwaimba ai'máráísana tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai táto'mai a'nómbá tuvámá sáwí'a umánkówana kówisana

⁵ aanávómá moóráwaimba ai'máráísana tisasá táto'mai tuvu'marááwana púwísana aanávómá moórá-mora-umai ti'maráintemba tewasá tínkamba tínkamba kwéowasa évaka'a púwówasa évaka'a tayauwéréawana

⁶ aanávómá kímborawai kwenááninkomba póna kwená imáyáama ámakaiwaima máyáimba ayátááka'a imáyáa eémena kesááninkon-aaí isánááowe séna ai'máráísana

⁷ tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa

⁸ táto'mai tuvúwónana púwísana maimái aaumépa'a tukáawe.

⁹ Ísu mináímbá simásuvena séna minkígáúgó aanávómá mirá íniye. téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro síniye.

¹⁰ Áánútun-aaí aúvávimba awánaraawe. maarán-áímbá agaimaréna séna óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé.

¹¹ mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'oran-kawe'a uráiyé kwésune agaimaréna siráiyé Ísu súwasa

¹² mono-káwáá-kwáásí mináímbá isésa kentááyáváyíyá siyé sésa táto'mai tuvúwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavai táá'a kówasa ivátuwesa kuráawe.

táákísi-aintavai áísaa uráan-kwasai.

Mátíyu 22:15-22, Áríku 20:20-26

¹³ mono-káwáá-kwáásí kwésa Ísumba áísaa íyana sáwí-aimbo sínasa aavímbá mayankánááontavai ámáán-kawaa-kwaasivinkemba évakarawaiye Éróti amááraawivinkemba évakarawaiye ti'márówasa

¹⁴ Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po kwaásí táaroí íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táaroí íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákísi-ontamba Árómáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáána araaisénaundaya'iyompo

¹⁵ timénaum. íya timénaumno suwaná Ísu miwí táama iséna kaumbo-káér-ainkwarakwaasin-owe séna kentávái sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe. moórá-ontamba maimái máagaraasinkaaro súwasa

¹⁶ maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa miwí sésa Árómáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná

¹⁷ Ísu séna Árómáani-kamaani-kawaanakoí kwembá áméro. Áánútundeí Áánútumba áméro súwasa mináímbá ísówana táá'a kówasa íma aai siráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Mátíyu 22:23-33, Áríku 20:27-40

¹⁸ suwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa sésa

¹⁹ anóndakoo naaóv'á Mósesi séna moóráwai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráiyé.

²⁰ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

²¹ kwenánaenkwai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaenkwai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa

²² avakaeté-kwaasi putásaawana minínímbá naaémba pukáiyé simásuwesa

²³ Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínímbá avakaeté-kwaasi tuwainímbá póna nááwa mayániyo suwaná

²⁴ Ísu séna Áánútun-aaí aúvávimba agaimakón-aimba íma kawé'á umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awané'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe.

²⁵ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe.

²⁶ kwaási pukémpinkemba usásinaoomba Mósesi mináíntávái agaimakáiyé. aúvávimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaímbá íma mintáímá kágwisana mintáivinkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone

miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútu mináímbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamántinkaraambanivo

²⁷ mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. ánívo kentááima sáwísawaa-aimba siráawe Ísu siráíye.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Mátíyu 22:34-40

²⁸ súwana áamáamba sún-kwaasigo ména amápa-kwaasimo sumbá iséna Ísuna usáyaaitamai-kwasai iséna Ísumba áísaa ena séna Áánútuna áamáampinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyó súwana

²⁹ Ísu séna aivar-ámáámbá sénaumpo Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Ísareri-kwaasi maísáaro. Áánútu kentáásí Ísóigo éna mimbórá-Ísóigómán-íye.

³⁰ Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné kentí imáyáawe kentimané kentí asirayáné áméro agaimaréna siráíye.

³¹ miwá ánaaenken-amaamba sénaumpo isáaro. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí

kwaásiti imáyáagwara'a oró

agaimaréna siráíye. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaitaraiye Ísu simámuwana

³² minkwáásígó séna anóndakoo árai'a sénda Áánútu kweyáá Ísóigoman-ivo ó'on-o'on-isoima íma máyáawe.

³³ kesáámá Áánútumpa'a kesirumbá imáyáama kesí asirayámbá kwempá'á tuwéta mirá onó. kesávái-ímáyáámó úndantenta kesí kwaásiti imáyáagwara'a onó. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaitaraiye. toómbá sipísipima iravímbá agaimái Áánútumba amúndanivo mindágwara'a usáyaaitaraiye séna

³⁴ mindá'ó súmba kawer-ímáyááwínkémbá súwana póna Ísu iséna séna Áánútumo kawááimba kwená egwaa'á máyáane súwasa ísómba Ísun-aaíyavai táá'a kóntavai íma áísaa úmaesa iráawe.

Áánútumo usásinankaiwai Káráisitina kwaasái.

Mátíyu 22:41-46, Árúku 20:41-44

³⁵ íma áísaa úmaesa iyúwana Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwésimatimena séna áamáambo sen-kwáásí sésa Káráisitima Téviti-andaraken-kwaasiman-íye kwésevo

³⁶ naaóv'á á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Téviti Káráisitavai séna kesí Ísóigoman-íye siráimba monor-ímá agaimakón-auvaivimba Téviti agaimaréna séna kesí Ísóigontavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Téviti siráíye.

³⁷ miráumai Téviti Káráisitintavai séna kesí Ísóigoman-íye siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévitin-andaraken-kwaasiman-íye Ísu súmba Káráisiti Tévítina Ísóigoma éna Tévitin-andaraken-kwaasigoman-íye. úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-aaí iséna aamoí uráawe.

ámáamba sen-kwáásítí aambá kwáráavo siráin-kwasai.

Mátíyu 23:1-36, Árúku 11:37-54, Árúku 20:45-47

³⁸ úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-aaí iséna aamoí kwéuwana Ísu kwésimatimena séna évaka'o áamáambo sen-kwáásítí aambá kwáráavo. minkwáásí ayáatáar-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénauwasa pósa kwaásí tuwánésa sésa anón-kwaasin-owe kwésewe.

³⁹ minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'o anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawé-tómbá kwénaawe.

⁴⁰ minkwáásí ketor-iníntí óisankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaásí suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mirámó owáíná anondá umbai-yántáá'á mayánáaowe Ísu siráíye.

ketor-inínkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.

Árúku 21:1-4

⁴¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména óntambo túwón-anaveunkona egwaa'á ména tuwánómba kwaásiyomba tésa óntamba túwómba sáwívar-óisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana

⁴² moórá-ketor-ininko íma óísamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwówana

⁴³ Ísu kwená kwayó-kwáási tááyena séna árai'a simátíme'a sé'a minkétór-inínkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontamba usáyaaitaiye.

⁴⁴ miwímá sáwíyar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mütú'a túwáimba póna óisan-iyaaimba méníye Ísu siráíye.

13

anóm-bono'-namba tawisi-áimbá siráin-kwasai.

Mátíyu 24:1-2, Áríku 21:5-6

¹ Ísu mináimbá simásuwowasaya anóm-bono'-naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáásivínkémhá moóráwai anóm-bono'-nantavai séna úwé awánaao. maanóntándámhá kawé'á kwáyáísana minóntámhá anón-ontamba kwáyáíye súwana

² Ísu séna maanánón-dámhá awánaaro. aáo kwaási tésa mindámhá amápa'a tawísiyuwesa amápar-ontankwara'a tawísiyuwanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.

Mátíyu 24:3-14, Áríku 21:7-19

³ Ísu mináimbá simásuwena Óríve-omaka'a uména anóm-bono'-namba awánómha Pítaawe Yémésiye Yóníye Éndaruwe kúraumai-kwaasi Ísumo kweyáá máyonka'a tésa áísaa esa sésa

⁴ emó sénda nósa-tawaiya tíníyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a Ísumo simhá mirá íníyeya sénaumno suwana

⁵ Ísu séna kampar-áimbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro.

⁶ sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwi'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa sáwíwarawai minkámpár-áintávái áraire sénááowe.

⁷ áái'o tiyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a káino. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-íye.

⁸ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavai usásimbai áái'a tiyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-ó'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-ó'om-barava'a ayawaimá táníye. mirán-tántáá'ó paárína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásaninkanaa íma tiráivo iyámpóimo tinkánáe owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánáámó tínimba miráumai áaimba áásiye seró.

⁹ mirán-áintávái kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáási keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aaivimbá maitinkesa mono-náúmpá'a mótinkesa tínkamesa kentávímó asiramáimo máyáantavai táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mótinkesa aái simátinkaiya'a minánón-kwáási kesáái simátimenaaoowe.

¹⁰ aiva'á ásí-kwasai amápa'-maravaken-kwaasi simáti simati kwéiyana naaémha amápa-tantaa'a ánásai-kanaama tíníye.

¹¹ táto'mai aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómha é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka tinkána'a mináimbá sénááowe.

¹² évakarawai tiv'awaawi tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tivoísáimo ésa tíráámaa'a tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinoóvima tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe.

¹³ kentávímó asiramáimo máyáantavai amáparawai tiyámha umátinkanaaowe. ímo ivátuwesamo kentávímó asiramáimo méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'a métinkaniye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Mátíyu 24:15-28, Áríku 21:20-24

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna naaémha ávááraumai inkaisí-yántáákómá uwóví'a íi-márúká'á paáriniye Ísu siráíye. kemá Mááka sé'a maanáúvámó torausíyawai táako pééi sína'a isáaro kwésune. Ísu séna uwóví'a íi-márúká'á paárínasa awánanaaomba Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyónááowe.

¹⁵ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba óísamba ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe.

¹⁶ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwtóí ivátuwesa úwoi isaaisésa iyónááowe.

¹⁷ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarrar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe.

¹⁸ isaaisé'o iyónááomba táúgwi-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró.

¹⁹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráíye. aánogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíníye.

²⁰ mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaa Ísóigo ákise úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátááka'o kwéininkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítámakain-kwaasiyavai imáyáa éna mirá-úmbái-yántáá'á ákise uráíye.

²¹ ákisémo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáíye síya'o é'a íma ísáaro.

²² évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásinankaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-ai simátimundawai úne simátima'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátiyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe.

²³ miwiyávái árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruaanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínin-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Áríku 21:25-33

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínin-kanaama ánásainana aaváúmbá tunkwinana kwíyómba íma sán-káinana

²⁵ o'á kwíyómpakemba kuntinana kwíyónko tora'naára'a ínasa

²⁶ kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe.

²⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ti'maránasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe Ísu siráíye.

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-tai nai-táigó áwí'a víki-taigontavai imáyáa umái ísáaro. aráságáyómó agayáinda awáné'a sé'a áú'o sínin-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénéááowe.

²⁹ mirámó intembá kemá súnda-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwíyanka'a kumíníye sénéááowe.

³⁰ árai'a simátimé'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó súnda-yantaa'a paáriníye.

³¹ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íníye Ísu siráíye.

kúmóna-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.

Mátíyu 24:36-44, Áríku 17:26-30,34-36

³² Ísu mináimbá simásuwena séna kúmóna-kanaama aaváúvimbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye.

³³ kemó kumónaunda-kanaa íma ísaraiyanka'a kumónaumpo kárákwimai máéro.

³⁴ mirámó ínintenkaan-umai maarán-áimbán-íye. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásíyávéna mayái máyáaro séna tí'má'mai kwégwena ontará'ó kawááiwaintavena séna taviyiyó séna kóuraiye.

³⁵ naankóná aanávómó tínimbo ímo ísaraantemba ké'naamba kemá kúmóna-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro. enáíndarara'i. no'wáámpina'i. iratarórá'i. kwáyá'wáiyá'i. kumónaumpo minkánáá íma ísaraavo

³⁶ kentávái íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro.

³⁷ kemó simátimunda amápa-kwaasiyave'a sumpo taviyé'a máéro Ísu siráíye.

14

Ísuna ámááyu-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Áríku 22:1-2, Yóni 11:45-53

¹ Ísu mináimbá simátimuwana naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo íntóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama ayúnkaraamba kauvónaumpo sésa kae-táwaima úwoi mésa mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwááíyé sésa nóraumaiya Ísumba aúpá'á táto'mai inkamónaundaya'íyo.

² amápa-kwaasi áái'a títáávainivo tanómbo kauvíyan-kanaara'a íma tuvuvónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Mátíyu 26:6-13, Yóni 12:1-8

³ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moórawai áwí'a Sáimonina naaúmpa'a áuma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba ún-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyumba minánávéúnkó ói'a móankaisuwena Ísu a'nómpímbá atímarowasa

⁴ évakarawai keáimbá sésa áwáá'a aéesa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atiyankaiyo.

⁵ mimbásáwémbó ó'owimo tíménamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye sésa minínínkómbá áwáá'a áúwana

⁶ Ísu séna ivátuwe'a íma áwáá'a aeéro. kawe'á umái pésinkaiye.

⁷ ímo óísambo máráan-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marap'á íma maí'mai'a ónaumne.

⁸ minínínkómá kwená imáyávinkemba kawe'á umái pésinkaiye. púwóndara'a ma-sawémbe pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémbe pésinkaiye.

⁹ árai'a sumpo maisááro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimewasa minínínkómá umásinkain-aimba kwésimatimiyasa tááka'a maránááowe Ísu siráiyé.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:14-16, Áríku 22:3-6

¹⁰ súwana Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási moórá-awí'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásitópa'a kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa

¹¹ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Áríku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30

¹² Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a kwená kwayó-kwáási Ísumba taáísaa esa sésa náávára tíyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'íyo suwaná

¹³ kae'á tí'maréna séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámó maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwárákaiyo.

¹⁴ kwemó naaúmpa'o iyínanamo naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísaa ena séna kesí kwayó-kwáásiyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámekaiyo.

¹⁵ kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayampa'a agaráátinkaniye. kisuvo'ó umádanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáiyé. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai

¹⁶ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómbe mágauwankaraaiye.

¹⁷ tanómbe mágaumakoyasa enónka'á Ísu kwená kwayó-kwáásiyé mindáúmpá'á umésa ¹⁸ toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai keséya toómbá kwénaiwaima kembá namuro-kwáásirá'á agaráátinkaniye súwana

¹⁹ tirunkó umbái tówasa moórá-mora-umai áísaa esa sésa kewá'íyo sinté kuwaná

²⁰ Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavepimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásirá'ó agaráátinkaniwaiman-íye.

²¹ naaóv'á'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna kwaási úrandako kumpaáríndawai puwíniye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásirá'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawe'á isinó Ísu siráiyé.

Ísu kwená kwayó-kwáási toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 26:26-30, 1 Kórinti 11:23-25

²² súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímatuwena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna

²³ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tímúwasa amáparawai nowaná séna mindá kesí naaemán-íye.

²⁴ kesí naaemá sáwívarawaiyavai kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaíye.

²⁵ simátíme'a sé'a ókwará'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ándá-aran-domba aúná-nomba nánaumne Ísu súwasa

²⁶ Áánútuntavai ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-omapa'a íráawe.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Áríku 22:31-34, Yóni 13:36-38

²⁷ Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátimena séna Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna Áánútu séna

sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa

sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráíye

siráimba póna táa'a káína'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe.

²⁸ ániwo púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káriri-ayamapa'a kona'á kesínaaemba kónááowe Ísu súwana

²⁹ Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé iyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana

³⁰ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigó íma kaeká'á áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavai súwana

³¹ Pítaa asiramái séna entémo sinkamonae íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáási amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.

Mátíyu 26:36-46, Áríku 22:39-46

³² amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'a Kétésémaniva'a komésa Ísu simátimena séna maanká'á máyaiya'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna

³³ Pítaawe Yémésiye Yóniye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana

³⁴ simátimena séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kárákwimai máéro séna

³⁵⁻³⁶ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónnda'an-íye séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó amápa-tantaa'a kanaán-umai kwéonda po kanaán-íye sémo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tinimba maisiyuwéna ániwo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwaráano Ísu siráíye.

³⁷ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurówana tayúsená Pítaantavena séna Sáimoniyo aúñ-kwaiguréma íma kanaará'á sáwíyanka'a kárákwimai máyáane.

³⁸ Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyaváiniwo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áugomo umbaimó taimbá mindá aúgávaa'a kwéíye simásuwena

³⁹ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba Áánútumpa'a námúnaa kosimásuwena

⁴⁰ kwená kwayó-kwáásítópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurésa tógávaate kwéuwasa nóran-aina'i. anondá íma simámuwana

⁴¹ tiyuwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna minkáumbónarauyavai séna tuómó kwaiguré'o máyáamba á'anivo kemá kwaási úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátoranaaon-kanaa kwétivo

⁴² usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye Ísu siráíye.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Áríku 22:47-53, Yóni 18:2-12

⁴³ Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáási sísamaiavakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási tumba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ányátankwara'a maimaésa tumbá mono-káwáá-kwáásiyé amáamba sun-kwáásiyé Yútaanon-kwaasiye miwímá tí'marówasa tumbá

⁴⁴ ááema Yútási Ísumbo agaráátinkanintavai simátimena séna paruvará umánkáandawaimba táto'mai áí'mae'a tavi'mae'a koró siráimba

⁴⁵ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena paruvará kwéumankowasa

⁴⁶ kwesé tuwái Ísumba tátórowana

⁴⁷ Ísuna kwayó-kwáásivinkémbá moórawai taanasatama maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwswana

⁴⁸ tun-kwáásiyávéna séna kentávái umóyán-kwáásimán-iyé sé'a pó'a taanasatagwara ánýatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe.

⁴⁹ sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé mé'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe. naaóv'á'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásinkéne'a kwétewe súwasa

⁵⁰ kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uwasa tun-kwáásí Ísumba áí'maesa kwéguwana

⁵¹ moórá ívé-kwaasigo ampaantawé su'mai úsúrena Ísun-ánaemba kwéguwasa tátorankowana

⁵² ampaantamá kwatuwéna kwátóiyaaimba kuráiyé.

anón-kwaasi Ísumba aai simánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:57-68, Árúku 22:54-71, Yóni 18:13-24

⁵³ kúwasa Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye amáámba sun-kwáásiyé torupamáí máyón-daumpa'a móankowana

⁵⁴ Pítaa tínaaemba nénka'a teemáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máápar-ontavinkemba íréna naamaúva'a ména i-kwáásiyé irará'á koména irá kwégauviye.

⁵⁵ Pítaa irá kwégauvuwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwiyana puwíni-ainkona ááimba avakáá-uwana íma kwáyowasa

⁵⁶ Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasá

⁵⁷ évakarawai usásinesa kampa'á sésa

⁵⁸ kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba kwaási uráan-damba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwe'a kwaásimo ímo íyan-damba ónaumne siráiyé suwasá

⁵⁹ minkwáásí íma moórá-aimba suwaná

⁶⁰ aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna simánkáan-aimba anondá íya síníyono súwana

⁶¹ Ísu iséna íma aai súwana aiva'-mónó-káwáánákó áísaa ena séna kesáámó áwí'o mósá maráúndawai ááninko e Áánútumo usásinankaiwai Kárásítíya'ona simásimiyo súwana

⁶² Ísu séna kemá úne. suwanáína'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáimá ayáánúrpa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana

⁶³ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áámba simánkena kwesávái simbá póta mináintávái aavimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá unda póta ivátá tuwéta

⁶⁴ Áánútumbo simáimo sáwí'o umánkaintavaiya nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwiyana puwíno sésa

⁶⁵ Ísumba tuwirááima kwirankésa aúrampa'a ampantanéí káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútu usásinankaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésuwasa i-kwáásí áí'mai tiyáándeí tuvúkáawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:69-75, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-27

⁶⁶⁻⁶⁷ Pítaa naamaúva'a ména irará'á kwégauvuwana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-rárásigó téna Pítaamba takarákéna séna Ísu Násáretivakewise maéndawai óne súwana

⁶⁸ emó sénda-aimba sáákoma íma kawé'an-iyé simásuwena máápar-ontavimba komáyowana

⁶⁹ minárásigó moórágwara'a awánéna máyón-kwaasiyavena séna evíwana kwaásivinkenda'an-iyé súwana

⁷⁰ moórágwara'a Pítaa séna ímaniye simásuwena máyowasa sáwíyanka'a máyómba Pítaantavesa sésa áraitá súne. Kárírivakenda'a po kwená kwayó-kwáásivinkéndá'á óne suwaná

⁷¹ Pítaa aika'á maréna séna kampar-áimbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-iyé kwésuwana

⁷² kokórigoma moórágwara'a áái súwana Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo kaeká'ó ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna ávááraumai iví'á taráiyé.

15

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Áríku 23:1-5, Yóni 18:28-38

¹ ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé mimbórá-áimbá símaresa Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana

² Páírátí Ísumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa

³ mono-káwáá-kwáási ó'on-o'on-aintavai aaivimbá mayánkówana

⁴ Páírátí Ísumba áísaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo anondáma íya moórá-aimba síníyono súwana

⁵ Ísu iséna íma anondá aai súwana kámááni-kawaana'a Páírátí sáwívar-imayaa uráíye.

Ísumba aráá'a tuvúworo siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Áríku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

⁶ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tiyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Áróamáani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí méssa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrkananumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye.

⁷ Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moóráwai áwí'a Párápási ándáva'a ména évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tiyónka'a kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándávimba ánkárowana máyowasa

⁸ sáwíva-kwaasi torupamáí méssa Páírátintavai séssa moóráwaimba ayúrkanakao suwaná

⁹⁻¹⁰ Páírátí imáyáa éna séna mono-káwáá-kwáási Ísuntavai íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe séssa táto'maesa kesópa'a máánkaraawe séna tisaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrkananumno súwasa

¹¹ mono-káwáá-kwáási úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyéssa séssa Ísumba íma ayúrkananiyompo Párápásimba ayúrkanakao simáméro suwasá iséssa mináimbá simámúwana

¹² Páírátí séna Ísumba Yútaa-kwaasiti kawááná'á iyémó sewáimbá nóra ónaumno súwasa

¹³ anónka'a séssa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná

¹⁴ Páírátí séna nóra-sawira uráina'íyo súwasa anónkar-anonka'a séssa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iyúwana

¹⁵ Páírátí miwí táái owé senasá aamoí umásinkai gwae séssa Párápásimba ayúrkanena i-kwáási simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'nowana Páírátí séna áí'mai taaira'á mátuwuwíyana puwíno séna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

i-kwáási Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.

Mátíyu 27:27-31, Yóni 19:2-3

¹⁶ Ísumba i-kwáásír'á tímúwasa áí'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa taméssa

¹⁷ naaeyayán-únánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóíman-iye séssa Ísumba umánkesa anón-kwaasiti kánumo'an-iye séssa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpimbá kuvérankesa

¹⁸⁻¹⁹ kanaaráá'a ánkéssa moórá-mora-umai kivaíressa séssa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne séssa tááúndeí a'nómbá tuvánto'na kwéessa tuwirááíma kwirankéssa

²⁰ kanaaráá'a ánkáyuwesa naaeyayán-únánkwátóí ayú'maesa kwená unáánkwátóí umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Áríku 23:26-43, Yóni 19:17-27

²¹ i-kwáási Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáimoni kwemá Arekesándaawe Árvusinte tivowámá kwemá Yéúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáási tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaaatarankesa séssa áwa'naa úmae tiyó suwaná mirá úwasa

²² kwéssa moórá-marago áwí'a Kórigótaava'a kwéssa mináwikóná ááimba a'nómayaapare supa'á kwéssa

²³ ándá-aran-domba mairéssa áí'a ánásainkwae séssa ikaa'ó vai-yántáá'á mimpimbá maréssa Ísumba ámúwana íma naráíye.

²⁴ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á aiyayaampimba máyuvusumaresa kwená unáánkwtóí mayánáe sésa aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitaindawai mayániye sésa mirá ésa

²⁵ aakaaká'ó máún-kanaa-avaura'a tuvúwúmba

²⁶ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona áámiba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'án-íye agaimarésa taaira'á mósá marésa

²⁷ umóyántemo uyan-kwáásiráí tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowana [

²⁸ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwemá sáwí'a on-kwáásí máépa'a máyáísasa awánaraawe agaimaréna sirónka'a pósa mirá uráawe.]

²⁹ taaira'á tuvúsúmarowasa évakarawai tésa tiyáámiba tóipimba áákesa timánántata'a umánkesa aká'áámiba simánkesa sésa úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo

³⁰ esáwái enáúma áwa'naa ema eyáárika'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo suwasá

³¹ miráumai mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé sésa ó'owi túwa'naa ena kwesáwái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íníye.

³² Áánútumo usásisinkaiwai é'a Ísareri-kwaasiti kawááná'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo éna kweyáárika'a taairakémbá kuminata awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-íye sénaumne suwasaráí miwímó suntembá umóyántemo uyan-kwáásiráí évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai Ísumba kanaáráá'a ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Áríku 23:44-49, Yóni 19:28-30

³³ Ísumba kanaáráá'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwená aaváúmá kaapa marówana túnkumba

³⁴ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapakataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa

³⁵ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóvá'ó Áánútun-aaí simátimakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná

³⁶ moóráwai isaaiséna paru-táyánáma maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpímbá tu'maéna ovíyen-támayopimba kinúvaimaena náinkwáe séna Ísu óika'a mósá maréna séna Íráiyaama kuména taairakémbá kunayútuwani. íya kunayútuwaniyo séta amu'maréta máyaumne súwana

³⁷ Ísu anónka'a kwésena puwúwana

³⁸ anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírakémbá utaváá'maéna marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwi'makáíye.

³⁹ Ísu anónka'a kwésena puwúmba i-kwáásítí kawáánákó Ísumo anónka'o sénamo miráumai puwúmba awánéna séna árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-íye siráíye.

⁴⁰ mináimbá súmba sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. minínintómpínkémbá moórá-inimba Mágátáraa-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba aú-kwaasi Yémésinte Yósisinte tinówama áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba áwí'a Sárómi

⁴¹ miráumai-inimba Ísumo Káriri-ayampa'o naaúpa'o kwenánaembo kwa'maésamo áwa'naa úmaesamo kuráan-inimba Ísu Yérúsaremuva'a túmba minínintómbá tésa taaira'á tuvúsúmaronka'a némpa'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Áríku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁴² minínintómbá tamáyówana Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba enónka'a moóráwai áwí'a Yósépi Árimátíya-naopakewai

⁴³ kwemá anón-kwaasi éna kawé-kwáásí éna Áánútu kwená kwaásí kawááiniye séna amu'maréna máyowai íma áá'a kómba Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana

⁴⁴ Páírátí imáyáa éna ára pukuráina'íyo séna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna Ísu ára pukuráina'íyo súwana

⁴⁵ owé á'a pukuráye simámuwana Páiráti séna kanaampó Ísun-auma mayáníyone súwana

⁴⁶ Yósépi aúná-ampantama komaimaéna tiréna Ísun-auma taairakémbá tamaimái minámpáántávimbá asáúmai maimaéna aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai

⁴⁷ Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámó Yósisimba anówama úwasarai mésarai Ísumbo utamánkomba taawánésa kurááye.

16

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Árúku 24:1-12, Yóni 20:1-10

¹ Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasa kumbo-inímá Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámó Yémésimba anówama úwana Sárómi úwasa miráumai-inimba Ísun-aura'a áséi-kiwiy-masawemba mápérankanae sésa

² ááéma aaváúma usónka'a mimbásawémbá maimaéna Ísumbo utamánkaropa'a kumbá

³ aampa'á kwégwesa iséise ésa sésa muri-áigó óika'a awááumasukaan-ontamba anón-ontamba póna náawa akwásinkanintaa'iyó sésa

⁴ awánomba minóntámbá á'a akwátukowasa awánésa

⁵ mimbúri-áirá'á iyúmba moórawai ívé-kwaasi kwayán-únánkwátóigwara-kwaasi minká'á máyowasa awánomba táá'a kówana

⁶ simátimena séna íma táá'a kaíno. Ísumba Násaretivakewaimba taaira'á tuvúwówana púwiwaimba taawánanae sé'o kwétemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawáné'a

⁷ kwená kwayó-kwáásiyé Pítaa iyai kosimátimé'a sé'a Ísumo siráintemba pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káriri-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináimbá kosimátiméro súwasa

⁸ mimbúri-áimá tuwésa táá'a kéná tiyántámbá tówasa isaaisésa kwésa táá'a kóntavai mináimbá íma kosimátimakaawe.

Máaka kemó súnda-aimba ánásaiye.

[Ísu paárúwana Máriaa awánarain-kwasai.

Yóni 20:11-18

⁹ sontaará'á ááéma Ísu pukáimpinkemba usásinena aiva'á Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko aúranka'a paárúwana ááéma Ísu miníninkó arumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkain-ininko aúranka'a paárúwana

¹⁰ awánéna kwená kwaási ivi'ó kwétopa'a kosimátimuwasa

¹¹ Ísumo aúvówanamo miníninkómó awánón-aimba simátimumba isésa íma ísámai kawé'á uráawe.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Árúku 24:13-35

¹² minkákémbá kae-kwáási aampa'á nén-ampa'a kwéguyana Ísu ó'on-kwaasi túwawaakaamba makéna minkáé'nárai túranka'a paárúwasarai awánésarai

¹³ koyauwerésarai Ísuna kwaási tasimátimúyasa ísómba íma ísámai kawé'á uráawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Árúku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁴ minkákémbá Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba moóra kumbaimái-kwaasi toómbá kwénowana Ísu paárúwasa awánowana Ísu áwáá'a tiyéna séna kemá pukáundavinkemba usásinkanda suwánaresa simátiméwa'a ísámai sirumbá kwéairaraawe sé'a ísámai tuwarónaawaro kwéowe. simátimén-aintavai áraire seráámbá íma áraire siráawe simásuwena

¹⁵ séna kesí áséi-kwasai amápa'-marava'a simátimapa'a koró.

¹⁶ kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái mésa nombá peráiyana Áánútu miwímá sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátinkanivo kesááiyavesa íma áraire síyawaima Áánútu aavimbá maitinkániye.

¹⁷ kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai ímo awánaam-bayaima maésa kesí asirayándéi kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwésa ó'on-aimpinkemba sésa

¹⁸ áwáávi'o índá-iraankavayaambo tátoraiyanamo váíndamo ésa íma puwésa puwí-nómbó náiyambo ésa íma puwésa tí'o ín-kwaasira'a tiyáándeí táto'mai asóvatinkanaaowe Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.

Árúku 24:50-53, aantá-kwaasi 1:9-11

¹⁹ Ísóigo Ísu mináímbá simásuwowana Áánútu Ísumba áí'maena kwíyómpa'a móankowana Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyowasa

²⁰ Ísuna kwayó-kwáásí amápa'-marava'a áséi-kwasai simátímapa'a kuwaná Ísóigo kwétuwa'naa-uwasa kwaási ímo awánaraam-bayaima mayówasa awánésa sésa maanáímbó simásíménta áráir-aimban-iye siráawe.

mináímbá ánásaiye.]

Árúku

Ísu kwíyómpa'a irówana Árúku évakar-ima maisuwéna Ísun-aaí agaimakáíye. Árúku íma Yútaa-kwaasiman-ivo ó'onkaa-kwaasigoma éna sontaa-máyáí mairáíye. Kíríki-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúváí agairáíye. Kíríki-kwaasi arupí umáímo máyáamba tirááíma tain-kwáásímán-owe séna maanáímbá agairáíye. Ísu árai'a arupí-kwaasima póna arumbá kwéumatinkaiwaiman-íye. Áánútumpa'a námúnaa sen-áiné Áánútun-amankon-aaine sáwí'o kwéum-beyamba Áánútu kwémaisyuwain-aine mirán-áímbá Árúku agaimakáíye.

¹⁻⁴ anóndako Tióvíraasiyo moórá-kwasai sénaumpo isaaó. Áánútu kentáávímbá paáururaimba aiva'á awánaraan-kwaasi akún-ándarákén-kwáásí simátíma'maesa iráamba isasá kentáá kwésimasimewe. sáwíwarawai mináímbá árai-aimba agaimakáamba mináínkóná ááimba kawe'á umáí isé'a aivakén-áímbá avupinkén-áímbá naaénken-aimba agaimáí amúne. isaraanda-aimba árai-aina'i. kampar-áiná'yompo mindáyave'a maanáúváímá agaimáí amúmpo awáné isaaó.

Yónimba marankáín-aimba simámakain-kwasai.

⁵ Yútiyaaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba moórawai áwí'a Sékáraya kwemá Ápáísana akún-ándarákén-kwáásí ména Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí kwémayowai máyowana awainínkó áwí'a Érisapeti kwemá Érónina akún-ándarákén-ínímbá póna Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí kwémayon-kwaasiti akún-ándarákén-ínímbá úwasarai

⁶ Áánútu aúranka'a minákwá'á kawe'á umáí mésarai Ísóigo arááíma kwégwaresarai kwená ámáamba kawe'á umáí isésarai

⁷ iyámpói iyaaimba ageínímbá ména anónu'mai áráankamba karááíye.

⁸⁻⁹ anónu'mai áráankamba kamáguyasa Sékárayaana akúmbá Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí kwémaesa mirá úmae kwéiyesa miwítí mayáí taainkaar-ésa Sékárayaamba usásinankowana áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáíndayavena Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwasa

¹⁰ áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáí-kánáámá amápa'a Yútaa-kwaasi máá'aruva'a ména Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana

¹¹ Sékáraya Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwana áséi-kwiyumbo íi-yántáá'ó agayáí-tááréígóná ayáánúrapa'a kwíyómpaken-kwayo'na'a paáurúwana

¹² Sékáraya awánéna kantúmba éna inkaisúwana

¹³ kwíyómpakewai séna Sékárayaao íma inkaisiyó. Áánútumpa'o námúnaamo sénda isáíntavena enawainínkó Érisapeti iyámpói mayánívo miníyámpóígo áwí'a Yóniye siyó.

¹⁴ marankáínana enarunkó aamoí kwéinasa á'on-kwaasigwara'a aamoí ónááowe.

¹⁵ marankáíndara'a Áánútun-amanko miníyámpóígo arumpimbá anómba ínana ándá-aran-domba uwo'ao'-nómbá íma náino. Áánútu aúranka'a kwenáwí'a anómba íniye.

¹⁶ kwemá anón-éna Ísareri-kwaasiyomba tavisínasa miwítí Ísóigo Áánútumpa'a ókwara'a ténááowe.

¹⁷ kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa uráintemba asiramáí ména Ísóigona aiva'á kwéna tivoisáíye táánimbaate tavisínasa tágarótamái ménaoowe. aaimó ímo isáíyan-kwaasi tavisínasa arupí-kwaasimo íyantemba miwí ésa kawer-ímáyáá ónááowe. miráumai Ísóigomo kumínintavena kwená kwaási to'mayaa umátinkaniye kwíyómpakewai súwana

¹⁸ Sékáraya séna kesé kesuwainínté anónu'mai áráankamba kágurauvo nóra séna mináíntávé'á áraire sénaumno súwana

¹⁹ kwíyómpakewai séna kemá Képarieri mé'a Áánútu aúranka'a máyaunana kawe-kwásáí siména si'maráisa'a móru simámundayavai

²⁰ íma áraire sémpo emá íma aai sindá ménana naaén-kanaa kemó súnda-yantaa'a paárína kawe'á umáí aai síníyone súwasa

²¹ máá'aruva'a máyón-kwaasi Sékárayaamba amu'matuwé ména séna anóm-bono'-naumpa'a nóintavena ayáátááka'a máyáíyo kwésuwana

²² máápa'a kuména íma aai súwasa anóm-bono'-naumpa'a kaainkáání'a umáí awáraiye suwaná ayáán-awaame'a kwéena íma aai súmba ména

²³ kwená mayáí-kánáá ánásowana kwená naaópa'a kuráíye.

²⁴ komáyowana awainínkó Ērísapeti ámú'a paáréna aúpá'á éva'aasei-kwiyomba ména
²⁵ séna Ísóigo kawé'á umásinkena mirá uráintave'a aamoí é'a ayáátááka'a iyámpói íma tinkáúnda misígáémó imbá kwéanasaiye Ērísapeti siráiyé.

Ísumba marankánin-aimba simámakain-kwasai.

²⁶ Ērísapeti ámúka'a ména ava'moraé-kwiyomba maisuwówana Áánútu kwená kwayó'ná'á áwí'a Képarierimba kwiyómpakemba ai'marówana Káriri-marava'a Násareti-naopa'a kuména

²⁷ moórá-arasigomba áwí'a Máriaaamba simámindayavena kunkáiyé. minárásígó íma kwaai mairón-arasigo Tévíti-andaraken-kwaasira'a áwí'a Yósepinka'a siváúmaresa ítamakowana

²⁸ kwiyómpakewai Máriaanopa'a kuména séna mé'ono. Áánútu aamoí umánkena esé máyáiyé simámuwana

²⁹ anón-imayaa úwáena séna mináínkóná ááimba nóran-aintavaiya siiyó kwésuwana

³⁰ miwámá séna Máriaaoo Áánútu aamoí umánkáivo íma áá'a kaíno.

³¹ ámú'o kaumáimo iyámpóimo maranké Ísuwe se áwí'a tamánkaniyone.

³² kwemá anón-éna anón-kwaasi-i'a ínasa usáyaaitamai-Isoigo ááninkoman-iyé sénááowe. aíkwa'náon-awí'a Tévítimo kawáá-máyái mairóntemba Áánútu kawáá-máyái amínana

³³ Yákópon-andaraken-kwaasi kawáá-máyái kwaikwai'a ínana minkáwáá-kwí'á íma ánásainda kwaikwai'a íníye Képarieri súwana

³⁴ Máriaa séna nóra se seénó. kemá íma kwaai mairé'a úwoi máyauadne súwana

³⁵ kwiyómpakewai séna Áánútun-amanko esé máyainana usáyaaitamai-Isoigona asir-ayámbá embá amína po maránkénasa ó'oran-iyampoi Áánútu áánimban-iyé sénááowe.

³⁶ enamáaraa-ininko áwí'a Ērísapeti áráankamba kéna ámú'a kauráiyé. ageínimbán-iyé kwésewana ámú'a kauréna ava'moraé-kwiyomba maisukáiyé.

³⁷ Áánútu amápa-tantaa'a etóyói kwéena kwenkwárá'á mirá kwéumankaiye súwana

³⁸ Máriaa séna Áánútuna kwayór-árásí úmpo simásimendantemba Áánútu kembá mirá íníye súwana Áánútu ai'mákowai auwéna iráiyé.

Máriaa Ērísapetina namu'á kuráin-kwasai.

³⁹ iyúwana sáwiyanka'a Máriaa ména usásinena avekáán-umai Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a moórá-naopa'a kwéna

⁴⁰ Sékárayaana naaúmpa'a iyéna Ērísapeti áwí'a mói tówana

⁴¹ Ērísapeti Máriaa amósámba isówana iyámpóigo anówan-arumpimba ména úwauwa úwana Áánútun-amanko Ērísapeti arumpimbá anómba úwana

⁴² anónka'a séna Áánútu kawé'á umánkena ó'on-inimba kítoka'a kawé'á umátinkena embá anónka'a kawé'á umánkaraiye. marankániyonda-iyampoigonkwara'a kawé'á kwéumankaiye.

⁴³ íma súwikwarar-inimba úndanivo kesí Ísóigomba marankániyonda-inimba éma kesí namu'á kwétene.

⁴⁴ enamósámba isáúnana sirumpimbá máyáin-iyampoigo aamoí éna úwauwa uráiyé.

⁴⁵ Áánútu simámakain-aimba árai'a paáriniye séndayavena Áánútu kawé'á kwéumankaiye Ērísapeti siráiyé.

Máriaa Áánútuna aamoí éna ímá siráin-kwasai.

⁴⁶ súwana Máriaa séna kesí ímáyáago Ísóigo áwí'a mósá kwémaraisa'a

⁴⁷⁻⁴⁹ Áánútuna kwayór-árásí úwoi-arasi únana kentávéna ímáya isaná sirunkó kawé'á isa'á Áánútu kawer-ámpá'á mésínkaiwaimba aamoí kwéumankauadne. Áánútu anón-asirayankwarawai anómba umásínkáimba pósa kentávésa sésa Áánútu kawé'á umánkaraiye sénááowe. ívé'a máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a mináimbá símaesa kónááowe. Áánútu ó'orawaima éna

⁵⁰ kwenaísamaivimbo máyáan-kwaasiyavena naaóvá'ó maémaen-kwaasigwara ívé'ó máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a arumbá umátínkámaena iyíníye.

⁵¹ Áánútu asiramái ména asirayám-báyái maéna kentúwí'o mósá máraan-kwaasi tí'mátu'makaiye.

⁵² Áánútu túwí'o kwáyáin-kwaasi sáwiyanka'a móruna umátinkena ímo túwí'o kwáyáin-kwaasi anónka'a mósá kwéumatinkaiye.

⁵³ táái kwétinkain-kwaasi kawe-tántáá'á tiména sáwíwa-tantaa'a makáan-kwaasi íma tiména tí'mátukaiye.

⁵⁴⁻⁵⁵ Áánútu kentáá síkwá'nágwara Ááváramuntavaigwara'a asiramái séna enkwará enaisavutantambo iyawaigwara'a sirumbá umátinkámae iyónaumne siráin-aimba ááka'a makéna kentáá Ísareri-kwaasiya kwená kwayó-kwáásiyá kwésuwa'naa-iyé Máriyaa séna

⁵⁶ Érisapetiye ména kaumbo-kwiyómbá maisuwéna kwená naaópa'a kunkáiyé.

Érisapeti Yónimba maránkarain-kwasai.

⁵⁷ kumúwana Érisapetina kanaamá túwana iyámpói maránkówasa

⁵⁸ Ísóigo arumbá umánkarain-aimba isésa kwenamááraawe kwená naaópakewaiye isésa anówankwara'a aamoí umánkaraawe.

⁵⁹ aamoí uwaná miniyámpóigó avakaumboé-no'waamba kwaúwasa áúra'a káramai araa'éna ónáe sésa avowá áwí'a Sékárayaawe simánkanae uwaná

⁶⁰ anówama séna ímanivo kwenáwí'a Yóniye seró súwasa

⁶¹ miwí sésa íma ená kwaásiva'a mirán-kwí'á kwáyáiyé suwaná

⁶² avowámá áá'a kaúnkowska tiyáándeí umásítai'a ésa nóran-kwira tamáminiyono suwaná

⁶³ avowámá aúvái-kwandaai siméro séna umásítai'a úwasa máámúwana agaimaréna kwenáwí'a Yóniye séna tímúwasa awánésa anón-imayaa uwaná

⁶⁴ Sékáraya agaimaréna ói'a etóyói úwana aái séna Áánútu áwí'a mósá marówasa

⁶⁵ mindáópaken-kwaasi táá'a kówana Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a mináímbá kóyáwé umágúwasa

⁶⁶ ísówai anón-imayaa ésa sésa miniyámpóigó naaémba nóran-kwaasiya méniyo sésa Ísóigona asirayámbá kwesé máyáiyé siráawe.

Sékáraya siráin-kwasai.

⁶⁷ miniyámpóigó avowámá Sékárayaamba Áánútun-amanko anómba umánkowane Áánútun-aai simátiména séna

⁶⁸ Áánútu kentáási Ísóigo éna kwená kwaásiya Ísareri-kwaasiya súwa'naa ena sáwí-imayaa tátoraimpinkemba iyásinkaindayavenaya kwéimba póta kwenáwíta mósá maránaumne.

⁶⁹ Áánútu kwená kwayó-kwáási Tévitin-andarakewaimba asirayán-kwáási usásinankaraimba póna sáwí'o umáiyaaomo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniye.

⁷⁰ naaóv'á Áánútu mináímbá kwená kawe-kwáási simátimuwasa agaimakáawe.

⁷¹ naaóv'á Áánútu kentááyávéna asiramái séna tiyáambo kembó umátinkén-kwaasi namuro-kwáási tátokaampinkemba métiranaumne siráiyé.

⁷² naaóv'á Áánútu kentáá síkwá'náyavena arumbó umátinkanin-aimba séna kwená asirayán-áímbá ááka'o maránín-aimba siráiyé.

⁷³⁻⁷⁴ Áánútu Ááváramu kentáá síkwá'náyavena kentáási namuro-kwáásitópakemba mésinkainata íma sáá'a kwégainata kwená mayái maéta

⁷⁵ kwenaúranka'a kawe'á umái arupí umái maí'mai'a ónaunda-ainta asiramái siráiyé. Sékáraya simásuwéna séna

⁷⁶ kesááninkoo entávésa usáyaaitayan-Isoigon-aai simátiminyondawai óne sénááowe. aiva'á kwé Ísóigona aambá kwiyíníyone.

⁷⁷ Ísóigo kwená kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ámpá'á métinkanin-aimba kwésimatime Ísóigona aambá kwiyíníyone.

⁷⁸ kentáási Ísóigo áváraumai arumbá umásinkenaya aaváúmó iyénao sámó kaintembá kawer-ámpátá mésinkenaya sáma kamásinkanintaawe.

⁷⁹ túnín-ayampa'o máyáawai puwónááontavena táá'a kaiwái sáma kamátinkena kawer-ámpá'á métinkaniye Sékáraya siráiyé.

⁸⁰ súwana miniyámpóigó anón-éna kawer-ímáyáá kwéena kavóná-marava'a ména Ísareri-kwaasi túranka'a paárinin-kanaa kwétuwana kavóná-marava'a méraiye.

2

Máriyaa Ísumba maránkarain-kwasai.

Mátíyu 1:18-25

¹ minkánáávímbá Áróamáani-kamaani-anondako áwí'a Ógásitasi kwemá simátiména séna amápa'-marava-kwaasi túwí'a agayánááowe siráiyé.

² aiva'á túwí'o agayón-kanaavimba Sáíriniyasi Síriyaa-kwaasiti kawáánákó máyón-kanaavimba

³ namupa'ó maivá kuráawai koyauwerésa kentí akúmbó máyópa'a túwí'a agayáiyantavesa tiráawe.

⁴ Yósépi Tévítin-andaraken-kwaasi póna Káriri-marava'a Násáreti-naopa'a tuwéna Yútiyaa-marava'a Tévítina naaópa'a téna mindáo-kwi'a Pétáremuva'a túwana

⁵ awainínkó-árásígó Máriyaa ámúkwari'a úwana áwí'a mayáíndayavena áí'maena túwana

⁶ mindáo'pa'a ména iyámpóimo ankái-kánáá túwana

⁷ aivar-iyámpói marankéna iyámpóigona unáánkwátói úsúrena purumakankóná táávepimba ánkariye. túwí'a kwéagayowasa sáwíva-kwaasi kwirómpimba kwaásimo kwááyumo kwáén-daumpa'a íma ména purumakankóná naaúmpa'a ména maránkaraiye.

sipísípira'o tavikówai simátimakain-kwasai.

⁸ mimbápá'á sipísípira'o tavikówai no'wáamba uvá'á kwégawaa-esa máyówana

⁹ Ísóigo kwená kwayó'ná'á kwíyómpakemba ai'marówana sipísípira'o tavikówaitopa'a paárúwana Áánútuna ságayamba tuwówana kumúwasa awánésa ávááraumai táátavesa uwaná

¹⁰ kwíyómpakewai séna íma táá'a kaíno. áséi-kwasai kusimátimunda pósa sáwíva-kwaasi kwéisesa ávááraumai aamoí umánkanaowe.

¹¹ ívé'a Tévítina naaópa'a iyámpói maránkáisana miniyámpóigóntávésa Áánútu usásinankaiwai Ísóigoman-íye sénááowe. miniyámpóigó keináraware ó'on-kwaasiye sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye.

¹² miniyámpóimá ampantanéi úsumai purumakankóná táávepimba máráisa'a koawáne'á se'a simásimakain-aimba árrair-aimba kentáá kawer-ámpá'á mésinkaniwaimba maránkaraiye sénááowe súwasa

¹³ avekáámbá kwíyómpakendarawa'a sáwíva'a paárésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa

¹⁴ kwíyómpa'a Áánútu áwí'a mósá maráúmne. marapá'á Áánútu aamoí umátínkain-kwaasi paru umái máyáawe siráawe.

sipísípira'o tavikówai Ísumba koawánaraan-kwasai.

¹⁵ kwíyómpakendarawa'a kwíyómpa'a kuntuawerésa íyúwasa sipísípira'o tavikówai sésa Ísóigo simásimakain-kwasaiyaveta Pétáremuva'a koawánanaisaiye sésa

¹⁶ avekáán-umai kumbá Máriyaae Yósépiye mésarai purumakankóná táávepimba Ísumba ánkarooyamba taawánésa

¹⁷ kwíyómpakewai sirón-kwasai miniyámpóigóná kwaasái tasimátimesa

¹⁸⁻²⁰ koyauwerésa simásimakain-ainta árrair-aine sésa Ísaron-aintavesa koawánontavesa Áánútu áwí'a mósá makáawe. sipísípira'o tavikówai simátimun-aimba isówai imáyáa uwaná Máriyaa mináimbá áákar-aaka'a éna imáyáa uráíye.

Ísu áwí'a tamámakain-kwasai.

²¹ iyámpói ánkáyuwena avakaumboé-no'waamba kwaúwasa miniyámpóigó áúra'a kárámai araa'éna uwaná áwí'a tamánkena anówamo ímo ámúkwari'o urónka'a kwíyómpakewai sirón-kwi'a tamánkena Ísuwe siráíye.

Símiyoniye Ánaae Ísumba awánaraayan-kwasai.

²² naaóv'á Mósesi aaraimó iyámpóimo tinkésa nombó pétuwesa miwítí naaópa'o iyónááon-aimbo siráin-kanaa túwasarai Yósépi Máriyaae Ísumba áí'mesarai Ísóigombo amíyanesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááíye.

²³ Ísóigona ámáamba Mósesi agaimaréna séna Ísóigo séna kentí iyámpói aiva'á inaamai-iyámpóiyómbá tí'mae'a kesópa'a mátinke'a ená iyámpóíye sénááowe Ísóigo siráíye Mósesi agaimaréna siráíye.

²⁴ moóráva'a Ísóigona ámáamba agaimaréna séna Áánútuntavekai ísámai máái-numa kae'á vamái agáyáákaiyo. ímo mááimo makékai mááiraan-dumago áráá'a kae'á maimái agáyáákaiyo siráíye. mináimbá mirá óyááoiyantavesarai Ísumba áí'mesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááíye.

²⁵ kuyaná moóráwái áwí'a Símiyoni kwemá Yérúsaremuva'a ména kawé-kwáási póna Áánútun-aaiyavena asiramái ména Ísareri-kwaasi kawé'á umátinkaniwaimba amu'maréna máyowana Áánútun-amanko kwesé ména

²⁶ ááéma simáména séna íma ááéma puwíníyompo Ísóigomo usásinankaiwaimba awáne puwíníyone simámakaimba

²⁷ Áánútun-amankó imáyáa amúwana anóm-bono'-naumpa'a umáyowasarai Ísu anóvwí ámáábma mirá siróntavesarai Ísumba áí'maesarai anóm-bono'-naumpa'a iyúyana

²⁸ Símiyoni miniyámpói tapéna Áánútuntavena súwi simásuwena séna

²⁹ Ísóigoo simásímakaanda-aimba ívé'a paárisana sirunkó kawé'á kwéimba p'ó'a úwoi puwónaumne.

³⁰⁻³¹ amápa-kwaasiyavai ísámai kawer-ámpá'ó métinkaniwaimba usásinankaana'a á'a kwéawanaumne.

³² ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinkena kawer-ámba agaráátinkainana póna Ísareri-kwaasi súwíta iyíniye Símiyoni siráiyé.

³³ Símiyoni miniyámpóigóntávéna súwasarai anóvwí isésarai anón-imayaa uyaná

³⁴ Símiyoni séna Áánútu kawé'á umátinkaniye simásuwena miniyámpóigó anówantavena séna Áánútu maaniyámpói usásinankaiye. kwentávésa Ísareri-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa kawé'á umái méwasa évakarawai tínaaemba umámenaawe. Áánútu kwembá awaamékáámbá umánkáísasa sáwí-aimbo simánkanaaowaiti

³⁵ sáwí-imayaa amápa-kwaasi túranka'a paáriníye. ááigwara-tantaako airaráisanamo áí'ó intenkáámba umbai-yántáá'a enarumpimbá tíniye Símiyoni Máriaantavena siráiyé.

³⁶⁻³⁷ moórá-ininko áwí'a Ánaa kwemá Áánútun-aaí simátimakon-ininko ména Ásan-andaraken-inimba Ványuerei ayáámúnko póna kwaai mairéna avakaeté-ima maisuwówana awaikó puwúwana ayáátááka'a 84 ima maisuwéna áráankamba kéna aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a uména enónka'a aaváyavimba no'wáámba Áánútu áwí'a mósá kwémarena námúnaawe su'mai síndayavena íma toómbá kwéna

³⁸ Símiyoni kwésun-tawai kwegwárá'á egwaa'á taména Áánútuntavena súwi séna miniyámpóigón-áái simátimena Áánútu Yérúsaremuven-kwaasi sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyásinkaindavenaya sirániwaimba kwéamu'maraundawaintavena miniyámpóigón-áái simátimakaiye.

Yósépiye Máriaae Násáreti-naopa'a kuráayan-kwasai.

³⁹ Yósépiye Máriaae Ísóigo siráin-amaamba ánásamasuwasarai Káríri-marava'a mindáraití naaópa'a Násáreti-naopa'a komáyóyana

⁴⁰ mindáraití iyámpóigo anón-umagwena asiramái ména kawer-ímáyáá kwéuwana Áánútu kawé'á kwéumankowana méraiye.

Ísu iyámpói maúnka'a anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

⁴¹ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi týótaasa í-tánón-kánaá túntemba Ísu anóvwí Yérúsaremu-naopa'a kóyo uráaiye.

⁴² Ísu sísamaiwakemba kae'á kumbaimái-ima maisukónka'a kóyo uyambá pósarai mintánómbá nayááoiyantavesarai Ísumba áí'maesarai Yérúsaremuva'a komáyóyana

⁴³ mintánón-kánaá ánásowasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwaná Ísu Yérúsaremuva'a máyowasarai anóvwí íma awánésarai

⁴⁴ imáyáa ésarai kwenamááraewa aampa'á kwégwiyo-imayaa ésarai aampa'á kwéwesarai enónka'a kwétoyo uwasaráí mindárai miwítí naaóraavimba tímááraavimba tíndawe ésarai avakáá uyambá

⁴⁵ íma awánésarai avakáá uwááesarai ó'a tayauwerésarai Yérúsaremuva'a koavakáá úmaesarai kuyambá

⁴⁶ kaumbo-táwai ánásowana anóm-bono'-naumpa'a máyowasarai anóvwí awánaraaiye. Yútaa-kwaasi aaimó simátímún-kwaasiti avumpimbá Ísu ména miwí táái kwéisena mináintávéna tísaá úwasa

⁴⁷ anondá kwembá áísaa uwaná kwená kawer-ímáyáávinkémbá simátimuwasa isésa táátavai uwasaráí

⁴⁸ anóvwí taawánésarai táátavai ésarai tiyáámba tuvimpínésarai anówama séna kesááninkoo enavowé kesé avakáá úmaekai kwénaaayana sirunkó umbai kwétaivo nóra éwa mirá kwéono súwana

⁴⁹ Ísu séna nóra ékai sivakáá kwéoyo. kesivoná naaúmpa'a máyaumpo nóra ékai íma ísaraaiyo súwasarai

⁵⁰ mináínkóná ááimba íma kawé'á umái ísaraaiye.

⁵¹ íma ísóyana Ísu anóvwíye Yérúsaremuwakemba Násáreti-naopa'a téna miwí táaiyavena kató úmae kwéiyena tamáyowana anówama Ísumo uráimba imáyáa umái máyowana

⁵² Ísu anón-umagwena kawer-ímáyáá kwéuwasa Áánútugwara kwaásigwara'a aamoí umánkaraawe.

3

Yóni simátímakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:2-8, Yóni 1:19-28

¹ Árómáani-kwaasiti anóndako áwí'a Táipriyasi ména kawáá-máyái mairéna sísamaiwakemba éva'aasei kumbaimái-ima maisuwónka'a Yútiyaa-marara-kawaanako áwí'a Póntiyasi Páirátí máyowana Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti máyowana ávako áwí'a Vírípi kwemá Ítúréa-maravare Tárékónaitisi-maravare kárákwirowana Áráiseni Ápiríni-marava'a kárákwirowasa

² miráumai-kwaasi kárákwironka'a Ánásiye Káyavaasiye aiva-mónó-káwáánákái máyoyana Sékáraya ááninko áwí'a Yóni kavóná-marava'a máyowana Áánútu aaimá simámuwana

³ Yóni Yótáni-nonkona arúvá'á kwénaaena simátimena séna sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tiya'a nombá pétinkaana Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye Yóni siráiyé.

⁴ mirá súntavena naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísaya agaimaréna séna moóráwai kavóná-marava'a ména aayamáirakemba séna Ísóigona aamba kwirankánááomba kwená aamba arupí iyana minámp'á kwíno.

⁵ omá'a kárámai ukwítu'mae koró. kae'náér-amba arupí oró. kuváúsaavau-amba maimái kawe'á oró.

⁶ Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkaniwaimba ai'maráinana kumínimba amáparawaima awánanaaowe

Áísaya agaimaréna sirónka'a póna Yónintavena mináimbá siráiyé.

⁷ súwasa Yóni nombá pésinkainkwaé séna sáwíva-kwaasi kwenópa'a tóyo uwaná Yóni simátimena séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo náawa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo.

⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawe'-máiyái máyéwa'a tuwánanaumne. Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawe-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aisaavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpinkémbá kanaám-po'a kwaási aúráaro sisa'á aúráasino. Ááváramu aisaavutantamba uráundawai póta kawe-kwáásiyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró.

⁹ íma kawer-árámbá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáántemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráiyé.

¹⁰ súwasa isésa séna simásimenda-ainta nóraya ónaumno suwaná

¹¹ Yóni séna kaer-únánkwátói makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro. toómbá makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro Yóni súwasa

¹² táákisi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasi Yóni nombá pésinkainkwaé séna kwenópa'a tésa séna anóndako ómpo nóraya ónaumno suwaná

¹³ Yóni séna íma kampa'á simái anón-ontamba maé'a táákisi-ontane su'mai máyáaro súwasa

¹⁴ i-kwáási séna kesáá nóraya ónaumno suwaná Yóni séna tñkantuke'a miwítí óisamba mayáné íma seró. kampak-áimbá kwésimatime'a miwítí óisamba mayáné íma seró. kentí mayáigóná meeyántávé'a íma kayoré'a tirunkó kawe'á kwéina'a máero Yóni siráiyé.

¹⁵ Yútaa-kwaasi Áánútumo usásinankaiwaimba amu'marésa mésa Yónin-ai isésa anón-imayaa ésa séna Áánútumo usásinankaiwai kwemá Yóniya'i. á'owaawa'íyo kwésuwana

¹⁶ Yóni séna kesínaemba tñiwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kemá nombá pétinkaundaniwo kwemá Áánútun-amankomba ai'maráinana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye. iramó agáyáántemba íníye.

¹⁷ aawinkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbo marap'ó kúmísanamo ásima úndáomo tútúwaisasamo kaikai'ó ínín-iravimbo kwiyúmaimo agaisuwésamo anómbo naaúmpa'o mósá maráántemba kwaási miraráámbá íniye Yóni séna

¹⁸ Áánútuna áséi-kwasai isámai kawer-ígwáé séna mirán-áimbá simátíma'maena iráiyé.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Mááka 1:9-11

19-22 Yóni simátíma'maena kwéiyena sáwíva-kwaasi nombá kwévetinkena naaémba Ísumba pérankowana námúna kwésuwana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Áánútun-amanko mááiraamba úmaena ane'á kumbáyowana aagíwé su'mai kwíyómpakemba séna emá kesááninko óna'a ená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

Yóni Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimubanivo Káriri-marara-kawaanako áwí'a Érótima áváko awainínkó áwí'a Erotíyasimba mairówana mindáyavena ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráintavena Yóni séna sáwísawaa kwéone súwana Éróti Yónimba áí'mai ándáva'a ankéna mindáyavena sáwí-mayai maimaéna iráíye.

Ísu aikwá'nái túwíkona kwaasái.

Mátíyú 1:1-17

23 Ísu marapá'a kumbéna kaumbo-síyáánkái-ímá maisuwéna kwénaaena Áánútun-aaí simátiminimba ááimba asówasa kwaasí imáyáa ésa sésa Yósépi ááninkoman-íye kwésewe.

Yósépi avowá áwí'a Írai úwana

24 Írai avowá áwí'a Mátáta úwana

Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana

Árívái avowá áwí'a Méokai úwana

Méokai avowá áwí'a Yánai úwana

Yánai avowá áwí'a Yósépi úwana

25 Yósépi avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Émósi úwana

Émósi avowá áwí'a Néamu úwana

Néamu avowá áwí'a Ésérai úwana

Esérai avowá áwí'a Nágai úwana

26 Nágai avowá áwí'a Méata úwana

Méata avowá áwí'a Mátátayasi úwana

Mátátayasi avowá áwí'a Sémeni úwana

Sémeni avowá áwí'a Yóséke úwana

Yóséke avowá áwí'a Yóta úwana

27 Yóta avowá áwí'a Yóánana úwana

Yóánana avowá áwí'a Árésa úwana

Árésa avowá áwí'a Sérápápeo úwana

Sérápápeo avowá áwí'a Siátio úwana

Siátio avowá áwí'a Nérai úwana

28 Nérai avowá áwí'a Méokai úwana

Méokai avowá áwí'a Étai úwana

Étai avowá áwí'a Kósamu úwana

Kósamu avowá áwí'a Éómetamu úwana

Éómetamu avowá áwí'a Eyá úwana

29 Eyá avowá áwí'a Yósúwa úwana

Yósúwa avowá áwí'a Éríyesa úwana

Éríyesa avowá áwí'a Yórimu úwana

Yórimu avowá áwí'a Mátáta úwana

Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana

30 Árívái avowá áwí'a Símiyoni úwana

Símiyoni avowá áwí'a Yútaa úwana

Yútaa avowá áwí'a Yósépi úwana

Yósépi avowá áwí'a Yónamu úwana

Yónamu avowá áwí'a Éráyakimu úwana

31 Éráyakimu avowá áwí'a Mériya úwana

Mériya avowá áwí'a Ména úwana

Ména avowá áwí'a Mátáta úwana

Mátáta avowá áwí'a Nétáni úwana

Nétáni avowá áwí'a Tévíti úwana

32 Tévíti avowá áwí'a Yési úwana

Yési avowá áwí'a Ópéti úwana

Ópéti avowá áwí'a Póási úwana

Póási avowá áwí'a Sára úwana

Sára avowá áwí'a Násoni úwana

33 Násoni avowá áwí'a Amínátapa úwana

Ámínátapa avowá áwí'a Á'mini úwana
 Á'mini avowá áwí'a Ánái úwana
 Ánái avowá áwí'a Éséroni úwana
 Éséroni avowá áwí'a Pérési úwana
 Pérési avowá áwí'a Yútaa úwana
³⁴ Yútaa avowá áwí'a Yákópo úwana
 Yákópo avowá áwí'a Áísákkaa úwana
 Áísákkaa avowá áwí'a Ááváramu úwana
 Ááváramu avowá áwí'a Téra úwana
 Téra avowá áwí'a Né'o úwana
³⁵ Né'o avowá áwí'a Séráka úwana
 Séráka avowá áwí'a Áríyu úwana
 Áríyu avowá áwí'a Péréki úwana
 Péréki avowá áwí'a Ípa úwana
 Ípa avowá áwí'a Síra úwana
³⁶ Síra avowá áwí'a Kénááni úwana
 Kénááni avowá áwí'a Avakatí úwana
 Avakatí avowá áwí'a Sému úwana
 Sému avowá áwí'a Nówaa úwana
 Nówaa avowá áwí'a Árémeki úwana
³⁷ Árémeki avowá áwí'a Métúsara úwana
 Métúsara avowá áwí'a Ínóki úwana
 Ínóki avowá áwí'a Yéréti úwana
 Yéréti avowá áwí'a Má'árario úwana
 Má'árario avowá áwí'a Kénááni úwana
³⁸ Kénááni avowá áwí'a Ínosi úwana
 Ínosi avowá áwí'a Sėti úwana
 Sėti avowá áwí'a Áándamu éna kwemá Áánútu áánimban-iyé.
 miwí Ísu aikwá'ná owé-ímáyáá uráawe.

4

Sáátáánigo Ísumba áisaa umai isánáe siráin-kwasai.

Mátíyu 4:1-11, Máaka 1:12-13

¹ Yóni Ísumba nombá pérankaronka'a Áánútun-amankoma Ísumba anómba kwéumankena simámuwana Ísu Yótáni-nomba tuwéna kavóna-marava'a komáyowana

² Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae kwéuwana Ísu íma toómbá nombá ména kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba kwaúwana ávááran-aaí ankwówana

³ Sáátáánigo séna emá Áánútu áánimba úne kwésempe maanóntánkóntávái toómbá aúréná'a naanó siyó súwana

⁴ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoranivo Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana

⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena iyéna avekáán-umai amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasi agaráárankena

⁶ séna amápa'-marava'o kárákwiyuwo sénamo símakaimba moóráwaimba kesí imáyáavinkemba kanaán-umai timénaunda isa'á embá aménana enáwí'a iyíniye.

⁷ kesí imáyáamo mósá máréná'o é'a kárákwiyi-mayai áména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana

⁸ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna kesí Ísóigo Áánútumba imáyáa é'a kwenáwire su'mai mósá maré'a kwená mayáiyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana

⁹⁻¹¹ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayaapa'a móankena séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna

Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a

tí'maráinasa enká'á kárákwiyonaowe.

ó'omba séna

óntanka'a aísamaima turaráanavo

sésa tiyáándeí aramónááowe

siráíye. miráumai emá Áánútu áánimba úne kwésempo maankákémbá ásávenasa kwíyómpakendarawa'a arámbeasa marap'á móru ankánaáowe Sáátáánigo súwana

¹² Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moórá-ainkwara'a séna kentí Ísóigo Áánútumba áísaa umai

isánáe íma seró

siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana

¹³ Sáátáánigo amápa-tantaatavena Ísumba áísaa umai ísáiyuwena séna sáwíyanka'a ó'a taáísaa umai isánaumne séna auwéna kuráíye.

Ísu kwená mayáímó ááimbo ásárain-kwasai.

Mátíyu 4:12-17, Mááka 1:14-15

¹⁴ kúwana Áánútun-amankona asirayámbá Ísumpimba kwáyowana Ísu kavóná-marava'a túwéna Káríri-marava'a komáyowasa kwenááigo amápa'-mapa'a kóyáwé úwana

¹⁵ miwítí mono'-náúmpimp'á Ísu simátimuwasa amáparawai kwenáwí'a mósá makáawe.

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Mátíyu 13:53-58, Mááka 6:1-6

¹⁶ minkákémbá Ísu kitokomo maémáin-daopa'a Násáreti-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaama aasiyaasi-táwai mono'-náúmp'á umaémáintemba miráumai uména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba simátimindayavena usásinowasa

¹⁷ naaóv'á Áánútun-aaí sirówai Áísáya agaimakón-kwandaai ámuwana mairéna kwéarirena moórá-aimba awánéna táampamai séna

¹⁸ Ísóigon-amanko kesé máyáíye. úwoi-kwaasiyavai kesí áséi-kwasai kosimátimiyo séna si'mákaimba póna Ísóigon-amanko kesé máyáíye. tátokaan-kwaasiyave'a kemá ayútínkáana'a máéro siyé-áimbá kosimátimiyo. túrambo kavikáin-kwaasiyavai ó'a túramba awánamai kawé'a umátinkaa-aimba kosimátimiyo. tirumbó umbaimó táinda-kwaasiyavena minúmbái-yántáá'á ánásaniye siyé-áimbá kosimátimiyo.

¹⁹ Ísóigo kwená kwaási kawé'a umátinkanin-kanaagon-aaí kosimátimiyo séna si'mákaiye agaimaréna siráíye Ísu simásuwena

²⁰ mináúvái-kwándáái tavúmai kárakwirowaimba aména aaí simátimindayavena mara'á máyowasa mindáúmp'á máyón-kwaasi aaí síníye úwasa aúrampimba karákówana

²¹ Ísu séna mináimbá táampamai súna'a iséiraan-aimba avora'á kwévaariye súwasa

²² isésa aiva'á kawer-áimbá kwésiye sésa aamoí umánkesa naaemba anón-imayaa ésa sésa Yósépi ááninko éna maankákéwái póna kesáámó úndanten-kwaasiman-ivo nóra séna mirán-áimbá kwésiyo suwaná

²³ Ísu séna kwaási kwántámai-aimba sésa emá sontaa-kwáási ómpo enáúra'a eyáárika'a kawé'a uwó kwésewe. mináimbá kentávé'a simásuwe'a sé'a Kápénéamu-naopa'a kawé'-máyaí mairáanata isaraumpo maanká ená naaópakwara'a mirám-báyái mayaaó kentávé'a sénááombanivo

²⁴ árai'a simátimé'a sé'a Áánútun-aaí simátimíwai kwená kwaásitopa'a Áánútun-aaí kosimátiminyenamo kwimbá kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe.

²⁵ árai-aimba sénaumpo isáaro. naaóv'á Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Íráiyaa máyonka'a kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwéna íma aa'á téna ayawaimá tówana minkánaámá Ísareri-kwaasiti marav'á á ketor-ínimbá sáwíva'a máyówana

²⁶ Áánútu íma minkétór-ínimbá kotúwa'naa íníyone séna ó'om-baravaken-ketor-inimba Sáitóni-marava'a Sárévati-naopaken-inimba koáwa'naa uwó séna Áánútu Íráiyaamba ai'marówana kuráíye.

²⁷ naaóv'á moóráwai Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Íráisa máyonka'a Ísareri-kwaasiti marav'á tuma karón-kwaasi sáwíva'a máyówana Áánútu minkwáásiyómbá íma asóvamatinkaraimbanivo ó'om-barava'a Síriyaa-maravaken-kwaasi áúma karón-kwaasi áwí'a Néamanimba asóvamankaraiye Ísu súwasa

²⁸ mimbónó'-náúmp'á máyówai isésa imáyáa ésa kentááyávéna Áánútu íma túwa'naa íníye Ísu siyé sésa tirunkó ikaa'á vówasa

²⁹ usásinesa Ísumba tátokesa tavisímaesa máápa'a kunákáruwesa miwítí naaór-omapa'a ámémpa'a améntáyuwanae uwaná

30 ániwo Ísu minkwáásímíwinkemba tuvíyuwena kóuraiye.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Mááka 1:21-28

31 Ísu Káírí-marava'a Kápénéamu-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á uména aai simátimuwasa

32 isésa asiramái súntavesa anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavai uráawe.

33 táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moórawai taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyon-kwaasigo ména anónka'a séna

34 Ísu Násáretivakewai óne. kentáá nóra éwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawé-kwáyó'ná'á óne súwana

35 Ísu taraváá-kwántávéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóaaó súwana mintárávaváá-kwánkó minkwáásí toká'mái túranka'a tuvámbarena íma sáwí'a umánkena úwoi kóúwasa

36 awánésa táátavai ésa keáimbá sésa nóran-aina kwésiyo. asirayán-áimbá taraváá-kwántávéna asiramái kwésimatimisasa tirumpinkémbá kwégowe suwaná

37 mirán-áimbá Ísun-aai mináyámpá'á kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Mááka 1:29-34

38 ísówana Ísu mimbónó'-náúmpá'á tuwéna Sáímonina naaúmpa'a íyúmba Sáímoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana

39 iséna kwenópa'a téna kokotánkонтavena séna ánásaaó súwana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómba agaimái tímakaiye.

40 toómba agai-timúwasa enónka'a ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana ayáámba tátorowasa asóvaraawe.

41 mirá úwasa taraváá-kwámbá sáwíva-kwaasi tirumpinkémbá tiyuwésa anónka'a sésa Áánútu ááninko óne simásuwesa kóuraawe. taraváá-kwámbá imáyáa ésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwaima iyé-ímáyáá untávéna Ísu aaiséráaro súwasa tiyuwésa kóuraawe.

Yútiyaa-ayampa'a Ísu simátímakain-kwasai.

Mááka 1:35-39

42 kóuwana aaváúmá usónka'a Ísu mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaasi máyópa'a komáyowasa avakáá-umai awánésa sésa kónavo keséya maiyó suwaná

43 Ísu séna ó'on-daopimpakwara'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaasi kwégawaain-aimba kosimátimenaumne. mirá ónaundayavena Áánútu si'mákaisa'a kunkáumne séna

44 tiyuwéna Yútiyaa-ayampa'a koména mono'-náúmpámpá'á simátíma'maena iráíye.

5

Ísu kwená kwáyó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:18-22, Mááka 1:16-20

1 moórá-tawai Ísu nonkwaaúnkón-awampa'a áwí'a Kénésáréti-kwaaukon-awampa'a máyowasa Áánútun-aai isánáe sésa tóyo ésa kwenkuvará'á úmaesa tuwaná

2-3 kae'a sáwíyan-dompi-sipi nonáámááíva'a kwáyowana moórá Sáímonindei kwáyowana awánówasa noyáá'a tóroyan-kwaasi mindómpi-sípí tuwésa kwase-únámbá kwésese uwaná misípí úwoi kwáyowana awánéna Sáímonina nompí-sípívimbá usáatena Sáímonintavena séna egwaa'á maimaé kwaao súwana egwaa'á avúsúmaena nonawámpá'á kúwana Ísu mimpimbá mara'á ména amápa-kwaasi simátímakaiye.

4 simásuwena Sáímonintavena séna nompí-sípí avúsúmae nonavuvumpá'á kuré egwára ená kwaásigwara'a kwase-únámbá túwéwana nompimbá kumína'a noyáá'a asináaro súwana

5 Sáímoni séna anóndakoo ívél'-no'waamba mirá úmae iyúndaya iya noyááta asinéta úwoiya máyaundayaanivo emó séndantemba ónaumne séna

6 nonavuvumpá'á kwésa kwase-únámbá túwówana nompimbá kumúwana sáwíva'-noyaa'a minúnámpimbá ógwitena tararáára'naraamba úwasa

7 moórá-nompi-sípívimba miwítí kwaasi máyówasa awánésa tiyáán-tuwaa'a ésa tasúwa'naa oro suwasá tésa minkáé-sípívimbá noyáá'a mósá márówana ógwitena umbái téna nompimbá kunávekora'naraamba úwana

⁸ Sáimoni Pítaa mirámó úmba awánéna Ísuma anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaao siráiyé.

⁹ sáwíva'-noyaa'a asinóntavena Pítaawe kwesé máyón-kwaasiye táátavai uwasá

¹⁰ Sáimoniye noyáá'a to'maesarai nááúyawai Sépéti ááninkai túwí'a moórawai Yémési úwana moórawai Yóni mindáraiye táátavai uyaná Sáimoni Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaao súwana Ísu séna íma áá'a kaíno. noyáá'o to'maé kwénaaomba mimbáyái ivátuwe'a ivé'a kwaási tavisíyasa kesirááíma kwáráaro súwasa

¹¹ mindómpí-sípí tavisímaesa nonáámáíva'a mámaresa miwítí mayáímá ivátuwesa Ísun-ánaemba kwa'maésa kwénaaowe.

Ísu áúma karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Mááka 1:40-45

¹² moórá-tawai Ísu moórá-naopa'a máyowana moórawai amápa-kuva'a áúma karón-kwaasi Ísumba awánéna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnáí'a umásinkaniyone súwana

¹³ Ísu ayáamba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye súwana avekáámbá kawáúgwana

¹⁴ Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po naaová'ó Mósesimo siráintemba mono'-máayáí-kwáásitópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánéna áurakemba kawáúgwiye sénááowe. ánívo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaao Ísu súwana

¹⁵ ivátuwena kawe'á umánkon-aimba simátíma'maena iyúwana mináínkó naaó'-nao'a kóyáwé úwasa sáwívarawai tóyo ésa kwenáái kwéise'a onaná tí'o in-kwáási asóvamatinkainkwaé sésa tóyo uwaná

¹⁶ ánívo Ísu Áánútumpa'a námúnaa síndayavena kavóná-marava'a kóyo uráiyé.

Ísu aísamai pukówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 9:1-8, Mááka 2:1-12

¹⁷ moórá-tawai évakarawai ámáán-kawaa-kwaasiye ámáamba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Káríri-ayampakemba Yútiyaa-ayampakemba tóyo ésa Ísu moórá-naumpa'a aái kwésimatimumba táisaraawe. Áánútu Ísumba asóvamatinkanin-asirayamba ámakowana máyowana

¹⁸ évakarawai aísaimo pukówaimba kwandaavimbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkáananaya kawe'á ínkwáé sésa tumbá

¹⁹ mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai íyóra'naraan-esa naanamíva'á taagwiya'maésa umésa avaa'á akósámareisa ándára tátorena túwówana kumeémena kwaásivimbo Ísumo máyompimba aúranka'a kumúwana

²⁰ Ísu taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawe'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa

²¹ ámáán-kawaa-kwaasiye ámáamba sun-kwáásiyé iséise esa sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye suwaná

²² Ísu minímáyáámó umbá awánéna séna nóra éra mirán-ímáyáá kwéoo.

²³ moóráwaimo aísaimo pukáindawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo sénááowe. ánívo moóráwaimo aísaimo pukáindawaintavaimo sénamo eyáárika'a usásine kwaao sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo awánanaaowe.

²⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátinkáanda awánanaaowe séna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna isaaó. usásin ená kwandaaimá maimaé ená naaópa'a kwaao súwana

²⁵ túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá kwémaena Áánútu áwí'a mósá kwémarena kwená naaópa'a kúwasa

²⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavai ésa tiyáamba tóipimba áákaawe.

Ísu Áríváimba ááyarin-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Mááka 2:13-17

²⁷ naaémba Ísu aampa'á kwégwena awánómbe táákisi-mayai kwémayowai áwí'a Árivái táákisimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana

²⁸ usásinena amápa-tantaa'a tuwéna kwenánaemba kwa'maéna kwéna

²⁹ Ísuwe náíndayavena kwená naaúmpa'a anón-tomba agayówasa táákisimo máyón-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye Áriváina naaúmpa'a tamésa mindáraiye tamésa tagwémandowasa

³⁰ áamáan-kawaa-kwaasiye miwítí áamáamba sun-kwáásiyé Ísuna kwayó'nárawatavesa áwáá'a tiyésa tísaa esa sésa táákisi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásiyé toómbá kwénaao suwaná

³¹ Ísu iséna séna sontaa-kwáásigó kawe'ó umáimo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáási kwétuwa'naa-iyé.

³² mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáimo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne Ísu siráiyé.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mátíyu 9:14-17, Máaka 2:18-22

³³ suwasá évakarawai Ísuntavesa sésa Yóni nombó pétinkaiwaina kwayó'nárawa'a moórá-mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésewasa áamáan-kawaa-kwaasiti kwayó'nárawakwara'a mirá kwéovo ená kwayó'nárawa'a íma mirá ésa toómbá nombá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná

³⁴ Ísu séna moórawai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómbe kauntimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe.

³⁵ naaémbe minkwáásigómbá áí'maesa kówiyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináimbá siráiyé.

³⁶ Ísu mináimbá simásuwena maarán-áimbá kwántámai-aimba séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáiasamo ombá aúna-ampanta íma káramai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye.

³⁷ aúna-anda-aran-domba ááéeraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníye.

³⁸ mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe.

³⁹ ááéraan-anda-aran-domba naawáimó ombá sésa ááéraan-anda-aran-domba áséi kwéíye kwésesa aúna-anda-aran-domba íma kwésinkaiye kwésewe.

6

Ísu savaatirár-áimbá siráin-kwasai.

Mátíyu 12:1-8, Máaka 2:23-28

¹ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé kigauvimba úwítí-ton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáási úwítí-aramba kútúmai ásíma pítuwesa kwénowasa

² áamáan-kawaa-kwaasi évaka'a tuwánéna sésa agándaan-kanaama aambá áumbakaawa'a nóra era mirá kwéoo suwaná

³ Ísu séna naaóvá'á Tévitimo urómbe aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévitíye kwená kwaasiye táái kwétinkowana

⁴ Tévití Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwéna kwená kwaasi tímúwasa narááwe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némaembanivo mono'-máiyái máyón-kwaasi némaembani. Tévití mintómbá umairéna tímúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaasi mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe.

⁵ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándaí-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándaí-kanaamo kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-iyé Ísu siráiyé.

ayáamba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 12:9-14, Máaka 3:1-6

⁶ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kaaara'a Ísu mono'-náúmpá'á iyéna kwésimatimuwana moóráwai ayáánúrapar-ayaamba kawévaiguron-kwaasi máyowasa

⁷ ámáán-kawaa-kwaasiye ámáamba sun-kwáásíyé mésa Ísuntavesa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aavintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba

⁸ Ísu minímáyáámó umbá awánéna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna usásine kemó máyaundara'a umaiyó súwana usásinena Ísunopa'a túranka'a umaúwana

⁹ Ísu miwiyávéna séna moórá-aintave'a tísaa ónái'e sùne. kentáási ámáán-aimpimba nóin-aina kwáyáiyó. agándai-kanaara'a póta kawé'-máayáiyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáiyá méní. inkámónanaya puwíniyo tísaa éna súwasa íma aái suwaná

¹⁰ Ísu móyuwana meyuwana éna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árítuwaao súwana ayáámba árítuwowana kawé'á umánkowasa

¹¹ miwí tirumbá ávááraumai sáwí'a úwasa nóra umáiyá inkamónaumno sésa kemó máyómpimba iséise uráawe.

Ísu kwená kwayó 'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Máaka 3:13-19

¹² minkánaávimbá Ísu enónka'a omápa'a uména íma aúmá kwaéna Áánútumpa'a námúnaa símaena kwéiyuwana

¹³ móirarowana Ísun-ánaemba kwarón-kwaasi tááyowasa iyúwana minkwáásívinkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi táámpámarena séna kesí aantá-kwaasin-owe séna túwí'a taráiyé.

¹⁴ miwí túwí'a téna moóráwai áwí'a Sáimoniye séna aúná-kwí'a tamámena Pítaawe súwana séna moóráwai Pítaa aváko áwí'a Èndaru moóráwai áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Yóni moóráwai áwí'a Víripi moóráwai áwí'a Pátóromu

¹⁵ moóráwai áwí'a Mátíyu moóráwai áwí'a Tómaasi moóráwai Árívíasi ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Sáimoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanee siráiwai

¹⁶ moóráwai Yémési ááninko áwí'a Yútási moóráwai Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á agarátinkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu tááyaraiye.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Mátíyu 4:23-25

¹⁷ omápakemba Ísu miwisé arúvá'á kumbáyowasa kwenánaemba kwarón-kwaasi sáwívarawaiye Yútiyaa-ayampakemba Yérúsaremu-naopakemba uwi-nón-awampakemba Táyaa-naopakemba Sáintóni-naopakemba sáwíva-kwaasiye tamésa

¹⁸ Ísun-aaí isánái sésa tí'a ún-kwaasigwara'a asóvatinkinkwae sésa tóyo ésa taraváá-kwámba tirumpimbá máyón-kwaasigwara'a tóyo uwaná Ísu taraváá-kwámba tirumpinkémbá maitiyuwówasa

¹⁹ tí'a ún-kwaasi Ísun-ane'a tátoraanana sí'a ánásinkwae sésa mirá uwaná asirayámbá tokéna póna mintí'á asóvatinkaraiye.

tirunkó kawé'á éna sáwí'á éna ínín-kwasai.

Mátíyu 5:1-12

²⁰ Ísu mirá umátíyuwena kwená kwayó-kwáási tuwánéna séna keinárawa'a Áánútu súwa'naa ínkwáe sewáí Áánútu kawé'á kwéumatinkena kwégawaaiye.

²¹ ívé'a táái kwétinkaiwai tirumbá etóyóí umái máéro. Áánútu kanaa umátinkaniye. ívé'a tirumbá sáwí'a kwéisasa iví'á kwétaawai tirumbá etóyóí umái máéro. tirumbá kawé'á ína'a kwíráái sénááowe.

²² keinárawa'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruandawaintave'a asiramái máyáawai kwaási tínaembo umátinkesa tíyámbo umátinkesa sáwí-aimbo simátinkesa sáwí-kwaasin-owe sénááomba tirumbá etóyóí umái máéro.

²³ mirá íya'a tirunkó kawé'á kwéina'a imá kwéte'a kwíyómpakemba kentí kawé'-méyámbá mayánááowe. naaóvá'á miwítikwá'ná mirá ésa Áánútun-aaí simátimakowai sáwí'a umátinkaraawe.

²⁴ ánivo marapákén-tántáá'á makáawaima kárákwiyoro. tirunkó kawé'á kwéin-tantaa'a á'a makáamba pó'a íma moóráma kawé'-méyámbá mayánááowe.

²⁵ ívé'a tímú'a vaiwái kárákwiyoro. naaémba táái tinkániye. ívé'a kwíráái kwésewai kárákwiyoro. naaémba iví'á tánááowe.

²⁶ naaóvá'á kentíkwá'ná kampar-áimbá simátímakowai túwí'a mósá makáamba pósa mirámó kwésesamo kentúwí'o mósá kwémarewa'o é'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.

Mátíyú 5:38-48

²⁷ Ísu simásuwena séna kemó simátíménda-aimba isáaro. kesááimo isé'o é'a kentí namuro-kwáásí tirumbá kawe'á umátinke'a tiyáambo umátínkéwai kawe'á umátínkáaro.

²⁸ sáwí-aimba simátínkéwai kawe'á umátínkáaro. sáwí'a umátínkéwaimo é'a Áánútumpa'a námúnaa simái miwí túwa'naa oro.

²⁹ táá'o tuwausiya'o é'a ima tinkamé'a ókwara'a kwántá-timiyasa tuwausónááowe. kentí unáánkwátói mairésa sésa ókwara'a mayánae síya'o é'a ima a'áo seró.

³⁰ moórá-yantaatavaimo simiyó síya'o é'a úwoi tíméro. kendéimo moórá-yantaa'o máyáíya'o é'a ima usisi'á siméro seró.

³¹ kembó tirááimo táinda-i'o umáimo kwétuwa'naa-iy'a a miwí miráumai túwa'naa oro Ísu siráiyé.

³² Ísu simásuwena séna amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. sáwí'o kwéon-kwaasi ima kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamó éna Áánútu ima kawe'-mékámá timínivo kentí namuro-kwáásígwárá'á imáyáa tíméro.

³³ amáparawai kawe'á kwéumatinkaan-kwaasi kawe'á kwéumatinkaawe. sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kawe'ó kwéumatinkaan-kwaasiye su'maimo kawe'ó umátínkéwanamo éna Áánútu ima kawe'á owé síníye. kentí namuro-kwáásígwárá'á kawe'á umátínkáaro.

³⁴ sáwí-kwaasi naaémba siménááowe-imayaa ésa kwétime. naaémbo timénááon-kwaasiye su'maimo timíyanamo éna Áánútu ima kawe'á owé síníye. naaémba siménááowe-imayaa ima é'a úwoi tíméro.

³⁵ kentí namuro-kwáásí kawe'á umátinke'a imáyáa tíméro. anondá simígwáe-imayaa ima é'a úwoi tíméro. mirámó iyambo é'a Áánútumpakemba kawe'-mékámá mayánaáowe. Áánútu kwentávésa ima súwi sen-kwáásí úwoi kwétuwa'naa-ena sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéisasa pósa kwaásí keinárawa'a mirámó ombá tuwánésa sésa Áánútu kwíyómpakewai áánimbaa'a owé sénááówe.

³⁶ kentivomá arumbá kwéumatinkaintemba mirá oró Ísu siráiyé.

ima sáwí-aimba simátíméro siráin-kwasai.

Mátíyú 7:1-5

³⁷ tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye síyanamo éna Áánútu kentáváígwárá'á mirá sínivo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kenkwárá'á mirá ínivo umbai-yántáá'á tímévo. sáwí'o umátínkaiya'o é'a mináimbá ima tááka'a maré'a tuwinkásuwaaro. mirámó íyanamo éna Áánútu kemó sáwí'o ombá maitiyuwáníye.

³⁸ timíyantemba Áánútu anondá kembá timíníye. toómbó tíméwasamo nawááesamo aráávara'o ontembá Áánútu mirá umái sáwíva-tantaa'a timíníye. miráumai tíméntemba Áánútu miráumai timíníye Ísu siráiyé.

³⁹ Ísu simásuwena kwántámai-aimba séna moórá aúgavitawai moórá aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai ima kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai aísava'a tuvamóyááoiye.

⁴⁰ kwená iyámpóimo agaráátínkáiwiimbo ombá ima kwembá kwéusayaaítaavo kwenáái ísámaesa kwemó intení'a kwéowe Ísu siráiyé.

⁴¹ Ísu simásuwena séna kentúrampimba irarumbá kwáyáisa'o ombá ima awánaamba kentí kwaásí tuwáné'a enaurampimba ayaantambá kwáyáiyé kwésevo ima mirá seró.

⁴² kentúrampimba irarumbó imo awánaamba nóra sera kentí kwaásí túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánae kwéseo. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaásí túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánaáowe Ísu siráiyé.

taaígónté arankóntéi kwaasái.

Mátíyú 7:17-20, Mátíyú 12:33-35

⁴³ Ísu simásuwena séna kawe-táigó ima sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo ima kawer-árámbá kwéiyaiwo

⁴⁴ mintáígó arambá awánésa sáwí-taiye kawe-táiyé kwésewe. tekómo éna íma áwí-yantaa'a iyánívo té'a iyániye. ampaantarigo avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantari-aramba iyániye.

⁴⁵ miráumai kawe-kwáásí kawer-ímáyááwínkémbá kawe-máyái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaawe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe Ísu siráiyé.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Mátíyu 7:24-27

⁴⁶ Ísu simásuwena séna kentávái anóndako óne kwésebanivo kemó simátimunda-aimba íma kwa'mái kawe'á kwéowe.

⁴⁷ kesópa'o tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraiyawai mirán-kwáásímó simátiméndara'a isáaro.

⁴⁸ naambá ónàe sésa maravímbá mai'á u'maésa kumeémesa óntamba kunavakáá-ésa minká'á naamayáamba aimái naambá úmaraiyana aa'á téna anón-kavirayan-domba kuminana mindámbá íma tawisinda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. miraráán-umai kwaásimo kesópa'o tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraawai asiramái ménaaowe.

⁴⁹ ányo kesáimo isésamo ímo kawe'ó umáimo kwéisaawaima mirán-kwáásímó simátiméndara'a isáaro. naambá ónàe sésa íma mai'á ukésa iyamba paáká'á úmakaiyana anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawisiyuwainana sáwí'a íniiye. miraráán-umai ímo kesáaimo isámaimo kawe'ó iyawai íma asiramái ménaaowe Ísu siráiyé.

7

Árómáani-kwayo'nakona kwaasái.

Mátíyu 8:5-13

¹ Ísu mináyáátáár-áimbá simátimatuwena Kápénéamu-noapa'a komáyowana

² Árómáani-i-kwaasiti kawááná'á ména kwená kwayó'ná'á aráái tówaima áí'a kwéuwana puwindayavena kwéena máyowana

³ minkáwáánákó Ísumo tamáyon-aimba iséna Yútaa-anon-kwaasiyavena séna Ísumba koái'mae'a týana taasóvamankaino séna tí'marówasa

⁴⁻⁵ Ísunopa'a asiramái kosésa minkáwáánákó Yútaa-kwaasiya kwésuwa'naa-ena kentáásí mono'námbá úmakaimba póna kawe-kwáásí po kawe'á umái koáwa'naa íniiyone suwaná

⁶ Ísu iséna miwísé kwéna minkáwáánákóná naambá egwaa'á kwáyonka'a kúwana minkáwáánákó kwená kwaási simátimena séna Ísunopa'a kosimáme'a maará simáméro. anóndakoo kentáásí kawáánákó séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo ivátuwe kesí naaúmpa'a iyinda uwóví'a íniiyone.

⁷ mindáyavai íma enópa'a kosimámakaunda po íma kesí naaúmpa'a iyé úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino.

⁸ kegwára'á kawáá-máyáígóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásiyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéiye siyé. Ísumba kosimáméro súwasa tí'marówai tésa tasimámúwana

⁹ Ísu mináimbá iséna áátavai éna kogwanténa kwenánaaembo kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna séna simátíme'a sé'a minkwáásí Árómáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íi-ásiráyámbá tokáiyé kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áimbá kwésewe Ísu súwasa

¹⁰ tí'marón-kwaasi koyauwerésa tésa taawánomba kwayó'ná'á kawe'á umái máyowasa taawánaraawe.

Ísu moóráwaimba usásinankarain-kwasai.

¹¹ Ísu sáwíyanka'a ména tiyuwéna kwená kwayó-kwáásiyé sáwíva-kwaasiye kúmba Néni-naopa'a kwéna

¹² mindáókona óntan-kurigona ontara'á kúnka'a moórá-ketor-ininko ááninko puwúwasa taagwiya'maésa sáwíva-kwaasi anówae kwétuwana

¹³ Ísóigo anówamba awánómba arumbá umánkena séna íma ivi'á taaó séna

¹⁴ kúkútaa-taira'a kotátorowasa taagwiya'maésa tun-kwáásí tamáúwana Ísu séna ivé-kwaasigoo usásinaao súwana

15 pukómpinkemba usásinena aai kwésuwana Ísu anówantavena áí'mae kwaao súwasa
 16 amáparawai táatavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ívé'a Áánútun-aaí sin-
 kwáásí anón-kwaasi kentáávimbá kwévaariye. Áánútu ai'maráísana kwená kwaásiya
 súwa'naa íi-kwáásíyá kúmiye suwaná
 17 mináimbá Ísuntavesamo sun-áinkó Yútiyaa-ayampa'a évarevar-awampa'a kóyáwé
 uráiyé.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 11:2-19

18 mináinkó kóyáwé úwasa Yónina kwayó-kwáásí isésa Yónimba kosimámúwana kwená
 kwayó'nárai tááyowasarai tuyaná

19 simátimena séna Ísumba maanáimbá koáísa okaiyó. emá kumíníyonemo
 siráawaiya'ono. á'owawa onómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. kosekaiyó
 Yóni súwasarai isésarai

20 Ísunopa'a tasimámesarai Yóni nombá pétinkaiwai si'maráísakai enópa'a túye.
 Yónimo simbá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa onómpo kemá kumíníwaina
 amu'maránaumno siyé. Ísumba tasimámúyana

21 minkánáávimbá Ísu sáwíva-kwaasi ó'on-o'on-ti'a ún-kwaasi kawe'á umátinkena
 taraváá-kwámá tírumpinkémbá kwémaitiyuwena túramba kavíkón-kwaasi túramba
 awánamai kawe'á uwaná

22 Ísu Yónimo ti'marón-kwaasiyavena séna tayauwerékai awánaan-tantaa'a isáán-aimba
 Yónimba kosimámekai sékai túramba kavíkaiwai túramba awánamai kawe'á owaná táá'a
 kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawe'á umá tísamaima kwétaawana
 túma karáiwai kawe'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasintinkena úwoi-kwaasi áséi-
 kwasai kwésimatimena séna

23 kentávéna íma kaer-ímáyáá iyawai tirunkó kawe'á kwéiyé siyé. Yónimba
 kosimámékaiyo Ísu súwasarai kurááiyé.

24 Yónina kwayó'nárai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aaí amápa-kwaasi simátimena
 séna Yóni kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao.
 úndá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo Yóni
 íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-iyé.

25 nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima
 iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara óisankwara-kwaasi
 anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe.

26 nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aaí kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao.
 owé. Áánútun-aaí kwésiwaiman-iyé. árai'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútun-aaí siráawai
 usáyaaitaraiye.

27 Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Yónin-aaí simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená
 aambá kwiyíníye siráiyé

agaimaréna siráimba Yónintavena siráiyé.

28 simátimé'a sé'a Yónina mayáígó amápa-kwaasiti mayáígómbá usáyaaitaisana Áánútu
 kawe'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-
 kwaasiye anómba kawe'á umátinkaniye Ísu siráiyé. [

29 táákisi kwémayon-kwaasiye úwoi-kwaasiye mináimbá isésa Áánútumo siráin-aimba
 árair-aimba póta konanayá nombá pésinkainkwae sésa Yóninopa'a kuráawe.

30 ánivo Yóni Áánútuna aambá agaráátinkaraimba ámáán-kawaa-kwaasiye amáámba sun-
 kwáásiyé mináimbá tínaaemba umámesa íma nombá perómba kóuraawe.]

31 Ísu moórá-ainkwara'a simátimena séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane
 sénaumno.

32 mirán-kwáásirááni'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima
 kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró. moórá-íya súna'a
 íma táásá uráawe. ívi'ó taan-íyá súna'a íma ívi'á taráawe. miniyámpói uráantemba
 maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe.

33 Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwéneña Áánútuntavena ísamai
 toónkwará'á íma kwénaísa'a kwentávé'a sé'a taraváá-kwámá arumpimbá máyáiwaiman-
 iyé kwésewe.

³⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénauna'a kentávé'a sé'a ándá-aran-donte toónté námae iyíwaima póna táákisi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iyé kwésewe.

³⁵ áño Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-imáyáágwáráwáimán-iyé kwésewe Ísu siráiyé.

Ísu aísamaira'a masawémbe atírain-kwasai.

³⁶ moórá-tawai ámáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Sáimoni kwemá Ísuntavena séna kesi naaúmpa'a toómbá tamandaaó súwana kwená naaúmpa'a iréna toómbá ugwénowana

³⁷ mindáópaken-inimba eénánká'á naaún-ininko Ísu ámáán-kawaa-kwaasigona naaúmpa'a ména toómbá kwénaíye-aimba miníninkó iséna óntan-anaveumpimba áséi-kwiymba úm-basawemba kwáyomba maimaéna

³⁸ mindáúmpá'á iyéna Ísun-ánaemp'a aísamaivimba uména ivi'á kwétowana a'numá ka'maéna Ísu aísamaira'a kumúwana miníninkó ayáátáár-a'nontaunei aísamairakemba kwéuwaena aísamai kwéamo'nena áséi-kwiymba úm-basawemba aísamaira'a atímarowana

³⁹ ámáán-kawaa-kwaasigo Ísumbo ááyowai awánéna imáyáa éna séna minkwáásígómó Áánútu-aaí kwéswaimo inkákáí aísamaira'o uyátokain-inimba eénánká'á naaín-ininko iyé-imáyáá isinó séna mirán-imáyáá úwana

⁴⁰ Ísu minkwáásígóntávéna séna Sáimoniyo moórá-aimba simámenae súwana minkwáásígó séna anóndako siyó súwana

⁴¹ Ísu séna moóráwai óntamba kwétimiwai ména moóráwaimba sáwívar-ontamba siyáánkai-tamayor-ontamba aména moóráwaimba sáwíyan-ontamba moórá-tamayor-ontamba ámisana

⁴² aanávómbó amí-kánáá tisasaráí óntamba íma kwáyáíasarai avakáá uwáéesarai kwenópa'a tíyana séna kanaánivo íma meéyámbá mayánaumpo keináraití meéyán-túwí'a tawígauvatuwumpo kokaiyó siráiyé-aimba Ísu Sáimonimba simámena séna mindáyavena mirámó sintávéna minkáé-kwáásígórái tirunkó aamoí kwéumankaiye. moóráwai ávááraumai aamoí kwéumankaimba nááwa'iyó Ísu áísaa éna súwana

⁴³ Sáimoni séna sáwívar-ontambo mairénamo aanávómbó ímo máamisanamo meéyán-áwí'a tawígáúvatuwawai anón-aamoí kwéumankaiye Sáimoni súwana Ísu séna mindáyave'o súná á'a séne simásuwena

⁴⁴ kogwanténa miníninkómbá awánéna Sáimontavena séna miníninkómbá awánaao. ená naaúmpa'a iyúnda kentáásí ááimba sísamaimo sese íi-nómbá íma siménana miníninkó ivi'á kwétaisana a'numá sísamaira'a kúmísana kwena'nónáunei uwákaiye.

⁴⁵ parubará íma umásinkaanana miníninkó sísamaima taamó'namo'na uráiyé.

⁴⁶ kentáásí ááimba íma sí'nómpá'á masawémbe asinkáána miníninkó sísamaira'a áséi-kwiymba im-básawémbe atímai asínkaraiye.

⁴⁷ mináimbá simáme'a sé'a miníninkóná amápa-sawí-imayaa mayauwáúnda póna kembá anón-aamoí umásinkena mirán-tántáá'á kawé'á umásínkáiyé. áño moóráwaimbo kító-sawí-yantaa'o mayauwáúnda sáwíyan-aamoí kwéumasínkáiyé Ísu Sáimonintavena simásuwena

⁴⁸ miníninkóntávéna séna ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa

⁴⁹ kwesémo toómbó kwénon-kwaasi keáimbá sésa kwaásiti sáwí-imayaa kwémaitiyuwaiwaima mindá nóran-kwaasiya'iyó suwaná

⁵⁰ Ísu miníninkóntávéna séna kentááí áraire séna'á ená sáwí-imayaa mayauwé'a kawé'á umánkaumpo aanoumai paru umái kwaaó Ísu siráiyé.

8

évakar-inimba Ísuwe kwénaaon-kwasai.

¹ minkákémbá Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba áséi-aimba simátíma'maena iráiyé. Ísuwe kwená kwayó-kwáásí sísamaiwakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kwénaauwasa

² évakar-ininte kwénaaesa minínintómbá évaka'a tí'a úwana Ísu kawé'á umátínkaron-inimba uwasá évaka'a tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyukain-inimba uwaná moórá-inimba Mágátáara-naopakemba áwí'a Máriaa Ísu kwenarumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkon-ininko úwana

³ moórá-ininko áwí'a Yóánana awaíko áwí'a Súsá kwemá Éróтина naanká'á kárákwirwani úwana moórá-ininko áwí'a Súsána úwasa évakar-ininkwara'a uwasa miráumai-inimba pósa kentí náaindaampinkemba Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé túwa'naa úmaesa kuráawe.

moórúwai ányumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Máaka 4:1-20

⁴ naaó'-naoken-kwaasi sáwíva'a Ísunopa'a tóyo uwaná Ísu simátimena séna

⁵ moórúwai ányumba maimaéna kígauva'a kwégwena máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísasa kwaási tísamaigo tavútukaawana numaóma tükúnasukaiye.

⁶ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna karuwéna anoníyaim-barava'a póna aáyánkaraiye.

⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye.

⁸ évakar-anayumba kawé'-márávimbá kunkwéna karúmai anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iráíye. kwéisaawai isámai kawé'á oró Ísu siráíye.

⁹ súwasa Ísuna kwayó-kwáási Ísuntavesa minkwántámái-áinkóná ááimba sinatá isáano suwaná

¹⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámái-aíne su'mai kwésimatimumpo kwéisaambanivo íma isámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe Ísu siráíye.

¹¹ Ísu simátímatuwena séna mináinkóná ááimba súnna isáaro. moórúwaimo ányumbo tu'maráinten-umai Áánútun-ai simátímísana

¹² évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isááwana Sáátáánigo imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire síyana sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métinkáivo séna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétíyuwaiye.

¹³ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isésa aamoí ombánivo íma tirumpimbá táto'mai kawé'á ontávésa sáwíyanka'a áraire kwéswana ó'on-ó'on-tantaako tísasá míwáná imáyáa ésa Áánútun-ai ivátukaawe.

¹⁴ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óisan-imayaama úmae kwénaeasa ó'on-ó'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-imáyááó Áánútun-ai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe.

¹⁵ évakar-anayumbo kawé'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isésa kawer-imáyáágwára-kwáási isésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa ó'owima kwétuwa'naa-owe Ísu siráíye.

oómbá kúrakain-kwasai.

Máaka 4:21-25

¹⁶ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma asípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá makéwasa amáparawai naaúmpa'o iyíyamba awánanaaowe.

¹⁷ mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. tunkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe.

¹⁸ kwéisaan-aimba imáyáa umái kawé'á oró. Áánútun-aaimo isámaimo kawé'ó kwéowai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo isámaimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne kwésewai tirumpinkémbá maimayáinana íma kwéniye. mindáyave'a isáan-aimba imáyáa umái kawé'á oró Ísu siráíye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Máaka 3:31-35

¹⁹ súwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa sáwíva-kwaasi Ísuwe mésa sisipáa uróntavesa íma naaúmpa'a iyúmba máápata tamáyówana

²⁰ mindáúmpá'ó máyon-kwaasigo Ísuntavena séna enanówe enáúnavare embá awánanae sésa máápa'a tamáyáawe súwana

²¹ Ísu amáparawaiyavena séna Áánútun-aaimo isésa kawé'á kwéowai kesinówe kesúnava'maa'an-owe Ísu siráíye.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mátíyu 8:23-27, Máaka 4:35-41

²² moórá-tawai Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usáatená nonkwaaúnkóná menávápá'á kónáe séna miwísé kúmba

²³ Ísu aúnn-kwaigurówana minkwááúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwítowasa kunávekunavo sésa

²⁴ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa anóndakoo puwúnavaiyaawe suwaná Ísu usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyákaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana

²⁵ Ísu simátimena séna kentáv'á nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana taa'a kówasa keáimbá sésa nórán-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáamba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 8:28-34, Máaka 5:1-20

²⁶ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káriri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa

²⁷ mimbáráv'á kumbá Ísu mindómpí-sípívinkémbá mimbáráv'á ásávwana mooráwai mindáópakewai Ísunopa'a téna kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna ayáátáaka'a unáánkwátói-iyaaimba ména íma kwená naaúmpa'a maéna kwaásimo utamátínkóm-buri-aiva'a máyowana

²⁸⁻²⁹ sáwíva-tawai mintáráváá-kwánkó sáwí'a umánkowasa kwaási kárákwiresa aiyayaanka'a asááúmarowana minándá tarátuwena mintáráváá-kwánkó áí'maena kavóná-marava'a máánkarowana ména Ísumo túmba awánéna kwá'á túwana Ísu taraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóao súwana Ísuma anóndakoman-íye séna aísamaivimba kumbéna anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana

³⁰ Ísu séna enáwí'a náawa'ono súwana minkwáásígó sáwíva-taraváa-kwamba kwenarumpimbá máyontavena séna kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa

³¹⁻³² omáka'a sáwíva-poima mésa umá kvénowasa minkwáásígó arumpinkén-táráváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa kwaántái naaópa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa

³³ taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpintá kumpérómbe putásowasa

³⁴ póira'o tavikówai úmba awánéna avekáán-umai naaópa'a kwésa kígauvimpa'o máyón-kwaasi mósímati mesímati uwasá

³⁵ isésa koawánanae sésa kumbá Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwámbá arumpinkémbá kóun-kwaasigo unáánkwátói úmarena Ísu aísamaivimba kawé'á umái máyowasa koawánéna táátavai uwasá

³⁶ Ísumo minkwáásígómbó kawé'ó umánkowasamo awánon-aimba simátímúwasa

³⁷ isésa áváaraumai táátavai ésa pósa Kégésaa-maravaken-kwaasi amáparawai Ísuntavesa sésa maambáráv'á ivá siyuwéya kóao suwaná nompí-sípívimbá usámaaisowana

³⁸ taraváá-kwámbó arupinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana ímanivo

³⁹ ená naaópa'a kuré Áánútumo embó kawé'ó umánkáin-aimba kosimátimiyo súwana Ísumo umánton-aimba mindáópa'a simátíma'maena kuráíye.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Máaka 5:21-43

⁴⁰ Ísuma Káriri-kwaaukóna menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba sáwíva-kwaasi amu'marésa máyówana túwasa aamoí uwaná

⁴¹⁻⁴² mooráwai mono'-nánk'ó kárákwirówai áwí'a Yáírasi téna Ísu anóndakoman-íye séna aísamaivimba kumbéna asiramái séna kímbara kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóváino súwana minínámárúgó sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima tásukain-arasigontavena avowá tasúwana Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná

⁴³ moorá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowasa íma kanaán-umai asóvamankowana minái'á úwoi kwáyowana

⁴⁴ minínínkó sáwíva-kwaasivimba Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwtóí-ayaaira'a koyátorowana mindááéyánkoma érankowana

⁴⁵ Ísu séna náawawa kesí unáánkwtóira'a tátoraina'iyó súwasa amáparawai sésa ímaniye suwaná Pítaa séna anóndakoo sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa iyómpimba tátokaawe súwana

⁴⁶ Ísu séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawe'á umánkaimba awánare'a sé'a moóráwái kesí unáánkwtóira'a tátokaiye kwésune súwana

⁴⁷ minínínkó imáyáa éna íma aúpá'á úmpo á'a suwánaraiye-imayaa éna ayántámbá kwétowana Ísu aisamaivimba kumbaéna amáparawai túranka'a kwená unáánkwtóira'o tátorowanamo asóvamankon-aimba simátimuwana

⁴⁸ Ísu séna kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna áí'a éránkáivo kawe'á umái kwaaó Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu mináimbá kwésuwasa mono'-nánk'ó kárákwírowaina naaópaken-kwaasi tésa Yáirasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndakontavai ténavo simámiyo suwaná

⁵⁰ Ísu mináimbá iséna Yáirasintavena séna mináintávái íma áákar-aaka'a éma kentávái isénana enayáámúmba kawe'á umái méniye Ísu séna kúmba

⁵¹ Yáirasina naan-egwáá'á kwéna kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaawe Yóniye Yémésiye minárásígó anóvwowiye tí'maena naaúmpa'a usávé'mai iyúmba

⁵² mindáúmpá'ó máyón-kwaasi anón-ivi'a kwétowana Ísu séna íma ivi'á taaró. minárásígó íma pukáivo úwoi aumá kwaiguráiyé súwasa

⁵³ minkwáásiyómbá á'a pukuráiyé-imayaa ésa Ísuna awíráái suwaná

⁵⁴ Ísu minárásígó ayáánka'a tátorena séna inaamarúgóo usásinaao súwana

⁵⁵ minárásígón-amanko arupimbá túwana avekáámbá usásinowana Ísu séna toómbá amíyana naíno súwasarai

⁵⁶ anóvwowi táátavai uyaná Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátimékaiyo siráiyé.

9

Ísu kwená kwaási mayáír'á tí'mákain-kwasai.

Mátíyu 10:5-15, Mááka 6:7-13

¹ naaemba Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tíména tí'o ún-kwaasi asóvatinkai-asirayamba tíména

² séna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kogwésimatime'a tí'o índá-kwaasi kwéasovamatinke'a oró séna

³ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. tááúmba íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a toómbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwtóí timantenká umái kuvé'mae'a koró.

⁴ Áánútun-ai simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó tímíya'a mindáúmparé su'mai mé'á mindánkó avowá arunkó sáwí'an-ivai mindáúmpá'á mé'á kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró.

⁵ moórá-naopa'o kwíyasamo ímo naambó tímíyana Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa

⁶ kwená kwayó-kwáási tuwésa naaó'-nao'a kwénaaesa Áánútuna áseí-kwasai simátíma'maesa kwégwesa tí'o ún-kwaasi asóvatinkamae kuráawe.

Éróti Ísun-ai ísarain-kwasai.

Mátíyu 14:1-2, Mááka 6:14-16

⁷ Ísuna mayáigón-áái símae iyúwana Kárirí-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá iséna anón-imayaa urái. Ísutavesa évakarawai sésa kwemá Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkaiye suwaná

⁸ évakarawai sésa kwemá Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóv'á Áánútun-ai simátimakaawainkemma moóráwái pukáimpinkemba usásinkaiye suwaná

⁹ Éróti minámápár-áimbá iséna séna kemá simátinkaunasa Yónimba anumarambá arátúwáawana pukáivo mináimbó kwésemba nááwa'iyompo awánanaumne Éróti símae iráiyé.

sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Yóni 6:1-13

¹⁰ Ísuna aantá-kwaasi Ísumo timúm-bayai maisuwésa kwenópa'a tésa amápa'-mayaimo un-áimbá simámúwana Ísu miwíyé su'mai tí'maena Pétésáitaa-naopa'a komáyowasa

¹¹ ániwo sáwíva-kwaasi isésa kwa'maésa kuwaná Ísu tuwánéna aamoí éna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba simátimena tí'o ún-kwaasi asóvatatinkaraiye.

¹² asóvatatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi Ísunopa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a tí'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaesa toón-ávákái naan-ávákái oró suwaná

¹³ Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aaseigwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-ínívo toómbá komeéyán-oro-aina kwésono áísaa esa suwasá

¹⁴ sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwásá aaraiyé iyámpóiyé máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna inkwima'mái taaínkaa taainkaarumai 50 50 umai mara'á máéro simátiméro súwasa

¹⁵ isésa mirá umátinkowana

¹⁶ Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáási tímúwasa misáwíwá-kwáási tímúwasa

¹⁷ amáparawai nowaná tímú'a wówasa Ísuna kwayó-kwáási mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áitumai ógwitaraawe.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyu 16:13-19, Mááka 8:27-29

¹⁸ moórá-tawai Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé máyówana Ísuwe su'mai Áánútumpa'a námúnaa simásuwena tísa ena séna kentávésa amáparawai nóran-kwaasiye kwésono súwasa

¹⁹ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaa óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaiwai pukáandavinkemba usásinkaandawai óne kwésewe suwaná

²⁰ Ísu séna keinárawa'a kentávé'a nóran-kwaasiye kwésono súwana Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana mináimbá íma simátiméro Ísu asiramái siráiyé.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyu 16:20-28, Mááka 8:30-9:1

²¹ Ísu séna mináimbá íma simátiméro simásuwena

²² séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé amáamba sen-kwáásiyé tínaaemba umásimesa sinkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-tawai maisuwéna Áánútu usásisinkaniye Ísu siráiyé.

²³ Ísu simásuwena amáparawai simátimena séna kesínaemba kwaránáe siyawai tirááímo táinda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima sùgwaata'mae'a kondantembá kesínaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á aasiyaasi-tawai timiyasa minúbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaemba kwaránááowe.

²⁴ tirááímo táindai'o ésa íma kawé'á umái ménaoowo kentávésa ísámai tirááímo táinda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe.

²⁵ marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íniye.

²⁶ kesááiyavaigwara kentávaígwará'ó tigaemó umásínkáamba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesí ságayankwara kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne.

²⁷ árai'a simátimé'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba awáné'a naaemba puwónááowe Ísu siráiyé.

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Mátíyu 17:1-13, Mááka 9:2-13

²⁸ Ísu simásuwena avakaumboé-no'waamba kwaéna Pítaante Yóninte Yémésinte tí'maena námúnaa síndayavena omápa'a uména

²⁹ námúnaa kwésuwana ói'a ó'on-oi'a auvúwana kwená unáánkwátóirakemba kwayání'a kéna tógáyagaya kwéuwasa

³⁰⁻³¹ awánomba kae-kwáásirái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tikwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana kwíyómpake-sagayamba kwáyowarasarai naaóv'á Áánútu Ísuntavena Yérúsaremuva'a puwíníye siráimba sáwíyanka'a mirá íníye-aimba kwésuyasa

³² Pítaae máyóyan-kwaasiye tuún-kwáyómba usásinesa Ísuna ságayamba Ísuwe máyóyan-kwaasi tuwánomba

³³ mindárai Ísumba íma auwésarai iyúyana Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéin-éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe Pítaa íma imáyáa úmba úwoi siráiyé.

³⁴ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káátaguwasa táátavai uwaná
³⁵ minkwáásiyómpinkémbá aagíwé su'mai séna maawámá kesáánimba éna kemá usásinankaundawain-ivo kwenáái isáaro

³⁶ simásuwowasa awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúyana Ísuwe su'mai máyowasa awánaraamba minkánáa íma simátimesa mináimba úwoi tátokaawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 17:14-21, Mááka 9:14-29

³⁷ aaváyaaraamba omápakemba kúmúmba Ísunopa'a sáwívarawai tóyo uwaná

³⁸ minkwáásiyómpinkémbá moóráwai anónka'a séna anóndakoo maandá'á kimbora kesáánimban-ivo arumbá umánkaao.

³⁹ moórá-taravaa-kwamba arumpimbá taména kwáá'a kwétena amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwáyaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyena sáwí'a kwéumankaisa'a

⁴⁰ ená kwayó-kwáásiyávé'a sé'a taraváá-kwámbá arupinkémbá mayaúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana

⁴¹ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaa isa'á kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwéitavai nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena miníyámpóigó avowántávéna séna enáánimba áí'mae tiyó Ísu súwana

⁴² áí'maena túwana mintáraváá-kwánkó miníyámpóí améntayuwowana tanaambá wówana aiyayaamba sápisimaguwana aigareó nonkáánúwana Ísu awánéna mintáraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó séna miníyámpóí kawé'á umánkena avowántávéna séna áí'mae kwaaó súwasa

⁴³ Ísuno mirámó úmba Áánútuna anón-asirayamba awánéna amáparawai táátavai ésa tiyáamba tóipimba áakaawe.

Ísu puwínin-aimba siráin-kwasai.

Mátíyu 17:22-23, Mááka 9:30-32

⁴⁴ Ísu amápa'-mayaimo mayómba awánéna táátavai uwaná kwená kwayó-kwáásiyávéna séna simátíménda tááka'a máraáro. kembá kwaási úranda'a kumpaáruandawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwónaumne súwasa

⁴⁵ kwemó sún-ainkona ááimba íma isésa miwítí imáyáa umbái tówana mináinkóná ááimba aúpá'á kwáyowasa íma isámai kawé'á ésa áisaa ónái sésa umbá táá'a kówasa íma áisaa uráawe.

nááwa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Mátíyu 18:1-5, Mááka 9:33-37

⁴⁶ Ísuna kwayó-kwáásí keáin-keaimba sésa kentáávinkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a íníyo sésa keiyái kwésuwana

⁴⁷ Ísu miwítí imáyáamo umbá awánéna moórá-iyampoi áí'mai akwámpa'a ankéna

⁴⁸ simátiména séna kentávái imáyáa kwéesa iyámpóí áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu si'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe. keinárawapinkemba évakarawai sé'a kemá sáwíyan-kwaasima úne kwésiyawai Áánútu minkwáásiyávéna kwéusayaaitaawe kwésiye Ísu siráiyé.

kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.

Mááka 9:38-40

⁴⁹ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moórawai kwénaaena taraváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavena auwé kóaa simátimapa'a kwégwisasa mintáraváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoaya siráumne Yóni súwana

⁵⁰ Ísu séna íma tuvínankaaro. kentáási maiyáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naayaan-owe Ísu siráíye.

Sámériyaa-kwaasi Ísumba íma naambá ámakaan-kwasai.

⁵¹ Áánútu Ísumba airáinana kwíyómpa'a iyínin-kanaama sáwiyanka'a tíníye úwana Ísu kwenarumpin-ímáyáá éna asiramái séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna kwéna

⁵² kwená kwaásiyavena kogwaénááon-damba koavakáá kwéiyaro séna tí'marówasa aiva'á Sámériyaa-kwaasiti naaópa'a kuwasá

⁵³ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwíníye-aimba isésa tirunkó sáwí'a úwasa íma naambá tímúwasarai

⁵⁴ kwená kwayó-kwáásívínkémá kae-kwáásírái Yémésiye Yóníye mináímbá isésarai sésarai Ísóigo Áánútu kwíyómpakemba íramá tuwáinana kuména minkwáási kavúkororaimbo kwésuyamba kwéankaiyo suyaná

⁵⁵ Ísu mégwantena asiramái séna íma mirá sekaiyó súwasa

⁵⁶ mindáópa'a tuwésa ó'on-daopa'a kuráawe.

Ísun-ánaaemba kwaránáe siráan-kwasai.

Mátíyu 8:19-22

⁵⁷ aampa'á kwéguwana moórawai Ísuntavena séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana

⁵⁸ Ísu minkwáásígómbá áisaa umai isánáe séna kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégaumne séna

⁵⁹ minkákémá moórawaiintavena séna kesínaaemba kwa'maé kwíníyone súwana anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaaemba kwaránaumne súwana

⁶⁰ Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá Áánútumo kwená kwaásimo kwégawaain-aimba simátíma'mae kwíníyone súwana

⁶¹ moórawai Ísuntavena séna anóndakoo enánaaemba kwaránaunda pó'a aiva'á kesimáaraa siyáámba tímatuwe'a naaemba enánaaemba tágwaranaunda kanaawá'íyo súwana

⁶² Ísu séna Áánútuna mayáímó ááimbo ásáimaimo kwémaesamo ivátuwesamo ó'on-imayaamo owái Áánútu kwená kwaási kwégawaipa'a íma kanaán-umai mayái mayánááowe Ísu siráíye.

10

Ísu 72 kwaasi mayái tímakain-kwasai.

¹ naaemba Ísóigo sáwíva-kwaasi 72 kwaasi usásintinkena kaesé umásuwe kwemó kwínín-daopimpa'a aiva'á kónááowe séna

² Áánútunopa'o ténááontavesa kwenáái kosimátíma'mae koró-áimbá simátimena séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a kígaugona avowámpa'o námúnaa síyana mayái-kwáási tí'maráinasa mintómbá akaránááovo

³ koró. sipisípi-araa'a kwínana áwááisaantemo in-iyánkómó intenkáámbá onkwáásívimbá tí'maránaumne.

⁴ óntambo inaaínaaimó síí-únámbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tisamai ánáamba íma maimaé'a kwé'a aampa'ó kwégwe'a ayáátááka'a íma úwoi-aimba símae kwé'a

⁵ moórá-naumpa'o iyé'a sé'a paru umái máétaao serómó.

⁶ síyana paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áinkó koyauweréna keinárawatopa'a tíníye.

⁷ mayái kwémayaíyawai meeyámbá máyáantavai tímínda-naumpa'a uméwana tímínda-tomba nánááowe. íma ó'on-daumpimpa'a naae'a tímínda-naumpare su'mai umáero.

⁸ moórá-naopa'o kwíyasa naambá tímésa toómbá tímésa íya'o kwéne'a

⁹ mindáópa'o tí'o índá-kwaasi kwéasovamatinke'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa kentópa'a sáwiyanka'a tíníye simátíméro.

¹⁰ moórá-naopa'o kwíyasamo naambó ímo timíya'a aampa'á kwégwe'a avora'á simátíme'a sé'a

¹¹ kentí naaópakem-baramo sísamaivakenta uwátuwaundaya Áánútu keinárawa'a íma aamoí umátinkaintavai umásítai'a umái agaráátinkaumne. ísáaro. Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa sáwíyanka'a tınıye isa'á tınaaemba umámewe simátíméro.

¹² simátíme'a sé'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tınımba naaóv'á Sótómu-naopa'a méraan-kwaasi sáwí-kwaasi sáwí-meyamba timínímbanivo keinárawa'o tınaaemba umátímaon-kwaasi sáwí-meyamba áwááraumai timíníye Ísu siráíye.

íma aai ísaraan-kwasai.

Mátíyu 11:20-24

¹³ Ísu simásuwena séna Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye kárakwiyoro. naaóv'á Táyya-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo ímo ísaraawaivimbo ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai kentí sáwí-mayai tukásino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino.

¹⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwée'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tınımba Áánútu Táyya-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómba timíníye-imayaa kwéowe. kentí sáwí-meyanko minkáé'-naópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaitaya-sawí-meyamba timíníye.

¹⁵ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe Ísu simásuwena

¹⁶ kwená kwayó-kwáásiyávéna simátímena séna kentáái ísámai kawé'á kwéowai mirámó ombá kesáái ísámai kawé'á kwéowo tınaaemba kwéumatinkaawai kenkwará'á mirá kwéowe. tınaaemba kwéumasinkaawai mirámó ombá si'mákaiwainkwará'a mirá kwéowe Ísu siráíye.

72 kwaasi koyauwékáan-kwasai.

¹⁷ Ísu súwasa minkwáási 72 kwaasi ísésa kóyáwé urésa Ísunopa'a tóyo ésa aamoí taumánkesa sésa Ísóigoo taraváá-kwántóntávéta séta Ísuna asirayámbá kwáyáintave'a tiyuwé kóro kwésunasaya ísésa kóuraawe suwaná

¹⁸ Ísu séna mirá owaná kwíyómpakembo tawáombo intembá Áánútu Sáátáánigona asirayámba maisukáimba awánaraumne.

¹⁹ simátíménda ísáaro. asirayámbá tímúna'a pó'a kwaaiivaainkómó váindamo é'a íma puwíyana áwááisaantemo índa-uvowankomo váindamo é'a íma puwónááowe. tímakaunda-asirayanko Sáátáánigona asirayánkómbá kwéusayaaitaimba póna íma amápa-tantaako sáwí'a umátinkaniye.

²⁰ taraváá-kwántómbá kentáái ísésa kóuraantave'a íma aamoí ovo Áánútu kwíyómpa'a aúvái-kwandaavimba kentúwí'a agaimakáintave'a aamoí oró Ísu siráíye.

Ísu Áánútu áwí'a mósá makáin-kwasai.

Mátíyu 11:25-27, Mátíyu 13:16-17

²¹ minkánáá Áánútun-amanko Ísumba ímáyaá amúwana arunkó kawé'á úwana séna kesivo kwíyómpakwara mararáwá'á kárakwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáási íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme mirámó iyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu simásuwena

²² simátímena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárakwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma kawé'á umái suwánaraavo kesivo kemá ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma kawé'á umái awánaraavo kesivombá pó'a keyáá awánaraumne. kesivoná ááimbo agaráátinkaundawai kwéawanaawe Ísu siráíye.

²³ Ísu simásuwena mégwantena kwená kwayó-kwáásiyáváíye su'mai séna awánaamba póna tirunkó kawé'á ína'a máéro.

²⁴ simátíme'a sé'a naaóv'á Áánútun-ai simátímakowaiye anón-kwaasiye keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna siráíye.

Sámériyaavakewai namuro-kwáási áwa'naa uráin-kwasai.

²⁵ moórá-tawai Ísu kwenáái kwésimatimuwana moórawai áamámba kawé'a umái ísarowai Ísunopa'a téna áísaá umái Ísumba isánáe séna anóndakoo nóra umáiya aúnaí'a umáiya kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana

²⁶ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba awánáanda mináántávái nóran-imayaa kwéono súwana

²⁷ minkwáásígó séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-ainko séna kentiruné kentí imáyáawe kentí asirayáné Áánútumpa'a kentí Ísóigomba áméro séna kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró siráiyé súwana

²⁸ Ísu séna árai'a séndanivo mirámó é aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ínnyone Ísu siráiyé.

²⁹ súwana minkwáásígó imáyáa éna ó'on-kwaasi suwánésa kawé-kwáásímán-iyé sígwáe séna Ísuntavena séna kesí kwaási nááwa'iyó súwana

³⁰ Ísu séna simátíménda isaaó. moórawai Yútaa-kwaasi Yérúsaremu-naopakemba Yéríko-naopa'a kónáe séna aampa'a kwimbá umóyán-kwáási tátokesa kwená unáánkwtóí ayú maesa tuvú'maráawana puwíndayavena aampa'a máyáísana

³¹ moórawai Áánútuntavenamo ísámáimo póí'o tuvú'mái kwéagayiwai minámpá'a kwimbá aanéiva'a máyáísana kóawanena moórá-aaneiva'a kóyaaitaisana

³² moórawai Árávái-andarakewai mono'-náúmpá'a mayáí kwémayiwai minámpá'a kwimbá aanéiva'a máyáísana kwená egwaa'a kwéna kóawanena moórá-aaneiva'a úwoi kóyaaitaisana

³³ moórawai Sámériyaavaken-kwaasi miwímá Yútaa-kwaasiti namuro-kwáásívinkémbá moórawai minámpá'a kwimbá koawánéna arumbá umánkena

³⁴ kwená egwaa'a koména masawémba ándá-aran-donkwara'a umái avivimbá arankéna asáámankena mósá árámbai kwená tónki-poi arósáánumpimba ankéna áí'maena kwááyumo ten-kwáásímó kwáén-daumpa'a móankarena kárákwirena

³⁵ usá aaváyaavimba mindánkó avowámbá kae-táwai-mayaigona óntamba aména séna kawé'a umái kárákwire kwenané'ó túwénda-ontambo é'a ke té'a anondá embá máamenaumne simásuwena kóuráiyé Ísu simásuwena

³⁶⁻³⁷ nóra umáiya aúnaí'a umái maí'maira ónaumno súwaintavena Ísu áísaá éna séna umóyán-kwáási tuvúkáan-kwaasigona kwaási minkáumbó-kwáásívinkémbá nááwa'iyó Ísu súwana minkwáásígó séna arumbá umánkena áwa'naa uráiwai kwená kwaásiman-iyé súwana Ísu séna kwemó intembá komé mirá ínnyone Ísu siráiyé.

Máátaante Máriaantei kwaasái.

³⁸ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé aampa'a kúmba moórá-ininko áwí'a Mááta máyon-daopa'a kúwana Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana

³⁹ uména aaí kwésuwana minínínkón-áúnko áwí'a Máriaa Ísuntavena anón-kwaasima iyé-imáyáá éna aisamaivimba taména kwenáái kwéísowana

⁴⁰ Mááta amápa-tomba kwéagayena anóm-bayai kwémaena anón-imayaa éna Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesúnko íma súwa'naa isa'a keyáá anóm-bayai kwémayaumpo kentávái íma imáyáa éna simáminana tasúwa'naa íno súwana

⁴¹ Ísu arumbá umánkena séna Máátao sáwíva-tantaa'a anón-imayaa ónana enarumbá umbái kwétaivo

⁴² kesááimo kwéisaimba mindá anón-tantaa'a póna mindáyavena Máriaa máyáimba pó'a íma ívátuwe'a ai'maráanana kwínyé Ísu siráiyé.

11

Áánútumpa'o námúnaamo kwésen-kwasai.

Mátíyu 6:9-15, Mátíyu 7:7-11

¹ Ísu moórá-tawai Áánútuwe aaí kwésuwana kwená kwayó-kwáási máyówana Ísu simásuwowana kwená kwaásivinkemba moórawai séna Ísóigoo Yóni nombá pétinkaiwai kwená kwayó-kwáási agaráátínkáisasa Áánútuwe aaí kwésentemba kentáá agaráásínkénata Áánútuwe aaí senó súwana

² Ísu séna Áánútuwe aaí sénááomba maará sé'a seró. kentáásivoo enáwí'a usáyaaitarain-awita kesáá mósá kwémaramne. kentáará'a kawáá-uwoya kwésune.

³ aasiyaasi-tawai kentáási toóntá simiyó.

⁴ kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta

anondá íma sáwí'a umátinketa ivátá kwétuwaunaya
miráumaiya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwaaó.
sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó íyamo e súwa'naa ínáyone.
mirá-áimbá Áánútuwe seró Ísu siráiyé.

⁵⁻⁶ simásuwena simátimena séna moórá ená kwaási némpakemba no'wáán-avuntamba
tína íma toómbá maké ená kwaásigona ontava'á komé áisaa-e se kesí kwaási némpakemba
timbá íma toómbá makáunana káno'a máyáivo toómbá simína'a mááméno sinaná

⁷ kwená naaúmpakemba séna ontá umásuweta kesí aarai iyámpóise suúyá kwaig-
uráumpo íma usásine'a aménaumpo kóaaó síníyé.

⁸ kesí kwaási pó'a aménaumne-imayamo ímo kwéinanamo éna ayáátáaka'a inaaí
kwésinana íma aigaemá inana inaaí kwésindayavena usásinena amíníyé.

⁹ miraráán-umai simátimé'a se'a Áánútunopa'o námúnaamo kwéseмба áisaa úmae
kwéiyiyana timíníyé. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníyé. kwéavakaa úmae iyiyana
Áánútu agaráátinkaniye.

¹⁰ áisaa íyanamo éna Áánútu timíníyé. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníyé.
avakáa íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye.

¹¹ keinárawa'a iyámpóigwara-kwaasi kentáánimbaa'o noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma
iraankavayaambá timénááowe.

¹² kokóri-auma simiyómó síya'o é'a íma áwááisaan-uvowamba timénááowe.

¹³ ániwo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawé-tántáá'á kwétimevo
kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwái póna enamambá simiyó síyawai
Áánútu kwenamambá timíníyé Ísu siráiyé.

Ísunte Piyésepuntei kwaasái.

Mátíyú 12:22-30, Máaka 3:20-27

¹⁴ moóráwái arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana íma aai kwésuwana Ísu
mayauwówana kóuwana minkwáásigó aai súwasa sáwíwarawai awánésa tátavai uwasá
¹⁵ évakarawai sésa taraváá-kwántónti kawááná'á áwí'a Piyésepu asirayámbá amísana
tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye suwasá

¹⁶ évakarawai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo
awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná

¹⁷ Ísu miwí táama ísena simátimena séna moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-
umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. moórá-akumba usiyán-ákúmbá pósa
taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe.

¹⁸ Sáátáánigo kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáivakaamba
kwémaewe. kentávé'o sembá Piyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá
kwémaitiyuwaiye kwéseмба

¹⁹ ániwo Piyésepuna asirayánk'á taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí
kwaásigwara'a Piyésepuna asirayánk'á taraváá-kwámbá maitiyúwáasino. mirán-áimbó
síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewé sénááowe.

²⁰ ániwo kemá Áánútuna asirayánk'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena
Áánútuna asirayámbá keinárawapimba kwévaarisa'a kwéawanaaowe.

²¹ asirayán-kwáásigó iwevóí tokéna kwená naaka'á kárákwiraisana kwená náaindaamba
kawe'á umái kwáyáivo

²² moóráwái kwená asirayámbá usáyaaitarawai téna tainkámbai kwená iwevóí asiramái
tátokain-iwevóí tayavíyéna kwená náaindaamba tayavírena taain-timakaiye.

²³ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma
súwa'naa esa kwaási torupamáí simémba kóyáwé kwéumagowe Ísu siráiyé.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Mátíyú 12:43-45

²⁴ Ísu simásuwena moórá-aimba séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna
kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaaena séna náávara ménaumno séna
avakáa uwááena séna tayauweré'a kesí naambá kwaási arumpimbá pó'a koménaumne
simásuwena

²⁵ téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana
taawánéna

²⁶ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómbo uráawai
kotí'maena minkwáásigó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá
máayásana minkwáásigó sáwí'a umái máyáísasa naaémbo sáwíva-taravaa-kwamba
máayáawana kwemá anómbo sáwí'a umái méraiye Ísu siráiyé.

árai'a tirunkó kawé'a kwéin-kwasai.

²⁷ Ísu mináimbá simásuwowana sáwíva-kwaasivinkemba moórá-ininko Ísuntavena anónka'a séna enanó embá maránkarena náamba ámakaiwaimba Áánútu kawé'a umánkaraiye súwana

²⁸ Ísu séna árai'a sémpo Áánútu kwenáái isámai kawé'a kwéowaima anón-kawé'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 12:38-42, Máaka 8:12

²⁹ súwasa sáwíva-kwaasi Ísunopa'a tóyo uwaná simátimena séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasiman-owe kentávé'a kwéseмба Áánútumo ai'mákainamo e ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaamba uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oró.

³⁰ naaóvá'á Níníva-a-naopaken-kwaasi Yóna uráintavesa Áánútu ai'mákaiye siráantemba kemó ondá awáné'á Áánútu ai'mákaiye sénááowe.

³¹ naaóvá'á Yútaa-kwaasira'á kárákwirowai áwí'a Sórómóni kawer-imáyáavínkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómónin-ai kóisánáe séna kweémena kuráiyé. ívé'a kemá Sórómónimba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémба Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba minínínkó keinárawa'a aaiwimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómónin-ai taísaraumpo Sórómónimba usáyaaitaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenááimo isááraamba íma isaraawe síníye.

³² naaóvá'á Yóna Níníva-naopa'á Áánútun-ai kosimátimuwasa isésa sáwí-imayaa tuwésa Áánútun-ai isaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémба Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavesa tísaa ínín-kanaa tínimba Níníva-a-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaiwimbá maitinkéna sésa Yóna-aai iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitaraiwai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái isé'o sáwí-mayaimo túwááraamba íma tukáawe Níníva-a-naopaken-kwaasi sénááowe Ísu siráiyé.

túranko kentí imáyáavimbo sámo kwégain-kwasai.

Mátíyu 5:15, Mátíyu 6:22-23

³³ oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á maráiyamba avora'á mayáiyasa naaúmpa'o iyíyawai avánanaaowe.

³⁴ miráumai túranko kentí imáyáavimbo sáma kaí-yántáá'án-íye. túrankomo kawé'ó umáimo awánáinanamo éna amápar-imayaa sáma kániye. túrankomo ímo kawé'ó umáimo awánáinanamo éna amápar-imayaa túnkwiníye.

³⁵ kentí sáma kaí-yántáá'á túnkwiyaainivo kentúra'a kárákwimai kawé'ó oró.

³⁶ kentí imáyáago íma túnkwiмба amápa'a sáma kwégaimba oómbá sáma kamátinkaintemba póna kentí imáyáago kentúra'a sáma kamátinkaniye Ísu siráiyé.

mono-káwáá-kwáásí sáwí'a owé siráin-kwasai.

Mátíyu 23:1-36, Máaka 12:38-40, Árúku 20:45-47

³⁷ Ísu mináimbá simásuwowana moóráwai ámáán-kawaa-kwaasigo Ísunopa'a téna séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaao súwana toómbá naaíndayavena uména

³⁸ íma ayáamba sese umásuwena toómbá kwénowana minkwáásigó awánéna áátavai éna imáyáa úwana

³⁹ Ísoigo awánéna simámena séna kemá ámáán-kawaa-kwaasi anavéúne táávere paákáre su'mai kwéese ovo andáampa'a sáwí'a uráisa'a túran-anda kwé'e'a sáwí'a kwéowe.

⁴⁰ sáwí-imayaagwara-kwaasi máyáawe. Áánútu paáká-tántáá'á éna andáampa-tantaare imáyáawe mindágwara'a uráiyé.

⁴¹ kentí imáyáamo arupí é'o kemó makén-tantaa'o ímo makén-kwaasi timé'o é'a kentí imáyáao kawé'á íníye.

⁴² kemá ámáán-kawaa-kwaasi kentí kígaувakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwé'e'a mirán-áimbá isámai iyé'anivo anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a Áánútumba íma imáyáa kwéame'a óísaniyaain-kwaasi sáwí'a kwéumatinkaantavai kárákwiyoro.

⁴³ kemá ámáán-kawaa-kwaasi mono-náúmpá'á umé'a kawer-áyámpá'á kwaási túranka'o umáemба tiráái kwétaiye. marupá'ó umáyáawasa kwaási tuwánésa kawer-áimbó sembá tiráái kwétaimba pó'a kentúra'a kárákwiyoro.

⁴⁴ kwaásimo maipímbo utámakaawanamo kaviraisasamo kwaási imo awánaantemba kentirumpimbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási ima kwétuwanaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁴⁵ Ísu simásuwowana moóráwái amáámbo sùn-kwaasigo Ísuntavena séna mirámó séndá kentáágwárá'á simáíya sáwíta kwéumasinkaane súwana

⁴⁶ Ísu séna kemá amáámbo sen-kwáásí kemó amáámbo simátímén-ainko umbái kwétiyaisa'a mináimbá ima kwétuwa'naa-omba pó'a kárákwiyoro.

⁴⁷⁻⁴⁸ kentíkwá'ná Áánútu-aaí simátímakaawai tínkamuwasa púwúwa'a utamátinkaraapa'a konaariri kwéowe. naaóvá'á kentíkwá'ná uráantave'a kawé'á uráawe sé'a utamátinkaraapa'a konaariri kwéomba pó'a kárákwiyoro.

⁴⁹ naaóvá'á Áánútu kawer-ímáyááwínkémbá séna kesáái simátimenaowaiye agaráátinkanaowaiye ti'maráanasa miwívimbá kwénaaiyasa évakarawai sáwí'a umátinkesa évakarawai tínkamiyasa puwónááowe Áánútumo siráimba mináimbá paáuraiye.

⁵⁰ naaóvákwárá avumpinkwárá naaénkwara'a Áánútu-aaí simátímakowaima tínkamuwasa pukáantavai póna misáwí'ó uráawaina anondá-meyamba ívé'o máyáan-kwaasitopa'a tíníye.

⁵¹ aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémbo moóráwái áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámimo póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-tareí kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa tuvúwana pukáiyé. minkáé-kwáásírái avumpimbá tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe.

⁵² kemó amáámbo sen-kwáásí árair-aimbo imo aúpá'ó tukáankakai mináimbá ísámai kawer-osinó. kemá ima ísámai kawer-ombá ó'on-kwaasiti aambá aúnkamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁵³ Ísu mináimbá simásuwena máápa'a kumúwasa amáámbo sun-kwáásiyé amáán-kawaa-kwaasiye tirumpimbá áwáá'a aéesa ó'on-o'on-tantaatavesa áisaa umai ísáananamo

⁵⁴ aaimó kaé'mái-aimbo sína'o é'a aaiwimbá mayankánáe sésa áisaa uráawe.

12

ima kaumbo-káér-ainkwarari'a oró siráin-kwasai.

Mátíyu 10:26-27

¹ mitáwái ávááraumai sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá umái máyówana Ísu kwená kwáyó-kwáásí simátimena séna amáán-kawaa-kwaasi kaumbo-káér-ainkwarara-kwaasiraamba ovó ima miráumai máéro. intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpimbá kwémaraawana kwéintorena anómbo intembá amáán-kawaa-kwaasiti sáwí-aimba mirá kwéivo keinárawapimba misáwí-áinkó anómbo tiváinivo kentúra'a kárákwiyoro.

² aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárinasa awánanaaowe.

³ no'wáámbo siráan-aimba sán-káindara'a síyasa isánááowe. aúpá'ó siráan-aimba amápa-kwaasi túranka'a síyasa isánááowe Ísu siráiyé.

moóráwái áároi inkáiséro siráin-kwasai.

Mátíyu 10:28-31

⁴ Ísu simásuwena séna kesí kwaási simátíménda ísáaro. évakarawai tínkamiya'a puwónááovo moórá sáwí'ó umátinkai-yantaa'a ima kwéraivo ima miwíyávé'a inkáiséro.

⁵ kemá simátíme'a sé'a Áánútu máyáivo kwenáároi inkáiséro. kwemó tínkamina'ó puwónááombo éna kemá kanaán-umai sáwí-marupa'ó iramó kwégaiipa'a mátiyuwaniye. mináimbá Áánútuntave'a inkáiséro-aimba kwésune Ísu siráiyé.

⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyan-dumama téntékaan-dumama éva'aasei-numama sáwíyan-ontandei kae-tóyaráán-óntándéí kwémeyan-ovo Áánútu kiraan-dumama ima awinkai-wáimá póna awánaraiye.

⁷ numamá kító-tantaa'a awánaiwaima póna kwaásima anón-tantaa'a ovó ima táá'a kaíno. kentí'nóntáuma kwétaampaiwaiman-ivo ima táá'a kaíno Ísu siráiyé.

Ísu áwí'a avorató sēnaunda-kwasai.

Mátíyu 10:32-33, Mátíyu 12:32, Mátíyu 10:19-20

⁸ Ísu simásuwena sēna simátime'a sé'a amáparawai túranka'a kentávésa sésa Áánútu ai'maráisana kunkáiwai kesí anóndakoman-iyē síyawaiyave'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai túranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sēnaumne.

⁹ ániwo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kemá Áánútuna kwayó'nárawa túranka'a sínaaemba umátimenaumne.

¹⁰ kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankomba simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana miwísé kwaikwai'a íniye.

¹¹ kesí kwaási-i'a ontávái táto'mai tí'maesamo anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé túranka'o mátínkaresamo aaivimbá maitínkéwa'o é'a nóran-aimbo síyamba íma táá'a káinana

¹² Áánútun-amanko sēnááon-aimba úwoi tááka'a tinkáina'a sēnááowe Ísu siráiyē.

óísankwara-kwaasigo sáwí-imayaa uráin-kwasai.

¹³ súwana sáwíva-kwaasivinkemba moórawai Ísuntavena sēna anóndakoo kesivo púwísana kesuwaá amápa-tantaa'a mairéna íma taaímbai kwésimivo emá sinaná taaímbai násimino súwana

¹⁴ Ísu sēna kesí kwaásiyo mináimbá íma koisé'a keávárawaiti náaindaamba íma taaíntimenaumne simámena

¹⁵ amáparawaiyavena sēna kwaási kawé'a umái máyáawaiti ááimba íma sáwíva'-naaindaamba makáavo náaindaamba mayánáe seéme'a máyáavainivo kentúra'a kárakwiyoro Ísu siráiyē.

¹⁶ simásuwena moóra-aimba simátimena sēna moórawai sáwíva'-naaindaamba makáindawai kwená kígauva'a sáwíva-tomba kwáyáisana

¹⁷ kwesávái-ímáyáá éna sáwíva-tombo áká'maimo maránaunda-namba íma kwáyáivo nóra ónaumno.

¹⁸ mirámó é'a toómbá makáunda-namba tawísíyuwe'a anón-damba úmare'a mimpímbá amápa-tomba áká'mai maré'a kesí náaindaankwara'a maránaumne.

¹⁹ mirámó é'o é'a kesávái sé'a amápa-tantaa'a íma aáváán-tuwáunda toómbá námai iyé'a nombá námai iyé'a ayáátááka'a úwoi mé'a onaná sirunkó kawé'a kwéina'a ménaumne kwésisana

²⁰ Áánútu simámena sēna sáwí'o úmae kwénaaonda-kwaasima óne. ívé'-no'waamba puwéna esávái makáanda-naaindaamba túwénana nááwa mayániyo Áánútu siráiyē.

²¹ marapá'a esávái-ónááindáané su'mai makáiyawai mirán-kwáásimán-ivo marapá-tántáaré su'mai marésa Áánútumpaken-tantaa'a íma makáawe Ísu siráiyē.

Áánútumpa'a imáyáa améron-kwasai.

Mátíyu 6:25-34

²² Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna sēna kwésimtime'a sé'a miraráán-umai máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwtátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró.

²³ toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iyē. unáánkwtátóí ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iyē.

²⁴ numagómpá'a imáyáa oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánívo Áánútu miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a numaómá kító-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a póna kentí toómbó éna timíniye.

²⁵ keinárawa'a anón-imayaa é'o é'a kentí maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe.

²⁶ mindá sáwíyan-tantaa'a isa'a íma kanaán-umai ónááomba pó'a ó'on-o'on-tantaatave'a íma anón-imayaa oró.

²⁷ kwaigwandáánká'a imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwtátóí makáivo simátime'a sé'a naaóvá'a Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoiyē konaaririyé makáiwai úwasa kwaási awánésa kawé'an-iyē sumbánívo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawé'an-iyē kwéséwe.

²⁸ uvá'a konaariri-yántáaré sēna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'a makáiyē. umá íma kwaikwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisuwánaáomba Áánútu mintántáá'a imáyáa kwéena konaariri-yántáá'a makáiyē. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna

kentí unáánkwtóí timínimba pó'a keinárawa'a maarán-áimbá ímo seráámbá Áánútu íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iyé kwésewe.

²⁹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa oró.

³⁰ moórá-mora-maravaken-kwaasi Áánútun-aaí íma ísáan-kwaasi toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o é'a puwónááontavena kentivo mintántátávéna imáyáa kwéivo íma anón-imayaa kwéé'a

³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaaintave'a imáyáa íyana mintántáá'á timíníye Ísu siráiyé.

kwíyómpa'a kawe-tántáákóná kwaasái.

Mátíyu 6:19-21

³² Ísu simásuvena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kemá kesínáaemba kwégwaraawai kárákwiraumne. kentáásivomo simbá kesí kwaási kawáá ondá keinárawagwara'a kawáá ónááowe. mirá íyana kesirunkó kawe'á íniye simbá póna íma táá'a kaíno.

³³ kentí náaindaamba kwétime'a meeyámbá maire'á ímo makén-kwaasi tíméro. mirámó kwéiyana kentí kawe'-meyámbá kwíyómpa'a kwáyáinasa kwaási íma umóyámbá íyana íma avíyaraamba káinana kawe'á umái aasiyaasi kwaikwai'a ína'a minkáwé'-meyántávé'a imáyáa é'a

³⁴ marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkáníye Ísu siráiyé.

mayái-kwáásímó kwéto'mayaa on-kwásái.

³⁵⁻³⁶ Ísu simásuvena séna anón-kwaasigo aaraimá kwétokwaa on-tánómbá komandánae séna kwínasa kwená mayái-kwáásí unáánkwtóí úmaresa mésa oómbá kúra'makesa amu'matuwé méwana téna tááyainasa avekáámbá onta tiyanánááowe. miwí kwéto'mayaa ontembá keinárawa'a kwéto'mayaa e'a amu'maré'a máéro.

³⁷ minánón-kwáásígó tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tína tirunkó kawe'á íniye. árai'a simátime'a sé'a minánón-kwáásígó mayái mayáindayavena unáánkwtóí ayú'mái mórana maréna minkwáásiyóntávéna maanká'á méwa'a toómbá tíméro síníye.

³⁸ minánón-kwáásígó no'wáán-avuntana'i. irataróra'iyó. tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tína tirunkó kawe'á íniye.

³⁹ simátíménda-aimba imáyáa oró. naankó avowámó umóyán-kwáásímó tínínkanaamo isénaraai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino.

⁴⁰ miráumai kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnavainivo kwéto'mayaa e'a simu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

sáwí'a owasá kawe'á owasá uráan-kwasai.

Mátíyu 24:45-51

⁴¹ súwana Pítáa séna Ísóigoo emó sénda-aimba kentááyaváiyé su'mai kwése. amápa-kwaasiyavaiagarara kwéseno súwana

⁴² Ísóigo séna kawe'-máayímó kwémayaawai kawer-imáyáágwára-kwáásiyávé'a kwésune. miwítí anóndako séna kesí mayái-kwáásírá'á kárákwire'a toómbá taaimbai tíma'mae'a íyóro síníye.

⁴³ miwítí anóndako téna mayáímó kawe'ó umáímo mayáinda tatuwánáinana mayáímó kwémayaindawai tirunkó kawe'á ínana

⁴⁴ minánónákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyoro síníye.

⁴⁵ ániyo mimbáyái-kwáásímó imáyáamo ésamó kesí anóndako ayáátáaka'a íma tíniye sésamo mayái-ínínákwa'ó tínkamesamo toómbó nésamo uwoa'ó-nómbó kwénesamo uwoa'ó ésamó

⁴⁶ miwítí anóndako tínínkanaa ímo ísaresamo ímo imáyáa kwéindara'a téna anónka'a tatínkambai Áánútun-aaí ímo kwéisaan-kwaasi máyáapa'a mótinkaniye Ísu siráiyé.

⁴⁷ Ísu simásuvena séna mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí isésa kwemó síndantemba íma íyamba máyáawana anón-kwaasigo téna anónka'a tatínkaminiye.

⁴⁸ ániyo mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí íma isésamo ombá sáwí'a ésa máyáawana anón-kwaasigo téna sáwiyanka'a tatínkaminiye. Áánútu kawer-imáyáá anómba tímakaiyawai anóm-bayai máyáaro. kawer-imáyáá anómba tokáiyawai kwaási túwa'naa oró Ísu siráiyé.

Ísu kwaási taaínánín-kwasai.

Mátíyu 10:34-36

⁴⁹ Ísu simásuwena séna iramó kaintembá mayáimá máyáandayave'a marapá'á kumbáyaunda mimbáyái ánásainana kawe'á íniye-imayaa kwéune.

⁵⁰ sáwíyanka'a kembá sí'a índai'a ónááontavena sirunkó umbái kwétaisana sí'o índai'o ónááomba ánásainana sirunkó kawe'á íniye.

⁵¹ kentávé'a maarán-ímáyáá íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáíye. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínkaa'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai íma isánááowe.

⁵² ívékwara aánogwara'a moórá-naumpa'a éva'aasei-kwaasi mésa kesááiyavesa miwítí ímáyaá taaínkaar-urésa kaumbonárau moórá-imayaa iyasa kae'nárai ó'on-imayaa óyááoiye.

⁵³ avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íniye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íniye. anáávukoe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. kesááiyavesa miráumai miwítí ímáyaá taaínkaa'a ónááowe Ísu siráíye.

éva-kantaakona ááimbo kwéisaan-kwasai.

Mátíyu 16:2-3, Mááka 8:11-13

⁵⁴ Ísu sáwíva-kwaasiyavena séna ainámbó kwáyaina'o é'a sé'a aa'á tíniye kwésiyana aa'á tíniye.

⁵⁵ úndá to'mái ánásaina'o é'a sé'a aa'á kániye kwésiyana aa'á kániye.

⁵⁶ kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á kániye. aa'á tíniye kwésemba mintántáá'á awánaraawe. kae'náér-on-kwaasi pó'a mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútu ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma awánaraawe Ísu siráíye.

aaimó arupímo íi-kwásái.

Mátíyu 5:25-26

⁵⁷ Ísu séna simátíménda-aimba isáiyuwe'a minkáér-ámpá'á taaínkaa'a uré'a moórá-ampare su'mai koró.

⁵⁸ moórá-aimba isáaro. aaimó simátinkanæ síyawaimo tí'mæ kwíyasa aampa'á mósímai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timiyasa ándá-naumpa'a tinkánááowe.

⁵⁹ ímo mirámó iyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráíye.

13

sáwí-imayaamo ímo tuwáiyawaimo puwónááon-kwasai.

¹ Ísu kwésimatimuwasa évakarawai tasímamesa sésa Kárirí-maravaken-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa ísámai póímo tuvú'mái agáyáamba kámááni-kwaasiti anóndako áwí'a Páírátí évakarawai tí'maráisasa tínkamisasa pukáawe suwaná

² Ísu séna miKárirívákémbá pukáan-kwaasiyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Kárirívakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitaraintavesa pukáawewa kwéseo.

³ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe.

⁴ ímáyaá oró. Síróamuvá'a ayáátáá'-namba tawiséna sáwíva-kwaasi 18 kwaasi tínkamisasa pukáawe. mindáyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Yérúsaremuvakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitaraintavena pukáawewa kwéseo.

⁵ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe Ísu siráíye.

taaigó íma arambá iráin-kwasai.

⁶ Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai kwená ándá-aran-kigauva'a áséi-aramba iyain-taima u'makáisana áruma kwikáisana arambá komayánæ séna koawánaimba íma iráisana

⁷ minkígáúr'á kárákwirain-kwaasiyavena séna kaumborá'á áú'a simbá mintáéramba komayánæ'a koawánáúnda íma arambá iráisa'a úmpo mintáímá tumásuwaa. maragóná anombá nasúwáivainivo tumásuwaa sisaná

⁸ mindákó séna anóndako ímampo'a mintáiyááimpa'a oó'á túmake'a agámo'a maké'a

⁹ moórá-au'o sínda awánaanana arambó iyéna kawe'á ínivo mirámó ímo ína'a tumásuwanumne siráíye Ísu siráíye.

Ísu saavativirí'á moórá-inimba asóvamankarain-kwasai.

¹⁰ moórá-tawai Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Ísu mono-náúmpá'á uména aai kwésimatimuwana

¹¹ moórá-ininko taraváá-kwámá arumpimbá máyon-ininko ména ayáátááka'a sáwí'a umái ména 18 ima maisuwéna miráumai sáwí'a umái máyowana arósáánumba káináivai kurówana ima kanaán-umai koku'á máyowana

¹² Ísu miníninkómbá awánéna séna enái'a ánáasaino séna

¹³ ane'a tátorowana avekáámbá arósáánumba arupí úwana koku'á usásinena Áánútu áwí'a mósá marówana

¹⁴ Ísu agándon-kanaara'a miníninkómbá asóvamankontavena mono-nánká'á kárakwirowai arunkó sáwí'a úwana sáwíva-kwaasiyavena séna ava'moraé-kanaa mayái kwémayenka'a sí'a asóvamasinkainkwaé sé'o é'a té'a agándaan-kanaamo é'a ima teró súwana

¹⁵ Ísóigo séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe. agándaan-kanaara'a kentí purumakankwára'á tónki-poigwara'a naaúmpakemba ayúranke'a áí'mae'a nompá'á kowaná nombá kwéniye.

¹⁶ miníninkó Ááváramu aisaavutantamba uráin-inimba isaná Sáátáánigo ayáátááka'a 18 ima tátokaisa'a agándaan-kanaara'a ayúrankauna'a sáwí'a kwéone kwésewe Ísu súwasa

¹⁷ simáimo sáwí'o umánkówai mináimbá iséna tigemá uwaná kawe'-máiyái kwémayontavena úwoi-kwaasi tirunkó kawe'á uráiyé.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-33, Mááka 4:30-32

¹⁸ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátínéna'a isánááowe.

¹⁹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-iyé. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáérambá kígauva'a u'makáisana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráisana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémáiyé. Áánútumo kwená kwaási kwégawaaimba miraráámbá éna kwenááigo sáwiyamba kwaási tirumpimbá kunkwéna anómba kwéiyé Ísu siráiyé.

²⁰ simásuwena séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátínéna'a isánááowe.

²¹ moórá-ininko péréti-tomba agayánáé séna kanaráán-tántáákó áwí'a paráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna kwéanon-iyé. Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwenááigo kwaási tirumpimbá sáwiyamba kunkwéna anómba kunkwéiyé Ísu siráiyé.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Mátíyu 7:13-14, Mátíyu 7:21-23

²² Ísu mináimbá simásuwena Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba naaó'-nao'a kwenáái simátíma'maena kúwana

²³ moóráwai séna anóndakoo Áánútu moórá-mora-kwaasiye su'maiya kawer-ámpá'á métinkaniyo súwana Ísu séna

²⁴ tiyáántámba égési úmae'a sáwíyan-ontavimba usáveranaaowe. simátíme'a sé'a sáwívarawai usáveranae sésa iyambanivo ima kanaán-umai usáveranaaowe.

²⁵ naankó avowámá usásinena ontá úmaraina'a ontará'á umé'a ááye'a sé'a anóndakoo ontayá tísinkaaó síyana ima tuwánáúnda-kwaasi náávakena'oo sína'a

²⁶ kentáásí naaópa'a te enáái tasimásimenata eséya toómbá nombá naráundayaawe síyana

²⁷ kwemá séna ima tuwánáúnda-kwaasi kentí naambárure kentóikare ima tuwánáúnda-kwaasin-ovo kóro naankó avowámá síníye Ísu simásuwena séna

²⁸ Áánútu kwená kwaási kawááipa'a ti'maráína'a máápakemba awánáiyamba kentíkwa'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe Áánútun-aii simátímakowaiye Áánútu kwégawaai'a méwa'a tuwáné'a tiyántave'a é'a iví'á tánááowe.

²⁹ aaváúmá usaipakén-kwáásiyé aaváúmá kumpéráipaken-kwaasiye évarevar-awampaken-kwaasiye Áánútu kawááipa'a tésa tamésa nánááowe.

³⁰ minkánáará'á naaén-kwaasivinkemba évakarawai aivari'a ónááovo aiva-kwáásí naaéni'a ónááowe Ísu Áánútumo kawááintavena mináimbá siráiyé.

Ísu arumbá umátinkarain-kwasai.

Mátíyu 23:37-39

³¹ mitáwai áamáan-kawaa-kwaasi évakarawai Ísunopa'a tésa sésa anón-kwaasi áwí'a Éróti séna Ísumba tuvúwónana puwíníye kwésivo maanká'á tuwé ó'om-bapa'a kówaao suwaná

³² Ísu séna Érótimba iyánaankaraama túwáin-kwaasi kosimáme'a sé'a taraváá-kwámá kwaási tirumpinkémbá kwémaitiyuwe'a tí'a on-kwáási kwéasovamatinkaunda-mayai ívé'a maé'a aaváyaa maé'a ayúnká kesí mayái ánásanaumne.

³³ Áánútun-aaí simátímakaawai Yérúsaremu-naopare su'mai kwétinkamowasa kwévuwontave'a ívé'a aaváyaa ayúnká aampa'á kwégwe'a mayái maivá kónaumne siyé Érótimba kosimáméro Ísu simásuvena

³⁴ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-aaí simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu tí'marówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaaemba kwéumasimewe.

³⁵ ísáaro. Áánútu tiyuwáína'a tu'nankáámá ónááowe. simátíme'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu aí'maráisana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwémankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráíye.

14

Ísu aiyayaamba intorón-kwaasi asóvamankarain-kwasai.

¹ moórá-tawai agándon-kanaara'a Ísu áamáan-kawaa-kwaasi anón-kwaasigona naaúmpa'a toómbá náíndayavena umáyowasa agándai-kanaara'o Ísumo nóramo índa awánanae sésa umésa awánowana

² moóráwai aiyayaamba kwéintoron-kwaasigo kwená egwaa'á máyowana

³ Ísu minkwáásígómbá awánéna áamáan-kawaa-kwaasigo áamáamba sun-kwáásiyé tísaa ena séna agándaan-kanaara'a kanaarará áí'o in-kwáási asóvamankanaandaya'íyo súwasa

⁴ isésa íma aai suwaná minkwáásígómbá áí'mai kawé'á umánkena séna ánivo kuwó súwana kóúwana

⁵ tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí iyámpóíya'i. kentí poráára'íyo. maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááo Ísu súwasa

⁶ mináímbá íma kanaán-umai anondá siráawe.

kwaási íma kentúma maimaé iyí-kwásái.

⁷ aai íma anondá suwasá toómbó nánáesamo tun-kwáási aiva'á uménaemo sumbá Ísu tuwánéna kwántámai-aimba séna

⁸ moóráwai séna aaraimó tokwaa on-tánómbá tamandaaó sína íma aiva'á umaiyó. aiva'ó uménanamo enáwí'o usáyaitaraindawaimo títanamo éna

⁹ tááyaindawai entávéna séna usásinenana maankwáásígó maanká'á tamaíno sínana aigaemá umásuwe tínaaempa'a kumbéniyone.

¹⁰ ánivo tááyainamo tínaaempa'o uménanamo tááyainda-kwaasigomo kweyáárika'o entávénamo séna kesí kwaásiyo usásine aiva'á umaiyó sínamo umáínasa awánésa enáwí'a mósá maránááowe.

¹¹ anón-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a móruna tiyuwánivo sáwíyan-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a maimaé iyíníye Ísu siráíye.

¹² Ísu simásuvena ááyarowaiyavena séna anón-tanomba kauvónáe sinda-tawai óísankwara-kwaasiye enamááraawe ená akúné ená kwaásiye su'mai íma tááyao. mirámó inasamó ésa naaémba ááyewa toómbá komandáníyonda mindá ená toónkóná anondámaníye.

¹³ ánivo anón-tanomba kauvónáe sinda-tawai ímo óísambo makén-kwaasiye tiyayaamba sáwí'a urén-kwaasiye aúgavitan-kwaasiye tááyenasá tamandánááombanivo

¹⁴ ená toónkóná anondáma íma amíyambanivo enarunkó kawé'á ína Áánútu ená toónkóná anondáma amíníye. naaémba arupí umái mén-kwaasi pukémpinkemba usásinaiya-tawai Áánútu amíníye Ísu siráíye.

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Mátíyu 22:1-10

¹⁵ mináímbá súwasa Ísuwe toómbá kwénowai isésa uwaná moóráwai séna Áánútu kwená kwaási kawááipa'a toómbá nánááowai tirunkó aamoí íníye súwana

¹⁶ Ísu séna árai'a simbánivo simátíménda imáyaa oró. moóráwai anón-tanomba kauvónáe séna sáwíva-kwaasi tááyamakena máyáísana

¹⁷ mintánómbó nánááon-kanaa sáwiyanka'a tínana kwená mayái-kwáásígómbá ai'aráisana táayaraiwaiyavena séna toómbó naí kwéto'mayaan-ivo teró sísasá

¹⁸ miwí íma tí-áímbá sewaná moórawai séna maramá meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná

¹⁹ moórawai séna siyáánkai-poima meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná

²⁰ moórawai séna ívé'a aaraí mairáunda pó'a tanómba kauvópa'a íma kónaumne siyé kosimámiyo sisaná

²¹ mimbáyái-kwáásígó kwená anóndakonopa'a téna mirá sewé tasimámisana arunkó sáwí'a túnda ená naaúmpa'a paai karekó'a umái máyáawe sisaná

²² kwená anóndako séna amápa-kwaasi kesí naaúmpata sisipáá oró. amápar-ampa'a kwénaae kwaásimo tivakáá-e asiramái simái tí'mae tiyó siráíye.

²³ Ísu séna simátíme'a sé'a aiva'ó táayaraiwai íma tésa kwená toómbá íma tamandánááowe Ísu mináímbá kwántámái-aimba siráíye.

imáyáa kawe'á urésa Ísu-ánaaemba kwaránááon-kwasai.

Mátíyu 10:37-38

²⁵ súwasa Ísuwe aampa'á kuwaná mégwantena simátímena séna

²⁶ kesínaaemba kwaránáe síyawai aiva'á kembá imáyáa simésa naaemba anóvowiye awaininkówé kwená iyámpóíye kwenávárawaawe kwenáúnaware kwesáváíyíe imáyáa oró. ímo mirámó iyamba uwóví'a ónááovo mirámó ésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe.

²⁷ kemó puwónaunda-taimo sùgwaata'mae'o kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'ó ímo maimaésamo sínaembo kwaráamba uwóví'a ombá pósa íma kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe.

²⁸ moórá-aimba ísáaro. ayáátáá'-namba ónáe síyawai aiva'á óntambo tuwésamo ónááon-imayaa ésa óntamba táámpamai awánáiyambo kanaamó ínasamo ésa mináyáátáá'-námhá ónááowe.

²⁹⁻³⁰ ímo táápamaimo awánaresamo mindámbó iyamba minóntámbá ánásagwinana mindámbá úwoi kwáyainasa kwaási awánésa íma áságwimai umásukaawe sésa tuwirááíma sénááowe.

³¹ moórá-aimba ísáaro. moórá áái'a tiyáivín-ánón-kwáásígó áái'a tiyánáe séna aiva'á kwená i-kwáásí táámpainda sáwíva-kwaasi 10,000 kwaasi ínana ó'on-i-kwaasiti anóndako kwená i-kwáásí táámpainda ávááraumai sáwíva-kwaasi 20,000 kwaasi ínana imáyáa éna kembá usáyaitanaao. íya usáyaitanaao séna

³² íma kanaán-umai usáyaitanaumne-imayaamo énamo éna anón-kwaasi némpa'a máyainana aantá-kwaasi tí'maréna séna íma áái'a tiyánaundayaanivo úwoiya ménaum. nóraya ónaumno siyé kosimáméro síníye.

³³ Ísu mináímbá simásuwena séna aiva'á ónááon-imayaa urésa naaemba síyantemba ónááowe. miráumai kesínaaemba kwaránáe síyawai aiva'á makáan-tantaatavesa imáyáa urésa íma mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba íma kwaránááovo mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe Ísu siráíye.

uwígóná kwaasí.

Mátíyu 5:13, Máaka 9:50

³⁴ Ísu simásuwena séna uwímá kawe-tántáá'á ímbánivo anómba ánásaisana ayáántámha kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe.

³⁵ ayáántámha íma agámo'a maráiyana kawe'á ínivo úwoiva'a tuwánaáowe. kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráíye.

15

sipísípi-poimo áúyokain-kwasai.

Mátíyu 18:12-14

¹ táákisi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasiye sáwí'a kwéun-kwaasiye Ísunopa'a kwenáái isánáe sésa tuwasá

² á máán-kawaa-kwaasiye á máámba sun-kwáásíyé tuwánésa tirunkó sáwí'a úwasa keáímbá sésa sáwí-kwaasiye toómbá kwénena aái kwésimba sáwí'a kwéiye suwaná

³ Ísu mináímbá iséna kwántámai-aimba séna

⁴ sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba isáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisasa misáwíwá-sípísipi uvá'á máyáawana moóráma áúyokwimba koavakáá-éména awánéna

⁵ aamoi kwéena áúgwaata'maena

⁶ naaópa'a téna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamá máyáawana séna kesí sipisipi áúyokwisa'a koavakáá-éme'a áí'mae'a túmpo aamoiyá ónáe sisasá aamoi uráawe.

⁷ simátime'a sé'a miráumai kwíyómpa'a máyáawai marapá'á tuwánaamba arupí umái máyáan-kwaasi kawé'á umái máyáamba tuwánésa aamoi kwéowasa sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoi kwéowe Ísu siráiyé.

óntamba áúyokain-kwasai.

⁸ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moórá-ininko siyáánkai-ontan-arumba makáisana moórá áúyokwisana oómbá kúra'makena kwená naaúmpa'a kankambá kwégwiyuvena kawé'á umái avakáá-éna

⁹ awánéna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamá máyáawana simátiména séna kesí óntamba áúyokwisa'a avakáá-éme'a mayáúmpo aamoi iyataao sisasá aamoi uráawe.

¹⁰ simátime'a sé'a miráumai sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoi kwéowe Ísu siráiyé.

ívé-kwaasigo avowámbá auwéna kóurain-kwasai.

¹¹ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-iyámpói tinkaraiwai máyáisana

¹² naaénkewai avowántávéna séna ená amápa-tantaa'a ímo pukéndara'a ívé'a taaímbai simiyó sisaná taaínkaar-umai ááninkai tímísana

¹³ naaénkewai sáwíyanka'a ména kwembó ámakain-daaíndaamba kwétiména óntane su'mai maimaéna némpa'-marava'a koména sáwí'a úmaena kwéiyena kwená óntamba tu'mái

¹⁴ ánásasuweisana anón-ayawaima taisaná toóntávéna avakáá uwááena

¹⁵ mimbárávákén-kwáásígónópa'a kwéna mayái mayánáe kosímae íyísana kesí maravá'á komé kesí póira'a kárákwiyuwo sisaná

¹⁶ koména póira'a kárákwirena ááesantavai úmae kwéiyena póiti toómpinkémbá nánáe séna sisasá íma áméwana

¹⁷ ména naaémbe kawer-ímáyáá éna séna kesivoná mayái-kwáásí sáwíva-tomba nawááesa tímú'a vaisasá aráávara'a kwéomba pó'a maanká'á mé'a sáái sinkáína'a puwúnavaimpo'a

¹⁸ maanká'á tuwé'a kesivonópa'a kwé'a sé'a kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a únda pó'a

¹⁹ kentávái kesáánine séndá uwóví'a ómpo kesí mayái-kwáásíyé siyó kosénaumne séna

²⁰ mívá'á tuwéna teéména aampa'á kwétisana némpakemba avowámá awánéna aruntavéna umánkena isaaiséna koyaparéna ivi'á kwétaisana

²¹ ááninko séna kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a uráumpo kentávái kesáánine séndá uwóví'a óne sisaná

²² avowámá mináímbá ív'á kwéyuwéna kwená mayái-kwáásí tááyaisasa tewaná séna avekáámba kawer-únákwátói maimaé mágwéumanke'a kesáánimba intávé'a kwairambá kwéumanke'a aísamai ánáamba kwéumanke'a

²³ ánoígwara-purumakan-araa'a maimaé'a máyuvu'mai aamoi-tánómbá kauvíyata kwéneta aamoiyá umánkáano.

²⁴ kesááninko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména timbá póta aamoiyá ónaumne sisasá aamoi uráawe.

²⁵ aamoi owaná aivakéwái kígauvakemba timbá naankóná egwaa'á téna aamoi on-áímbá taiséna

²⁶ mayái-kwáásígómbá ááyéna séna nóinkara aamoi kwéoo sisaná

²⁷ enává'a kawé'á umái tíráisana enavo séna ánoígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kaúvoro sisasá mirá kwéesa máyáawe sisaná

²⁸ mináímbá ísáísana arunkó sáwí'a isaná kayoréna íma naaúmpa'a íyísana avowámá máápa'a kuména aivakéwai arumbá kusimái íyáísana

²⁹ avowántávéna séna ayáátáák'a esé mé'a sáwívar-ima kwémaisuwe'a enáái íma ankaisé'a emó séndantemba mirá kwéuna anóm-poiye sáwíyam-poi méme-araare íma tuvú-simena'a kesí kwaásiye naráumne.

³⁰ enááninko ená anón-ontamba maímaéna koména aarai tine'á minóntámbá máyu'mai ánasasuwena tisa ánoígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kwégaumai améne sisaná

³¹ avowámá séna ayáátáák'a kesé máyaanda kesí amápa-tantaa'a endéin-íye.

³² enávako áuyokurai. pukurai. kwésunana úwoi ména tintávéta aamoiyá kwémankaumne siráíye Ísu siráíye.

16

moórawai mayái sáwí'a uráin-kwasai.

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna moórá-aimba ísáaro. moóráwai náaindaankwara-kwaasigo mayái-kwáásíyávéna séna kesí náaindaanka'a kárákwiyuwo sisaná mirá kwéísasa évakarawai tésa sésa ená náaindaanka'a íma kawé'a umái kárákwiraisana ená óntamba áuyokaiye sewaná

² mindákó iséna kárákwiraiwaimba áyaisana tisaná séna enáái sewa'á isáúnda po kesí náaindaanka'a íma kárákwiyiniyompo kesí náaindaanka'a kárákwiyonda-auvai agaimái símína'a ená mayáígóná áaimba awánaano sisaná

³ kwégwena imáyáa éna kesí anóndakomo si'mátuwaina'a nóra ónaumno. kemá íma asirayándá'á pó'a mara-máyái íma kanaán-umai mayánaunda pó'a inaaímó síiyávái sigaemá ínivo

⁴ mirá é'a aasósói'a úmae kwénaaonana si'mátuwainasa naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasiti naaúmpa'a sínkaresa toómbá siménááowe-imayaa umásuwena

⁵ kwená anóndakonopakembo naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasi tááyaisana moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná

⁶ séna sáwíva'-masawemba 1,000 masawemba ógwitamai aménaumne sisaná mindákó séna ená aúvávimba íma 1,000 iye se 500 iye simái agai-simiyó sisaná mirá isaná

⁷ ó'a moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná séna sáwíva-ton-unamba 1,000 unamba aménaumne sisaná mindákó séna ená aúvávimba íma 1,000 iye se 800 iye simái agayaaó sisaná

⁸ mináímbó simbá anóndakomba simáméwana iséna kwená náaindaanka'a sáwí'a umái kárákwiraiwaintavena séna kawer-imáyáágwára-kwáásí ontembá mirá óne siráíye. marapá-kwáásí kentí imáyáarakemba ásgawimai mirámó ondawái kawé'a íníye simái kwémayaavo sámó kain-áyámpá'ó máyáan-kwaasi íma mirá kwéowe. miráumai anóndako kwená náaindaanka'a kárákwiraiwaintavena séna kawer-imáyáágwára-kwáásí ontembá mirá óne siráíye Ísu siráíye.

⁹ Ísu simásuwena mináíntávéna séna ísáaro. marapá'á kentí óntandei túwa'naa íyasa kentí kwaási-i'a íya'a kentí óntambo ánasaindara'a kwíyómpa'o ésa iyónááon-kanaa kwíyómpa'a minkwáásí tuwánésa aamoi umátinkanaaowe.

¹⁰ sáwíyan-tantaaka'a kawé'a umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a kawé'a umái kárákwiyonaaowe. sáwíyan-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyowai anón-tantaaka'a sáwí'a umái kárákwiyonaaowe.

¹¹ marapá-tántáák'á'ó ímo kawé'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kárákwiyoro síníye.

¹² marapá'ó Áánútumpaken-tantaaka'o ímo kawé'ó umáímo kárákwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tiména kendéimán-íye síníye.

¹³ íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayái kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoi ésa moóráwaimba íma aamoi umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayái kawé'a umái maésa moóráwaina mayái sáwí'a umái mayánaáowe. miráumai Áánútuna mayáímó ma'é'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa é'o é'a Áánútuna mayái íma mayánaáowe Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá súwasa ámáan-kawaa-kwaasi isésa óntantavai aamoi kwéesa pósa Ísuna awiráái suwaná

¹⁵ Ísu simátimena séna keinárawa'a kwaási túranka'a kawe'-má'yái kwémayaawasa tuwánésa sésa kawe-kwáásimán-owe kwésevo Áánútu kentí táama kwétuwanaiye. amápa-tantaako áúmo mósá kwémaraan-tantaatavena Áánútu úwoisan-tantaa'an-iyé kwésíye Ísu siráiyé.

¹⁶ Ísu simásuwena séna Mósesi Áánútuna áamáamba simátímakaimba Áánútun-aaimo simátímakaaawaimo agaimakáamba naaóv'á maémaen-kwaasiye minávúmpín-kwáásiyé naaén-kwaasiye Yónimo nombó pétinkaraiwaiye ména mináímbá taagwiyakáawe. ívé'a ásíi-kwasai Áánútu kwená kwaási kawaáin-aimba kwésimatimemba pósa kwaási Áánútu kawaáipa'a tiyáántamba asirámaesa kwéusaveraawe.

¹⁷ maramá kwíyómba ánásanibanivo Áánútuna áamáamba sáwíyan-aimba anón-aimba íma ánásena aasiyaasi kwaikwai'a iníye.

¹⁸ moóráwaimo awaininkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

óisankwara-kwaasigonte Árásárásintei kwaasái.

¹⁹ Ísu séna moórá-aimba isáaro. óisankwara-kwaasigo ména kawer-únánkwátói sáwíva'a makéna kawe-tómbá námae kwéiyisana

²⁰⁻²¹ moóráwai áwí'a Árásárási íma óisamba makáiwai anón-karevu'a kwégaisana máyáísasa ayái-tómbá amínana náníye sésa óisankwara-kwaasigona ontará'á móankaraawana máyáísana iyánkó téna minkárevú'á tauwá'naraiye.

²² naaémba ímo óisambo makáin-kwaasigo púwísasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a kunáí'maesa Ááváramumo kawe'-mápá'ó máyáipa'a móankaraawana óisankwara-kwaasigo púwísasa utámakaawana

²³ sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anón-ai'a kwéisana ména mósá awánaimba némpa'a Ááváramuwe Árásárásiye máyaayana tuwánéna

²⁴ aayamáivinkemba séna kesivoó Ááváramuwo sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anó-si'a kwéisa'a máyaumpo arumbó umásinke Árásárásimba ai'márénana kunkéna ayáánánama nompí tu'mái simáávira'a maráinana tasiyasi íno sisaná

²⁵ Ááváramu séna kesááninko marapá'á máyaandara'a amápa-kawe-tantaa'a makáampo Árásárási sáwí'a umái méraivo mindáyavai imáyáa uwó. ívé'a kwemá kawe'á umái máyaivo embá áí'a ipá'á máyaane.

²⁶ senda-áinkwárá'á imáyáa uwó. avumpimbá kuvakamá anómba kwáyáivo maankákémbá íma kunámaatewasa mivákémbá íma usámaaisewasa onááovo anón-kuvaka kwáyáiyé sisaná

²⁷ óisankwara-kwaasigo séna kesivoó Ááváramuwo emó senda-aintave'a simáme'a sé'a Árásárásimba ai'márénana kesivoná naaópa'a

²⁸ éva'aasei kesívarawaisai méraavo kusimátimena sáwí-marupa'o iramó kaipá'á tevó simátimino sisaná

²⁹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aime Áánútun-ai simátímakaawai siráan-aime aúvávimba agaimakáamba pósa táápamai isánááowe sisaná

³⁰ kesivoó Ááváramuwo ímanivo moóráwai pukáimpinkemba usásinena kusimátiminasa sáwí-imayaa tuwésa Áánútumpa'a kónááowe sisaná

³¹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aime Áánútun-ai simátímakaawai siráan-aime ímo isésamo ésa pukáimpinkemba usásinkaiwain-ai íma isánááowe Ááváramu siráiyé Ísu siráiyé.

17

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-7, Mátíyu 18:21-22, Máaka 9:42-48

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna ó'on-o'on-tantaa'a kwaásitopa'a tinasá kesáái tuwánááowe. évakarawai tésa kesáái kwéisaawaima kampar-áímbá tasimátimiyasa kesáái tuwésa kówiyasa kampa'ó siyawainopa'a sáwí-meyamba tíniye.

² miwímó tinumarampimbó anón-ontambo arikwímaresamo nompímbó túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áímbá íma simátíméwasa kesááimo isaraan-iyampoi kesáái íma tuwésa sáwí'a osinó.

³ mindáyave'a kentúra'a kárákwiyoro.

kentí kwaásimo kembó sáwí'ó umátinkaiya'ó é'a keinárawapa'a mindáyave'a simátimiyasa sáwí'a únemo siya'ó é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro.

⁴ kentí kwaásigomo kembó sáwí'ó umántínkáva'ó kwéiyesamo kentópa'ó tésamo sáwí'a únemo símae kwéiyiyá'ó é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. mimbórá-táwaimo avakaetéra'ó mirámó íya'ó é'a íma imáyáa é'a ivá'á túwáaro Ísu siráiyé.

Ísuwe aráápamái máyáan-kwasai.

⁵ suwasá Ísóigona aantá-kwaasi kwentávésa sésa esé aráápamaiya máyaundaya súwa'naa inatá esé aráápamaiya máyaundaya asiramáiya máeno suwaná

⁶ Ísóigo séna moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba to'makáawana áruma kwikéna anón-tainamba kwéiyintemba kesé kítoka'a aráápamái máyáamba pó'a naaémba anónka'a kesé aráápamái mé'a anón-taiyave'ó sé'ó taawí'mae anón-dompimba kunkaruwuwómó síyanamo éna mirá íníye. Ísu mináimbá siráimba kwesé aráápamái máyáamba kwená mayái mayánáontavena siráiyé.

mayái-kwáásítí mayáigóná kwaasái.

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mayái-kwáásigómbá ai'maráawana mayáimá kwémaena kígaavakena'i. póira'a kárákwiraindavakena'i. tímá ená toómbá emá agaimái naaó íma sésa

⁸ kavegavé umái kawer-únánkwátói uré toómbá agai-símí'a nasúwána naaémba ená toómbá agaimái náníyone mirán-áimbá kwésewe.

⁹ sintembá mayái-kwáásí mirá kwéesa úwoi miwítí mayái isasá mirá kwéomba pósa íma túwí'a mósá kwémaraawe.

¹⁰ miráumai keinárawa'a mirá kwé'e'a simátiméndantemba umái mé'a ánásanaaoka'a sé'a úwoi kwená mayái-kwáásíyá úndaya póta úwoi kentáásí mayáiyá mairáumne sé'a íma kentúma maimaé'a íyóro Ísu siráiyé.

Ísu túma karón-kwaasi kawé'á umátinkarain-kwasai.

¹¹ Ísu Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba Sámériyaa-marawe Káriri-marawe avumpin-ámpá'á kwéena

¹² moórá-naopa'a kwéguwasa túma karón-kwaasi siyáánkai-kwaasi kwétesa némpa'ó Ísumo túmba awánésa

¹³ aayamáí sésa anóndako Ísuwo kentáá arumbá umásinkao suwaná

¹⁴ Ísu tuwánéna séna mono'-máiyái-kwáásítópa'a kwé'a kentúma mágaraatinkewasa tuwánésa túma kawáúgwiye sénááowe súwasa aampa'á kumbá túma kawé'á umátinkowana

¹⁵ miwíwínkémbá moóráwai áuma kawé'á umánkomba awánéna koyauweréna anónka'a tasiréna Áánútu áwí'a mósá maréna

¹⁶ Ísu anóndakoman-íye séna aísamaivimba takívairéna súwi séna minkwáásí íma Yútaa-kwaasi Sámériyaa-maravaken-kwaasigo súwi súwana

¹⁷ Ísu séna siyáánkai-kwaasi túma kawé'á umátinkaunda avaréiyain-kwaasi íma koyauwérááwana

¹⁸ kimborrowai ó'om-baravaken-kwaasigo koyauweréna Áánútu áwí'a mósá kwémaraíye simásuwena

¹⁹ minkwáásigóntávéna séna kentávái súwa'naa íníwaiman-íye sénda póna enáuma kawé'an-ivo kwaao Ísu siráiyé.

Áánútu kwená kwaási kawááin-kwasai.

Mátíyu 24:23-28, Mátíyu 24:37-41

²⁰ súwasa ámáán-kawaa-kwaasi Ísumba áisaa esa sésa Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama nósa-tawaiya tíníyo suwaná Ísu séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba íma kanaán-umai túrandei awánanaaovo

²¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba kwaási túra'a áaimba ásárimba pósa maanká'á ópa'a kárákwiraiye íma kanaán-umai sénááowe Ísu siráiyé.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna naaémba kemá kwaási úrandako kúmónnda-kanaa awánanae siyambanivo íma mirán-kánáámá suwánanaaovo.

²³ évakarawai sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síyasa ó'owima sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo siya'ó íma áraire sé'a kóyáwé oró.

²⁴ kwíyómpa'ó tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne.

²⁵ misúnda-aimba íma paárurainasa aiva'á ívé'o máyáan-kwaasi tínaaemba umásinkesa sí'a índai'a umásinkanaaowe.

²⁶ naaóv'á moórawai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáentemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmónnda mirá ónááowe.

²⁷ Nówaa máyonka'a nombá toombá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyowasa kwaai máyowasa kwéuwana Nówaa naaúmpa'a non-avóvomyaa'o kúndaumpa'a umáyowana anón-a'a téna kavirayán-dónko amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe.

²⁸ naaóv'á moórawai áwí'a Áróti máyonka'a íma Áánútuna imáyáa kwéesa mésa nombá toombá kwénesa kwémeya úmae kwénaaesa kígaua naambá úmae naaémáemba

²⁹ Áróti Sótómu-naopa'a tiyuwónka'a Áánútu óntankwara iraronkwará'á kwíyómpakemba tuwówana kuména tínkamuwasa putásaraawe.

³⁰ Áróti máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáyáantemba kemá kwaási úrandako ókwara'a kumpaárondera'a mirá ónááowe.

³¹ ókwara'a kúmóndara'a ontará'ó máyaiyan-kwaasi naaúmpakemba náaindaamba íma ó'a umayánááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi náaindaamba naaúmpa'o kwáyainda ó'a íma umayánááowe.

³² Áróti awainkón-áái imáyáa oró. kwená náaindaamba tuwón-imayaa éna mógwantowana óntankwara iraronkwará'á kuména tuvuwúwana pukáíye.

³³ tirááimo táindai'ó ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááimo táinda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnaí'a umái kwíyómpa'a mai'mai'a ónááowe.

³⁴ simátíme'a sé'a ókwara'a kúmóndara'a mindó'wáámbá kae-kwáási mimbórává'á tuúmá kwéreyana Áánútu moórawaiimba auwéna moórawaiimba airániye.

³⁵ minkánáá kaer-íninkái toombá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airániye. [

³⁶ kaekórái kígauva'a méyana Áánútu moórawaiimba auwéna moórawaiimba airániye Ísu súwasa]

³⁷ kwená kwayó-kwáási sésa Ísóigoo emó sénda-aimba náávatavai seéno suwaná póimo awáímó kaviraipá'ó náindayavenamo evontáan-dúmáómó torupamáimo máyáintenba Áánútu sínana súnda-aimba paáriníye Ísu siráíye.

18

moórawai ketor-íninkón-áái ísarain-kwasai.

¹ Ísu séna aasiyaasi Áánútumpa'a námúnaa kwésesa túwáavo séna kwántámai-aimba simátimena séna

² moórá-naopa'a aaimó isái-kwáásigó ména íma Áánútu áároi inkaiséna íma kwaásiti imáyáa éna máyáísana

³ mindáoopa'a ketor-íninkó ména aasiyaasi aaimó isái-kwáásigónópa'a tóyo éna séna sáwí'a umásinkanaesa kwéovo aai súwa'naa umásinkaaó sisaná

⁴ ayáátááka'a kwenáái íma ísarena naaémba imáyáa éna séna Áánútu áá'a íma inkaisé'a kwaásiti imáyáa íma é'a kwéunda pó'a

⁵ miníninkó kesópa'a timbá suwesaráánivaimpo'a áwa'naa ónaumne siráíye.

⁶ Ísóigo simásuwena séna aaimó isái-sáwí-kwáásigón-áái imáyáa oró.

⁷ Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna íma ayáátááka'a úwoi maéna miwí táái ísena

⁸ sáwí'ó umátínkénka'a ááéma túwa'naa íníye. naaémba kemá kwaási úrandako ókwara'a kúmóndara'a máyaiyan-kwaasivinkemba kesááiivesamo áraire sésamo kesémo aráápai-i'a ónááo. íya ónááo tuwánanaumne Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna mináimbá siráíye.

ámáán-kawaa-kwaasigonte táákisi máyón-kwaasigonteí kwaasái.

⁹ évakarawai kawé-kwáási úne sésa kentúma maé iyésa ó'on-kwaasi túma simái sáwí'a umátínkén-kwaasiyavena kwántámai-aimba Ísu simátimena séna

¹⁰ kae-kwáásigórai moórawai ámáán-kawaa-kwaasigón-ivo moórawai táákisi-ontamba máyáin-kwaasigo ísarai anóm-bono'-naumpa'a námúnaa séyae sésarai iyóyamba

¹¹ ámáán-kawaa-kwaasigo koku'á ména kwenáúma maé iyéna séna Áánútuwo kemá évakarawai ontembá íma kwéumpo entávé'a súwi kwésune. umóyámbó maésamo kampa'ó kwésesamo aaraí-úmóyámbá maésamo ombá kemá íma mirá kwéune. maa máyáiwai táákisi máyáin-umoyan-kwaasi intembá kemá íma mirá kwéune.

¹² aasiyaasi-sóntáárá'á kae-kae-táwai monotávé'a imáyáa é'a íma toómbá kwénaumne. aasiyaasi-kigágúgóná sontaará'á mayáúnda-yantaa'a taaínke'a kemá avaréiyaimba maé'a moóráma embá áma'mae'a kwéiyune sisaná

¹³ táákisi máyáin-kwaasigo moóráva'a koku'á ména aigaemá éna kívairena séna Áánútuwo kempímbá sáwí-imayaa kwáyáivo arumbá umásinkaaos siráiyé.

¹⁴ Ísu mináimbá simátimena séna isáaro. Áánútu táákisi máyáiwaina sáwí-imayaa mayáúwáísana Áánútuwe tágárotamai maéna kwená naaópa'a kwisaná amáán-kawaa-kwaasigo kwempímbá sáwí-imayaa úwoi kwáyáísana kwená naaópa'a kuráiyé. anón-kwaasi úne síyawaima Áánútu túwí'a móruna tuwánívo Áánútu aísamaivimba máyáawaima Áánútu túwí'a maimaé iyíniyé Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawé'á umátinkarain-kwasai.

Mátíyu 19:13-15, Mááka 10:13-16

¹⁵ simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátinkainkwaé sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáási tuwánésa kóro suwaná

¹⁶ Ísu miníyámpóiyávéna tááyena séna teró. íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miráráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro.

¹⁷ árai'a simátimé'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniyé Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 19:16-30, Mááka 10:17-31

¹⁸ súwana moóráwái Yútaa-kwaasiti anóndako Ísunopa'a téna séna anóndakoo kawé'ná'á óne. nóra umáiyá aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maí'a ónaumno súwana

¹⁹ Ísu séna kentávái nóra séwa kawé'ná'á óne kwéseno. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-iyé.

²⁰ Áánútuna amáámba á'a isaraane. minamáámhá aúwáivimba agaimaréna séna íma aarai-umóyámbá oró. kwaási tinkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áimbá simátinkaaro. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráiyé súwana

²¹ mindákó séna minamáámhá kesí iyámpóirakemba isare'a pó'a kawé'á úmae kwéiyune súwana

²² Ísu iséna séna kawé'á éma moórá-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-mékámbá Áánútu kwíyómpa'a ankániyé. tímatuwemo e kesínaemba kwaráníyone súwana

²³ mináimbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a uráiyé.

²⁴ arunkó sáwí'a kwéuwana Ísu awánéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'o kwíyamba umbái tániyé.

²⁵ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapímbá íma kanaán-umai kóveraniyé. káámeri-poigomo kwaigóná avaapímbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa

²⁶ mináimbá iséna áisaa esa séna umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná

²⁷ Ísu séna kwaási miwítí mayáinéí íma meéyámbarésa kónááovo Áánútu úwoi kanaán-umai mégwétinkaiyé súwana

²⁸ Pítaa séna isaaó. kentáási naaópa'a tuwéta enánaemba kwégwaraumne súwana

²⁹ Ísu séna árai'a simátimé'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégwaaíntavesa imáyáa ombá naambáru'a tuwésa tuwainímbáá'a tiyuwésa tuwaaísái tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a a tiyuwésa miráumaimo túwáawaina anondáma

³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáán-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa naaénkanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maí'a ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Mááka 10:32-34

³¹ Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tinkarena simátimena séna máisáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá naaóvá'ó Áánútun-aaimo simátimakowaimo kwaási úrandakon-aaí agaimakáan-aimba paáriníyé.

³² kembá sí'mai ó'onkaa-kwaasi timiyasa kanaaráá'a kwésinkesa simái sáwí'a umásinkesa tuwirááíma kwisinkésa

³³ súbwírúku'a nésa sinkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu súwasa

³⁴ kwená kwayó-kwáásí nóin-aintavena siiyó sésa mináínkóná ááimbo aúpá'ó kwáyontavesa íma ísámai kawer-ésa Yérúsaremu-naor-ampa'a kuráawe.

Ísu aúrumba kavikówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 20:29-34, Mááka 10:46-52

³⁵ Ísu aampa'á kúmba Yériko-naor-egwaa'a kúwana moóráwai aúrumba kavikówai óntamba ínaai simái mayánáe séna aanéíva'a kumbéna kwéinaai séna

³⁶ sáwíva-kwaasimo té samo kinkimbo sumbá iséna nááwiya'o súwasa

³⁷ Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná

³⁸ anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwasa

³⁹ aiva'á tun-kwáásí áwáá'a aéesa sésa aaiseraaó suwaná mináimbá ívá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévitin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwana

⁴⁰ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna áí'mae teró súwasa áí'maesa egwaa'á tuwaná Ísu áisaa ena séna

⁴¹ nóin-tantaara embó arááímo táinda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súrumba kawé'á umásinkaaó súwana

⁴² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-íye sénda póna aúrumba kawé'á íno súwana

⁴³ avekáámbá aúrumba kawé'á umái awánéna Ísun-ánaeemba kwa'mái kwégwena Áánútu áwí'a mósá marówasa sáwíva-kwaasi awánéna Áánútu áwí'a mósá makáawe.

19

Sákíyasina kwaasái.

¹ Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu Yériko-naopa'a kóyaaitanae séna kúmba

² moóráwai áwí'a Sákíyasi táákisi-ontamba máyón-kwaasiti anón-kwaasigo póna sáwívar-ontamba makéna

³ Ísumba awánanae séna úmba sáwíva-kwaasi úyatukowana áki-kwaasigo póna íma kanaán-umai awánéna

⁴ maanámpá'á tınıyone séna minkwáásí tínaaempakemba aiva'á úya'mai moórá-taiva'a usátana máyowana

⁵ Ísu mintáígó ááimpa'a kwéna mósá awánéna séna Sákíyasiyo ená naaúmpa'a kónaumpo avekáámbá marapá'á kumuwo súwana

⁶ aamoí umásuwena avekáámbá marapá'á móruna tuwéna kunái'maena kwená naaúmpa'a kúwasa

⁷ minkwáásíyómbá awánéna tirunkó sáwí'a úwasa sésa sáwí'a in-kwáásígóná naaúmpa'a kwéghiye suwaná

⁸ Sákíyasi kwená naaúmpa'a mósá ankena Ísóigontavena séna anóndakoo kesí óisamba avumpimbá taainkaakai uré'a évaka'a ímo makáan-kwaasi tímé'a évakarawai kampa'á simátíyuwe'a óntamba umóyámbá mairáunda pó'a éiyain-eiyain-umai tíma'mae'a kónaumne súwana

⁹ Ísu séna ívé'a maanáúmpá'ó máyáan-kwaasi kawer-ámpá'á métinkaumne. Áávaramu aisaavutantambo uráandayave'a mirá kwéune.

¹⁰ kemá kwaásí úrandako kumpaáruraundawai enkáán-kwáásí tivakáá-umai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaandayave'a kunkáumne Ísu siráíye.

siyáánkai-kwaasiti kwaasái.

¹¹ mináimbá ísówana Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa kwesé kun-kwáásí ímáyaá ésa sésa Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba sáwíyanka'a paáriníye suntavéna kwántámai-aimba simátimena

¹² séna moórá anóndakon-aaí ísáaro. kámááni-kwaasi némpa'-marava'a máyáawana kotísaa onasamó kanaán-íye síya'o é'a kesí kwaásira'a takárákwiyonea séna

¹³ kwená mayái-kwáásí siyáánkai-kwaasi tááyaisasa tewaná óntamba kae-támayo-tamayo'a tíména séna koméraana'a minóntánkákémbá mayái kwémayewa'a té'a évakar-ontankwara'a tamáyáano séna kówisasa

¹⁴ kwenamááraawi tíyántavesa umánkesa kámááni-kwaasi kosímátíme'a sé'a kentáará'á íma takárákwiyiniye kosímátíméro sewasá kuráawe.

¹⁵ ánivo minánóndákómbá kárákwiyi-mayai áméwana koyauweréna téna ááema óntamba tímakin-kwaasi tááyaisasa tewaná séna tímakaunda-ontankakemba nóraumai-ontana mairáao sisaná

¹⁶ aiva'á ámakaiwai téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a moórá-unan-ontamba mairáumne sisaná

¹⁷ anóndako séna kesí mayái-kwáásigó kawe'á óne. sáwíyan-tantaaka'a kawe'á umái kárákwiraanda po siyáánkai-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná

¹⁸ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a siyáánkai-tamayor-ontamba mairáumne sisaná

¹⁹ ánivo éva'aasei-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná

²⁰ moórá-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontamba ampantavímá mú'umai aúpá'á makáunda po mayániyone.

²¹ emá asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kigauvaken-tomba kwénaana'a pó'a enáároi inkaisé'a úwoi aúpá'á makáunda po mayániyone sisaná

²² anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo ónda pó'a kentáváimó séndantemba aái simánkanaumne. kentávái se asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kigauvaken-tomba kwénaane sénda po

²³ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máraan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna

²⁴ máyáan-kwaasiyvena séna maanóntámbá mairé'a kae-támayor-ontamba tokáiwimba áméro sisasá

²⁵ miwí sésa ímanivo kae-támayor-ontamba á'a tokáiyé sewaná

²⁶ simátíme'a sé'a sáwíva-tantaaka'o kawe'ó umáimo kárákwisinkaawaima moórá-mora-yantaa'a tíménasa kárákwisinkanaaovo ímo kawe'ó umáimo kárákwisinkaawaivakemba makáan-tantaa'a máyána'a

²⁷ kesí namuro-kwáásí kentáará'á íma kárákwiyniyone siráawai tí'mae'a kesópa'a tiré'a tínkamiyasa púwóro siráiyé Ísu siráiyé.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Mááka 11:1-11, Yóni 12:12-19

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena aiva'á Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba

²⁹ Óríve-omakar-egwaa'-naokai moórá Pétévasi-nao'a úwana moórá Pétáni-nao'a úwana minkáé'-náór-egwaa'a kwéna kwená kwayó-kwáásiráí kae'á máti'marena séna

³⁰ epin-dáópa'a kurékai moórá-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándama iyátuwekai áí'maekai tekaiyó.

³¹ moóránakomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé simámekaiyo súwasarai

³² kuyaná süntemba mimpóí máyowasarai koawánésarai

³³ ándama koiyátuwóyana mimpóigó avowámá awánéna séna nóra sékai mimpóigóná ándama kwéiyatuwaaiyo súwasarai

³⁴ mindárai sésarai anóndako ayáá'maena kwínkwáe simásuwesarai

³⁵ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigó arósáanumpimba kwandaai uwi'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa

³⁶ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa paákár-únánkwátói ayú'mái aampa'á uwi'ma' mae kwéguwana minúnánkwátóira'a augwétamai kwégwena

³⁷ Óríve-omapinken-ampa'a kumúmba Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa Ísunánaemba sáwíva-kwaasi kwa'mae kwégwesa aamoí ésa ó'on-o'om-bayai kawe'-máiyái mayómba awárontavesa Áánútu áwí'a mósa marésa anónkar-anonka'a sésa

³⁸ Ísóigo ai'maráisana kunkáiwimba Áánútu minkáwááná'á kawe'á kwéumankaiye. Áánútu kentááyavena séna paru umái máéro kwésimba póna kwenáwí'a anómba kwéiyé anónka'a suwasá

³⁹ misáwíva-kwáásíwinkémbá évaka'a ámáán-kawaa-kwaasi sésa anóndakoo enánaemba kwa'mae kwénaon-kwaasiyavai se aaiseré nááóro siyó suwaná

⁴⁰ Ísu séna simátíme'a sé'a ímo aaimó senkákái maanóntánkó kentáváiyé séna aái sisinó Ísu siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

⁴¹ Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kwéna awánéna kwaásiti ivi'á téna séna

⁴² paru umái kwémaewaina ááimba íma ísamai kawer-uráawe. ísarekaankasi paru umái máésino. ívé'a íma kanaán-umai kwéisaawe.

⁴³ kentí namuro-kwáásí tésa kentí naaópa'a taúkúmakesa maramá u'mái ontavímbá karí'á tásuwesa

⁴⁴ kentí aarai-iyámpóígwara'a kwétinkamesa kentí naambá tawísíyuwanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanae séna tisa'á tínaemba umánkáamba pósa kentí namuro-kwáásí tésa mirá ónááowe Ísu siráiyé.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Mááka 11:15-19, Yóni 2:13-22

⁴⁵ Ísu mináímbá simásuwena Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono-náúmpá'ó meeyámbó kwémayon-kwaasi uti'mátuvena

⁴⁶ simátimena séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna mindá kesí naambá Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-iyé agaimaréna siráiyé. ániwo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáambá uráawe Ísu siráiyé.

⁴⁷ aasiyaasí anóm-bono'-naumpa'a Ísu simátíma'maena iyúwasa mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé anón-kwaasiyé Ísuna ámááyu-aimba kwésuwasa

⁴⁸ úwoi-kwaasi sáwíva'a Ísun-ai ísámae kwéiyuwasa tuvuwónááon-amba íma kanaán-umai avakáá uráawe.

20

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Mááka 11:27-33

¹ moórá-tawai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna ásí-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiyé tésa

² sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa égési-mayai kwémayaanda simásimiyo suwaná

³ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á simásíméro.

⁴ ááema Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa

⁵ miwímá keáímbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aiyave'a íma áraire siráao síníye.

⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaaowe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa sésa Áánútun-ai simásimakaiwai uráiyé kwéseмба pósa óntantamba mairésa sínkamonaaowe.

⁷ Ísuntavesa sésa emó sísaá ónda-ainta íma ísaraumne suwaná

⁸ Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. égési-mayai kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráiyé.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Mááka 12:1-12

⁹ Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai ándá-aran-kigau úmarena ayáátáaka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúr'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana

¹⁰ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráisana minkígáúr'ó taviyéwaitopa'a tisasá táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana

¹¹ aanávómá moóráwaima ai'maráisana tisasá minkígáúr'ó taviyéwai táto'mai tuvú'maresa sáwí'a umánkesa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana

¹² aanávómá moóráwaima ai'maráisana tisasá táto'mai tuvú'marááwana naemá kúmísasa awéntayuwaawana kówisana

¹³ aanávómá séna nóra ónaumno. kesááninko imáyáa ámakaundawaima ai'maráanana kwínasa kwenáái isanááowe séna ai'maráísana tisasá

¹⁴ minkígáúr'ó taviyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesá mayánáe sésa

¹⁵ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntáyuwesa tuvúwówana pukáiyé. Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá mirá íniye.

¹⁶ téna kigaura'o taviyéwaima tinkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kigaura'a taviyéro síníye Ísu súwasa mináímbá isésa sésa íma mirá oró suwaná

¹⁷ Ísu árimba tuwánéna tísaa umai isánáe séna imáyáa oró séna Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba maarán-áímbá agaimaréna séna

eróntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé agaimaréna siráimba mináíntávé'a imáyáa oró.

¹⁸ kwíyamba minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu súwasa

¹⁹ mono-káwáá-kwáásíyé ámáamba sun-kwáásíyé simbá kentááyávéna siyé sésa táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavena táá'a kówasa ivátukaawe.

táákísi-aintavesa áisaa uráan-kwasai.

Mátíyú 22:15-22, Mááka 12:13-17

²⁰ ivátuwesa tátoranaaon-kanaa kárákwiyesa évakarawai ti'marésa sésa Ísun-aaí kwéisaan-kwaasimo ontembá té'a áisaa íyana sáwí-aimbo sínata táto'mai kámááni-kawaanakonopa'a móankanaumne sésa ti'marówasa Ísunopa'a tésa

²¹ sésa anóndakoo árair-aimba kwése kwaási táároí íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároí íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya isaraumne.

²² emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákísi-ontamba Árómáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáási ámáána araisénaundaya'iyompo timénaum. íya timénaumno suwaná

²³ Ísu miwí tááma iséna séna

²⁴ moórá-ontamba maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa Árómáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná

²⁵ Árómáani-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundeí Áánútumba áméro súwasa

²⁶ mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aai siráawe. Ísu kwaási túranka'a ména íma sáwí-aimba súwasa pósa íma aai sésa tátokaawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Mátíyú 22:23-33, Mááka 12:18-27

²⁷ íma tátowasa Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa

²⁸ sésa anóndakoo naaóv'á Mósesi séna moóráwái aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankániye siráiyé.

²⁹ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

³⁰ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana

³¹ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-kwaasi putásaawana

³² minínimbá naaémba pukáiyé simásuwesa

³³ Ísumba áisaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayániyo suwaná

³⁴ Ísu séna marapá'á máyáan-kwaasi aaraí máyáawasa kwaai máyáawasa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa kwéowe.

³⁵ Áánútu tááyena séna pukémpinkemba usásine'a kwíyómpa'a uménaaowe siráimba minínínákwá'á kwíyómpa'a uménaaomba aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe.

³⁶ Áánútuna kwáyó'nárawa'o kwíyómpa'o mésamo ímo kwévuwontemba minkwáásí mirá ésa íma ókwara'a puwónááowe. pukémpinkemba usásinanaaomba Áánútuna kwaásiman-owe.

³⁷ kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba Mósesi mináíntávéna agaimakáiyé. aúvávimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáimá kágwisana mintáivínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákovéne miwítí Áánútu úne siráiyé. Áánútu mináimbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátinkaraambanivo

³⁸ mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. Áánútu aúranka'a amáparawai máyáawe Ísu súwasa

³⁹ amáamba sun-kwáásí sésa anóndakoo kawer-áimbá simásimakaane suwaná

⁴⁰ Ísun-aiyavena táá'a kóntavesa íma áisaa úmaesa iráawe.

Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.

Mátíyu 22:41-46, Mááka 12:35-37

⁴¹ íma áísaa úmaesa iyúwana Ísu séna Káráísitima Tévítí-andaraken-kwaasiman-iyé kwésevo

⁴² naaóv'á Tévítima Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimba monor-ímá agaimakón-ouvai-kwandaavimba Tévítí agaimaréna séna erkesí Ísóigontavena Áánútu séna

kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á

⁴³ mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévítí siráíye.

⁴⁴ miráumai Tévítí Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iyé siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé Ísu súbma Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyé.

ámáámba sen-kwáásítí aambá kwáráavo siráin-kwasai.

Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 11:37-54

⁴⁵ sáwíva-kwaasi mináimbá kwéisowana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna

⁴⁶ évaka'o ámáámbo sen-kwáásítí aambá kwáráavo. minkwáásí ayáátáar-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaowasa pósa kwaási tuwánésa sésa anón-kwaasiman-owe kwésewe. minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómbo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawé-tómbá kwénaawe.

⁴⁷ minkwáásí ketor-íníntí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómá tavisimái-namunaa kwésewe. mirámó owáíná onondá umbai-yántáá'á mayánááowe Ísu siráíye.

21

ketor-íníntí Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.

Mááka 12:41-44

¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména tuwánómbo óntambo túwón-anaveumpimba sáwívar-óisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana

² moórá-ketor-íníntí íma óísamba makón-íníntí téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwómbo Ísu awánéna

³ kwená kwayó-kwáásíyávéna séna árai'a simátime'a sé'a minkétór-íníntí kómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontankomba usáyaaitaiye.

⁴ miwímá sáwívar-óisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-óisampinkemba mütú'a túwáimba póna óísan-iyaaimba méníye Ísu siráíye.

anóm-bono'-namba tawísí-áimbá siráin-kwasai.

Mátíyu 24:1-2, Mááka 13:1-2

⁵ súwasa évakarawai anóm-bono'-nantavesa sésa kawer-óntánkákémbá úmakaawe. Áánútumba ámakaaan-tantaa'a konaarirí úmakaawata awánéna aamoiyá kwéune suwaná

⁶ Ísu séna aáno kwaási tésa awánaan-tantaa'a amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaa tíníye siráin-kwasai.

Mátíyu 24:3-14, Mááka 13:3-13

⁷ Ísu mináimbá súwasa áísaa esa sésa anóndakoo emó sénda nósa-tawaiya tíníyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a Ísomo símbá mirá íníyeya sénaumno suwaná

⁸ Ísu séna kampar-áimbá ís'é'a áraire sevó kárákwiyoro. sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásinankaiwai únda póna minkánáá sáwíyanka'a tíníye sénááowe. mirán-áimbá síyawai tínaeemba íma kwáráaro.

⁹ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. ísáyána íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé.

¹⁰ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tíyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tíyáaro sínsa usásinesa áái'a tíyánááowe.

¹¹ ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. sáwíva-kwaasi tí'a íníye. kwíyómpa'a ó'on-o'on-tantaa'a paárína'a awáné'a táátavai ónááowe.

¹² mintántáá'ó ímo paárínasa keinárawa'a táto'mai sáwí'a umátinkesa mono'-náúmpá'á mono-káwáá-kwáásí aavimbá maitinkésa ándáva'a mótkanaaowe. kentáváímó

asiramáimo máyáantavesa táto'mai anón-kwaasitopare kámááni-kawaa-kwaasitopare mótinkesa aai simátinkaiya'a

¹³ minánón-kwáási kesáái simátimenaaoowe.

¹⁴ aaimó simátinkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba íyana tirunkó íma umbai táino.

¹⁵ minkánáá kawer-ímáyáá timé'a aai tááka'a tínkáana'a síyasa kentí namuro-kwáási íma kanaán-umai kentáái araaísésa íma usáyaaítanaaoowe.

¹⁶ kentinóvowiye kentifá'awaawiye kentimááraawiye kentí kwaásiye tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aai simátinkaiyasa keinárawapinkemba évakarawai tínkamiya'a puwónáaoowe.

¹⁷ kentáváímó asiramáimo máyáantavesa amáparawai tíyamba umátinkanaaoowe.

¹⁸ mirá ésa íma timambá tínkambai ánášanaoowe.

¹⁹ asiramáimo maé'o é'a kawé'á umái ménaaoowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Mátíyu 24:15-21, Mááka 13:14-19

²⁰ Ísu mináimbá simásuwena séna Yérúsaremu-naopa'a namuro-kwáási taúkúmaraiya'a sé'a amápa-tantaa'a tawísíyuwanaaon-kanaa tiyé sénááooe.

²¹ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaísésa iyónááooe. naaópa'o máyaiyan-kwaasi mindáópa'a tuwésa kóyáwé ónááooe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyónááooe.

²² minkánáá Áánútu sáwí-meyamba tímínana Áánútun-aai aúvái-kwandaavinken-aimba paáriníye.

²³ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarrar-inimba minkánáá sáwí'a ónááooe. Áánútu maankwáásíyávéna áwáá'a tiyínana anón-umbai tániye.

²⁴ ó'om-baravakewai évakarawai ayáátáá'-mankara'nei tínkamesa évaka'a tí'maesa ó'on-o'on-kwaasiti maravá'á mótinkesa ó'onkaa-kwaasi Yérúsaremu-naopa'a kárákwiyesa sáwí'a íyana Áánútu séna kentí kanaamá ánásaíye síníye Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Mááka 13:24-31

²⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna aaváúrá'á kwíyónka'a oká'á ó'on-o'on-tantaa'a paáriníye. marapá'á ó'on-o'om-bapaken-kwaasi umbai tiyániye. uwí-nónkó anónka'a áái kwésena tuvántáava ínasa kwaási inkaisénááooe.

²⁶ kwíyónko tora'naára'a ínasa kwaási sésa nóra íníyo sésa tiyántámba kwétainasa táátavai kwéesa anón-imayaa ónááooe.

²⁷ kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímba kúmóna'a suwánanaaoowe.

²⁸ kemó súnnda-yantaa'a ááimba ásámai paárina'a mósá awánanaaoowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanin-kanaa sáwiyanka'a tínimba pó'a to'mayaa umái mé'a mósá awánaaro Ísu siráíye.

²⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-tai nai-táigó áwí'a víki mindágwara ó'on-taigwara'a imáyaa oró.

³⁰ aráságáyómó agayáinda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwiyanka'a tíníye sénááooe.

³¹ mirámó intembá kemá súnnda-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba sáwiyanka'a tíníye sénááooe.

³² árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó súnnda-yantaa'a paáriníye.

³³ kwíyómba maramá ánáseinana kesáái íma ánásená úwoi kwaíkwaí'a íníye Ísu siráíye.

³⁴ Ísu simásuwena séna kentúra'a kárákwiyoro. uwo'aó'-nómbá né'a kavóná mé'a marapá-tántáá'á anón-imayaa ováínivo. mirámó kwé'o é'a íma imáyaa kwéiyanka'a kumúnavainivo kárákwiyoro.

³⁵ kívo'o aumakáawanamo ímo imáyaa imbó kwaígomo tavágwintemba ó'on-o'om-baravaken-kwaasi íma kwéisenka'a kumúnavainivo

³⁶ kárákwiyoro. námúnaa símae kwéiyiyana kemó súnnda-yantaa'a kentópa'o tína'o é'a asiramái é'a kwaási úrandako súranka'a ménaaoowe Ísu siráíye.

³⁷ minkánáávímba aasiyaasi-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenáái simátíma'maena kwéiyena enónka'a máápa'a kumbéna Óríve-omapa'a no'wáámba umái'mai kwéuwasa

³⁸ sáwíva-kwaasi aaváyaavimba ááéma Ísun-aai isánáe sésa anóm-bono'-naumpa'a umái'mai'a úmae iráawe.

22

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:1-5,14-16, Mááka 14:1-2,10-11, Yóni 11:45-53

¹ naaová'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama sáwiyanka'a túwasa

² mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé Ísuna ámááyu-aimba suwaná úwoi-kwaasiyavena táá'a kówasa íma avora'á tátoranaumne siráawe.

³ suwaná Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkewai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakérióti póna Sáátáánigo kwenarumpimbá koména imáyáa amúwana

⁴ mono-káwáá-kwáásítópare mono'-náká'ó kárákwirowaitopare kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa

⁵ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná

⁶ Yútási owé séna ímo kwaásimo mépa'o é'a nóraumai Ísumba agaráátinkáanasa tátoranaao-imayaa áámiba ásámai uráíye.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Mááka 14:12-21, Yóni 13:21-30

⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a

⁸ Ísu Pítaante Yóninte tí'maréna séna tíyótaasa í-tánómbá kogwégauviyata komandaano súwasarai

⁹ mindárai sésarai náávava kogauvóyauyo suyaná

¹⁰ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámo maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo. kwemó naaúmpa'o iyínanamo

¹¹ naankó avowámó máyáínakai kosimámekai anóndakoma áisaa ena séna kesí kwayó-kwáásíyé nán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámekaiyo.

¹² kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayaampa'a agaráátinkaniye. kísuvu'o umándanaaon-tantaa'a mimpimbá kwáyáíye. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausinkáakaiyo súwasarai

¹³ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

Ísu kwená kwayó-kwáási toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 26:26-30, Mááka 14:22-26, 1 Kórinti 11:23-25

¹⁴ tanómba nánáaon-kanaa túwasa Ísuwe kwená aantá-kwaasiye toómbó naívá'a komáyówana

¹⁵ Ísu simátimena séna sáwiyanka'a sí'a índai'a umásinkanaaon-kanaa íma tiráina'a ááema tíyótaasa í-tánómbá keinárawate nánaumne-imayaa úmae iráunda ívé'a minkánáa paárimba póta nánaumne.

¹⁶ simátime'a sé'a marapá'á maantánómbá íma ókwara'a nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaipa'a maantánónkóná áámiba avora'á kwáyaina'a nánaumne séna

¹⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna maimái moórá-mora-umai naaró.

¹⁸ simátime'a sé'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaipa'a mé'a ókwara'a nánaumne séna

¹⁹ péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímaturwena séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma tuwánaumne. miráumai kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae iyóro súwasa

²⁰ toómbá násúwówana ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna pérétimo tímúntemba miráumai ándá-aran-domba tíména séna mindá kesí naaemán-íye kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaisa'a miráumai kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae iyóro.

²¹ kembó namuro-kwáásír'ó agaráátinkaniwai keséya ména toómbá kwéniaye.

²² naaová'á Áánútu séna kwaási úrandako puwíniye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásímó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayániye Ísu súwasa

²³ kwená kwayó-kwáási keáimbá sésa nááva mirá ínisana siyó siráawe.

aiva-kwáásítí kwaasí.

²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí keáín-keaimba sésa kentáávínkembá nááwa aiva-kwáásí-í'a ínियो kwésuwana

²⁵ Ísu séna marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyái kwentáyai'a ésa sésa kentáásí anón-kwaasi kawé'á kwéowe siráawe.

²⁶ keinárawa'a miráumaimo anón-kwaasimo ontembá ima mirá oró. keinárawapinkemba anómba ménae síyawai amáparawaiti mayái túwa'naa oró. usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á máráaro.

²⁷ marapá-kwáásívínkembó toómbó ménamo kwénaiwai anón-kwaasin-ivo kisuvo' kwéumamiwai sáwiyán-kwaasi imbánivo kemá kentí anóndako ima mirá é'a kentí kwayó'nákáání'a kwéune.

²⁸ mirá úná'a kembó sáwí'o umásinkáanka'a kesé mé'a ima síyukaawe.

²⁹ kesivo kentávéna séna kwaási kawááuwu siráintemba keinárawatave'a mirán-áimbá simátimenaumne.

³⁰ kwaási kawáá ondará'á mé'a toómbá kwéne'a kawáá ondará'á mé'a Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-aanimbaati minándárákén-kwáásí táái isé'a taainkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

Pítaa ánaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Mááka 14:27-31, Yóni 13:36-38

³¹ Ísu Sáímonimba arumbá umánkena séna Sáímoniyo isaaó. owáímó to'máímó tuvimpí owanamó arú'ó marapá kúmíساسano anónka'a mósá máyáantemba kawé-tántáá'á mósá maé'a sáwí-yantaa'a úwoi kwáyaindayavena Sáátáánigo tísaa umai isánáe sína'a

³² mindáyave'a Áánútumpa'a námúnaa sé'a kesémo aráápamái máyaanda siyuwáanavo sé'a námúnaa siráumne. emá siyuwé koyauweré kesí kwaási asiramátinkao Ísu súwana

³³ Pítaa séna Ísóigoo ándáva'o áí'maesamo kwíya'o é'a kesé kóyauye. tuvuwíyamo puwína'o é'a kesé puwóyauye Pítaa súwana

³⁴ Ísu séna Pítao simáme'a sé'a ívé'a kokórigo ima áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se ima awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena siráiyé.

³⁵ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna óntambo inaaínaaimó síi-únámbá ima maimaé'a toón-únámbá ima maimaé'a kwé'a tísamái ánáamba ima maimaé'a koró mináimbá ááéma sé'a ti'mákaunda moórá-yantaatave'a aaváán-kuráina'iyó súwasa miwí sésa ímaníye suwaná

³⁶ Ísu séna ívé'a óntan-unamba makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. toón-únámbá makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. taánasatama ima makáiyawai miwítí paákákén-únánkwátói ó'owima tímésa óntamba mairésa taánasatama meéyán-uresa koró.

³⁷ simátíme'a sé'a naaóv'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Áísaya agaimaréna séna eráí'maesá sáwí'a uráan-kwaasi ermépa'a móankaraawe agaimaréna siráimba kentávéna siráimba póna paáriníye Ísu súwasa

³⁸ kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo kae-tánasatama makáumne suwaná kwemó sún-ainkona ááimba ima isóntavena séna á'aniye Ísu siráiyé.

Ísu Kétésémaniva'a siráin-kwasai.

Mátíyu 26:36-46, Mááka 14:32-42

³⁹ Ísu simásuwena máápa'a kuména Óríve-omapa'a umaé'mae kwéuntemba iyúwasa kwená kwayó-kwáásí ánaemba kwa'maésa

⁴⁰ iyúwana Ísu simátimena séna Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyaváínivo Áánúmpa'a námúnaa seró séna

⁴¹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónda'an-íye séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba

⁴² séna kesivoó embó ankáinamo e maanúbái-yántáá'ó kesópa'o tinimba maisiyuwéna ánivo kesí imáyáa ima kwáréna'a ená imáyáa kwaráano súwana

⁴³ Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai paaréna asiramánkarowana

⁴⁴ arunkó anón-umbai tówana Áánútumpa'a námúnaa asiramái kwésuwana umisimá naaeráámbá marapá'á úmae kumúwana

⁴⁵ námúnaa simásuwena usásinena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tirunkó umbai tówasa tuún-kwaigurówana

⁴⁶ tayúsena tasimátimena séna tuúmó kwáyáamba usásine'a námúnaa seró. Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyaváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró Ísu siráiyé.

*Ísumba tátokaan-kwasai.**Mátíyu 26:47-56, Mááka 14:43-50, Yóni 18:3-12*

47 Ísu mináimbá kwésuwana sáwíva-kwasai kwétuwana Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási kwemá misáwívá-kwáásívimbá aiva'á téna Ísumba parugará umánkaindayavena Ísuna egwaa'á túwana

48 kampakómbá kwéuntavena Ísu séna Yútásiyo kemá kwaási úrandakomba kesi namuro-kwáásirá'ó agaráátínkéndayavai parugará kwéumasinkaane súwasa

49 Ísuwe máyówai moórá-yantaa'ó paárinin-imayaa ésa sésa Ísóigoo taánasataneiya karánaumno suwaná

50 Ísuna kwayó-kwáásivinkémbá moórawai taánasata maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígón-áá'a agáúsuwuwana

51 Ísu étuwaaó séna minkwáásígón-áá'a maimái kawé'a umánkaraiye.

52 kawé'a umánkowasa mono-káwáá-kwáásiyé mono'-nánká-káwáá-kwáásiyé anón-kwaasiye Ísumba tátoraianesa tamáyówana Ísu simátimena séna kentáv'e'a umóyán-kwáásímán-iyé sé'a pó'a taánasatagwara ányatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe.

53 sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé máyaundara'a íma kembá tátokaawe. ív'e'a kentí kanaamá tisa'á tunínkóná asirayánkwárá'á mé'a kembá tátoranaaowe Ísu siráiyé.

*Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.**Mátíyu 26:57-58,69-75, Mááka 14:53-54,66-72, Yóni 18:12-18,25-27*

54 súwasa Ísumba tátoresa áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankowana Pítaa tínaemba nénka'a teémáyomba

55 mindánkóná naamaúva'a iramá agaimarésa máyówana Pítaa miwísé mara'á tamáyowana

56 iramá kawé'a umái kwégowana moórá-kwayor-arasigo téna Pítaamba takarákéna séna minkwáásígó kwesé máiwain-iyé súwana

57 Pítaa séna imanivo kemá íma awánáúnda-kwaasiman-iyé súwana

58 sáwíyanka'a moórawai Pítaamba taawánéna séna kwená kwaásivinkenda'a óne súwana Pítaa séna kemá imaníye súwana

59 sáwíyanka'a moórawai Pítaantavena asiramái séna árai'a sune. Kárírivakenda'a póna kwená kwayó-kwáásivinkéndá'an-iyé súwana

60 Pítaa séna emó sénda-aimba íma kwéisaumne kwésuwana kokórigoma áái súwana

61 Ísóigo kwanténa Pítaamba awánówana Pítaa Ísóigo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a ív'e'ó kokórigomo ááimo imo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúndana'an-iyé síníyone siráimba mináimbá ááka'a maréna

62 máápa'a kuména áváaraumai ív'i'á taráiyé.

*Ísumba kanaáráá'a ánkaraan-kwasai.**Mátíyu 26:67-68, Mááka 14:65*

63 Pítaa ív'i'á tówasa Ísunka'a kárákwirawai kanaáráá'a ankésa tuvuwésa

64 aúrampa'a ampantanéi káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútumo usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésesa

65 ó'on-o'on-aimba simái sáwí'a umánkaraawe.

*monor-ánón-kwáásítópa'a Ísumba ánkaraan-kwasai.**Mátíyu 26:59-66, Mááka 14:55-64, Yóni 18:19-24*

66 aaváúmá usónka'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé ámáámba sun-kwáásiyé torupamá máyówasa Ísumba áí'maesa móankowasa

67 sésa Áánútumo usásinankaiwai Kárásitiya'ona simásimiyo suwaná simátiména'ó é'a íma kawé'a umái isánááowe.

68 moórá-aimbo tísaa ona'ó é'a íma simásimenaowe.

69 kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáiná ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á uménaumne súwasa

70 amáparawai sésa ewá sé Áánútu ááninko úne kwéseno suwaná Ísu séna á'a sewé súwasa

71 miwí sésa kwesávái siráimba póta mináíntávéta aavintá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwánaumne siráawe.

23

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyú 27:1-2,11-14, Mááka 15:1-5, Yóni 18:28-38

¹ mináintávésa misáwiváráwái usásinesa Ísumba áí'maesa Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máankesa

² aaimá simánkesa sésa minkwáásígó Yútaa-kwaasi kampar-áimbá simátimena miwítí imáyáa simái sáwí'a kwéena séna Árómáan-kamaani-anondakomba táákisi-ontamba íma áméro kwésena kwesávái séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á é'a Áánútu usásisinkaiwai úne siráíye suwaná

³ Páírátí Ísumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánarái oónó súwana Ísu séna á'a séne súwana

⁴ Páírátí mono-káwáá-kwáásíyáváiyé úwoi-kwaasiyavaiye séna minkwáásígó íma sáwí'a uráisa'a awánúumne súwasa

⁵ asiramái sésa Káíriri-ayampa'a kwaasiti imáyáa kwéyavisena minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a taména mirá kwéíye siráawe.

Ísumba Érótinopa'a máánkaraan-kwasai.

⁶ suwaná Páírátí mináimbá iséna séna Káíriri-ayampakendaraiyo súwasa

⁷ owé mináyámpákéndá'án-íye suwaná imáyáa éna séna Éróti mináyámpákén-káwááná'á póna ívé'a maanká'á Yérúsaremu-naopa'a tamáyáimba póna ai'maráanana kwenópa'a kwínana kwemá isáníye Páírátí simásuwena ai'marówasa áí'maesa Érótinopa'a máánkaraawe.

⁸ ayáátááka'a Éróti Ísuntavena kwésun-aimba iséna Ísumba awánaanana ímo awánáúnda-mayai mayáína'a awánanae súwasa Ísumba Érótinopa'a máánkarowana awánéna aamoí éna

⁹ ó'on-o'on-tantaatavena áísaa úwana Ísu íma aai súmba úwoi máyowasa

¹⁰ mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé mésa Ísumba simánkón-aimba asiramái suwasá

¹¹ Érótiye kwená i-kwáásíyé Ísumba simái sáwí'a kwéumankesa kanaaráa'a ankésa anón-kwaasiti unáánkwátóí umánkesa áí'maesa Páírátinopa'a ókwara'a máánkaraawe.

¹² ááéma Érótiye Páírátíye aaisambá sirááyamba pósarai minkánáámá kawé'á umái máyóyasa Ísumba áí'maesa ókwara'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyú 27:15-26, Mááka 15:6-15, Yóni 18:39-19:16

¹³ máánkarowana Páírátí mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye tááyena ¹⁴ séna minkwáásí kesópa'a máanke'a sé'a kwaásiti imáyáa simái sáwí'a kwéíye kwésese. kentúranka'a áísaa únana simánkán-ainkona ááimba íma kwáyáisa'a awánáúumne.

¹⁵ Érótiye áísaa úyamba mináínkóná ááimba avakáá uwááekai úyana ai'maráísasa áí'maesa kesópa'a tiráawe. tuvuwíyanamo puwínini'a uráimba

¹⁶ pó'a i-kwáásí senasá áwiruku'a násúwéwa'a ayúrankanauumne súwasa [

¹⁷ Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba moórá-kwaasi tááyowana Páírátí minkwáásí ayúrankowana miwítópa'a kúwana Páírátí séna Ísumba ayúrankanoe súwasa]

¹⁸ amáparawai anónka'a sésa ímanivo tuvuwíyana puwínivo Párapásimba ayúrankaao siráawe.

¹⁹ ááéma évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyómba moóráwái áwí'a Párapásimba kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarrowasa sésa Párapásimba ayúrankaao suwaná

²⁰ Páírátí Ísumba ayúrankanoe-imayaa éna simátimuwasanivo

²¹ anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwínino suwaná

²² Páírátí ókwara'a séna nóra-sawira uráína'iyo. tuvuwíyanamo puwínini'a íma uráimba pó'a i-kwáásí senasá áwiruku'a násúwéwa'a ayúrankanauumne súwasa

²³ anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwínino símae íyún-ainko Páírátin-aigomba usáyaitowana

²⁴ Páírátí miwí táái iséna owé séna kemó sentembá oró séna

²⁵ moóráwaimba ayúrankenka kámááni-kwaasi áái'o tíyómba moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarrowaimba tááyowaimba Páírátí ayúrankenka taaira'á tuvuwíyana puwíníye-imayaa untávéna Ísumba i-kwáásír'á tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Yóni 19:17-27

²⁶ timúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáirini-naopakewai áwí'a Sáimoni kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa Ísun-ánaaemba tiyó suwaná mirá úwasa

²⁷ sáwíva-kwaasi Ísun-ánaaemba kwa'mái kwéguwasa aaraiyómbá tirumbá umánkesa imá sirésa iví'á támaesa ánaaemba kwa'mái kwéguwana

²⁸ Ísu kwanténa séna Yérúsaremu-naopaken-inintono. íma kesí iví'á té'a kentí iyámpóiyavaiye kesáváiyé iví'á taaró.

²⁹ Yérúsaremu-naopa'a sáwí-kanaama tínimba ageiníné ímo iyámpóimo tinkésamo náámbo tímakaan-inine aamoí kwéesa iyámpói-iyaaimba p'ó'a inkaisé'a kónaumne sésa aamoí kwéowe sénááowe.

³⁰ minkánámó tínimba sáwíyan-omakontavaiye anón-omakontavaiye sésa ááema pukónáivo kítímae kusiráápao sénááowe.

³¹ kemá auná-tairaani'a únda pósa sáwí'a kwéumasinkaavo keinárawa'a aáyánkayan-tairaamba ombá pósa sáwí'a anómbe umátinkanaaowe Ísu siráiyé.

³² Ísu súwasa kae-kwáásí sáwí'a urááyan-kwaasigwara'a tí'maesa Ísunte tínkamonaé sésa tí'maesa

³³ mimbárágó áwí'a a'nómayaampare supa'á kurésa Ísumba taaira'á tuvuwésa évarevar-akwampa'a kae-kwáásí taaira'á tuvúsúmarowana

³⁴ Ísu séna kesivoó mayáigóná ááimba íma awánaresa kembá sáwí'a kwéumasinkaamba íma imáyáa e sáwí-meyamba íma tímé sáwí-imayaa maitiyuwaaó súwasa i-kwáásí sésa kwená unáánkwátói nááwa mayáníyono sésa taainkaar-urésa aávéima tésa usáyaaaitaindawai mayáníye suwasá

³⁵ kwaásiyomba mésa árimba awánésa Yútaa-anon-kwaasi kanaaráá'a ankésa sésa ó'owi túwa'naa ena Áánútumo usásinkaiwaimo énamo éna kwesávái kwenáúma áwa'naa íníye suwasá

³⁶ i-kwáásiyé kanaaráá'a ankésa ikaa'ó vón-domba maimaésa kwenópa'a tésa sésa naaó.

³⁷ Yútaa-kwaasiti kawááná'ó émo e esávái enáúma áwa'naa uwo suwasá

³⁸ ááema aúváima agaimakésa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'an-íye sésa agaimái Ísu a'nónká-táirá'á mósá makáawe.

³⁹ mósá márówana sáwí'o uyan-kwáásímó tínkamuyan-kwaasigorai moóráwai Ísumba kanaaráá'a ankéna séna Áánútumo usásinankaiwaimo émo e enáúma áwa'naa e kenkáigwára'á súwa'naa uwo súwana

⁴⁰ moóráwai séna íma mirá siyó. Áánútun-áá'o kwéinkaiseraai mirá íma sésino. kwembó sáwí-meyambo kwéamentemba kenkáigwára'á mirá kwéowe.

⁴¹ kwemá íma sáwí'a uráiwaimba sáwí-meyamba kwéamevo keirái sáwí'a uráuyawainkai sáwí-meyamba kwéumasinkaawe séna

⁴² Ísuntavena séna Ísuwo ená kwaási kawáá indará'á kesí imáyáagwara'a uwo súwana

⁴³ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'a kesé kawé'-mápá'á méníyone Ísu siráiyé.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Yóni 19:28-30

⁴⁴ súwana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena aaváúmá kaapa marówana túnkumba

⁴⁵ anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba taváákaarumai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba onta tisuwówana

⁴⁶ Ísu anónka'a séna kesivoó kesimambá enayáámpimba kwéto'maraumne simásuwena puwúwana

⁴⁷ i-kwáásítí kawáánákó Ísumo puwúmba awánéna Áánútu áwí'a mósá maréna séna árai'a arupí-kwaasiman-íye súwasa

⁴⁸ sáwíva-kwaasi koawánanaumne sésa torupamáí máyón-kwaasi Ísumo puwúmba awánésa tirunkó umbai tówasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwasá

⁴⁹ Ísuwemo naaún-kwaasiye Káírí-ayamapakemba Ísun-ánaaemba kwa'maésa Yérúsaremuva'a tirón-inine nénka'a tamésa amápa-tantaa'a awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Yóni 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ awánowana moóráwai áwí'a Yósépi Yútiyaa-marava'a Árimátíyaa-naopakewai kwemá kawe'ná'á arupí umái máyowai Áánútu kwená kwaási kawáá íníye séna amu'maréna póna Ísumbo tuvuwónáe sun-kwáási tááiyavena íma owé siráiwai kwemá

⁵² Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana owé súwana

⁵³ Ísun-auma taairakémbá tamaimái aúná-ampantavimba asááumai maimaésa kwaási aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámaresa kwaási íma makóm-buri-aivimba mámaresa

⁵⁴ toómbó áká'maimo to'mayaa un-kánáá Yútaa-kwaasi agándon-kanaa sáwiyanka'a tíníye kwésuntavesa Ísumba utamánkówasa

⁵⁵ Káririvakembo Ísun-ánaembo kwa'maésamo tirón-inimba Yósépi-ánaemba kwa'maésa tésa Ísumbo utamánkomba taawánésa

⁵⁶ tayauwerésa áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa unká'á agándon-kanaama túwana ámáámbo sunten-umái úwoi méraawe.

24

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-10, Mááka 16:1-8, Yóni 20:1-10

¹ agándon-kanaama úwoi máyówana ánásowasa aaváumá usónka'a áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa úmakom-basawemba maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kwésa

² awánomba anón-ontamba óikakemba á'a akwátukowasa awánésa

³ mimbúri-áír'á íyúmba Ísóigo Ísun-auma íma kwáyowasa awánésa

⁴ anón-imayaa ésa awánomba kae-kwáásirái tógáyagaya ún-unankwatoí urésarai egwaa'á máyóyasa tuwánésa

⁵⁻⁶ táátavai ésa kivaivowasarai sésarai púwisa'o máankaraam-buri-aivimba íma máyáivo usásinena kóuraivo íma maampímbá avakáá-oro. kwemá Káririva'a úwoimo máyáinka'a simátimákain-aimba imáyáa oro.

⁷ maará séna kembá kwaási úrandakomba sáwí-kwaasira'a timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne siráíye suyasá

⁸ isésa simátimákain-aimba tááka'a marésa

⁹ mimbúri-áímá tuwésa kwésa Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye mináímbá kosimátimesa

¹⁰ minínímbá moórá Mágátáraa-naopakembo áwí'a Mária'yaa úwana moórá araámáó kwemá Yémésimba anówama úwana moórá Yóánana úwasa miwísé máyón-inimba Ísuna aantá-kwáásiyávésa mináímbá kosimátímúwasa

¹¹ isésa sésa úwoi kampar-áímbá sewé simásuwesa úwoi máyówananivo

¹² Pítáa usásinena ísaaiséna utamánkóm-buri-aivimba kokivairena awánómbo ampan-tanéímó asááúmaesamo máutamankaron-ampantawe su'mai kwáyowana awánéna koy-auweréna mindáyavena anón-imayaa uráíye.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Mááka 16:12-13

¹³ anón-imayaa úwasarai mitáwai Ísuna kwaásivinkemba kae'nárai Éméyási-naopa'a kóyáe siráái. mindáopa'a Yérúsaremuva'a ayáatáákakaamba kwáyowasarai Éméyási-naopa'a kóyáe sésarai Yérúsaremuva'a tuwésarai aampa'á kwégwesarai

¹⁴ Ísumbo éiron-aimba símaesarai kwéguyana

¹⁵ Ísu egwaa'á téna minkáé'náraiye kwéguwasarai

¹⁶ awánoyana Áánútu túrampa'a túntinkarowasarai íma aúyamai kawer-uyaná

¹⁷ Ísu séna nóin-aina aampa'á símae kwégooiyo súwasarai minká komésarai tirunkó sáwí'a kwéuwasarai

¹⁸ moóráwai áwí'a Kériyópasi kwemá séna ívé-kanaama Yérúsaremu-naopa'a tóyo ésa éiraan-tantaa'a awánaraavo eyáama íya awánaraano áísaa ena súwana

¹⁹ Ísu séna nóra éiraana'íyo súwasarai mindárai sésarai Ísu Násáretivakewaintavairai kwésuye. Áánútun-aaí siráiwai Áánútu aúranka'a asirayám-báyái kwémaena asirayán-áímbá kwésimasimisata ísaraumne.

²⁰ kentáási anón-kwaasiye mono-kawáá-kwáásiyé Ísumba tuvuwíyanesa Áróamáani-kamaani-kwaasigomba áméwana owé sisasá taaira'á tuvúwówana pukáíye.

²¹ kesáá Ísareri-kwaasiya séta kentáási kawáánári'a éna Áróamáani-kamaani-kwaasi usáyaaitaniyeya siráundaya tuvúwówana pukáíye. moórá-ainkwara'a kwáyáíye. tuvúwówana pukáimba kaumbo-táwai maisukáíye.

²² évakar-inimbo simásímén-ainta saátavaiya kwéune. ívé'a aaváyaavimba ááéma utamánkaraapa'a kombá

²³ kwenáúma íma kwáyáísasa koawánésa koyauwerésa tésa sésa kwíyómpakendarai tuwánáúnasaraíya sésarai pukáimpinkemba usásinkaiye séye tasewatá

²⁴ kentáávínkémbá évakarawai utamánkaraapa'a koawánaawana minínímbó sentembá mirá éna íma kwáyáísasa awánaawe suyaná

²⁵ Ísu séné sáwí-imayaagwara'a óye. naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai agaimarésa siráan-aintavekai íma ááéma áraire kwéseye.

²⁶ Áánútu usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkanaaombanivo ságyan-ayampa'a uméniye mirám-biran-aimba Áánútu siráíye.

²⁷ Áánútun-ai aúvávinkemba kwentávésa siráan-ainkona ááimba simátímakaiye. mináímbá Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara minkákémbá Áánútun-ai sirón-kwaasi agaimarésa siráan-ainkwara'a simátímakaiye.

²⁸ simátimuwasarai kuyan-dáókona egwaa'á kuyaná Ísu kógwéyaaítowasarai

²⁹ mindárai tátoresarai asiramái sésarai sáwíyanka'a enánivo kesérai méniyone suyaná mindáraiye naaúmpa'a uména

³⁰ toómbá náyanesa kwéuwana toómbá maisoréna Áánútumpa'a súwi séné topámbai tímúwasarai

³¹ awánésarai Ísumba aúyoyana aúyokuwasarai

³² sésarai aampa'ó túyanamo Áánútun-ai aúvávinkemba simásímisanarai sirunkó anón-aamoi kwéiye siráíye.

³³ mináímbá simásuwasarai usásinesarai koyauwerésarai Yérúsaremu-naopa'a tuyambá Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye toru-pamáí máyómbe tuwánoyasa

³⁴ miwí sésa árai'a Ísóigo pukáimpinkemba usásinena Sáimoninopa'a paárisana awánériye suwasarái

³⁵ mindárai aampa'ó kuyan-áímbá simátimesarai sésarai toómbá topámbai símisakai Ísóigomba aúyaraúye siráíye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Mááka 16:14-18, Yóni 20:19-23

³⁶ mináímbá kwésuyana Ísu paaréna miwítí avumpimbá ména aánoumai máéro súwasa

³⁷ inkaisésa kwaántá sewé sésa táátavai uwaná

³⁸ Ísu séné íma táá'a kaíno. íma kaer-imáyáá é'a

³⁹ siyáánarumpin-avigwara sísamaivin-avigwara'a awáné'a kentávé'a kwemán-iye seró. kwaántá-kwaasi amagwárá ayáántánkwara'a íma kwáyáivo kembá úwoi kwáyáivo suwáné'a sine'á tátoraaro

⁴⁰ Ísu simásuwena ayáánarumpin-avigwara aísamaivin-avigwara'a agaráátinkowasa

⁴¹ anón-aamoi kwéesa táátavai ésa anón-imayaa kwéuwana kwaántán-iye sevó séné Ísu naí-yántáá'á makáao tísaa ena súwasa

⁴² agaimakón-doyaa'a ámúwana

⁴³ maimái túranka'a naráíye.

⁴⁴ násuwena simátimena séné kesé úwoi máyaundara'a maará sé'a kentávéna Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara Áánútun-ai sirón-kwaasi agaimarésa siráan-ainkwara monor-ímá agaimarésa siráan-ainkwara'a árai'a paáriníye simátímaundawe.

⁴⁵ Áánútun-ai aúvái-kwandaavinkemba kawé'á umái isánááontavena miwítí imáyáa kawé'á umátínkaraiye.

⁴⁶ Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séné Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwínímbanivo kaumbo-táwai maisuwéna usásinainasa

⁴⁷ kwená asirayánkwará'á mésa aiva'á Yérúsaremu-naopa'a simátimesa minkákémbá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mósimatim-besimatim-esa sésa kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye agaimaréna siráíye.

⁴⁸ awánaan-aimba simátíma'mae'a koró.

⁴⁹ kesivo asiramái séné tíméndawaimba ai'maráanana keinárawate kumbéniye. Yérúsaremu-naopa'a máyaiyana keinárawapimba kumbéna kwíyómpaken-asirayamba tímína'a awánaan-aimba simátíma'mae'a koró Ísu siráíye.

Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.

Mááka 16:19-20, aantá-kwaasi 1:9-12

⁵⁰ simásuwena Ísu tí'maena Yérúsaremuva'a tuwéna Pétáni-naor-egwaa'a koména ayáándeí káátarena séna Áánútu kawé'á umátinkaiye

⁵¹ kwésimatimuwana Áánútu airówana kwiyómpa'a iyúwasa

⁵² Ísuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa tirunkó anón-aamoi kwéuwasa koyauwerésa Yérúsaremu-naopa'a tésa

⁵³ aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a kwéiyesa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

Árúku kemá súnda-aimba ánásaiye.

Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Yóni Ísun-aaí agaimakáiyé. Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yóni kwemá séna Ísun-aiiyavai áraire sígwáé séna maarán-áimbá agaimakáiyé. Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima marapá'á maránkaraimba kwemá Ísuman-iyé. Yóni séna kwemá Áánútun-aaigoman-iyé siráiyé. Ísu Áánútu ááninko sáwi-imayáao tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiman-iyé sénááontavai Ísu kawé'-má'yái ímo awánarom-bayai mairáiyé. évakarawai kwenááiyavai áraire sésa kwená aampa'á kwárówasa évakarawai kamparé sésa simái sáwí'a umánkaraawe. Ísu Áánútunopa'o iyí-ámbá éna áraikona ááimba éna maí'maí'a ónááowaina ááimban-iyé-aintavai áraire sewái Ísu aúnái'a umái maí'maí'a ónááoni'a kwéumatinkaiyé. aúnái'a umái maí'maí'a kwéomba ááimba kwéasaawe. mirán-áimbá Yóni agaimakáiyé.

¹ ááinka'a maramá íma kwáyonka'a Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima kwenáwí'a Áánútun-aaigoman-iyé. Áánútun-aaigoma aasiyaasí ména Áánútuwe ména kwemá Áánútuma póna

² ááinka'a Áánútun-aaigoma Áánútuwe ména

³ amápa-tantaa'a úmarowana Áánútu imáyáama amúwana amápa-tantaa'a minkánáá paárurain-tantaa'a úmakaiyé.

⁴ Áánútun-aaigoma kwaásimo maí'maí'o ónááowaina ááimban-iyé. miraúmai kwemá kwaásivimba sáma kamátinkena

⁵ túnin-ayampa'a sáma kaisaná túnin-tantaakoma sámo kain-tántáákómbá íma usáyaaítana uvisinkaiyé.

⁶ moóráwai áwí'a Yóni máyowana Áánútuma ai'maréna

⁷ sámo kain-áimbá maimaé amápa-kwaasiva'a kwinasá mináimbá isésa sésa árai'a Ísu Káráísítima kwaási sáma kamátinkaiwaiman-iyé sígwáé súwana

⁸ Yóni kwemá íma sámo kamátinkaina'a póna sámo kamátinkaindawain-aaí maimaéna kuráiyé.

⁹ Áánútun-aaigoma amápa-kwaasivimba sáma kamátinkaiwaiman-iyé. Yóni simátimákainka'a Áánútun-aaigoma marapá-kwáásivimbá kumpaáruraiyé.

¹⁰ Áánútun-aaigoma maramá tarórumakena marapá'á kumbáyowasa marapá-kwáási kwená ááimba íma kawé'á umái awánaraawe.

¹¹ kwenamáápa'a kumbáyowasa kwenamááraa íma paru umánkomanivo

¹² évakarawai paru umánkesa kwentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé suwaná póna miwíyávéna séna Áánútuna iyámpóiyomban-owe siráiyé.

¹³ kwaási kentí imáyávinkení'a umái kwématinkaavo Áánútuna iyámpói íma miráumai Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe. Áánútu kwená imáyávinkemba umátínkáimba pósa Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe.

¹⁴ Áánútun-aaigoma kwaásima aúkena marapá'á ména kentáávimbá máyowata awánarumne. paru-yántáákwará arupí-yantaakwara'a kwempímbá sáwíva'a kwáyon-kwaasi póna ságayankwara-kwaasi úwata awánarumne. avowámá ááninkomba kímborawaimba póna ságayamba amúwana miságáyáankwará'á máyowata awánarumne.

¹⁵ Yónima kwentávéna amápa-kwaasi simátiména séna kembá íma masínkaraanka'a kesínaembo tñiwaima kweínónkáámbá paárurena ména póna kembá usáyaaítaraiyé siráunda-aimba minkwáásiyávé'a siráumne siráiyé.

¹⁶ paru-yántáá'á kwempímbá sáwíva'a kwáyáiwaima póna kentáá kawé'á kwéumasinkavata kwiyé.

¹⁷ naaóvá'á Áánútu Mósesimba ai'maréna séna kesí ámáamba simátimiyo séna naaémbe Ísu Káráísítimba ai'maréna séna parumó íi-yántáá'á arupí-yantaa'a móruntimiyo siráiyé.

¹⁸ naaóvá'-naovakwara ívékwara'a marará-kwáási Áánútun-ane'a íma awánaraambanivo kímborawai ááninkoma kwesé ména mimbórái'a umái ména póna kwéagaraasinkaintaawe.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:7-9, Áríku 3:15-17

¹⁹ Yérúsaremu-naopakemba Yútaa-kawaa-kwaasi mono'-máyaí-kwáásinté Árívai-andaraken-kwaasiyonte tí'marówasa Yóninopa'a tésa áisaa esa sésa emá nááwa'ono suwaná

²⁰ Yóni íma umémpa'a tuwómba avora'á séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráisitima íma kemá úne súwasa

²¹ emá nááwa'o. Íráiyaa naaóv'á á Áánútun-aaí simátímakaiwaiya'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa miwí sésa naaóv'á á Áánútu séna kesáái simátiminiwai Mósesiraan-kwaasi ai'maráanana kumíníye siráimba kwemá ewá'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa

²² miwí sésa nááwa'ono súnaya simásimenda-aimba si'mákaawaiya kosimátimenaumne suwaná

²³ Yóni simátimena séna Áánútun-aaí simátímakowaima áwí'a Áísáya naaóv'á á agaimaréna séna

kavóná-marava'a moóráwai ména aayamáirakemba séna Ísóigona aamba kwirankánááomba kwená aamba arupí iyana minámp'á kwíno

siráimba mindá kemá úne Yóni súwasa

²⁴ taásaa-un-kwaasivinkemba évaka'a á máán-kawaa-kwaasi miwímá

²⁵ Yónimba áisaa esa sésa emó sémo Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úne. íma kemá Íráiyaama úne. Áánútun-aaí simátiminiwaima Mósesiraan-kwaasi íma kemá úne. emó siráandanivo nóintavai nombá kwévetinkaano suwaná

²⁶ Yóni séna kemá noné su'mai kwévetinkaunana kentí avumpimbó moóráwaimo máyáimba íma kwéawanaamba póna

²⁷ aáno kesinaeemba tindawaima kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kwená mayáímá kwémayaundayave'a pó'a kemá úwoi-kwaasi úne Yóni siráíye.

²⁸ Yótáni-nonkona menáváp'á Pétáni-naopa'a Yóni nombá kwévetinkowasa áisaa uwaná Yóni mináimbá siráíye.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²⁹ simásuvena usá aaváyaaraamba Ísumo túmba Yóni awánéna simátimena séna kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwísasamo Áánútumbo ámentemba kwétin-kwaasi amápa-kwasiti sáwí-imayaayavena ísámai maitiyuwáíndayavena póna puwíníye. mindáyavena Áánútu ai'maráísana kúmimba póna puwíníye.

³⁰ kembá íma masínkaraanka'a kesinaeembo tíníwaima kweinónkáámbá ména kembá kwéusayaaitaiyemo siráunda-aimba minkwáásíyáv'e'a siráumne.

³¹ Áánútumo usásinankaiwain-aaí isé'a nááwantavesa seéo siráunda isa'á nombá kwévetinkaunda pósa Ísareri-kwaasi kwembá kawé'a umáí awánanaaowe Yóni siráíye.

³²⁻³⁴ Yóni awánaron-aimba simátimena séna Áánútumo usásinankaiwaintave'a sé'a nááwa'íyo siráunda kwíyómpakemba Áánútun-amankoma mááiraamba úmaena kwenane'á kumbáisa'a awáné'a sááka'a makáunda póna Áánútu si'mákaiwaima séna nombá kwévetinkenana kesimankómá moórá-kwaasigo ane'á kumbáina emá awáné se Áánútun-amankoma tirumpimbá anómba umátinkaniwaiman-íye siráin-aimba sááka'a makáundara'a póna mirámó imbá awáné'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútu ááninkoman-íye Yóni siráíye.

Éndaruwe Pítaae Ísun-ánaemba kwakááyan-kwasai.

³⁵ simásuvena usá aaváyaaraamba Yóniye kwená kwáyó-kwáásíráíyé mésaya

³⁶ Ísumo kumba awánésaya uwaná Yóni séna minkwáásí Áánútu ai'mákain-kwaasi póna amápa-kwasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníye. kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwísasamo Áánútumbo ámentemba amápa-kwasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníye súwasarai

³⁷ mindárai isésarai Ísun-ánaemba kwáróyana

³⁸ Ísu kogwaténa métuwenena séna nóintavaiya'oyo súwasarai miwí tááivinkemba sésarai Araapaiyo náávana kwémaeno kwántámai sésarai anóndakoo náávana kwémaeno suyaná

³⁹ Ísu séna taawánaakaiyo súwasarai kwesé kuyambá mindáúmp'á á komésaya aaváúmá toraétáápa'a marónka'a komáyáawe.

⁴⁰ Yóni siráin-aimba iséna Ísun-ánaemba kwakón-kwaasi moóráwai áwí'a Éndaru kwemá Sáimoni Pítáa ávákoma póna

⁴¹ aiva'á awaaomá avakáá-umai awánéna séna Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaa máyáísa'a awánaraumne siráí. Mésíyaaawe-kwi'a kwántámai Kíríki-kwaasi tááivinkemba Káráísitiye sembá mináwíkoná ááimba Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé kwésewe.

⁴² Sáimonimba áí'maena Ísunopa'a tuyaná Ísu awánéna séna Yóni ááninkoma úne. enáwí'a Sáimoniye. moórá-kwi'a Pítaawe simánkaumne Ísu siráíye. miwí tááivinkemba Pítaawemo sembá anón-ontankowe kwésewe.

Vírípiye Nátáníyoe Ísun-ánaemba kwakááyan-kwasai.

⁴³ usá aaváyaaraamba Ísu séna Káríri-ayampa'a kónáe séna Vírípimba avakáá-umai áí'maena séna kesínaemba kwaraaó siráíye.

⁴⁴ kwemá Pétésáítavakemba Éndarunte Pítaantei naaópaken-kwaasiman-iyé.

⁴⁵ Vírípima Nátáníyomba avakáá-éna séna Mósesiye Áánútun-aaí simátimakowaiye Áánútun-aaí aúváiimba agaimarésamo siráan-kwaasigonta awánaraumne. kwemá Násáreti-naopakemba Yósépi ááninko áwí'a Ísuman-iyé súwana

⁴⁶ Nátáníyo séna kesáámó súndaya Násáreti-naopakemba íma kawe-kwáásimán-iyé kwésune súwana Vírípi séna taawánaao súwasarai

⁴⁷ kuyambá Ísu Nátáníyomba awánéna séna mendá árai'a Ísarerina'a íma kampar-ímáyáámá kwáyáinda'a kwétiye súwana

⁴⁸ Nátáníyo áísaa ena séna nóintavaiya kesí imáyáama suwánéwa seénó súwana Ísu séna Vírípima íma ááyairainka'a ená naaópa'a víki-taaigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súwana

⁴⁹ Nátáníyo séna anóndakoo emá Áánútu ááninko e Ísareri-kwaasi kentáási kawááná'á óne súwana

⁵⁰ Ísu séna víki-taigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súndayavai kentávái se áraire Áánútu ááninko óne kwésene. ená naaópa'a máyaana'a imáyáavinkemba awárandayavai sénda po mintántáákómbá usáyaitanin-tantaa'a naaemba awánaniyone.

⁵¹ árai'a simátíme'a sé'a kwíyómpa'a sokón-tawaai taaínkaa'a ínasa kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáruraundawaisopa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a iré kunke íya'a tuwánanaaowe Ísu siráíye.

2

Ísu ándá-aran-domba kasúkáin-kwasai.

¹ ayúnkáraamba Káríri-ayampa'a Kéna-naopa'a torupamáí mésa aaraí kwétokwaa-esa Ísumba anówama komáyowasa

² Ísunte kwená kwayó-kwáásiyé tááyowasa komáyówana

³ ándá-aran-domba namái ánáswana Ísumba anówama Ísuntavena séna ándá-aran-domba ánásiye súwana

⁴ Ísu séna kesí mayáíyávái íma simásimiyo. amáparawaimo kesí ááimbo suwánanaaon-kanaama íma tiráíye súwana

⁵ Ísumba anówama mayái máyón-kwaasiyavena séna simátimindantemba oró siráíye.

⁶ Yútaa-kwaasi tiyáánka'a nombá pékon-amaamba sáwíva'a kwáyomba mindáyavai ava'moraéma anó-sawei-anama kwáyowana

⁷ Ísu mayáímó máyón-kwaasiyavena séna misáwéí-ánávimbá nombá atímai ógwitaaro súwasa atímai ógwitamarowana

⁸ Ísu séna évaka'-nomba umaé'a toónká'ó kárákwiraiwaimba mááméro súwasa mirá uwaná

⁹ mindómbá ándá-aran-domba kasuvúwana toónká'ó kárákwirawai néna séna náávaken-dona'iyomo súmba mayáímó máyón-kwaasi Ísun-aaí kwéisesa awánaraawe. náávaken-dona'iyó séna aaraimó máyón-kwaasigomba ááyowana túwana séna

¹⁰ amápa-kwaasi aiva'á kawer-ándá-árán-dómbá tíméwasa násúwáawasa úwoi-anda-aran-domba kwétimewe. emá íma mirá óndarakemba naaemba kawer-ándá-árán-dómbá kwésimene siráíye.

¹¹ Káríri-ayampa'a Kéna-naopa'a Ísu mimbáyái-áwáámé'á úmba kwená ságayamba agaráátinkowasa kwená kwayó-kwáási awánéna sésa áraire Áánútunopakemba kunkáíye siráawe.

¹² minkákémbá Ísuwe anówawe mináváráwáinondawe kwená kwayó-kwáásiyé miráumai-kwaasi Kápénéamu-naopa'a sáwíyanka'a kumbéeraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-13, Máaka 11:15-19, Árúku 19:45-46

¹³ naaóv'á'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo ún-kanaama ákíse kwéunka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwéna

¹⁴ anóm-bono'-naumpa'a iyúmba miv'á'á kwaásiyomba mésa monotávésa purumakambá sipisípima máái-numama kwémeyambaresa mono'-nánkóná óntamba kwémeyanesa máyówana Ísu tuwánéna

¹⁵ ándánankakemba taámá tarórumaena mindáneí purumakambá sipisípima tusú úmaena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena

¹⁶ máái-numamo meéyámbáron-kwaasiyavena séna maimaé'a kóro. kesivoná naaúmpa'a íma máákéti maré'a maimaé'a kóro Ísu súwasa

¹⁷ kwená kwayó-kwáási awánésa sésa naaóv'á'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Áánútuweno ená naambá sáwí'a ovó sé'a áváraumai imáyáa kwéune agaimaréna sirónka'a pósa mináimbá kwená kwayó-kwáási táaka'a makáawe.

¹⁸ Yútaa-kawaa-kwaasi Ísuntavesa sésa nóin-awaamera inatá awánéta séta Áánútu asirayámbá ámakaintavenayawa anóm-bono'-naumpa'a mirá kwéoneya sénaumno suwaná

¹⁹ Ísu séna maambónó'-námbá tawísíyuwewa'a kaumbo-táwai umásuwanamne súwasa

²⁰ sésa maambónó'-námbá ayáátááka'a 46 ira'a mayáimá kwémayaan-damba isamá emá se kaumbo-táwai umásuwanamne kwésene sumbánivo

²¹ mono'-nántávéna siráimba kwenáúyavena siráíye.

²² naaémba pukáimpinkemba Áánútu Ísumba usásinankainka'a kwená kwayó-kwáási mináimbá táaka'a makésa sésa Ísu siráin-aimba árair-aimba siráíye sésa Áánútun-aaí aúvávinken-aimba árair-aibman-íye siráawe.

²³ naaóv'á'ó Áánútumo Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáará'á Yérúsaremuva'a Ísu ó'on-o'om-bayai kawé'-máayáimá mayówasa kwaásiyomba awánésa Ísuntavesa sésa áraire Áánútunopakemba kunkáíye sumbánivo

²⁴ Ísu kwaási tirumbá tuwánéna séna mináimbá kentávésa íma tirunkakémbá kwésevo tivókari'a kembá umásinkanaaowe séna

²⁵ kwaási íma simámun-aimpinkenban-ivo kwemá kwaási tirumbá tuwánarontavena Ísu mináimbá siráíye.

3

Níkótimasima Ísumba áisara uráin-kwasai.

¹ moóráwai ámáán-kawaa-kwaasi Yútaa-kwaasiti kawááná'á áwí'a Níkótimasí

² kwemá moórá-no'waamba Ísunopa'a téna séna anóndakoo Áánútun-aaí simásiminyondayavena embá ai'maráísama tamáyaanata awánaramne. Áánútumo embó asirayámbó ímo ámakainkakai ó'on-o'on-kawé'-mayai íma kanaán-umai mayáásino súwana

³ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ímo ókwara'o aúnáaraan-umai matinkáiyawaimo ésa Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe súwana

⁴ Níkótimasí séna anón-umáguraavo nóraumai aúiná'á onááoo séna tinóisai tirumpimbá íma ó'a komáiyasa matinkánááowe súwana

⁵⁻⁶ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a kwaásímo matinkáamba mindá kwaásiman-ovo Áánútun-amankomo umátinkáimba mindá Áánútun-amankogwara'a aúiná'á kwéowe. ímo nonkwará Áánútun-amankogwara'o aúnáraani'o umáimo ménaaoni'a umátinkáawai Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe.

⁷ ókwara'a aúnáaraan-umai matinkániyemo sún-da-aintavena íma áá'a kaíno.

⁸ maarán-áimbá imáyáa uwó. úndáoma kwená imáyávinkemba kwénaaisasa ane'á íma kwéawanesa sésa náávakena náávara kwénaaiyo kwésewe. mirámó intembá Áánútun-amankoma miráráán-umai kwaási kwéumatinkáíye súwana

⁹ Níkótimasí séna nóra ena mirá íníyo súwana

¹⁰ Ísu séna Ísareri-kwaasivimba aaí kwésimatimendawai óndanivo mináimbá íma isááne.

¹¹ árai'a simáme'a sé'a kesáá awáraunda-yantaa ísaraunda-yantaataveta kwésimatimunda isa'á íma kwéisaawe.

¹² mirá kwéon-tantaa marapá'ó kwéon-tantaatave'o kwésimamunda íma áraire séndanivo kwíyómpa-tantaatave'o simáméndamo e nóra e áraire síníyono.

¹³ íma kwíyómpa'a irésa kunkáavo keyáá kwíyómpakemba kunké'a kumpaáruraundawai kwíyómpa-tantaa'a kanaán-umai agaráátinkaumne.

¹⁴ naaóv'á Mósé ontandei iraankavayaamba tarórumai taaira'ó mósá marówasa puwónaesamo un-kwáásí awánésa íma pukáawe. mirámó uráintemba kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba sínkambai taaira'á mósá maránááomba pósa

¹⁵ kesááiyavesamo árairemo síyawaimo ésa aúiná'a umái aasiyaasí mai'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

¹⁶ Áánútu marapá'á máyáan-kwaasiyavena ávááraumai aruntávéna éna póna kwenáánimba kímborawaimba ai'marówana kunkáimba pósa kwenááiyavesamo áraire síyawaima kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a íma mai'mai'a ónááovo kwená egwaa'á aúiná'a umái mai'mai'a ónááowe.

¹⁷ marapá-kwáásí aavimbá maitinkaaó séna Áánútu ááninkomba íma ai'marówana kunkáivo marapá-kwáásí sáwí-ímayaaavimba máyáawima kuntí'mai kawer-ámp'á métingaoo séna Áánútu ááninkomba ai'marówana kunkáíye.

¹⁸ Áánútu ááninkon-aaiyavesa áraire kwésewai íma aavimbá maitinkánivo ímo árairemo kwésewaima á'a aavimbá maitínkaraiye. Áánútu kímboraaaninkon-aaiyavesa árairemo ímo kwésentavena á'a aavimbá maitínkaraiye.

¹⁹ sámó kamátinkaiwaima marapá'á kunkáimbanivo kwaási sáwí'a kwéesa pósa túnín-ayampatavesa ímáyáama ésa sámó kamátinkaiwainopa'o ímo tentávéna aavimbá kwémaitinkaiye.

²⁰ sáwí'ó kwéowai sámó kamátinkaiwaintavesa íma kwétinkaisasa kesí mayáímá paárivero sésa íma sámó kamátinkaiwainopa'a tagwémawe. sáwí'ó kwéowai mirá kwéovo

²¹ arupímo kwéowai sámó kamátinkaiwainopa'a tamáyáamba pósa Áánútu siráini'ó kwéomba kwétuwanaawe.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²² minkákembá Yútiyaa-ayampa'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé komésa nombá kwévetinkowana

²³⁻²⁴ minkánáávimbá Yóni íma ándáva'a máankaronka'a Ínóni-ayampa'a Sérími-naokona egwaa'nónayumpa'a Yóni ména sáwíva'-nomba kwayópa'a máyowasa kwaasiyomba tóyo uwaná Yóni nombá kwévetinkowasa

²⁵ Yónina kwayó-kwáásiyónté moórá Yútaa-kwaasigoe mésa mono'nómbó pétinkon-aintavesa kwesimá kwesiman-esa

²⁶ Yónina kwayó-kwáásiyómbá kwenópa'a tasímamesa sésa anóndakoo Yóntáni-nonkona menáváp'á esé méraiwaimba kwenáwí'a mósá makáawaima kwemá nombá kwévetinkaisasa sáwíva-kwaasi kwétoyo owe suwaná

²⁷ Yóni séna Áánútumo tímísisamo ombá mindá miwínéimán-íye.

²⁸ kemó siráunda Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úmpo si'marówa'a kwená aiva'á tiráumne siráunda-aimba ísaraawe.

²⁹ maarán-áimbá ímáyáa oró. aúná-ininkomo awaikónópa'o tisanamá awaikó amááraanarawa'o aamoimó onten-umái Ísunopa'a tewa'á aamoí kwéune.

³⁰ kwemá anón-kwaasi ímbá póna kwenáwí'a iyínivo kemá kito-kwaasima únda póna kesúwí'a kumíníye Yóni siráíye.

³¹ kwiyómpakewaima amáparawai usáyaaitaraiye. maankákén-kwáásí marapá-kwáásí pósa marapá'ó kwéon-tantaatavesa kwésevo kwiyómpaken-kwaasi usáyaaitarain-kwaasi póna

³² awánarain-tantaa ísarain-tantaatavena kwésisasa íma kwéisaambanivo

³³ kwenááiyavesa áraire kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-íye sisasá tuwánésa sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-íye kwésewe.

³⁴ Áánútu ai'mákaiwaimba kwenamankómbá ámatukaimba póna Áánútun-aaí kwésisasa mináintávésamo árairemo kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-íye kwésewe.

³⁵ Áánútu avowámá éna ááninkomba arumbá aména séna amápa-tantaa'a kawááumai taviyiyó siráíye.

³⁶ ááninkon-aaiyavesamo árairemo sésamo kwesé aráápamái máiyawai aúiná'a umái mai'mai'a ónááovo kwenááimo ímo ísámimo kawé'ó kwéiyawai íma aúiná'a umái méwana Áánútumo áwáá'ó tíyimba miwísé aasiyaasí kwaikwai'a ísasá kwémawe.

4

Sámériyaavaken-ininkona kwaasái.

¹⁻³ Yóni nombó pétínkarain-kwaasi Ísumo pétínkaraimba kóyaaitamai-kwaasi pétínkaraiye. ánivo Ísuma íma pétínkaraivo kwená kwayó-kwáásí pétínkaraawe. Yónimo

kwévetinkain-kwaasi Ísumo kwévetinkaimba kóyaaitamai-kwaasi kwévetinkain-aimba ámáán-kawaa-kwaasimo isón-aimba Ísu iséna Yútiyaa-ayampa'a tuwéna moórágwara'a Káriri-ayampa'a kónáe séna

⁴ Sámériyaa-ampa'a kónaumne séna

⁵ kúmba Sámériyaa-ayampa'a Sáikaa-naopa'a naaóvá'ó Yákópomo ááninko Yósépmbo ámakom-barama egwaa'á kwáyón-daopa'a kúmba

⁶ Yákópo nombá uwíniyena u'makóm-bai'a kwáyowana aampa'á kwéguwana Ísumba ávón-kówana mimbáiká'á kwáyá'wái komáyowasa

⁷⁻⁸ kwená kwayó-kwáási toómbá meéyán-onae séna naaópa'a kuwaná Sámériyaa-ininko nombá uwíniyena túwana Ísu séna nombá usimiyó súwana

⁹ miníninkó séna emá Yútaa-kwaasi ómpo kemá Sámériyaa-inimba úmpo íma nombá usimiyó siyó siráíye. Yútaa-kwaasiye Sámériyaa-kwaasiye íma moórá-anavinkemba kwénaantavena íma nombá usimiyó siyó súwana

¹⁰ Ísu séna Áánútumo kanaán-umaimo amínín-tantaa'a íma awánaraane. nombá usimiyómó súnda-kwaasigona ááimba íma suwánáánda-kwaasi úne. kesí ááimba suwánáándawairaanakasi kwántámai se aasiyaasi maí'mai'a ónááon-domba simiyó séna'a amúsino súwana

¹¹ miníninkó séna maandómbá avéúmpá'ó kunkwáyáimba náán-anavina maí'mai'o ónááon-domba uwíniyono.

¹² kentáá síkwá'náoma Yákópoma maandóm-bái'á u'maréna kwená sipisípiye kwená akúnté tímakaimba pósa maandómbá kwénaawe. kemó súnda emá tímíníyonda-nonkoma Yákópo tímakain-donkomba íma usáyaaitaniye kwésune súwana

¹³ Ísu séna maandómbó kwénaiyawaimo éna ókwara'a nontávéna tinkánivo

¹⁴ kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna íma ókwara'a nontávéna tinkániye. kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna tirumpimbá nonayumpinkémbó usausa intenkáámbá ínsa pósa aúiná'i'umái maí'mai'a ónááowe súwana

¹⁵ miníninkó séna emó sénda-nomba símína'a naananá nontávéna íma sinkáína'a íma maampinkémbá tauwónaumne súwana

¹⁶ Ísu séna enawaikómbá koááyamai áí'mae tiyó súwana

¹⁷ séna kesuwairiyaaimba úne súwana Ísu séna emá árai'a séndamanivo

¹⁸ éva'aasei-kwamba mairé miwísé maémaenda isamá ívé'o minkwáásigó emó máyaanda íma enawai'á isamá po árai-aimba simásimene súwana

¹⁹ miníninkó séna kemó imáyáamo únda Áánútun-aaí simátimendana'a óne.

²⁰ Sámériyaa-kwaasi kentáá síkwá'náma sésa maanómáká'á Áánútuna imáyáa mósá máraáro siráawa'a keinárawa'a Yútaa-kwaasi sé'a Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna imáyáa mósá máraáro sewé súwana

²¹ Ísu séna kemó sendamá áraire siyó. moórá-kanaamo tímimba maanómákákwará Yérúsaremu-naopakwarare su'mainivo amápa'-mapakwara'a kesivoná imáyáa mósá maránááowe.

²² keinárawa'a Sámériyaa-kwaasi kwená imáyáa máraámbanivo kwená ááimba íma awánare'a owe. Yútaa-kwaasiya kwená imáyáa mósá maréta kwená ááinta awánaraumne. Áánútu séna moóráwai sáwi'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae síníwai Yútaa-kwaasivinkemba paáriníye siráíye.

²³ kesivo séna kesí imáyáama mósá maráiyamba íma tóikakemba é'a árai'a tirunkakémbá kesí imáyáa mósá máraáro siráimba miráumai moórá-kanaama kwétisasamo árai'o kesivoná imáyáamo mósá kwémaraiyawaima tirunkakémbá arupí umái kesivoná imáyáama mósá maránááowe.

²⁴ Áánútumba áúma íma kwáyáísana amankómá máyáísasa pósa íma túrandei ane'á kwéawanaavo mirááán-umai Áánútuna imáyáamo mósá máraambo ombá kwenamankó túwa'naa isasá tirunkakémbá kwená imáyáa mósá máraáro súwana

²⁵ miníninkó séna Áánútumo usásinankaiwaima Káraísitiye sewái kumíníye. kumíndara'a amápa-tantaatavena simátimíniye sewa'á ísarauumne súwana

²⁶ Ísu séna mináímbó séndawaima maandá kemá úne Ísu siráíye.

²⁷ Ísu mináímbá súwasa kwená kwayó-kwáási koyauwerésa Ísumo Sámériyaa-ininkontavena súmba Yútaa-kwaasiti namuro-íninkóntávéna kwésuwana póna táá'a kówasa tirumpin-imáyáamá ésa miníninkóntávéna nóintavaiya kwéankaisana íyó-imayaa ésa Ísuntavesa nóra séna miníninkóe kwésiyo-imayaa ésa íma taáísaa uwaná

²⁸ miníninkómá kwená sawei-ánámá tuwéna naaópa'a kwéna simátimena séna

²⁹ amápa'a uráunda-yantaa'a paárrurain-kwaasi máyáiyé. Áánútumo usásinankaiwaiya'iya taawánaaro súwasa

³⁰ naaópa'a tuwésa Ísunopa'a tumbá

³¹ Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa sésa anóndakoo toómbá naaó amataáará'á suwaná

³² Ísu sénéa kemá íma awánaan-tomba makáumne súwasa

³³ kwená kwayó-kwáásí keaímbá sésa nááwa toómbá maimaéna máámakaiyo suwaná

³⁴ Ísu sénéa toóntávénamo tááimo kwétinkaintemba si'mákaiwain-ai isé'a kwená mayáimá maimaé'a kwégwe'a ánásanaundayavai kwésinkaiye.

³⁵ kígauva'a kwáyáin-tontave'a éiyain-kwiyoomba ánásainana ávuma káínata áká'mai torupánaumne kwésevo kemá sé'a awánaaaro. ívé'a maankánaámá toómbó ávumo kaintembá miraráán-umai kwaásiyomba tí'mai Áánútunopa'a kwiyoónááowe.

³⁶⁻³⁷ kwaásiyombo tí'mai Áánútunopa'a kwitinkáíyan-kwaasimo ésa miwí kawe'-mévámba mayáiyasa Áánútunopa'a tíyan-kwaasi aúnaí'a umáí maí'mai'a ónááowe kwésune. évakarawai kígau úmaraiyasa ó'owima akaránaáowe kwésewe. miráumai kígau iyawaigwara akaráiyawaigwara'o ésarai aamoí ónááowe.

³⁸ ó'owima kígau úmakaamba isa'á kemá tí'maráúna'a ó'owiti mayáivínkén-tómbá kwéakaraawe Ísu kwántámai-aimba simátímakaiye.

³⁹ ániwo miníninkó sénéa amápa'a uráunda-yantaa'a paárruraiye siráin-aimba isésa pósa Sámériyaa-kwaasi mindáópaken-kwaasi Ísuntavesa sésa árai'a Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé sésa

⁴⁰ Ísunopa'a tésa sésa kentáásí naaópa'a tamaiyó suwaná Ísu kae-táwai koména

⁴¹ aai simátimuwasa isésa sáwíva-kwaasigwara'a sésa árai'a sáwí'o umáímo máyaundavinkenta kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-iyé sésa

⁴² miníninkómbá simámesa sésa íma enááiyé su'maiyavetaanivo kwenáái ísaraundayaveta séta marapá-kwáásí sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-iyé siráawe.

Ísu moórá-iyampoi asóvamankarain-kwasai.

⁴³ Ísu kae'-nó'wáámbá kwaéna mindáópa'a tuwéna Káriri-ayampa'a kónáe sénéa kwéna

⁴⁴ sénéa Áánútun-ai simátímiwain-awi'a kwenamááraa íma mósá maráavo á'on-daopaken-kwaasi kwenáwí'a mósá maráawe súwasa

⁴⁵ miráumai Káriri-ayampa'a kúwasa mináyámpákén-kwáásí aamoí umánkaraawe. ááéma tíyótaasa í-tánón-kánaára'á miwí Yérúsaremu-naopa'a komésa Ísuna mayáimó mairáimba awánaraamba pósa aamoí umánkaraawe.

⁴⁶ aamoí umánkówana Ísu Káriri-ayampa'a kwénaaena Kéna-naopa'a non-úranko ándá-aran-dombo kasikáin-daopa'a kúmba kámááni-kwaasi Kápénéamu-naopaken-kwaasigo áániñkomba áí'a kwéuwana

⁴⁷ Ísu Yútiyaa-ayampakemba Káriri-ayampa'a tiráin-aimba iséna Ísunopa'a téna sénéa kesááninko puwíndayavena kwéisa'a úmpo kesí naaópa'a kuré koasóvamankaniyono súwana

⁴⁸ Ísu sénéa ímo ó'om-bayai-awaame'o awáné'o é'a íma kesááiyave'a áraire sénááowe súwana

⁴⁹ anóndakoo kesáánimba puwíndayavena kwéimba avekáán-umai tíyó súwana

⁵⁰ Ísu sénéa enáánimba asóvagwivo kwaao súwana Ísun-aaiyavena áraire sénéa kúmba

⁵¹ aampa'á kúmba kwená mayáí-kwáásí tésa sésa enáánimba áí'a éránkaraiye suwaná

⁵² tísa ena sénéa kesáánimba nósa-tawaiya áí'a éránkaraiyo súwasa sésa tíndauma kwáyá'wái kokotámba éránkaraiye suwaná

⁵³ avowámá imáyáa éna sénéa mitáwai enáánimba asóvagwiyemo siráimba árai'a siráiyé súmba pósa kwená akúmpákén-kwáásí amápa'a Ísun-aaiyavesa áraire siráawe.

⁵⁴ Yútiyaa-ayampakemba Káriri-ayampa'a komáyomba moóráma kawe'-máiyá-áwáámé'á uréna minká'á miniyámpóigómbá asóvamankowasa kwená akúmbá áraire siráawe.

5

nonkwaáúmpá'á Ísu moóráwaimba asóvamankarain-kwasai.

¹ aáno Yútaa-kwaasi monotávésa tanómba kaumakónka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kurái.

² Yérúsaremu-naokona óntan-kuriva'a ontamá kwáyomba áwí'a sipisípigona ontamá miwáná egwaa'á nonkwaáúmbá áwí'a Pétéséta-nonkwaáumba kwáyowana

³ mindónkón-awampa'a kwááyu-namba éva'aasei-namba kwáyowasa mindáúmpátá tí'a ún-kwaasiyomba évaka'a tógavitan-kwaasiyonte týayaamba kararón-kwaasiyonte mésa [nonkómó píví'namaemo kúmba amu'marésa máyówana

⁴ moórá-mora-tawai kwíyómpakewaima nompímbá kumúwana nonkómá píví'namae kwúwana aiva'á nompímbá kumúwaimba áí'a éránkaraiye.]

⁵ tí'o ún-kwaasiyompimba moórawai ména ayáátááka'a 38 ira'a áí'a kwéun-kwaasi máyowana

⁶ Ísu awánéna ayáátááka'a áí'a kwéiye-imayaama éna áísaa ena séna embá asóvayivayi kwéankaiyo súwana

⁷ séna nonkómá píví'namae kwíndara'a sí'maimo nompímbó sinkáníwaima íma máyáíye. kemá kumónáe'a úndanivo moórawai kembá kumáyaaitena nompímbá aiva'á kúmísana kesí'a úwoi kwáyáíye súwana

⁸ Ísu séna usásinaao. ená tuvai'á maimaé kwaaó súwana

⁹ avekáán-umai áí'a érankowana kwená tuvai'á maimaéna kuráíye.

Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mirá úwasa

¹⁰ Yútaa-kawaa-kwaasi asóvamankon-kwaasiyavesa sésa ívé'a agándaan-kanaama po ená tuvai'á maimaé kwégonda aambá áumbakaawe suwaná

¹¹ séna asóvamasinkaraiwaima séna ená tuvai'á maimaé kwaaó siráíye súwasa

¹² miwí áísaa esa sésa ená tuvai'á maimaé kwaaómó siráíwai nááwa'yo suwaná

¹³ sáwíva-kwaasivimba Ísuma áyúkuwana póna asóvamankarowai séna áwí'a íma isáúnda-kwaasiman-íye siráíye.

¹⁴ simásuwena aáo anóm-bono'-naumpa'a iyúmba Ísuma avakáá-umai awánéna séna áí'a éránkáimba po sáwíyamba sínkáivo se sáwí-imayaa ivátuwaao súwana

¹⁵ iséna Yútaa-kawaa-kwaasi kosimátimena séna asóvamasinkaraiwaima Ísuman-íye súwasa

¹⁶ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Ísuma asóvamankarontavesa Yútaa-kawaa-kwaasi Ísuma sáwí'a umánkámae iyúwana

¹⁷ Ísu séna kesivo aasiyaasi-tawai mayáímá kwémayaimba pó'a miraráán-umai mayáímá mayánaumne súwasa

¹⁸ agándon-kanaara'a asóvamankarontavaigwara Áánútuma kesivomán-íye siróntavaigwara'a pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe síma síma'a umbá Áánútuma kesivomán-íye sirónten-umai Áánútuwe kesé mimbóráí'a umái máyauye siráimba pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe siráawe.

avowáná kwaasái Ísu siráin-kwasai.

¹⁹ suwaná Ísu simátimena séna árai'a simátíme'a sé'a ááninkoma pó'a íma kesí imáyáavinkemba únda kesivomó imbá awáné'a mirá kwéune. kesivomó intembá ááninko kwéune.

²⁰ kesivo ááninkomba arumbá siména amápa-tantaa'o kwéimba kwéagaraasinkaiye. usáyaaitanim-bayai agaráásinkaina'a mimbáyái máyáana'a táátavai ónááowe.

²¹ kesivomá pukáampinkembo usásintinkaintemba ááninko kesí imáyáavinkemba usásintinkanae'a kwéune.

²² kesivo séna íma aavimbá maitinkánaumpo aavimbó maitinkánim-bayai kesááninkomba ámakauwne siráíye.

²³ aavimbó maitinkáanda-mayai símakaimba pósa kesivo áwí'o mósá maráantemba ááninko súwí'a mósá maránááowe. kesúwí'o ímo mósá maráiyawaimo ésa kesivomá sí'mákaiwai áwí'a íma mósá maránááowe.

²⁴ árai'a simátíme'a sé'a kesááimo isésamo árai'a ai'mákaiwaima Áánútuma iyémó kwésíyawaima á'a ááimba ásámai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowe. kwaasi máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a kwaémáyaimba Áánútuna egwaa'á tamáyáamba pó'a íma aavimbá maitinkánaumne.

²⁵ árai'a simátíme'a sé'a moórá-kanaa kwétinasa pukáíyan-kwaasi Áánútu ááninko-saai isánááowe. isáiyawaima usásinesa maí'mai'a ónááowe.

²⁶ kesivomá kwaasi máyáawaina ááimban-íye. asirayámbá siména séna mirámó úndantemba kwaasi máyáawaina ááimba óne siráíye.

²⁷ kemá kwíyómpakemba kwaasi úranda'a kumpaáruraundawai únana póna kesivo kentávéna séna aavimbó maitinkáníyonda-mayai amúne siráíye.

²⁸ mináántávéna íma táá'a kaíno. moórá-kanaamo tínimba utamátinkaren-kwaasi amápa'a kesáái isésa

²⁹ utamatínkarepakemba usásinanaaowe. kawe'ó uréwaimo usásinesa aúnái'a umái mai'mai'a ónááowe. sáwí'o uréwaimo usásinaiya'a aaivimbá maitinkánaumne. mináintávéna íma táá'a kaíno Ísu siráiyé.

Ísumba kwená ááin-kwasai.

³⁰ Ísu simásuvena séna íma kesí imáyáavinkemba úndanivo si'mákaiwaima simásímakaintemba mirá kwéune. íma kesí imáyáavinkemba úndayave'a arupí umái aaivimbá maitinkánaumne. kesivo simásímakainten-umai aaivimbá maitinkánaumne.

³¹ keyáámo kesáváimó súndarakai kamparé sesinó.

³² moóráwaigwara'o kentávénamo kwésimba árai'a kwésiye.

³³ keinárawa'a évakarawai ti'márówasa Yóni nombá pétinkaiwaimba koáísaa uwaná Yóni kentávéna séna árai-kwaasiman-iyé. kosimátíméro siráiyé.

³⁴ kesí áaimbo sénááontavai íma anón-imayaa úndanivo Yóni kentávái siráin-aintavai áraire siya'a sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkanae-imayaa kwé'e a mináimbá kwésimatimune.

³⁵ oómbó aampa'ó kúra'mae konten-umái Yóni kentí aampa'ó kúratinkowa'a sáwiyanka'a aamoi uráawe.

³⁶ moórá-yantaakoma Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. kesivomó simásímakaim-bayaima kwémayaunana mimbáyáigómá kesí áaimba kwévaariye. kesivomó siménamo si'mákaim-bayai kwémayaunasa kesí áaimba kwéawanaawe. mintántáákómá Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye.

³⁷ kesivo si'mákaiwaima kwegwará'á kentávéna simbánivo kwenáái ísámai íma kawe'á é'a kwenane'á íma awánaraawe.

³⁸ si'marówa'o kunkáundayave'a íma áraire kwéseмба póna Áánútun-aaí íma tirumpimbá kwáyáiyé.

³⁹ keinárawa'a sé'a aúnái'a umái mai'mai'a ónaumne sé'a Áánútun-aaí aúvávimba awána-awana kwéowe. mináúvávimbá kesí áaimba agaimarówa'anivo íma kawe'á umái ísaraawe.

⁴⁰ kawe'ó umáimo isé'o kesópa'o tékaankasi aúnái'a umái mai'mai'a osino.

⁴¹ kwaási kesúwí'a anómba umásinkanaaowe-imayaa íma kwéune.

⁴² Áánútumbo ímo tirumbó áménka'a kwétuwanaumne.

⁴³ kesivomá simásímakaintave'a kunkáundanivo íma kawe'á umásinkaraawe. ánivo moóráwaimbo kesivomó ímo simámakaindawaimo tína'o é'a kawe'á umánkanaaowe.

⁴⁴ keinárawa'a sé'a kwaási kentáá súwí'a anómba umásinkanaaowe sé'a pó'a kesáái íma áraire kwésewe. Áánútuma kentáá súwí'a anómba umásinkaniye sékaankasi kentáv'é'a áraire sesinó.

⁴⁵ kesivo aúranka'a íma aaivimbá maitinkánaunda póna Mósesi naaóv'á ámáán-aimba agaimakáiwai aaivimbá maitinkániye. Mósesi kwésuwa'naa iyémó sewáimó éna kwemá aaivimbá maitinkániye.

⁴⁶ Mósesi kesáái agaimarómba pó'a Mósesin-aaiyave'o árairemo kwésekaai kesáaiyave'a áraire sesinó.

⁴⁷ Mósesimo agaimakáin-aintave'a íma áraire kwéseмба póna kesáaiyave'a íma áraire kwésewe Ísu siráiyé.

6

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Áríku 9:10-17

¹⁻⁴ naaóv'á á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáa sáwiyanka'a tınıye kwéuwana Káriri-kwaankona menáváp'á á Ísuma nompí-sípívimbá kwéna minkwáúnkóna moórá-awi'a Táipíríyasi nomp'á kúmba tí'o ún-kwaasiyomba asóvatinkarowasa awánaresa pósa kwenánaemba kwárówasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívkémbá marap'á á sávesa omápa'a umáyówasa

⁵⁻⁶ sáwíva-kwaasi Ísunopa'a kwéiyuwana tuwánéna imáyáama éna séna naaemba mirá ónaumpo aiva'á Virípimba áísaa umái isánáe séna áísaa éna séna náavakena toómbá meéyámba'maiya tíménara nánááoo súwana

⁷ Virípima séna sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámba'maiya tímúnasaya naasinó súwana

⁸ moórá-kwayo-kwaasi Sáimoni Pítáa áváko áwí'a Éndaru

⁹ kwemá séna moórá-iyampoigo éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á makáimbanivo sáwíva-kwaasi máyáawe súwana

¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mara'á máéro simátíméro súwasa simátímúwasa mara'á máumba minkwáásívinkémbá sáwíva-kwaaima 5,000 kwaaima máyówana

¹¹ Ísu mintómbá maisokéna Áánútuntavéna súwi simásuwéna toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásirá'á tímúwasa miwímá tímúwana toómbó nontenkáán-umai noyáá'á miráumai nowaná tímú'á wówasa miwítí imáyáaomo úni'a uwaná

¹² kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mintón-ayai íma úwoiva'á tuwé'a máyáaro súwasa

¹³ éva'aasei-tompinkemba nésamo túwón-ayaivinkemba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áitumai ógwiwotwasa

¹⁴ Ísumo úmba awánésa sésa Áánútun-ai simátímíwaima íya awánáúnda-awaame'a isatá awánáúmne sésa kwéamu'maraundawaiman-iyé sésa

¹⁵ kentáási kawááita ínáyemo sumbá Ísu miwí tirumpimbó sun-áimbá iséna íma mirá ónaunasa sewé séna tiyuwéna omápa'a iráíye.

Ísuma non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 14:22-23, Máaka 6:45-52

¹⁶ Ísu omápa'a umáyowasa enónka'a kwená kwayó-kwáási nonkwaúnkón-awampa'a kumésa

¹⁷ Kápénéamuva'a kónáe sésa nompí-sípívimbá usámaaisesa kuwaná Ísuma íma usauw-erówana no'wáamba aúkúwana

¹⁸ anón-undaoma kwétena nonkómá tuvántááva kwéuwasa

¹⁹ tamayó'nei nombá tuwintámaesa ayáátáaka'a kuwaná Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena nompí-sípígóná egwaa'á túwasa awánésa táátavesa kwéuwana

²⁰ Ísu séna kemá úmpo táá'a kaivó aáno máéro súwasa

²¹ aamoí ésa sésa nompí-sípívimbá usámaaisaao suwaná avekáán-úwana nompí-sípígó non-awámpá'á kúpa'a kuráíye.

Ísumba avakáá uráan-kwasai.

²² aaváyaavimba menávápá'á komáyón-kwaasi sésa tindauma kimbora-nompí-sipima kwáyáísana Ísuma íma mimpimbá kwisasá kwená kwayó-kwáási miwiyé su'mai kuráavo Ísuma náávára máyáyo siráawe.

²³ évaka-kwaasi nompí-sípívimbá Táipíriyasivakemba kwétoyo-esa tindaauraamba Ísu Áánútuntavéna súwi súwasa kwaásiyomba toómbá néiron-ayampa'a tésa

²⁴ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé íma máyóntavesa tivakáá ónáe sésa mindómpi-sípívimbá usámaaisesa Kápénéamuva'a kuráawe.

Ísu mai'mai'a ónááon-tomba úne siráin-kwasai.

²⁵ Kápénéamu-ayampa'a kumbá Ísumba awánésa sésa kesí anóndakoo nósa-tawai maavá'á tiráano suwaná

²⁶ Ísu séna másáaro íma kawer-áwáámé'á agaráátinkaraundayave'a kwésivakaa-ovo toómbó naráantave'a kwésivakaa-owe.

²⁷ toómbó ímo kwaikwai'o índá-tontave'o é'a íma mayáímá maé'a kwaási mai'mai'o ónááon-tontave'o é'a mayáímá máyáaro. mintómbó tíménaunda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mintómbá tíménaumne. Áánútu kesivomá kentávéna séna aamoí kwémankaumne. kesí mayáímá mayaaó simbá pó'a mintómbá tíménaumne súwasa

²⁸ áísaa esa sésa nóraumaiya Áánútuna mayáímá mayánaumno suwaná

²⁹ Ísu séna kentávé'o sé'o árai'a Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwai iyémó sembá mindá Áánútuna mayáímá maé'a sewé súwasa

³⁰ nóra awaamera'i. ímo awánáúnda-awaame'o inatáámó éta awánétaamo éta séta árai'a Áánútuma embá ai'maráísama kunkáandawaima óne. nóim-bayai-awaamera ínáyono sésa

³¹ kentáá síkwá'náma kavóná-marava'a mésa kwíyómpaken-tomba áwí'a máána-tomba némáembanivo emó uráandawaimo éna íma mindá usáyaaitaraiye. naaóv'á Áánútun-ai aúvávímba agaimaréna séna kwíyómpaken-tomba tímúwasa naráawe agaimaréna siráíye suwaná

³² Ísu séna másáaro Mósesimo tímakon-tomba íma kwíyómpaken-tomban-iyé. kesivomá kwíyómpaken-tomba kawé-tómbá kwétimiye.

³³ kwíyómpakembo marapá'ó kunkáiwaima kwemá Áánútuma kwétimin-tomban-iyé. kwentávé'a pó'a mai'mai'a ónááowe súwasa

³⁴ sésa sénda-tomba aasiyaasi-táwai simiyó suwaná

³⁵ Ísu séna kemá mai'mai'a ónááon-tomba úne. kesópa'a kwétiyawai íma tááima kwétinkaiye. kenká'á aráápamai kwémaiyawai íma nontávéna kwétinkaiye.

³⁶ á'a simátíme'a sé'a kesí mayái-áwáámé'á awánaambanivo kesááiyave'a íma áraire sésa kenká'á íma aráápamai kwémaewe.

³⁷ ánivo kesivomó kwésimin-kwaasimo é'a kesópa'a ténááowe. kesópa'o tíyan-kwaasiyave'o é'a íma kóro sénaumne.

³⁸ kesí imáyáa kwaránaundayave'a kwíyómpakemba íma kumbáyaumpo si'mákaiwaina imáyáa kwaránaundayave'a kumbáyaumne.

³⁹ si'mákaiwaima simásimena séna amúnda-kwaasi sáwí-amba kwáráavo se kawááuwu. naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkaano.

⁴⁰ kesivomá simásimena séna kesááninkoo embá awánésa sésa Áánútu ááninkoman-íye síyawaima aúnái'a umái mai'mai'a ónááowe siráíye. naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne Ísu siráíye.

⁴¹ kemá kwíyómpaken-tomba úne Ísu súntavesa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise kwéesa

⁴² sésa kwemá Ísuma Yósépi ááninkoman-íye. anóvowi átaamo tuwánáundayaanivo nóra sénawa kwíyómpakemba kunkáumne kwésiyo suwaná

⁴³ Ísu simátímena séna íma mirá iséise oró séna

⁴⁴ kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivo kembá si'mákaiwaima tááyaina'a kesópa'a tíya'a naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne.

⁴⁵ mindáyavai naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai agaimarésa sésa Áánútu amápa-kwaasi simái agaráátinkaniye siráawe. kesivon-áái isámai kawé'á iyawai kesópa'a ténááowe.

⁴⁶ kesivombá íma awánaraavo kemá Áánútunopakemba kunkáundawai keyáama kesivombá awánaraumpo kesivon-áái isámai kawé'á iyawai kesópa'a ténááowe.

⁴⁷ árai'a simátíme'a sé'a kesááiyavesa áraire sésa kenká'á aráápamai kwémaewai aúnái'a umái mai'mai'a kwéomba ááimba kwéesaawe.

⁴⁸ kemá mai'mai'a ónááon-tomba úne.

⁴⁹ kentikwá'náma kavóná-marava'a mésa máána-tomba neémesa úwoi putaráawe.

⁵⁰ ánivo kwíyómpaken-tomba mirán-tómbá náiyawaima úwoi mai'mai'a ónááowe.

⁵¹ kemá kwíyómpaken-tomba mai'mai'a ónááon-tomba úne. mintómbó nésamo ésa mai'mai'a ónááowe. kesúma timúna'a naantávé'a pó'a mai'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

⁵² Ísu súwasa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise ésa sésa nóra éna mindá'á kwenáúma simínata nánaumno suwaná

⁵³ Ísu simátímena séna árai'a sune. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai pó'a kesúmo ímo né'o kesí naaemó ímo né'o é'a íma mai'mai'a ónááowe.

⁵⁴ ánivo kesúma kesí naaemá naawái aúnái'a umái mai'mai'a kwéomba ááimba kwéesaamba pó'a naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne.

⁵⁵ kesúma kawé-tómbán-íye. kesí naaemá kawé'-nómbán-íye.

⁵⁶ kesúma kesí naaemá naawái kesé tarúmai máyáawa'a kemá miwisé tarúmai máyaumne.

⁵⁷ kesivo si'mákaiwaima mai'mai'a kwéintave'a kemá mai'mai'a kwéune. kemá mai'mai'a kwéundayave'a pó'a kesúma naawái mai'mai'a ónááowe.

⁵⁸ kentikwá'náma toómbá neémesa úwoi putaráawe. kemá súnda-tomba kwíyómpaken-tomba íma mirán-tómbán-íye. kemó súnda-tomba mintómbá naawái aasiyaasi mai'mai'a ónááowe Ísu séna

⁵⁹ Kápénéamu-naopa'a mono'-náúmpá'a mináímbá simátímakaiye.

⁶⁰⁻⁶¹ Ísu simásuwowasa kwenánaaemba kwakón-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa isámai iséise ésa sésa kwemó sin-áínkómá íya sinkáin-aimba póna umbai kwétaiye suwaná Ísu arumpin-imáyáámá éna simátímena séna mináíntávé'a kayókáawe.

⁶² kemó kwíyómpakembo kwaási úranda'o kumpaáruraundawaimo kuntuaweré'o íyóna'o suwané'o é'a nóra imáyáawa ónááoo.

⁶³ kwaási'ti asirayánkó íma túwa'naa ivo Áánútun-amanko aúnái'a umái mai'mai'a kwéumatinkaiwaiman-íye. mirámó intembá kemó súnda-aimba aúnái'a umái mai'mai'a ónááon-aimba imbánivo

⁶⁴ évakarawaima kentávé'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu súmba Ísuma kampa'á siyémo sun-áímbá kwená kuntuaru'ó iníwainkwará'a naaóv'á isaronka'a póna évakarawai kentávé'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu simásuwena

⁶⁵ séna mindáyave'a á'a simátíme'a sé'a kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivomó tááyaina'a ténááowe siráíye.

⁶⁶ Ísu súwasa kwenánaaemba kwakón-kwaasi évakarawai Ísumba ivá'á auwésa kwesé íma kwénaauwana

⁶⁷ Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna kegwárará ivá'á kwésiyuwaao séna tísaa úwana

⁶⁸ Sáimoni Pítáa séna anóndakoo nááwa ewa kónaunawa seénó. emá aúiná'a umái mai'mai'á ónaumne-aimba kwésene.

⁶⁹ ívé'a entávéta séta árai'a séne. Áánútunopakemba kaw'e'ná'á óneya kwésune súwana

⁷⁰ Ísu simátimena séna kemá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasima ítátinkaundanivo keinárawapinkemba moorá sáwína'a paáriníye sumba

⁷¹ Sáimoni Isakérióti ááninko áwí'a Yútásintavena séna Yútási kwemá kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Ísuna kuntaru'á mayáníwaiman-íye. kwentávéna mináímbá siráíye.

7

Ísu áúnava'maati kwaasíi.

¹ minkákémbá Yútiyaa-ayampaken-kwaasi Ísumba tuvuwónáe kwésuntavena Ísuna Yútiyaa-ayampa'a íma kwénaaena Káríri-ayampa'a kwénaauwana

² Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaama sáwíyanka'a túwasa

³ Ísu áúnava'maa'a aká'áámba simánkesa sésa maanáyámp'á tuwéma Yútiyaa-ayampa'a kwaasí torupanááopa'a ená mayáímá komáénasa pósa ená kwaasí ená kaw'e-máyái awánanaaowe.

⁴ amápa-kwaasi suwánanaaowe síyawaima íma aúp'á'á mayáímá mayánááomba po amápa-kwaasi túranka'a mayái komayaaó sésa

⁵ Ísun-áúnava'maa'a kwentávésa íma imáyáa ésa sésa Áánútunopakemba kunkáíye sésa mináímbá simámúwana

⁶ Ísu simátimena séna amáparawai kesí ááimba suwánanaao-kanaama íma tiráivo kemá úwoi kwíyasa tuwánésa

⁷ marapá-kwáási kembá íma áwáá'a tikaavo miwíyávé'a sé'a kentí mayáímá sáwí'a kwéowe sündayavesa kembá áwáá'a sikaawe.

⁸ tanómbó opa'á koró. amáparawai kesí ááimba suwánanaao-kanaama íma tisa'á ívé'a íma tanómbó opa'á kúmpo kemá koró séna

⁹ Káríri-ayampa'a méráíye.

Ísu Yérisaremuva'a kuráin-kwasai.

¹⁰ Ísu máyomba áúnava'maa'a tanómbó upa'á kuwaná naaémba kwemá aúp'á'á kúwasa

¹¹ Yútaa-anon-kwaasi Ísumba kwéavakaa-esa sésa náávava máyáíyo sésa tísaa uwasá

¹² Ísuntavesa úwoi-kwaasi sáwívar-aimba iséise ésa sésa évakarawai sésa kawe-kwáásimán-íye suwasá évakarawai sésa ímanivo kampa'naampa-kwáásimán-íye sésa

¹³ Yútaa-anon-kwaasi sáwí'a umásínkáavo sésa íma avora'á sumbá aúp'á'á siráawe.

¹⁴ Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaama évareva kwáyowana avumpin-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenááima simátimuwasa

¹⁵ Yútaa-anon-kwaasi iséna táátavai ésa tóipimba tiyáámba áákese sésa monor-áímbó isópa'a íma koména ísaraimbanivo nórapakena ísaraiyo suwaná

¹⁶ Ísu minímáyáámó umbá iséna séna kesí imáyáavinkemba íma simátimé'a Áánútu si'mákaiwaina imáyáavinkemba simátimune.

¹⁷ keinárawa'a imáyáama é'a sé'a náávaken-aina simásímakaiyo. kwená imáyáavinkena'i. Áánútuna imáyáavinkena'íyo-imayaama kwéowe. Áánútumo siráini'a ónáe síyawai miwímó ésa simátimunda-ainkona ááimba isánááowe.

¹⁸ kesávái-imáyáavínkén-áímbá síyawai kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kentí imáyáavinkemba kwésevo ti'mákaiwai áwí'a mósá maránáe síyawai íma kampa'naamp'á'á sembá áair-aimba kwésewe.

¹⁹ Mósesi áamáámba simátímakombanivo íma ísámai kawer-urére sembá sínkamonaé kwésewe súwasa

²⁰ úwoi-kwaasiyomba sésa íma tuvuwónáe-imayaa kwéeta máyaumpo enarumpimbá taraváá-kwámbá máyáísa mirán-áímbá séne suwaná

²¹ Ísu séna monor-áímbá kwéisaan-kanaara'a íma awánaraan-awaame'a uráunda pó'a kemá sáwívar-imayaa kwéowe.

²² kentikwá' nárakemba sésa iyámpói matínkaraawasa avakaumboé-no'waamba kwaésa túra'a araa'éna umái karánááowe suwaná naaémba Mósesi mináimbá agaimakómbo pósa évaka-tawai monor-áimbá kwéisaan-kanaara'a mirá kwéowe.

²³ Mósesina áamámba íma ankáiraamba pó'a agándai-kanaara'a mirám-báyáímá iyámpói túra'a kwéowe. ánivo agándai-kanaara'a mooráwaimba asóvamankaranda pó'a mayáímá mayaánavo sé'a áwáá'a kwésiyewe.

²⁴ íma awáné-aase aintávái íma simátinkáaro. árai'a awánáíyan-aintavai simátinkáaro Ísu siráíye.

²⁵ Ísu simásuwowasa évakarawai Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sésa minkwáásiyáváíya tuvuwónáewa kwéseo sésa

²⁶ kwemá avora'á kwenááíma simátímísa'anivo íma aaivimbá mayánkaraawe. anón-kwaasiyomba séswa kwemá Áánútumo usásinankawaima Káráisitiman-íye mirá kwéseo. íya kwéseo.

²⁷ maankwáásígóná naaópa'a awánáúndanivo Áánútumo usásinankaiwaina naaópa'a íma awánáúndavakemba tíniye siráawe.

²⁸ minkákémbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a simátimena séna kembá ára suwánéra kesi máápa'a ára awánéra mirá kwéoo. íma kesi imáyáavinkemba kunkáumpo mooráwai si'mákaisa'a kunkáumne. kwemá áraite siwáímán-íye. kwembá íma awánaambanivo

²⁹ kemá á' a awánáúnda si'mákaisa'a kwenópakemba kunkáumne súwasa

³⁰ mináimbó súnkakemba tátoranae suwááesa kwená kanaamá íma tiróntavesa íma tátorowasa

³¹ úwoi-kwaasivinkemba évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima tíndara'a kwená mayáígóná awaamékoma amápa'-mayáigomba usáyaaítaniye-imayaa kwéeta Ísuna mayáígómá mirám-báyáígómá póna Ísu Áánútumo usásinankaiwaiman-íye kwésune siráawe.

Ísumba koyátoraaro sésa ti'mákaan-kwasai.

³² úwoi-kwaasiyomba mináimbá sumbá amáán-kawaa-kwaasi isésa miwíyé mono-káwáá-kwáásiyé i-kwáásiyávésa sésa Ísumba koyátoraaro sésa ti'márówasa kuwaná

³³ Ísu séna sáwíyanka'a keinárawate mé'a si'mákaiwainopa'a iyóna'a

³⁴ sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa

³⁵ Yútaa-anon-kwaasi iséise ésa sésa náávava kwíndayavena síyómpo avakáá uwááeta íya awánanaumne. Kíríki-ayampara Yútaa-kwaasi máyáapara kwéna kwenáái simátimíniyo sésa

³⁶ kwemá séna sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma iyónááowe simbá póta mináínkóná áámiba íma ísaraumne siráawe.

mai'mai'a ónááon-donkona kwaasái.

³⁷ Yútaa-kwaasi kwááyu-nambo ésamo tanómbo kwégauvon-kanaara'a moorá-kanaama kwáyowana minkánáá anón-kanaama úwana minkánáárá'á Ísu usásinena anónka'a séna nontávénamo kwétinkaindawai kesópakemba tamandaaró.

³⁸ Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna siráintemba nonayumpinkémbó usausa intenkáámbó kesááiyavesa áraire síyawaima tirumpinkémbá nonayumpinkémbó intembá íníye Ísu sumba

³⁹ Áánútun-amankontavena siráíye. Ísu íma kwíyómpa'a kuntuawékáintavena Áánútun-amanko íma kunkáíye. Ísu imáyáa éna séna kemá púwóndavinkemba usásine'a ke-sivonópa'a iyé'a Áánútun-amankomba ai'máráanana kuména kesááiyavesa áraire síyawai tirumpimbá kumbéniye-imayaa éna Ísu mináimbá simátimakáíye.

Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a uráan-kwasai.

⁴⁰ Ísumo simátimumba kwaásiyomba isésa évakarawai sésa árai'a kwemá Áánútun-aai simátimíwaiman-íye suwasá

⁴¹ évakarawai sésa kwemá Áánútumo usásinankaiwaima kwéamu'maraundawaiman-íye suwasá évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima íma Kárírivakemba tíniye.

⁴² naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima Tévítin-andarakemba Tévítina naaópa'a Pétáremuva'a marankániye agaimaréna siráíye sésa umbá

⁴³ Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a ésa

⁴⁴ évakarawai sésa tátoranae sumbánivo íma tátokaawe.

⁴⁵ íma tátoresa i-kwáásí mono-káwáá-kwáásítópare ámáán-kawaa-kwaasitopare koy-
auwérówasa nóra séra íma táto'mai áí'mae'a teéó suwasá

⁴⁶ i-kwáásí sésa kwenááigoma amápa-kwaasi tááigomba usáyaaitaraiye suwasá

⁴⁷ ámáán-kawaa-kwaasi tísaa esa sésa kenkwárá'á kampa'á simátiyuwaisara kwéseo.

⁴⁸ anón-kwaasiye kesáá ámáán-kawaa-kwaasiyaawe íma árai'a kwíyómpakemba
kunkáíye kwésumpo kegwárá'á mirá seró.

⁴⁹ úwoi-kwaasiye su'mai áraire kwésewe. miwímá Mósesina ámáámba íma ísámba póna
Áánútu tinkaminiye suwaná

⁵⁰ ámáán-kawaa-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Nikótimasi ááéma Ísunopa'a iráiwaima
simátimena séna

⁵¹ kentáásí ámáánko séna íma úwoi sé'a sáwí'a uráíye sé'a kwenááima ísare'a kwená
mayáí awáné'a aavimbá mayánkááro kentáásí ámáánko siráíye súwasa

⁵² Nikótimasimba aká'áámba simánkesa sésa Káririvakewain-ánaemba kwaráánó.
Áánútun-ai aúváivimba awánañai kawer-uréo. Áánútun-ai simátimíwaima íma
Káririvakenda'an-ivo kwemá íma Áánútun-ai simátimíwaiman-iyé sésa [

⁵³ kentí naaó'-nao'a kóyáwé uwaná Ísu Órive-ompa'a iráíye.]

8

moórá-ininko ó'on-kwaasiye máyon-kwasai.

¹ Órive-omapa'a Ísu uména

² aavýaavimba kuména anóm-bono'-naumpa'a umáyowasa kwaásiyomba kwenópa'a
torupowaná mara'á ména kwenáái simátimuwasa

³ ámáámba sun-kwáásiyé ámáán-kawaa-kwaasiye aaraí áí'maesa miníninkó ó'on-
kwaasiye máyomba pósa áí'mai amáparawai túranka'a ankésa

⁴ Ísuntavesa sésa anóndakoo minínimbá ó'on-kwaasiye máyáísata awánéta táto'mai
áí'maeta túne.

⁵ ámáán-auvaivimba Mósesi agaimaréna séna mirámó índawaimba óntandei
tuvúwónanaya puwíniye agaimaréna siráíye. nóran-imayaa éwa seénó sésa

⁶ Ísumba maka sésa mirá senaná paárinata kwembá aavimbá mayankánée sésa
suwaná Ísu kívairena ayáánauvi'nei marará'á aúváí agaimarówasa

⁷ áísaa aísaa uwaná usásinena simátimena séna imó sáwí'o uráíndawai aivar-óntámbá
maimé tuvuvíno simátimena

⁸ moórágwara'a kívairena ayáánauvi'nei marará'á aúváí agaimarówasa

⁹ isésa moórá-mora-kwaasi kunákárúwaswana anón-kwaasi aiva'á kumúwasa miwán-
ánaemba kwa'maésa kúmúwana miníninkówé su'mai Ísuwe máyowana

¹⁰ usásinena áísaa ena séna náávava máyaa. amáparawai íma aavimbá mayankánááo
súwana

¹¹ owé íma aavimbá maisinkánááowe súwana kegwárá'á íma aavimbá mayankáúna
kómbo moórágwara'a íma mirán-owo Ísu siráíye.

kwaási sáma kamátinkaina'a úne Ísu siráin-kwasai.

¹² ókwara'a Ísu kwenáái simátimena séna kwaási sáma kamátinkaina'a úne.
kesínaembo kwaráiyawai íma tunínivo sáma kamái mai'mai'a ónááowe súwasa

¹³ ámáán-kawaa-kwaasi sésa eyáá ená ááimba séndamanivo íma árai'a kwéseene suwaná

¹⁴ Ísu séna ímanivo kesááigona ááimba árai'a kwésune. á'a awánáúndavakemba
kunkáundayavai á'a awánáúndava'a iyónaunda pó'a kemá sún-da-aimba árai'a kwésune.
kesí ááimba íma suwánaraawe.

¹⁵ marapá-kwáásí kentí imáyáavinkemba aaimá maisínkaavo kemá íma aaimá
kwémaitinkaumne.

¹⁶ kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino. íma kewé su'mai aavimbá
maitinkánaumpo kesé kesivoé aavimbá maitinkáyauye. miráumai kemó aaimó
maitinkáundarakai arupí úsino.

¹⁷ kentí ámáán-auvaivimba agaimaréna séna kae-kwáásírái moórá-aimbo séyambo ékai
mináimbá árai'a kwéseye agaimaréna siráíye.

¹⁸ miráumai kemá kesávái simátimunana kesivoé kesé mimbórá-áimbá simátimuyamba
póna árair-aimban-iyé súwasa

¹⁹ enavomá náávava máyáíyo áísaa esa suwaná kesí ááimbo imó suwánaantavai ke-
sivombá íma kwéawanaawe. kesí ááimbo suwánaankakenkai kesivombá awánaasino Ísu
súmba

²⁰ anóm-bono'-naumpa'a óntambo túwón-daumpa'a mináimbá simátimuwasa tátoranæ sésa suwáæsa kwená kanaamá íma túntavesa íma tátokaawe.

²¹ minkákémbá Ísu simátimena séna tiyuwé'a íyóna'a sivakáá uwáæe'a íma suwánanaoowe. puwíyamba kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. íyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa

²² Yútaa-anon-kwaasi sésa kwemá séna íyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe simbá póna kweyáárikara puwíndayavena siíyo suwaná

²³ Ísu séna keinárawa'a maankákén-kwáásimán-ovo kemá sanaankéndá'á úne. keinárawa'a marapákén-kwáásimán-ovo kemá kwíyómpakenda'a úne.

²⁴ simátimé'a sé'a puwíyamba kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. kemá kwíyómpakenda'a úmpo kentávé'o ímo áraire sé'o é'a kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe súwasa

²⁵ mináinkóná ááimba íma ísámai áisaa esa sésa nááwawa oónó suwaná Ísu séna aasiyaasi-táwai á'a simátimakaumne.

²⁶ keinárawatave'a sáwívar-aimba kanaán-umai sé'a aaivimbá maitinkáundanivo si'mákaiwaina aaiyé su'mai amáparawaiyave'a kwésimatimune. kwemó arupí iwáín-áái kwésimatimune súwasa

²⁷ Áánútun-aaima sùmbanivo íma ísówana

²⁸ mindáyavai Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'mæe'a taaira'á mói sínkamonaaomba pó'a suwáné'a sé'a kwemó siwáímá kwená imáyáavinkemba íma sivo avowamá simámakain-aimpinkemba siráíye mirá sénááowe.

²⁹ si'mákaiwai aamoí ínkwæe-i'a úmæ kwéiyunda póna íma siyuwéna kesé máyáíye súwasa

³⁰ sáwíva-kwaasi isésa kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'an-íye sirááwe.

tátokaawanamo Ísu ayútínkáin-kwasai.

³¹ Ísuma Yútaa-anon-kwaasi kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'a iyémó sirówaiyavena séna kesááimo ísámaimo kawé'ó é'o é'a kesí kwaási aú'mái ménaoowe.

³² árair-aimba ísévana tátokaiyampinkemba mináráir-áínkó ayútinkaniye súwasa

³³ Ááváramun-andaraken-kwaasi únda póta íma ó'on-kwaasi tátokaawe. nóra se ayútinkaniye seénó suwaná

³⁴ Ísu séna árai'a simátimé'a sé'a sáwí'o kwéowaima misáwíkomá kembá kwétatoraiye. kesí mayáí úwoi mayáígwæe sésa meéyámba'mai tátokaantenkaan-kwaasin-owe.

³⁵ mirán-kwáási kawáánákoná naaúmpa'a íma mai'mai'a ónááovo kwenáánimbaa'a mai'mai'a ónááowe.

³⁶ kemó Áánútu ááninkomo ayútínkáana'o é'a ayútuwe'a ménaoowe.

³⁷ Ááváramun-andaraken-kwaasi ombánivo kesáái íma tirumpimbá kwáyáintave'a tu-vuwónæ kwésewe.

³⁸ kesivo agaráásínkáin-aimba kwésumpo kentivomá simátímín-aimba kwésewe súwasa

³⁹ Ááváramu kentáásivoman-íye suwaná Ááváramun-andarakewaimo ékai Ááváramumo úntemba mirá uráasino.

⁴⁰ Áánútu árair-aimba simásimakaimba simátimundanivo tuvuwónæ kwésewe. Ááváramu íma mirá uráivo

⁴¹ kentivomó uráintemba mirá kwéowe súwasa kesáámá íma kesinóma eénkwaáirákémbá kentáá masínkaraiye. kentáásivoma mimbóráwái Áánútuman-íye suwaná

⁴² Áánútunopakemba kunkáunda pó'a Áánútu áráá'o ékai kentirumbá simésino. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo kwemá si'maráisa'a kunkáumne.

⁴³ kemó súnda nóra séra íma kwéisaao. kesááigo umbái kwétiyaiye.

⁴⁴ kemá Sáátáánigo áráá'a pó'a kwenarááima kwaránæ kwésewe. kwemá ááinkakemba tuvúkaiwaiman-íye. árai'o sií-yántáá'á íma kwempimbá kwáyáísana kampa'naampar-áínkómá avowái'a kwéíye.

⁴⁵ miráumai árair-aimba simátimundayavai árair-aimba iyémá íma kwésewe.

⁴⁶ íma sáwí'a uráunda kwéisaawe. arupí-aimba simátimuna'anivo íma áraire kwésewe.

⁴⁷ Áánútu áráá'a pósa kwenáái isésa máyáavo keinárawa'a íma Áánútu áráá'maari'a uré'a pó'a kwenáái íma ísaraawe Ísu siráíye.

⁴⁸ Ísu simásuwowasa Yútaa-anon-kwaasi aká'áamba simánkesa sésa árai'a séta Sámériyaa-kwaasi ónana taraváá-kwámbá enarumpimbá máyáísampo mináimbá siráane suwaná

⁴⁹ Ísu séna taraváá-kwámbá íma kesirumpimbá máyáíye. kesivo áwí'a anómba úndanivo kesúwí'a sáwí'a umásínkáawe.

⁵⁰ íma kesúwí'a anómba ónáe. Áánútu kentávéna séna kawe'-má'yái mayáánda pó'a enáwí'a mósá anómba umánkaunme kwésiye.

⁵¹ árai'o senda-áimbá kesáái ísámai kawe'á íyawai íma puwónááowe súwasa

⁵² Yútaa-anon-kwaasi sésa sénda-aimba taraváá-kwámbó enarumpimbó má'yáimba áta ísaraumne. Ááváramu puwúwasa Áánútun-aaí simátimakowaima púwúmbanivo emá se kesáái ísámai kawe'á íyawai íma puwónááowe siráane.

⁵³ kentáásivo Ááváramu puwúwasa Áánútun-aaí simátimakowaima pukáambanivo miwí usáyaaitaniyono. emó sénda náávakendara'ono suwaná

⁵⁴ Ísu séna kesúwí'o mósá maráúndarakai úwoi úsina. kesúwí'o mósá maránimba kesivomán-íye. kwentávé'a sé'a kentáási Ísóigoman-íye kwésewe.

⁵⁵ kwembá kwéawanaumpo kemá íma awánaraawe. kemó sé'o íma awánáúmnemo súndarakai kemó ontembá kampa'ná'á maúsino. á'a kwéawane'a pó'a kwenáái mósá kwémaraumne.

⁵⁶ kentivo Ááváramu kemó marapá'ó kumónaunda-aimba íséna aamoí éna kembá suwanéna kwenarunkó kawe'á uráíye súwasa

⁵⁷ Yútaa-anon-kwaasi sésa emá ívé-kwaasi íma kae-kwáái umái siyáánkai-íma maisukáampo emá séma Ááváramumba awánaraumnewa seéno suwaná

⁵⁸ árai'a simátimé'a sé'a Ááváramumbo ímo maránkaronka'a kemá maémaundaniye súwasa

⁵⁹ mináántávái tuvuwónáe sésa óntamba má'yómbanivo Ísu aúpá'á anóm-bono'-naumpakemba kárúwaguráíye.

9

Ísu aúrumba kavikówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

¹ Ísu kúmba moóráwaimba anówama aúgavitamba maránkarowaimba awánésa

² kwená kwayó-kwáási áísaa esa sésa anóndakoo nááwana sáwí-yantaakona anondáwa aúrumba kavikáíyo. kwendéigówá'í. anóvwineigowa'íyo suwaná

³ Ísu séna íma kwená sáwí-yantaakon-ívo íma anóvwiti sáwí-yantaakon-ívo Áánútuna kawe'-má'yái kwenané'á paárínasa awánanaaontavena aúrumba kavikáíye.

⁴ sí'mákaiwaina mayáiyá má'yáano. sámó kainká'ó mayáímó kwémayaawanamo no'wáámbo aúráisanamo mayáímó má'yáan-kanaamo ánásaintemba miráumai mayáímá mayáúnda-kanaama ánásanimba póta ívé'a Áánútuna mayáiyá mayánaumne.

⁵ úne rapá'ó maúnda kwaási sámá kamátinkaina'a éna séna

⁶ marará'á awirááíma kwi'maréna mindáneí toiraambá úmarena aúranka'a a'maréna

⁷ simámena séna nonkwaaukó áwí'a Síróamu-kwaampimba awaa'á koyoraaó súwana mirá uráíye. Síróamuwemo súmba kwenááivinkemba kwántámai séna ai'maráí-kwáúné súwana koyotuwéna aúrumba awánamai kawe'á éna túwasa

⁸ kwená naaópaken-kwaasiye ókwaasiye awánésa sésa kwemá aampa'ó ména óntantemo inaai síma síma'a indará'íyo suwasá

⁹ évakarawai sésa owé kwemán-íye suwasá évakarawai sésa ímanivo mimbórá-óikwárará'íyo suwaná kwemá séna ímanivo kemá úne súwasa

¹⁰ áísaa esa sésa nóra ónana aúrumba kawe'á ííyo suwaná

¹¹ moóráwai áwí'a Ísuma kwemá awirááíma kwi'maréna mindáneí toiraani'a úmarena súranka'a a'maréna simásiména séna Síróamu-kwaampimba awaa'á koyoraaó sísa'á ísé'a suwaa'á koyoráúnana súramba kawe'an-íye súwasa

¹² áísaa esa sésa náávára kuráíyo suwaná íma awánáúmne siráíye.

¹³⁻¹⁴ simátimuwasa áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówana Ísuma toimá aúranka'a a'maréna aúrumba kawe'á umánkaron-kanaama Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa mayáímá aambá áumbakon-kanaama úwasa aúrumba kawe'á umánkarowaimba áí'maesa ámáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówasa

¹⁵ áísaa esa sésa nóra ónana aúrumba kawe'á ííyo suwaná toimá súranka'a asínkáisa'a suwaa'á koyoráúnana súramba kawe'á umásínkáíye súwasa

¹⁶ ámáán-kawaa-kwaasi évaka'a sésa agándaan-kanaara'o mirá uráintavena íma Áánútunopakemba kunkáíye suwasá évakarawai sésa sáwí-imayaaw-kwaasimo énarankasi íma kanaán-umai kawe'-má'yái-áwáámé'á ísinó suwasá imáyáama taaínkaa'a ésa

¹⁷ sésa enaúrumba kawe'á umánkaraívo kwentávái nóin-imayaawa kwéono áísaa esa suwaná Áánútun-aaí simátimíwaiman-íye súwasa

¹⁸ ánivo miYútáá-anón-kwáási aúrambo kawe'ó umánkontavesa íma imáyáa umbá anóvwí táyowasa

¹⁹ tuyasá tísaa esa sésa kenkáítí táánina'iyó. ányo aúgavitana maránkarayana'iyó. nóra ena aúramba awánamai kawe'á kwéiyó suwasarái

²⁰ kesááninkain-iyé. maránkarauyamba aúgavitane.

²¹ ányo ivé'a nóra isaná aúramba kawe'á umái kwéawanaiyompo kwemá anómban-ivo áísaa iyana kweyáárika'a simátimino sirááiyé.

²² ááema Yútaa-anon-kwaasi sésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaiman-iyé siyawai mono'-náúmpá'a íma iyónááowe sumbá póna minánóvówí Yútaa-anon-kwaasiyavena táá'a kówasarai

²³ sésarai anón-umaguraivo kwembá áísaa oro sirááiyé.

²⁴ simásúwóyasa ókwara'a aúramba kawe'á umánkarowaimba ááyowana túwasa sésa minkwáásígó sáwí-imayaa kwéiyé sewatá ísaraunda po Áánútu aúranka'a arupí umái simásimiyo suwaná

²⁵ sáwí-kwaasiya'i. kawe-kwáásiyá'iyó. kemá íma isáúmne. moórá-yantaatave'a isáúnda súramba kavíkwimbanivo ivé'a súramba awánúmne súwasa

²⁶ nóraumai aúramba kawe'á umánkaraiyo áísaa esa suwaná

²⁷ á'a simátimundanivo íma isáawe. ókwara'o simátimena'o é'a isanááoo. kwenaráái kwaránáemo sé'a kwená kwayó-kwáási-í'a ónááowe súwasa

²⁸ aká'áamba simánkesa sésa emá kwenaráái kwaráampo kesáámá Mósesi arááíya kwégwaraumne.

²⁹ Áánútu Mósesimba aai simámakaivo minkwáási náávaken-kwaasiya'iyó suwaná

³⁰ mindá'á mirá séna kemá mirá sembánivo minkwáási ó'oran-kwaasin-iyé. kemá súramba kawe'á umásínkaraisa'a sune.

³¹⁻³³ kwemó ímo Áánútunopakembo kunkénaraankasi íma mirá uráisino. Áánútuma sáwí-imayaa kwéowai tááima íma kwéisaivo kwená mayáímó máyáawai tááima kwéisaíye. Áánútu áwí'o mósá maráawai tááima kwéisaíye. maambáramó úmaronkakemba íma moórá-augavitan-kwaasi máyáísana kawe'á umánkaraiye sewa'á kwéisaumne súwasa

³⁴ enanóma aampa'á maránkaraisa po úwoivaken-kwaasima éma enáái kentáá kawe-kwáásiyá kwésimasimendayaanivo mono'-náúmpákembá kunákárúwaaoo suwaná kunákárúwaraiye.

³⁵ minkákembá Ísu ai'mátukaan-aimba iséna avakáá-umai awánéna áísaa ena séna kwíyómpakemba kwaási úrandakona arááíya kwégwaraano súwana

³⁶ Ísuntavena séna anóndakoo emó sénda nááwawa'iyó. simásímína'a kwenaráái kwaráano súwana

³⁷ Ísu séna á'o aúrambo suwánánda kemá úne súwana

³⁸ emá Ísóigoma óne séna kívaréna kwená imáyáa mósá makáíye.

³⁹ kwená imáyáa mósá marówana Ísu séna marapá'á kunkáunda pósa kwaási avuntambá taainkaa'a ónááowe. túrambo kavíkáindawai túramba kawe'á umái awánáiyasa túrambo awánemayaiyawai túramba kaviyíniye súwasa

⁴⁰ amáán-kawaa-kwaasimo évaka'o máyówai isésa áísaa esa sésa ewá séwa kentááyavaiya túramba kavíkáiwai owéwá seénó suwaná

⁴¹ Ísu séna túrambo kavíkáawaimo máyáankakai kentí sáwí-imayaagona meéyámbá íma kwáyáisino. áta awánúumne sentávéna kentí sáwí-imayaagona meéyámbá kwáyáíye Ísu siráíye.

10

sipisípigona kusavá'ó kárákwiraan-kwasai.

¹ Ísu séna árai'a simátimé'a sumpo isáaro. sipisípi kusavá'ó kónáe siyawai ímo sipisípigona ontavímbó usávekesamo ésa kusarákémbó maatésamo ésa miwí umóyándáraware sénááowe.

² sipisípira'a kárákwiraiwai ontavímbá usá kwéveraiye.

³ miráumai ontará kawááná'á onta tiyánkáísana usáverena kwená sipisípi túwí'a utaisasá kwenáái isésa kwenópa'a kowaná

⁴ sipisípi kusavínkémbá tí'maena aiva'á kwisásá kwenáái isántavesa ánaaemba kwégwaraawe.

⁵ ányo ó'on-kwaasi táái íma isámai tínaaemba íma kwa'maésa kwéesa inkaisésa kóyáwé kwéowe

⁶ Ísu mirá simátimuwasa mináínkóná ááimba íma ísaraawe.

Ísu sipisípira'a kárákwirain-kwasai.

⁷ mináínkóná ááimba íma ísóntavena Ísu séna árai' a simátíme' a sé' a sipisípigona ontamá kemá úne.

⁸ íma kunkáundara' a évakarawai tiráawai umóyándáraware. miwí táái sipisípiyonko íma ísaraawe.

⁹ kemá ontamá úne. kesópa'o tíya'o é' a usáveraaro senasá usáveraiya' a kárákwiyaonamne. toómbó naiyávésamo ésa kunákárúwaresa násuwesa ó' a usáveranaaowe.

¹⁰ umóyán-ámpá-kwáásimó tíyawaimo ésa kwaási tinkambai áwáávi-tantaa' a ónááombanivo kemá kunkáunda pósa ó' oran-kawe' a umái mai' mai' a ónááowe.

¹¹ sipisípira' a kawe' á umái kárákwiraundana' a úne. sipisípira' o kawe' ó umáimo kárákwirainda' a séna kesí sipisípi túwa' naa ónaumne séna puwíníye.

¹² ánivo óntantavaiye sésa sipisípira' a tavikáawai áwáávíte in-iyánkómbá awánésa sipisípi ivátíyiwesa kóuwana sipisípiyomba vamái kwatúwáísasa kówitawaa' a umáguraawe.

¹³ miwí sipisípira' o tavíyi-ímáyáámá tuwésa óntane su'maimo mayái-ímáyáá kwéowe.

¹⁴⁻¹⁵ sipisípira' a kawe' á umái kárákwiraundana' a úne. kesivo kembá súyaisa' a kemá kesivombá aúyáunana mirámó úndantemba kesí sipisípi amápa' a túyáunasa kembá kwésuyaawe. kesí sipisípima túwa' naa ónaundayave' a pó' a kemá puwónaumne.

¹⁶ kesí sipisípi évaka' a ó'on-kusava' a máyáamba pó' a kotíránasa kesáái ísámai tésa mimbórái' a umái máyaiya' a amáparawaira' a kárákwiyaonamne.

¹⁷⁻¹⁸ puwóndavinkemba usásinanaunda-imayaama kesivomá símísa' a kemá owé sundayavena kwenarumbá kwésimiye. kemó ímo owé súndarakai íma kanaán-umai sínkamosino. kesí imáyáavinkemba puwónaunda pó' a kanaará' a puwónaumne. puwóndavinkemba kanaán-umai usásinanaumne. kesivomá símásimena séna mirán-uwo séna mirámó ónaunda-asirayamba símakaiye Ísu siráíye.

¹⁹ Ísu mináímbá súntavesa Yútaa-anon-kwaasi imáyáa ésa taaínkaar-uwasá

²⁰ évakarawai sésa taraváá-kwámábá arupimbá máyáíntavena uwo' aó' á kwéiye. nóra séra kwenáái kwéísaaó suwasá

²¹ évakarawai sésa taraváá-kwámábó arupimbó máyáínkakai íma mirá-áímbá sisinó. taraváá-kwámábó arupimbó máyáínkakai íma aúgavitan-kwaasi aúrumba kawe' á umái awánésa máisino siráawe.

Yútaa-anon-kwaasi tínaaemba umánkaraan-kwasai.

²² Yútaa-kwaasi anóm-bono'-nambo uráan-kanaamo túntemba Yérúsaremu-naopa' a tanómba kwégauvunka' a minkánáá táúgwi-kanaa póna túwana

²³ Ísu anóm-bono'-naumpa' a ména Sórómoni áúgwimai úmakopa' a kwéguwasa

²⁴ Yútaa-anon-kwaasi torupésa taúkúmaresa áísaa esa sésa entávéta sáwívar-imayaaya kwéune. Áánútumo usásinankaiwai kwéamu' maraundawaima ewá ónómpo arupí umái sinatá ísáano suwaná

²⁵ Ísu séna simátimuna'anivo íma ísaraawe. kesivo simásímakaim-bayaima kwémayaunda póna kesí ááimba avora' á kwévaariye.

²⁶ keinárawa' a íma kesí sipisípiyomba pó' a kesááiye' a íma áraire kwésewe.

²⁷ kesí sipisípi túyáúnasa kesáái ísámai kesínaaemba kwégwaraawa' a

²⁸ imáyáama tímúnasa aúnái' a umái mai' mai' a kwéomba pósa íma puwónááowe. kawáá úndavinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe.

²⁹ kesivomá símakaimba kwená asirayánkó amápar-asirayankomba usáyaaítasasa kesivomá kawááimpinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe.

³⁰ kesé kesivoé mimbórái' a kwéuye Ísu siráíye.

³¹ súwasa Ísumo sún-aintavasa Yútaa-anon-kwaasi ókwara' a tuvuwonáe sésa óntamba máyówana

³² Ísu simátimena séna kesivomá simásímakaim-bayai kawe'-máayáimá kwémayauna' a kwéawanaavo nóim-bayaiya mayáúndayavaiya sínkamonaaoó súwasa

³³ íma kawe'-máayáíyávéta inkamónáeta kwéumpo Áánútumba aká' áámba simánkaandayaveta inkamónaundayaawe. marapá-kwáásigómá séma Áánútuma úne séndayaveta inkamónaundayaawe suwaná

³⁴⁻³⁵ Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba ímo kampar-áimbó kwáyáin-auvaivimba agaimaréna séna Áánútu séna ísóigoman-owe siráíye agaimaréna siráíye. Áánútun-aaí simátímakowaiyavena séna ísóigoman-owe siráíye.

³⁶ kesivomá ításinkena si'mákaisa' a marapá' á kunkáumpo Áánútu ááninko úne kwésundayave' a Áánútumba íma aká' áámba kwésimankauumne.

³⁷ kesivoná mayáímó ímo kwémayaundarakai kentáv'á kwíyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sesinó.

³⁸ kwíyómpakemba kunkáiyé sé'a íma áraire sembánivo kesí mayáiyáv'á Áánútuna mayáímá kwémayaíye sé'o é'a minká'á sé'a kwesé avowáe mimbórái'a kwéoye sénááowe Ísu súwasa

³⁹ moórágwara'a tátoranae sésa umbá táto'mai tovíráyuwowana kóuraiye.

⁴⁰ Ísu miwí tiyuwéna Yótáni-nomba kóaatena ááema Yóni nombá pétinkaropa'a komáyowasa

⁴¹ kwaásiyomba torupésa sésa Yóni ímo awánáúnda-mayaima mairáimbanivo minkwáásiyáv'ena simásimakain-aimba árair-aimba siráiyé suwasá

⁴² sáwíva-kwaasi Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe.

11

Árásárasi pukáin-kwasai.

¹ moóráwai áwí'a Árásárasi Pétáni-naopa'a máyowana áí'a úwasarai ámánaakai túwí'a Máriaae Máátaae mimbóráv'á á mésa

² Máriaae ó'on-tawai ásí-kwiyumba úm-basawemba Ísu aísamaira'a atímarena kwena'nóntáunei uwátukai-ininko éna tiyóvígomba áí'a kwéuwasarai

³ minúnándarái moóráwaintavesarai sésarai Ísumba kosimáme se anóndakoo enarumbá ámakaandawaimba áí'a kwéiyé kosimámiyo suyaná kosimámuwana

⁴ Ísu iséna séna Árásárasimbo áí'o kwéimba íma pu'mái ánásaindayavena áí'a kwéivo Áánútu áwikwara ááninko súwikwara'o mósá maránááontavena áí'a kwéiyé Ísu séna

⁵ Máátaante Máriaante Árásárásinte kwenarumbá timakomba póna

⁶ áí'a kwéun-aimba iséna kae-táwai aáno maéna

⁷ minká'á kwená kwayó-kwáásiyáv'ena séna ókwara'a Yútiyaa-ayampata kónaumne súwasa

⁸ sésa anóndakoo Yútaa-anon-kwaasi óntandei tuvuwónáe sésa kwéopa'a ókwara'a mináyámpá'á kónáe kwésene suwaná

⁹⁻¹⁰ Ísu miwí simátimena séna tunkwisasamo kombá íma sáma kaisasá pósa tanaambá kwévaavo sámo kaisasamó kombá íma tanaambá kwévaawe. mirámó ontembá isa'á ívé-kanaa kawé'á umái mayáímá mayánaumne Ísu séna

¹¹ kentáási kwaásigo Árásárasi aúmá kwégwaimba pó'a usásinankaandayave'a kónaumne súmba

¹²⁻¹³ Árásárasi pukóntavena Ísu súmbanivo kwená kwayó-kwáási imáyáa ésa aúnkwaiguráimba póna usásinaniye-imayaa ésa sésa anóndakoo kawé'á imbá póna áí'a érankaniye suwaná

¹⁴ Ísu avora'á séna Árásárasi pukwiyé.

¹⁵ áí'o ipa'á íma kwesé máyaunda kawé'á imbá póta kwenópataamo kondá suwáné'a kentávái árai'a Áánútumpakemba kunkáiyé simásinkanaaowe súwana

¹⁶ kwená kwayó-kwáásivínkémbá moóráwai áwí'a Tómaasi kwááyu áwí'a ávárawaama kwemá simátimena séna Yútaa-anon-kwaasi Ísumba inkamónááomba póta kweséya puwónáeta kónaumne Tómaasi siráiyé.

Ísuma puwíyampinkemba usásinanaaowaina ááimban-iyé kwaasái.

¹⁷ súwana Ísu Pétáni-naopa'a kúmba Árásárasi puwúwasa utámárowana éiyaimba kwaúnka'a Ísu koísaraiye.

¹⁸ Pétáni-nao'a Yérúsaremuva'a egwaa'á pósa

¹⁹ Máátaante Máriaante tiyóvígo pukóntavesa Yútaa-kwaasiyomba ivi'á kogwétesa máyówana

²⁰ Ísu kwétiyemo sumbá Máata iséna kwétupa'a kúwana Máriaae naaúmpa'a máyowana

²¹ Máata Ísuntavena koséna anóndakoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino.

²² ívé'o Áánútumbo áisaa inanamó éna mirá íniye-imayaa kwéune súwana

²³ Ísu séna enayóvi pukáimpinkemba usásinaniye súwana

²⁴ Máata séna naaén-kanaama tínana pukáindavinkemba usásinaniye-imayaama kwéune súwana

²⁵ Ísu séna púwómpinkemba kwéusasinaawemo sewáíná ááimba kemá úne. aúnái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááimba kemá úne. kesáiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa puwónááombanivo usásinanaaowe.

²⁶ mésa kesááyavai áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa íma puwónááowe. mindáyavai emá áraire kwésono Ísu Máátaantavena súwana

²⁷ Ísóigoo emá Áánútumo usásinankiwai kwéamu'maraundawai óne. Áánútu ááninko óne. marapá'á kumíníyondawai emá óne Mááta siráíye.

²⁸ Mááta simásuwena kwéna áúnkontavena aúpá'á áápimba simámena séna anóndako kwétena kwéaayaiye súwana

²⁹ Máriaa iséna avekáán-umai usásinena kwétupa'a kúmba

³⁰ Ísuma Máátaamo taawánónka'a ména íma naaópa'a túmba

³¹ Máriaa usásinenamo kúmba Yútaa-kwaasi ivi'á ton-kwáásí awánésa imáyáa ésa sésa utamánkáapa'o ivi'ó táíndayavena kwiyé sésa kwa'maésa kumbá

³² Ísu máyonka'a Máriaa kwéna anóndakoman-íye séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino súwasa

³³ Máriaa kwenánaemba kwakón-kwaasiye ivi'ó tombá Ísu tuwánówana arumbá éna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana

³⁴ tísaa ena séna náánkara utamánkaraao súwasa anóndakoo taawánaao suwaná

³⁵ Ísu ivi'á tómba

³⁶ Yútaa-kwaasi awánésa sésa pukáiwaimba aruntávéna umánkáíye suwasá

³⁷ évakarawai sésa aúgavitan-kwaasi aúramba kawe'á umánkaraimbanivo nóra séna íma asóvamankaisana pukáíyo siráawe.

Ísu Árásárásimba usásinankarain-kwasai.

³⁸ suwaná Ísuna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana utamánkaropa'a kúmba murí-áívimbá mámakea oika'a óntandei awáá umásúwówana Ísu koawánéna

³⁹ séna óntamba akwátúwáaro súwana Mááta pukówai ámánaako séna Ísóigoo éiyain-tawai kwáimba póna ánkúte íníye súwana

⁴⁰ Ísu séna á'a simáme'a súnnda kesááyavaimo áraire sémo kenká'ó agevamáimo mémo e Áánútuna kawe'-má'yáimá awánaniyone súwasa

⁴¹ óntamba akwátúwówana Ísu kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó kesáái kwéisaandayave'a súwi sune.

⁴² kesáái kwéisaampo maanáimbá kwésunda pósa maanká'á máyaan-kwaasi kentávésa árai'a Áánútu ai'mákaisana kunkáíye sénááowe simásuwena

⁴³ anónka'a séna Árásárásíyo iyuwó súwana

⁴⁴ pukówaima iráimba ampaantanéi avakúmá ánáan-kwisuwesa aiyayaanka'a asááúmaresa a'nómpá'á káátamaresa mirán-úmakon-tantaakwara'a iyúwana Ísu séna iyátúwéwana máino siráíye.

anón-kwaasi Ísuna amááyu-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Mááka 14:1-2, Áríku 22:1-2

⁴⁵ Yútaa-kwaasiyomba Máriaanopa'a kun-kwáásí Ísumo úmba awánésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye suwasá

⁴⁶ évakarawai imaniye sésa amáán-kawaa-kwaasitopa'a kosésa Ísumo ún-aimba simátímúwasa

⁴⁷ mináimbá iséna amáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé aaimó isón-kwaasi tááyesa sésa íma awánáúnda-mayai maémáyáimba póta nóraya ónaumno.

⁴⁸ úwoimo túwáananamo éna mirám-báyáimá maémáyáinda pósa amáparawai kwenááiyavesa áraire sénááowe. minká'á Árómaani-kamaani-kwaasi tésa anóm-bono'-namba tayawísíyuwesa kentáámá amáparawaima sáwí'a umásínkáávainivo nóraya ónaumno suwaná

⁴⁹ moórawai áwí'a Káyavaasi minkánáá aiva'-mónó-káwááná'á póna séna íma kawe'á umái kwéisaawe.

⁵⁰ Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moórawai puwíníye Káyavaasi siráíye.

⁵¹ mináimbó súmba íma kwená imáyávinkemba siráivo minkánáá aiva'-mónó-káwááná'á máyontavena póna Áánútu imáyáama amúwana paárumai séna Yútaa-kwaasi amáparawaiyavena ísámai Ísu puwíníye.

⁵² íma Yútaa-kwaasiye su'mai Áánútu áráá'a ovó ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mimbóráí'a umái méigwae séna Ísu puwíníye.

⁵³ Káyavaasi mináimbá súwasa minkákémbá Yútaa-anon-kwaasi Ísuna amááyu-aimba suwaná

⁵⁴ mindáyavena Ísu íma Yútaa-anon-kwaasi túranka'a kwéna tiyuwéna ugóná ayááivá'á Éváráimu-naopa'a kúmba kwená kwayó-kwáásiyé koméraawe.

⁵⁵ komáyówana tíyótaasa í-tánón-kánáá sáwíyanka'a tínimba pósa tirumbó kawé'ó íyanesa naaó'-naokemba Yérúsaremu-naopa'a koyorupésa

⁵⁶ Ísuntavesa mívá maava'a awánésa anóm-bono'-naumpa'a torupésa sésa tanómbó opa'á tını. íya tınıyo siráawe.

⁵⁷ mono-káwáá-kwáásiyé áamáan-kawaa-kwaasiye sumbá Ísumbo awánésamo ésa simásimiyata tátóráano sumbá mindáyavesa úwoi-kwaasi sésa tanómbó opa'á tını. íya tınıyo siráawe.

12

Máriyaa Ísu aísamaira'a áséi-kwiyum-basawemba pékain-kwasai.

Mátíyu 26:6-13, Máaka 14:3-9

¹ tíyótaasa í-tánón-kánáámá sáwíyanka'a túwana ava'moraé-kanaa úwoi kwáyowana Ísu Pétáni-naopa'a kwéna pukómpinkemba usásinankarowai áwí'a Árásárásina naaópa'a kúwasa

² Ísuna toómbá agaimarówana Ísuwe Árásárásiye toómbó naív'á máyóyana Máata mintómbá maimái tíma'maena kúwana

³ Máriyaa áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakena Ísu aísamaira'a sáwíva'a atimarena kwena'nóntáunei uwaúwana mimbásáwén-kwíyúnkó anónka'a naaúmpa'a iyúwana

⁴⁻⁵ moóráwai áwí'a Yútási Isakérióti séna nóra sénawa mimbásáwémbá ívátuwana anón-ontamba 300 kina mairéna ímo óísambo makáan-kwaasi taaín-timiyo séna mináimbó siráimba Ísuna kuntaru'ó mayániwaima séna

⁶ íma óísan-iyain-kwaasiti imáyáa éna séna kwemá Ísuna kwaasiti óntanka'a kárákwironda'a umóyándá'á póna minóntámpinkémbá mayánae séna mináimbá súwana

⁷ Ísu séna minínimbá aúwéwana úwoi máino. púwónanamo péskinantavena mirá kwéiye.

⁸ ímo óísambo máraán-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiyá'a túwa'naa ónâe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne Ísu siráiyé.

Árásárásina áamáyu-aimba siráan-kwasai.

⁹ súwasa Pétáni-naopa'a Ísu máyáiyé sumbá sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi isésa Árásárási pukówana usásinankarowainte kotuwánanae sésa kuráa.

¹⁰⁻¹¹ Árásárásimba usásinankarontavesa pósa Yútaa-kwaasima miwítí anón-kwaasi tiyuwésa Áánútunopakemba kunkáiwinopata kónâe sésa suntavái mono-káwáá-kwáási Árásárásina áamáyu-ainkwará'a siráawe.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Máaka 11:1-11, Áríku 19:28-40

¹² tındauraamba áséi-masawemba pérankomba póna ívékaamba Yérúsaremuva'a Ísu kwétiyemo sumbá kwaásiyomba isésa

¹³ taayánáma ayáiresa aampakémbá kogwéairesa anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráísana kunkáiwinimba Áánútu kawé'a kwéumankaiye. kwená Ísareri-kwaasiti kawááná'án-iyé kwenáwí'a mósá kwémaraumne suwaná

¹⁴ moórá-poima áwí'a tónkigo Ísumba ayáá'maena túmba

¹⁵ naaóv'á'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Sáiyono-naopaken-kwaasi táá'a kaivó kentí kawááná'á kwétiye. naanté-tónkígó ayáá'maena kwétiye

agaimarénamo siróntemba miráumai Ísu tiráiyé.

¹⁶ mitáwai kwená kwayó-kwáási íma imáyáama umái tááka'a makómba pósa Ísu pukómpinkemba kwíyómpa'a iyúnka'a tááka'a marésa sésa aúváivimba kwáyáinka'a póna mirán-iyé siráawe.

¹⁷ Ísuma Árásárási pukómpinkemba usásinankomba awánésa évaka-kwaasi simátímúwasa

¹⁸ isésa mindáyavesa pósa aampakémbá koáírówasa

¹⁹ mono-káwáá-kwáási iséise esa sésa amáparawai kentáámá siyuwésa kwenarááiyé su'mai kwégwaraavo nóraya ónaumno siráawe.

Kíriki-ayampaken-kwaasi Ísumba awánanae siráan-kwasai.

²⁰ Yérúsaremu-naopa'a monor-áimbá isánáe sésa Yútaa-kwaasi kuwasá Kíríki-kwaasiye kwésa

²¹ Vírípima Káríri-ayampa'a Pétésáítaa-naopaken-kwaasigonopa'a tésa sésa Ísumba awánanaeta túne suwaná

²² Vírípima Èndarumba kosimái áí'maesarai Ísumba kosimámúyana

²³ Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba póna kesúwíko anómba índayavena ívé'a kwévaariye.

²⁴ árai'a simátíme'a sé'a ánýumbo úwoimo kwaíndamo éna íma arambá iyánívo ayumbá u'maráawana aáyánkarena áruma kwiréna sáwívar-aramba imái ávu kániye.

²⁵ mirámó ontembá tirááimo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo maambárarákén-ímáyáámó tuwáiyawai aúnái'a umái mai'mai'a ónááowe.

²⁶ kentávésa ená mayáímá mayánáe síyawai kesínaaemba kwáráaro. mirámó iyawai kesé ménaaowe. kesí mayáímó mayáiyawaima kesivo kentúwí'a mósá marániye Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwúntavena siráin-kwasai.

²⁷ Ísu simásuwena séna kesirunkómá umbaiyé taimbá pó'a nóra sénaumno. kesivoó maanúbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwaaó íma mirá sénaumpo kemá mindáyave'a kunkáumne.

²⁸ kesivoó enáwíko anómba íníye súwana kwíyómpakemba aai séna á'a kesúwí'a anómba uráunda pó'a moórágwara'a ónaumne súwasa

²⁹ máyón-kwaasiyomba isésa évakarawai sésa kwíyónaai siyé suwasá évakarawai sésa Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aai kwésimamiye suwaná

³⁰ Ísu simátimena séna mináímbó isáámba íma kembá kwésuwa'naa-ivo kembá kwétuwa'naa-íye.

³¹ marapá-kwáásímó aaivimbó maitinkáin-kánáámá kwétiye. marapá-kwáásítí sáwí-kawaana'a kwatiyuwánín-kanaama kwétiye.

³² taaira'á mói sinkánááon-tawaima amáparawaima imáyáama tíménasa kesópata ténááowe Ísu séna

³³ mirámó siráimba taaira'á inkamíyana puwíníntavena súwasa

³⁴ kwaásiyomba isésa sésa Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima aasiyaasí mai'mai'a íníye siráivo emó sénda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba pósa taaira'á mói sinkamiya'a puwónaumne sémpo emá náawa se ewá seéno suwaná

³⁵ Ísu séna kwaási sáma kamátinkaina'a úndanívo sáwíyanka'a kesé ménaumne. kwaásimo túnín-ayampa'o kombá náávara'i kwégowasa pósa íma kwéawanaawe. túnín-tantaako kesópa'a tivó sé'a sáma kamátinkaipa'a máéro.

³⁶ sáma kaimbá pó'a kentávé'a sé'a kentáásí ságayanda'a óne sembá pó'a ságayanko áráá'maa'a aú'mái ménaaowe Ísu siráíye.

Yútaa-anon-kwaasi Ísuntavesa íma áraire siráan-kwasai.

Ísu simásuwena tiyuwéna aúp'á méráíye.

³⁷ túranka'a kawé'-máyaí íma awánaraan-awaame'a uráimbanívo kwentávésa íma árai'a Áánútunopakemba kunkáíye siráawe.

³⁸ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowaima áwí'a Áísáya siráin-aimba árai'a súbma

Ísóigoo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináíntávésa íma áraire kwésewe. ená asir-ayámbá agaráátinkaandamanívo íma kwéawanaawe

Áísáya agaimaréna siráíye.

³⁹ Ísun-aaiyavesa íma áraire suntavéna naaóvá'á Áísáya agaimaréna séna

⁴⁰ Áánútuma túrumba kavítúwáísasa

pósa túrumba íma kwéawanaawe.

Áánútuma táá'a kaúntinkaisasa

pósa íma kwéisaawe.

Áánútumo simbá mirá uráunda

pósa kesópa'a íma tíya'a sáwí-imayaa

maitiyuwé'a kawé'á umátinkanaumne

Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna séna

⁴¹ Ísuna ságayamba awánomba póna mináímbá agaimaréna siráíye.

⁴² Yútaa-anon-kwaasi évaka'a Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé sésa ámáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á iyóvo sésa aambá áumbaraavainiye sésa íma avora'á sumbá

⁴³ Áánútuma kesúwí'a mósá maráínkwáe-imayaama ímanovo kwaási évakarawai kesúwita mósá maráígwáe-imayaama ésa mirán-ímáyáámá umbá pósa Ísuntavesa áraire íma avora'á siráawe.

Ísu simátimuwasa taaínkaa'a uráan-kwasai.

⁴⁴ íma avora'á suwaná Ísu anónka'a séna kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai íma kentáváiyé su'mai kwésevo si'mákaiwaintavaigwara'a áraire kwésewe.

⁴⁵ kesí ááimbo suwánaawaimo ombá íma kené su'mai kwésuwanaavo si'mákaiwainkwara'a kwéawanaawe.

⁴⁶ marapá'ó kumúnda kwaási sáma kamátinkaina'a únda pósa kenká'á agevamái máyáawai íma túnín-ayampa'a ménaaowe.

⁴⁷ kesááima isámai íma kawé'á kwéowai aaivimbó maitínkáima íma kemá úne. marapá-kwáási íma aaivimbá maitínkáandayave'a kumúndanivo sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae'a kunkáumne.

⁴⁸ naaén-kanaara'a kesáái isésa tínaemba umásinkaiyawai sésa kawer-áimbá sínaemba umámakaundaniye sénááowe.

⁴⁹ íma kesí ímáiyáavinkemba súnda pó'a kesivo si'mákaiwaima simásímakain-aimba súnda pó'a naaén-kanaama tínaa sésa kawer-áimbá sínaemba umámakaunda ímo oráámbá uráundaniye sénááowe.

⁵⁰ kesivon-ááima aúnái'a umái mai'mai'a ónááon-aimban-iyé. súnda-aimba kesivo simásímakain-aimba kwésimatimune Ísu siráiyé.

13

Ísu kwená kwaási tísamaira'a nombá pétinkarain-kwasai.

¹ tíyótaasa í-tánón-kánáá aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba Ísu ímáiyáama éna séna marapá'á tuwé'a kesivonópa'a kuntuaweré'a iyónaunda-kanaama kwétiye séna marapá-kwáási kwenááima isón-kwaasi ávááraumai ímáiyáama tíména miwíyáaváiyé séna puwíniye súwana

² Sáátáánigo Sáímoni ááninkomba áwí'a Yútási Isakériótimba Ísuna kuntaru'á uwó-ímáyáámá ámakowasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé toómbá kwénowana

³ awómá amápar-asirayamba ámakowana póna Áánútunopakemba kunkáunda pó'a kuntuaweré'a iyónaumne-imayaama Ísu éna póna

⁴ toómbá némáyonkakemba usásinena paákákén-únánkwátói ayú'marena táuri úsumaena

⁵ táávepimba nombá atimarena kwená kwayó-kwáási tísamaira'a nombá pétinkena táurinei uwátuwena

⁶ Ísuma Sáímoni Pítaanopa'a túwana séna Ísóigoo íma kesísamaira'a nombá pésinkaao súwana

⁷ Ísu séna kemó úndama ívé'a íma kwéisaanda po aáno isáníyone súwana

⁸ Pítaa séna kesísamaira'o nombó pésinkendayave'a a'áo síma sima'a ónaumne súwana Ísu séna enaisamaira'o ímo nombó pérankaanamo éma kesí kwaási-i'a íma ínáyone súwana

⁹ Pítaa séna Ísóigoo ená kwaási-i'a ónáe sumpo sísamairare su'mai íma pésinkenda síyayaampakwara si'nómpákwará'á nombá pésinkaao súwana

¹⁰ Ísu séna nombó pékaawaimo ésa íma amápa-kuva'a nombá peránááovo tísamairare su'mai nombá peránááowe. keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye súmba

¹¹ Ísu kwená kuntaru-kwáásígómbá isarontavena séna keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye siráiyé.

¹² Ísu simásuwena tísamaira'a nombá pétinkayuwena paákákén-únánkwátóimo ayú'maromba maimái úmaena ménamo toómbó némáyopa'a kwéna tísaa ena séna kemó úndawaina ááimba ára kwéisaao.

¹³ kentávé'a sé'a amápa-tantaa'a agaráásinkaandawaima Ísóigoma ónemo sembá árai'a mirán-kwáásímá úne.

¹⁴ kemá kentí agaráátinkaina'a Ísóigoma pó'a tísamaira'a nombá kwévetinkaundayave'a kemá moórá-mora-umai nombá pétinkaaro.

¹⁵ kemó kentí kwayó'ó maráúndantemba keinárawakwara'a mirán-oro.

¹⁶ árai'a simátíme'a sé'a kwayó-kwáásímó ésa miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaitanaaowe. tí'mákaiwain-aii maimaésa kosimátímakaawaimo ésa tí'mákaiwaimba íma usáyaaitanaaowe.

¹⁷ miráumai kemó uráunda á'a awánaraavo mirámó íyambo é'a tirumbá kawe'á ónááowe.

¹⁸ keinárawapinkemba íma amáparawaiyave'a sumpo ítátinkaunda-kwaasi á'a túyaraumne. Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna kesé moórávinkembo toómbó naráiwaima kesí kuntaru-kwáásímán-íye agaimaréna siráimba árai'a siráíye.

¹⁹ íma paáruaisa'a simátímunda póna aáonomo paárina'a kentáv'é'a sé'a árai'a séna Áánútunopakemba kunkáíye sénááowe.

²⁰ árai'a simátíme'a sé'a tí'maráanas kwíyawai táái ísámai kawe'á íyantén-umai kesáái ísámai kawe'á ónááowe. kesááimo isáíyantén-umai sí'mákaiwain-aii isánááowe Ísu siráíye.

moóráwai kesí kuntaru'á íníye Ísu siráin-kwasai.

Mátíyu 26:20-25, Mááka 14:17-21, Áríku 22:21-23

²¹ Ísu simásuwena kwenarumbá umbái tówana séna árai'a simátíme'a sé'a keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásírá'á agaráátinkaniye súwata

²² kwená kwayó-kwáásí moórá-mora-umai méta kwenauvínaayaivimba éta nááwantavena siíyó séta

²³ kwená kwayó-kwáásí Ísuma kembá arumbá símakowaima Ísuna egwaa'á máyaawanana

²⁴ Sáímoni Pítaa kentáv'éna aúwánáán-awaame'a éna séna nááwantavai seénó se áísaa uwo súwa'a

²⁵ avakáá-umai áísaa e'a sé'a Ísóigoo emó sénda nááwa'íyo séwánana

²⁶ Ísu séna kemó toómbó nompí tu'mái aménaunda-kwaasi kwemán-íye séna toómbá maimaéna nompímbá tu'mái mindá'á Sáímoni Isakéríóti ááninko áwí'a Yútásimba amúwana

²⁷ mintómbá mayówana Sáátáánigo kwenarumpimbá iyúwana Ísu simámena séna emó óné sindai'a maaránka'a uwó Ísu súwasa

²⁸ toómbó kwénaapa'o máyón-kwaasi Ísumo sún-ainkona ááimba íma ísámai kawer-umbá

²⁹ sésa Yútási óntanka'a tavíkówaintavena Ísu séna ímo óísambo makáan-kwaasi évaka'a timíyó Ísu siyé sésa tanómbó káúvón-kanaaratavai sésa toómbá meéyán-uwó Ísu siyé suwaná

³⁰ Yútási Ísumo amún-tomba maimaéna avekáán-umai máápa'a kumúwana túnkuraiye.

aúná-amaambo simátímakain-kwasai.

³¹ Yútási máápa'a kumúwana Ísu séna ívé'a kwaasi úrandako súwí'a anómba umái kwévaarisana kesí mayáígómá Áánútu áwí'a anómba umái kwévaariye.

³² kesí mayáígómá Áánútu áwí'a anómba intembá ívé'a Áánútu kesúwí'a anómba íníye.

³³ kesí iyámpóiyono. sáwiyanka'a kesé mé'a tiyúwáana'a sivakáá ónááowe. Yútaa-kwaasiyave'o á'o simátíme'o súndantemba kentáv'é'a sé'a iyóndara'a íma kanaán-umai iyónááowe.

³⁴ aúná-amaamba simátíména'a kesirumbó timúndanten-umai moórá-mora-umai kentirumbá tíméro.

³⁵ moórá-mora-umaimo kentirumbó timíyasamo ésa tuwánésa sésa Ísuna kwayó-kwáásín-owe sénááowe Ísu siráíye.

Pítaa ánaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Mááka 14:27-31, Áríku 22:31-34

³⁶ Ísu simásuwowana Sáímoni Pítaa áísaa ena séna Ísóigoo náávara iyíníyono súwana iyóndara'a ívé'a íma sínaemba kwaráníyompo aáno sínaemba kwaráníyone súwana

³⁷ Pítaa séna Ísóigoo nóintavaiya ívé'a íma ánaemba kwaránaumno. íma pó'a áwa'naa umai puwónana kawe'á íníye súwana

³⁸ Ísu séna áwa'naa umai puwónaumnemo sénda kemá árai'a simáme'a sé'a kokórigomo ímo ááimo siráindara'a kaumborá'á kentávái séma íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu siráíye.

14

Áánútunopa'a iyónááon-amba kemá úne Ísu siráin-kwasai.

¹ Ísu simásuwena simátimena séna kentirumbá íma sáwí'a é'a íma anón-imayaa oró. Áánútuwe aráápamái mé'a kesé aráápamái máero. kentí imáyáa Áánútumpa'a tuwé'a Áánútuna imáyáa é'a ániwo kesí imáyáa oró.

² kesivoná naaópa'a sáwíwa'-maru'a kwéraiye. ímo mirámó uráinkakai íma simátimusino.

³ kemó iyúnda kentí maru'á uto'mayaa umátinkanae'a iyúne. usauwé'mae'o kundi'mae'o iyúnda kemó máyaundara'a uménaaowe. mirá ona'á kesé ménaaowe.

⁴ kemó iyúnda-amba á'a awánaawe súwana

⁵ Tó máasi simáména séna anóndakoo emó iyúnda-naopa'a íma awánáumne. náaraumai minámbá awánanaumno súwana

⁶ Ísu séna Áánútunopa'o iyónááon-amba kemá úne. kemá áraikona ááimba úne. kemá maí'mai'a ónááowaina ááimba úne. kesivoná naaópa'a íma úwoi iyónááomba pó'a kemá minámbá únda pó'a iyónááowe.

⁷ kesí ááimbo kwésuwanekai kesivombá awánaasino. ívé'a kwéawanaawe súwana

⁸ Vírípi séna anóndakoo enavombá agaráásinkénanaya kentáa kanaa íno súwana

⁹ Ísu séna ayáátáaka'a keséma máyaundanivo emá kesí ááimba íma kwésuwanaawe. kesí ááimba suwánaawaima kesivombá á'a kwéawanaavo nóra isa enavombá agaráásinkaa seénó.

¹⁰ kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáiyé. mináintávé'a áraire seró. íma kesí imáyáavinkemba súmpo kesivomá kesé ména kwená mayáímá isa'á súne.

¹¹ kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáimba pó'a mináintávé'a áraire seró. ímo mirámó sé'o é'a kesí mayáímá awáné'a sé'a árai'a kwíyómpakemba Áánútunopakemba kunkáiyé seró.

¹² árai'a simátíme'a sé'a kentávé'a árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé síyawaima kemó úndantem-bayai miwígwará'á mayánááowe. kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amamba ai'maráándayavena miwítí mayáígó kesí mayáígómbá usáyáaitaniye.

¹³ kesí imáyáamo é'o sísaa íya'o é'a mirá ónaumpo kentávé'a ísámai kesivo áwí'a mósá maránááowe.

¹⁴ kesí imáyáamo é'o sísaa íya'o é'a kemá mirá ónaumne Ísu siráiyé.

Áánútun-amamba ai'maráanana kumíniye siráin-kwasai.

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna kentirumbó símakaambo é'a kesáái ísámai kawé'a ónááowe.

¹⁶ kesivombá áisaa onaná karáá'á tutinkáníwaimba ai'maráínana kumbéna kesé aasiyaasi maí'mai'a íniye. kwemá áraikona ááimban-iyé.

¹⁷ marapá-kwáásí kwembá íma awánésa kwenáái íma ísáamba pósa íma kanaán-umai sésa kesé tamaiyó sevó kesé ména kentirumpimbá maí'mai'a ímbá pó'a kwembá kwéawanaawe.

¹⁸ sáwíyanka'a tiyuwáundanivo íma megusaamó ontémbá ónááowo usauweránáumne.

¹⁹ sáwíyanka'a marapá-kwáásí kembá íma suwánanaaombanivo keinárawa'a ókwara'a suwánanaaowe. kesé ménaunda pó'a kemá aúnaí'a umái ménaaowe.

²⁰ minkánáámá tínimba pó'a sé'a árai'a avowáe ména kesé máyáísata kwesé máyaumne mirá sénááowe.

²¹ kesááimo taagwiyavésamo kawé'o kwéowai tirumbá kwésimewe. tirumbá simíyawaima kesivoé kesé sirunkái timéyauye. kesirumbó timúndawaiyavaiye simái avora'á paárumai ménaumne súwana

²² Yútási Isakérióti aráamáómá áwí'a Yútási séna Ísóigoo nóintavaiye séwa úwoi-kwaasiyavaiye simái íma avora'á paárumai ménaumne seénó. kentááyáváiyé simái avora'á paárumai ménaumne seénó súwana

²³ Ísu séna tirumbá símakaawaima kesáái ísámai kawé'a íyana kesivomá arumbá miwí timínakai kesé kesivoé miwísé kumbéyauye.

²⁴ kesáái ísámai íma kawé'a kwéowai tirumbá íma símakaawe. súnda-aimba íma kesí imáyáavinken-aimban-ivo kesivo sí'mákaiwaina imáyáavinken-aimban-iyé.

²⁵ kesé máyaundara'a mináimbá kwésimatimune.

²⁶ ániwo kesivomá kwenamambá kentí karáákómbá ai'maráínana kumbéna kesí anondá éna amápa-tantaa'a agaráátinkena súnda-aimba timína'a táaka'a maránááowe.

²⁷ tiyuwé'a paru kwéumatinke'a kentirumbó kwempa'ó marái-yántáá'á kwétimune. marapá-kwáásí íma kwétimewa'anivo kesirumbó kwempa'ó maráúndantemba miráumai kwétimune. mindáyavena kentirumbá íma sáwí'a éna íma táá'a kaino.

²⁸ tiyúwáandanivo kentópa'a usauweránaumnemo súnnda á'a kwéisaawe. kentirumbó símakambo é'a kesivonópa'a iyóndayave'a aamoí ónááowe. kesivomá kembá usáyaaitaraintavaiye simái aamoí ónááowe.

²⁹ íma paáruraisa'a simátimunda póna paárína'a kentáv'é'a sé'a árai'a siráiyé sénááowe.

³⁰ Sáátáánigo maambárará'á sáwí-kawaana'a kwétimba pó'a íma ayáátáaka'a aaimá simátimundanivo kwená asirayánkó íma kembá tátoraniye.

³¹ kesivomá simásímakaimba mirá únnda suwánésa sésa avowámbá arumbá ámakaiye sénááowe. usásinaiyata konó Ísu siráiyé.

15

árai'a ándáma kemá úne Ísu siráin-kwasai.

¹⁻⁵ Ísu simátimena séna árai'a ándáma kemá úne. kesivomá minándará'á tavíkíawaimaniye. ándáma kemá úne. ándágo amaimá kemán-owe. ímo arambó iyáinda-amaimo éna ayááisiyuwaniye. arambó iyáinda-amaimo éna ayááe'marainana aráságáyó agaimái arambá iyániye. ayááe'maraintemba simátimakaunda-ainkoma mirá kwéena tirumbá arupí kwéiyé. kesé tarúmai maíya'a kemá kempá'á tarúmai máeno. amaiyé su'maigomo éna íma arambá iyániye. mirámó intembá kesémo ímo tarúmaimo maíyambo éna íma arambá iyániye. kemá kesé tarúmai máéna'a pó'a kesémo tarúmaimo maíyawaimo é'a sáwívar-aramba imái ménaaowe. kembó ivá'ó siyuwésamo ésa íma arambá imái ménaaowe.

⁶ amaimó ayááisiuwainda-amaimo aáyánkáindamo éna aú'mái agaisuwániye. kesémo ímo tarusiyawaima mirá íniye.

⁷ kesémo tarúmaimo maíyawai kesááimo kentirumpimbó tátó'maraiyawaima áisaa íyana póna mirá umátinkaniye.

⁸ sáwívar-arambo imáímo maíyan-kwaasimo tuwánésamo ésa sésa Ísu arááíma kwáráan-kwaasin-owe síyana kesivo áwíkomo éna anómba íniye.

⁹ kesivomó arumbó símakainten-umai kesirumbá kembá kwétimune. kemó é'a misírúntáváiye simái máéro.

¹⁰ kesivoná ámáámba ísámai kwenaruntaváiye simái máyaundantemba kesí ámáámbo isé'o é'a kesiruntaváiye simái ménaaowe.

¹¹ mináímbá simátimakaunda pó'a kesí aamoí-yántáákó kentirumpimbá anómba kwáyaina'a aamoí umái máéro.

¹² kesirumbó tímúndantemba moórá-mora-umai tirumbá tíméro. mindá kesí ámáámba kwétimune.

¹³ kentí kwaásiyavaiye simái kwétuwa'naa-e'a puwónáe sésamo puwíyamba íma moórá-aimba simái usáyaaitamai tirumbá tíménéáaowe.

¹⁴ kesááimo isémáyayawaimo é'a kesí kwaási-i'a ónááowe.

¹⁵ anón-kwaasigona kwayó-kwáási anóndakona mayái íma awánaraambanivo kwenávárawaisai kwená mayái awánaraawe. mirámó ontáv'é'a pó'a kesivomó amápar-aimbo simásímakaimba simátimunda pó'a íma kesí kwayó-kwáásiyé sendá kesívárawaisaiye sénaumne.

¹⁶ keinárawa'a íma kembá ításinkaawa'a kemá keinárawa'a ítátinkaunda pó'a kwégwe'a asirayán-árámbá koimái sáwívase umái máéro. kesí imáyáamo é'o kesivompá'ó áisaa íyanamo éna mirá umátinkaniye.

¹⁷ moórá-mora-umai tirumbá tíméro sé'a mirán-ámáámhá simátimakaumne Ísu siráiyé.

marapá-kwáási tiyámba umátinkaraan-kwasai.

¹⁸ Ísu mináímbá simátimena séna marapá-kwáásímó keinárawatavesamo tiyámbo umátinkaiya'o é'a tááka'a maré'a sé'a aiva'á kentáási Ísóigomba áyámba umánkaraawe sénááowe.

¹⁹ kemá marapá-kwáásivínkémbá kembá ítátinke'a kendéin-owe súnnda pósa marapá-kwáási tiyámbo kwéumatinkaawe. kembó úwoimo marapá-kwáásímó onkákái kentávésa sésa kenkáán-kwáásin-owe sésa tirumbá tímésino.

²⁰ kwayó-kwáási miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaitaraawemo súnnda imáyáama oró. kentí anóndako únasa pósa marapá-kwáási aká'áamba simásínkesa sáwí'a umásínkáanten-umai keinárawa'a aká'áamba simátinkesa sáwí'a umátinkanaaovo kesááima ísámai kawé'á iyawai kentááima isánáaowe.

²¹ keinárawa'a kesí kwaási-i'a ombá pósa marapá-kwáási aká'áamba simátinkesa sáwí'a umátinkanaaowe. sí'mákaiwaimba íma awánaamba pósa sáwí'a umái mirá ónááowe.

²² kemó ímo kusimátimundarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáísino. kusimátimunasa miwítí sáwí-imayaama ivá'á túwáaraamba íma ivá'á túwáawana úwoi kwáyáíye.

²³ tíyámbo masinkáiyawai kesivonkwará'á tíyámbo kwéumankaawe.

²⁴ kemó ó'owimo usáyaaítamaimo ímo ó'on-o'om-bayaimo mayáúndarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáísino. kesí mayáímá awánésa kenté kesivonté tíyámbo kwéumasinkaawe.

²⁵ Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna úwoiyavesa kembá tíyámbo kwéumasinkaawe siráinka'a póna mináimbá ivé'a kwévaariye.

²⁶ kesivonópa'a iyé'a kentí karáá'á tutinkáníwaimba ai'maráanana kesivonópakemba kwenamankó keinárawate kumbéna kwemá áraikona ááinda'a póna kentávéna amápa-tantaa'a kusimátiminiye.

²⁷ kemó mayáímó ááimbo asááwándarakemba á'a suwánaraamba pó'a kentáváigwará kesí mayáiyáváigwará'á simátímapa'a kónááowe.

16

¹ naaémbo kesááiyave'a íma asiramái mé'a siyúwáavo sé'a mináimbá kwésimatimunda imáyáa oró.

² naaémbo marapá-kwáásímó keinárawatavesamo mono'-náúmpákémbá kwatuwánáemo sénááomba mindáyavesa sésa Ísuna kwayó-kwáásí tínkamiyawai Áánútuna mayáímá kwémayaawe kampa'á sénááowe.

³ kenté kesivonté íma suwánaamba pósa miráumai sáwí'a umátinkanaaowe.

⁴ ivé'a mináimbá kwésimatimunda póna mindá paárina'a tááka'a maré'a sé'a simásimakaimba kwévaariye sénááowe. mindáyave'a kwésimatimune Ísu siráíye.

Áánútun-amanko mayáímá kwémayain-kwasai.

Ísu simásuwena séna keinárawate máyaunda pó'a mináimbá íma simátímaka'e'a

⁵ si'mákaiwainopa'a iyóndatavaiye sé'a ivé'a simátímakaana'a náávava iyónó sé'a íma sísaá owá'á

⁶ iyónaume sún-da-aimbo isááwana tirunkó umbái taisa'á pó'a náávava iyónó sé'a íma sísaá owe.

⁷ árai'a simátíme'a sé'a ímo iyúndarakai kentí karáá'á tutinkáníwaima íma kúmísino. iyé'a kwembá ai'maráanana keinárawate kumbéna kawé'a umátinkaniye.

⁸ kumbéna marapá'á máyáan-kwaasi kentí sáwí-imayaagona ááimba agaráátinkaniye. arupímo umáimo maígona ááimba agaráátinkaniye. Áánútumo aavimbó maitinkáníwaina ááimba agaráátinkaniye.

⁹ kesááiyavaimo ímo áraire síyawaiyavena simátímena séna kentí sáwí-imayaa úwoi kwáyáíye síníye.

¹⁰ kesivonópa'a iyúnda íma suwánanaaomba póna kentí karáá'á tutinkáníwaima arupí umái ménaaomba kunagaráátinkaniye.

¹¹ maambárará'á sáwí-kawaana'a á'a aavimbá mayánkaraimba póna Áánútu aavimbá maitinkáníyema simátíminibaniye.

¹² sáwívar-aimba simátímusina umbai-áimbá pó'a ivé'a íma kanaán-umai isánááomba pó'a naaémbo isánááowe.

¹³ Áánútun-amankoma kumbéna amápa-tantaatavena árair-aama va'mái simátiminiye. íma kwená imáyávinkemba simátíminivo simámakain-aimba simátímena aáonomo paárinin-tantaa'a simátiminiye.

¹⁴ sún-da-aimba simátíminana kesúwí'a anómba íníye.

¹⁵ amápar-aintomba kesivondéimá mindá kendéimán-íye. miráumai sé'a simámakaunda-aimba Áánútun-amankoma simátiminiye Ísu siráíye.

tirumbá umbái tamái naaémbo kawé'á uráin-kwasai.

¹⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowe súwasa

¹⁷ kwená kwayó-kwáásívinkémbá évakarawai sésa kesivonópa'a iyúnda pó'a sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo simbá nóintavaiya kwésiyo.

¹⁸ sáwíyankaremo simbá mináínkóná ááimba íya kwéisaumne. nóintavaiye séna kwésiyo suwaná

¹⁹ Ísu miwí tuwánarena áísaa ónái kwéuwana simátímena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo sún-da-aintave'a keinárawa'a ávááraumai kemó sún-da-aintave'a isámae kwénaaowe.

²⁰ árai'a simátíme'a sé'a keinárawa'a ivi'á táiyasa marapá-kwáásí aamoí ónááombanivo kentirumbá umbái tamái mé'a naaémba kentirumbá etóyói ónááowe.

²¹ moórá-ininkomo iyámpóimo maránkarainda-kanaama títanamo éna áí'o kwéuwanamo maránkaraintavaiye séna ísámai umbái táinana naaémba miniyámpói awánéna aamoí umánkaniye.

²² mirá ontembá kentirumbá ísámai umbái té'a naaémba suwáné'a aamoí ónááowe. aamoimó ii-yántáá'á íma maitiyuwánaáowe.

²³ minkánáá títá'a íma sísaá ónááovo kesivombá áisaa iyamba kentávé'a ísámai áisaa iyantavena póna mirá umátinkaniye.

²⁴ kesivombá íma áisaa uráavo ívé'a kentávé'a ísámai áisaa iyamba mirá umátinkainana kentirunkó anómbe aamoí ína'a máero Ísu siráiyé.

marapá-tántáá'á Ísu usáyaaitaraiye siráin-kwasai.

²⁵ Ísu simásuwena séna kwántámái-aimba simátimunda pó'a naaén-kanaama títá'a kesivon-áái paárumai simátimenaumne.

²⁶ minkánáámó títá'a kesí ímáyaá ontávái kesivombá áisaa íya'a kemá íma áisaa onaná

²⁷ kwemá úwoi tíména kwenarumbá tímakaintavena póna úwoi tímíniye. kentávé'a sé'a Áánútunopakemba kunkáiyé sé'a tirumbá símakaantavena kesivomá arumbá tímakaiye.

²⁸ kesivonópakemba marapá'á kumbáyaunda pó'a ívé'a marapá'á tuwé'a kesivonópa'a iyónaumne Ísu súwasa

²⁹ kwená kwayó-kwáásí sésa ívé'a íma kwántámái-aimpinkemba sémpo avorató kwésimasimene.

³⁰ kesáámá séta áisaa ónáisaye íma súnayaama emá ísaraandana'a po paárumai kwésene. miráyá séta Áánútunopakemba kunkáane kwésune suwaná

³¹ Ísu séna kentávé'a Áánútunopakemba kunkáiyé sembánivo

³² sáwiyanaka'a siyuwé'a kentí naao'-nao'a kóyáwé owa'á keyáá maúsina kesivomá kesé máyáiyé.

³³ mináimbá simátimunda pó'a kesé tarúmai mé'a aánoumai kwempa'á máero. marapá-kwáásí aká'áámbe simátinkesa sáwí'a umátinkanaaombanivo marapá-tántáákwará kwaásigwara'a usáyaaitaraunda pó'a kentirumbá aamoí umái ménaaowe Ísu siráiyé.

17

Ísu kwená kwaásiyavena ísámai Áánútumpa'a námúnaa siráin-kwasai.

¹ Ísu simásuwena kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó minkánáámá kwétiye. kesúwí'a anómbe ina'á enáwí'a anómbe umánkáano.

² amápa-kwaasi tavikáundayavai asirayámbá símakaanda pó'a símakaanda-kwaasi aúnái'a umái maí'mai'a umátinkaunda mindáyavai kesúwí'a anómbe ina'á enáwí'a anómbe umánkáano.

³ eyááma árair-Isoigoma óne. kembá si'mákaandana'a úne. emparé kemparé tésa kenkáisááima ísááwai aúnái'a umái maí'mai'a kwéowe.

⁴ marapá'á enáwí'a anómbe umái símakaanda-mayaima ánásaumne.

⁵ kesivoó maramá íma taróruaandara'a esé máyauyana kesúwí'a anómbe kwáyáinka'a po ókwara'a mirán-ínkwáé'a kwésune.

⁶ marapá-kwáásívinkémbá ená kwaási-i'a umátinke símakaandawaima entávái mirándá'á máyáiyé simái paárumatinkaunasa enáái kwéisaawe.

⁷ símakaandayavesa sésa mintántá'á Áánútu ámakain-tantaare kwésewe.

⁸ símakaanda-aimba simátimunda kwéisaawe. enópakemba kunkáunda-aimba ísésa sésa Áánútu ai'mákaisana kunkáiyé kwésewe.

⁹ miwíyávé'a ísámai kwéaisaa-une. marapá-kwáásí úwoi-kwaasiyave'a íma áisaa úmpo símakaanda-kwaasi ená kwaásiyave'a ísámai kwéaisaa-une.

¹⁰ ená kwaási kesí kwaásiman-owe. kesí kwaási ená kwaásima ésa kesúwí'a anómbe kwéowe.

¹¹ marapá'á íma máénda enópa'a iyóndanivo miwímá marapá'á ménaaowe. kawekésívó miwírá'á emá taviyénda pósa Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái ménaaowe. esé kesémo tarúmaimo maúyantemba miwímá tarúmai ménaaowe.

¹² miwísé mé'a tavikáunda Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái mésa íma sáwí-amba kwakáawe. ánivo moóráwai sáwí-amba kwaránimba póna mináimbá Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna siráin-aimba paáriníye.

¹³ enópa'a íma iyúnda marapá'á mé'a miwí tirumpimbá kesí aamoí-yántáákó anómbe kwégwaintavai mináimbá kwésimatimune.

¹⁴ enáái simátímakaumne. kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndantemba miwímá íma árai'a marapá-kwáásímá ombá pósa marapá-kwáási úwoi-kwaasima tiyámba kwéumatinkaawe.

¹⁵ íma sé'a miwímá marapákémbá kuntiraaó sumpo Sáátáánigo sáwí'a umátínkáivo se taviiyó kwésune.

¹⁶ kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndanten-umai miwímá íma árai'a marapá-kwáásímán-owe.

¹⁷ enááima árair-aimba póna tirumpimbá kwáyainasa ená kwaási-i'a umái ménaaowe.

¹⁸ kembó si'maráána'o marapá'ó kunkáundantemba miwímá ti'máráanasa marapá-kwáásivimbá ménaaowe.

¹⁹ miwíyáváyí sé'a enarááíye su'mai kwarúnda pósa enarááíye su'mai kwaránááowe.

²⁰ íma maankwáásiyé su'maiyave'a áisaa e'a sumpo miwí táái ísésa kentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye siyawaiyavaigwara'a kwéaisaa-une.

²¹ kesivoó áisaa e'a sé'a esé kesémo tarúmaimo maúyantemba miwímá enté kentéva'a tarúmai ménaaowe. miwímá tarúmai máyáamba pósa marapá-kwáási tuwánésa sésa árai'a Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáíye sénááowe. mindáyave'a námúnaavinkemba kwésimamune.

²² esé kesémo mimbóráí'o umáimo maúyantemba símakaanda-asirayamba tímakaunda pósa mimbóráí'a umái ménaaowe.

²³ emá kesé tarúmai máéna'a kemá miwísé tarúmai máyaunda pósa miwímá tarúmai ménaaowe. marapá-kwáási mindá tuwánésa sésa Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáíye sénááowe. enarumbá símakaandanten-umai miwígwará'á tímakaunda pósa marapá-kwáási tuwánésa sésa áraire sénááowe.

²⁴ kesivoó maramá íma tarórunonka'a enarumbá siméma asirayámba símakaane. símakaanda-kwaasi kesé maígwáe sé'a súnna pósa kesí asirayámba awánanaaowe.

²⁵ kesivoó arupínako óne. marapá-kwáási embá íma kwéawanaambanivo kemá awánáunda símakaanda-kwaasi kentávésa sésa Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwaiye kwésewe.

²⁶ entávái mirándá'á máyáíye simái paárumatimunasa enarumbó símakaandantemba miwí tirumbá simíya'a miwísé ménaumne. entávái mirándá'á máyáíye simái paárumatinkare'a paárunte kónaumne Ísu námúnaavinkemba mirá siráíye.

18

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Máaka 14:43-50, Áríku 22:47-53

¹ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Kítáróni-nomba kóaatasa taai-kanáágúnévímbá komáyówana

² Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé mintái-kanáágúnévimpá'á kóyo untavéna Yútási Ísuna kuntaru-kwáási mintái-kanáágúnévá'á awánéna

³ mív'á kúmba ámáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé i-kwáásigwará mono-nánkár-í-kwáásigwará'á ti'márówana Yútási tí'maena taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa oómbá to'maésa mintái-kanáágúnévá'á kumbá

⁴ Ísu kwenópa'o tínín-tantaakomba awánéna kwená kwaásivinkemba usásinena miwí tūrampa'a koména tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa

⁵ Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná miwántávé'o sembá kemá úne súwana Yútási Ísuna kuntaru-kwáásímá póna miwísé máyomba

⁶ kemá úne Ísu súwasa miwí tayauwérópa'a tanaambá vowaná

⁷ Ísu moórágwara'a tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná

⁸ Ísu séna á'a simátimunda maaná kemá úne. kembó sivakáá ontavé'a maankwáási étinkaiyasa koró Ísu súbba

⁹ Áánútuntavai siráimba símakaanda-kwaasi íma sáwí-amba kwakáawe sirónka'a póna paárumai mináímbá súwana

¹⁰ Sáímoni Pítaa taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáási áá'a agáúsuwomba minkwáyó-kwáásigó áwí'a Márakási kwená'á agáúsuwovana

¹¹ Ísu Pitaantavéna séna ená taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. sí'a índai'a umásinkanaaombanivo kesivoná mayáímá íma tuwánáunda pó'a mirámá ónaumne Ísu siráíye.

Ísumba áí'maesa Ánásinopa'a máánkaraan-kwasai.

¹² Ísu súwasa i-kwáásiyé miwítí anón-kwaasiye mono'-nánkár-i-kwáásiyé Ísumba táto'mai ayáánka'a asááúmaesa

¹³ áí'maesa aiva'a moórá-kawaana'a áwí'a Ánásinopa'a máánkówana kwemá Káyavaasi aisáánkoma póna minkánáámá Káyavaasima aiva'-mónó-káwáánákómá póna

¹⁴ ááéma simátimena séna Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moóráwai puwíniye siráiwaina aisáánkonopa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

¹⁵ máánkówasarai Ísuna kwayó-kwáásirái moóráwai Sáimoni Pítaawe moóráwaiye Ísun-ánaemba kwa'maesarai kuyambá aiva'-mónó-káwáánákó moóráwaimba awánasuowana aaimá isópa'a Ísumba ánkaroopa'a umáyowana

¹⁶ Pítaa aan-taaréivimbá máyowana aiva'-mónó-káwáánákómá awánówaima usauweréna ontará'órákwiron-arasigontavena simámuwana ontá tiyánkówana Pítaamba áí'maena usáverowana

¹⁷ minárásígó Pítaamba awánéna áisaa ena séna minkwáásígóná kwayó-kwáásiyé'ono súwana Pítaa séna á'ao ke ó'on-kwaasi úne súwasa

¹⁸ táúgwitavesa ésa mayái-kwáásiyé i-kwáásiyé iramá agaimarésa tiyáámba kwégauvuwana Pítaa mináimbá simásuwana irará'á koména ayáámba kauráiyé.

aiva'-mónó-káwáánákómá Ísumba áisaa uráin-kwasai.

Mátíyu 26:59-66, Máaka 14:55-64, Árúku 22:66-71

¹⁹ Pítaa irará'á kwégauvuwana aiva'-mónó-káwáánákómá Ísuntavena séna simátimakaanda-aimba simásimiyo. ená kwayó-kwáásiyáváigwárá'á simásimiyo súwana

²⁰ Ísu séna Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpare sáwíyam-bono'-naumpare simáti simati eémáyaunda avora'á seémáyaunda íma aüpa'á simátimakaumpo

²¹ nóintavai kwésisaa-ono. kesááimo ísaraawai tísa inasá simátimakaanda-aimba ísaraamba pósa sénááowe súwana

²² mono'-nánkár-i-kwáásígó Ísumba tuvuwéna séna aiva'-mónó-káwáánákómó simpímbá íma mirá siyó súwana

²³ Ísu séna sáwí-aimbo súndarakai misáwí-áimbá ááéma avora'á isinó. kawer-áimbó súndayavai nóinkakena sinkamono súwana

²⁴ Ánási ai'marówasa ayáámpinken-anda íma ayútuwesa mindánankwara'a áí'maesa Káyavaasi aiva'-mónó-káwáánákónópa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiman-iyé siráin-kwasai.

Mátíyu 26:71-75, Máaka 14:69-72, Árúku 22:58-62

²⁵ aiva'-mónó-káwáánákónópa'a Ísumba máánkówana Pítaa irará'á ména ayáámba kwégauvuwana irará'ó máyón-kwaasi áisaa esa séna egwárará minkwáásígóná kwayó-kwáási oónó suwaná mináimbá umémpa'a tuwéna séna ke ímaniye súwana

²⁶ aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáási Pítaantavena séna emá minkwáásígóe taai-kigáúvá'á máyaaya'a tuwánaraunda áraira súno séna Pítaama áá'a agáúsukowai akún-ándárákéwáimá súwana

²⁷ Pítaa moórágwara'a séna ke ímaniye súwana kokórigó áái siráiyé.

Ísumba áí'maesa Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Máaka 15:1-5, Árúku 23:1-5

²⁸ kokórigó áái súwasa irataró'a Káyavaasina naaúmpakemba Ísumba áí'maesa kámááni-anondakona pááimpa'a máankesa sésa íma Yútaa-kwaasiti naaúmpa'an-ivo ó'on-kwaasiti naaúmpa'a iyéta tíyótaasa í-tánómbá íya náunavaiyaawe sésa íma iyúwana

²⁹ Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátí kunákárúwena kuntísaa ena séna minkwáási nóinkakena aaiwimbá mayankánáe séo súwasa

³⁰ ímo sáwí'o uráinkakai íya áí'maeta túsino suwaná

³¹ Páírátí séna keyáárika'a áí'mae'a kentí ámáambo makénten-umai simánkáaro súwasa miYútáa-ánón-kwáási sésa Árómáani-kamaani-kwaasi moóráwaimbo tuvú'máimo utaiyáái aambá áuntukawe sumbá

³² ááéma Ísu simátimena séna taaira'á mói sinkamiya'a puwónámne siráin-aimba paáruwasa áí'maesamo kumbá mináintávésa uwaná

³³ Páírátí naaúmpa'a kuntuweréna iyéna Ísumba ááyena séna emá Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana

³⁴ Ísu séna ená imáyávinkena sísaá ó. kwaási simámakaawa sísaá oónó súwana

³⁵ Páírátí séna kemá íma Yútaa-kwaasima úne. ená kwaásiye mono-káwáá-kwáásíyé áí'maesa kesópa'a tiráavo norá ónasawa'iyó súwana

³⁶ Ísu séna kemó kawáái'o úndama íma marapá'á kwáyáíye. kemó kawáái'o úndamo marapá'ó kwáyáinkakai kesí kwayó-kwáási áái'a tiyáásino. Yútaa-kwaasi kembá tátoraavo sésa áái'a tiyáásino sésa tátokaawe. kemó kawáái'o úndama íma marapá'á kwáyáíye súwana

³⁷ Páírátí áísaa ena séna kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne. mindáyave'a marapá'á kumúnana masínkaraimba pó'a arupí-aimba kwésimatimune. arupí-aintavesamo aamoimó owái kesááima kwéisaawe súwana

³⁸ Páírátí séna nói-aina arupí-aimban-iyó siráíye.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Máttyu 27:15-31, Mááka 15:6-20, Áríku 23:13-25

Páírátí simásuwena kunákáruwena Yútaa-kwaasitavena séna kwemó sáwí'o uráimbo simásimakoamba avakáá únda íma isáúmpo

³⁹ tiyótaasa í-tánón-kánáá tintembá moórá-kwaasi ááyaawa'a ándávakemba ayúrankaundantemba minkánáám tinká'á Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankanaumno tísaa ena súwasa

⁴⁰ anónka'a sésa ímanivo kwembá íma ayúranke Párápásimba ayúrankaao suwaná Párápásima ááite tiyéna umóyánté in-kwáásímán-íye sésa kwembá ayúrankaao siráawe.

19

¹ suwaná Páírátí i-kwáási simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'-nesa

² anón-kwaasiti kánumo 'an-íye sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpimbá kuvérankesa naaeyayán-únánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóíman-íye sésa umánkesa

³ kanaaráá'a ankésa moórá-mora-umai kwenópa'a tésa sésa Yútaa-kwaasiti kawáánará'á óne sésa tiyáándeí tuvúto'na uráawe.

⁴ tuvúto'na uwaná moórágwara'a Páírátí kunákáruwena amápa-kwaasiyavena séna maísáaro. íma sáwí'a uráintave'a áí'mae'a túranka'a máankaraana'a awánaaro. íma sáwí'a uráíye súwana

⁵ Ísu kunákáruwena a'nómpimbá áwí-andagwara naaeyayán-únánkwátóigwara'a kunákáruwóna Páírátí simátimena séna minkwáásigómbá awánaaro súwasa

⁶ mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánkár-í-kwáásíyé awánésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí séna kwemá íma sáwí'a uráimba pó'a kemá íma tuvuwónaumpo keinárawa'a áí'mae'a taaira'á máyuvuwo súwasa

⁷ Yútaa-kwaasi sésa kwemá séna Áánútu áánimba úne seémáyaimbanivo kentáási ámáánkoma séna mirámó síndawaimba tuvuwíyana puwíno símakaampimba póta tuvuwónaumpo súwaná

⁸ Áánútu áánimba úne siráin-aimba Páírátí isówana ávááraumai áá'a kówana

⁹ naaúmpa'a kuntuaveréna umaéna Ísumba áísaa ena séna náavakewaiya'ono súwana Ísu iséna íma aai súwana

¹⁰ Páírátí séna kemó áísaa únda nóra se íma aai kwésono. kemó aaimó senasamó ésa ayúrankanaaowe. kemó senasamó ésa taaira'á tuvuwíyama puwíníyone. minásiráyámbá tokáumne súwana

¹¹ Ísu séna Áánúto mo minásiráyámbó ímo ámakainkakai íma torásino. Áánútu ámakaivo sí'maenamó enká'ó másínkaiwaina sáwí-mayaigoma ená sáwí-mayaigomba usáyaaitaráíye siráíye.

¹² Ísu súwana Páírátí mináimbá iséna séna nóra'iyó ke minkwáási ayúrankanae'a kwéune súwasa Yútaa-kwaasi anónka'a sésa emó ayúrankemo éma íma Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási-i'a kwéone. Ísu séna kemá kawáánákómá úne siráintavai Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakomba usáyaaítanae siráintavai mindáyavaiye séma íma ayúrankaao suwaná

¹³⁻¹⁴ Páírátí mináimbá iséna Ísumba áí'maena máapa'a óntan-ayaumá kwáyom-barupa'a Yútaa-kwaasi táávinkemba áwí'a Kápa-maruimba kumbéna aaivimbá maitínkarom-barupa'a kumbéna Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-íye súwana tiyótaasa í-tánón-kánáámá aavýaaraamba tınıye úwana ívékaamba kwáyá'wái sáwíyanka'a tınıye úwana Páírátí Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-íye súwasa

¹⁵ ímaniye sésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí tísaa ena séna kentí kawáánákómábá taaira'á tuvuwíyane'a kwéowe súwasa mono-káwáá-kwáási sésa Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakona kweyáama kentáási kawáánákómán-íye suwaná

¹⁶ Yútaa-kwaasi tááigo usáyaaítontavena Páírátí séna Ísumba taaira'á tuvúwóro séna tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Áríku 23:26-43

¹⁷ Páírátí tímúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa taaimá tuvuwónááon-taima kwenká'á ámúwana áúgwaata'maena tuvuwónááon-ayampa'a kúmba mináyámparé sésa áwí'a a'nómayaampare Yútaa-kwaasi tááivinkemba Kórígótaavare mináyámpá'á kúwasa

¹⁸ taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa kae-kwáásírái Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa Ísumba avumpimbá tuvúsúmarwana

¹⁹ Páírátí kwená mayái-kwáásíyávéna séna Ísu Násáretivakewaima Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé sé'a agaimái taaira'á aráápamankaaro súwasa

²⁰ kaumbo-kwáásí tááivinkemba Yútaa-kwaasi tááivinkenkwara Árómáani-kwaasi tááivinkenkwara Kíriki-kwaasi tááivinkenkwara'a agaimái aráápamankarowasa sáwíva-kwaasi awánomba tuvúwún-ayampa'a anón-daopa'a egwaa'á kwáyontavai sáwíva-kwaasi mináúvái má awánésa táámpamai ísówasa

²¹ Yútaa-mono-kawaa-kwaasi Páírátintavesa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé íma mirá simái agayáampo kwemá séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á úne mirá simái agayaaó suwaná

²² Páírátí séna á'a agaimakáumne siráiyé.

²³ i-kwáásí Ísumba taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaronka'a kwená unáánkwátóí maimaésa éiyainka'a taaímbaresa moórá-mora-i-kwaasi éiyain-kwaasi minúnánkwátóí maimaésa moórá-ampaanta paákár-únánkwátóí íma arúmakon-ampaantama maimaésa sésa

²⁴ tararáivo séta aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaítana mayáníyo sumbá Áánútun-aaí aúváiimba agaimaréna séna

kesí unáánkwátóí taaímbai maimaésa moórá kesí ampaantarátávésa aávéima tiyaráawe sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe.

²⁵ i-kwáásí mirá uwasá Ísuna kwaasi taaira'á tuvúkón-taigona ááimpimbo máumba Ísumba anówa úwana kwenáúngo Kórópasi awainínkó áwí'a Máriyaa úwana Mágátáraa-naopaken-ininko áwí'a Máriyaa úwasa miráumai-inimba taaigóná ááimpimba máyówana

²⁶ Ísu kwenanówamba awánéna kembá Yónimba suwánéna anówantavena séna mindá enáánimban-iyé séna

²⁷ kentávéna séna mindá enanóman-iyé súwa'a isé'a kesí naaúmpa'a móankare'a kárákwiraumne.

Ísuma pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Áríku 23:44-49

²⁸ minkákembá Ísu imáyáama éna amápa'-mayaima ánásaumne súmba sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaunda-mayai amápa'-mayai ánásasuwaumne séna Ísun-aaí Áánútuna aúváiinkemba paárinintavena Ísu séna nontávái kwésinkaiye súwana

²⁹ ándá-aran-domba ikaa'nómbá anavéúmpimbá kwáyowana paru-táyánáma mindómpimbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáé séna Ísu oíka'a mósá marówana

³⁰ Ísu néna séna amápa'-mayaima ánásasuwaumne séna a'nómbá kívaímai avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáiyé.

Ísuna akwámpimbá kwaantáándéí agaivaráin-kwasai.

³¹ Ísu kweyáárika'a puwúwana Yútaa-kwaasima agándon-kanaama tíyótaasa í-tánón-kánámá aaváyaaraamba tíniye úwasa pósa sésa agándai-kanaara'a puwíyan-kwaasi taaira'á máévo sésa Páírátinopa'a tésa sésa puwíyan-kwaasi íma úwo tíyúwéwasa taaira'á máéro. tísamaima ankaisiyasa ááéma puwíyasa taairakembá marapá'á maitiyúwáaro suwaná

³² Páírátí owé súwasa i-kwáásí Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaron-kwaasi tísamaima koankáisésa

³³ Ísunopa'a tumbá á'a pukóntavesa kwenáisamaima íma ankáísúmba

³⁴ moórá-i-kwaasigo Ísuna akwámpimbá kwaantáándéí agaivówana naaegwára nonkwará'á kunkáiyé.

³⁵ mindámó awánáúndawaima simátimakaumne. awáné'a árarir-aimba súnda pó'a isé'a sé'a áraire sénááowe.

³⁶ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwenayáátamba íma ankaisíniye agaimaréna sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe.

³⁷ moóráva'a agaimaréna séna kwaantáandéimó agaiwáindawaimba avuwónááowe agaimaréna sirónka'a póna paáruyaiye.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Máaka 15:42-47, Árúku 23:50-56

³⁸ Yósépima Árimátíyaa-naopakewaima Ísun-aaí isówai póna Yútaa-anon-kwaasi táaroí inkaiséna kwenáwí'a áuyotukomba póna Ísuma puwúnka'a Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánaivo simiyó súwana Páírátí séna kanaámpó mayáníyone súwana Yósépi Ísun-auma komayówana

³⁹ Níkótímasima ááéma Ísunopa'a no'wáámba tiráiwai áséi-kwiyumba ún-basawemba anóm-basawemba kae'á maimaéna Yósépimba kóái'maesarai

⁴⁰ Ísun-auma komaimaésarai ampaantavimbá mináséi-kwíyúm-básáwénkwará'á asááúmaesarai tésarai Yútaa-kwaasi miráumai utaantembá pósarai miráumai utarááíye.

⁴¹ Ísumbo tuvúkáan-ayampa'a taai-kigáúmá kwáyowana utaráam-buri-aima ímo kwaási utaróm-buri-aima kwáyowasarai

⁴² agándai-kanaama sáwíyanka'a a tiniye sésarai mimbúri-áimá egwaa'á kwáyontavesarai Ísumba mimpimbá máutaraiye.

20

Ísuma pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Máaka 16:1-8, Árúku 24:1-12

¹ sontaará'á irataró'a íma sán-karowana Máriaa Mágátáaraa-naopaken-ininkoma utamánkaropa'a kwéna koawánomba murí-áigóná óikaken-ontamba maisukówana koawánéna

² isaaiséna Sáímoni Pítaante kenté tasimásimena séna kentáásí anóndakon-áuma murí-áivínkémbá maimaéna náávana makááo súwakai

³ Pítaae kesé utamánkóm-buri-aiva'a kónáe sékai

⁴ isaaisékai kówayamba kemá Pítaamba kóyaaíta kwé'a aiva'á murí-áivimbá kówanda

⁵ kivaire'a ampaantawé su'mai kwáyomba awáné'a íma murí-áivimbá usáverááwánana

⁶ Sáímoni Pítaa téna murí-áivimbá usáverena awánómba ampaantawé su'mai kwáyowana

⁷ Ísu a'nónkákén-ámpáántá moóra-ayampa'a kwáyowana awánówa'a

⁸ murí-áivimbá aiva'á kówándawai usávere'a awáné'a sé'a áraí'a pukáimpinkemba usásinkaiye séwándanivo

⁹ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna pukáindavinkemba usásinaniye siráimba íma ísámai kawé'á ówáyamba

¹⁰ kenkáísí naaópakai kuráuye.

Ísu paárúwana Máriaa awánarain-kwasai.

Máaka 16:9-11

¹¹ naaópa'a kówayana Máriaa murí-áigó óika'a ména ivi'á kwétena kivairena murí-áivimbá awánómba

¹² kae-kwáásí kwayán-únánkwátóigwara'a Ísumba utamánkóm-barupimba mésarai moóráwai a'nómpá'á maúwana moóráwai aísamaiva'a maúwana umái máyóyana Máriaa tuvánówasarai

¹³ sésarai meníninkóo nóintavai ivi'á kwétaano suyaná Máriaa séna kesí Ísóigomba maimaéna náávana makááo sé'a íma kwáyáisa'a kwéawanaumne

¹⁴ simásuwena tagwántámai awánómba Ísuma úmbanivo íma aúyówana

¹⁵ Ísu séna meníninkóo nóin-ivira kwétewa náávana kwéavakaa-ono súwana Máriaa séna taai-kigáúr'á tavikáiwaima iyé-ímáyáá éna séna emó maimaémo nááva'o maké simásimiyo. komayánáivo súwana

¹⁶ Ísu séna Máriaa súwana mégwantena kwenááivinkemba séna Araponai súmba maanáipinkémbá kwántámai séna kesí Ísóigoo súwana

¹⁷ Ísu séna kesivonópa'a iyóndayavai kwéumpo íma tátaraao. kesívárawaisai kosimátíme se kesivo kentivonópa'a iyúne. kesí Ísóigo kentí Ísóigonopa'a iyúne súwana

¹⁸ Máriaa Mágátáaraa-naopaken-ininko Ísuna kwayó-kwáásí kosimátimena séna Ísóigomba awánáumne séna Ísóigomo sún-aimba simátímakaiye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Máaka 16:14-18, Árúku 24:36-49

¹⁹ misóntááóná enónka'a Ísuna kwayó-kwáásí Yútaa-anon-kwaasiyavena táá'a kówasa naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwowana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna

²⁰ ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwárá'á agaráátinkowasa miwítí Ísóigomba awánésa pósa ávááran-aamoi umánkówana

²¹ Ísu moórágwara'a séna aánoumai máéro. kesivomó sí'mákaintemba umái keinárawa'a tí'maráana'a kesí mayáímá komáyáaro séna

²² kwenááma aútimenta séna Áánútu-unamankomba tíménana kesé méniye.

²³ sáwí-imayaamo maitiyuwáiyana éna misáwí-ímáyáámá ánásaniye. ímo maitiyuwáiyana éna misáwí-ímáyáámá úwoi kwaikwai'a íniiye Ísu siráiyé.

Tómáasi Ísumba awánarain-kwasai.

²⁴ Ísuma paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánasuwonka'a Tómáasi kwááyu-awi'a ávárawaao kwemá ó'opa'a máyomba

²⁵ túwasa simámesa sésa Ísóigoma paárisata awánáúmne suwaná Tómáasi séna ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwárá'ó awáné'o tátorekai sé'a pukáimpinkemba usásinkaiye súsono súwana

²⁶ avakaeté-no'waamba maisuwésa Tómáasigwarar-umai ókwara'a kwená kwayó-kwáásiyé naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwowana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna

²⁷ Tómáasintavena séna siyáánarumpimba táto'mai awáné sukwámpímbá táto'mai awáné se kentávái kamparé sénavainivo áraire siyó súwana

²⁸ Tómáasi séna kesí Ísóigoo emá kesí Áánútu óne súwana

²⁹ Ísu séna ááema íma suwánarempo kamparé siráandaniye. ívé'a suwánáánda po áraire kwésene. ímo suwánewaimo ésa árairemo sésamo ésa aamoi ésa tirumbá kawé'á ónááowe Ísu siráiyé.

³⁰ Ísuma kwená kwayó-kwáásí súranka'a ó'on-o'om-bayai-awaame'a agaráásinkowa'a évaka'a maankwándááivímbá íma agaimaráúndanivo évaka'a agaimakáúmne.

³¹ Ísuma Áánútu áánimba póna kwemá usásinankaiwaiman-íye séna maanáúváiímá agaimakáúnda pó'a Ísuntavesa áraire sénááowe. mirámó siyawaimo ésa Ísuwe tarúmai maí'mai'a ónááowe sé'a mindáyave'a maanáúváiímá agaimakáúmne.

21

avakaeté-kwaasima Ísumba awánaraan-kwasai.

¹ naaémba Táipíriyasi-kwaaukon-awampa'a Ísu miráumai paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánaraawe.

² kwená kwayó-kwáásí torupésa miwí túwí'a Sáimoni Pítaawe Tómáasi kwááyu-awi'a ávárawaawe moóráwai Káriri-ayampakemba Kéna-naopaken-kwaasi áwí'a Nátáníyowe Sépéti ááninkaiye ó'on-kae-kwaasiye miráumai-kwaasi torupówana

³ Sáimoni Pítaa simátimenta séna noyáá'a kotoráné'a kúne súwasa kesáágwara'a montá kónáeta kwéune sésa nompí-sípívímbá usámaaisesa kumbá no'wáámba noyááramai kwima-kwimar-umbá íma noyáá'a torówana

⁴ irataró'a Ísu nonawámpá'á máyowasa íma aúyowana

⁵ Ísu séna iyámpóiyono. noyáá'a tokááo súwasa ímaniye suwaná

⁶ Ísu séna kwase-únámbá tiyáánurapar-ayampa'a nompímbá túwéwana kumína'a noyáá'a asináaro súwasa kwemó súnten-umai sáwíva'-noyaa'a asinówana mindómpí-sípívímbá íma kanaán-umai máráara'naraa éna ógwitowa'a

⁷ kemá Pítaantave'a sé'a epínda Ísóigoman-íye séwánana Pítaa mináímbá iséna mayáímó mayáíndayavena paákákén-únánkwátói ayú'maromba minúnánkwátói maimái úmaena nompí-sípí tuwéna nompímbá ásavena nonáámááíva'a kúwana

⁸ nonáámáái egwaa'á kwáyowata ó'on-kwaasiya mindómpí-sípí maimaéta kwase-únámbá tavisímaeta kówádaya

⁹ nonáámááíva'a ásávaawandaya iramá kwégowana noyáákware toónkwará'á kwéagayowata awánaawananya

¹⁰ Ísu séna tórán-doyaa'a évaka'a maimaé'a teró súwana

11 Sáimoni Pítaa nompí-sípívimbá usámaaisena kwase-únámbá tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana anón-doyaa'a 153 noyáá'a kwéna sáwíva'-noyaa'a kwáyombanivo kwase-únámbá íma tararówana tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana

12 Ísu simásimenaya séna tamandaaró súwata nááwa'ono séta áísaa ónái séta ówándaya íma áísaa eta Ísóigoma iyé-ímáyáámá ówánanaya

13 Ísu noyáákware toónkwará'á maimái símakaintaawe.

14 Ísu pukómpinkemba usásinomba kaeká'á paárumba ívékwarakaamba paárúwata awánaraundayaawe.

Ísu Pítaantavena kesí kwaásira'a taviyiyó siráin-kwasai.

15 toómbá násuwowana Ísuma Sáimoni Pítaantavena séna Yóni ááninko Sáimoniyo. miwímá usáyaitewa enarumbá kwésimeno súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípi-araaka'a taviyiyó séna

16 ókwara'a Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáimoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípi'a taviyiyó séna

17 kaumborá'á Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáimoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana kaumborá'á áísaa ena súntavena Pítaa arumbá umbái tówana séna Ísóigoo amápa-tantaa'a á'a awánaraandayavai ená imáyáamo umánkaundagwara'a á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípi'a taviyiyó.

18 árai'a simáme'a sé'a emá aú-kwaasima máyaanda po ená unáánkwátói ane'maké ená imáyáavinkemba úwoi kwénaempo anónu'mai kéma enayáamba árútuwenasa imo embó arááimo táíndava'a máankanaaowe Ísu séna

19 mináimbó súmba Pítaamo miráumai taaira'á puwéna mindá Áánútu áwí'a mósá maráníye séna Pítaantavena séna kesirááima kwaraaó siráiyé.

Ísunte Yóninte mindáraití kwaásai.

20 Ísu Pítaantavena simásuwowana Pítaa kogwanténa moóráwaimba awánarai. ááema toómbá narópa'a Ísun-aóká'á ména séna Ísóigoo nááwa ená kuntaru-kwáási íníyo siráiwaimba

21 Pítaa kogwanténa awánéna Ísuntavena áísaa ena séna Ísóigoo minkwáásíndó súwana

22 Ísu séna kemó súndamo é'o é'a kwemó éna úwoi maambárará máyaina'a kemá kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéin-ivo kendéimán-íye. emá kesirááima kwaraaó Ísu súwasa

23 kwená kwayó-kwáási íma kawé'á umái ísónkakemba sésa kwemá íma puwíníye sésa simátíma'mae kuwaná kwemá íma puwíníye Ísu íma mirá siráimbanivo kwemó éna úwoi máyaina'a kemó kumónaumnemo súndamo énamo éna íma endéin-íye Ísu siráiyé.

24 íma puwíníyemo siráan-kwaasi kemá Yóni úne. mináimbá kwésimatimatuwe'a aúvávimba kwéagaisuwaunda mináimbá árain-aimban-íye.

25 Ísumo mairáim-bayaima évaka'a agaé'a évaka'a íma agairáunda pó'a amápa'o agaisuwé'o é'a maranéi káátamaranaumpo náávára maránaumno sé'a súné.

kemá Yóni súnda-aimba ánásaiye.

aantá-kwaasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Árukú kae-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimakáiyé. Áánútunopa'o iyí-ámbá Yútaa-kwaasiti monor-ámbá isaná Ísuma marapá'á kunkáinka'a kwenááyavai áraire sésa kwenká'á aráápamai kwémaen-amban-iyé. Áánútun-amanko Ísuna kwayó-kwáásiyé kwená aampa'ó kwégun-kwaasiye asirayámbá timúwasa Ísun-ai aiva'á Yútaa-kwaasi Yérúsaremuva'o máyówai simátimúwasa mináántávái áraire sésa kwenká'á aráápamai máyówai Yútaa-kwaasiti maravá'á ó'on-daopimpa'a kosimátimakaawe. minkákémbá évakarawai ó'om-baravaka'a Yútaa-kwaasiye ó'on-ó'on-kwaasiye kosimátin-tasimatin-uraawe. Árukú mirán-ámbá agaimakáiyé.

aantá-kwaasiti mayáimó mairáan-kwasai.

¹ Tióvíráasiyo ivé-kwandaavimba moórá-kwasai sénaumpo isaaó. aiva-kwándááivimbá Áánútu Ísumba ai'marówana marapá'á kunkáin-ainkwara mayáimá kumbairáin-ainkwara aaimá siráin-ainkwara avumpimbá amápa'-mayaima mairáinkwara'a komaé tamae umái kwená mayái marapá'á ánásowana

² Áánútu kunairówana kwíyómpa'a iráin-ainkwara'a aiva-kwándááivimbá agaimakáunda isa'á ivé-kwandaavinkwara'a agaimaráumpo isaaó. Ísu kesí aantá-kwaasiye séna ítamakáiyé. Ísu íma kwíyómpa'a irónka'a Áánútun-amankona asirayánkwará'á ména aantá-kwaasi kwená amáamba simátimákáiyé.

³ Ísu pukáimpinkemba usásinena kae-kwáái aiyayaan-kanaama 40 kanaama moórá-mora-tawai paárunena kwenáuma kawe'á umái agaráátinkowasa awánésa sésa arái'a Ísu pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwaná paárunonka'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátima' maena iráiyé.

⁴ moórá-tawai torupésa toómbá kwénowana Ísu paárena séna maanká'á Yérúsaremu-naopa'a íma tuwé'a úwoi mé'a kesivo kesimambá timénaumnemo asiramái siráimba kwéamu'mare'a máyáanana úwoi timíno. mináimbá á'a simátima'e sé'a

⁵ Yóni nombá pétinkaraimbanivo sáwiyanka'a Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómba umátinkanivo amu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba kunairówana iráin-kwasai.

⁶ Órive-omapa'a Ísuwe aantá-kwaasiye torupésa Ísumba áisaa esa sésa Ísóigoo ivéra Árómáani-kamaani-kwaasi ti'mátuwewa Ísareri-kwaasiya kawáá íninyono suwaná

⁷ Ísu séna moórá-kanaamo tínimba ivéra'i. aánowa'iyó. Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá íníyé. kawe-kánáámó sáwi-kanaamo paárinimba Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá íníyé. mirán-kánáámó tínimba sáwíyan-aimbanivo

⁸ kemó sendá anón-aimbanivo isáaro. Áánútun-amankoma kentópa'a kúminimba kwená asirayámbá tirumpimbá anómba umátinkaina'a kesááigwara kentáváigwára'á simátima'e Yérúsaremu-naopare Yútiyaa-ayampare Sámériyaa-ayampare amápar-ayampare kosimátima'mae'a nááoro

⁹ Ísu simásuwowasa awánomba Áánútu Ísumba kunairówana ainánkó Ísumba káátaguwasa íma awánowana

¹⁰ Ísumo iyúmba kwíyómpa'a karátuwesa máyówasarai avekáán-umai kae-kwáási kwayán-únánkwátói úmaesarai egwaa'á mésarai

¹¹ sésarai Kárirí-ayampaken-kwaasiyono. íma kwíyómpa'a karátuwe'a máéro. awánaawanamo Áánútu kunairáisanamo kwíyómpa'o iyínten-umai ókwara'a miráumai kumíniye sirááiyé.

Yútásina mayáirá'á usámairain-kwasai.

¹² mindárai simásúwóyasa aantá-kwaasi Órive-omapa Yérúsaremu-naor-egwaar-omapa'a tuwésa Yérúsaremu-naopa'a koyauwerésa

¹³ máyón-daumpa'a ávúmayaataan-daumpa'a umésa miwímá Ísuna aantá-kwaasi moórá-morawai túwí'a Pítaawe Yóniye Yémésiye Éndaruwe Virípiye Tómaásiye Pátóromuwe Mátíyuwe Árávíási ááninko áwí'a Yémésiye moórawai kwemá Árómáani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai áwí'a Sáimoniye moórawai ó'on-Yemesi ááninko áwí'a Yútásiye miráumai-kwaasi aantá-kwaasi

¹⁴ tayorupontembá námúnaa seémáémbani. minkwáásiyónté évakar-inintone Ísumba anówawe Ísun-ává'awaawiye tayorupamáí mésa námúnaa seémáémbani.

¹⁵ námúnaa síma-sima kwéesa moórá-kanaama sáwíva-kwaasi 120 kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire siráan-kwaasi tayorupamáí máyówana Pítáa usásinena simátimena séna ¹⁶⁻¹⁷ kesí kwaásiyono. naaóv'á' Áánútun-amankoma kentáá síkwá'naomba áwí'a Tévítimba simáména Yútási-ai súwana agaimakáimba póna mináimbá paáriníye. ááéma kentááyáváiyé Yútásintavaiye Ísu kesí mayáí máyáaro séna ításinkowata aantá-kwaasiti mayáí-íta umáíya mairáundayaawe. naaémba Yútási tí'maena Ísunopa'a túwasa táto'mai áí'maesa ándávimba ánkaraawe. [

¹⁸ Yútási misáwí-máyáígóná meeyámbá óntamba mairéna maramá meeyán-umasuwena mimbáráv'á ándáma uréna kweyáárika'a kwenanumarambá arátuwena amú'a kuvánkaar-úwana ayánaruntomba marapátá kunturáíye.

¹⁹ Yérúsaremuvakén-kwaasi isésa miwí tááivinkemba mimbárágó áwí'a Akeotaava'an-íye sésa kwántámai-kwí'a naae-máráv'á án-íye siráawe.]

²⁰ ánvó monor-ímó agaimakón-áuvai-kwandaavimba Tévítí agaimaréna séna kwená naambá tu'nambá isasá

mimpímbá íma kwaási kwégwaewe

agaimaréna séna moóráva'a agaimaréna séna

kwená mayáír'á moóráwai usámayaniye

agaimaréna sirónka'a póta

²¹⁻²² moóráwai Yútásina mayáír'á usámayaniwaimba avakáá-umaiya airánaundayaawe.

Ísu Kárásítima pukáimpinkemba usásinkain-aimba kweséya tásáumai simátima'maeta kónaunda póta Yóni nombá kwévetinkowana Ísu mayáímá ááimba ásámai mayówata kuré-ire úmae kwénaaowananya Áánútu Ísumba kunairówana kwíyómpa'a iyúwasa awánaraawaiwinkemba moóráwaimba airáananaya kwemá Yútásimo tukáim-bayai usámayaniye Pítáa simásuwowasa

²³ isésa kae-kwáási túwí'a tésa moóráwai kaumbo-kwí'á tamámakaawai moórá-awí'a Yósépi moórá-awí'a Paasapasi moórá-awí'a Yásátasi uwaná moóráwai áwí'a Mátáyási miráumai-kwaasirai túwí'a tamásuwesa

²⁴ námúnaa sésa Ísóigoo amápa-kwaasiti imáyáa awáné tirumbá tuwáné minkáé-kwáásivinkémá nááwa Yútásina mayáí aantá-kwaasiti mayáír'á usámayaniyo. agaráásínkénata awánaano.

²⁵ Yútási kwená mayáí ivátuwena puwéna kwená mayáígóná meeyámbá sáwí-marupa'a kunkáíye sésa

²⁶ námúnaa simásuwesa kae-kwáási túwí'a kae-kwándááivimbá agaimái anavéúmpímbá kuvé'makowana moóráwai moórá-kwandaai mósá mairéna awánómbe Mátáyásiye sésa agaimakówana aantá-kwaasi sisamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasivimba komayáí mairáíye.

2

Áánútun-amankoma kunkáin-kwasai.

¹ naaémba toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáámá túwasa Ísun-aaiyavesa áraire siráawai amápa'a mimbórá-náúmp'á torupamáí máyówana

² avekáán-úwana kwíyómpakemba anón-undaraamba torówasa kwéisowana máyón-daumpa'a kuména móanoní'a úwana

³ iraronkáán-tántáá'á paárurena taaínkaar-umai moórá-mora-kwaasi tinepimp'á kóyáwé úwana

⁴ Áánútun-amankoma tirumpimbá anómbe umátinkowasa máyówana Áánútun-amankoma asirayámbá tímúwasa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba siráawe.

⁵ toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáá túntavesa Yútaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówai ó'on-o'om-baravakemba Yérúsaremu-naopa'a tayorupamáí máyówana

⁶ úndáraamba torónka'a isésa mindámbó kwáyopa'a tayorupowasá miwí tááivinkemba kwésuwasa isésa táátavai ésa

⁷ ávááraumai imáyáa ésa sésa kwésewai amápa'a Kárírivakewai mináimbá kwésewain-owe sésa

⁸ moórá-morawai sésa kesááivinken-aine simásaraawe.

⁹ kesáámá évaka'a Páátíyaa-maravakewaiya évaka'a Mítíyaa-maravakewaiya évaka'a Iramu-márávákéwáiyá évaka'a Mésópótemiyaa-maravakewaiya évaka'a Yútiyaa-maravakewaiya évaka'a Kápátósiyaa-maravakewaiya évaka'a Pontasi-márávákéwáiyá évaka'a Ésiyaa-maravakewaiya

¹⁰ évaka'a Virísiyaa-maravakewaiye évaka'a Pámpíríyaa-maravakewaiya évaka'a Ísipi-maravakewaiya évaka'a Árípíyaa-maravakewaiya Sáiríni-maragona egwaakéwáiyá évaka'a Árómáa-naopakewaiya miráumai-naopakemba tayorupamá méta

¹¹ Árómáa-naopakewaiya évaka'a Yútaa-kwaasiya évaka'a á'on-ampa'a tuwéta Yútaa-monor-ampa kwéwareta ániwo évaka'a Kírítí-maravakewaiya évaka'a Árípíyaa-maravakewaiya tayorupamá máyaunasaya Áánútu kawé-máyái mairáin-aimba kwésesa moórá-morawai kesááivinkenta kwésewata kwéisaundayaawe sésa

¹² táátavai ésa ávááran-imayaa ésa iséise ésa sésa mintántáákóná áaimba náára íníyo suwasá

¹³ évakarawai kwíráái sésa miwí uwoao'-nómbá nésa uwoao'á ésa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésewe siráawe.

Pítaa simátimakain-kwasai.

¹⁴ simásúwówana aantá-kwaasi 11 kwaasi usásinompimba Pítaa usásimbai ména torupamá máyón-kwaasiyavena anónka'a simátimena séna kesí Yútaa-kwaasiyono. Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye ó'om-baravaken-Yútaa-kwaasiye maisáaro. Kárírivakewai ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésewaina áaimba simátimumpo isáaro.

¹⁵ uwoao'-nómbó nésa uwoao'ó owémó kwésemba minkwáási íma uwoao'á kwéowe. kwaási no'wáimba uwoao'-nómbá nésa uwoao'á kwéovo ívé'a aaváyaavimba isasá minkwáási íma uwoao'á kwéowe. mintántáákóná áaimba maará íníyo

¹⁶ naaóv'á Áánútu-aaí simátimakowai áwí'a Yóweri agaimaréna siráin-aimba kwévaariye. maarán-áimbá agaimaréna séna

¹⁷ Áánútu séna naaén-kanaa maará ónaumne. kesimambó amáparawaimo timénaunda kentáanimbaare kentiyáámumbaare kesáái avora'á simátimenaawe. kentí ívé-kwaasiye anónutan-kwaasiye kaaimbá awánanaawe.

¹⁸ árai'a minkánáará'á kesimambá kesí kwayór-ínínákwá'á timénaunda kesáái avora'á simátimenaawe.

¹⁹ kwíyómpa'a marapá'á ó'on-o'om-bayai-awaame'a ónaunda naaegwára iragwára anón-umunkwara'a paáriníye.

²⁰ aaváúmá tunínana kwíyómba naaerírí'a váina'a mirámó ónaunda kesí ó'on-o'on-kanaa ságayan-kanaama paárinimba

²¹ kentávésamo Ísóigowemo síyawaima sáwí'o umáimo máiyampinkemba kawer-ámpá'á métinkanaumne Áánútu siráíye

Yóweri agaimaréna siráíye Pítaa mináimbá simásuwena

²² séna Ísareri-kwaasiyono. senda-áimbá isáaro. Áánúsuma Ísumba Násáretivakewaimba asirayámbá amúwana simámakaim-bayai maéna kawé-máyái ó'on-o'om-bayai-awaame'a uráimba keinárawapimba úmba awánaraawe.

²³ naaóv'á Áánútu imáyáamo éna mirá-mira ónaumnemo siráinka'a pósa évakarawai Ísumba áí'mai keinárawa'a tímúwa'a tuvuwónáe sé'a sáwí-kwaasi tímúwasa áí'maesa taaira'á tuvúwúwana puwúmbaníwo

²⁴ Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. pukéna marapá'á maígómá íma kanaán-umai tátorowana Áánútu Ísumba ayúrankowana pukáimpinkemba usásinkaiye.

²⁵ mindáyavena naaóv'á kentáá síkwá'náo áwí'a Tévíti Ísun-aaí agaimaréna séna aasiyaasí Ísóigo kesé máyáisa'a awánaraumne. kwemá sirávaimai máyáimba pó'a íma sáwí-imayaa kwéune.

²⁶⁻²⁷ mindáyave'a kesirumbá kawé'á umái mé'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. púwón-ayampa'a kesimambá íma másiyuwaníyone. kesirumbá ámakaundawaima ená kwayó-kwáási únda po puképa'a íma másiyuwenana súma kaviráníye. mindáyave'a máyaunda pó'a imáyáa é'a púwóndavinkemba usásisinkaniye.

²⁸ púwíndavinkemba usásine mai'mai'a íníyone séma kesé máyaunda póna kesirumbá kawé'á umái anómba ina'a ménaumne Tévíti agaimaréna siráíye Pítaa mináimbá simásuwena séna

²⁹ kesí kwaasiyono. kentáá síkwá'náo áwí'a Tévítin-aaí avora'á simátimunda kwemó agaimakáimba íma kwesávái siráíye. kwemá puwúwasa utámakowana kwená maravaraambá á'a awánaraamba póna agaimarómba íma kwesávái siráíye.

³⁰ naaóvá'á Áánútu séna Tévítimo kawááná'ó ménamo uráintemba moórawai minákúmpákéwái anondára'a kawááná'á méniye Áánútu siráimba Tévíti Áánútun-ai simátímakaiwai póna kwemá séna Áánútu siráin-aimba árai'a paáriníye Tévíti siráíye.

³¹ Tévíti Áánútumo naaéembo ínín-imayaa éna séna Áánútumo usásinkaiwaima Káráísiti kwemá puwindavinkemba usásinaniye súntavena séna

pukén-ayampa'a íma máuwainana

áúma kavirániye

Tévíti súmba

³² mindá Ísuntavena siráíye. ániyo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowata áta awánaraundayaawe.

³³ Áánútu kunáí'maena anón-kwaasi póna ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankenena kwenamambá ámakaiye. avowámó árai'a kesimambá aménaumnemo siráimba ámakaisana kwenamambá kembá símakaimba kwéise'a kwésuwane'a kwéowe Pítaa mináimbá simásuwena séna

³⁴ Tévíti íma kwíyómpa'a iráiwai séna

kesí Ísóigontavena séna Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a

³⁵ ená namuro-kwáásí usáyaaítaanasa miwí ánásanaaowe Tévíti siráíye. kwemá íma kwíyómpa'a iráiwai póna kwesávái íma siráíye.

³⁶ ániyo keinárawa'a taaira'á tuvúkáawaintavena Áánútu séna kemá usásinankaundawai Káráísiti éna Ísóigoma iyémá Áánútu siráimba pósa Ísareri-kwaasi amáparawai kawé'á umái isáaro Pítaa simásuwowasa

³⁷ isómbe tirumbá umbái tówasa Pítaawe aantá-kwaasiyavaiye sésa sáwí'a uráumpo nóra ónaunanayawa siiyó suwaná

³⁸ Pítaa séna keinárawa'a moórá-morawai amáparawai misáwí-imáyáá tínaemba umáme'a Áánútunopa'a té'a Ísu Káráísitintave'a isámai nombá péraaro. mindáyavena kentí sáwí-imayaa maitiyuwéna Áánútun-amankomba úwoi timíniye.

³⁹ Áánútu kesópa'a terómó sendawáimá kesimambá timénaumne Áánútu siráimba pósa keinárawatavaiye kentiráá'maatavaiye ó'on-o'om-baravakewaiyavaiye asirayán-áimbá siráíye Pítaa siráíye.

⁴⁰ Pítaa simásuwena ó'on-o'om-ainkwará kawe-áinkwárá'á simásuwena égési umái simátimena séna ívé'o sáwí-kwaasi méwaimo é'a sáwí-meyamba mayánááowe. kemá ívé'a sáwí-ampa'a tuwé'a pó'a íma sáwí-meyamba mayánááowe Pítaa súwasa

⁴¹ sáwíva-kwaasi isésa kwenááiyavesa áraire sésa nombá kwéveresa mitáwai sáwíva-kwaasi 3,000 kwaasi Ísun-aaiyavesa árairemo suwasá Ísuna kwaási sáwíva-kwaasi-i'a ésa

⁴² torupamá maivá'á iyésa aantá-kwaasi Ísun-ai simátíma'mae kwáávantan-úmaesa kwéiyesa moórá-mora-umai-kwaasi kwétuwa'naa-esa Ísuntavesa isámai aráá-tomba kwénesa námúnaa sinté iráawe.

⁴³ námúnaa sinté iyésa mirámó umbá aantá-kwaasi kawé'-má'yái ó'on-o'om-bayaima kwémayowasa pósa amáparawai táátavai uwasa

⁴⁴ Ísun-aaiyavesa áraire suwái mimbórá-imáyáá kwéesa torupanté kwéiyesa imáyáá ésa kentáási náaindaamba amáparawainein-iyé sésa

⁴⁵ miwítí maramá miwítí náaindaamba ó'on-kwaasi tímésa óntamba mairésa taaínkaar-umai ímo makón-kwaasi tímátuwesa

⁴⁶ aasiyaasi-táwai Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpa'a Áánútuntavesa isámai torupanté kwéiyesa ó'on-o'owiti naaúmpa'a komésa Ísuntavesa isámai aráá-tomba kwénesa tirumbá kawé'á umái mésa toómbá taaínkaar-umai kwétimesa nésa

⁴⁷ Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai tuwánésa miwíyávésa kawé'á kwéowe suwaná aasiyaasi-táwai Ísóigo évakarawai sáwí'o umáimo máyómpinkemba kawé-ámpá'á métinkowasa Ísun-aaiyavesa áraire suwáiyé torupamá méraawe.

3

Pítaa aísamaima kawé'á umánkarain-kwasai.

¹⁻² moórá-kwaasi anówa maránkarompinkemba aísamaima pukurón-kwaasi máyowasa aasiyaasi-táwai áí'maesa anóm-bono'-nankona ontará'á áwí'a kawer-óntará'á móankarowana ména anóm-bono'-naumpa'o iyún-kwaasiyavena óntantavai inaaínaaí sún-kwaasi máyonka'a anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniye iyúyana aaváúmá toraétáapa'a kúwasa námúnaa kwéesen-kanaara'a iyúyana

³ tuwánéna séna óntamba símekaiyo súwasarai

⁴ túrumba kararésarai Pítaa séna kenkáí suwánaao suyaná

⁵ siméyááoiye-imayaa éna tuwánówana

⁶ Pítaa séna íma óntamba makáumpo Ísuna asirayándéi kawe'á umánkanaumne. Ísu Káráisítima Násáretivakewaina asirayámbá kwáyáintave'a sé'a usásine naauwó sùne Pítaa séna

⁷ ayáánúrappa'a táto'mai usásinankowana aísamba aísána kawe'á úwana

⁸ usásinkwena tokávára taúvára'a éna aamoí éna Áánútu áwí'a mósá kwémarena mindáraiye anóm-bono'-naumpa'a

⁹ kweyáárika'a marapá'á iyéna Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai awánésa

¹⁰ sésa miwá aasiyaasi-táwai anóm-bono'-nankona kawer-óntará'á ména óntan-inaai síma-síma'a indá'án-iyé sésa táátavai ésa kweyáárika'a marapá'á kwéiyuntavesa tiyáámba tuvimpín-ésa táátavai uráawe.

Pítaa simátimakain-kwasai.

¹¹ kweyáárika'a kwéiyena aamoí éna Pítaante Yóninte tine'á tátorowasa amáparawai táátavai ésa miwítópa'a tóyo ésa anóm-bono'-naumpa'a Sórómoni áúgwimai úmakopa'a tóyo uwaná

¹² Pítaa tuwánéna séna Ísareri-kwaasiyono. mintántáátávái íma taa'a kaino. íma túramba kenkáí aráá'a sivuwóro. íma kenkáísi asirayánkó kawe'á umái arupí umái mékai kwéuvo

¹³ Áánútuna asirayánkó mirá kwéisana minkwáási kweyáárika'a kwénaaiye. mirá uráintavai Áánútu Ísu áwí'a mósá maréna kentáá síkwá'ná Ááváramu Áísákáa Yákofo miwítí Ísóigoma kwená kwayó'nákó áwí'a Ísumba póna mósá makáiyé. ánivo Ísumba áí'mae'a Áróamáni-kamaani-kawaanako áwí'a Páirátinopa'a máánkarowana Páirátí séna ayúrankanae súwa'a a'áo siráawe.

¹⁴ kawe-kwáási arupí umái máyon-kwaasiyave'a a'áo sé'a moórá-kwaasi inkamúwana puwúwasa ándáva'a áúkon-kwaasiyave'a ayúrankao siráawe.

¹⁵ mirá uráantave'a aúnaí'a umái mai'mai'a onááowaina ááin-kwaasi kemá tuvúwana pukáimpinkemba Áánútu usásinankowakai awánarauye.

¹⁶ awánarauyawai Ísuna asirayánkó aísamaima pukón-kwaasi kawe'á umánkaraiye. Ísuna asirayántávéna áraire siráimba isaná minkwáási kawe'á umái kwénaaisa'a kwéawanaawe Pítaa siráiyé.

¹⁷ Pítaa mináímbá simásuwena séna keinárawate kentí kawáánárawate íma awánamái Ísumba kawer-uré'a tuvukáawe.

¹⁸ naaóv'á Áánútu kwenáái simátimakowaiyavena séna simátimé'a sé'a kemó usásinankaundawaimba sáwí'a umánkanaaowe Áánútu siráinka'a póna keinárawa'o Ísumbo uráamba mináímbá paáruaiye.

¹⁹ mindáyave'a kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a Áánútunopa'a tíyana póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye.

²⁰ moórá-mora-tawai Ísóigo kwená asirayámbá timína'a kwesé ménaaontave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró. Áánútuma túwa'naa inkwáé séna usásinankaiwaimba Ísumba ai'maráinana kumínintave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró.

²¹ Ísu kwiyómpa'a umáyáimba póna naaén-kanaamo éna amápa-tantaa'a aúnaí'o inda-tawai ókwará'a marapá'á kumíniye. naaóv'á Áánútu mináímbá simátimuwasa Áánútun-aaí isón-kwaasi kawe-kwáási isésa simátimakaawe.

²² Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Mósesi séna Áánútu kentí Ísóigo kembá kesí mayáí mayaaó séna si'mákainten-umai Áánútun-aaímo simátiminiwaimba keándarakemba moóráwaimba ai'maráinana kwenáái simátiminasa isanááowe.

²³ ímo isáiyawaimo éna Áánútu kwená kwaásivinkemba tí'maena moóráva'o tinkáindawai ánásanaaowe Mósesi siráiyé.

²⁴ Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Sámúwéri kwemá simátimakonka'a naaén-kwaasi simátimintemba mai-simátima'maesa iyémáyáamba kwévaariye.

²⁵ naaóv'á Áánútu kentáá síkwá'ná áwí'a Ááváramuntavena séna enándáraken-kwaasiyavena amápa'-marava-kwaasi kawe'á umátinkanaumne Áánútu asiramái siráiyé. Ááváramun-andaraken-kwaasi owaná póna keinárawatavena Áánútu mináímbá asiramái siráiyé.

²⁶ miráumai Áánútu Ísuntavena kesí mayáí mayaaó séna ai'marówana keinárwapimba kunkáiyé. amáparawai kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwaiyana aiva'á keinárawa'a

kawe'á umátinkanintavena keinárawapimba kunkáiyé Pítaa Ísareri-kwaasiyavena simátimakaiye.

4

Pítaante Yóninte aaivimbá maitínkaraan-kwasai.

¹ anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniye kwésimatimuyasa tóyo ésa mono'-má'yái-kwáásíyé mono'-nánká'ó kárákirowaiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé tóyo ésa

² miwí táái taisésa áwáá'a suwasarái mindárai Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba simátímuyasa úwoi-kwaasi isésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaintavesa amápa-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe suwasá mináimbá isésa kamparé sésa áwáá'a kwésesa

³ mindárai tátoresá sésa eénáimba póta aaváyaavimba aaivimbá maitínkanaanme sésa kawáá-kwáási ándáva'a tínkómbanivo

⁴ úwoi-kwaasi sáwíva'a 5,000 kwaasi mindárai tááyíyavesa árairema siráawe.

⁵ aaváyaavimba aaivimbá maitínkanaanme sésa kwáúmba aaváyaavimba Yérúsaremu-naopa'a Yútaa-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye amáámba sun-kwáásíyé miráumai-kwaasi miwí táái isánáe sésa torupésa

⁶ aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánásiye kwená akún-ándá-kwáásíyé Káyavaasiye Yóniye Arekesándaawe torupamáí mésa

⁷ Pítaante Yóninte tááyowasarai miwítópa'a tuyasá tísaa esa sésa aísamaimo pukáin-kwaasi nóra urááiyó. nááwana asirayáná keináravimba kwáyáintavaiya kawe'á umánkaraaiyo. nááwa áwíra tékai kawe'á umánkaraaiyo suwaná

⁸ Áánútun-amankoma kwempímbá anómba umánkowana Pítaa sésa Ísareri-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye isáaro.

⁹ aísamaimo pukáin-kwaasi kawe'á umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. nóra séra kawe'ó umánkaraundayave'a kwésisaa-owe.

¹⁰ avora'á simátíménda keinárawate amápar-Isareri-kwaasiye isáaro. Ísu Káráisitima Násaretivakewaimba taaira'á tuvúwówana Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiwaimba kwenáwíka'a súyana kwená asirayánkó minkwáási kawe'á umánkáisana keinárawapimba kawe'á umái má'yáisa'a kwéawanaawe.

¹¹ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Ísun-aaí agaimaréna séna óntan-damba on-kwáási moórá-óntantavesá sáwí'a kwéiyé sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé mináimbá Ísuntavena agaimaréna siráiyé.

¹² kwewé su'mai sáwí'ó umáimo má'yáampinkemba kawer-ámpátá mészinkanintaawe. Áánútu séna kwenáwíka're su'mai kwená asirayánkówé su'mai kwaási sáwí'ó umáimo má'yáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye Pítaa siráiyé.

¹³ Pítaa mináimbá kwésimatimena Pítaae Yóniye íma táá'a kwégowasarai asiramái simátímuyasa minkáwáá-kwáási tuwánésá táátavai ésa mindáraimo úwoi-kwaasirai ímo aúváivimbo awánaroyawaiyavesa pósa táátavai ésa sésa Ísuwe kwénaauyantavesarai mirá kwéoiye sésa

¹⁴ awánomba Pítaante Yóninteyopa'a aísamaima kawe'á umánkaron-kwaasi máyowasa awánésá mindáraimo simátimenaon-aintavesá avakáá uwááesa ivátíyuwesa

¹⁵ sésa máápa'a kúmókaiyo suwasarái kúmúyasa minkáwáá-kwáási iséise esa sésa

¹⁶ mindáraiye nóra ónaumno. ó'om-bayai kawe'-má'yáimá mairááyamba pósa Yérúsaremuvakén-kwaasi amápa'a isáamba póta íma kamparéyá sénaundayaanivo

¹⁷ ó'on-ó'on-daopaken-kwaasi íma isánááontaveta mindáraiaveta simátimeta séta Ísu áwíka'a íma simátímékaiyo sénaundayaaníye sésa

¹⁸ tááyowasarai iyúyasa sésa Ísun-aaí íma simátímékaiyo. Ísu áwí'a íma taakaiyó suwasarái

¹⁹ Pítaae Yóniye sésarai kemó mirá simásinkaiyakaimo Áánútun-aaímo tuwékaimo Áánútu aúrampimba kawerá íníya ke mináimbá ókwara'a isáaro.

²⁰ keiráimá awárayan-tantaa ísarauyan-tantaa'a íma tuwáyaúwo úwoi simátiméyauye suyasá

²¹⁻²² kawáá-kwáási ó'onkwara'a asiramái simátímatuwesa sésa ániwo úwoi kárúwaakaiyo sirá. aísamaima kawe'á umánkaron-kwaasi kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a íma kweyáárika'a kwénaaumasarai kawe'á umánkóyasa úwoi-kwaasi isésa Áánútu áwí'a mósá maróntavesá mindárai íma tínkamesa úwoi kárúwaakaiyo siráawe.

asiramái ménaumne sésa námúnaa siráan-kwasai.

²³ kárúwaakaiyo suwasarái Pítaae Yóniye kentí kwaásitopa'a tésarai mono-káwáá-kwáásiyé anón-kwaasiye simátimakaan-aimba másimátímúyasa

²⁴ isésa Áánútumpa'a námúnaa sésa Ísóigoo kwíyómba maramá uwí-nómbá tarórumarena miwán-arumpimba tarórumaraanda-yantaakakwara'a kwégawaa-one.

²⁵ naaóv'á emá sunaná enamankómá ená kwayó-kwáási kentáá síkwá'náomba Tévitimba kusimámuwana agaimaréna maará séna nóintavai ó'om-baravakewai áwáá'a sésa nóintavai ámááyu-aimba suwááesa áúkaawe.

²⁶ ó'om-baravaken-kawaa-kwaasi tokwaa úmae tayorupésa Ísóigonte kwemó usásinkaiwainte áái'a tiyamátinkanæ siráawe mináímbá Tévíti agaimaréna siráíye.

²⁷ mináímba paárúwasa Yérúsaremu-naopa'a Érótiye Póntiyasi Páírátíye ó'onkaa-kwaasiye Ísareri-kwaasiye torupésa Ísuna ámááyu-aimba sésa emó usásinankaandawaimba ená kawé-kwáyó-kwáási Ísuntavesa ámááyu-aimba siráawe.

²⁸ naaóv'á emó mirá ónááowemo siráanda pósa torupésa mirá uráawe. emó ímo mirá ónááowemo siráandarakai íma Ísumba tuvúkáasino.

²⁹ Ísóigoo mono-káwáá-kwáási tááiimo simáímo káráraamba ísaraanda po súwa'naa ínáyonda póta íma inkaiséta enáái úwai asiramái simátimenaundayaawe.

³⁰ ená asirayámbá síminata tí'o índá-kwaasiya asóvamatinkavata konó. ená kawé-kwáyó-kwáásigó áwí'a Ísuwe súnanaya kwená asirayánkó ó'on-o'om-bayaima kawé-máyáímá paáriniye

³¹ námúnaa simásúwówana torupamáí máyón-daumpa'a toraa'náára'a úwana Áánútun-amankoma miwívímbá anómba umátinkowasa Áánútun-aai asiramái simátíma'mæe kuráawe.

náaindaamba moórá-mora umátimakaan-kwasai.

³² Ísuna aampa'á kwéguwai mimbórá-ímáyáá kwéesa mésa kentí náaindaantavesa íma kendéi kendeiye kwésesa úwai moórá-mora-umai tíma'mæsa kuwasá

³³ aantá-kwaasi ávááraumai asirayánkwará'á mésa Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba asiramái simátíma'mæsa kwégwesa Áánútu aantá-kwaasi túwa'naa úntavesa kawé-máyáí maimaé kwéguwasa

³⁴⁻³⁵ Ísuna aampa'á kwéguwai maramá naambá makówai ó'on-kwaasi kwétimesa óntamba mairésa aantá-kwaasi tímúwasa taaínkaar-umai íma makón-kwaasi tímakaamba pósa Ísuna aampa'á kwéguwai amápa-tantaa'a íma aáváán-túwówana

³⁶⁻³⁷ moórawai áwí'a Yósépi póna kwegwará'á mirá éna moórá-marama ó'on-kwaasigomba aména óntamba mairéna aantá-kwaasi tíména kwemá Árivái-andarakewai Sáíparasi-ayampakemba tamáyowasa aantá-kwaasi moórá áwí'a simámæsa Kíríki tááivinkemba Páánápásiye sésa kwántamáí-kwí'a tirávayaina'a iyémó suwáímá minóntámbá tímakaiye.

5

Ánánæesinte Sáváeraantei kwaasái.

¹ Páánápási minóntámbá tímúwasarai moórawai áwí'a Ánánæsi awainínkó áwí'a Sáváerae mésarai moórá-marama ó'on-kwaasi kwétimesarai óntamba mairésarai

² taaináyauyo-aimba awainínkómbá simámuwana mirá ínáyone súwana minóntámbá taaínkaar-urena évaka'a kwésavái maéna évaka'a maimaéna aantá-kwaasi mói tíména kampa'á séna amápa'a tímúne súwana

³ Pítaa séna Ánánæsiyo Sáátáánigo áísaa umai isánæe sintávái owé se mararákén-óntámbá amápa'a tímúne siráanda Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane.

⁴ mimbáramá ená maramá isa tuwé óntamba mairé ená óntamba isa évaka'a tímé íma sáwí'a éma mararákén-óntámbá évaka'a tímúne íma sénda amápa'a tímúne séndama sáwí'a ómpo íma kwaásiye su'mai kampa'á simátiyukaampo Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane Pítaa súwana

⁵ Ánánæsi ísena pu'mæna tuvamúwasa mináímbá ísaraan-kwaasi ávááraumai táátavai uwasa

⁶ ívé-kwaasi tésa puwúmba taasááumaesa maimaésa máutaraawe.

⁷ máutaawana awainínkó sáwíyanka'a ména awaikómó puwún-aimba íma ísarena Pítaa-iyaitopa'a túwana

⁸ Pítaa séna keináraití mararákén-óntámbá amápara símakaiyo súwana minínkó séna owé amápa'an-íye kampa'á súwana

⁹ Pítáa séna enawaikóe esé mimbórá-ímáyáá ékai Ísóigon-amankomba kampa'á simáu'mai awánayae sirááiyé. enawai'ó mágwéutaan-kwaasi tésa embá tamaimaésa máutanaaowe Pítáa súwana

¹⁰ pu'maéna Pítáa aisamaivimba tuvamúwasa ivé-kwaasi tésa puwúmba taawánésa maimaésa awaikómbó utamánkópa'a máutowasa

¹¹ Ísóigona kwaásiye ó'on-kwaasiye isésa táátavai uráawe.

ó'on-o'om-bayai kawé'-máýáígóná kwaasái.

¹² aantá-kwaasi kwaási túranka'a ó'on-o'om-bayai kawé'-máýáímá maimaésa iyúwasa Ísuna aampa'á kwéguwai anóm-bono'-namba Sórómoni áúgwimai úmakopa'a aasiyaái torupamáí kwémauwasa

¹³⁻¹⁴ ó'on-o'on-akwa'a sáwíva'a Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa miwisé torupamáí maémáémbanivo ó'on-kwaasi tuwánésa sésa kawé-kwáásín-owe sésa táátavai ésa íma miwisé torupamáí máyówasa

¹⁵ aantá-kwaasimo uráamba isésa tí'o ún-kwaasi tuvaipimbá taagwiya'maésa naambáru'a mátinkesa sésa Pítáa kwénaaena amankó'naanko taaugwétáinasa asóvaigwae suwasá

¹⁶ ó'on-o'on-daopakemba tí'o ún-kwaasigwara tirumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigwara'a tí'maesa Yérúsaremu-naopa'a mátinkówana Áánútu Pítáamba áwa'naa úwasa amápa'a asóvasaraawe.

kawáá-kwáásí aantá-kwaasi sáwí'a umátínkaraan-kwasai.

¹⁷ mirá kwéuwana aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaási Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé sésa amáparawai íma kentáásiraaima kwáráavo aantá-kwaasi tirááima kwáráawe sésa tiyántavai ésa

¹⁸ táto'mai ándáva'a tiyúwówana

¹⁹ mindó'wáámbá kwáúnka'a Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakendako ontamá tisuwéna tí'maena máápa'a móruntinkena séna

²⁰ anóm-bono'-naumpa'a umé'a aúná-amba kwaási kawé'á umái mai'mai'a ónááon-ankona ááimba usimátiméro súwasa

²¹ isésa irataró'a anóm-bono'-naumpa'a umésa mináímbá simátimakaawe.

anóm-bono'-naumpa'a moóráva'a kwésimatimuwasa moóráva'a aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaásiye tésa ándá-kwaasi táái isánáe sésa Ísareri-anon-kwaasi tááyowasa tésa mono'-nánkár-í-kwáásíyávésa sésa aantá-kwaasi ándáva'a máyáavo kotí'mae'a teró suwasá

²² kumbá íma máyówasa koyauwerésa tésa sésa

²³ ándá-namba ontamá umásuwasa i-kwáásí ontará'á máyáawata onta tisuwéta awánáundaya íma máyáawata úne suwasá

²⁴ mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánká'ó kárákwirowaiye isésa táátavai ésa sésa mindá nóraya ónaundaya'íyo simásuwasa sáwívar-imayaa kwéuwana

²⁵ moóráwai téna séna ándáva'a mátiyukaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mésa kwésimatimewa'a tuwánáúmne súwasa

²⁶ mono'-nánká'ó kárákwirowaiye kwembó áwa'naa un-kwáásíyé kotí'maesa kwempa'á tésa sésa úwoi-kwaasi miwí táái isésa sinkamovo sésa kwempa'á

²⁷ tí'maesa aaimó isái-kwáásítópa'a mátinkówana aiva'-mónó-káwáánákó

²⁸ séna á'a simátimeta séta minkwáásígón-áái kwenáwíka'a íma simátíma'mae'a koróyá siráundaya isa'á á'a simátiméwasa Yérúsaremuwaken-kwaasi amápa'a isáyaraawa'a ke kampa-kúvimbá sinkéta minkwáásí tuvúkáawe kwésewe aiva'-mónó-káwáánákó súwasa

²⁹ Pítáa-iyai ó'on-aanta-kwaasiyonkwara'a sésa Áánútun-ai aivar-áinkómá póna kwaási tááigomba usáyaaitaraimba póta kentááiya íya iséta Áánútun-aaiya iséta miráyá ónaumne.

³⁰ keinárawa'a Ísumba taaira'á inkámúwana puwúwana kentáá síkwá'náona Ísóigo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena

³¹ séna anón-kwaasi póna sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye séna ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankena Ísareri-kwaasi kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tiyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye séna Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankaraiye.

³² mináímbá iséta kawé'á umáíya kwésimatimunanaya Áánútun-amanko mináímbá kawé'á umái kwésimatimiye. Áánútuma kwenáái isámai kawé'á kwéowai kwenamambá kwétimisana Áánútun-amanko mináímbá kwésimatimiye aantá-kwaasi siráawe.

³³ simásúwówasa aaimó isái-kwáási isésa tirumbá sáwíte úwasa tínkamona-eimayaa uwaná

³⁴ miwítí avumpinkémbá moórawai usásinena ámáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Kámérieri kwemá usásinena miwí táái káráyuwena kwemá Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba aasiyaasi simátí simatí kwéuwasa kwenáwí'a mósá makáawai kwemá usásinena aantá-kwaasiyavena séna sáwíyanka'a máápa'a kumónááowe súwasa máápa'a kúmúwana

³⁵ séna Ísakeri-kwaasiyono. minkwáásiyáwái mirá ónáemo síyamba kakaariyá íma mirá é'a isáiyuwe'a mirán-oro.

³⁶ ááema moórawai áwí'a Tiutaási usásinena séna anón-kwaasi únda pó'a kesirááíye sé'a kwaránááowe súwasa sáwíva-kwaasi 400 kwaasi kwarówana moórawai Tiutaásimbá tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé ésa kwená mayáí ivátukaawe.

³⁷ minkákémbá túwí'o aawásó-tawai moórawai Káririvakewai áwí'a Yútási usásinena tááyowasa sáwíva-kwaasi kwenarááíma kwa'maésa kwéguwana moórawai tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé umáguraawe.

³⁸ mindáyavai imáyáa é'a minkwáásiyómbá íma ándáva'a mátiyuwe'a tíyúwéwasa máero. miwítí mayáígóná ááiimbo marará-kwáásítí imáyáavinkembo énamo éna ánásaníye.

³⁹ miwítí mayáígóná ááiimbo Áánútuna imáyáavinkembo ína'o é'a íma kanaán-umai karánááovo úwoi kwaikwai'a íníye. Áánútumpakembo ína'o é'a minkwáási sáwí'o umátinke'o é'a Áánútunkwara'a sáwí'a umánkanaaowe Kámérieri súwasa aaimó isái-kwáási isésa kwenááiyavesa owé sésa

⁴⁰ aantá-kwaasi tááyowasa iyúwasa túwíruku'a nésa asiramái sésa Ísun-aaí kwená asirayámbá íma simátíméro sésa tí'mákaawe.

⁴¹ tí'marówasa kwéesa tigeayáwái uráasina Áánútu imáyáa tímúwana tirunkó kawé'a úwasa sésa Áánútu asirayámbá simakáisata Ísuntaveta asiramáíya máyaundaya pósa sí'o iní'a umásínkáantaanivo sirunkó kawetá isatá máyaumne aantá-kwaasi simásuwesa

⁴² aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a kwaásiti naúmpimpa'a Ísuna áséi-kwasai simátíma'maesa kwénaeasa Áánútumo usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundayawai kwemá Ísuman-íye sésa simátíma'maesa kuráawe.

6

avakaeté-kwaasi túwa'naa uráan-kwasai.

¹ simátíma'maesa kuwasá Ísun-aaí isésa sáwíva-kwaasi kwená aampa'á kwégwesa máyónka'a Yútaa-kwaasi ó'om-baravaken-kwaasi Kíríki tááivinken-aimba sun-kwáási Yérúsaremuva'a máyón-Yútaa-kwaasiyavesa í'ái tinkésa óntamba taaínkesa Kíríki-ketorinimba íma tímúnkakemba í'ái tínkówasa

² mindáyavesa aantá-kwaasi Ísuna aampa'á kwéguwai amáparawai tááyowasa tuwasá sésa Áánútun-aaí simátímunda-mayai tuwéta óntamba taaínkaar-umai tímúnda-mayaimo máyáandaya uwóví'a ónaundayaawe sésa

³ keinárawapinkemba avakaeté-kwaasi túwí'o tewatá óntambo taináí-máyáí tíménaumne. mindárawa'a kawer-imáyáágwára-kwáási Áánútun-amanko miwívimbá anómba umátínkáin-kwaasi túwí'a tewatá óntambo taináí-máyáíyá tíméta

⁴ kesáá Áánútunopata námúnaa kwéseta Áánútun-aaí simátíma'maeta kónaundayaawe aantá-kwaasi suwasá

⁵ isésa tirumbá kawé'a kwéuwasa avakaeté-kwaasi túwí'a tombá moórawai áwí'a Sítiveni kwemá Áánútun-amanko kwempimbá anómba umánkowana Ísuntavai imáyáa umái asiraiwái úwana moórawai áwí'a Vírípi úwana moórawai áwí'a Pórókórasí úwana moórawai áwí'a Náikéna úwana moórawai áwí'a Táímóno úwana moórawai áwí'a Páménasi úwana moórawai áwí'a Níkóráasi kwemá Ántioku-naopaken-kwaasi póna ó'on-ampakemba Yútaa-monor-ampa'a kuréna minkákémbá Ísuna aampa'á kwétuwai úwasa

⁶ miráumai-kwaasi tí'mai aantá-kwaasitopa'a móitinkowasa Ísóigona mayáí mayóntavesa tine'á tátokesa Áánútumpa'a námúnaa siráawe.

⁷ Áánútun-aaí simátíma'maesa kwéguwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sáwíva'a Ísuna aampa'á kwéguwasa Áánútuna mono'-náúmpá'á mayáí máyón-kwaasi sáwíva'a Ísun-aaí isésa kwená aampa'á kwéguwasa miráumai kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Sítivenimba tátokaan-kwasai.

⁸ Ísóigo Sítivenimba áwa'naa úwana asirayánkwará'á ména amápa-kwaasi túranka'a ó'on-ó'om-bayai kawé'-má'yáimá maéna máyowasa

⁹ moórá-tawai évakarawai Sítiveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-esa miwímá Yútaa-kwaasima pósa évakarawai Sáiríni-maravakewai évaka'a Arekesándiyaa-maravakewai évaka'a Sírísíyaa-maravakewai évaka'a Ésíyaa-maravakewai miráumai-mapaken-kwaasi mimbórá-mónó'-náúmpá'á mésa Sítiveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-umbanivo

¹⁰ Áánútun-amanko Sítivenimba kawer-ímáyáá amúwana póna Sítivenin-aaigo miwí tááigomba usáyaaitowasa

¹¹ ivátuwesa kwésa aúpá'á óntamba torupamáí évaka-kwaasi tímésa sésa Sítiveni Mósesimba simái sáwí'a umánkena Áánútumba simái sáwí'a umánkaraisata ísaraumne. kosimátiméro suwasa

¹² minkámpár-áimbá tasimátimúwasa úwoi-kwaasiye anón-kwaasiye amáámbo sun-kwáásiyé isówana tirunkó sáwí'a úwasa Sítiveninopa'a tésa tayáto'mai áí'maesa monór-ánón-kwáásitópa'a máankesa

¹³ kampar-áimbó sun-kwáási kotí'maesa mátínkówasa kampa'á sésa minkwáásígó anóm-bono'-namba simái sáwí'a úmae iyéna Mósesina amáámbo simái sáwí'a úmae iyéna

¹⁴ séna naaóvá'á Mósesimo amáámbo simátimákain-amaamba Ísu Násáretivakewaima ivátuwena ó'on-amaamba kwékena Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-namba tawísíyuwaniye Sítiveni siráíye. mirán-kámpár-áimbá kwésuwasa

¹⁵ amápa-kwaasi Sítivenimba awánomba kwíyómpakemba Áánútuna kwayó-kwáási tóikaamba aúkówasa awánaraawe.

7

Sítiveni monór-ánón-kwáási simátimákain-kwasai.

¹ mirá simásúwówana aiva'-mónó-kawáánákó Sítivenimba áísaa ena séna kwésen-aimba áráir-aina'i. kampar-áiná'íyo súwana

² Sítiveni séna kesivoísái kesuwáásíyó simátiménda ísáaro. naaóvá'á kentáá síkwá'náo Ááváramu íma Áránaava'a komáyonka'a Mésópótemiyaa-marava'a máyonka'a Áánútu asirayánkwaráwái kuména

³ Ááváramuntavena séna ená maragwára enamááraawigwara'a tiyuwé kwina'á moórá-marama agarááránkándava'a koméníyone súwana

⁴ iséna mimbáramá Káutéa-kwaasiti maravá'á tuwéna teémena Áránaava'a tamáyowana avowá puwúwana Áánútu ai'marówana teémena maavá'á máyaundava'a túwana

⁵ minkánáá Áánútu íma maramá amúmba asiramái séna aáno maambáramá enkwára enaísaavutantambo iyawaigwara'a tíménaumne. Áánútumo súmba Ááváramu iyámpói íma maránkaronka'a mináimbá simámena

⁶ moórá-ainkwara'a séna enaísaavutantambo iyawai ó'on-kwaasiti maravá'á koméwasa umbai-máyái tímésa sáwí'a umátínkéwana sáwívar-íma 400 íma ánásaína'a

⁷ sáwí'o umátínkanaaowaima sáwí-meyamba tíménaunda pósa enaísaavutantambo iyawai mimbáramá tuwésa maavá'á tésa kesí ímá'yáa mósa maránááowe séna

⁸ mináimbá naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna aáno maambáramá enkwára enaísaavutantambo iyawaigwara'a tíménaumne siráimba mináimbá simái tarúmarena póna túra'a kárámai araa'éna uwó Áánútu siráíye.

súwana Ááváramu ména Áísákaamba ankéna avakaumboé-no'waamba kwaéna áúra'a kárámai araa'éna umánkowana Áísákaa anón-éna Yákópomba ankéna áúra'a kárámai araa'éna umánkowana Yákópo anón-éna sísamaivakemba kae'á kumbaimái-iyampoi tinkéna túra'a kárámai araa'éna umátínkáva'a kuráíye.

⁹ mirá umátínkáva'a kúwasa minávaráwáinónnda tiváko áwí'a Yóséptavesa naaénkewai íma kentáará'á kárákwiyiniye sésa tirumbá sáwí'a umánkesa áí'maesa ó'on-kwaasiva'a mátimesa óntamba máyówasa miwí Yósépimba áí'maesa kweémesa Ísípi-marava'a máánkówana Áánútu kwesé máyowasa

¹⁰ umbai-máyái amésa sáwí'a umánkómbanivo Áánútu kwesé ména áwa'naa ena kawer-ímáyáá aména kwená umbai-yántáá'á ánásamankowana mimbáramá Ísípi-marara-kawaanako Yósépina kawer-ímáyáá iséna séna Ísípi-marava'a amápa-kwaasira'a kawé'á umái kárákwíye kesí náaindaanka'a mirán-owo súwana kwemó súntemba kwéuwana

¹¹ naaémbo ayawaimá téna Ísípi-maravare Kénááni-maravare amápar-ayampa'a ayawaimá tówasa tááyivai ésa kentáá síkwá'náyomba toómbá íma kentáávimbá kwéraiye.

¹² Ísípi-marava'a toómbá kwáyáíye-aimba isáúmpo komeéyán-oro Yákópo séna áánimbaa'a tí'marówasa komeéyá úmaesa

¹³ tivowánópa'a tamáyówana mintómbá ánásowana ó'a kuwaná Yósépi miwítí egwaa'a tamaéna séna kemá Yósépi kentifá'a úne súwasa kesí imáyáao pukáane sundayaawe suwaná Ísípi-marara-kawaanako Yósépina ááimba iséna awaaisái tuwánówana

¹⁴⁻¹⁵ Yósépi awaaisái simátimena kesivombá kosimámiyana ená akúmbá tí'mae Ísípiva'a tíyó Yósépi siyé. kosimáméro Yósépi súwana avowámá iséna kwená akúmbá 75 kwaasi tí'maena Ísípiva'a kawé'a umái komésa púwúwasa

¹⁶ naaémba miwí tísavutomba tiyáántamba maimaé teémesa Sékémuva'a máutomba naaóv'á Ááváramu Émon-andaraken-kwaasima óntamba timatukom-barava'a máutaraawe.

¹⁷ ánuventa sikkwá'náyomba Ísípi-marava'a komésa sáwíva-kwaasi agairáawe. Áánútu Ááváramuntavana asirayán-áimbá séna Kénááni-marama enaisavutantambo iyawai timénaumne siróntemba timínín-kanaa ákíse únka'a

¹⁸ moórawai Ísípi-marara-kawaanako Yósépimo naaóv'ó pukóntavana kwená mayái-áimbá íma isarowai póna

¹⁹ kentáa sikkwá'náya umbai-máyái tiména maimái sáwí'a kwéumatinkowasa iyámpói máápa'a tiyuwówasa pukáawe.

²⁰ iyámpóiyomba púwúwana minkánaávimbá Mósesi kawer-óigwárár-iyámpói ánkarena anówana naaúmpa'a aúp'á ánkarowana kaumbo-kwiyómbá putuwéna

²¹ máápa'a áí'maena móru ánkarowana Ísípi-kawaanako ayáámúnkoma awánómba aráái tówana kesáanine séna kárákirowana anón-úwasa

²² Ísípi-kwaasi miwítí ááimba kwésimama'mae iyúwana Mósesi kwéisená anón-éna kwemó mayóm-bayaigoe kwenááigoe kawé'a uráíye.

²³ Mósesi mirán-kwáási ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna kesí kwaási Ísareri-kwaasi kotuwánanae séna kúmba

²⁴ Ísípi-kwaasigo Ísareri-kwaasigomba sáwí'a umánkowana Mósesi tuwánéna Ísareri-kwaasi áwa'naa ena Ísípi-kwaasigomba tuvúwúwana puwúwana

²⁵ Mósesi imáyáa éna séna Áánútu mimbáyáírátvéna usásinakaraimba pó'a Ísípvakemba Ísareri-kwaasi tí'mae'a koónaunda mimbáyáíyávésa owé sénááowe siráimbanivo Ísareri-kwaasi íma mirán-imáyáa uwaná

²⁶ Mósesi kogwaéna usásinena kúmba Ísareri-kwaasi kaekó áái'a tíyóyana tuwánéna tíyoráinda-imayaa éna séna kae'náraiyo mimbórá-naoraama óívo áái'a tíyaáyavo súwana

²⁷ aiva'ó ááimba'maimo tíyón-kwaasigo Mósesimba améntáyuwéna séna nááwa embá usásinankaraisa kentáási kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno.

²⁸ tindaumo Ísípi-kwaasimo tuvuwónanamo puwéiraintena kembá mirá ínnyono súwana

²⁹ Mósesi iséna inkaiséna kweéme kweémena Mítiyani-marava'a ó'on-kwaaiti maapa'a koména kaer-iyámpói matínkaraiye.

³⁰ Mósesi kaer-iyámpói matínkéna ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna moórá-tawai kavóná-marava'a kwégwéna Sáinai-omapa'a egwaa'a kwáyonka'a kwéguwana sáwíyan-taivinkemba irá kwégena íma mintái kówana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima mimpímbá máyowana mintái íma kówana

³¹⁻³² Mósesi awánéna anón-imayaa éna egwaa'a koména awánówana Áánútu séna enaikkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne súwana Mósesi mináimbá iséna ayántámá tówana úwoiva'a karakówana

³³ Ísóigo séna máyaunda póna á'oram-barama kwáyáipa'an-ivo kawé'-márává'a méraapa'an-ivo maambárámá sáwí'a ónavainivo aísamai ánámba ayútuwaaao.

³⁴ Ísípiva'a kesí kwaási sáwí'o kwéumatinkaawasamo ivi'ó kwétaamba tuwánáunda pó'a túwa'naa ónaumpo usásinena'a ai'maráana kweéme kweéme Ísípiva'a kuré kesí kwaási Ísareri-kwaasi kótí'mae Kénááni-marava'a kwaaó Áánútu Mósesintavana siráíye.

³⁵ kwembá Mósesimba Ísareri-kwaasi tínaemba umánkesa séna nááwa embá usásinankaraisa kentáási kawáái'a éwa aaiyá kwésimasimeno siráawe. siráan-kwaasiyavéna Áánútu mináimbá siráíye. kwembá Mósesintavana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima sáwíyan-taivinkemba aái simámakaiye. kwembá Mósesimba Áánútu kawáá-máyái aména ai'marówana Ísípvakemba Ísareri-kwaasi kótí'maena Kénááni-marava'a kuráíye.

³⁶ kwemá Mósesima Ísípiva'a ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa séna úwoi tí'mae kóuwo suwaná tí'maena kúmba nonkó áwí'a naae-nóné supa'á kwéna ímo awárom-bayai

kawe'-má'yái komaéna tí'maena kúmba kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a komáyówana ímo awárom-bayai kawe'-má'yái maimaéna iráíye.

³⁷ kwemá Mósésima simátimena séna Áánútumo kembó usásisinkarainten-umai naaémba moóráwaimba kentísaavutantambo iyawaivinkemba usásinankaniye. Áánútun-ai simátiminiwaimba usásinankaniye.

³⁸ kwemá Mósésima kavóná-marava'o Áánútuna kwaási Ísareri-kwaasimo méraapa'a miwísé ména kentáá síkwá'náyonte ména Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kwesé ména Sáínai-omapa'a umáyowana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai Áánútuna áamámba simámuwana ímo ánásai-aimba simámuwasa simátíma'maesa kuráanta kwéisaumne.

³⁹ Mósésin-ai simátímumba kentáá síkwá'ná íma ísésa tínaaemba umámesa Ísípiva'a tayauweránáe-imayaa uwaná

⁴⁰ naaémba Áánútu Mósésimba ááyowana omápa'a umáyowasa Mósési awaáo áwí'a Éróntavesa sésa Mósési Ísípivakembo síkaiwaiya náávára kóuraiyo. íma awánáúndavata kóuraivo moórá-isoigomba tarórumarewata kwenaráíya kwáráano sésa

⁴¹ óntandankakemba purumakan-áráakaamba úmaresa minkámpár-ísóígóná aamoimá umánkesa póima tuvú'mái kwénesa úmakon-tantaatavesa aamoí ésa toóní'a umái kwénowana

⁴² mindáyavena Áánútu ánaaemba umátíyuwowasa kwíyóntavesa aaváúyávésa otávésa kesí ísóigoman-íye siráawe. mindáyavena naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

Ísareri-kwaasiyono. kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a mé'a póima tuvú'mái neemáémba íma kentáv'e'a ísámai neemáémbanivo

⁴³ kentí kampar-ísóígóntáv'e'a ísámai kwená ampanta-námbá maimaé'a kwénaaowe. minkámpár-ísóígó áwí'a Mórókowe siráawe. okáan-tántáá'á tarórumake'a áwí'a Erevááníyé kwése'a toré kwénaaowe. minkámpá-káér-ísóírái úmare'a kesí ísóigowe kampa'á sé'a áwí'a maé kwéiyowe. mirá uráantave'a kenti maravákémbá tí'maráana'a kweéme'a moórá-marava'a áwí'a Pépíróni-marava'a koménaaowe

Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna siráíye.

⁴⁴ naaóv'á kavóná-marava'a Áánútu Mósésimba agaráárankena Áánútuna naambó ampantará'ó ónááomba maará ónááowe séna agaráárankowasa Áánútumo súntemba mirán-dámbá umái maimaésa kavóná-marava'a kwénaaowe.

⁴⁵ naaémba miwí táánimbaa'a kentáá síkwá'náyomba mindámbá maimáyówana Yósuwa tí'maena Kénááni-marava'a kúmba Áánútu túwa'naa ena mimbáráv'á'ó máyón-kwaasi kwatuwówasa kóuwasa koyavíresa mindámbá minká'á mámaresa máyówana naaémba Tévíti Ísareri-kwaasiti kawááná'á máyompimba mindámbá úwoi kwáyowana

⁴⁶ Tévíti kawe'á umái máyowana Áánútu aamoí umánkowana Tévíti Áánútumba áísaa ena séna ená naambá ónaum. íya ónaumno. emá Yákópona Ísóigoma po owé sina'ó é'a ená naambá ónaumne súwana

⁴⁷ Áánútu séna emá íma ínáyompo enááninko Sórómoni kesí naambá íníye siráímbanivo

⁴⁸ Áánútu kwíyómpa'o máyáimba kwaási úmakaan-daumpa'a íma máyáíye. mindáyavena naaóv'á Áánútun-ai simátímakowai agaimaréna séna

⁴⁹ Ísóigo séna kwíyómpa'a kárákwiye'a marará'á kárákwiyunda pó'a úmaraniyonda-naumpa'a íma úwoi marapá'á kumbénaumne.

⁵⁰ kesávái mintántáá'á amápa'a tarórumakaumne Ísóigo siráíye agaimaréna siráíye Sítiveni siráíye.

Sítiveni mináimbá simátímatuwena aaimó isái-kwáásiyávái simátimena séna

⁵¹ keinárawa'a tirunté máráamba mé'a pó'a Áánútuna aampa'ó ímo kwáráan-kwaasiraani'a umái mé'a Áánútun-ai kwéisaambanivo íma ísámai kawe'á kwéowe. kentíkwá'náyomba Áánútun-amankomba tínaaemba umámemaentemba kemá mirá kwéowe.

⁵² kentíkwá'náyomba Áánútun-ai simátíma'maesa kwéguwai amáparawai sáwí'a umátinkesa Áánútuna kawe-kwáyóná'á kumíníye-aimba simátímakowai tínkamuwasa pukáawe. naaémba kwemá kumuwa'a kuntaru'á umái tuvúwúwana pukáíye.

⁵³ ánivo kwíyómpakewaima Áánútuna áamámba simátímakowa'a keinárawa'a ísaraambanivo íma ísámai kawe'á uráawe Sítiveni siráíye.

⁵⁴ Sítiveni mináimba simátimuwana aaimó isáí-kwáásí ávááraumai tirunkó sáwí'a úwasa l'inaiyámbá mésa tíyántavesa uwaná

⁵⁵ Sítivenimba Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkarowana kwíyómpa'a awánómba Áánútuna ságayamba kwáyowana Ísu ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'a máyowana Sítiveni awánéna

⁵⁶ séna awánaaro. kwíyómba taaínkaar-isaná Áánútu ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á Ísuma kwaási úrandako máyáimba awánaraumne súwasa

⁵⁷ miwí anónka'a kwáá'a tésa kwenáái ima isánáe sésa tááka'a tiyáándeí awááésa Sítivenimba tarááparaapa ésa

⁵⁸ tátokesa taagwiya'maésa marur-awámpá'á máyuwesa óntamba mairésa tuvúkáawe. Sítivenintavesa kampar-áimbá siráawai paákár-únánkwátói ayútuwowana ívé-kwaasi áwí'a Sóro minúnánkwátói kárákwiwowasa

⁵⁹ Sítivenimba óntandeí tuvúto'naa uwaná Ísóigonka'a námúnaavinkemba séna Ísu Ísóigoo kesimambá kumbaimaéna'a púwóno séna

⁶⁰ arauntaumbá airéna anónka'a séna Ísóigoo sáwí'a kwéumasinkaambanivo miwí ima sáwí'a umátinke miwítí sáwí-imayaa maitiyuwaaó Sítiveni simásuwena pukáíye.

8

Sóro Ísuna kwaási sáwí'a umátinkarain-kwasai.

¹⁻³ Sítivenimbo tuvumba Sóro arunkó aamoí úmbanivo évakarawai Áánútun-aaiyavesamo asiramáimo máúwai Sítiveni áuma maimaé máutesa anón-ivi'a tombánivo Sóro Ísuna aampa'ó kwéguwai tínkambai ánásanae séna kumba naaúmpimpakemba aarakwá'á koyavisimái ándáva'a tíyupa'a kúwasa Yérúsaremuva'a Ísuna aampa'ó kwéguwaima aivarí'a umái sáwí'a umátinkowasa kóyáwé uwasa aantá-kwaasiye su'mai Yérúsaremuva'a máyówasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáásí Yútiyaa-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a kóyáwé uráawe.

Sámériyaava'a áséi-kwasai kosimátimakaan-kwasai.

⁴ Ísuna aampa'ó kwéguwai kóyáwé ésa Ísuna áséi-kwasai kosimátima'maesa kurá.

⁵ Vírípi Sámériyaa-naopa'a kumba kosimátimena séna Áánútumo usásinankaiwai amu'maráúndawaiyaamo á'o kunkáimba kwemá Ísuman-iye

⁶ Vírípi simátimumba kawe'á umái isówana ímo awánarom-bayai mayówasa awánowana

⁷ taraváá-kwámbá tirumpímbá máyówaiyavena aai súwasa taraváá-kwámbá kwáá'a tumásuwesa kóuwasa kwaási kawe'á umái máyówana aiyayaamba pukón-kwaasi asóvamatinkowasa kawe'á umái mésa

⁸ Sámériyaavaken-kwaasi ávááraumai tirunkó kawe'á umái méraawe.

⁹ Sámériyaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáímoni ména anón-kwaasi úne séna pukaa'á agaimaéna kwéiyuwasa táátavai kwéesa

¹⁰ anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kwená mayái awánéna kwenaráái kwégwaresa séna Áánútuna asirayánkóe kwená asirayánkóe moórái'a uráíye kampa'á suwaná

¹¹ ayáátááka'a pukaa'á agaimaéna kwégum-bayai mayówasa kwenaráái kwégwaresa táátavai uráambanivo

¹² naaémbe Vírípi Áánútuna áséi-kwasai kosimátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama kosimátimena Ísu Káráisitín-aai kosimátimuwasa isésa sésa áraír-aímban-iye suwaná Vírípi minákwá'á nombá pétinkowana

¹³ Sáímoni kwegwárá'á áraire súntavai Vírípi nombá pérankowana Vírípiye kwénaawana ímo awánóm-bayai mayówana awánéna áátavai uráíye.

¹⁴ mirámó Sámériyaava'a kwéumba Yérúsaremuva'a aantá-kwaasi mésa Sámériyaavaken-kwaasi Áánútuna áséi-kwasai isésa mináimba méyatokaan-aimba isésa Pítaante Yóninte t'i'márówasarai kweémesarai

¹⁵ Sámériyaava'a komésarai Ísuna aampa'ó kwéguwaiyavai isámai námúnaavinkemba sésarai Áánútun-amankomba mayánááowe siráíye.

¹⁶ Vírípi nombá pétinkaronka'a Ísóigoo Ísuntavena isámai nombá pétinkowana Áánútun-amamba íma marómbe pósarai Pítaae Yóniye námúnaavinkemba sésarai

¹⁷ tiyáámbe tátoroyana Áánútun-amanko tirumpímbá kumúwasa mairáawe.

¹⁸ aantá-kwaasirai tiyáámbe tátoroyana Áánútun-amanko tirumpímbá kumbaúwasa máyómba Sáímoni awánéna asirayámbá meéyámbaranae séna Pítaante Yóninteyavena séna óntamba maékai

¹⁹ minásiráyambá simékaiyo. ó'on-kwaasi siyáamba tátoraanana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbainkwáe súwana

²⁰ Pítaa séna Áánútu úwoi kwétimin-tantaatavai óntandei meéyán-ónáe sénda po ená óntankwara'a esé iravímbá ánsayaaoiye.

²¹ Áánútu aúranka'a ená imáyáa íma arupí imbá po maambáyái kenkáisi mayái íma súwa'naa ínáyone.

²² ená sáwí-imayaagomba ánaeemba umásuwe Ísóigomba áísaa inaná ená sáwí-imayaagona anondá mayauwániye.

²³ Áánútu íma asirayámbá ámakaintavai enarumbá sáwí'a umásinkaanana ená sáwí-imayaao anómbe éna embá tátokaiye Pítaa súwana

²⁴ Sáimonima Pítaante Yóinteyavena séna súwa'naa ékai Ísóigomba námúnaavinkemba áísaa íyana emó sénda misáwí-yántáá'á íma kempá'á tíno Sáimoni siráiyé.

²⁵ súwasarai Pítaae Yóniye Ísóigon-aaí simátimesarai Ísue naaéaúyan-aimba simátimesarai Yérúsaremuva'a kónáe sésarai aampa'á kweémesarai Sámériyaa-ayampa'a naaó'-nao'a Áánútuna áséi-kwasai kosimátíma'maesarai kurááiye.

Vírípite Ítíópiyaavaken-kwaasintei kwaasái.

²⁶⁻²⁸ mindárai Yérúsaremuva'a kuyaná Vírípi Sámériyaava'a máyomba moóráwai anón-kwaasi Ítíópiyaa-maravakewai éna Ítíópiyaa-kwaasiti kawáá-ínínkó áwí'a Káándásina óntanka'a kárakwirowai Áánútuna imáyáa éna Yérúsaremuva'a kweémena Áánútu áwí'a mósá maréna koyauweréna kwená káárivimba anóm-poigo tavisímaena kún-kaarivimba kúmba Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai Vírípiantavena séna usásine Yérúsaremuvakemba Kásaava'a kwégon-ampa'a kwaaó súwana iséna usásinena minámpá'á kweémena kavóná-marava'a kúmba Ítíópiyaa-maravaken-anon-kwaasi kwená káárivimba kweémena aúvái-kwandaavimba awánéna naaóv'á Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Áísaya agaimakón-aimba awánómbe

²⁹ Áánútun-amanko Vírípiantavena séna kwená káárigona egwaa'á kwaaó súwana

³⁰ isaaiséna kúmba Áísaya agaimakón-aimba táámpamai kwésuwana Vírípi iséna áísaa ena séna mináínkóná ááimba kwéisaano súwana

³¹ á'a moóráwai simásiminimba pó'a isánaumpo kesí káárivimba usáatao súwana Vírípi minkáárivímbá usáatena umaúwana

³² mináúvái-kwándááivínkén-áimbá táámpamai séna sipísipi áyáumo karánáesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásigó íma aai siráiyé. sipísipi tuvuwónáesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásigó íma aai siráiyé.

³³ kwenáwí'a móruna tuwésa sáwí'a umái aavímbá mayánkaraawe. kwená kwaási sáwí-mayai mairéna tuvuwówana marapá'á máyáin-kanaama ánsaraiye. mindáyavesa miwítí sáwí-mayai íma kanaán-umai avora'á simátimenaaoe agaimaréna siráiyé.

³⁴ Ítíópiyaavaken-kwaasi mináímbá táámpamai simásuwana Vírípiantavena áísaa ena séna Áánútun-aaímo simátimakowai nááwantavena mináímbá siráiyó. kwesávéna sirái. ó'owantavena siráiyó súwana

³⁵ Vírípi Áánútun-aaímo aúváivinkembo táámpaimo simámakainten-umai Ísuna áséi-kwasai kwésimamena

³⁶ aampa'á kuyambá nombá kwáyopa'a kwésarai uyaná Ítíópiyaavaken-kwaasigo séna nombá kwáyáínka'a pésínkainkwae sé'a únana nóinko aampimbá ítáraiyo súwana [

³⁷ Vírípi séna Ísumpa'o arumbó amé kwenááiyavai áraire simáímo maína'o é'a nombá pérankanaumne súwana Ísu Káráísintave'a árai'a Áánútu áánimban-iyé kwésune séna]

³⁸ káárimo maisoréna kúwaintavena séna káári tátoraao súwana iséna tátorowasarai Vírípiye Ítíópiyaavaken-kwaasiye nompimbá kumbésarai Vírípi nombá pérankowasarai

³⁹ úwoiva'a iyúyana Áánútun-amanko Vírípiimba kunái'maena kóúwana Ítíópiyaavaken-kwaasi awánómbe íma máyombanivo aamoí untáva'a kwená naaópa'a kúmba

⁴⁰ Áánútun-amanko Vírípiimba kunái'maena Ásátóti-naopa'a máánkarowana Vírípi mináyámpá'-náópa'a Áánútuna áséi-kwasai simátíma'maena Sísáriyaa-naopa'a kuráiyé.

¹ minkánáámá Sóro Ísóigona aampa'á kwéguwaiyavena arumbá sáwí'a éna tínkamonaé síma-síma'a kwéena aiva'-mónó-káwáánákónópa'a

² koáísaa ena séna aúváí agaimáí símína'a maimaé'a Támásikasi-naopa'o Yútaa-mono'-naumpimp'a'ó máyáan-kwaasiti anón-kwaasi mátiméno súwana owé séna mináímbá agaimaréna séna Sóro Ísuna aampa'á kwéguwaiyawai tivakáá-umai tuwánéna táto'mai tí'maena teémena Yérúsaremuva'a ándáva'a mátiyuwaniye séna agaimaréna súwana

³ Sóro mináúvái maimaéna kweémena Támásikasi-naopa'a egwaa'á kúmba kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména aúgáyagaya úwana

⁴ tuvamúwana aaigówé su'mai séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwana

⁵ emá náawa seéno súwana kemá Ísuma súmpo kembá sáwí'a umásínkaampo

⁶ usásine Támásikasi-naopa'a koménana moóráwaimo sindantemba mirán-owo súwasa

⁷ Sóroemo kun-kwáásí íma aái sumbá mésa íma kwaásí ane'á kwéawanesa aaimó sune su'mai isówana

⁸ Sóro usásinomba aúramba íma kawe'á umái awánówasa kwaásí ayáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a máánkarowana

⁹ kaumbo-nó'wáámbá ména íma aúramba awánéna toómbá nombá íma naráíye.

¹⁰ Sóro kaumbo-nó'wáámbá kwaúwana moóráwái Támásikasiva'a ména Ísuna aampa'á kúwai áwí'a Ánánésima aúramba karákéna kaaínkáání'a umái awánómba Ísóigo simáména séna Ánánésiyo súwana wó séna Ísóigoo kemá úne súwana

¹¹ usásine aampa'á kwaáo. minánkó áwí'a apumó uráin-ampa'a kuré Yútásina naaúmpa'a kwéé moóráwái Táásási-naopakewai áwí'a Sóromba koawánaao. kwe námúnaa kwésiye.

¹² kaaínkáání'a awánarainka'a moóráwái áwí'a Ánánési téna ane'á tátoraisana aúramba kawe'á umái awánaraiye Ísóigo súwana

¹³ Ánánési séna Ísóigoo sáwíva-kwaasi kwenáái simásímakaawe. Yérúsaremuva'a ená kwaásí sáwí'a umátínkarain-aimba simásímakaawe.

¹⁴ aiva'-mónó-káwáánákó aúváí agaimáí ámisana ená imáyáa mósá máráan-kwaasi ándáva'o tíyuwááindayavena Támásikasiva'a tiráíye súwana

¹⁵ Ísóigo séna kesí mayái áménana kesáái kosimátin-tasimatimba ó'on-daopaken-kwaasiye kawáá-kwáásiyé kesí kwaásí Ísareri-kwaasiye kosimátin-tasimatimba inimba po usásine kwenópa'a kwínaná

¹⁶ kesí mayái Sóro kwémayainasa kwaásí sáwí'a umánkanaaowe. mindáyave'a ke agaráárankanaumne Ísóigo siráíye.

¹⁷ súwana Ánánési iséna kwéna sún-daumpa'a uména Sóro ane'á ayáámba tátorena séna Sóroo kesí kwaásima óne. aampa'á kwéte Ísóigo Ísumba awánaraandawaima sí'maráisa'a túne. aúramba kawe'á umái awánenana Ánútun-amanko arupimbá anómba umánkáindayavena sí'maráisa'a túne súwana

¹⁸ Sóro aúrampinkemba amanonoí tákúwana aúramba kawe'á umái awánéna usásinowana Ánánési mono'-nómbá pérankowana

¹⁹ toómbá násuwena áugoma kawe'á úwana méráíye.

Sóro Támásikasiva'a simátímakain-kwasai.

Sóro Támásikasiva'a évaka'-no'waamba kwaéna Ísuna aampa'á kwéguwaise ména

²⁰ avekáán-úwana mono'-náúmpá'á uména Ísun-aai simátiména séna árai'a Ísuma Áánútu áánimban-íye súwasa

²¹ kwenáái ísón-kwaasi táátavai ésa moórá-morawai tísaaisaa esa sésa Yérúsaremuva'a Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tínkamin-kwaasiman-íye. Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tí'mae ándáva'a mono-káwáá-kwáásír'ó mátkankaé séna maanká'ó tiráin-kwaasiman-íye. Ísumpa'a téna máyáíye sésa táátavai uráawe.

²² suwaná Sóro asiramái simátíma'mae iyéna séna árai'a Áánútumo usásinankaiwaima amu'maráúndawaiya Ísuman-íye séna kwenááigo iyúwasa Támásikasivaken-Yutaa-kwaasi isésa kwembá íma anondá simámakaawe.

²³ íma anondá simámúmba sáwíva'-no'waamba kwaésa torupamáí mésa Sórona áamáyu-aimba sésa

²⁴ tuvuwiyanesa no'wáámba kwáyá'wái Támásikasi-naokona óntan-kurigona aaumémpa'a mésa ontará'á takarákwi-karakwi kwéuwana moóráwái áamáyu-aimba sumbá kosimámuwasa

²⁵ moórá-no'waamba Sóron-aaí isésa Ísuna aampa'á kwéguwai Sóromba powaivímbá áítumai óntan-kurígona avaapimbá túsúyuwesa ándára tátoresa túwówana kumeémena marapá'á mórana tuwéna kóurayiye.

Sóro Yérúsaremuva'a komérain-kwasai.

²⁶ Sóro Yérúsaremu-naopa'a kweémena kwéna séna Ísuna aampa'á kwégowaise koménae'a kúne súwana miwí sésa Ísun-aaí íma ísaraiwai kampar-áímbá kwésiye sésa kwenáároi inkáísúwana

²⁷ moóráwai áwí'a Páánápáasi Sóron-aaí iséna kawe'á úwana áí'maena aantá-kwaasitopa'a kwéna Sóron-aaí kosimátimena Sóro Támásikasi-ampa'o kwégwenamo Ísóigombo awánówana aaí simámakain-aimba simátimena Sóro Támásikasi-naopa'o Ísun-aaimo asiramáimo simátima'maena kuráin-aimba simátimuwasa

²⁸ isésa áraire suwaná Sóro miwísé ména Ísuna asirayámbá kwáyowana Yérúsaremu-naopa'a Ísun-aaí asiramái kosimátin-tasimatin-ena

²⁹ ó'on-Yutaa-kwaasi Kíriki-kwaasi tááivinkemba kwésen-kwaasi simátimuwasa aaí kwésima-kwesiman-esa tuvuwónáe sésa

³⁰ amááyu-aimba sumbá Ísuna aampa'á kuwáí isésa Sóromba áí'maesa kweémesa Sísáriyaa-naopa'a máankesa sésa Táásási-naopa'a kwaaó sésa ai'marówana mindáópa'a kóurayiye.

³¹ kóúwasa Ísuna aampa'ó kun-kwáásímó tínkamumba étínkówasa aánoumai kwempa'á maésa Yútiyaa-ayampa'a Káriri-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a Ísuna aampa'á kwéguwai aánoumai kwempa'á máyówana Áánútun-amankoma túwa'naa úwasa asiramái ména Ísun-aaí simátímúwasa isésa áraire sésa mirá kwéesa sáwíwa-kwaasi-i'á ésa Ísóigo áwí'a mósá marésa kwenáisamaivimba méraawe.

Pítaa Árítaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³² Pítaa aampa'á kwénaaena naaó'-nao-kwaasiti naaópa'a kwéna Áánútuna kwaási tuwánáindayavena Árítaa-naopa'a kúmba

³³ moóráwai áwí'a Íniyasi ména aambó naaí íma naaéna avakaumboé-ima maisuwéna naaúmpare su'mai ména kwégwauwana

³⁴ Pítaa awánéna séna Íniyasiyo Ísu Káráísiti asóvamankaivo usásinke ená kwandaaí arusaáó súwana usásinkwena kúwasa

³⁵ Árítaa-naopakemba-kwaasiye Séróno-naopakemba-kwaasiye amápa'a awánéna Ísóigompa'a tésa méraawe.

Pítaa Yópaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³⁶ Yópaa-naopa'a moórá-ininko ména áwí'a Tápítaama póna Kíriki-kwaasi tááivinkemba mináwí'a Tókáasiye kwésuwana kwemá Ísuna aampa'á kún-inimba aasiyaaí kawe'-máyaí kwémaena óísamba íma makón-kwaasi kwétuwa'naa úwana

³⁷ áí'a úwana puwúwasa kwenáúma sese umásuwesa maimaésa ávúmayaatanaan-daumpa'a móankaraawe.

³⁸ Yópaa-naopakemba Íritiyaa-naopa'a egwaa'á pósa Yópaavaken-kwaasi Ísuna kwaási Pítaa Íritiyaava'a tamáyon-aimba isésa kae-kwáási ti'marówasarai Pítaamba kosimámesarai sésarai isaaisé kesópata tiyó sésa si'maráawakai túye suyaná

³⁹ Pítaa usásinena mindáraise kúwasa áí'maesa minínimbá puwúwasa matuwé máyón-daumpa'a ávúmayaatanaan-daumpa'a iyúwasa Pítaanopa'a ketorínimbá tay-orupamáí maésa íví'a tésa Tókáasi íma pukáinka'a aru-simakain-unankwatoiyé sésa agaráaránkówana

⁴⁰ awánéna séna máapa kárúwaaro súwasa kúmúwana Pítaa kivairena Ísóigompa'a námúnaa simásuwena mégwantena minínimbá awánéna séna Tápítaao usásinaao súwana aúramba kwégararena Pítaamba awánéna usátorauva'a maúwana

⁴¹ Pítaa kousásinankena Ísuna aampa'á kun-kwáásiyé ketoríniné tááyowasa áúvamankomba uawánéna

⁴² Yópaa-naopa'a kosimátima'maesa kuwasá isésa sáwíwa-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamáí máyówana

⁴³ Pítaa Yópaa-naopa'a sáwíwa'-no'waamba kwaéna moóráwai áwí'a Sáimoni kwená naaúmpa'a máyowana minkwáásígó kwaan-áúwarasinei kwená mayáí mayón-kwaasigona naaúmpa'a méraiye.

10

Pítaa Kóníríyasina naaúmpa'a iráin-kwasai.

¹ Sísáriyaa-naopa'a moórawai áwí'a Kóníríyasi ména Árómáavakemba sáwivar-i-kwaasira'a 100 i-kwaasira'a kárákiwírowai máyowasa miní-kwáásí túwí'a Ítári-i-kwaasiye kwésesa uwaná

² Kóníríyasi Áánútun-aiiyavena asiramái ména kwená akúnté Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maréna Yútaa-kwaasimo ímo óísambo makón-kwaasi kwétuwa'naa-ena Áánútumpa'a námúnaa símae iyúmba

³ moórá-tawai enónka'a námúnaa kwésuwana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aúranka'a paárúwana kawé'á umái awánówana séna Kóníríyasiyo súwana

⁴ áá'a kówana aúramba kararéna séna Ísóigoo nóran-aina simásiminyewa seéno súwana emó námúnaamo séndawai kwaásimo túwa'naa óndawai Áánútu aúranka'a kawé'á óndayavai Áánútu ená imáyáa imbá pó

⁵ ená kwaási tí'márénasa Yópaa-naopa'a moórawai áwí'a Sáimoni Pítaamba koairáaro.

⁶ kwemá araamáó Sáimonina naaúmpa'a ména minkwáásígó kwaan-úuwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpa'a uwi-nónkóná awámpá'-naúmpákémbá koairáaro

⁷ simásuwena áuyokuwana Kóníríyasi kwená mayái máyón-kwaasivinkemba kae-kwáyó-kwáásiráinte moórá-i-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá marówainte miráumai-kwaasirau tááyowasa

⁸ tuwaná kwíyómpakewaimo simámakon-aimba simátimena séna miráumai Yópaa-naopakemba koairáaro séna tí'mákaiye.

⁹ tí'marówasa aampa'á kógwaesa kweémesa Yópaa-naopa'a egwaa'á kumbá kwáyá'wái Pítaama naan-ávúmayaapa'a uména Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana

¹⁰ áái ankówana toómbá nánáe súwasa toómbá agáyómba kaainkáání'a umái awánómba

¹¹ kwíyómba taaínkaar-úwana mimpinkémbá anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresá túwówana kuména marapá'á kumúwana awánómba

¹² minámpántávimbá kwai-kwaamba póima irankavayaambá aváá'-númámá ó'on-o'on-kwai-kwaamba máyowana

¹³ aaiógowé su'mai séna Pítaa usásinke tuvú'mái agandaaó súwana

¹⁴ Pítaa séna Ísóigoo ímanivo kentáásí amáámba Yútaa-kwaasiya mirán-tántáá'á aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne súwana

¹⁵ minááiógowé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawé-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwana

¹⁶ kaumborá'á kaainkáámá awánówana kwíyómpa'a minámpántámá iráiyé.

¹⁷ iyúwana Pítaa minkááinkáán-áinkóná áaimba nóra aainá'iyó súmba Kóníríyasimo tí'marón-kwaasi Sáimonina naambá taawánésa ontará'á tamésa

¹⁸ tááyamai taáísaa esa séna Sáimoni Pítaa maandáúmpará kwááyu máyáiyó suwaná

¹⁹ Pítaa minkááinkáán-áinkóná áaimba avakáá-úwana Áánútun-amankoma séna kaumbo-kwáásí embá avakáá-úmaesa kwétevo

²⁰ usásinke kumuwó. kemá tí'maráúnasa tentávái íma kaer-ímáyáá e miwisé úwoi kwaaó súwana

²¹ Pítaa kuména minkwáásiyávéna séna kwésivakaa-on-kwaasi úmpo nóintavera kwésivakaaó súwana

²² kentáásí kawáánákó áwí'a Kóníríyasi sí'maráísata enópata túne. kwemá kawé-kwáásí Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maráísasa pósa Yútaa-kwaasi amápa'a kwentávésa kawé-kwáásiyé kwésewe. moórawai Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kusimáména séna tí'márénasa Pítaamba Yópaa-naopakemba koairéwana enópa'a téna aai tasína isaaó sisatá túne suwaná

²³ Pítaa tí'maena naaúmpa'a tinkówasa kwáúmba aaváyavimba Pítaa usásinena miwisé kuráiyé.

miwisé kúwasa Yópaa-naopakemba Ísuna aampa'á kun-kwáásí évaka'a aúyoresa

²⁴ aampa'á kógwaesa kweémesa Sísáriyaa-naopa'a kumbá Kóníríyasi kwenamááraa kwená kwaásiye tááyowasa tayorupamáí ména Pítaamba amu'makówana

²⁵ Pítaa Kóníríyasina naambó kwáyonka'a ontará'á kúwana Kóníríyasi aamoi éna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbaúwana

²⁶ Pítaa séna emó óndanten-kwaasi úmpo usásinaao séna usásinakena

²⁷ aai simáma'maena Kóníríyasiye naaúmpa'a iyúmba sáwíva-kwaasi torupamáí máyómba utuwánéna

²⁸ séna kentáási áamáamba ísaraawe. Yútaa-kwaasiya ó'onkaa-kwaasiye íma moórárata tágárotamaiya kwémaumne. miwítí naaúmpata íya kwénaaundarata Áánútu agaráásinkena amápa-kwaasi íma sáwí-kwaasin-owe siráisa'a awáraunda póta íma sáwí-kwaasiye sénaunda pó'a úwoi kawe'á umái ménaumne.

²⁹ mindáyavai sááyaamba íma a'áo súnda túmpo nóintavaiya sááyaraao Pítáa súwana
³⁰ Kóníríyasi séna éiyain-do'waamba kwaé'a ívékaamba eénáínka'a kesí naaúmpa'a námúnaa súnaa avekáámbá moóráwai ságayan-unankwatoi umásorena súranka'a kumbaéna

³¹ séna Kóníríyasiyo emó námúnaamo sémo kwaási túwa'naa ema Áánútu aúranka'a kawe'á óndayavena Áánútu ená imáyáa ímbá pó

³² tí'márénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáimoni Pítaamba koairáaro. araámáo Sáimonina naaúmpa'a máyáíye. kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpakemba uwí-nónkóná awámpá'-náúmpákémbá koairáaro súwa'a

³³ avekáán-umai tí'maráúnasa embá koairáawa kawe'á umái tène. kesáá Áánútu aúranka'a torupamáí méta Ísóigo simámakain-aimba simásiminkwae séta amu'makáunaya kwétene Kóníríyasi siráíye.

Pítáa simátímakain-kwasai.

³⁴ Kóníríyasi simásuwwana Pítáa séna ívé'a kwéisaumne. árai'a Áánútu íma Yútaa-kwaasiye su'mai kwégarakwiyivo

³⁵ amápa'-mapaken-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umái kawe'á umái máyáawai Áánútu miwí aamoí kwéumatinkaiye.

³⁶ Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana Ísareri-kwaasiyavai áséi-kwasai simátímakaimba á'a ísaraawe. Ísu Káráisiti amápa-kwaasiti Ísóigoman-íye. mináséi-kwásáiyávésa árairemo síyawai tirumbá kawe'á umái kwempa'á ménaaomba

³⁷ ke ísaraawe. Yóni simátimena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a nombá peránááowe siráimba Ísun-aaí aiva'á Káríri-ayampakemba kwétena Yútiyaa-marava'a kóyáwé uráíye.

³⁸ Ísu Násáretivakewain-aaí ísaraawe. Áánútu kwenamambá Ísumba ámakowana kwempímbá anómba umánkowna Áánútu asirayámbá aména kwesé méraintavena naaó'-nao'a kawe'-má'yái kóyáwé éna Sáátáánigo tátorain-kwaasi kawe'á umátínkáva'a kuráíye.

³⁹ Yútiyaa-marava'a Yérúsaremu-naopa'a mayáímá mairáimba awánaraundayaawe. kwembá taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmarowana puwéna

⁴⁰ kaumbo-táwai maisuwówana Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowna paárúnta kesúrandaiya awáraumpo

⁴¹ íma amápa-kwaasi awánaraawe. Áánútu simátíméromo siráinta Ísunta awánéta pukáimpinkemba usásinonka'a toómbá nombá kweséya naráumne.

⁴² Ísu asiramái simásimena séna Áánútu imáyáa siména pukén-kwaasigwara túvaren-kwaasigwara'a aavimbá maitinkáníyone siyé simátíméro Ísu siráíye.

⁴³ naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai Ísun-aaí simátimesa sésa kwenááyavesa áraire sésa kwesé aráápamai maíyawai Ísuna asirayánk'á Áánútu miwítí sáwí-imayaa maitiyuwáníye naaóv'á siráawe Pítáa siráíye.

⁴⁴ Pítáa mináímbá kwésimatimuwana kwéison-kwaasivimba Áánútun-amankoma minámápáráwáíwímbá kuména

⁴⁵⁻⁴⁶ Áánútun-amankoma kumbaúwasa ó'on-o'on-aimpinkemba Áánútu áwí'a mósá márówasa Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'á kun-kwáási Pítaae Yópaavakemba tuwáiyé táátavai ésa sésa Áánútu ó'onkaa-kwaasigwara'a kwenamambá úwoi kwétimiye sésa táátavai uwaná Pítáa séna

⁴⁷ Áánútu kwenamantá simakaintenta miwígwará'á kwétimimba póta nombá peránááomba íma aambá aunónaumpo úwoi nombá peránááovo

⁴⁸ pétinkaaro súwasa Ísu Káráisitintavesa ísámai nombá pétinkowasa Pítaantavesa sésa kaumbo-káé'-no'waamba keséya kwaíníyone suwaná mirá uráíye.

11

Yérúsaremuva'a Pítáa simátímakain-kwasai.

¹ ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaí isésa tátokaawemo sumbá aantá-kwaasiye Ísuna aampa'á kuwái Yútiyaa-maravaken-kwaasiye mináímbá isésa máyówana

² Pítáa Yérúsaremu-naopa'a kúwasa évaka-kwaasi áwáá'a aéésa Yútaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna kwéontemba ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá orómó sirón-kwaasi Pitaamba áwáá'a aéésa

³ sésa emá ó'onkaa-kwaasiti naaúmpa'a ugwaé ímo túmo kárámai araa'éna úmakaan-kwaasiti naaúmpakemba toómbá umandaráne suwaná

⁴ Pítáa amápa-tantaa'a uráimba simátimena

⁵ séna Yópaa-naopa'a mé'a Áánútumpa'a námúnaa séwándara'a kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpakemba anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresa túwówana kuména kesí egwaa'á kumúwa'a

⁶ mimpímbá árimba awánaawanda póima kwai-kwaamba iraankavayaambá áváá'-numama máyowa'a awánaawanana

⁷ aagíowé su'mai séna Pítáao usásinke tuvú'mái agandaaó súwa'a isé'a

⁸ sé'a Ísóigoo ímanivo kentáási amáámba mirán-tántáá'á aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne séwánana

⁹ mináígíowé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawé-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwa'a

¹⁰ kaumborá'á kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpa'a minámpántámá iráiyé.

¹¹ avekáámbá Sísáriyaavakemba kaumbo-kwáási kesópa'a ti'marówai tumbá

¹² Áánútun-amanko simásimena séna íma kaer-ímáyáa e miwisé kwaaó súwa'a kówánasa Yópaavakemba maankwáási ava'moraé-kwaasi Ísun-aaí isáawai súyorowata Sísáriyaa-naopata Kóníríyasina naaúmpata kówánana

¹³ simásimena séna Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kesí naaúmpa'a kumbáyáisa'a awánáúnana séna ti'márénasa Yópaa-naopakemba moóráwai áwí'a Sáímoni Pítáamba koairéwana

¹⁴ téna aai tagwésimatimína'a egwára ená akúnkwará'á amápa'a kwéisewana Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye kwíyómpakewai siráiyé Kóníríyasi súwa'a

¹⁵ aai kwésewanana Áánútun-amanko aiva'ó kentáávimbó kunkáintemba miwívimbá mirá úwa'a

¹⁶ awáné'a moórá-aimba sáaka'a makáumne. ááéma Ísóigo séna Yóni nombá pétinkaraimbanivo Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye Ísóigo siráin-aimba sáaka'a makáumne.

¹⁷ ánivo kesáa Ísóigo Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire séwánanaya Áánútu kwenamankómbó simakaintenta ó'onkaa-kwaasi miwí mirá kwéowa'a awánaraunda pó'a kemá Ísuna mayái-kwáásímá pó'a nombá pérómbo íma aambá aunówánasa úwoi nombá pékaawe Pítáa súwasa

¹⁸ mináimbá isésa áwáá'o áumba ivátuwesa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu mirá kwéena íma Yútaa-kwaasiye su'maiya aai kwésimasimintaanivo ó'onkaa-kwaasiyavai gwara'a aai kwésimatimisasagwara'a miwítí sáwí-imayaa tinaaemba umámesa Áánútunopa'a tésa aúnái'a umái mai'mai'a ónááowe siráawe.

Ántiokuvakewai Ísuna kwaásiti kwaasái.

¹⁹ ááéma Sítívenimba tuvúwúwana puwúwasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáási sáwí'a umátinkówasa kóyáwé uráamba évaka'a Vínisiyaa-marava'a kuwasá évaka'a Sáíparasi-marava'a kuwasá évaka'a Ántioku-naopa'a kuwasá miwímá minkáumbó-marává'á máyón-kwaasi Yútaa-kwaasiye su'mai Ísun-aaí kosimátimesa

²⁰ miwívínkémbá évaka'a Sáíparasi-maravakewai évakarawai Sáírini-maravakewai miwímá Ántioku-naopa'a komáyónka'a Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiyegwara'a Ísóigo Ísuna áséi-kwasai kosimátimuwana

²¹ Ísóigona asirayámbá miwisé máyowasa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

²² Ántiokuvaken-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráan-aimba suwasá Ísóigona kwaasi Yérúsaremuva'a máyón-kwaasi mináimbá isésa Páánápáasimba ai'marówana Ántioku-naopa'a kweéména

²³ koména Áánútu kawé'á umátinkaromba tuwánéna aamoí éna asiramái simátiména séna kentirunkaké isámai Ísóigontavai máéro séna

²⁴ Páánápási kawé-kwáási úwana Áánútun-amanko kwempímbá anómbo umánkowane Ísóigonte aráápamái asiramái ména aai simátíma'maena kwéiyuwasa sáwíva-kwaasi isésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵ máyówana Páánápáasi Sóromba avakáá úmaena Táásási-naopa'a kúmba

²⁶ koawánéna koái'maena Ántiokuva'a tésarai moórá-i tamaisuwésarai Ísóigona kwaásiye mésarai sáwíva-kwaasi tayorupontembá Ísun-ai simátíma'maesarai íyúyasa Ísuna aampa'á kwéguwaiyavai sésa Káráísitina kwaásiye suwaná aiva'á Ántiokuva'a mináimbá paáruyai.

²⁷ mináimbá paárúwana minkánáá évakarawai Áánútun-ai simátímakowai Yérúsaremuva'a tuwésa kweémesa Ántiokuva'a kuwaná

²⁸ miwíwínkembá moóráwai áwí'a Ákápáasi kwemá usásinena Áánútun-amanko kwesé máyowana séna anón-ayawaima amápa'-mapa'a tániye súnka'a póna naaémba Árómáani-kamaaniti kawááná'á áwí'a Kórótíyasa máyonka'a mináyáwáimá paáruyai. Ákápáasi mináimbá súwasa

²⁹ isésa Ísuna aampa'a kwéguwai moórá-morawai sésa óntamba torupamáí Ísun-ai isáawai Yútiyaa-marava'a máyáan-kwaasi timénáe sésa

³⁰ mirá ésa minóntámbá Páánápáasi Síronite tímúwasarai maimaésarai kweémesarai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi mátímakaiye.

12

ókwara'a sáwí'a umátínkaraan-kwasai.

¹ minkánáá Érótimba anówainkoma araámáó Érótima Yútaa-kwaasiti kawááná'á kwemá Ísuna aampa'á kwéguwai évakarawai sáwí'a umátínkena

² moóráwaimba ai'marówana Yóni awaaó áwí'a Yémésimba koyátó'mai anumarambá arátuwowana puwúwasa

³ Yútaa-kwaasi Ísun-aiyavesamo ímo áraire suwáí aamoí kwéuwana Éróti awánéna aamoí umásinkai gwae séna moóráwaimba ai'marówana Pítaamba koyátokai. Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaavimba moórá-tawai Pítaamba koyátó'maena

⁴ ándáva'a máánkowasa siyáánkain-umai ava'moraé-i-kwaasi kwenká'á kárákwirowasa éiyain-eiyain-kwaasi anondánonda umái kárákwiyuwasa Éróti séna naaóv'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa i-tánón-kánáám ánsaina'a Pítaamba áí'mae'a Yútaa-kwaasi túranka'a aavimbá mayanké'a inkamónaumnemo kwésumba

⁵ Pítaa ándáva'a máyombanivo Ísóigona kwaási Ísóigompa'a námúnaa simái Pítaamba áwa'naa uráawe.

Pítaamba ándávakemba ayúránkarain-kwasai.

⁶ námúnaa kwésesa Pítaantavai isámai áisaa uwaná aaváyaaraamba Éróti Yútaa-kwaasi túranka'a Pítaamba aavimbá mayánknaumne kwésuwana ívé'-no'waankaamba Pítaamba aiyayaanka'a asááúmakesa kaer-í-kwáási évareva'a máyóyana Pítaa aün-kwaigúwasarai kaer-í-kwáási ontará'á kárákwiroyana

⁷ avekáámbá Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai kumúwana ándá-naumpa'a sán-kówana Pítaamba ayoirá'á kwétuvuwena aúsuwana usásinowana séna avekáán-usásinao kwésuwana Pítaa ayáámpinken-anda kweyáárika'a ayú'maena marapá'á kumúwana

⁸ kwíyómpakewai séna enámúruna uré enaisamai ánáamba maimái uwó súwana mirá úmayowana ená paákákén-únánkwátói kuvé'maenakai kesé kúmóyo súwana

⁹ Pítaa ándá-naumpakemba kwenánaemba kuména íma kwaásin-iyé-imayaa éna kaaimbá kwéawanaumne-imayaa kwéena

¹⁰ i-kwáásimó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá moórá-ontara'a i-kwáásimó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá ándávakembo naaópa'o kónásamo uwasamó titinkémaen-ontara'a asirayán-ontará'á kúmúyana kweyáárika'a tigúwasarai kunákárúwagwesarai aampa'á kuyaná avekáán-úwana kwíyómpakewai Pítaamba auwéna aúyokuwana

¹¹ Pítaa imáyaa éna séna íma kaaimbá awánáúmpo árai'a Ísóigo kwená kwayó'ná'á ai'maráisana kuména Éróti sínkamonae kwéisana ayáámpinkemba kuntaviyuwaisa'a túne. Yútaa-kwaasigwara'a sínkamonasamo ombá kuntaviyuwaisa'a túne Pítaa siráiyé.

¹² Pítaa simásuwena Máriaana naambó kwáyopa'a kwéna Yóni Máákaamba anówana naambó kwáyopa'a kúwasa sáwíva-kwaasi mindáúmpá'á torupamáí mésa Pítaantavai isámai Ísóigompa'a námúnaa kwésuwana

¹³ mindánkóná ontará'á kotuwátuwar-úwana moórá-arasi mindáúmpá'á kígau ún-arasigo áwí'a Áróta ontará'á kuména

¹⁴ séna nááwa'ono súwana Pítáa séna kemá úne súwana Pítáa amósámba iséna kunaamoi úmaena ímo ontamó tiyankómba isaaiséna sáwíva-kwaasitopa'a usimátimena séna Pítáa ontará'á máyáíye súwasa

¹⁵ miwí sésa emá uwo'a'ó'á éma kampa'á séne suwaná minárásigó ókwar'a séna árai'a Pítáa ontará'á máyáíye súwasa miwí sésa Pítáan-amankon-iyé

¹⁶ kwésuwana Pítáa ontará'á árimba tuván-tuvan-úwasa iséna onta kuntisuwésa awánomba kwemá Pítáa úwasa táátavai uwaná

¹⁷ aaisékéwa'a simátiméno séna Ísóigo ándávakemba kembá sí'maena aampa'á mésiyuwaivo Yémésinte Ísun-aaimo ísaan-kwaasiye kosimátiméro Pítáa simátimena tiyuwéna ó'on-daopa'a kuráíye.

¹⁸ kúwasa irataró'a i-kwáási Pítáamba kárákwirowai awánomba íma máyowasa kantúmbá ésa Pítáa náávava kóuraiyo suwaná

¹⁹ Éróti iséna Pítáamba avakáá oró súwasa avakáá uwááesa tuwówana Éróti miní-kwáási aavimbá maitinkéna séna tínkamoro séna évakarawai ti'marówasa tínkamuwasa púwúwana Éróti mirá umásuwena Yútiyaa-marava'a tuwéna kumeémena Sísáriyaa-naopa'a kumbéraiye.

Éróti pukáin-kwasai.

²⁰ Éróti Sáitóni-naopaken-kwaasiye Táyaa-naopaken-kwaasiye ávááraumai áwáá'a tiyúwasa minkáé'-náópaken-kwaasi tayorupamáí mésa sésa Érótimo kárákwirai-maravakemba kentáási toómbá kwémayaundayaawe sésa mináímbá simáí kawer-ónáe sésa Érótinopa'a tumbá kwená naaka'ó kárákwirowai áwí'a Párásatasimba másimamuwana isówasa minááísámba másimai tukáawe.

²¹ minkákémbá Éróti anón-kanaa úwana kwenká'ó kárákwirowaina unáánkwátói úmaena kárákwirowai maé'maer-únka'a uména ayáátáár-aimba kwésuwasa

²² Érótimba simáí arumbá iyaésa sésa íma kwaásigo kwésivo Ísóigo kwésiye anónka'a suwaná

²³ Éróti mináíntávéna íma Ísóigo úmpo úwoi-kwaasi úne séna aúp'á tuwówana Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai tuvuwúwana uvowánkó arumbá unkarówana pukáíye.

²⁴ puwúwasa Ísóigona kwaási Áánútun-aii kosimátin-tasimatin-uwasa iséna áraire sésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵ Ántiokuvaken-kwaasi Yérúsaremuvaaken-kwaasiyavesa óntamba timénaumne sirómba pósarai Páánápásiye Sórowe kwéti'matuwesarai mimbáyái ánásowasarai ívé-kwaasigo áwí'a Yóni Máákaamba áí'maesarai Yérúsaremuva'a tuwésarai kweémesarai Ántiokuva'a kuráíye.

13

Áánútu Páánápásiyante Sóronte mayái tímakain-kwasai.

¹ Ántioku-naopa'a Ísóigona kwaásivinkemba Áánútun-aii kwésimatimen-kwaasiye kawer-ímáyáá kwéagaraantinkaan-kwaasiye mésa moóráwai áwí'a Páánápási úwana moóráwai avután-kwaasigo áwí'a Símiyoni úwana moóráwai Sáirini-maravaken-kwaasigo áwí'a Árusiyasi úwana moóráwai áwí'a Mánéyeni kwemá Éróti kawáánákóna naaúmpa'a maémaumba úwana moóráwai Sóro úwana umái mésa

² moórá-kanaa Ísóigona kwaási Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésunka'a Áánútun-amanko simátimena séna Páánápásiyante Sóronte kesí mayáír'á usásintinkaraumpo mindárai tiyúwáaro súwasa

³ toómbá íma nombá námúnaawe su'mai kwésesa Áánútuna mayái mayáígwáe sésa tine'á tiyáándeí tátoresa ti'marówasarai kuráíye.

Sáíparasi-marava'a kosimátimakaayan-kwasai.

⁴ Áánútun-amanko Páánápásiyante Sóronte ti'marówasarai Yóni Máákaamba áí'maesarai Ántioku-naopa'a tuwésarai Sérúsiyaa-naopa'a kumésarai uwi-nónkóná avumpim-báravá'á áwí'a Sáíparasi-marava'a kónáe sésarai nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai

⁵ Sáíparasi-marava'a Sárámisi-naopa'a mindómpí-sípívinkémbá kunásávesarai Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpimpá'á Áánútun-aii simátima'maesarai kwéguyana Yóni Mááka túwa'naa úmaena kúwasarai

⁶ kawer-áimbá simátima'maesaya marapá'á kweémesaya Páávoso-naopa'a kuwaná moóráwai mindáópa'a Yútaa-kwaasigo ména kwenáwí'a Paayisu Kiríki táávinken-kwi'a

Érímasa kwemá pukaa'á agayón-kwaasi póna kampa'á séna Áánútun-aaí simátimundawai úne súwana

⁷ moóráwai kámááni-kwaanako áwí'a Sésiasa Porasa ména kawer-ímáyáágwárá-kwáási póna Áánútun-aaí isánáe séna Páánápáasinte Sóronte tááyowana Érímasa pukaa'á agayón-kwaasigo kámááni-kwaanakoe aasiyaasi maí'mai'a úwai máyowana kámááni-kwaanako Páánápáasinte Sóronte tááyowasarai tuyaná Érímasaagwara'a téna

⁸ mindárai táái tasimái karéna kámááni-kwaanako Ísun-aiyavai áraire sivo séna mindárai táái tasimái karówana

⁹ Sóro moórá-awí'a Póro Áánútun-amanko kwempimbá anómbe umánkowana Póro pukaa'á agayón-kwaasigomba aráá'a avuwéna

¹⁰ séna Sáátáánigo aráá'a po kawer-ánkóna uwa-kwáási éma amápa-sawisawaa-imayaa empimbá anómbe umánkaraimba po Ísóigona kawer-ámá sáwí'a úmae iyóndayavena

¹¹ ívé'a Ísóigo ená meéyámbá amína aúrumba kavíkwiña évaka-tawai sámó káinda íma awánaniyone Póro súwana avekáámbá Érímasaamba aúrampa'a ítáguwana siyáánka'o táto'maesamo naaiyane séna kwaási tivakáá úmae kwénaauwana

¹² kámááni-kwaanako Ísóigon-aaí iséna áátavai éna Ísóigomo úmba awánéna séna Ísóigon-aaí árair-aimban-iyé séna kwempá'á téna méraiye.

Písítiyaa-marava'a Ántioku-naopa'a kurááyan-kwasai.

¹³ Póro kwesé kwénaauwaise Páávoso-naopa'a tuwésaya nompí-sípí táto'mai usáatesaya kwémesaya Pámpíriyaa-marava'a Pékaa-naopa'a mindómpí-sípíwínkémá kunásávesaya kúmúwana Yóni Mááka tiyuwéna Yérúsaremuva'a kóuwasarai

¹⁴ mindárai marapá'á kweémesarai Písítiyaa-marava'a Ántioku-naopa'a kwésarai Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Yútaa-mono'-naumpa'a mara'á umáyoyasa

¹⁵ aúvái-kwandaavinkemba Áánútuna ámáámba Mósesi agaimakómbe simátimesa Áánútun-aaí simátimakowai agaimakón-aimba simátímúwasa Yútaa-mono-kwaanarawa'a moóráwaimba ai'márówana mindáraitopa'a téna séna kentáási kwaásiraiyo kwaasái kwáyainakaimo ékai kentáási imáyáa simái kawé'a umásinkaakaiyo súwana

¹⁶ Póro usásinena séna maisáaro. kesí Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá máráwaiye isáaro.

¹⁷ naaóv'á Ísareri-kwaasiti Ísóigo kentáá síkwá'náyavena séna kesí kwaásiman-owe súwasa ó'on-kwaasiti marav'á Ísípí-marava'a mésa sáwíva-kwaasi agáyowana Áánútu kwená anón-asirayamba kwáyontavai Ísípivakemba tí'maena

¹⁸ kavóná-marava'a mátinkowasa sáwívar-ima 40 ira'a kwénaaesa aasiyaasi Áánútuntavesa sáwí-imayaa kwéumbanivo Áánútu miwír'á kárákwirena íma tiyuwówasa

¹⁹ Kénááni-marava'a avakaeté-maravaken-kwaasi moórá-mora-umai máyówana Áánútu tinkambaena kwéiyuwasa évaka'a putásowana miwítí maramá maimaéna kwená kwaási Ísareri-kwaasi mátimuwasa

²⁰ mimbáráv'á mésa sáwívar-ima 450 ima maisukáawe.

450 ima maisúwówana Áánútu moórá-mora-kwaasi kawáá-máyáír'á usásintinkava'a kúwana Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Sámúwéri kwemá usávaaruwasa mirán-káwáá-kwáási ánásasowasa

²¹ Ísareri-kwaasi Áánútu íma kentáár'á kárákwiyinkwae sésa kentááwínkémá moóráwaimo éna kentáár'á kárákwiyiniye suwaná Áánútu séna Pénisamini-andarakewai Kísaa ááninko áwí'a Sóro kwemá kárákwiyi-mayai mayániye súwana mimbáyái mairéna 40 ima maisuwówana

²² Áánútu mimbáyái Sórompakemba Yési ááninko áwí'a Tévítimba amúwana mayówana séna Tévíti kemó súndanteni'a kwéimba pó'a aamoí kwéumankaumne Áánútu siráiyé.

²³ naaóv'á Áánútu séna Tévítin-andarakembo aánomo usásinankaandawai kwemó éna Ísareri-kwaasi sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye siráimba Ísuntavena árair-aimba siráiyé.

²⁴ Ísu íma amápa-kwaasi túranka'a paárurowana Yóni nombó pétinkowai amápar-Ísareri-kwaasiyavena simátimena séna kentí sawí-ímáyáá tínaembo umáme'o Áánútumpa'o tíya'o é'a nombá pétinkanaumne súwasa mirá uwaná nombá pétinkena

²⁵ kwená mayái sáwíyanka'a ánásaniye kwéuwana simátimena séna kentí imáyáaomo kentáváimó nááwa'iyó sénááomba kwéamu'maraawai kemá íma kwemá úmpo

kesínaaemba tíniwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba temá aaimó sendamá uwóví'a ónaumne Yóni siráiyé Póro siráiyé.

²⁶ Póro simásuwena séna kesí kwaási Áávaramun-andaraken-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósa máráawaiye isáaro. sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaimba kentááyávéna Áánútu siráiyé.

²⁷ Yérúsaremuvaken-kwaasiye miwítí kawaánárawate sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniyemo siráin-aimba Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráawe. aasiyaasi-táwai monor-áimbá kwéison-kanaama Áánútun-aii simátímakowai agaimakón-aimba aúvái-kwandaavinkemba táámpamai kwésuwasa isésa Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráavo tuvúwana pukáivo mináúvái-kwándááivinkén-áimbá paáruyaiye.

²⁸ tuvuwí-ámbá avakáá umbá íma sáwí'a uráimbanivo Páírátintavesa úwoi sésa tuvuvíníyone siráawe.

²⁹ Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba Ísun-aii agaimakómba amápa'a mirá uwasa taairakémbá maimáí muri-áivimbá máutamankowana

³⁰ Áánútu pukáimpinkemba usásinankowana

³¹ ayáátááka'a moórá-mora-tawai kwená kwaási túranka'a paáruyaiye. ímo tuvúkónka'a Káírírivakemba Yérúsaremuva'a kwesé kuráawai pukómpinkemba usásinenamo moórá-mora-tawai moáruimai máyomba minkwáási awánésa sésa awárandayavai ísaraundayavai Ísareri-kwaasi kosimátima'maeta kónáe sésa kuráamba mimbáyái paái kwémayaawe.

³²⁻³³ Páánápáasiye kesé mináséi-kwásái simátíméyanekai túye. Áánútu kentáá síkwá'náyavena mirá ónaumne sirómba kesáa máyaunda-kanaavinta mirá éna Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiye. mináimbá monor-ímá agaimakón-auvaivimba kaepímbá agaimaréna séna

emá kesáánimba óna'a

kesí mayáírá'á ánkaraumne

agaimaréna siráiyé.

³⁴ Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraimba póna íma ókwara'a puwínana áuma kaviránintavéna Áánútu séna

Tévítintave'a sé'a árai'a kawe'á umánkanaumne siráundantemba embá kawe'á umánkanaumne

Áánútu siráiyé.

³⁵ moóráva'a monor-ímá agaimakón-auvaivimba agaimaréna séna

Áánútu kwená kawe-kwáyó'ná'á íma

auwáinana áuma kaviráníye

agaimaréna siráiyé.

³⁶ mináimbá íma Tévítintavéna siráivo Tévíti Áánútuna mayái kwémaena puwúwasa maimaésa aikwá'námo utámakompimba máutamarrowana áuma kaviraráivo

³⁷ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankarowaimba kwenáuma íma kaviraráiyé Póro siráiyé.

³⁸ Póro simásuwena séna kesí kwaásiyono. isámai kawe'á oró. Ísuma pukáimpinkemba usásinankaraiwaintavéna kwaásiti sáwí-imayaa sáwí-mayai maitiyuwáníye Áánútu siráiyé. mináimbá simátimunda isámai kawe'á oró.

³⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo kwáráawaimo ombá minámáánkó kenti sáwí-imayaa íma maitiyuwáinana arupí umái máyáawain-owe Áánútu íma sínivo Ísumo éna kwenáiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamai máyáawaiti sáwí-imayaa maitiyuwáinana miwíyávéna arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye.

⁴⁰ miráumai Áánútun-aii simátímakowai tááigo kempá'á tivó sé'a kárákwimai kawe'á oró.

⁴¹ naaóv'á Áánútun-aii simátímakowai agaimaréna sésa

árai-aintavai simái sáwí'a on-kwáási isáaro. keinárawa'o máyáan-kanaara'a mayái máyáanda mimbáyáimó awané'o é'o ímo kesópa'o té'o é'a úwoi puwónááowe.

mimbáyáyíávésamo simátimiya'a mináíntávésa íma áraire sénááowe

sésa agaimaréna siráawe. mináimbá kempá'á tivó sé'a kárákwimai kawe'á oró Póro siráiyé.

⁴² mináimbá simásuwena Pórowe Páánápáasiye máápa'a kumónáe kwéuyasa kwaási sésa ókwara'a monor-áimbó isáan-kanaa tínakai mináimbá másiyata isánaumne

⁴³ simásuwesa máápa'a kumésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Yútaa-monor-ampa'a kwéguwaiye Póronte Páánápásinte kwa'maésa kuwasarái sésarai Áánútu úwoi kawe'á umátinkanivo úwoi asiramái kwená aampa'á koró sirááye.

⁴⁴ suyaná Yútaa-kwaasi monor-áimbó kwéison-kanaa túwasa mindáópaken-kwaasi amápa'a Ísóigon-ai isánáe sésa Yútaa-mono'-naumpa'a umáyówasa

⁴⁵ Yútaa-kwaasi tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa mináimbá kwáráavo sésa Póronte Páánápásinte aká'áamba simátinkesa kampar-áimbá kwéseye sésa simái kárówasarai

⁴⁶ miwí táároi íma inkaisésarai asiramái sésarai aiva'á árai'a Áánútun-ai simátimuyamba mináimbá tínaaemba umáme'a íma sinkáiyé sembá pó'a aúnái'o umáimo maí'mai'o ónaunda uwóví'a ónaumne-imayaa ombá pókai tayauwerékaí ó'onkaa-kwaasiva'a Áánútun-ai kosimátiméyauye.

⁴⁷ ááéma Ísóigo simásimenaya séna emá ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinke kesáái kwésimatiminasa kesí aambá awánáiy'a amápa'-maravaken-kwaasi sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkanaumne

Áánútu mináimbá simásimakaimba pókai ó'onkaa-kwaasi kwenáái kosimátiméyauye Póro sirááye.

⁴⁸ Póro súwasa ó'onkaa-kwaasi isésa Ísóigon-aaiyavesa aamoí ésa tirumbá kawe'á umái máyówana Áánútu séna kesí kwaasi é'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe súwasa miwí Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwemp'á tésa méraawe.

⁴⁹ Ísóigompa'a aráápai mésa mimbárává'á Ísóigon-ai kosimátin-tasimatin-uwásá sáwíva-kwaasi isésa

⁵⁰ Yútaa-kwaasi Póronte Páánápásinte tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópaken-anon-kwaasiye aarai túwí'a kwáyon-inimba Yútaa-monor-aimba asiramái máyón-ininte mindárai táái simátimesa miwítí imáyáa tavisuwásá isésa Póronte Páánápásinte sáwí'a umátinkesa aaisambá tiyésa miwítí maravákémbá tí'máuwowasarai

⁵¹ Áánútu minkwáásí íma aamoí umátinkaniye-umasitai'a ésarai tísamaivakem-barama uwáésarai Ántioku-naopa'a tuwésarai Áíkóniyamu-naopa'a kuyasá

⁵² Ántioku-naopa'a Ísuna aampa'á kun-kwáásí máyówana Áánútun-amanko miwívimbá anómba umátinkowasa tirumbá kawe'á umái méraawe.

14

Póroo Páánápásiye Áíkóniyamu-naopa'a kurááyan-kwasai.

¹ Póroo Páánápásiye Áíkóniyamu-naopa'a kwésarai ááemo urááyantemba Yútaa-mono'-naumpa'a umésarai ásí-kwasai asiramái simátímuyasa isésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwemp'á tésa máyómbanivo

² évaka-Yutaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa tínaaemba umámesa íma áraire sirówai Póronte Páánápásinte sáwí-aimba simátinkówasa ó'onkaa-kwaasi isésa mindáraiye Ísun-ai ísówaiye tirumbá sáwí'a umátinkómbanivo

³ mindárai ayáatáaka'a mindáopa'a mésarai miwí táároi íma inkaisésarai Ísóigon-ai asiramái simátímuyana Ísóigo kwaasi úwoi kawe'á kwéumatinkaimba awánaigwae séna mindárai kwená asirayámbá tímúwasarai imo awánarom-bayai kawe'-máiyái máyóyasa

⁴ mindáópakewai kaepí taaínkaar-urésa évakarawai sésa Yútaa-kwaasi táaiyavesa áraire suwasá évakarawai sésa aantá-kwaasi táaiyavesa áraire siráawe.

⁵ suwasá ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye miwítí anón-kwaasiye torupamáí mésa tímáayu-aimba sésa óntandei Póronte Páánápásinte tínkamonaé suwasarái

⁶ mináimbá isésarai kawe'ó iyapa'a méyae sésarai Áríkoniyaa-marava'a kwésarai Árisítaa-naopare Tépi-naopare ó'on-o'on-daopare

⁷ ásí-kwasai simátima'maesarai kurááye.

Árisítaava'a Tépi-naopare kurááyan-kwasai.

⁸ moórawai Árisítaa-naopa'a anówa arupinkémbá aisamai sáwí'a umáguromba maránkarowana íma aantómba ááemo maúnka'a ména

⁹ Póro kwésimatimun-aimba iséna árair-aimba kwésimba póna kawe'á umásinkaniye-imayaa úwana Póro minímáyáámó úmba awánéna aráá'a avuwéna

¹⁰ anónka'a séna enáisamaine usásinaao súwana usásinkwena aamoí éna kweyáárika'a marap'á kúmba

¹¹ sáwíva-kwaasi Póromo úmba awánésa miwí tááivinkemba Áríkoniyaa-aimpinkemba sésa kentáásí ísógorai kwaásiraan-umai marap'á kentáávimbá kumbáyaiye sésa

¹² miwítí ísóiḡo áwí'a mindárai tamátimesa sésa Páánápáasintavesa Súsiye sésa Pórontavesa aaiyé simátímíwaiye sésa Émísiye sirá.

¹³ marukón-awampa'a minkámpár-ísóiḡo áwí'a Súsi kwená mono'-námbá kwáyowana minkámpár-ísóiḡontávái ísámai póí'o umándon-kwaasigo purumakambá kwémaena moigwáán-aramba kwétararena umái maimaéna mindáókona kuri-óntará'á mói marówasa sáwíva-kwaasi miwítí ísóiḡontavaimo póí'o umándaante miráumai Ísuna aantá-kwaasiraira'a póí'a umádanae

¹⁴ sun-áímbá ísésarai sáwí'an-iyé sésarai kentí unáánkwátói tarátuwesarai isaaísésarai sáwíva-kwaasivimba komaésarai anónka'a sésarai

¹⁵ kenkáí nóra ónáera kwéoo. keirái kemó onten-kwáásí úye. áséi-kwasai tasimátimuyamba pó'a mirán-kámpári'o tuwé'a árair-Isoigompa'a teró. árair-Isoigo kwíyómba éna maramá éna uwí-nómbá éna mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena asir-ayánkwáráwái máyáiyé.

¹⁶ ááema Áánútu úwoi tíyukowa'a kentí imáyáavinkemba amápa'-mapaken-kwaasi kwénaaesá

¹⁷ miráumai kwéombanivo Áánútu máyáiyé sígwáe séna aai sisaná aa'á téna toónkó kawé'a isa'á kwéne'a tirumpimbá aamoí kwéowe. miráumai awáné'a mirámá iní-Ísóiḡo máyáiyé sígwáe séna Áánútu kawerí'a kwéiyé

¹⁸ mindárai mináímbá suyásá amápa-kwaasi asirésa mindáriraira'a póí'a umádanaumne kwésuwasarai íma mirá oró simái tuvimbaesarai iyúyasa ivátukaawe.

¹⁹ ivátuwowasa évaka'-Yútaa-kwaasi Písítiyaa-marava'a Ántioku-naopakemba évaka'a Áíkóniyamu-naopakemba tésa amápa-kwaasiti imáyáa tavisuwásá ísésa Póromba óntandei tuvuwésa á'a púwiye-imayaa ésa tavisímaesa mindáókona awámpá'á mátúwówasa

²⁰ Ísuna aampa'á kuwái taúkúmakesa taawánowana usásinena mindáópa'a kwéna kogaúmba usá aavýaavimba usásinesarai Pórowe Páápápáasiye mindáópa'a tuwésarai Tépi-naopa'a kurááiyé.

Síríyaa-marava'a Ántioku-naopa'a ókwara'a kurááyan-kwasai.

²¹ Pórowe Páánápáasiye Tépi-naopa'a áséi-kwasai kosimátímúyasa ísésa áraire sésa Ísuna aampa'á kwéguwasarai mindárai Árisítáa-naopa'a ókwara'a komésarai minkákémbá Áíkóniyamu-naopa'a komésarai minkákémbá Písítiyaa-marava'a Ántioku-naopa'a ókwara'a komésarai

²² miráumai kwénaaesarai Ísóiḡon-aaiyavesa áraire sirówai miwítí imáyáa asir-amátinkesarai sésarai Ísuna aampa'á asiramái koró sésarai Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a kónáe se'o é'a minámpá'á umbaiyé tain-ámpá'á kónááowe sésarai

²³ miráumai mindáópata kwénaaesarai maará ésarai Ísóiḡona kwaásivinkemba miwítí anón-kwaasi usásintinkava'a kuyasá Áánútuna imáyáa ésa toómbá íma nésa námúnaawe su'mai kwésesa mindárai Ísóiḡompa'a aráápamai máyówaiyavai Ísóiḡo kárákwitinkamae iyíniye simátímakaaiye.

²⁴ simátimesarai Písítiyaa-marava'a kóyaaaitesarai Pámpíríyaa-marava'a kwésarai

²⁵ Pékaa-naopa'a komésarai áséi-kwasai kosimátimesarai minkákémbá Átériyaa-naopa'a kumésarai

²⁶ nompí-sípí táto'mai usáatesarai teémesarai Síriyaa-marava'a Ántioku-naopa'a ókwara'a tirááiyé. ááema mindáópa'a Ísóiḡona kwaási mindáraiayavesa Áánútu túwa'naa úmaena iyínivo kwená mayái komáyáakaiyo sirówasarai mimbáyái komaisuwésarai tirááiyé.

²⁷ Ántiokuva'a tuyasá Ísóiḡona kwaási tayorupamáí máyówasarai Áánútumo simátimuni'o urááyan-aimba sésarai Ísuna aampa'á ó'onkaa-kwaasi agaráátinkauyasa mináíntávái áraire sésa minámpá'á kwégowe-aimba tasimátimesarai

²⁸ mindáópa'a Ísun-ai ísówai ayáátááka'a méraaiye.

15

Yérúsaremuva'a torupamáí mésa siráan-kwasai.

¹ Ántioku-naopa'a máyóyasa évakarawai Yútiyaa-maravakemba Ántioku-naopa'a komésa Ísun-ai ísówaiayavesa sésa Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo ímo ísé'o túra'o kárámimo araa'énamo íyanamo éna Ísóiḡo sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á íma métinkaniye suwasarái

² Pórowe Páánápáasiye mináíntávái áwáá'a tiyésarai kwesimá kwesiman-esa Ántiokuvakewai Ísun-ai ísówai sésa Yérúsaremuva'a aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye mináíntávái kotisaa oró sésa Póronte Páánápásinte évaka-kwaasiye ti'márówasa kuráawe.

³ Ísóigona kwaási ti'márówasa kweémesa Vinísiyaa-marava'a Sámériyaa-marava'a naaó'-nao'a komáyówasa Ísun-ai ísówai torupamáí máyówai simátimesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-ai isésa áraire sésa kwempá'á tésa máyáawe suwasá isésa tirumbá kawé'á úwasa

⁴ naaó'-nao'a simátimatuwesa kweémesa Yérúsaremu-naopa'a komáyówasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiye miwítí anón-kwaasiye tiyáamba kwétimesa aamoí uwasa Áánútumo mayáímó tímakaim-bayaimo mairáan-aimba másimatimuwasa

⁵ isésa évakarawai Ísun-aaiyavai áraire sumbánivo amáán-kawaa-kwaasiti aampa'á kwéguwai usásina sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavai áraire kwésewai Mósesi simátimakon-amaamba isésa túra'a káramái araa'éna orómá kosimátíméro suwasá

⁶ aantá-kwaasiye anón-kwaasiye sésa mináimbá torupamáí méta imáyáa umáíya senó siráawe.

⁷ suwasá torupamáí mésa ayáátáaka'a mináimbá suwaná Pítaa usásinena séna kesí kwaásiyono. ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai isésa Ísun-aaiyavai áraire sígwáe séna ááema Áánútu keinárawapinkemba usásisinkena si'marówa'a kosimátimewanasa isésa áraire siráawe. kemá mináimbá á'a ísaraawe.

⁸ Áánútu amápa-kwaasiti imáyáa tuwánéna ó'onkaa-kwaasiyavena séna kesí kwaásiman-owe séna kwenamambó simakonten-umai miwímó tímakomba awánaraumne.

⁹ Áánútu Yútaa-kwaasiya ór-amba íma agaráásinkenaya ó'onkaa-kwaasi íma ór-amba agaráátinkena kwéivo Áánútu amápa-kwaasiya mimbórá-ámbá kwéagaraasinkaiye. miwí Ísun-aaiyavai áraire sunkákémbá miwítí sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-imáyáa umátinkaraiye.

¹⁰ Mósesin-aaiigo kentáá síkwá'náya umbai tiyówasa íma kanaán-umai kwakáawe. kentáágwará'á miráumai umbai taisatá íya kanaán-umai kwakáumne. mindáyavai ó'onkaa-kwaasi Ísuna aampa'á kowáiyáváímó Mósesin-ai kwaráaro síyasamo ésa umbai-ámbá kwaránááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu áwáá'a sína'a pó'a íma mirá ónááowe.

¹¹ Ísóigo Ísu úwoi súwa'naa enaya sáwí'o umáímó máyaundavinkenta kawer-ámpá'á kwéásinkaintaawe. mináíntáváiyá áraireya sénáisae mirámó kwéintenta ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéiye Pítaa siráíye.

¹² Pítaa súwasa isésa amáparawai árai'a siyé sésa íma aai suwasaráí Pórowe Páánápáasiye Áánútu tímakaim-bayai ó'onkaa-kwaasivimba mimbáyái mairááyan-aimba simátimesarai Áánútuna mayái ímo awánaraam-bayai kawé-máyái mairááyan-aimba

¹³ simátimatuwoyana Yémési séna kesí kwaásiyono. kesáái ísáaro.

¹⁴ ááema Áánútu ó'onkaa-kwaasiyavena imáyáa éna minkwáásivínkémbá évakarawai usásintinkena séna kesí kwaásiman-owe siráin-aimba Pítaa ívé'a simásímakaiye.

¹⁵ Áánútun-ai simátimakowai mináimbá aúvái-kwandaavimba agaimarésa sésa

¹⁶ Ísóigo séna naaémba kumé'a Tévitina naambá tawísíyukaan-damba kunumásuwanaumne. sáwí-yantaakwara'a kawé'a kunumásuwanaunda pósa

¹⁷ ó'onkaa-kwaasi kesópa'a ténááowe. kesí kwaásiman-owe sendawái kesópa'a ténááowe séna

¹⁸ Ísóigo mináimbá naaóv'á sirómba póna ívékwara'a mirá kwéiye Yémési siráíye.

¹⁹ Yémési simásuwena séna Ísóigo siráin-aintave'a imáyáa é'a sé'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumpa'a kwéten-kwaasi umbai-máyái íma tíménaumpo

²⁰ aúváiima agaimái tíméta séta kampar-ísóigóntávái imáyáa ésa pói'o umándaamba mimpói íma naaró. aarai-úmóyámbá kwai-úmóyámbá íma oró. póíma tuvúnewana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpói íma naaró. naaegwará'á íma naaró. mináimbá aúvái-kwandaavimba agaimaráumpo awánaaro.

²¹ ááemo maémáén-kwaasiye ívé'o máyáan-kwaasiye ayáátáaka'a aasiyaasi monor-ámbá kwéisaan-kanaara'a mináimbá Mósesin-ai simátíma'maesa kuráawe. mindáyaveta aúvái-kwandaavimba agaimaráumpo awánaaro Yémési siráíye.

aúvái agaimái ó'onkaa-kwaasi tímakaan-kwasai.

²² súwasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiye miwítí anón-kwaasiye sésa kanaám-pota kentáávimbá évakarawaiye ti'maráanasaya Pórowe Páánápáasiye Ántiokuva'a kwíyapa'a miwísé kónááowe sésa miwítí avumpinkémbá kae-kwáási túwí'a mósá makáan-kwaasirai

túwí'a tombá moóráwai áwí'a Sáírásí úwana moóráwai kaer-áwí'á Yútásiye Paasapasíyé umái

²³ aúvái timésa ti'márówasa kurá. mináúváiímbá agaimarésa maará sésa kesáá kentí kwaásiya úne. aantá-kwaasiye anón-kwaasiye moórá-aimba sénaumpo kentáási kwaási isáaro. ó'onkaa-kwaasi Ántioku-naopa'a Síriyaa-marava'a Sírisíyaa-marava'a máyáan-kwaasi isáaro.

²⁴ kentáávinkémbá évakarawai kentópa'a kwésa ímo simátímakaunda-aimba miwítí imáyáavinkemba kosimátímúwa'a isé'a tirumbá sáwí'a úwa'a umbái taráanta iséta

²⁵⁻²⁶ torupamáí méta imáyáa éta mimbórá-áimbá simái kae-kwáási usásintinketa ti'maráúnasaya Páánápásiye Póroe migóiyé. mindárai kesí kwaásiya siruntá tímakaundaraiye sinkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai Ísóigo Ísu Káráisitina mayái kwémayauye-imayaa ésarai asiramái kwémayaaíye.

²⁷ Yútásinte Sáírásinte ti'maráúnasarai migóiyamba pósarai aúváiinken-ainkwara simátimeyaaí-ainkwara'a mimbórá-áimbá pósarai kosimátimeyaaíye.

²⁸ Áánútun-amankowe kesááwé mimbórá-áimbá simáíya íma umbái-áimbá simátímumpo maanáúváiinkén-áimbá simátímundaya isáaro.

²⁹ kampar-ísóigóntávái imáyáa ésa pói'o umándaamba mimpói íma naaró. naaemá íma naaró. póimo tuvú'newana kwená naaemó ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpói íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. kesáámó súnda-aimbo é'o é'a kawé'ó ónááowe. mináimbá ánásaiye. aúváiima agaimái timésa siráawe.

³⁰ suwasá mináúváiímá timésa ti'márówasa maimaésa kweémesa Ántioku-naopa'a kuwasá Ísóigona kwaási torupamáí máyówasa mátímúwasa

³¹ mináúvái-kwándááivinkémbá táapamai simátímúwasa kawer-áimbá isésa tirumbá kawé'á úwasarai

³² Yútásiye Sáírásiye Áánútun-ai simátímakoyan-kwaasi ayáátáaka'a simátimesarai miwítí imáyáa arupí umátímúyasa isésa asiramái máyówasarai

³³ miwísé évaka'-no'waamba máyóyasa Ísun-ai isówai sésa á'a kanaán-ivo ti'mákaan-kwaasitopa'a kawer-áimbá kosimátímékaiyo suwaná

³⁴ Sáírásí ó'on-imayaa éna mindáópa'a máyowasarai

³⁵ Pórowe Páánápásiye ayáátáaka'a Ántiokuva'a mésarai mindáraiye évakarawaiye mésa Ísóigon-ai simátíma'maesa kuráawe.

Pórowe Páánápásiye tarákaa'a urááyan-kwasai.

³⁶ naaémba Póro Páánápásintavena séna naaó'-nao'a Ísóigon-aiimo simátímakauyamba Ísun-aiimo ísaraawai kawerá umáíya máyáawa tuwánamaekai kóyauye Póro súwana

³⁷ Páánápási séna Yóni Máákaamba áí'mekai kóyáe súwana

³⁸ Póro séna kweséya téwáyana Pámpíriyaa-marava'a kenkáí másiyuwena kwená naaópa'a tayauweréna kuráimba pókai íma áí'mekai kóyauye Póro súwasarai

³⁹ mináíntávái kayorésarai aaisambá simásuwesarai mindárai tarákaar-uyaná Páánápási Yóni Máákaamba áí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai Sáíparasi-marava'a kuyaná

⁴⁰ Póro séna ke Sáírásimba airánaumne súwasa Ísun-ai isówai námúnaa simásuwesa sésa Ísóigo úwoi kawé'á umátinkanivo kokaiyó suwaná Sáírásimba áí'maena kúmba

⁴¹ Síriyaa-marava'a Sírisíyaa-marava'a naaó'-nao'a kwénaesarai Ísóigona kwaási túwa'naa úmaesarai kuyasá kawé'á umái méraawe.

16

Tímóti mindáraiye kuráin-kwasai.

¹ Pórowe Sáírásiye mirá uyambá Tépi-naopa'a Árisítáa-naopa'a kuyaná moóráwai áwí'a Tímóti mindáópa'a ména Ísuna aampa'á kwéguwai úwana anówama Ísuna aampa'á kwégun-inimba Yútaa-inimba úwana avowámá Kíríki-kwaasi úwana umái máyówasa

² Árisítáa-naopakewai Áikóniyaa-naopakewai Ísun-ai isówai Tímóti áwí'a mósá makáawe.

³ avowámá Kíríki-kwaasi póna áúra'a íma káramai araa'éna urómba pósa Yútaa-kwaasi mináyámpá'ó máyáan-kwaasi mirán-áimbá isówana Póro séna Ísóigona mayáír'á Tímótimba airánáe séna Yútaa-kwaasi aamoí ígwáe séna Tímótimba áuma káramarena

⁴ áí'maena naaúwasa naaó'-nao'a kwénaeasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye Yérúsaremuva'a siráan-aimba Ísóigona kwaásiyavai simátíma'maesa kweésa sésa mináimbá isáaro suwasá

⁵ Ísóigona kwaási Ísumpa'a asiramái mésa ó'on-kwaasi simátima'maesa kuwasá ísésa aasiyaasi-táwai évakarawai Ísun-aaiyavesa áraire sinté kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Póro kaainkáámbá awánarain-kwasai.

⁶ Pórowe Sáírásíye Tímótiye Vírísíyaa-marava'a Kárésíyaa-marava'a kwénaesa Ésíyaa-marava'a áséi-kwasai kosimátimenae sumbá Áánútun-amanko íma kónááowe súwasa

⁷ ísésa kweémesa Mísíyaa-maragona oóvímbá kwésa Pítíníyaa-marava'a kónáe sésa uwaná Ísun-amanko íma kónááowe súwasa

⁸ ísésa Mísíyaa-marava'a kómaatesa kweémesa Táróasi-naopa'a kumbésa

⁹ no'wáámba Póro kaainkáámbá awánówana Másétóníyaa-maravaken-kwaasigo koku'á taména séna Másétóníyaa'a tasúwa'naa uwo asiramái súwana

¹⁰ Póro kaainkáámbá awánéna simásimuwata usásineta séta Másétóníyaa-kwaasiya áséi-kwasaiya kosimátimunanaya Áánútuya kwésaayaisata Másétóníyaa'a kónáeya siráundayaawe.

Árítiyaama Ísumpa'a tiráin-kwasai.

¹¹ séta Táróasi-naopa'a nompí-sípí táto'mai usáateta kówánanaya mindómpí-sípígó apu úmaena kúwata Sámóteresi-marava'a kogwaéwándaya usá aaváyaavimba kweémeta Níápórisi-naopa'a marap'á kunásávetá

¹² minkákémbá Vírípai-naopa'a marap'á kuráundayaawe. mindá Másétóníyaa-marava'a anón-daopa'a Árómáani-kamaani-kwaasi kárákwiraan-daopa'a évaka'-no'waamba kógwaeta

¹³ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa túwata imáyáa éta Yútaa-kwaasi non-awámpá'á torupamáí mésa námúnaa kwésewe séta naaópa'a tuwéta nonawámpá'á kumówándaya aaraiyómbá torupamáí máyówata kumbéta simátimewanasaya

¹⁴ ísésa uwaná moórá-ininko Táyátaira-naopaken-ininko áwí'a Árítiyaama kwená mayáí óoraan-tantaa'a ampantar'á'á tásuwena kwétimena óntamba kwémaena kwemá Áánútuna imáyáa éna kwenáwí'a mósá makón-inimba Ísóigo imáyáa amúwana Póron-aai kawé'á umái isówana

¹⁵ miníníngógwará kwená akúnkwará'á nombá pétinkowana miníníngó séna kentávái sé'a Ísóigon-aaiyavena áraire séna Ísumpa'a asiramái máyáin-ininkoman-íye sé'a kesí naaúmpa'a taménaowe asiramái súwata kwená naaúmpata koméraumne.

Pórowe Sáírásíye ándáva'a máyóyan-kwasai.

¹⁶ moórá-arasi mayáí kwémayon-arasigomba évakarawai óntamba tuwésa meéyán-uráan-arasigomba taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyowana évaka-kwaasitopa'o naaémbo kwínín-aimba simátimuwasa óntambo ámúmba kwembó meéyámbakaan-kwaasi tímúwasa maémémbani. moórá-tawai námúnaa kwésupa'a kumówánanaya minárásígó suwánéna

¹⁷ Póronte kenté sínaaemba kwa'maéna kwégwena anónka'a séna Áánútu kwíyómpa'a máyáiwaina mayáí kwémayaan-kwaasiman-owe. Áánútu sáwí'omáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á mégwétinkain-aimba kwésimatimewaiman-owe minárásígó séna

¹⁸ sáwívaka'a kwa'maéna kwégwena mirá súwana Póro arumbá umbái tówana mégwantena kwenarumpimbó máyon-taravaa-kwankontavena séna Ísu Káráisitina asir-ayámbá kwáyáintavai égési umái sé'a minárásí auwé kóaaó súwana avekáámbá auwéna kóuwasa

¹⁹ minárásígómbó meéyán-uráawai awánésa tirunkó sáwí'a úwasa sésa íma kawer-óntámbá mayánaumne sésa Póronte Sáírásinte tiyáánka'a táto'mai tavisímaesa naambárupa'a kawáá-kwáásítóp'a'a mátinkesa

²⁰ Árómáani-kamaani-kwaasitop'a'a mátinkesa sésa maandárai Yútaa-kwaasirai kentáási naaópa'a sáwí-mayai kwémayaiye.

²¹ kentáási amáámba kwégaesarai ó'on-ampar-amaamba kwéseye. maandáraimo séyan-amaamba íya kwaránaumpo Árómáani-kwaasiti amáamba kwaránaumne suwasá

²² sáwíva-kwaasi taúkúmaresa anónka'a símae iyésa sésa áraire suwasá kawáá-kwáási mindáraití unáánkwtóí tarátíyuwesa sésa kunánaandeí tínkamoro suwasá

²³ ávááraumai tínkamabaresa tavisímaesa ándáva'a avúsíyuwesa ándáva'o kárákwiron-kwaasiyavai sésa ontará'á kárákwimai mindárai kawé'á uwo suwaná

²⁴ avumpin-dáúmpá'á móavususyuwena tísamairai taaí umairéna aráápamarena ándáneí kárárumarowasarai méraaiye.

²⁵ mésarai no'wáán-avuntamba Pórowe Sáírásiye námúnaa kwésesarai Áánútuna imá kwésuyasa ándáva'o máyón-kwaasi ísówana

²⁶ avekáámá anóm-barima tówana naamayáámá karekó'a umágúwana amápar-ontama tigúwana ándáva'o máyón-kwaasi tiyayaampimpaken-andama kweyáárika'a ayúkúwasa

²⁷ ándá-naumpa'o kárákwirowai aúmá kwáyomba póna usásinena awánómba ontan-tigurówana usáawanena séna ándá-kwaasi kóuraawe-imayaa éna anón-kwaasigon-aaro inkaiséna kwená taánasatama mósá taúkéna kwenáúvimba agaiváindayavena úwana

²⁸ Póro awánéna anónka'a séna ima mirán-uwu. kesáámá amápata úwoiya máyaumne súwana

²⁹ ándá-naumpa'o kárákwirowai kwená kwaásiyavai séna oómbá kúra-simero súwasa kúrar-amuwana avekáán-umai ándá-naumpa'a iyúmba ayántámá kwétowana anóndaraima óye séna Póronte Sáírásinte tísamaivimba kumbaéna

³⁰ usásinena tí'maena máápa'a kumbéna séna nóra onaná sáwí'o umáimo máyaundavinkemba Áánútu kawer-ámpá'á mészinkaniyo súwasarai

³¹ mindárai sésarai Ísóigo Ísu Áánútumpakemba kunkáiwain-aaiyavai áraire sinaná ewé ená akúné sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye simámesarai

³² minkwáásiyómbá Ísóigon-ai simátímúyasa isésa

³³ mindó' wáán-avuntamba ándá-naumpa'o kárákwirowai tí'maena tirósáánumpar-avima kwésese umáiyuwena mitáwai kwesé kwená kwaásiye mono'-nómbá pékaawe.

³⁴ nómbá pé'maena Póronte Sáírásinte tí'maena kwená naaúmpa'a mátinkarena toómbá tímúwasarai kwénoyasa kwewé kwená akúné Ísun-aaiyavai áraire siráamba pósa tirumbá kawe'á umái méraawe.

³⁵ máyówasa usá aváyaavimba Árómáani-kawaa-kwaasi i-kwáási tí'márówasa ándá-naumpa'a kwésa sésa mindárai ayútinkénasarai kókaiyo suwaná

³⁶ ándá-naumpa'o kárákwirowai Pórontavai séna Árómáani-kawaa-kwaasi i-kwáási tí'marááwasa tésa sésa Póronte Sáírásinte ayútinkao sembá pókai ayútinkáanakai tímumbá kawe'á ínakai kokaiyo súwana

³⁷ Póro i-kwáásiyávái séna ima kawer-áimbá sésa kempímbá ima kwáyáin-aimba simái kunánaantamba sínkamesa ándáva'a avúsíyukaawe. Árómáani-kwaasiti aúváima tokáuyan-kwaasi úyambanivo sínkamomba uwóví'a ésa minámáámá káráyukaawe. ívé'a aúpá'á ayúsinkai-imayaa owakái ima mirá óyauye-imayaa ékai Árómáani-kawaa-kwaasi kesópa'a tésa ontá tayisúwéwakai kóyauye Póro súwasa

³⁸ i-kwáási isésa koyauwerésa Póron-ai tasimátimesa Árómáani-kwaasiti aúváí tokááin-kwaasiye simátímúwasa isésa táátavai ésa

³⁹ ándá-naumpa'a komésa sésa keinárai Árómáani-kwaasiti aúváima tokááyan-kwaasi óyata ima isareta úwoiya tínkankaunda mindá uwóvíta éta tínkankaumne sésa tí'maesa máápa'a kumésa aánoumai sésa kentáási naaópa'a tuwékai kokaiyo suwasarai

⁴⁰ Pórowe Sáírásiye ándáva'a tuwésarai Árítiyaana naaúmpa'a kuyasá Ísun-ai ísówai torupamáí máyówasarai miwítí imáyáa kawe'á umátinkesarai tiyuwésarai kurááiyé.

17

Tésárónaika-naopa'a komérayan-kwasai.

¹ Pórowe Sáírásiye kwésarai Ámpíporisi-naopa'a Ápóróniyaa-naopa'a kóyaatesarai Tésárónaika-naopa'a kuyaná mindáópa'a Yútaa-kwaasiti mono'-námá kwáyowana

² Póro úntemba Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwésunka'a mono'-náúmpá'á uména Áánútun-ai aúvái-kwandaavinken-aimba simátímumba monor-áimbó isáan-kanaara'a kaumbor'á simátimena

³ séna aúvái-kwandaavinkemba séna Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwéna usásinaniye siráimba mináínkóná ááimba avora'á simátimune. mináimbá Ísuntavesa siráawe Póro súwasa

⁴ isésa Yútaa-kwaasi évaka'a mináintávésa áraire sésa Póronte Sáírásinte tínaaemba kwarésa Kíríki-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaye sáwívar-inimba túwí'a kwáyon-ininte miráumai-sawiva-kwaasi kwakáawe.

⁵ kwárówasa Yútaa-kwaasi tuwánésa tímumbá sáwí'a úwasa sésa mináimbá kwaráavo sésa sáwí-kwaasi kavóná-kwaasi tirówasa torupamáí mésa áái'a tiyáné sésa imáyáa tímúwasa Yésónona naambá taúkúmaresa Póronte Sáírásinte tayáto'maeta amápa-kwaasi túranka'a aavintá maitinkánáisiye sésa tivakáá umbá

⁶ íma máyóyasa Yésónowe Ísun-ai isówai évakare tavisímaesa mindáópaken-kawaa-kwaasitopa'a mátinkesa anónka'a sésa Pórowe Sáírásíye sáwí-aimba kwémaresarai amápa'-marava'a kwétesarai ívé'a maankákwará'á kentáásí naaópa'a tamáyaaayana

⁷ Yésóno kwená naaúmpa'a matínkaraiye. Árómáani-aiva-kawaanakona amáámba karésa sésa kentáará'ó kárákwiraiwai Ísuman-íye kwésewe suwasá

⁸ amápa-kwaasiye kámááni-kawaa-kwaasiye isésa tirumbá sáwí'a úwasa áái'a tiyái-ímáyáá uwasá

⁹ kawáá-kwáásí Yésónompi kwimái évaka-kwaasiyavai sésa óntamba simíyata ayútínkáana'a ti'mátuwaaro suwasá óntamba tímúwasa ayútínkówasarai kurááiye.

Pérea-naopa'a kuráan-kwasai.

¹⁰ ayútínkówasarai kuyasá no'wááni'a únka'a Ísun-ai isówai Póronte Sáírásinte tínkamovo sésa ti'márówasarai Pérea-naopa'a kweemesarai kuyambá Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á umésarai Ísun-ai simátímúyasa

¹¹ minkwáásiyómbá íma Tésárónaika-kwaasiraamba ésa kawer-ímáyáá kwéesa Póron-ai kawé'a umái isésa aasiyaasi-táwai Áánútun-ai aúváí-kwandaavimba awánésa sésa Póro áraira kwési. kampará kwésiyo sésa aasiyaasi-táwai Áánútun-ai aúváí-kwandaavimba táámpamai awánomba

¹² Yútaa-kwaasi sáwívarawai Ísun-aiyavesa áraire suwasá Kíríki-inimba túwí'o kwáyon-inimba sáwíva'a Ísun-aiyavesa áraire suwasá Kíríki-kwaasi sáwívarawai Ísun-aiyavesa áraire suwasá

¹³ Póro Pérea-naopa'a Áánútun-ai kwésimatimiyemo sun-áimbá Yútaa-kwaasi Tésárónaikaavaken-kwaasi isésa Pérea-naopa'a tésa miwítí imáyáa tayavisimái suwasá isésa Póromba áwáá'a aeésa áái'a tiyamánkai-imayaa suwasá

¹⁴ avekáámbá Ísun-ai isówai Pórontavai inká móvo sésa uwi-nómpá'á kumuwo suwaná kumúwasarainivo Sáírásíye Tímótiye mindáópa'a úwoi máyóyasa

¹⁵ Póromba áí'maesa kumeémesa Áténesi-naopa'a móruna auwésa kuntuwerésa miwítí naaópa'a iyésa Sáírásinte Tímótinte usimátimesa sésa avekáán-umai kesópa'a kúmókaiyo Póro siyé usimátimakaawe.

Póro Áténesi-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro Áténesi-naopa'a kuména Sáírásinte Tímótinte kwétimu'marena awánómba mindáópaken-kwaasi sáwíva'a kampar-ísóí úmakaesa miwán-áwí'a mósá kwémarowana Póro tuwánéna arumbá umbái tówana

¹⁷ Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaiye usimátiména Áánútuna aséi-kwasai usimátiména aasiyaasi-táwai mindáókona marupá'á máyón-kwaasi Áánútun-ai simátíma'maena iyúwasa

¹⁸ Épíkúriyaan-ai isámai kuwáiyé Sítóikin-ai isámai kuwáiyé Póronopa'a tésa kwesimán-kwesiman-esa évakarawai sésa aaiyé símaena nááin-kwaasi nóine kwésiyo suwasá évakarawai sésa ó'om-bapaken-isoigontavena kwésiye sumbá Póro Ísun-ai séna pukáimpinkemba usásinkaiye simátímakaintavesa mináimbá suwasá

¹⁹ Póromba áí'maesa kawáá-kwáásímó torupamáí mésamo évakar-aimbo simáímo kawer-un-áyámpá'á áwí'a Áríópagasi-ayampa'a Póromba áí'maesa máankesa sésa aúná-aimbo kwésimatiménda-aimba simásímínata isáano.

²⁰ kesáá mináíntá isáúnda mináínkó á'oran-ivo ókwara'a mináínkóná ááimba simásímínata isáano sésa

²¹ Áténesi-naopaken-kwaasiye ó'om-bapaken-kwaasi mindáópa'a tamáyón-kwaasiye aasiyaasi-táwai torupamáí mésa aúná-aine su'mai kwésewe. mindáyavesa mináínkóná ááimba simásímínata isáano siráawe.

²² suwaná Póro usásinena Áríópagasiva'a torupamáí máyón-kwaasiyavena séna Áténesi-naopaken-kwaasi isáaro. monotávé'o asiramáímo máyáawai á'a tuwánaraumne.

²³ kentí naaópa'a kwénaae'a tuwánáúna'a évaka-tantaa'a úmake'a miwán-áwí'a mósá kwémaraamba tuwánaraumne. óntan-taareira'a aúváíma agaimaréna séna íma awánáúnda-isoigontavai maanóntán-táaréímá úmakaumne agaimaréna siráimba úwa'a awánaraumne. minísóígómbá íma awánaan-isoigon-ai simátímune.

²⁴ kwemá kwiyómba maramá mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena amápa-tantaaka'a kárákwirena íma kwaási úmakaan-daumpa'a méraiye.

²⁵ kweyáama kwaásimo máyáawaina ááinkoma póna táama kwétiména amápa-kwaasira'a kárákwiyena kwempímbá ímo ááimo ánkariwaima póna íma kwaási kwembá áwa'naa owáímán-íye.

²⁶ Áánútu aiva'á moórá-kwaasi úmakowasa kwempínkémhá ó'on-o'on-kwaasi sáwíva'a paáruresa amápa'-marava'a kóyáwé uráawe. Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa'-marama taaín-timena amápa-kwaasiti kanaamá makáíye.

²⁷ kembá sivakáá-umai suwánaigwae séna Áánútu mirá uráíye. kwemá íma némpa'a máyáivo egwaa'á máyáimba póta awánanaundayaawe.

²⁸ moóráwái séna kwemá máyáísata póta kesáámá máyaumne siráíye. keinárawapinkemba moóráwái agaimaréna séna árai'a kwená iyámpóíya úne agaimaréna siráíye.

²⁹ Áánútuna iyámpóíya póta kwaásimo kentí imáyáavinkembo óntambo úmaken-tantaatavetaamo éta kesivowéyá íma sénaumne.

³⁰ ááemo miwímó mésamo sáwí'o umbá Áánútu miwíyávéna íma sáwívar-aimba siráivo ivé'a amápa'-mapaken-kwaasiyavena séna sáwí-amba tuwé'a kesópa'a teró Áánútu kwésíye.

³¹ kwená imáyáavinkemba amápa-kwaasi aavimbá maitinkánín-kanaama tíniye. aavimbó maisinkánín-kwaasiya á'a usásinankaraiye. pukáimpinkemba usásinankaraimba pósa árai'a kwemá aavimbá maisinkáníntaniye sénááowe Póro siráíye.

³² pukáimpinkemba usásinankaraiyemo sumba isésa évakarawai aká'áamba suwasá évakarawai sésa moórá-tawaimo índa simásímínata ísáano suwaná

³³ Póro tiyuwéna kóúwasa

³⁴ évakarawai kwenánaemba kwa'maésa kwésa kwenáái isésa Ísun-aaiyavesa áraire sumbá miwíwínkémhá moóráwái áwí'a Táyónisi kwemá Áríópagasi kánísórona'a úwana moórá-ininko áwí'a Tamarísiye minkáé'nárai umái évakarawaiwi kwimái Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

18

Póro Kórínti-naopa'a komérain-kwasai.

¹ Póro Áténisi-naopa'a simátímatuwena tiyuwéna Kórínti-naopa'a komáyowana

² moóráwái Yútaa-kwaasigo áwí'a Ákwíra máyowana kwembá anówa Pontasi-márává'á ména maránkarowana ména anón-éna Ítári-marava'a Árómáa-naopa'a koména awainínkó áwí'a Párisírae máyóyana mimbárává'á kárákwiron-kawaa-kwaasigo áwí'a Kórótíyasa Yútaa-kwaasi áwáá'a t'í'mai Árómáa-naopakemba t'ímátuwowasa kuwasarái Ákwírae Párisírae Kórínti-naopa'a komáyoyana Póro mindáraitopa'a kwéna

³ kwená moórá-mayai-kwaasitopa'a póna mindáraise koména ampanta-námbá kwéesaya óntamba kwémaesaya

⁴ Yútaa-kwaasimo monor-áimbó kwéison-kanaamo túntemba Póro Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye Kíríki-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tígwáe séna Ísun-aai simátíma'maena iráíye.

⁵ kwésimatimunka'a Sáiráíye Tímótiye Másétóniyaa-marava'a tuwésarai Kórínti-naopa'a kúmúyana Póro aasiyaai-táwai kawer-áimbá simátíma'maena kwéiyena Yútaa-kwaasiyavena séna Áánútumo usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya amu'maráúndawaiya kwemá Ísuman-íye súwasa

⁶ kwenáái araisésa sáwí-aimba simánkówana kwená unáánkwtóirakemba kankambá apivíyéna séna Áánútumo sáwí'o umáímo máyáampinkembo kawer-ámpá'ó ímo métinkanimba kentí ááinko ína'a sáwí'a ónááowe. kemá íma sáwí'a umátinkaumpo keyáárika'a sáwí'a ontávé'a tiyuwé'a ó'onkaa-kwaasiva'a kosimátíma'mae'a kónaumne Póro simásuwena

⁷ tiyuwéna moórá-kwaasigona naaúmpa'a komáyowana mindáúmpákén-kwáásigó áwí'a Tísíyasi Yásási kwemá ó'onkaa-kwaasigo éna Áánútuna imáyáa mósá marówai úwana kwená naambá Yútaa-kwaasiti mono'-nánkóná egwaa'á kwáyowana Póro mindáúmpá'á koména kawer-áimbá kosimátíma'maena iyúwana

⁸ moóráwái áwí'a Kárisipasi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-kwáásigó Ísóigon-aaiyavena áraire súwasa kwená akúnkwárá'á áraire kwésuwasa Kórínti-naopaken-kwaasi sáwívarawai Póron-aai isésa Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa mono'-nómbá pékaawe.

⁹⁻¹⁰ nombá pérówana moórá-no'waamba Póro kaainkáámbá awánówana Ísóigo séna íma áá'a kaíno. kemá esé ménaunda po íma ivátuwe kesáái úwoi simátíma'mae kwaaó. mindáópakemba sáwívarawai kesáái isésa kesí kwaási-i'a ónááomba pósa íma sáwí'a umánkanaaowe Ísóigo súwana

11 Póro mindáópa'a moórá-i umái ava'moraé-kwiyomba ména Áánútun-aaí simátima'maena iráíye.

12 simátimuwana Árómaani-kamaani-kwaasi áwí'a Káriyomba ai'marówana Kíriki-kwaasiti maravá'á kogarákwironka'a Yútaa-kwaasi Póromba tátoresá áí'maesa Káriyonopa'a máankesa

13 sésa maankwáásigó évakar-aimba kwésimatimena Áánútumpa'o iyónááon-amba moórá-ankwara'a kwéagaraatinkaiye. mináínkó kentáásí ámáámba kwéaraaisiye suwaná

14 Póro sénáe súwana Káriyo Yútaa-kwaasiyavena séna minkwáásigó kámááni-kwaasi tááimo sáwí'o énamo sáwí-mayaimo mairáinkakai kentáái ivé'a kawé'a umái isáúsina.

15 ániyo kentí ááine kentúwíre kentí ámááne su'maiyave'a tásisaa ontávé'a ivátuwe'a keyáárika'a mináímá másimai kawé'a oró. ke ima mirán-áimbá isánaumne séna

16 aaimó síi-náúmpákémbá ti'mátuwowasa

17 moóráwái áwí'a Sósénisi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-kwáásigómbá tátokesa aaimó isón-dankona egwaa'á inkámúwana Káriyo mindáyavaimo ímo imáyáamo úmba ivátukaiye.

Póro Ántiokuva'a ókwara'a kuráin-kwasai.

18 Póro Kórinti-naopa'a ayáátááka'a Ísun-aaí isówaiye ména tiyuwéna séna Párisiraante Ákwiraante tí'maena Síriyaa-marava'a kónáe séna Sénkíríyaa-naopa'a kumbéna Áánútuntavena árair-aimba séna a'nóntáú amápa'a káráyuwena mindárai tí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesaya kweémesaya

19 Évésasi-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá marapá'á kunásávesaya Póro Párisiraante Ákwiraante minká tiyuwéna Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména aaí kwesimá kweiman-uwasa

20 miwí sésa ayáátááka'a keséya méniyone suwaná ímaniye simásuwena

21 kwéna séna Áánútumo owé sénamo si'maráína'o é'a koyauweránaumne séna nompí-sípí táto'mai usáatena Évésasi-naopa'a tuwéna kweémena

22 Sisáriyaa-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá marapá'á kunásávena kunkéna Yérúsaremuva'a marapá'á iyéna Ísóigona kwaásiyavena kawer-áimbá simátimatuwena Síriyaa-marava'a Ántioku-naopa'a koména

23 évaka'-no'waamba kwaitinkéna tiyuwéna Kárésíyaa-ayampa'a Vírísíyaa-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena Ísun-aaí isówaiyavena simátima'maena iyúwasa asiramái méraawe.

moóráwái áwí'a Ápórosina kwaasái.

24 moóráwái Yútaa-kwaasi áwí'a Ápórosi éna kwemá Arekesándiyaavaken-kwaasi Évésasi-naopa'a tamérai. kwemá Áánútun-aaí kawé'a umái kwéisená aúvái-kwandaavinken-aimba kawé'a umái simátima'maena iyúwana

25 moóráwái Ísóigona aampa'á kwégun-aimba simámakowana aamoí éna asiramái simátimena Ísun-aaí arupí umái simátima'maena iyéna Yóni nombó pétinkon-aíne su'mai iséna Ísuna kwaási nombó kwévetinkon-aimba íma isómbe

26 Évésasi-naopa'a taména Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á asiramái simátímúwasarai Párisirae Ákwírae isésarai áí'maesarai kentí naaúmpa'a máankesarai Áánútuna aampa'á kwégun-aimba amápar-aimba kawé'a umái simámakaaíye.

27 simámuyana Ápórosi iséna séna Ákáyaa-marava'a kónáe súwasa Évésasi-naopaken-kwaasi Ísun-aaí isówai áwa'naa ónaumne sésa aúvái'ma agaimái áménaya Ísun-aaí isááwái Ákáyaa-marava'a máyáawái mátimínasa kawé'a umánkáaro suwaná mináúvái maimaéna kweémena kúmba Áánútu úwoi áwa'naa úwana Ísuna aampa'á kuwái túwa'naa éna

28 avora'á Yútaa-kwaasiye aaí kwesimá kwesiman-éna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba simátimena séna Áánútumo usásinankaiwaimba kwéamu'maraundawaiya kwemá Ísuman-íye súmba kwenááigo miwí tááigomba usáyáaitowana miráumai Ísuna aampa'ó kuwái túwa'naa uráíye.

19

Póro Évésasi-naopa'a kuráin-kwasai.

1 Ápórosi Kórinti-naopa'a máyowana Póro avumpim-báravá'á kweémena Évésasi-naopa'a kúmba Ísuna aampa'ó kun-kwáásí máyówana

² Póro tuwánéna tísaa ena séna Ísun-aaiyave'a áraire siráan-kanaa ára Áánútun-amankoma kentirumpimbá kumbéraiyo súwasa miwí sésa ímaniye. Áánútun-amankon-aaiya iya isaraumne suwaná

³ Póro séna nóran-aaina kwésesa nombá pétinkaraao súwasa miwí sésa Yóni simátimakin-aimba kwésimasimesaya nombá pésinkaraawe suwaná

⁴ Póro séna Yóni séna sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a Áánútumpa'a teró súwasa mirá uwaná nombá pétinkena séna moóráwai kesínaemba tíniwain-aaiyavai áraire sé'a kwesé aráápamai máéro Yóni siráiyi. miwántávéna Ísuwe siráiyi Póro súwasa

⁵ miwí isésa Ísóigo Ísuntavesa ísámái nombá pérówana

⁶ Póro tine'á ayáámba tátorowana Áánútun-amanko miwívimbá anómba umátinkowasa ó'on-o'on-kwaasi táávinkemba kwésesa Áánútun-ai simátimesa

⁷ sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mirá uráawe.

⁸ mirá uwaná Póro miwí sé ména kaumbo-kwiyónká'á Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á kwéiyena Áánútu kwená kwaási kwégawaa-in-aimba asiramái simátíma'maena iyúwasa

⁹ évakarawai tirunté marésa mináíntávésa íma áraire sésa amáparawai túranka'a Ísóigona aantavésa simái sáwí'a uwaná Póro tiyuwéna Ísuna aampa'ó kun-kwáási tí'maena moóráwai áwí'a Tíránasi ira-námbá úmakon-daumpa'a mói tínkarena aasiyaasi-táwai Ísóigon-ai simátíma'maena kwéiyena

¹⁰ kaer-í maisuwówasa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ésiyaa-marava'a máyón-kwaasi amápa'a Ísóigon-ai isaraawe.

Síva áánimbaati kwaasái.

¹¹ Ísóigon-ai ísówana Áánútu Póromba asirayámbá amúwana ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa

¹² évaka-kwaasiyomba ampantanéi Póro ane'á to'maésa kentí kwaásimo tí'ó úwai tine'á máyo'marowasa asówawasa kentí kwaási tirumpimbá taraváá-kwámbá máyowasa mirá máumatinkowana taraváá-kwámbá kóuwasa

¹³ évaka'-Yútaa-kwaasi kwénaesa kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'maesa kwégwesa taraváá-kwántávésa sésa asiramái séta Ísu áwíka'a Póro kwésin-awíka'a kóroya kwésune suwaná

¹⁴ moóráwai áwí'a Síva Yútaa-mono-kawaa-kwaasigo áánimbaa'a avakaeté mésa pósa mirám-báyái máyówana

¹⁵ taraváá-kwánkó simátimena séna kemá Ísumba awáné'a Póromba awáné'a kwéumpo kemá nááwiya'o simásuwowana

¹⁶ taraváá-kwánkó arumpimbá máyon-kwaasigo tínkamuwana naae kwégumuwana unáánkwtóí tarátiyuwena minávákáété-kwáási usáyaatena tuwéntáiyuwowasa unáánkwtóí-iyaaimba máápa'a kúmúwasa

¹⁷ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amápa'a Évésasi-naopaken-kwaasi mináímbá isésa táátavai ésa Ísóigo Ísu áwí'a mósá makáawe.

¹⁸ sáwívarawai máyónká'a Ísun-aaiyavesa áraire suwái tésa kwaási túranka'a paárésa sésa sáwí'a uráumne sésa

¹⁹ miwívinkémbá pukaa'ó agayáán-kwaasi miwítí aúvái-kwandaai tamairésa pukaa'ó agáyón-aimba kwáyontavesa tamaimái iravimbá agaisuwésa mináúvái-kwándáámó meéyán-uraamba sáwíva-kwaasi aiyayaamba naikamáiyavai minóntánkó áwí'a 50,000 kina tuwésa

²⁰ mirá anón-tantaa'a umbá pósa Ísóigon-ai asiramái simátíma'maesa kuwasá sáwívarawai mináíntávésa áraire siráawe.

Évésasiva'a anónkar-anonka'a siráan-kwasai.

²¹ mirá uwaná Póro séna Másétóniyaa-marava'a Ákáyaa-marava'a kwénae'a Ísóigon-ai simátíma'mae'a naaónáe séna minkákémbá Yérúsaremuva'a kuré'a Árómaa-naopa'a kónaumne séna

²² Timótinte Érásátasinte áwa'naa í-kwáásirái tí'marówasarai Másétóniyaa-marava'a kuyaná Ésiyaa-marava'a kweyáá méraiye.

²³ máyowasa minkánáá Évésasi-naopaken-kwaasi Ísóigona aampa'ó kuwáiyávésa tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópakemba anónkar-anonka'a suwaná

²⁴ moóráwai áwí'a Témítiyasi minkwáásigó óntandei úmakena miwítí kampar-ísóigóná kíto'-mono'-nane séna minkámpár-ísóí-ínínkó áwí'a Átémisiye sésa kwená mayái-kwáásiyómbá úmakowasa sáwíva-kwaasi óntamba mágwétimesa minkámpár-ísóigóná naambá kwémeyan-uwana

²⁵ Témítiyasi mimbórá-máyái kwémayon-kwaasi tááyowasa tayorupowaná simátimena séna kentáási anón-ontamba mimbáyáírákéntá kwémayaumne.

²⁶ ánívo Póro séna kwaásimo úmáráamba kampar-ísóígómbá kwéumaraawemo sin-áimbá Ésiyaa-marava'a Évésasi-naopaken-kwaasiye ó'on-o'on-daopaken-kwaasiye isésa áraire kwésewe. kemá Póron-aaí á'a isaraawe.

²⁷ Póron-aaiyo kentáási mayáímó sáwí'o índayavena kwéiye. íma miráwé su'mai ínivo Ésiyaa-maravaken-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye kentáási isóí-ininko áwí'a Átémisi mósá kwémaraamba Póron-aaiyo Átémisina mono'-námbá úwoisankaamba simái umásukaimba póna kwenáwí'a kumíniye siráíye.

²⁸ súwasa mináimbá isésa tirumbá sáwí'a úwasa aaisambá sésa anónkar-anonka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáási Átémisi áwí'a anómba kwéiye sésa

²⁹ ayamáí suwasá mindáópa'a tésa anónkar-anonka'a kwésesa Pórowe kwénaauyan-kwaasi Másétóniyaavaken-kwaasirai moóráwái áwí'a Káyási uwaná moóráwái áwí'a Árisítakasi mindárai tavisímaesa torupamáí máyópa'a mátínkówana

³⁰ Póro amápa-kwaasi torupepá'á iyónáe súwasa Ísuna aampa'ó kuwáí íma kwaaó sésa tátorowasa

³¹ mimbárávákén-ánón-kwáási évakarawai Pórona kwaasi pósa aai tuwésa sáwíva-kwaasi torupepá'á íma iyuwó Pórontavesa siráawe.

³² suwasá torupon-kwáásiyómbá sáwívar-imayaa uwaná miwítí imáyáa sáwí'a úwasa évakarawai ó'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá évakarawai sésa nóin-aintavaiye sétaawa tayoruparáumno-imayaa uwasá

³³ Yútaa-kwaasi miwítí avumpinkémbá moóráwái áwí'a Arekesándaamba túranka'a máánkarowasa évakarawai anónka'a sésa emá aai siyó suwaná miwí táái karánáe séna ayáámba mósá tuwówasa

³⁴ awánomba Yútaa-kwaasi úntavesa mimbórá-áimbá ayáátááka'a tavisimái anónka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáási Átémisi áwí'a anómba kwéiye siráawe.

³⁵ anónka'a kwésuwana mindáópaken-anon-kwaasigo aúváímo agayóndako tiyorái-ímáyáa éna séna Évésasi-kwaasiyono. amáparawaiya awánáúnda Átémisina mono'-námbá kwégawaa-eta ó'oran-ontamba kwíyómpakemba marapá'á kunkáin-ontamba kwégawaa-une.

³⁶ mináimbá íma kanaán-umai karánááovo amápa'a aaiseré'a mé'a íma sáwí'a oró.

³⁷ mindárai mono'-náúmpákémbá íma umóyámbá ésarai kentáási isóí-inintavai íma simái sáwí'a uráaya'anivo úwoi tí'mae'a maanká'á tiráawe.

³⁸ Témítiyasiye kwená mayái-kwáásiyé aai simátinkanae sésamo ésa aaimó simátinkai-kanaa úwoi kwáyáíye. anón-kwaasi máyáamba pósa aai simái kawé'á umátinkanaaowe.

³⁹ ánívo keinárawa'o ó'on-aimbo kwáyáina'o é'a amápa-kwaasimo torupamáímo máyáampimba simái kawé'á umásuwanaaowe.

⁴⁰ kesáámó aaivintáámó ménaundaya ívé'o áái'o tiyéta Árómáani-kamaani-kwaasi tésumo tasisaa esayamo nóinkaken-aira tiyááomo siyata kesáámó sénaunda-ainta íma kwáyáíye.

⁴¹ aúváímo agayón-kwaasigo simásuwena torupamáímo máyón-kwaasi tí'mátuwowasa kóuraawe.

20

Póro Másétóniyaa-maravare Kíríki-maravare kwénaaun-kwasai.

¹ miwí táái ánásowana Póro Ísuna aampa'á kun-kwáási tááyowasa tuwaná miwítí imáyáa simái kawé'á umátinkena séna Ísun-aaiye su'mai maimái tirumpimbá kawé'á oró séna ánívo méwaro séna tiyuwéna Másétóniyaa-marava'a kweémena

² mivá'á naaó'-nao'a kwénaaena Ísuna aampa'á kun-kwáásiyávéna ávááraumai simátíma'maena kwénaauwasa tirumbá kawé'á úwana tiyuwéna Kíríki-marava'a kweémena

³ koména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna nompí-sípívimbá Síríyaa-marava'a kónáe séna úwasa Yútaa-kwaasi kwená amááyu-aimba sumbá iséna ivátuwena Másétóniyaa-marava'a marapá'á kónaumne súwasa

⁴ maaráumai-kwaasi moóráwái Pérea-naopakewai Pírasi ááninko áwí'a Sópata úwana Tésárónaikaa-naopakendarai túwí'a Árisítakasiye Sékandaawe uyaná Tépi-naopakewai áwí'a Káyási úwasarai Ésiyaa-maravakendarai túwí'a Tikíkásaawe Tóvimasiye uyaná Tímóti úwasa umái Pórowe kwésa

⁵ aiva'á Tárósi-naopa'a komésa kentáásimu'a makówata

⁶ Yútaa-kwaasimo ímo întóráin-tantaakwara-pereti úwoi-peretimo kwéagayon-kanaama ánásonka'a Viripai-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáateta kweémeta éva'aaseino'waamba mindómpí-sípívimbá kógwaeta Táróasi-naopa'a marapá'á kunásáveta aiva'ó komésamo kentáásimu'o makón-kwaasiyeya kométa moórá-sontaaya méraumne.

Yútkásaamba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

⁷ sontaará'á Ísuntaveta ísámai toómbá nêta aráá-tomba naandayávêta torupamáí máyaawananya Póro aaváyaa kónáe séna simátíma'maena no'wáán-avuntamba iyumba

⁸ ávúmayaatanaan-daumpa'a méta sáwívar-omba kúra'maketa máyaawananya

⁹ moóráwai ívé-kwaasigo áwí'a Yútkása naan-aváápímbá umáyowana Póro Ísun-aaí simátíma'maena kwéiyuwana Yútkásaamba áúgávaa'a úwana kwaeguréna memínkákémbá toká'maena marapá'á kuntuvamúwasa marapá'á kunkésa kunawánomba pukúwasa uwaná

¹⁰ Póro kuména kunkivairena taparéna awánéna séna íma imáyáa oró. pukéna kusúvarena umái máyáíye simátimena

¹¹ mindáúmpá'á iyéna Ísuntavena ísámai toómbá topámbai tímúwasa nowaná Póro simátíma'maena kwéiyuwana mói irataró'a tiyuwéna kúwasa

¹² puwúwanamo usásinankon-kwaasigomba áí'maesa kwená naaúmpa'a máankesa tirumbá kawé'á úwasa méraawe.

Póro Máiritasi-naopa'a kuráin-kwasai.

¹³ máyowana Póro simásimenaya séna keinárawa'a nompí-sípívimbá Ásoso-naopa'a kwégwiya'a kemá marapá'á kweéme'a Ásoso-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáate'a kónaumne súwata aiva'á kunkéta nompí-sípí táto'mai usáateta kweémeta Ásoso-naopa'a kówánanaya

¹⁴ Póro marapá'á kweéména Ásoso-naopa'a kuréna nompí-sípí táto'mai usáatowata kweémeta Mítírini-naopa'a kógwaeta

¹⁵ irataró'a kweéméta Káyoso-marava'a kóyaaitaawananya enówata kógwaeta usá aaváyaaivimba kweéméta Sémóso-marava'a kóyaaitaawananya enówata kógwaeta usá aaváyaaivimba kweéméta Máiritasi-naopa'a kówánanaya

¹⁶ toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáá sáwiyanka'a tíniye kwéuwana Póro séna avekáámbá Yérúsaremu-naopa'a kuré'a mintánómbá komandánáe séna nompí-sípívimbá Évésasi-naopa'a kóyaaitaundapo Ésiyaa-marava'a íma ayáátáák'a ménaumne súwata Máiritasi-naopata kuráumne.

Póro Évésasivaken-kwaasiyavai méwaro siráin-kwasai.

¹⁷ Máiritasi-naopata kówánanaya Póro moóráwaimba ai'marówana Évésasi-naopa'a kweéména Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiyavena kosimátimena séna Póro kwétaayaivo teró siráíye súwasa

¹⁸ tuwaná simátimena séna kesáái ísáaro. kesí aiva-táwai Ésiyaa-marava'a kesé komé'a kemó ówánda suwánaraawe.

¹⁹ Yútaa-kwaasi sínkamiyanesa kwésuwana sirunkó umbái kwétowa'a íma imáyáa é'a Ísóigona kwayó'ná'á úne sé'a kwenáísamaivimba mé'a kwená mayái mairáumne.

²⁰ íma aúpá'á tuwé'a amápar-aimba úwoi simátíme'a kembó túwa'naa íi-áimbá torupamáí máyáampine kentí naaúmpare simátíma'mae'a íranda á'a ísaraawe.

²¹ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye áváraumai simátíme'a sé'a sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a Ísóigo Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwesé aráápamái máéro simátíma'mae'a íráumne.

²² ánivo Áánútun-amanko Yérúsaremuva'a kwaaó simásímakaimba pó'a mirá ónaumne. kesine'ó páárinintavai íma ísáúnda úwoi kwégune.

²³ amápa'-naopa'o kúnda Áánútun-amanko asiramái simásiména séna umbai-yántáá'á umánkesa ándáva'a máánkanaaowe simásímimba mindáwe su'mai ísaraumne.

²⁴ sínkamiya'o puwónaundara'a íma kárákwiyonaunda pó'a Ísóigo Ísu símakaim-bayai maimái ánásanaumne. Áánútu úwoi kwésuwa'naa-i-aimba ásíi-kwasai simátíma'mae'o kwéiyunda-mayai maimái ánásanaumne.

²⁵ mimbáyái mairáunda keinárawapimba kwénaae'a Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátímakaunda pó'a naaémbo é'a kembó ímo suwánáiyamba ken-ísaraumne.

²⁶⁻²⁷ íma inkaiséwánda Áánútun-aaí amápar-aimba simátímakaunda pósa keinárawapinkembo évakarawaimo kesááimo ímo ísésamo Áánútumpa'o ímo tésamo

ombá íma kesí ááinkoman-ivo kentí ááinko ína'a mirá ónááontave'a mináimbá ívé'a asiramái kwésimatimune.

²⁸ Áánútu ááninkomba ai'marówana kuména kumpuwéna kwená naenéí meéyán-umásukaimba Ísóigona kwaásin-ovo kárákwiyoro. Áánútun-amanko kembá usásintinkaraivo kentúrakwara Ísóigona kwaásirakwara'a kawé'á umái kárákwiyoro. sipisípira'o kárákwiyonten-umai kárákwiyoro.

²⁹ áwáávitemo índá-iyamba téna sipisípi tavamáimo kwáráintemba kemá kónasa kwaási tésa tasáwí'a ónááowe.

³⁰ moórá-kanaa tínasa keinárawapinkemba évakarawai usásinesa Ísuna aampa'á kon-kwáásítí imáyáa tavisénáe sésa kampar-áimbá síyasa évakarawai áraire sésa kwaránááowe.

³¹ mindáyave'a kárákwimai kawé'á oró. kaumbo-í kwéte'a moórá-morawaimba sirumbá kwématinke'a aaváyaavimba enónka'a no'wáámba aasiyaasí simátinkámae'a íraumne. mináántávé'a imáyáa umái kawé'á oró.

³² kawé'á iyana Áánútu kárákwitinkamae iyína'a máero. kwenááigo asiramátinkaniye. kwená kwaásimo kawé'ó kwématinkaintemba kenkwará'á kawé'á umátinkaniye.

³³ óntantavai unáánkwtóiyavai á'owiti náaindaantavai íma súran-anda kwéune.

³⁴ mayáímá kwémae'a minóntándéí ímo makáunda-yantaa'a mégwémae'a kembó súwa'naa on-kwáásítí toombá unáánkwtóí kwémaitime'a kwéune. mirámó ówánda á'a suwánaraawe.

³⁵ asirayám-báyáímó mayááwánda suwánaraamba pó'a mirá kwé'e'a pasusimáimo máyáan-kwaasi túwa'naa ónááowe. Ísóigo Ísu siráin-aimba imáyáa oró. kwemá séna kwémayaawai tirunkó kawé'á kwéimbanivo kwétimatuwaawai tirunkó kaweté kwéiye Ísu siráin-aimba Póro siráiyé.

³⁶ Póro simásuwena kivairena minánón-kwáásiyé Ísóigompa'a námúnaa simásuwowasa

³⁷ amáparawai ávááran-ivi'a kwétesa Póromba tayaparésa paruvará umánkesa uwaná

³⁸ Póro séna naaémbó é'a íma suwánanaaowe siráin-aintavai tirumbá umbái kwétowasa nompí-sípívimbá mórúna áúkaawe.

21

Póro Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

¹ mórúna aúwówata minkwáásiyávéta méwaro séta tiyuwéta nompí-sípívimbá usáateta arupí umái kweémeta Kóso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta kógwaeta usá aaváyaavinkaamba Áróso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta Pátaraa-naopa'a kuréta marapá'á ásáveta

² awánaawandaya Vínísiyaa-marava'a kwíní-nompí-sipi kwáyowata mimpímbá usáateta kweémeta

³ Sáiparasi-marama siyáánepa'a kwáyowata kóyaaiteta kweémeta Síriyaa-marava'a kówánda Táyaa-naopa'a náaindaamba mógwéyuwawata marapá'á ásávaawanasaya

⁴ Ísuna aampa'á kuwái máyówata tuwánéta moórá-sontaa miwísé máyaawanasaya sésa Áánútun-amanko simátimakain-aimba Pórontavesa simámesa sésa inkámóvo Yérúsaremuva'a íma kwaáo simáma'maesa íyúwata

⁵ miwísé máyaawanda-kanaa ánásowata mindáoopa'a tuwéta kówanasaya minkwáásiyómbá miwítí aarai-iyámpóise sí'maesaya naambáru'a tuwésa uwi-nómpá'á kúmúwata kivaireta Áánútumpa'a námúnaa simásuweta ówánasaya

⁶ kentááyávésa ániwo koró suwatá miwiyávéta ániwo méwataao simásuweta nompí-sípívimbá usáataawanasaya miwí kuntuwerésa miwítí naaópa'a íraawe.

⁷ miwítí naaópa'a íyúwata nompí-sípívimbá Táyaa-naopata tuwéta Tóremesi-naopata marapá'á ásáveta Ísun-ai ísówai tuwánéta siyáánta kwétimeta moórá-no'waamba miwísé kwaéta

⁸ usásineta marapá'á kweémeta Sísiyaa-naopa'a kówánda ááema aantá-kwaasi avakaeté-kwaasira'a Ísuna mayái timakowaivinkemba moóráwai áwí'a Vírípina naaúmpata umáyaawananya kwemá Ísun-ai kwésimatimuwai máyowasa

⁹ ayáámúmbaa'a éiyaimba mésa íma kwaai mairésa úwoi mésa Áánútun-ai kwésimatimesa tivowáe máyówata

¹⁰ évaka'-no'waamba mindáúmpátá kwégwaewananaya moóráwai Áánútun-ai kwésimatimuwai áwí'a Ákápaasi Yútiyaa-maravakemba

¹¹ kuména Póro ámúr-anda kumbairéna kwenaisamai ayáánka'a asááumai umásítai'a umái agaráárankena séna Áánútun-amanko séna maanámur-ándáo avowámó

Yérúsaremuva' o iyínasamo ésa Yútaa-kwaasi táto'mai miráumai asááumaresa áí'maesa ó'onkaa-kwaasi mátimenaaoewe Áánútun-amanko siráiyi Ákápáasi kusúwata

¹² iséta keséya máyón-kwaasiye Pórontaveta séta Yérúsaremuva'a íma iyuwó asiramái séwánanaya

¹³ Póro séna nóintavai ivi'á kwétera kaer-ímáyáá kwéumasinkaawana kesirunkó umbái kwétaiyo. Yérúsaremuva' o iyónasamo kembó tátoranaaomba íma sáá'a kwégaiye. Ísóigona Ísun-aaí simátimudayavaimo sínkamonaesamo sésa úwo sínkamonaaoewe Póro súwata

¹⁴ kwenááiyá íma kanaán-umaiya araisénaumne séta ivátuweta séta Ísóigona imáyáara'a mirá ónááowe siráundayaawe.

¹⁵ mirá simásuweta évaka'-no'waamba miwisé kwaéta kentáási náaindaamba to'mayaa úmaeta mindáópaka'a tuwéta Yérúsaremuva'a iyówánasaya

¹⁶ Sísáriyaavaken-kwaasi Ísuna aampa'á kuwái évaka'a keséya Yérúsaremuva'a iyésa moórawai áwí'a Nésonona naaúmpata móisinkowana minkwáásigó Sáiparasi-maravaken-kwaasi ayáátáaka'a Ísuna aampa'á kwéguwai séna kesí naaúmpa'a ménaaoewe súwasa kwená naaúmpata móisinkaraawe.

Póroe Yémésiye aai simátimakaayan-kwasai.

¹⁷ móisinkesaya kentí naaópaka'a kúmúwata Yérúsaremuva'a umáyaawanasaya Ísun-aaí ísówai aamoí kwéumpinkemba sirówata

¹⁸ ugwaéwándaya usá aaváyaavimba Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi Yémési toru-pamatinkowasa máyópata Póro sí'maenaya kúwata komáyaawananaya

¹⁹ Póro ayáámba tíma'mai parubará éna séna Áánútu ámakaim-bayaimo ó'onkaa-kwaasivimbo mairáin-aimba amápar-aimba simátimuwasa

²⁰ isésa Áánútu áwí'a mósa marésa Pórontavesa sésa kentáási kwaásiyo. sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésesa Mósesina amáámba íma tuwésa asiramái isésa méraamba á'a ísaraane.

²¹ évakarawai miwíyávái sésa Póro ó'onkaa-kwaasiti naaó'-nao'a kwénaena Yútaa-kwaasi mindáópaka'a máyáan-kwaasiyavai simátimena séna Mósesina amáámba ivátuwe'a kentí iyámpói túra'a íma kárámai araa'éna umátinke'a Yútaa-kwaasiti aambá íma kwáráaro Póro kwésiye sewasá isésa

²² emó tiráanda-aimba isésa áwáá'a kwésevo

²³ simáméndantenta uwó. maanká'á éiyain-kwaasi mésa Áánútumpa'a árair-aimba símakaamba po

²⁴ egwára'á mirán-uwó. Yútaa-kwaasiti amáámba ísámai kawé'ó íi-yántáá'a e minéiyáin-kwáásiti póí'o meéyán-umátiyuwe mono-káwáá-kwáási tímé miwisé a'nóntáu kárayuwenasa awánésa Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire sewái sésa emá Mósesina amáámba isé máyanasa entávái kampar-ámbá simánkaraawe seró.

²⁵ ánivo ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire siráawaiyaveta ááema moórá-aimba séta agaimaréta séta kampar-ísóigóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpói íma naaró. naaemá íma naaró. póimo tuvúnewana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpói íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. ááema mináímbá agaimaréta tukáundayaawe suwaná Póro iséna

²⁶ usá aaváyaavimba minkwáási tí'maena Yútaa-kwaasiti amáámba ísámai kawé'ó íi-yántáá'a usá umásuwena Póro anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono-káwáá-kwáásiyávéna séna avakaeté-no'waamba maisuwéta Yútaa-kwaasiti amáámba ísámai kawé'ó íi-yántáá'a umái ánásasuweta moórá-morawai póí'a úmaeta Áánútunka'a máamenaundayaaniye simátimakaiye.

anóm-bono'-naumpa'a Póromba tátokaan-kwasai.

²⁷ simátimena máyowana minávákáété-nó'wáámbá ánásowana Póro anóm-bono'-naumpa'a umáyomba séta kampar-ísóigóntávái Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravakewai uawánésa Pórontavesa sáwí-aimba simánkesa inkamí-ímáyáá kwéesa tátokesa anónka'a sésa

²⁸ Ísareri-kwaasi súwa'naa oro. maankwáásigó naaó'-nao'a kwénaena Ísareri-kwaasiyavéna sáwí-aimba simátinkenena Mósesina amáámba simái sáwí'a kwéumankena maanánóm-bónó'-námbá simái sáwí'a kwéiye. ívé'a ó'onkaa-kwaasi tí'maena maanánóm-bónó'-náúmpá'á Yútaa-kwaasiye su'maimo iyí-náúmpá'a mógwétinkaisana póna maankáwé'-námbá sáwí'a kwéiye sumbá

²⁹ Évésasi-naopaken-kwaasigo áwí'a Tóvimasi Póroe Yérúsaremuva'a kwénaauwasa awánonka'a pósa imáyáa ésa Póro áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraiye-imayaa kampa'á ésa mindáyavesa mináímbá siráawe.

³⁰ mináimbá anónka'a simásuwowasa mindáópaken-kwaasi mimbórávimbá takwiyésa Póromba tayáto'mai mono'-náúmpákémbá tavisímaesa máá'aruva'a móruna auwésa mono'-nánkóná onta mósá kwéumaresa

³¹ sáwíva-kwaasi Póromba inkamír-inkami'a kwéuwana moórawai Árómáani-i-kwaasiti anóndakontavena usimáména séna Yérúsaremuva'a amápa-kwaasi áái'a kwétiyaawe súwana

³² avekáán-umai i-kwáásiyé miwítí kawáá-kwáásiyé tí'maena isaaiséna kuména kwaási torupamáí máyómpimba tavákáraa'a úmaena kumúwasa i-kwáásiyé miwítí anóndakone tuwánésa inkamé máyómbe úwoi máyówana

³³ anóndako Póromba tayátorena i-kwáásiyávéna séna kaer-ándanéí taasááoero simásuwéna tísaa éna séna maankwáási nááwa'iyó. kwe nóra uráiyó súwasa

³⁴ évakarawai ó'on-o'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá uwaná anóndako mináínkóná ááimba íma iséna i-kwáásiyávéna séna mindá'á'ái'mae'a i-kwáásiti naaúmpa'a íyóro súwasa

³⁵ áí'maesa ontaví-karáúrávámbe íyúmbe inkamónésa kwéuntavai i-kwáási tiyáánka'a toká'maesa kwéiyuwasa

³⁶ tínaaemba kwa'maé kwéiyésa tuvuwíyana puwíno símaesa anónka'a íráawe.

Póro simátímakain-kwasai.

³⁷ i-kwáási Póromba áí'maesa miwítí naaúmpa'a iyónáe suwaná Póro miwítí anóndakomba simáména séna moórá-aimba simáménae súwana anóndako séna Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésempe

³⁸ emá íma Ísípí-maravaken-kwaasi óne. minkwáásígó Árómáani-kamaani-kwaasiyavena aaisambá tiyéna sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi simái tí'maena áái'o tiyái-yántáá'á maímaesa kavóná-marava'a kuráamba íma kwemá óne súwana

³⁹ Póro séna Yútaa-kwaasi úne. kesinó kembá Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkarena anón-daopa'a masínkariye simásuwéna séna moórá-aimba simátiménae súwana

⁴⁰ anóndako séna ánivo mirán-owo súwana Póro ontará-karáúr'á ména aaiseránááontavena ayáamba mósá tuwéna séna kemó senda-áimbá ísáaro súwasa aaisérówana Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípírun-aimpinkemba simátímakaiye.

22

¹ Póro simátiména séna kesívárawaisai kesivoísáiyó aái simátínkáamba anondá mináimbá sénaumpo ísáaro séna

² Ípírun-aimpinkemba súwasa miwí tááivinken-aimba pósa iséna aaisékésa kwenáái kawé'á umái ísówana Póro séna

³ kemá Yútaa-kwaasi úne. kesinó Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkówa'a anón-é'a Yérúsaremuva'a Kámérierinopa'a tamáyaawanana kentáá síkwá'nái amáámba asiramái simásíma'maena íráiyé. maanká'ó máyáan-kwaasimo Áánútuntavaimo asiramái máyáantemba Áánútun-aai asiramái mé'a méyatokaumne.

⁴ Ísuna aampa'á kun-kwáási sáwí'a kwéumatinke'a tavisímae'a ándáva'a aarai-kwaai mátínkaraumne.

⁵ ááéma aiva'mónó-káwáánákówé monor-ánón-kwáásiyé aúvái simésa Támásikasi-naopa'a Yútaa-kwaasi maimaé mátimiyo suwa'á Ísuna aampa'á kun-kwáási kotí'mae'a Yérúsaremuva'a ándáva'a mátinkanae sé'a Támásikasi-naopa'a kuráumne. ááémo mináúvámó símakaan-kwaasi kotísaa e'o é'a kentávái árai'a kwésiye seró.

⁶ ánivo aampa'á kweéme'a Támásikasi-naopa'a egwaa'á kówánana kwáyá'wái kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména ságáyágaya úwa'a

⁷ marapá'á tuvamówánana aaiyé su'mai kwéisaawanana sááyena séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwa'a

⁸ emá nááwa kwééno séwánana kemá Násáretivakewaima Ísuma únama sáwí'a kwéemasínkaane súwasa

⁹ kesémo máyón-kwaasi ságayamba awánésa kwésimasimun-aimba íma kawé'á umái ísów'a

¹⁰ áísaa e'a sé'a Ísóigoo ke nóra ónaumno séwánana Ísóigo séna usásine Támásikasi-naopa'a kwínaná moórawai Áánútumo embó ámakaim-bayai-aimba simámíno súwana

¹¹ ságayanko ságáyágaya úwa'a íma kwéawanaawanasa kesé kwénaaun-kwaasi siyáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a kuráawe.

¹² kuwaná moóráwai áwí'a Ánánáesi Áánútun-aaiyavena asiramái ména kentáási áamámba kwéisowasa Yútaa-kwaasi Támásikasi-naopakewai kwenáwí'a mósá makówai

¹³ kesópa'a téna kesí egwaa'á taména séna Sóroo kesí kwaásiyo. ó'omba kawé'a umái aúramba awánaniyone súwa'a avekáámbá súramba awánamai kawé'a ówánana

¹⁴ séna kentáá síkwá'nási Ísóigo embá usásinankaintavai kwená imáyáa kwaráníyone. kwená kawé-kwáyóná'á awané kwenáái isé ónda po kwenáái kwaráníyone.

¹⁵ avánáanda-yantaa isáánda-yantaa'a amápa-kwaasi simátima'mae naainíyone.

¹⁶ íma úwoi maé usásine Ísóigo Ísumba ááyenana ená sáwí-imayaa mayauwáina Ísuntavai ísámai mono'-nómbá peraaó Ánánáesi simásuwowa'a mirá uráumne.

¹⁷ mirá é'a koyauweré'a Yérúsaremuva'a tamé'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútumpa'a námúnáa kwése'a kaainkáámbá awánaawanana

¹⁸ Ísóigo simásimena séna Yérúsaremuva'o máyáan-kwaasi kesáái simátímínaa íma kawé'a umái isánááovo avekáámbá usásine maanká'á tuwaaó Ísóigo súwa'a

¹⁹ Ísóigo mono'-náúmpímpá'á kwénaae'a enááiyavai áraire sen-kwáási táto'mai tínkambai tavisímae'a ándáva'a mátíyukaunda á'a suwánaraawe.

²⁰ Sítíveni enáái simátímakaiwaimba tuvúkáanka'a kemá mé'a sirunkó kawé'a kwéuwa'a tuvúkáan-kwaasiti paákár-únánkwátóira'a kárákwiraawanasa tuvúwúwana pukáiyé séwánana

²¹ Ísóigo séna ai'maráana usásine nánka'a ó'onkaa-kwaasi kesáái simátima'mae naauwó Ísóigo siráiyé Póro siráiyé.

²² Póro súwasa naaéembo sún-aintavesa áwáá'a sésa anónkar-anonka'a kwésesa áike'a tuvuwíyana puwíno. mirán-kwáási íma maambárává'á méniye

²³ anónkar-anonka'a kwésesa miwítí unáánkwátói ayúkésa awáávána kwéesa ovaí káúresa óipa'a kwéiyaata uwaná

²⁴ Árómáani-anondako i-kwáásiyávéna séna áí'mae'a kentí naaúmpa'a iyóro súwasa mirá uwaná séna Pórombo áwíruku'a náiyana Yútaa-kwaasi tááigona ááimba sínata isáano súwasa

²⁵ Póromba ándáneí asááúmankesa áwíruku'a nánáe sésa uwaná i-kwáásítí kawááná'á máyowana Póro kwentávéna séna kemá Árómáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáundawaimba ímo sísaá ombá aaiwimbó maisinkésamo súwíruku'a nánáaon-imayaa kwéomba pósa áamámba karésa uwóví'a ónááomba pósa íma úwoi súwíruku'a nánááowe Póro súwana

²⁶ iséna kwená anóndakomba kosimáména séna minkwáási Árómáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimban-ivo nóra ónaumno súwana

²⁷ anóndako iséna Póronopa'a téna séna Árómáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáano súwana owé súwana

²⁸ anóndako séna kemá anón-ontamba kwétuwe'a mináúvái-kwándáái maimái tokáumne súwana Póro séna kesivo tokáimba pó'a kegwára'á úwoi tokáumne súwasa

²⁹ áwíruku'a nánáe sun-kwáási mináimbá iséna nénka'a kuwaná anóndakogwara'a áátavai éna séna Árómáani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimba asááúmankaunda uwóví'a úne séna áátavai uráiyé.

Póromba monor-ánón-kwáásítópa'a máánkarain-kwasai.

³⁰ áátavai éna usá aaváyaavimba anóndako séna Yútaa-kwaasi Pórombo simánkáan-ainkona ááimba síya'a isánáe séna mono-káwáá-kwáásiyé monor-ánón-kwáásiyávéna séna torupamáí méwaro séna i-kwáásiyávéna Póro ayáámpinken-anda ayútuwaaro súwasa ayútuwawana áí'maena torupamáí máyónka'a máánkaraiye.

23

¹ máánkarowana Póro monor-ánón-kwáási tuwánamai kawer-éna séna kesí kwaásiyono. kemá ááégwara ívékwara'a Áánútu aúranka'a kawé'a umái mé'a moórá-yantaa'a sirunkó íma umbái kwétaiye súwana

² aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánánáesi kwemá Pórona egwaa'ó máyówaiyavena séna óí'a turáráaro súwasa mirá uwaná

³ Póro kwentávéna séna empímbá sáwí-imayaa kwáyáimba póna Áánútu embá inkamíníye. emá mé imáyáa e áamámba kwa'mái aaiwimbá kwéankaumne séndanivo minámáámbá karé se óí'a turáráaro sénasa sói'a turáráamba áamámba karáne Póro súwasa

⁴ kwená egwaa'á máyówai sésa Áánútuna aiva'-mónó-káwáánákómbá simái sáwí'a kwéumankaane suwaná

⁵ Póro séna aiva'-mónó-káwááná'á iyémó sewa'ó isékai íma mináímbá súsono. Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kentí kwaásira'ó kárákwirewai íma simái sáwí'a umánkáaro agaimaréna siráimba pó'a uwóví'a úne Póro siráíye.

⁶ Póro simásuwena monor-ánón-kwáásí tuwánéna imáyáa éna évakarawai Sátúsi-monor-aimba sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimba sun-kwáásí owasá évakarawai ámáán-kawaa-kwaasi owé-ímáyáá éna anónka'a séna kesí kwaásiyono. kesivomá ámáán-kawaa-kwaasigo éna kembá masínkaraimba kemá ámáán-kawaa-kwaasi úne. Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aavimbá kwémáisínkaawe Póro simásuwowasa

⁷ isésa ámáán-kawaa-kwaasi Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí keyái keyai aaisambá simái taaínkaar-uráawe.

⁸ Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkanin-aintavesa kampar-áimbán-íye kwésesa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a íma máyáawe kwésesa kwaási timambá íma máyáíye suwasá ámáán-kawaa-kwaasi sésa Áánútu pukén-kwaasi usásintinkaniye. Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a máyáawe. kwaási timambá máyáíye kwésuwasa mináíntávái taaínkaar-esa

⁹ aaisambá sésa ámáán-kawaa-kwaasivinkemba ámáámbe sun-kwáásí usásinesa asiramái sésa kesáámó awánáundaya Póro íma sáwí'a kwéivo Áánútuna kwayó'nákó kwembá simámakai. moórawai kwíyómpakewai kwembá simámakaiyo. íya isáúmne suwasá

¹⁰ aaisambá anónkar-anonka'a siráawe.

aaisambá anónkar-anonka'a suwaná i-kwáásítí anóndako séna Póromba aaisanaeémesa tavisíyapa'a aiyayaamba tawíyévainivo i-kwáásiyávéna séna kwaásítí avumpimbá komé'a koái'mae'a kentí naaúmpa'a íyóro súwasa miwítí naaúmpa'a móankaraawe.

¹¹ móankarowana mindó'wáámbe Ísóigo Pórona egwaa'á kumbéna séna asiramái mé kentávái Yérúsaremuva'a simátimakaantemba Árómaa-naopa'a kosimátiminyone Ísóigo siráíye.

Póromba ámááyu-aimba siráan-kwasai.

¹² súwasa usá aaváyaavimba Yútaa-kwaasi évaka'a torupamáí mésa Póromba ámááyu-aimba sésa tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaundayaanivo imo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawemo asiramái

¹³ sun-kwáásí kae-kwáái aiyayaan-kwaasi mésa sésa

¹⁴ mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiyavesa kosimátimesa sésa torupamáí méta asiramái séta Póromba tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaumpo imo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawe.

¹⁵ miráumai keinárawate monor-ánón-kwáásíyé Árómaani-anondakontavai kampa'á kosimáme'a sé'a Póromba áí'mae kesópata tinatá áisaa umai mináínkóná ááinta isánáe sewé kosimáme'a seró. mináímbá isésamo aampa'ó áí'maesamo tíyata tuvuwónaundayaawe siráawe.

¹⁶ suwaná Póromba ámánaako ááninko ámááyu-aimbo sumbá iséna isaaiséna i-kwáásítí naaúmpa'a iyéna Póromba mináímbá usimámuwana

¹⁷ iséna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna mindá'á áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba kosimámino súwana

¹⁸ áí'maena anóndakonopa'a kwéna séna ándáva'o umáyáin-kwaasigo áwí'a Póro sááyena séna minívé-kwáásí áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba simámino sísá'a enópa'a áí'mae'a túne súwana

¹⁹ anóndako mindá'á ayáán-to'maena imo kwaásimo máyón-ayampa'a ánkarena áisaa éna séna nóin-aina'íya siná'á isáano súwana

²⁰ mindá'á simáména séna Yútaa-anon-kwaasiye monor-ánón-kwáásíyé moórá-aimba sésa usá aaváyaavimba enópa'a iyésa kampa'á usésa Póromba áí'mae kesópata kumínata áisaa umai mináínkóná ááinta isánáe kampa'á usenááowe.

²¹ miwí táái íma isaaó. kae-kwáái aiyayaan-kwaasi asiramái sésa Póromba tuvútuweta toónkwará nonkwárátá nánaumpo imo tuvuwéta toónkwará nonkwárátá íya nánaundayaawe sésa aúpá'á aampa'á kárákwiresa miwí tááiyavai owé síníyono sésa kárákwiraawe. mindáyavai miwí táái íma isaaó. minívé-kwáásígó anóndakomba mirá simámuwana

²² iséna séna simásimenda-aimba íma ó'on-kwaasi simátíme anóndakomba simámakaumne. íma siyó séna ai'mákaiye.

Póromba áí'maesa anóndakonopa'a kunkáan-kwasai.

²³⁻²⁴ minívé-kwáásí ai'maréna i-kwáásítí kawáánákáí tááyowasarai tuyaná séna ívé'-no'waamba Póromba áí'maekai Sísáryaa-naopa'o kámááni-anondakonopa'a móruna aúwákaiyo. sáwívar-i-kwaasi 200 i-kwaasi to'mayaa íyasa évaka-kwaasi ósin-arósáanumpimbo nááon-kwaasi 70 kwaasi to'mayaa íyasa sáwíva'a 200 kwaasi kwaantáámbo tokáan-kwaasi to'mayaa íya'a Pórombo ayáá'maena kwínín-osimba to'mayaa umánke'a ívé'-no'waamba Póromba kawé'a umái kárákwimai áí'mae'a kámááni-anondako áwí'a Vírikísinopa'a móruna aúwáaro séna

²⁵ aúvái agayéna maará simámena séna

²⁶ kentáási anón-kwaasi Vírikísi isaaó. kemá Kórótíyasa Árísiya sáwíyan-aimba simáménaumpo isaaó. kawerá umái máyaano.

²⁷ Yútaa-kwaasi minkwáásí áwí'a Póromba tátokesa tuvuwíyanesa kwéowa'a Árómáani-kwaasiti aúvái tokáin-kwaasigo isa'á isé'a Yútaa-kwaasi tiyáámpinkemba tavisimái kesí i-kwáásí tiyáámpimba tinkáúnasa áí'maesa migowé.

²⁸ minkwáásígómbó simánkén-aimba isánáe sé'a áí'mae'a miwítí anón-kwaasitopa'a kunkáumne.

²⁹ íma sáwí'a uráintavai isasá miwítí amáán-aine su'mai simánkaraawe. kemó ándáva'o auwé'o tuvúwónanamo puwíníni'a íma uráíye.

³⁰ Yútaa-kwaasi évaka'a amááyu-aimba sewa'á isé'a enópa'a ai'maráanasa áí'maesa kumónááowe. kwembó simánkaraan-kwaasiyave'a simátime'a sé'a kwembó aaivimbó mayánkáan-aimba enaúranka'a simái kawer-oró. mináúvái-kwándááivimbá agaimaréna siráíye.

³¹ agaimaréna súwasa i-kwáásí simátimuntemba mirá ésa mindó'wáámbá Póromba áí'maesa kweémesa Ántípátisi-naopa'a kunkwéasa

³² usá aavýaavimba i-kwáásí marap'á kwénaaun-kwaasi kuntauwerésa miwítí naaópa'a íyúwasa ósin-arósáanumpimba kwénaaun-kwaasi Póromba áí'maesa

³³ kweémesa Sísáryaa-naopa'a ósin-arósáanumpinkemba marap'á kumbaésa mináúvái anóndakomba móru amésa Póromba aúranka'a móru ánkárowana

³⁴ mináúvái táámpamai iséna Pórontavai séna emá náám-baravaken-kwaasiya'ono súwana Póro séna kemá Sirisiyaa-maravaken-kwaasi úne súwana iséna

³⁵ ánivo aaimó simánkaraan-kwaasi kumíya'a isánaumne séna kwená kwaásiyavena séna Érótimo uráin-daumpa'a máánkare'a kawé'a umái kárákwiyoro súwasa mirá uráawe.

24

Yútaa-kwaasi Póromba simánkaraan-kwasai.

¹ kárákwiyuwasa éva'aasei-no'waamba kwaéasa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánánáesiye anón-kwaasiye Póromba aaimó simánkénesa Sísáryaa-naopa'a Vírikísinopa'a kúmúmba moóráwai amáámba kawé'a umái isón-kwaasi áwí'a Tétárasí kwesé Vírikísinopa'a kumbésa

² Póromba ááyowana túwana Tétárasí aai simánkena anóndakomba simái arumbá airaréna séna kentáási anóndakoo kawer-ímáyáágwárá-kwáásí po kawé'a umái kárákwiraanata ayáátáaka'a paru umáíya máyaumne. ená imáyáavinkemba kawé'a umái súwa'naa ónata maémáyaundayaawe.

³ kesáá naaó'-nao'a máyaunda-kwaasiya aasiyaasi-táwai entávái aamoí kwéundayaawe.

⁴ íma ayáátáár-aimba sénaumpo embá ávón-kaiyáváinivo ákí-aimba sénaumpo usúk'a mai isaaó.

⁵ maankwáásígó aosaamba kwimái amápa'-marava'a kwénaaena Yútaa-kwaasi simái tirumbá airaráisasa Násáretivakewaina aampa'á kwégwaresa kwéowana mirámó on-kwáásítí aiva'ná'á ména mirá kwéíye.

⁶ mirá kwéena ó'onkaa-kwaasi áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraisana ména sáwí'a uráintavaiya maankwáásíyá tátoketa [kentáási monor-ánón-kwáásítóp'a aai simánkanae kwéunanya

⁷ i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísiya kuména kusínkambaiya siyáámpinkemba Póromba kunái'maena uména

⁸ simásimenaya séna enópa'a móru sénááowe sisatá kwégumundayaawe.] maankwáásígómbó áisaa inanamó éna aaivimbó mayánkaraunda-aimba kwe sína amápar-aimba isaaó Tétárasí súwasa

⁹ Yútaa-kwaasi kwembá áwa'naa esa mináímbó simbá áair-aimba siyé siráawe.

¹⁰ suwaná kámááni-anondakoma aúwanaan-awaame'a éna Pórontavena e siyó súwana Póro séna emó kárákwiwiyonda ayáátááka'a imá maisu'maé iráanda pó'a enaúranka'a anondá ke aái sénaundayavai sirunkó aamoí kwéiye.

¹¹ Áánútuna imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máraandayave'a Yérúsaremuva'a umé'a siyáánkai umái kae'-nó'wáámbá ánásaraiwo évakarawai tísa inasá árai'a siyé sénááowe.

¹² anóm-bono'-naumpare sáwiyam-bono'-naumpimpare máá'aruvare íma aaisankáámbá sé'a íma kwaási simái áái'o tíyái-áimbá siráunda Yútaa-kwaasi suwánaraawe.

¹³ kembó simásínkáamba kampa'á sevó mináínkóná ááimba íma kwáyáie.

¹⁴ avorá'á ke simámenaumne. Ísuna aampa'á kwégwe'a kentáá síkwá'nái Ísoígona imáyáa é'a áwí'a mósá kwémarauasa Ísuna aantavái maankwáásiyómbá sésa kampar-ámbán-iye kwésewe. Mósesina ámáámba isé'a Áánútun-ai simátimakowai agaimakón-ámba isé'a áraire kwésewe.

¹⁵ miwí sésa Áánútu amáparawai sáwí-kwaasiye kawé-kwáásiyé pukémpinkemba usásintinkaniyemo kwéseza amu'maráantemba kemá mirá kwéune.

¹⁶ mindáyavai kesí imáyáavimba sáwí'an-ivo sé'a Áánútu aúrankare kwaási túrankare kawé'á umái máyauumne.

¹⁷ ániwo ó'on-o'om-barava'a kwénaae'a évakar-ima maisuwé'a Yérúsaremuva'a kesí kwaási íma toómbá makáan-kwaasi óntamba kwétime'o Áánútuntavai isámai pó'o on-dayávé'e iráumne.

¹⁸ mimbáyái kwémae'o Yútaa-kwaasiti ámáámba isámai kawé'ó íi-yántáá'á umásuwe'a Áánútuntavai isámai pó'o ondayávé'e anóm-bono'-naumpa'a umáyaawanasa kesópa'a sáwíva-kwaasi íma tamésa túwaai kwéseza máyówasa Yútaa-kwaasi suwánowasa

¹⁹ évakarawai Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravaken-kwaasi mésa suwánaraawe. sáwí'o uráanasamo suwáresa enaúranka'a simásínkáaro.

²⁰ monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'o sáwí'o uráanasamo suwánaresaraankasi moórá-aine su'mai siráasino. moórá-aine su'maimo senkákái isáásino.

²¹ monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'a anónka'a sé'a Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aaivimbá kwémaisinkaawe séwánasa kemó siráunda-aintavai kwésimasinkaawe Póro siráie.

²² súwana Víríkisi Ísuna aampa'á kwégun-aimba á'a ísarena séna i-kwáásítí anóndako áwí'a Árisiya kwemá kumína'a maanáimbá isámai kawer-ónaumpo koró simásuwena

²³ Póromba kárákwirowaintavena séna ándáva'a kawé'á umái kárákwiye íma aiyayaanka'a asááúmárenasa ímo kwemó makáinda-yantaa'a kwená kwaási áwa'naa ónáe síyamo e úwoi owé sinasá áwa'naa oro Víríkisi siráie.

Póro Víríkisinte Túrúsíraante simátimakin-kwasai.

²⁴ Víríkisi simásuwena ména évaka-tawai maisuwéna awainínkómbá Yútaa-inimba áwí'a Túrúsíraamba áí'maena taména Póromba ááyowana téna séna Ísu Káráísitin-aiyavai árairemo sésa aráápamai máyáan-ainkona ááimba simátimuwasarai ísoyana

²⁵ Póro kawer-áínkóná ááimba kwéseza ke túra'a kárákwiyi-aimba kwéseza Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísa inín-aimba súwana Víríkisi áá'a kówana séna ániwo kwaó. naaémo ímo mayáímó kwáíndara'a ááyanaumne séna

²⁶ imáyáa éna Póro ándáva'a meeyán-onaná ayúsinkainkwaé séna óntamba simína'a ayúrunkanaumne-imayaa éna mindáyavena aasiyaasi-táwai Póromba ááyowana túwasarai kwaasái símae irááie.

²⁷ kwaasái símae íyúyana kaer-ímá maisuwéna moóráwai áwí'a Pósiyasi Vésétasi kwemá Víríkisina anondá kámááni-mayai usámayanimba ákise úwana Víríkisi Yútaa-kwaasi túrumbá kawé'á ínkwáe éna Póromba íma ayúránkaraivo úwoi ándáva'a ánkaraie.

25

Póro aiva-káwáánákónópa'a kónaumne siráin-kwasai.

¹ Póro ándáva'a máyowana Vésétasi mináyámpá'á Sísáriyaa-naopa'a taména kaumbo-nó'wáámbá tagwaimái tuwéna Yérúsaremuva'a umáyowasa

² Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé kwenópa'a tésa sésa Pórombo simánkaraundantenta óta simánkanae sésa

³ súwa'naa e Póromba kunai'márenana Yérúsaremuva'a iyíno. mináimbá sumbá évakarawai aampa'á kárákwiwesa inkamiyanesa-imayaa ésa mináimbá suwaná

⁴ Vésétasi séna Póro Sísáriyaa-naopa'a ándáva'a máyáie. kemá sáwiyanka'a kumónaumpo

⁵ keinárawapinkemba anón-kwaasi kesé kwégumesa Póro sáwí'o uráinda-aimba síya'a ísáano simásuwena Vésétasi

⁶ avakaumboé-no'waana'i. siyáánkai-no'waana'iyó. kwaéna Sísáriyaa-naopa'a kumbéna usá aaváyaavimba aaimó ísón-daumpa'a uména Póromba koái'mae teró súwasa koái'maes tuwasá

⁷ Yútaa-kwaasi Yérúsaremuvakemba kúmúwai Póromba kunúkumare mésa áúiyaa-in-aimba simánkówana

⁸ Póro miwí táái anondá simátimena séna kemá íma Yútaa-kwaasiti ámáamba káráre'a anóm-bono'-namba íma sáwí'a é'a Árómáani-kamaani-kwaasiti ámáamba íma káráraumne Póro súwana

⁹ Vésétasi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'á ínkwáe séna Póromba áísaa ena séna Yérúsaremuvara íyinara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno súwana

¹⁰ Póro séna ímaniye. Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási ómpo kesáái ísámai kawé'an-uwó. Yútaa-kwaasiti ámáamba ímo káráraunda á'a suwánaraane.

¹¹ Ámáambo káráre'o sáwí'o uráundarakai tuvuwónáemo sembá íma a'áo súsino. úwoi sínkamosino. simásínkáan-aimba íma árar-aimba pó'a íma iyónaumpo Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'á íniye Póro súwana

¹² Vésétasi ísena kwená kawer-ímáyáágwará-kwáásiyé aai simásuwena Pórontavena séna Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónáe sénda pó'a ai'máráana kwíníyone Vésétasi siráiyé.

Póro Ágáripante Pénáisinte simátimakin-kwasai.

¹³ Vésétasi simásuwena máyowana naaémba moóráwai Yútaa-anon-kwaasi áwí'a Ágáripa úwana ámánaanko áwí'a Pénáisi úwana mindárai Sísáriyaa-naopa'a kumésarai Vésétasi kámáani-kawaa-mayai mairóntavesarai kwenópa'a kumésarai ayáamba kwéamesarai

¹⁴ évaka'-no'waamba kwáúyana Vésétasi Ágáripaamba Póron-aaí simámena séna Vírísiki moóráwaimba íma ayúnránkáimba úwoi ándáva'a ánkáísana máyáiyé.

¹⁵ Yérúsaremuva'a umáyaawandara'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé kesópa'a tésa kwembó simánkaraan-aimba sésa tuvuwó suwa'á

¹⁶ simátimé'a sé'a moórá aosaambá kwáyáinasa mináósáambá ísáiyuwesa tínkamonaovo Árómáani-kwaasi íma úwoi tínkamonaowe. moóráwaimba aaiwimbó mayánkéwana túranka'a ména miwí anondá aai simátiminasá Árómáani-kwaasi mirámó sínda-aimba kawé'á umái isánááowe. Árómáani-kwaasiti ááimba mirán-áimbán-iyé. simátimewanasa

¹⁷ kúmúwa'a íma úwoi mé'a usá aaváyaavimba aaimó síí-náúmpá'á umé'a Póromba áyaawanasá áí'mae iyúwasa

¹⁸ kwembó simánkaraan-kwaasi usásinowa'a sáwí'o uráinda-aimba sénááowe-imayaa ówánasa

¹⁹ kentááiyé su'mai sésa moóráwai áwí'a Ísu pukáiwaintavai sésa Póro séna kwemá usásinena úwoi máyáiyé siráin-aintangai aaisambá siráawe.

²⁰ kemá sé'a nóraumai mináínkóná ááimba isánaumno sé'a Póromba áísaa e'a sé'a Yérúsaremuvara íyinara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno séwánana

²¹ Póro séna ímaniye. ándáva'a máyaunasa kárákwiraamba pó'a Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'á íniye súwa'a kárákwiraan-kwaasiyavai sé'a kárákwimai kawé'á uréwana aambá paárína'a ai'máráanana kwíníyone siráumne

²² Vésétasi súwana Ágáripa séna mindákón-áái isánáe súwana séna ánivo aaváya isáníyone Vésétasi siráiyé.

²³ súwasarai Ágáripaawe Pénáisiye kwairóyamba usá aaváyaavimba usásinesarai kawer-únánkwátói úmaesarai i-kwáásítí anón-kwaasiye mindáópaken-anon-kwaasiye aánumai iyúyasa amáparawai kwétuwanowasarai aaimó síí-náúmpá'á iyúyana Vésétasi Póromba ááyowasa áí'mae iyúwana

²⁴ Vésétasi séna anóndako Ágáripaemo máyáan-kwaasiye ísáaro. Yérúsaremu-naopakewaiye maankákéwáiyé Yútaa-kwaasimo aaimó maankwáásímó simánkaraamba awánaaro. tuvuyána puwínomo anónka'o símae iráamba

²⁵ avakáá úmae'a iyúnda íma sáwí'a uráimba póna íma puwíníyé. Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumne siráintave'a ai'máráanana kwínimba

²⁶ kemó aúváímo agaimáímo aménaunda íma kwáyáiyé. mindáyavai mamáyáan-kwaasivimba Ágáripa aúranka'a máankaunda po kwemó sínda-aimba ísé simásímína'a aúváí agayánaumne.

²⁷ ándáva'o máyáin-kwaasimo úwoimo ai'maré'o simánkaraan-aimbo ímo aúváivimbo agaimáimo aménaunda uwóví'a ónaumne Vésétasi siráiyé.

26

Póro anondá simátimakin-kwasai.

¹ súwana Ágáripa Pórontavai séna ánivo simánkaraan-aimba anondá simátimiyo súwana Póro ayáámba mósá tuwéna simánkaron-ainkomba anondá síndayavena séna

² kentáási anóndako Ágáripaao Yútaa-kwaasi simásínkaraan-aimba enaúranka'a anondá sénaundayavai sirunkó aamoí kwéiyé.

³ Yútaa-kwaasiti ááinkwara ámáánkwara'a kawé'á umái kwéisaandayavai sirunkó kawé'á kwéintavai íma sívón-kaiyé sé kesáái kawé'á umái isáníyone.

⁴ kemá iyámpóirakemba kesí Yútaa-kwaasivimba mé'a Yérúsaremuva'a komé'a kemó ówándawaina ááimba Yútaa-kwaasi amápa'a suwánaraawe.

⁵ ámáán-kawaa-kwaasiti aampa'á arupí umái kuráumne. ámáán-kawaa-kwaasi Áánútuna imáyáaya éta asirayán-ámpátá kwégwareta minámpá'á arupí umái kuráumne. Yútaa-kwaasi ayáátááka'a suwánaraamba pósa sésáinasamo ésa kentávái árai'a siyé sénááowe.

⁶ naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavai árair-aimba simátimákomba paáriníntavai amu'makáumne siráunda-aintavai aavimbá maisínkaraawe.

⁷ kentáá síkwá'ná sisamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Yútaa-kwaasi no'wáámba aavýaavimba eénáínka'a Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa minaráir-áimbá amu'maráantemba mirá kwéundayavai aavimbá maisínkaraawe.

⁸ Yútaa-kwaasiyono. Áánútu kwaási pukémpinkemba kanaán-umai usásintinkaniye-aintavai nóra isará íma áraire kwéseo.

⁹ ááema kemá imáyáa é'a Ísu Násaretivakewaina aampa'á kwégowai sáwí'a umátinkanaumne-imayaa uráumne.

¹⁰ Yérúsaremuva'a mirá ówánana mono-káwáá-kwáási sí'márówa'a Áánútuna kwaási sáwívarawai tí'mai ándáva'a tínkaraawanasa tínkamiyasa púwóro sumbá kegwárá'á miráno siráumne.

¹¹ aasiyaasi-távai mono'-náúmpímpá'á kwénaae'a Ísun-aaí simái sáwí'a ígwáe sé'a tínkambae'a iráumne. sirunkó ikaa'á vówa'a némpa'-naoimpakwara'a kwénaae'a tínkambae'a kuráumne.

¹² anóndako Ágáripaao mindáyavai mono-káwáá-kwáási aúváí agaimái simúwa'a Támásikasi-naopa'a maimaé'a kówánda

¹³ kwáyá'wái ságayamba aaváúgómbo usáyaatarai-sagayamba tuwówana kwíyómpakemba kuména kesinepakéné kesé kun-kwáási tinepakéné sán-kówata

¹⁴ marapátá tuvamówánanaya aaiyé su'mai súwa'a isááwánana simásimena Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna Sóroo nóintavai kembá sáwí'a kwéono. póimo ándámo kwímakaawanamo ayáámbo kawésíntemba emá mirá kwéone súwana

¹⁵ Ísóigoo nááwa'ono séwánana Ísóigo séna kembá Ísumba sáwí'a kwéumasinkaana'a úne.

¹⁶ usásinaao. kesí mayái mayáinkwáe sé'a usásinanke'a enaúranka'a paárúnda ívé'o suwánáándarakemba agarááránkáanda-aimba simátíma'mae iyíniyone.

¹⁷ ai'maráana Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye simátímínasa évaka'a áwáá'o aíya'a míwí tiyáámpinkemba airánaumne.

¹⁸ simátímínasa túnín-ampa'a ivátuwesa sámó kain-ámpá'á teró. Sáátáánigona asir-ayámbá tuwéna Áánútuna asirayámbá tamáyáaro. simátímínasa kesááiyavesa áraire sésa aráápamai maíya'a miwítí sáwí-imayaa maitiyuwé'a Áánútundeí-i'a umátinkaunda-kwaasivimba mótkanaumne Ísu simásimakaiye.

¹⁹ anóndako Ágáripaao kwíyómpakemba simásimakain-aimba íma tuwé'a úwoi mirá kwéune.

²⁰ aiva'á Támásikasi-naopa'a simátíme'a naaémbe Yérúsaremuva'a simátíme'a minkákémbá Yútaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a ó'onkaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a kawé'-máayái mayáiyasa tuwánésa sésa Áánútumpa'a tiráawain-owe sígwáe sé'a simátíma'mae'a kuráumne.

²¹ mindáyavai anóm-bono'-naumpa'a máyaawandara'a Yútaa-kwaasi kembá tátokesa tuvuwónáe siráambanivo

²² Áánútu súwa'naa úmaena ívékwara'a kwéiyisa'a maanká'á mé'a anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kesáái kwésimatíme'a Áánútun-aaí simátímakowai agaimakáan-aimba Mósesi agaimakáin-aimba kwésimatímunda-aimba mimbórá-áimbá kwésimatímune.

²³ maará sésa Áánútumo usásinankaiwaiyavesa agaimarésa sésa áí'a índai'a íyana aiva'ná'á pukáimpinkemba usásinankaniye-aimba agaimakáamba pósa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye pukáimpinkemba usásinkain-aimba isésa sámó kain-ámp'á kwígwáe sésa agaimarésamo siráan-aimba kemá kwésimatimune Póro siráiyé.

²⁴ Pórombo simánkaraan-aimba anondá kwésimatimuwana Vésétasi anónka'a séna Póroo uwoaó'á kwéone. aúváima awánamae kwéiye po uwoaó'á kwéone Vésétasi súwana

²⁵ Póro séna anóndakoo íma uwoaó'á kwéumpo súnda-aimba árair-aimba arupi-aimbaniye.

²⁶ súnda-yantaa'a íma aúp'á uráavo amápa-kwaasi táápimba siráamba egwárá'á mináimbá ísaraampo kemá íma inkaisé'a úwoi kwésimamune.

²⁷ Áánútun-ai simátimakowai táaiyavai áraire kwéseno. árairemo kwéseмба á'a ísaraumne Póro súwana

²⁸ Ágáripa séna ákí-aimba simásimenda-imayaa e Ísun-aaiyavai áraire sénaumne-imayaa oónó súwana

²⁹ Póro séna íma ákí-aintavai íma ayáátáár-aintavai kwésune. kembó asáauraan-andaoma íma keinárawapimba kwainkwáe kwésundanivo Ísun-aaiyavai áraire siráundantemba kesáái kwéisaan-kwaasiye esé mirá sénááontavai Áánútumpa'a námúnaa kwésune Póro siráiyé.

³⁰ súwasa Ágáripaawe Vésétasiye Pénáisiye amápa-kwaasiye usásinesa

³¹ máá'aruva'a kumbésa keáimbá sésa íma sáwí'a uráintavai ándáva'a ankésa tuvuúyana puwíno siráawe suwaná

³² Ágáripa Vésétasintavena séna Áró máani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumne ímo siráinkakai ayúrankaanana kówisina mináimbá siráimba po ai'márenana Áró máani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwíno Ágáripa siráiyé.

27

Póro Áró máa-naopa'a kuráin-kwasai.

¹ súwana Vésétasi to'mayaa éna séna Ítári-marava'a Áró máa-naopa'a nompí-sípívimbá kwígwáe séna Póronkwara évakar-anda-kwaasigwara'a moórá-kwaasigontavai kárákwamae kwíkwáe séna méankowana minkwáásigó áwí'a Yúriyasi kwemá Áró máani-aiva-kwaasigona i-kwáásítí kawáánákómbá méankowana

² moórá-nompí-sipi Átámítivakemba kwáyowana Ésiyaa-maragona awámpáká'-náópa'a kónáe súwata mindómpí-sípívimbá usáateta Másétóniyaa-maravake Tésáronaikaanaopaken-kwaasi áwí'a Árisítakasi kwesé usáateta kweémeta

³ usá aaváyaavimba Sáitóni-naopa'a marapá'á kunásávaawananya Yúriyasi Póromba arumbá umánkena séna úwoi ená kwaási kotuwánenasa ímo tokénda-yantaa'a áméro súwana mirá úwata koyauweréta

⁴ mindómpí-sípívimbá usáateta kwégowananya úndá toréna nompí-sípí táto'marowana íma kúwata nonavuvumpa'á kwáyom-barago áwí'a Sáiparasi-marama kwáyopa'a mináyámpá'á úndá íma torówata mivtá kweémeta

⁵ Sírisiyaa-marava'a Pámpíriyaa-marava'a kóyaaiteta Árisiyaa-marava'a Máíraanaopa'a marapá'á kunásávaawananya

⁶ moórá-nompí-sipigo Arekesándiyaa-avake-sipigo Ítári-marava'a kónáe sú-sipigo kwáyowana i-kwáásítí kawáánákó awánéna mindómpí-sípívimbá mósinkaraiye.

⁷ mósinkowata kówándaya sáwíyan-unda toréna mindómpí-sípígó íma aintówata évaka'-no'waamba kwaéta mirá úmaeta Náitási-naor-egwaata kówándaya anón-unda toréna nompí-sípí ai'á tosétuwowata sínaaempakenta koyauweréta nonavuvumpa'-márágó áwí'a Kírítí-marava'a úndá íma torópa'a kweémeta ayááíwá'-márámá áwí'a Sáó móni-marava'a kóyaaiteta

⁸ uwí-nónawampakavamba suwesaraayávái úmaeta kweémeta Árásea-naokona egwaa'á kawe-kwáúne supá'á

⁹ ayáátááka'a komáyaawananya aiva-mónó-kawáánákó Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpa'a avumpin-dáúmpá'á kwéiyun-kanaa ánásowana minkánáá úndá torái-kánáá uwí-nónkó tuvántááva kwéuwasa inkaisésa íma nompí-sípívimbá kwénaaun-kanaa túwana Póro imáyáa éna simátimena séna

¹⁰ ívétáamo nompí-sípívimbó kónaundayaamo sáwí-yantaa'a kesinetá paáriníye. íma náaindaane su'mainivo nompí-sípíyé kwaasiye aúyoranaaowe. mináimbá kemá á'a ísaraunda póta aáno ménaumne Póro súwana

11 i-kwáásítí kawaánákó Póron-ai íma íséna nompí-sípímó avúsúmai kúwain-aiye misípígó avowán-ááíye su'mai íséna Póron-aaiyavai íma áraire-imayaa úmba

12 misípígó kwáyompa'a úndámo torái-kánáá íma kawé'á ún-ayampa'a mésa sáwíva-kwaasi sésa tuwéta Víniki-naopata komáyáananaya úndá torái-kánáá ánsainata kónaumne sumbá Víniki-naopa'a Kírítí-marava'a kwáyon-daopa'a kawé'-nónkwaumpa'a ímo úndámo torón-kwaumba kwáyowasa mináimbá siráawe.

anón-unda torówana uwí-nónkó aintásarain-kwasai.

13 suwaná tiyáánepakemba sáwíyan-unda torówasa awánésa sésa Víniki-naopata kónaumne sésa nompímbó túwówanamo táto-matuwe máyon-anda mósá tavisimái kwémaresa uwatá Kírítí-maragona uwí-nónawampakavanta kówánda

14 Kírítí-maravakemba anón-unda toréna

15 mindómpí-sípí tátorowana íma aiyámba'mai kúwana avúsúmae nááún-tamayo'a tuwówana úndámo kweyáárika'a améntamaena kúwana

16 nonavuvumpa'á sáwíyam-barago áwí'a Kóta-mara kwáyowana úndá íma kwétoropata kówánda tinaaempa'o kárárumakesamo tavisímaesamo iyú-sipi tavisimái

17 anó-sipivimba marésa anó-sipi tavisívo sésa ándáneí asááumai kawer-úmárówana Árípiyaa-mara-ayampa'a uwí-nómpímbá nonáámáái-oma'a kwáyowasa minómák'á ai'á máikwiyivo sésa úndámo avúsúmai kwégon-ampanta ayú'mai mórúna márówana kwempa'á kúwana

18 usá aavýaavimba minúnda paai kwétorowasa óísamba taaímbai uwí-nómp'á kwétuwesa

19 usá aavýaavimba misípívimbó mayáímó máyón-kwaasi mayái-yántáá'á nomp'á kwétuwowana

20 minánón-únda paai kwétorowata ayáátááka'a aaváúmá o'á íma awánéta sípígomo kwínín-amba íma awánéta imáyáa éta kentáási marýá íma awánaandaya maavátáyá ánsanaumne-imayaa uráundayaawe.

21 imáyáa ówánda ayáátááka'a toómbá íma kwénowana Póro túranka'a taména séna Kírítí-marava'a kwéteta seéwánda íma kesáái ísaraawe. ísekai sáwí'o íi-yántáá'ó náaindaambo tuwái íya awánáúsino.

22 áno tirumbá asiramái máéro. nompí-sípíyé su'mai sáwí'a ínivo kwaási íma puwónaundayaawe.

23 Áánútuna imáyáa mósá kwémaraunda ívé'-no'waamba kwemá kwená kwayó'ná'á ai'maráísana kwíyómpakemba kesópa'a kumbéna

24 séna Póroo asiramái maiyó. emá Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwinaná enáái isániye. Áánútu embá kawé'á umánkáimba póna esémo kwégon-kwaasi kárákwiyinasa íma puwónááowe siráíye.

25 mindáyavai asiramái máéro. simásímintemba Áánútu mirá ínimba 'á' isáúmne.

26 úndámo nompí-sípí améntayuwainata nonavuvumpa'á maragóná awámpátá kónaumne Póro siráíye.

27 súwana uwí-nómpímbá áwí'a Étériyaa-nompimba sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba úndá toréna améntamaena kúwana no'wáán-avuntamba sípivim-bayai-kwaasi sésa maragóná egwaatá kwégumne sésa

28 ándá-ayaira'a umbaimó tón-tantaa'a arikwímakesa nompímbá tu'mái tavisimái awánomba mindónkwááúmbá ayáátááka'a 120-ra'a kwáyowasa kwégwesa ó'a móyu'mai awánomba ákíra'a 90-ra'a úwasa

29 maragóná awámpá'á óntamba kwáyaindara'a tuvamúnavo sésa táátavai ésa éiyain-anda ayútúwówana ánaaepakemba nompímbá kuména tátorowasa avekáá iraráinata nóin-tantaara kwáyáiya awánanae sésa

30 nompí-sípívím-báyái-kwáási imáyáa ésa aúp'á kónaumne-imayaa ésa kampa'á sésa aipakén-ándá ayítuwanane sésa sáwíya-sipi nomp'á mórúna túwówana

31 Póro i-kwáásíyé miwítí kawaánákóntáváíyé séna sípivim-bayai-kwaasimo ímo anó-sípívimbó máésamo ésamo amápa'a ánsanaaowe Póro súwasa

32 i-kwáási sáwíya-sipigona ándá káráyuwówana kóuráíye.

33 kóúwana sáwíyanka'a irataró'a Póro séna sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba káno'a mé'a íma toómbá náráavo ívé'a toómbá naaró.

34 kemá asiramái simátíme'a sé'a toómbá né'a túma kawé'á ina'a mé'a íma ánsanaaowe

35 Póro simásuvena amápa-kwaasi túranka'a toómbá mairéna Áánútuntavena súwi séna toómbá topámbai nówasa

36 awánowana tirumbá kawé'á úwata toómbá naáwánda

³⁷ mindómpí-sípívimbá sáwíva-kwaasi 276 kwaasi máyaawanda-kwaasi toómbá naáwánanaya

³⁸ símú'a wówanaya misípí umbái tówasa mimpímbó kwáyon-tomba áwí'a úwítí-tomba nompímbá maisu'márówana etóyóí úwata maémaumne.

nonkó tuvántáávanena misípí tawísíyukain-kwasai.

³⁹ máyaawananya irataró'a úwasa awánomba íma awánom-barama kwáyowasa awánomba miv'á nonkó irówana kawe'-nónaamaai kwáyowasa awánésa sésa meivátá iyónanaya kawe'-nónaamaaiva'a póna sípigo úwoi iyíniye sésa

⁴⁰ sípigombo tátorain-anda káráyuwawana nompá'á kumúwasa avúsúmaesa nááún-tamayoka'a kárárumaron-anda ayútuwesa aipa'á ampantá arikwímaresa úndáomo kweyáárika'a avúsínata nonáamááiva'a kónáe sésa

⁴¹ kuwaná nompímbá nonáamáái-oma'a kwáyowana mimpímbá misípígó ai'á mááritowana nonkó áyámiva'a tuvántáávanemena tawísíyukaiye.

⁴² tawísíyuwowasa i-kwáásí sésa ándá-kwaasi nombá tuvámbai kóvainivo tínkamonaes suwaná

⁴³ i-kwáásítí kawáánákó Póromba áwa'naa ena séna íma tínkamoro simásuvena séna nombó tuvámbaimo kawe'ó uréwai nompímbá ásávare'a tuvámbe'a aápa'a koró.

⁴⁴ évakarawai ímo nompímbó tuvámbai awánarewai nompí-sípígóná taai-ayáí mairé'a minká'á tátoke'a avúsúmae'a aápa'a koró súwata mirá éta amápa-kwaasiya kawe'á umáíya aápata kóyo uráundayaawe.

28

Mórata-maravata kóyoraunda-kwasaiya.

¹ aápata kawe'á umáíya komáyaawanasaya mindónávúmpá'-márágó áwí'a Mórata-marawe suwatá ísaraumne.

² aa'á téna táúgwí'a kwéuwasa mimbárávákén-kwáásí kawe'á umásinkesaya iramá agaisínkówata siyáánta kwégauwowananya

³ Póro iráárí'a komaimaéna mimpímbá máagaimarowana koko'á úwana kwaaiwainkó téna Póro ayáánka'a tauntorówasa

⁴ kwaásí awánésa keáímbá sésa moórá-kwaasi tuvúwísana púwísana nompí-sípívimbá tímbe nonkómá íma tuvúkámbe póna ívé'a kwená anondáma maéna iraankavayaankó váinana puwíníye keáímbá kwésuwana

⁵ Póro ayáámbe tuvimpín-úwana miníráánkáváyáámbe tará'maena iravímbá tuvamúwana íma Póromba áí'a úwasa

⁶ minkwáásí Pórontavai ímáyaá ésa intoráínana puwíníyo. marapá'á tuvaména puwíníyo-imayaa ésa ayáátáaka'a aúrampimba avú'maresa mésa amu'matuwé kwáyowana íma ave'á puwúwasa ímáyaá móruna ésa sésa minkwáásí isóigoman-íye siráawe.

⁷ suwaná mimbárávákén-ánón-kwáásígó áwí'a Pápáryasi kwená maramá egwaa'á kwáyowai kawe'á umásinkenaya másinkowata kwená naaúmpata kaumbo-nó'wáámbe kogwaéwánanaya

⁸ Pápáryasi avowámbe kokotámbe ankéna ayánómbá naaegwára'á kwéuwana máyowana Póro kwenópa'a kwéna awánéna Áánútumpa'a námúnaa kwésena ayáándeí ane'á tátorowana mináí'á ánásowasa

⁹ awánésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa Póronopa'a tuwaná miráumai asóvamatinkava kúwasa

¹⁰ aamoi-yántáá'a símúwata máyaawanasaya nompí-sípívimbá kónáe séwánda-tawaiya ímo makáawanda-yántaa'a símúwata kuráumne.

Árómaa-naopa'a kuráunda-kwasaiya.

¹¹ moórá-nompí-sípigo Arekesándiyaavakemba áwí'a keáváráwái-ísóí-sípígó éna úndámo torái-kánáa mimbárágóná nonkwaaúmpímbe kwáyowata kaumbo-kwiyómbá maisuwéta mindómpí-sípívimbá usáateta kweémeta

¹² Sísari-marava'a Sáírákusu-naopa'a kwéta marapátá ásáveta kaumbo-nó'wáámbe kwaéta

¹³ nompí-sípívimbá usáateta kwéta Árisiyamu-naopa'a kógwaeta usá aaváyavimba sínaaempakenta úndá toréna siméntámenaya kwéguwata kae'-nó'wáámbe kógwaeta Ítárimarava'a Pútíyori-naopa'a marapá'á ásávaawanasaya

¹⁴ Ísun-aaí isówai máyówata kotuwánaawanasaya simásimesaya sésa moórá-sontaa keséya ménaaowe suwatá miráumaiya moórá-sontaa miwísé maéta Árómaa-naopata marapátá kówánda

¹⁵ Árómáa-naopakemba Ísun-aaí ísówai kówánda-ainta ísésa aampaké kotiránée sésa Ápíyasi-naopa'a máákéti-maruka'a amápa-kwaasi kwááyumo kwai-námbá kaumbo kwáyo'pa'a tuwaná Póro tuwánéna Áánútumpa'a aamoí úwana arunkó kawé'á uráíye.

Póro Árómáa-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro arunkó kawé'á kwéuwata Árómáa-naopa'a kówánanaya mindáópaken-kamaani-kwaasi Pórontavai séna íma ándá-naumpa'a maé úwoi-naumpa'a ménana i-kwáásígó enká'á kárakwiyiniye súwana

¹⁷ kaumbo-nó'wáámbá maisuwéna Póro mindáópakemba Yútaa-kwaasiti anóndarawa'a tááyowasa kwená naaúmpa'a tuwaná simátimena séna kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasi simái íma sáwí'a uráumpo kentáá síkwá'nái ámáámba íma kárárandanivo Yérúsaremu-naopa'a kembá táto'mai Árómáani-kamaani-i-kwaasira'a tíméwasa ándáva'a sínkaraawe.

¹⁸ sínkaresa sínkamiyanesa kesáái avakáá-omba íma ísasá ayúrankanae sewasá

¹⁹ Yútaa-kwaasi mináímbá kárówa'a kesí ááimba íma sáwí'a uróntavai sé'a Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísáníye. kesí Yútaa-kwaasi aai simátinkanae íma súnnda kesáái ísáínkwáé sé'a Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a tiráumne.

²⁰ Yútaa-kwaasiya Áánútumo usásinkaiwaimbo amu'makáundawain-aaí séwánasa tátokesa siyáánka'a asáúuraamba pó'a tááyamai tuwáné'a simátimena Póro súwasa

²¹ ísésa miwí sésa Yútiyaavakemba Yútaa-kwaasi íma entávái aúvái agaimái túwáawana tiráíye. íma évakarawai aai másimasimesaya entávái sáwí-aimba íma kwésimankaawe siráawe.

²² amápa'-mapa'a Ísuna aampa'á kwégontavai sáwí'a kwéumatinkaamba kwéisaumpo mináímbá simásímínata ísáano siráawe.

²³ simásuwesa moórá-tawai Póro simátiminin-kanaa marésa komésa minkánáá túwasa sáwíva-kwaasi Póro máyo'pa'a tuwaná aaváyaavinkemba ááimba ásárena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'maena no'wáámba móanasaraiye. naaóv'á Mósesi agaimakáin-aimpinkene Áánútun-aaí simátímakowai agaimakáin-aimpinkene Ísun-aaí simátíma'maena iyéna Ísun-aaiyavai áraire sígwáé séna simátímuwasa

²⁴ ísésa évakarawai sésa árair-aine suwasá évakarawai sésa kampar-áiné suwasá

²⁵ miráumai aaisankáá simái taaínkaar-uwana Póro séna naaóv'á Áánútun-amanko moóráwaimba Áánútun-aaí simátímakowaimba áwí'a Áísáyaamba simámuwana kentíkwá'náyomba simátímakomba mináímbá árair-aimba-íye.

²⁶ Áísáya agaimaréna séna

Áánútu séna minkwáásiyávái kosimátíme se kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe.

²⁷ miwítí imáyáao umbai kwétaisana táako aaimó isáiyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavéna ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o ísésamo túrambo awánésamo kesááimo ísésamo miwítí sáwí-imayaao mo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino Áánútu siráíye

Áísáya agaimaréna siráíye. Póro simásuwena

²⁸ séna kemá mirá kwéowa'a pó'a simátíme'a sé'a Áánútu sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á kwémetinkain-aimba ó'onkaa-kwaasi kosimátímakoundaya Áánútun-aaí kwéisaawe

²⁹ Póro mináímbá simásuwowasa [Yútaa-kwaasi kwesimá kwesiman-esa aaisa-símaesa kóuraawe.]

³⁰ kóuwana Póro mindáópa'a ména kaer-ímá maisuwéna kwená óntamba naanka'á kwétuwena máyomba sáwíva-kwaasi kwenópa'a tuwaná aamoí éna

³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba Ísóigo Ísu Kárásitin-aaí simátíma'maena iráíye. kámááni-kwaasi mináíntávái íma aambá aúnúwana asiramái simátíma'maena iráíye.

kemá Áríku súnnda-aimba ánásaiye.

Árómaa

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba avakaeté-iya'iyó. miráumai-ima maisuwéna Kórínti-naopa'a ména maanámbá agaimái Árómaa-naopa'a máyón-kwaasi agaimái moórá-ininko áwí'a Vípimba amúwana mátimakaiye. Árómaa-naopa'a kámáani-kwaasiti aiva-náopa'a Ítári-marava'a kwáyon-daopa'an-iyé. Póro Árómaa-naopa'a kwíníyena póna Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasivimba mayái mayáníyena póna miwí túwa'naa umai to'mayaa umátinkanae séna maarán-áimbá agaimái Vípimba amúwana mátimakaiye. Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amáparawai sáwí'o úmae kwégon-asirayanko tátokowana Ísun-aaiyavai áraire sewáiyé su'maiyavai arupí umái máyáawe Áánútu siráiyé. Áánútun-amankoma sáwí'o úmae kwégon-asirayanko tátokaimpinkemba iyátínkáisasa Ísuwe tarúmai aúnái'a umái kwémawé. Áánútuna áamánkona mayái-áinkwárá'á agaimái amúwana mátimakaiye.

¹ kemá Póro Ísu Káráisitina mayái-kwáásigó é'a maanámbá agaimarúmpo isáaro. Áánútu kembá aantá-kwaasi ítamarena séna kesáái áséi-kwasai kosimátíma'mae naauwó séna sí'mákaiye.

² naaóv'á Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena mináséi-kwásái simái asirámakain-aimba súwasa aúvái-kwandaavimba agaimakáawe.

³ mináséi-kwásái Áánútu ááninko kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitintavesa simái agaimakáawe. kwemá kwaásimo kunaúkaimba anóndako áwí'a Tévíti aisaavutantamba uráiwaiman-iyé.

⁴ kwenamankó Áánútunopakemba póna Áánútu kwembá pukáimpinkemba usásinankaraintaveta minánón-ásíráyámbá awánéta séta Áánútu ááninkoman-iyé kwésune.

⁵ ó'on-o'om-baravaken-kwaasi kwenáaiyavesa áraire sésa taagwiyavónááontavena Áánútu Káráisitimba imáyáa amúwana kentávéna séna kesáái kosimátíma'mae naauwó séna kawe'-máiyái símakaiye.

⁶ Ísu Káráisitina kwaasi-i'a ónááontavena Áánútu tááyena keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawigwara'a tááyariye.

⁷ mináintáv'e imáyáa kwé'e maanáúvái agaimarúmpo isáaro. keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawai Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaasi-i'a ónááontavena tááyariwai isáaro. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitíye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁸ keinárawa'a Ísu Káráisitíye aráápamai máyáan-ainko amápar-ayampa-kwaasiva'a kóyáwé isasá isááwa'a Ísu Káráisitina mayáiyáv'e imáyáa é'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁹ Áánútuna mayái karuwaa'á umái kwémae'a ááninkon-aaí áséi-kwasai kwésimatime'a keinárawatave'a námúnaa símae kwéiyunda Áánútu kwéisiyiye.

¹⁰ kentópa'o ímo kúndayave'a sé'a Áánútumpa'a áisaa úmae iyé'a arááimo táinamo e aambá kwisínkéná'a Árómaa-naopa-kwaasiye komáeno kwésune.

¹¹ Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isa'a kotúwa'naa ona'á kwenáaiyave'a asiramái imáyáa ónááontave'a kentópa'a kónáe sé'a kwéune.

¹² mirámó ina'o é'a keinárawa'a túwa'naa ona'á kembá súwa'naa ónááowe. Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwé'e a túwa'naa ona'á kembá mirá ónááowe.

¹³ kesí kwaásiyono. kentópa'o ímo kúndayave'a sáwí-imayaa ovánivo maanámbá isáaro. sáwíva-kanaa kónáe sé'a únda moórá-yantaako tátoraísa'a máyauune. ó'onkaa-kwaasivimbo Áánútuna aambó agaráátinkaawanasamo kwakáantemba keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi owa'á mirá ónáe sé'a kwéune.

¹⁴ Áánútu súwa'naa uráintave'a sáwíva-kwaasi anón-daopare sáwíyan-daopare amápar-aimbo isaraawaiye ímo isaraawaiye túwa'naa onó.

¹⁵ mirámó únda Árómaa-naopa'to máyáan-kwaasi áséi-kwasai kosimátimenae sé'a kwéune.

áséi-kwasaigona asirayán-kwásái.

16 ásí-kwasaiyave'o ímo sigaeýávé'o kwéunda maarán-áimbán-íye. ásí-kwasaiyavesa árairemo kwésewai Áánútu kwená asirayándéí miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaiye. aiva'á Yútaa-kwaasi isaraawasa naaémba ó'onkaa-kwaasi kwéisaawe.

17 Ísu Káráisitín-aaiyavetaamo áraire kwésundayavenaya mindáyavenawe su'mai Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésisata kwenaúranka'a arupí umáíya máyaumne. ásí-aimpinkemba mirán-áintá isaraumne. mindáyavena naaóv'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna

Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena

Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésimba

pósa aúnaí'a umái kwémaewe

agaimaréna siráíye.

Áánútumba tínaaemba umámakaan-kwasai.

18 Áánútu maanáimbá agaráásinkaraiye. marapá-kwáási sáwí-imayaa ésa sáwí'a ésa mirámó kwéomba Áánútuna árair-ainkona aambá áumbakaamba póna Áánútu áwáá'a séna kwíyómpakemba sáwí-meyamba timíníye.

19 Áánútu kwená ááimba íma aúp'á maréna avora'á agaráátinkaraimba marapá-kwáási awánésa íma imáyáa uráamba póna sáwí-meyamba timíníye.

20 Áánútu maramó tarórunaikakene minavumpinkéné Áánútuna ááimba awánésa kwená asirayámbo kwaíkwaí'o kwéin-asirayamba kawé'a umái awánésa Áánútun-ane'a túrandei íma kwéawanaambanivo kwená ááimba á'a kwéisaawe. Áánútu tarórunaintantaa'a awánésa pósa kwemó máyáin-aimba kanaán-umai kwéisaawe. mindáyavesa sáwí'o kwéomba miwítí ááinko isasá sáwí'a kwéowe.

21 Áánútu máyáin-aimba isaraambanivo ivátuwesa kwenáwí'o mósá marésamo árai'a máyáíye seráámbá íma mósá marésa súwí íma sésa ivátuwesa kaé'náer-imayaa kwéesa túnkain-ayampar-imayaa kwéesa

22 kampa'á sésa kawer-imáyáágwárá-kwáásiyá úne sembánivo sáwí-imayaagwara-kwaasi ésa

23 Áánútu maí'mai'a kwéiwaina imáyáa íma mósá marésa kwaási áúwawaakaamba numamá kwaí-kwaamba iraankavayaambá tarórumakesa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraawe.

24 kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa miwívimbá miwí túma sáwí'a kwéowe.

25 Áánútun-ai árair-aimba araisésa kampar-áimbá kwégwaresa Áánútu amápa-tantaa'a tarórunaiwaina imáyáa íma mósá marésa kwená mayái íma kwémaesa kwemó uráin-tantaakona imáyáa mósá marésa mintántáákóná mayái kwémayaawe. Áánútu áwíre su'mai mósá marááraamba árai'a mindá íma mósá kwémaraawe.

26 kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa aaraí tuwai'máá'a tiyuwésa keyái kesuwaininé sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa

27 kwaai miráumai tuwainímbá'a tiyuwésa keyái kesuwainí kesuwai símae kwénaaesá mirá-sáwí'á úmae kwénaaontavena Áánútu miwí túra'a sáwí-meyamba arupí umái kwétimiye.

28 Áánútu kwenáái árair-aimba arááíséntavenawe séna ánaaemba umátímísana miwítí sáwí-imayaago táái tinkéna isasá kentí imáyáavinkení'o kwéomba uwóví'a kwéowe.

29 ó'on-o'ó-sawi-imayaago miwívimbá anómba isasá sáwí'o kwéomba íma agandésa túran-anda ésa sáwí'a umátinkesa kawé'-máýáímó kwémayaantavesá tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tínkamowasa púwówasa aaisambá sésa kampa'á simátiyuwesa simái sáwí'a kwéumatinkesa kwántánaanta-aimba símae kwénaaesá

30 túwí'a kumínkwáe sésa kampar-áimbá kwésesa Áánútumba tíyámba kwéumankesa sáwí-aimba kwésimatinkesa kampa'á sé'a anón-kwaasiya úne sésa túma maé iyésa aúna-sawi-mayai mayánáe sésa mirá ésa tinóvowi táái araisésa

31 tirumpimbá kawer-áimbá íma kwáyáísasa simáímo asirámakainí'a íma ésa miwítí kwaásiti imáyáa íma ésa tirumbá íma umátinkesa mirámó kwéomba

32 Áánútu amáámba símarena séna mirá-sáwí'ó kwéowai puwónááowe siráimba isésa íma ivátúwáamba mirá úmae iyésa íma agandésa mirámó kwéowaiyavesa aamoi kwéowe.

2

Áánútu aaivimbá kwémaitinkain-kwasai.

¹ évakarawai tuwánésa sésa sáwí'ó kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésewai simátiménda isáaro. mirámó kwésemba keinárawakwara'a mirá-sáwí'á kwéomba póna aaivimbá maitinkáina'a sáwí-meyamba mayánááowe.

² mirá-sáwí'ó kwéowai Áánútu aaivimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímimba kwemó arupí umáimo mirámó kwéin-ainta ísaraumne.

³ évakarawai tuwáné'a sé'a sáwí'ó kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésemba mirá-sáwí'á kwéomba pó'a Áánútu aaivimbá íma maisinkéna sáwí-meyamba simíníye íma seró.

⁴ sáwí'a kwéowana Áánútu arumbá umátinkena íma ááéma sáwí-meyamba tíména timu'maréna máyáíye. mindáyave'a úwoisan-tantaa'an-íye íma seró. sáwí'ó kwéomba tuwé'a Áánútumpa'a ténááontavena arumbá umátinkena timu'maréna máyáíye.

⁵ ánivo kemá tirunté maré'a sáwí'ó kwéomba íma tuwé'a Áánútumpa'a íma kwétewe. mirá-sáwí'á úmae kwéiyontavena Áánútumo áwáá'ó sénamo arupí-sawi-meyambo timínínkanaa tínana Áánútu ávááraumai sáwí-meyamba tímínana anómba íníye.

⁶ minkánáá tínana amáparawai miwítí mayáyávéna kawe'-mékáné sáwí-meyane anondá tímíníye.

⁷ kawe'á úmae kwéiyesa sésa Áánútu kentáá súwí'a mósá maréna ságamasinkenaya maí'maí'ó ónaunda-ita umásinkaniye kwésewai Áánútu aúnaí'a umáí maí'maí'ó ónááoni'a umátinkaniye.

⁸ kesáyáváíyé su'mai imáyáa ésa kawer-áimbá tínaaemba umámesa sáwí-aimba kwégwaraawai Áánútu ávááraumai áwáá'a tiyéna sáwí-meyamba tímíníye.

⁹ sáwí'ó kwéowai Áánútu tí'a índai'a umátinkena umbai-yántáá'á tíména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna

¹⁰ kawe'ó kwéowai Áánútu ságamatinkena túwí'a mósá maréna paru umátinkena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna

¹¹ íma taaínkaar-umai-meyamba tímínívo arupí umai-meyamba tímíníye.

¹² ó'onkaa-kwaasi Áánútu naaóv'ó Mósésimbo simámakain-amaamba íma isésa sáwí'a kwéontavena máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'maí'ó ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba isésa arááíséntavena Áánútu minámáánkóná ááinkwara'a aaivimbá maitinkániye.

¹³ Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba isésa ímo kwaráíyanamo éna Áánútu arupí umáí máyáawe íma síníye.

¹⁴ Áánútu ó'onkaa-kwaasi kwená áamáamba íma simátímakowasa miwítí imáyávinkembo minámáámbó kwarésamo ombá minámáámbá ísaraan-kwaasiraamba kwéowe.

¹⁵ mirámó kwéomba Áánútuna áamáamba miwítí imáyávimba kwáyáísasaraamba máyáawana tirumpimbá aái kwéna kawe'ó ontávéna mináinkó séna kawe'á kwéowe séna sáwí'ó ontávéna sáwí'a kwéowe kwésiye.

¹⁶ moórá-kanaamo tínanamo éna Áánútu Ísu Káráísitintavena sínana kwemá kwaásiti imáyáa aúpár-imáyáa taaímbarena aaivimbá maitinkániye. áséi-kwasaimo kwésimatimunda mináinkwará'á kwésimatimune.

Yútaa-kwaasi Áánútuna áamáamba tokáundaya póna kwésuwa'naa-íye siráan-kwasai.

¹⁷ Yútaa-kwaasiya úne kwésewai isáaro. Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba ísaraundaya póta kawe'á umáíya máyaundaya Áánútuna kwaásiya úne sé'a kentúma mósá kwémaraawe.

¹⁸ minámáámbá ísaraantave'a Áánútumbo arááímo tainí'ó kwéon-aimba isé'a kawe'ó kwéon-tantaare sáwí'ó kwéon-tantaare kanaán-umai taaímbare'a

¹⁹ asiramái sé'a kawer-ámbó ímo awánaraan-kwaasi kanaán-umai agaráátinketa túnkain-ayampa'ó máyáan-kwaasi kanaán-umai sáma kwégamatinketa

²⁰ táá'a íma ísaan-kwaasi kwéagaraatinketa iyámpóiraani'a on-kwáási kwéagaraatinkaundayaawe kwésewe. Áánútu Mósésimbo simámakain-amaamba ísaraantave'a imáyáa é'a sé'a amápar-aimba iséta árar-ainta kwésune-imayaa kwéé'a pó'a mirán-áimbá kwésewe.

²¹ évakarawaimo kwéagaraatinkaamba keinárawakwara'a mináimbá kwaráaro. umóyámbá íma orómó kwésemba keinárawakwara'a íma mirán-oro.

²² aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma orómó kwéseмба keinárawakwara'a íma mirán-oro. kampar-ísóígó sáwí-yantaa'a iyémó kwéseмба keinárawakwara'a sáwí'a kwéé'a minkámpár-ísóígóná naaúmpa'a sáwí'a kwéomba mindá ívá'á túwáaro.

²³ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanta ísaraumne sé'a kentúma mósá kwémaraambanivo minámáámbá araaisé'a sáwí'a ombá kwaási tuwánésa sésa Áánútu áwí'a sáwí'a kwémankaawe kwésewe.

²⁴ mindáyavena naaóv'á Áánútu-aai aúváivimba agaimaréna séna Yútaa-kwaasi sáwí'a kwéontavesa ó'onkaa-kwaasi tuwánésa Áánútumba simái sáwí'a kwémankaawe agaimaréna siráye.

²⁵ Yútaa-kwaasi ontáv'é'a túra'a kárámai araa'éna kwéé'a sé'a Áánútuna kwaásiya úne kwésewai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáráamba Yútaa-kwaasi ombá mindá kawe'á kwéumatinkaivo minámáámbá íma kwáráamba Yútaa-kwaasi é'a túra'a kárámai araa'éna uráamba mindá íma kawe'á umátinkaisa'a úwoi-kwaasiraamban-owe.

²⁶ ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwárááwanamo ímbá Áánútu séna Yútaa-kwaasiraamba é'a túra'a kárámai araa'éna kwéowairaamba é'a kesí kwaásiraamban-owe kwésiye.

²⁷ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba agaimarówa'a Yútaa-kwaasi isé'a túra'a kárámai araa'éna uráambanivo minámáámbá arááiraamba pósa ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai minámáámbá kwégwaraawaimo ésa aavimbá maitinkánááowe.

²⁸⁻²⁹ túra'a kárámai araa'éna kwéowai mindáyavenawe su'mai íma Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-ovo Áánútun-amanko miwítí sáwí-imayaa maitiyukaiwai Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-owe. agaimakáin-amaanko íma mirá kwéumatinkaivo Áánútun-amanko mirá kwéumatinkaiye. mirámó kwéon-kwaasiyavesa ó'on-kwaasi íma aamoí kwéumatinkaavo Áánútuwe su'mai aamoí kwéumatinkaiye.

3

¹ ímo ó'onkaavimban-ivo Yútaa-kwaasivimba nóran-kawe-tantaara paáruaiyo. túmo kárámaimo araa'énamo uráamba mindá nóran-kawe-tantaara paáruaiyo sembó

² sísaá íya'ó é'a anondá sé'a kawe-tántáá'á paáréna aiva'á Yútaa-kwaasi Áánútun-aaimo tátoranaaontavena simátímakaiye sénaumne.

³ simátímakaimbanivo évakarawai Áánútuntavesa íma imáyáa ésa kwenáái íma kwétaagwiyavowe. mirá kwéovo Áánútu íma mirá éna kwemó siráintemba kwéena simái asirámakaini'a kwésiye.

⁴ kwaási kampar-áimbá kwésevo Áánútu árair-aine su'mai kwésiye. Áánútuntavena simái aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna enááigo árair-aine su'mai isasá kwaási ísaraawe. íma kanaán-umai aavimbá mayankánááovo enááigo amápa-kwaasi táái kwéusayaaitaiye agaimaréna siráye.

⁵ kesáámó sáwítaamo úndavinkemba Áánútuna kawe'-má'yái avora'á kwégwaintaveta sáwíta kwéunanaya Áánútu sáwí-meyamba simímba sáwí'a kwéiyeya íma seno. mirán-áimbá kwaásiti imáyáavinkemban-ivo íma miráyá seno.

⁶ Áánútumo ímo arupí umáímo ménaraankasi naaémba amáparawaimo máyáawaina ááintavena íma tísaa isinó.

⁷ moórá-aimba ísáaro. kesáámó kampar-áimbó súndavinkemba Áánútuna árair-aimba avora'á paárisana kwenáwí'a mósá anómba kwéiyintaveta kesáámó sáwí'ó kwéundayavenaya Áánútu aavimbá maisínkáimba sáwí'a kwéiyeya íma seno.

⁸ mirán-kámpár-áimbó kwéseмба mimpínkémbá sésa kesáámó sáwí'ó kwéundaya mimpínkémbá kawe-tántáá'á paárinana Áánútu áwí'a iyíníye íma mirán-áimbá seró. évakarawai kesúwí'a sáwí'a umásinkanaaontavesa kentávésa kampa'á sésa mirán-áimbá kwésiye kwésevo Áánútu miwí aavimbá maitinkéna arupí umái sáwí-meyamba timíníye.

amáparawai íma arupí umái máyáan-kwasai.

⁹ kemá Póro mináimbá imáyáa é'a sé'a Áánútu aúranka'a íma maarán-íye. Yútaa-kwaasiya kawe-kwáásíyá únasaya ó'onkaa-kwaasi sáwí-kwaasi owémá íma mirán-ivo ké'naan-aimba sé'a sáwí-imayaago amáparawai tátokaiye kwésune.

¹⁰ mindáyavena Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu aúranka'a amáparawai íma arupí umái máyáawe.

¹¹ áno amáparawai arupí íi-yántáá'á íma kawe'á umái kwéawanesa Áánútuwe maénáe íma kwésewe.

¹² amáparawai Áánútumba tínaaemba umámesa sáwí-amba kwarésa kaé'náe'a ésa íma kawe'á kwésewe.

¹³ kwaásimo pu'máimo kaviraantembá miwí tááigo mirá kwéisasa kampa'á kwésimatiyuwaawana miwí tááigo kwaiivainkómó kwaásimo vaintembá kwéisasa

¹⁴ anómba simái sáwí'a umátinkesa

¹⁵ ááema tínkamowasa púwówai mésa

¹⁶ kwénaaopa'a tí'a úní'a umái umbai-yántáá'á tímésa

¹⁷ íma paru umátinkesa

¹⁸ Áánútu áároi íma inkaisésa ivátuwesa máyáawe agaimaréna siráíye.

¹⁹ Áánútu amápa'-maravaken-kwaasiyavena amáámba séna mináimbá kwáráaro siráimbanivo araaiséta amáparawaiya Áánútu aúranka'a sáwí'a éta súnnda arupí umáíya máyaumneya íma árai'a kwésune.

²⁰ Áánútumo siráin-amaamba kwáyáísata amáparawaiya íma árai'a séta amápara-amaamba kwégwaraundaya póna Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawe síníye sénaundaya kampar-áimbá sénaundayaawe. amáámba kwéiseta sáwí'a uráumneya kwésundayaawe.

Ísun-aaiyavai áraire sewái Áánútu arupí umátínkáin-kwasai.

²¹ Áánútu aúna-amba agaráásinkenaya Áánútu aúranka'o kwaásimo arupí kwéumatinkain-amba agaráásinkenaya kwemó siráin-amaamba íma imáyáa éna minámbá agaráásínkaraiye. mináintávésa naaóv'á Mósésiye Áánútun-ai simátimakowaiye minámbá paáriníye-aimba simátimesa agaimakáawe.

²² kwaási Ísu Káráisitavesa sésa árai'a kentáási sáwí-imayaavinkemba iyásínkaraiye kwésewana miwíyávéna Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. Ísu Káráisitinaaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai Áánútu arupí kwéumatinkaimba mimbórá-ámbá kwáyáíye.

²³ amáparawai sáwí'a ésa Áánútumbo arááimo kwétaini'o umáimo ménaesamo ombá ívé'a íma miráumai máyáawana póna

²⁴ Áánútu úwoi túwa'naa ena arumbá umátínkáísana Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkembo iyátinkena Áánútu aúranka'a arupí umátinkanintavena pukáíye.

²⁵ Áánútu séna sáwí'o kwéom-beyamba maitiyuwánintavena Ísu Káráísiti puwínana kwená naaemá kumíníye siráimba mináintávéta séta árai'a mirá kwésiye kwésundayavenaya kentáási sáwí-meyamba kwémaisyuwaiye. ááemo sáwí'o uráamba Áánútu íma ááema sáwí-meyamba tíména kwemá arupí kwéimba awánanaaontavena séna naaemba Ísu Káráísiti puwéna miwítí sáwí-meyamba maitiyuwániye siráíye.

²⁶ ívé'a Áánútu arupí kwéimba awánanaaontavena kwaásimo sáwí'o kwéontavena imáyáa éna maará kwésiye. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-meyamba kwémaitiyuwain-aintavesa áraire kwésewai Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumatinkaiye.

²⁷ miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáíye. kentáási kawe'-máyááyávéna ímanivo Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire súndayavena mindáwe su'maiyavena Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáíye.

²⁸ simátimunda árair-aimban-íye. Áánútuna amáánta kwégwaraundayavenaya ímanivo kwenáíyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe.

²⁹ íma Yútaa-kwaasiye su'mainovo ó'onkaa-kwaasigwara'a túwa'naa ínintavena Áánútu máyáíye.

³⁰ mimbóráwái Áánútu ména Yútaa-kwaasiya kwenaúranka'a arupí umásinkenaya ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéumatinkaiye.

³¹ kwenáíyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundayavenaya Áánútu arupí kwéumasinkaisata miráumai Áánútuna amáámba íma tuwéta minámáánkóná ááimba awánéta kwégwaraumne.

4

Ááváramu Áánútun-aaiyavai áraire siróntavai arupí umái máyáane Áánútu siráin-kwasai.

¹ Ááváramu Yútaa-kwaasiya síkwá'náma kwenááimo simátímenda isáaro.

²⁻³ Áánútun-ai aúváiimba agaimaréna séna

Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena

Áánútu séna arupí umái máyaane siráiyé

agaimaréna siráiyé. Ááváramuna kawé'-máiyáiyávénamo Áánútumo sénamo arupí umái máyaane siráinkakai Ááváramumo kwená mayáiyávénamo áuma maéna iyúmba kwáísino. Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyáane siráimba mindáyavena Áánútu aúranka'a Ááváramu áuma maéna iyúmba íma kwáyombaniye.

⁴ moórá-aimba isáaro. moóráwaina mayái kwémayaawana meéyámbó kwétimimba íma úwoi kwétimivo miwítí mayái awánéna meéyámbá kwétimiye.

⁵ maarán-áimbá árair-aimban-iyé. kawé'-máiyái kwémayaundayavena arupí umái máyáawe-aimba Áánútu íma kwésivo Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavenaya Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. sáwí'o uráundayaamo arupí kwéumasinkainta Áánútuman-iyé.

⁶ Áánútu kawé'-máiyáímó mairáantavena íma imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire siráantavena imáyáa éna arupí umátinkáiwai miwí tirunkó kawé'á kwéiyé. mináintávéna naaóv'á Tévítí aúváiimba agaimaréna séna

⁷ Áánútu sáwí'o uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwéna íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawé'á kwéiyé.

⁸ sáwí'o uráawai Áánútu íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawé'á kwéiyé agaimaréna siráiyé.

⁹ mináimbá túra'o kárámimo araa'énamo uráawai Yútaa-kwaasiyavenawe su'mai íma séna ímo túra'o kárámimo araa'énamo uráawaiyavenagwara'a Tévítí séna miwítí sáwí-imayaagwara'a maitiyúwáísana tirunkó kawé'á kwéiyé-aimba siráiyé. ó'omba mináimbá sé'a Áánútun-ai aúváiimba agaimaréna séna

Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráiyé agaimaréna siráiyé.

¹⁰ Ááváramu áúra'a íma kárámai araa'éna urónka'a Áánútu kwentávéna séna arupí umái máyaane séna

¹¹ Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena arupí umái máyaandawai ómpo enáúra'a kárámai araa'éna uwó súwana mirá uráiyé. miráumai túra'o ímo kárámimo araa'énamo uráawai gwara'a Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. miwí Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésesa pósa Ááváramuntavesa kentáá síkwá'náraamban-iyé kwésewe.

¹² súra'o kárámimo araa'énamo kwéundawaiya kwemá kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. súra'o kárámimo araa'énamo kwéundayavetaawe su'mai ímanivo Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe Ááváramuntaveta kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. Ááváramu áúra'o ímo kárámimo araa'énamo urónka'a Áánútun-aaiyavena áraire séna máyomba póna Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai tíkwa'náman-iyé.

Áánútun-aaiyavai áraire sewái Áánútu simái asirámakaimba tímínin-kwasai.

¹³ naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba séna ewé enaísaavutantamba ónááowaiye amápa'-marama kentí maramá kwáyáiyé siráiyé. Ááváramu Áánútuna amáamba kwakóntavena ímanivo kwenááiyavena áraire súwana Áánútu séna arupí umái máyaane súntavena Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba siráiyé.

¹⁴ Áánútu simái asirámakon-aimba Mósesimbo simámakain-amaambo kwégwaraawaiyavena íma siráivo Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewaiyavena siráiyé. mirámó ímo uráinkakai Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai úwoiyavesa sesinó. Áánútu simái asirámakaimba úwoiyavena sisinó.

¹⁵ áamáán-aimba kwáyáísasa arááírántavena moórá-amba Áánútumo áwáá'o sénomó sáwí-meyambo tímínin-amba paáururaiye. áamáán-aimbo ímo kwáyáinkakai íma arááísisina. áamáán-aimba kwáyáíye.

¹⁶ Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simái asirámakon-aimba siráíye. miráumai Ááváramu aisaavutantambo ónááowai Áánútun-aaiyavesa áraire senááowai Áánútu úwoi túwa'naa ena simái asirámakaimba tímíniye. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo ísaraawaiye su'mai ímanivo Ááváramumo Áánútun-aaiyavenamo áraire siróntemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai kwemá úwoi kwétuwa'naa-iyé. Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundawaiya Ááváramu kentáá síkwá'náramban-iyé.

¹⁷ Áánútu aúranka'a Ááváramu máyowana maarán-áimbá simái agaimaréna séna ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'ama óne Áánútu siráíye

agaimaréna siráíye. Áánútu púwómpinkembo kwéusasintinkaiwai éna kwemó aaimó sisanamó ímo kwáyáin-tantaakomo kwévaariwain-aaiyavena Ááváramu áraire siráíye.

¹⁸ kwaási ímo paáronaon-tantaatavena Áánútu Ááváramuntavena súwana Ááváramu árai'a mirá íniyena siyé siráimba póna ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'náman-iyé. Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna enaísaavutantambo ónááowai sáwíva-kwaasi paáronaawee agaimaréna siráimba pósa paáruaawe.

¹⁹ ááema Ááváramu anónu'mai karéna ména sáwívar-ima 100 íma maisuwéna máyowana awainínkó Séraa ageínimbá máyowana póna íma imáyáa éna Áánútuntavena asiramái imáyáa kwéena

²⁰ Áánútu simáímo asirámakon-aintavena áraire séna íma kaer-ímáyáa éna asiramái ména Áánútu áwí'a mósá maréna

²¹ séna Áánútumo simáímo asirámakainten-umai kanaán-umai iyámpói simíniye séna

²² miráumai Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena séna arupí umái máyaane siráíye.

²³ arupí umái máyaane siráimba íma Ááváramuntavenawe su'mai siráivo

²⁴ kentááyávénagwara'a mirán-áimbá siráíye. Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba Áánútu usásinankaraiwain-aaiyaveta áraire súndayavenaya séna arupí umái máyáawe kwésiye.

²⁵ kesáámó sáwí'o uráundayavenaya kentáási sáwí-meyambo maisiyuwánintavenaya Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana kuména kumpuwúwana Áánútu kwenaúranka'a arupí umásinkanintavenaya pukáimpinkemba usásinankaraiye.

5

Áánútu arupíya umásínkáin-kwasai.

¹ Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenaúranka'a arupíya umásínkarenaya Ísóigo Ísu Káráisitína mayáímá imáyáa éna paru kwéumasinkaisata mimbórái'a umái kwémaumne.

² Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ipata mósínkaraisata méta Áánútuwe ságyan-ayampata ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya sirunkóyá aamoí kwéiye.

³ umbai-yántáá'ó kesópata kwáyáimba sirunkóyá aamoí isatá minúmbái-yántáá'á kwáyáintaveta asiramái méta íma sívón-káinta

⁴ mindáyavena Áánútu séna kawé'á umái máyáawe sisatá mindáyaveta kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaunana sirunkóyá aamoí kwéiye.

⁵ kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaundaya kentááyávéna íma awinkánimba póna íma sigaeýá íniye. Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbéna Áánútumo kentááyávénamo anón-imayaamo ímbá kwéagaraasinkaimba póta kwesémo ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya póna íma sigaeýá kwéiye.

⁶ kesáá íma asiramái máyaawananya Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kesáámó sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkembo kusúwa'naa índayavenaya Ísu Káráisiti kumpukáíye.

⁷ arupí-kwaasigombo áwa'naa ónaundayave'a puwónáe senkákái umbai taisinó. kawé-kwáásígómbó áwa'naa ónaundayave'a kwená anondá puwónáe sésa púwósino. íya púwósino. íma isáúmne.

⁸ ányo kesáámó sáwítaamo umáiyaaamo máyaundaya súwa'naa índayavenaya Ísu Káráísiti kumpukáiyé. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba Áánútu arumbó símímba mindá kwégaraaasinkaintaawe.

⁹ Ísu Káráísiti kentááyávéna imáyáa éna pukáintavena Áánútu aúranka'a arupí umásinkarainta pónaya Káráísiti árai'a kentáási sáwí-meyamba maisiyukaintavenaya Áánútu íma áwáá'a siyíníye.

¹⁰ kesáá Áánútumbo síyámba umánkaraundaya kwenááninko kentááyávéna imáyáa éna pukáimba póta Áánútuwe mimbórá-imáyáávátá máyaundaya miráumai Ísu Káráísiti úwoi ména póna árai'a kawer-ámpá'ó kwégundayavenaya kwégarakwiyíye.

¹¹ íma mináíné su'mainivo maarán-áinkwára'án-íye. Ísóigo Ísu Káráísiti Áánútunte mimbórá'á umásinkáísanaya póna Áánútuntavena kesirunkóyá aamoí kwéíye.

Áándamunte Ísuntei kwaasái.

¹² maarán-áimbá ísáaro. aiva-kwáásígó Áánútun-ai arááiraimba póna sáwí'ó kwéon-amba paáruráiyé. sáwí'a uráimba póna púwón-amba paáruráiyé. amáparawai sáwí'a kwéomba pósa púwón-ampa'a kwégowe.

¹³ Áánútumo Mósesimbo ámáámbo ímo simámakonka'a kwaási sáwí'a uráamba isaná Áánútu misáwí'ó uráan-aimba íma agaimakáiyé.

¹⁴ aiva'á Áándamu máyowasa matinka-matinka úmaesa tunka'á Mósesi usá máúnka-kwaasiyomba pukáawe. Áándamu Áánútun-ai arááírowasa kwempínkén-kwáási évakarawai íma mirá umbá sáwí'a umbá pósa pukáawe.

Áándamu naaémbo paáriníwaimo íninteni'a éna Káráísitimo évaka-tantaa'ó íninteni'a íma uráivo

¹⁵ sáwí'a uráimbanivo Áánútu úwoi kwésuwa'naa-intaawe. Áándamu Áánútun-ai arááiraimba pósa amáparawai pu'maé kwéiyomba árar-aimban-ivo Áánútu amáparawai úwoi túwa'naa ínintavena moóráwaimba Ísu Káráísitimba ai'marówana kuména kawé'á umátinkáva'a kwéiyimba minánkó usáyaaitaraiye.

¹⁶ Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawaiya sáwí'a úmae kwéiyunanaya Áánútu íma mirá éna kawé'á kwéumasinkaintaawe. aiva-táwai aiva-kwáásígó Áánútun-ai arááírowana Áánútu séna sáwí'a ónda po puwíníyone séna naaémbo sáwíva-kwaasi sáwí'a uwaná séna úwoi túwa'naa e'a kesúranka'a arupí umátinkanaumne siráiyé.

¹⁷ Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawai puwí-ámpá'á kwégwaraawana minánkó tátokaivo moóráwai Ísu Káráísiti maarán-ánón-kawé'-máiyái mairáiyé. Áánútuntavesa súwa'naa uwo sewái úwoi kawé'á umái kwétuwa'naa-ena kwenauranka'a arupí umái kwéumatinkaisana Káráísiti túwa'naa isasá asiramái mésa sáwí-mayaigomba kwéusayaaitaawe.

¹⁸ ányo mináínkóná áámbe maarán-áimbán-íye. aiva-kwáásígó sáwí'a urónkakemba Áánútu amáparawaiyavena séna sáwí'a kwéesa puwónááowe siráimba póna moóráwai Ísu Káráísiti kawé'á urónkakemba sáwí'ó uráampinkemba iyátinkena aúnái'ó umáimo maí'maí'ó ónááoni'a kwéumatinkaiye.

¹⁹ aiva-kwáásígó Áánútun-ai arááíronkakemba amáparawai sáwí'a uráimbanivo moóráwai Ísu Káráísiti Áánútu siráini'a urónkakemba Áánútu kwenauranka'a sáwíwarawai arupí kwéumatinkaiye.

²⁰ sáwí'a umbá Áánútu kwená ámáámbe Mósesimba simámakomba mindáyavena miwítí sáwí-mayaigo anómbe uráiyé. mirá umbánivo Áánútu arumbá umátinkámae iyúwana anómbe uráiyé.

²¹ ááéma sáwí'ó urón-imayaago tátokowasa pósa puwí-ámbá kwakáawe. mirá uráimbanivo ívé'a Áánútumo arumbó kwéumasinkaiwaiya tátoraísata kwenauranka'a arupí umáiyá máyaundaya kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti aúnáitaamo umáiyá maí'maí'ó ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

6

Ísuwe tarúmaiya máyaunda-kwasai.

¹ simátíménda ísáaro. maarán-áimbá íma seró. Áánútu úwoi súwa'naa úmae iyínana anómbe ínintaveta sáwí'a úmae kwéiyeta ménae íma seró.

² púwón-kwaasimo miwítí sáwí-mayaigomo ímo ókwara'o tátotuwenamo kwáintemba kentááimbá sáwí-mayaigo íma tátotuwena kwáyáísata póta íma sáwíta úmaeta kwéiyeta ménaumne.

³ maarán-áimbá ísaraawe. nombó pésinkaanta Ísu Káráísiti kweséya tarúsinkaisata kweséya pukáara'naraamba umáiya máyaunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyisata máyaumne.

⁴ nombó pésinkaanta kesáá Ísu Káráísitiye puwúnasaya utaráara'naraanta kwéunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyiye. Áánútu kentáásivowa ó'oran-asirayandei pukáimpinkemba usásinankaraintemba kentáá usásisinkaraara'naraamba uráísata aúnaí'a umáiya máyaumne.

⁵ Ísu Káráísitima pukáimba kwemó kwaásiti sáwí-mayaigomba usáyaaitaraintemba kweséya tarúmai máyaundayavenaya sáwí-mayaigo kentáá íma tátokaiye. miráumai Ísu Káráísitimo pukáimpinkembo usásinankaraintemba kweséya tarúmai máyaundayaveta aúnaí'a umáiya máyaumne.

⁶⁻⁷ maarán-áimbá ísaraawe. púwówanamo imbá sáwí-imayaago íma tátotuwena kwáyáísana kentáásí sáwí-imayaagona asirayámbá ánásainana kesáámó sáwí'o úmae kwéiyundawaiya íma táto'mae iyínintavena Ísu Káráísiti taaira'á pukáísana kentáásí sáwí-imayaago kentáá íma tátokaiye.

⁸ Ísu Káráísitiye pukáara'naraanta umáiya máyaundaya póta mináimbá árar-aimba isatá kweséya máyaumne.

⁹ maarán-áintá ísaraumne. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinkaisana puwí-ásíráyánkó íma tátoraísana ókwara'a íma kwévuwiye.

¹⁰ sáwí'o kwéombo ánásaintavena mimbórá-táwai pukáimba póna mindáyavena íma ókwara'a puwéna usásinena ména Áánútuntavena imáyáa kwéena máyáiyé.

¹¹ miráumai imáyáa é'a sé'a pukáara'naraanta umáiya máyaunanaya sáwí'o kwéundawaiya íma tátotuwena kwáyáísata méta Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya Áánútu aamoí ínkwáe-i'a umáiya máyaumne.

¹² kentí sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a ováínivo sáwí'o kwéowai keinárawa'a íma tátoraino.

¹³ kentúwawaa'heiyé kentiyaánamaíneiyé íma owé simái sáwí'a kwé'e'a pukáara'naraan-umai máyáawanamo usásintinkaisa'o máyáawai Áánútumpa'a kentúwawaa'a amé'a kwentávé'a owé simái kentúwawaa'neiyé kentiyaánamaíneiyé kwená kawé-máyáiyé su'mai máyáaro.

¹⁴ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kárákwiyisana Áánútu úwoi túwa'naa iwáí kárákwiyisana póna kentí sáwí-imayaago kentúra'a íma tátoraino.

Áánútu kwená mayái-kwáásí-i'a umátinkáin-kwasai.

¹⁵ mináimbá imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáará'á íma kárákwiyisana Áánútu úwoi súwa'naa iwáí kárákwiyisata mindáyaveta íma úwoi sáwí'a úmaeta iyóno.

¹⁶ kwená mayái mayánaumnemo sembá kwemá kárákwiyisasa kwená mayái-kwáásí máyáawe-aimba ísaraawe. miráumai sáwí'o íyanamo éna misáwí-imáyáágó tátokaina'a misáwí-máyái maimaé kwéiyé'a máyáawaina áaimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-aaimo isáíyanamo éna kwemá kárákwiraina'a kwená mayái maimaé kwéiyiyana kwenaúranka'a arupí umátinkaniye.

¹⁷ ááemo sáwí'o uráam-bayaigo tátokowasa naaémba árar-aimba simátima'mae iyówa'a isé'a kentirumpimbá asiramái tátokaawa'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

¹⁸ sáwí'o kwém-bayaigo tátokompinkemba Áánútu iyátinkowa'a arupí-mayai kwémayaawana minárúpi-máyáígó tátokaiye.

¹⁹ íma asiramái máyáantave'a kesááí isánáaon-aimba simátimune. ááema sáwí'a ónáe sé'a ó'on-o'on-tantaakwara'a sáwí'a uwaná tátokombanivo ívé'a kawé'á ónáe sé'a kawé-máyáiyé su'mai kwémae'a Áánútundei-i'a oró.

²⁰ ááemo sáwí'o um-báyáígó tátokonka'a kawé'ó íi-imáyáa íma kwé'e'a

²¹ sáwí'o uráamba ívé'a tigaemá kwéiyé. sáwí'o untavéna íma kawé-tántáá'á kentópa'a tiráiyé. mirá-sáwí'ó úmae iyómpinkemba máyáawaina áaimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a kwéowe.

²² Áánútu sáwí'o kwéumpinkemba iyátinkena kwená mayái-kwáásí-i'a umátinkaraimba pó'a Áánútundei-i'a umái mé'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe.

²³ sáwí'ò kwéom-bayaigona anondá puwónááombanivo Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina mayáí imáyáa éna aúnáitaamo umáíya mai'mai'ò ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

7

Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraunda-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. amáparawai ámáán-aimba ísaraamba pó'a simátiménda ísáaro. úwoimo máyáanka'a ámáán-ainko kárákwiraimba póna puwíyamba mináínkó íma kárákwiyiniye.

² ámáánkomo siráintemba aarakwá'ó ombá awaikómó aúvaimo máyáinka'a awainínkó kwesé tarúmai máyáísana awaikómó puwísanamo imbá tarúmaimo máyaayamba kwéanasaiye.

³ awaikómó máyáinka'a aaraigómó ó'on-kwaasigoe námae kwénaaisanamo imbá sáwí-inimban-iyé kwésevo awaikómó puwínanamo éna ámáánko siráintemba ó'on-kwaasimo mayánimbo éna kanaán-iyé.

⁴ kesí kwaásiyono. miráumai keinárawatavenawe séna Ísu Káráisiti pukáimba Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba imáyáa é'a Ísu Káráisitiye tarúmaimo máyáantave'a pukáara'naraambo umáimo máyáamba minámáánkó íma tátokaivo Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawe. Áánútu Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankarawai Ísundeí'a umáí mé'a pó'a Áánútuna mayáí kwémayaawe.

⁵ ááema sáwí-imayaayaveta sirááyavetaamo uráundarata íma mirán-oro siráin-amaamba iséta imáyáa éta ivátuweta sáwí-imayaayaveta sirááyaveta éta sáwí'a éta puwónaunda-amba kwaréta

⁶ miráyá uráunda ivé'a Áánútu sáwí-imayaago tátokaimpinkenta iyásínkáisanaya Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaanko íma tátokaisata ááeraan-amba Mósesimo agáimákáin-amaankona aambá íma kwaréta aúná-amba Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraumne.

Áánútuna ámáámbo ímo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino siráin-kwasai.

⁷ mináímbó imáyáa é'a simátiménda ísáaro. Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaantave'a sáwí-amaamban-iyé íma seró. minámáán-áimbó ímo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino. túran-anda íma oró. minámáánkómó ímo mirá siráinkakai súran-andamo úndayave'a sáwí'a kwéune íma súsinó.

⁸ minámáánkó séna túran-anda íma oró siráimba kempímbá sáwí-imayaa kwáyáimba pó'a minámáámbo araisénáe sé'a súran-anda áváaraumai uraumne. minámáánkómó ímo kwáyáinkakai sáwí'ò kwéunda íma imáyáa é'a sáwí'a kwéune súsinó.

⁹ ámáánko íma mirá oró siráimba íma isé'a kawé'a umáí máyaumne-imayaa é'a mé'a naaemba minámáámbo ísaraunda araisénáe sé'a arááiraunda

¹⁰ mindá puwónaundawai úne. minámáámbo kwakáundarakai kawé'a umáí máyausino. minámáámbo arááiraundawai pó'a puwónaundawai úne-aimba ísaraumne.

¹¹ minámáánkó séna íma mirá oró siráimba kempímbá sáwí-imayaago kwéna póna kampa'a simásiyuwaisa'a mináímbá araisénáe sé'a arááiraunda pó'a puwónaundawai úne.

¹² miráumai Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaan-aimba íma mirá oró-áimbá Áánútun-ai arupí-aimba kawer-áimbán-iyé.

¹³ minkáwér-áínkó íma puwónaundai'a umásínkaraiwo kesí sáwí-imayaago puwónaundai'a umásínkaraiye. sáwí-imayaayave'a siráái kwétaimba pó'a minámáámbo araisénáe sé'ò arááiraunda puwónaundawai é'a kesí sáwí-mayaigona ááimba áváaraumai sáwí'a úwa'a awánaraumne. minámáánkó séna íma sáwí'a oró siráimba pó'a kemó sáwí'ò uráunda kesí sáwí-imayaago anómba sáwí'a úwa'a awánaraumne.

sáwí'ò kwéundawaiya tátokain-kwasai.

¹⁴ ámáámbo Áánútumpakemba kunkáivo kemá marapakén-kwáásí únana sáwí'ò kwéundawai tátokaisa'a minímáyáágóná mayáí kwémayaumne.

¹⁵ kawé'ò úndayavena kwésínkaisa'a mirá ónái súndanivo íma mirá kwéune. sáwí'ò úndayavena íma kwésínkaisa'a íma mirá ónái súndanivo mirá kwéune. mirámó kwéunda íma kawer-ímáyáa kwéune.

¹⁶ íma sáwí'a ónái súndanivo mirá-sáwí'ó kwéundayave'a sé'a Áánútu siráin-amaamba kawer-ámáámán-iyé kwésune.

¹⁷ sáwí' o kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune.

¹⁸ marapá-kwáásí únda kanaán-umaimo kawé'ó únda kempímbá íma kwáyáísa'a awánaraumne. kawé'ó úndayavena kwésinkaisa'a íma kanaán-umai kawé'á kwéune.

¹⁹ kawé'á ónáe sé'a úndanivo íma mirá é'a íma sáwí'a ónáe sé'a úndanivo úwoi sáwí'a kwéune.

²⁰ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'á kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune.

²¹ maarán-áinkóná ááimba kwáyáíye. kawé'á ónáe sé'a úndanivo sáwí-imayaago tavisímae kwéiyisa'a

²² kesirumpimbá Áánútuna ámáántave'a aamoí kwéundanivo

²³ moórá-ainkona ááimba kempímbá kwáyáísana sáwí' o ónáe súndawai kembá tavisisaná Áánútuna ámáámba kawer-ámáámhá pó'a kwaránáe súndawai tavisisaná sáwí' o ónáe súndawai tavisimái tátokaiye.

²⁴ eesé'á kwéunana sirunkó sáwí'a kwéisa'a máyaundayave'a sé'a sáwí'a kwé'e'a puwónaundai'a kwéundavinkemba nááwa siráníyono kwésunana

²⁵ Ísóigo Ísu Káráísiti siráísa'a Áánútuntave'a súwi kwésune.

miráumai kesirumpinkén-ímáyáá kwé'e'a sé'a Áánútuna ámáámhá kwaránáe súndanivo kesúgoma sáwí-imayaavinkemba sáwí'a kwéíye.

8

Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéon-kwasai.

¹ miráumai Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai miwítí sáwí-meyamba maitíyukaintavena Áánútu íma aavimbá maitinkéna sáwí-meyamba íma timíniye.

² ááema sáwíta uráundawai tátokowata puwónaundawaiya ówánanaya Ísu Káráísiti iyásínkaraisata kweséya aúná'i'a umáíya máyaunanaya Áánútun-amanko kárákwiyisana Áánútu aavimbá íma maisinkénaya íma sáwí-meyamba simíniye.

³ Áánútu kwená ámáámhá siráimbanivo sáwí'a ónáe séta minámáámhá íma kanaán-umaiya kwakáunda póna minámáánkó sáwíta umáíya máyaundavinkemba íma sikaisata máyaunanaya naaémhá Áánútu ááninkontavena séna sáwí'a kwéomba po miwíyávái se kumpuwíniyone séna ai'marówana kesáámó sáwí' o kwéundawaiyaamo úndanten-augwarawai maimaéna kentáásí sáwí-imayaamo maisiyuwáíndayavenaya kumpukáíye.

⁴ Áánútu mirá uráimba póta sáwí-imayaayavetaamo siráíyavetaamo kwéunda ímo mirá kwéetaamo Áánútun-amankomo siráini' o kwéetaamo éta Áánútuna ámáánkó siráintemba miráyá umáíya arupíya ónaumne.

⁵ sáwí-imayaayavesamo tirááíyavesamo kwéowai miwítí sáwí-imayaago tátokaivo Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéowai kwená kawer-ímáyáágó kwégarakwiye.

⁶ miwítí sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-amankombo arááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai paru umái aúná'i'a umái maí'mai'a ónááowe.

⁷ sáwí-imayaayavesa tirááíyavesa kwéon-imayaawe su'mai kwéowai Áánútuna ámáámhá íma kanaán-umai taagwiyavésa Áánútuna namuro-kwáásíráámhá kwéowe.

⁸ sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétaini' o kwéowai Áánútu íma aamoí kwéumatinkaiye.

⁹ Áánútun-amankomo kentirumpimbó máyáimbo é'a sáwí-imayaayave' o tirááímo kwétaini'a íma kwé'e'a Áánútun-amanko siráini'a kwé'e'a máyáawe. Ísu Káráísitin-amanko tirumpimbó ímo máyáiwai íma kwená kwaási-i' a kwéowe.

¹⁰ Ísu Káráísitin-amanko kentirumpimbó máyáimbo éna Áánútu kwenaúranka'a arupí umátinkaraimba pó'a kentimankó maí'mai'a íniwai é'a sáwí' o uráantave'a kentúgoma puwíníwaiman-owe.

¹¹ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana kwenamankómó kentirumpimbó máyáimbo éna keinárawakwara' o éna puwónááompinkemba usásintinkaniye. kwenamankó kentirumpimbá máyáintavena Áánútu mirá íniye.

¹² kesí kwaásiyono. mináimbá ímáya íyata íma kentáásí ímáyaavinkeni' a éta Áánútun-amankombo arááímo kwétainita umáíya máéno.

¹³ sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéombo éna Áánútu séna máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máero siráivo Áánútun-amankomo túwa'naa ina'o sáwí-imayaamo tuwé'ó é'a aúnaí'a umái ménaaowe.

¹⁴ Áánútun-amankomo kwésintembo kwégwaraawai Áánútu áánimbaa'an-owe.

¹⁵ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá máyáiwai íma inkaisí-í'a umátinkáísana inkaisí-yántáákó íma tátokaisa'a máyáavo Áánútu áánimbaari'a umátinkáísa'a Áánútumba kwéaaye'a sé'a kesivoó kwése'a kwémaewe.

¹⁶ kesáa séta Áánútu áánimbaata úneyaamo kwésunda Áánútun-amanko kentáásirumpimba ména séna mindá árair-aimban-ise kwésiye.

¹⁷ Áánútuna iyámpói úndaya póta Áánútumo kentááyávénawe sénamo to'mayaa úmakaimba maimaéta Ísu Káráisitimo mayáninten-umaiya mayánaundayaawe. umbai-yántáá'ó kwempimbó kwáyontemba kentáávimbá umbai-yántáá'á kwáyáimba póta naaémba kweséya ságayan-ayampa'a ménaundayaawe.

Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkainin-kwasai.

¹⁸ maarán-áimbá imáyáa é'a sé'a árai'a Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkainata mindáyaveta imáyáa kwéeta kentáávimbá kwáyáin-umbai-yantaataveta íma anón-imayaa kwéundayaawe.

¹⁹ Áánútu áánimbaare ayáámúmbaareya únasaya Áánútumo tarórrurain-tantaako kwaí-kwaankowe taaigówé amápa-karaan-tantaakowe kentáámó suwánanaaontavesa mósá titaagwirésa amu'marésa máyáawe.

²⁰ naaóv'á Áánútu tarórrurain-tantaatavena séna kampindágwiniye séna kwená imáyávinkemba séna íma miwítí imáyávinkemba siráimba maarán-imáyáa éna séna ²¹ naaémba kampindái-yántáá'á aambá áúntinkaanana tarórruraunda-yantaa'á ó'a íma kampindámae iyíniye. kesí iyámpóimo iyátinkáanasamo kawe'ó umáimo ménaontemba mintántáákó miráumai kawe'á umái kwéniye Áánútu minímáyáa uráiyé.

²² maarán-áintá ísaraumne. aaraimó iyámpóimo tinkésamo eésé'ó ontembá Áánútumo amápa-tantaa'ó tarórrurain-tantaako eésé'á kwéena Áánútumo paárinintavena amu'maréna máyáiyé.

²³ íma Áánútumo tarórrurain-tantaakowe su'mainivo kesáágwará'á miráyá kwéeta Áánútumo to'mayaa úmakain-tantaa'ó simínintaveta imáyáa ónaundayavenaya Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kesirumpintá kumbáyáísata eésétá kwéeta amu'maréta máyaunanaya Áánútu kwenayáámúmbaare kwenáánimbaare síkenaya aúna-kuwawaa'a umásinkanintaveta amu'maréta máyaumne.

²⁴ Áánútu kawer-ámpá'á mésinkonka'a séta árai'a Áánútuna iyámpóiya éta kweséya ménaumne séta amu'maréta máyaumne. awáanasuwaunda-yantaataveta íya amu'maréta ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta ménaumpo

²⁵ ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta méta séta árai'a paáriníye séta íma sívón-káinata asiramái amu'maréta ménaumne.

²⁶ íma asiramái-kwaasi méta kawer-ámpátá kwégunanaya umbai-yántáákó kwétatoraisana póna Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isata nóraumaiya Áánútumba áísaa onanayá súwa'naa íníyo séta sirumpintá kanagíré su'mai téta íma kanaán-umai aai kwésunanaya Áánútun-amanko kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aai kwésísana

²⁷ Áánútun-amanko Áánútumbo arááímo kwétain-aimba séna kwená kwaási-imayaa éna mirán-áimbá kwésimba póna Áánútu kentáási imáyáa awánaiwai póna kwenamankómó sin-áimbá kwésaiye.

²⁸ maarán-áimbá ísaraumne. kwená kwaási-'a ónaundayavenaya ítamakaisata kwená imáyáa kwéeta máyaunanaya sáwí-yantaare kawe-tántáaré kesópataamo timbá Áánútu mintántáá'á kawe'á kwéumasinkaintaawe.

²⁹ naaóv'á Áánútu kwendéi-'a umái ítamakowaiyavena séna kesááninkaamba ónááowe siráimba póna kwenááninko Ísu kentáásuwaao-i'a isatá kwenáúnararita úne.

³⁰ naaóv'á ítamakowaiyavenaya sááyena kwenáuranka'a arupí umásinkenaya kwenááninkaani'a kwéumasinkaintaawe.

Áánútu arumbá kwésimenaya Ísumba ai'marówana kumpukáin-kwasai.

³¹ Áánútu miráumai súwa'naa uráimba pó'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. sáwí'a umátinkanae sésayaamo mirámó ónááomba íma kanaán-umai kentáá usáyaaitanaaowe.

³² Áánútu kwenááninkomba íma tátorena kentáási sáwí-imayaa maisiyuwáinkwáe sénaya ai'marówana kumpukáiyé. mirá uráimba póna súwa'naa ínín-tantaa'a úwoi simíníntaawe.

³³ Áánútu kentáa ítamakawaiya kwenáuranka'a arupíya umásínkarainta pósa évakarawai íma kanaán-umai aavimbá maisínkáánaontaawe.

³⁴ évakarawai kentááyávésa puwígwáe sésa íma aavimbá maisínkáánaowe. Ísu Káráísiti kentááyávénaya séna puwéna usásinena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámp'á ména kentáa súwa'naa umai Áánútumpa'a kwéaisaa-iyé.

³⁵ mirá kwéintavesa évakarawai íma kanaán-umai Káráísitiyeyaamo máyaundavakenta sirááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáási imáyáa íma kwétuwaiye. umbai-yántáá'ó kesópataamo tíndawe aosaambó kwisínkáánaontaawe sáwí'ó umásínkanaaontaawe sááimo sínkááníntaawe unáánkwátói-iyaaínta ménaundayaawe évakarawaimo sínkamonaontaawe puwónaundayaawe mirán-tántáá'ó kesópataamo tínimba Káráísitiyeyaamo máyaundavakenta íma kanaán-umai sirááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáási imáyáa íma kwétuwaiye.

³⁶ naaóv'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna ená kwaásiya úndarakemba évakarawai kentááyávésa sésa tinkamonasa puwígwáe-imayaa úmae kwéiyowe. sipísipimo tuvúwówanamo puwíntemba kentááyávésa tinkamonasa puwígwáe kwésimae iyówe agaimaréna siráiyé.

³⁷ mirá-sáwí'ó umásínkáanta íma imáyáa únánaya Ísu Káráísiti arumbá kwésimimba póna asiramásínkáísata miwí kwéusayaaitaundayaawe.

³⁸⁻³⁹ maarán-áimbá áraír-aimba isa'á ísaraumne. Áánútu arumbá kwésimenaya Ísóigo Ísu Káráísitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpukáimba pósa Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. puwónaundayaawe úwoi máyaundayaawe Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. kwíyómpaken-kwayo' naraware taraváá-kwáné ív'ó kwáyáin-tantaare naaémbo paárinin-tantaare kwíyómpakewaiye kwaántá-kwaasiti máápakewaiye Áánútumo taróurain-tantaare mirán-tántáátónkó íma kanaán-umai Áánútunopa'o máyaundavakenta sirááwanaya Áánútu kentááyávénaya íma auwinkéna kentáási imáyáa íma kwétuwaiye.

9

Póro Ísareri-kwaasi arumbá umátinkarain-kwasai.

¹ kemá Póro Ísu Káráísitina kwaásima é'a áraír-aíne su'mai kwésunana Áánútun-amanko kesirumpimbá ména kárákwiyisa'a maarán-áimbá áraír-aimba kwésimatimune.

² kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkembo kemá tiráunda isa'á imáyáa únana sirumbá kwésana sirunkó umbai támae kwéiyiye.

³ miwí Ísu Káráísitin-aiyavesa íma áraire sembá pósa árairemo sésamo kesí anondámo usámaiyanamo Áánútumo siyuwáinanamo Ísu Káráísitimo ánaembo umásiyuwanimba mindá kanaániye kwésune.

⁴ miwí kesí kwaási Ísareri-andarakewai Áánútu kwenáánimbaari'a umái ítamakena kwená ságayamba agaráátinkena aaimá simái tarútinkena kwená ámáámba simátimena simái asirámakain-aimba simátimena Áánútuna imáyáamo mósá kwémaraan-amba agaráátinkowasa

⁵ ááéraan-anon-kwaasi miwí tikwá'náma uwaná Ísu Káráísiti iyámpói aú'mái miwítí ándáva'a kumbéna amáparawaira'a kárákwiyisata kwenáwita mósá ma'maéta kwéiyunda mindá áraír-aimban-iyé.

⁶ Áánútu Ísareri-andaraken-kwaasivinkemba íma amápa'a ítamakaivo évakarawai ítamakaimba Áánútu asirámakain-aimba arááíraiye íma seénáisiye.

⁷ Ááváramu aisaavutantamba uráawai íma amáparawain-ovo évaka'a Áánútuna iyámpói owaná naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena séna enááninko áwí'a Áísákaa kwe-náisaavutantamba ónááowaiye su'maiyavena séna enáisaavutantamba kwéowe sénááowe Áánútu siráiyé.

⁸ mináánkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. Ááváramu aisaavutantamba uráawaiwinkemba íma amáparawain-ovo Áánútu kesí kwaásima owémó asiramáimo siráiwaiye su'mai Áánútuna kwaásiman-owe.

⁹ naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba séna sún-da-kanaama tína'a máyáanana Séraa inaamaí-iyámpói ankániye sirómba

¹⁰ mináímbá kentáá síkwá'náma Áísakaantavena siráíye. kwemá anón-éna aaraí mayówana awainínkó áwí'a Árépéka agováraer-iyampoí

¹¹ íma tínkaroyasarai miniyámpóirái íma mayái mairóyanka'a

¹² Áánútu minínínkóntávéna séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwái naaén-iyampoigona mayái mayániye siráíye. Áánútu kwená imáyáavinkemba kwená kwaási-i'a umái itámarena tááyaraiwo miwítí mayái íma awánarena tááyaraiye. miráumai naaóv'á séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwai naaén-iyampoigona mayái mayániye siráíye.

¹³ Áánútun-aaí aúváiimba miniyámpóiráiyávéna agaimaréna séna

Yákópomba itámare'a Ísomba

sínaaemba umámune Áánútu siráíye
agaimaréna siráíye.

¹⁴ évakarawai mindáyavesa imáyáa ésa kampa'á sésa Áánútu íma arupí kwéiyemo kwésemba mindá kampar-áimbán-íye.

¹⁵ naaóv'á Áánútu Mósesintavena séna

sirumbá umátinkanae súndawayave'a sirumbá kwéumatinkaumne. kawe'á umátinkanae súndawayave'a mirá kwéune
siráíye.

¹⁶ miráumai kwaási tiráái kwétaintavenawe kwaási kawe'-máiyái kwémayaantavenawe ímanivo Áánútu kwená imáyáavinkemba séna sirumbá umátinkanae siráintavena kwená kwaási-i'a umái kwéitamaraiye.

¹⁷ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Mósesi máyonka'a Ísípi-marava'a kárákwirawai kwentávéna Áánútu séna amápa'-maravaken-kwaasi kesí asirayándéimó enane'ó úndama awánésa kesúwí'a isáígwáe sé'a embá kárákwiyi-mayaira'a usásinankaruumne Áánútu siráíye
agaimaréna siráíye.

¹⁸ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba kwembó arááimo tainí'o énamo sirumbá umátinkanaemo simbá arumbá umátinkena kwembó arááimo tainí'o énamo tiruntémó máraani'ó imbá tiruntémá máraani'a kwéumatinkaiye.

Áánútu áwáá'a tiyéna arumbá umátinkenamo in-kwásái.

¹⁹ mindáyave'a imáyáa é'a maarán-áimbá íma seró. sáwíta kwéundaya nóra séna Áánútu aavintá kwémáisinkaiyo. Áánútu imáyáa éna séna sáwí'a ónááowe siráimba mindáya sáwí'a kwéundayaawe. miráumai aavimbó kwémáisinkainta mindá sáwí'a kwéíye mináímbá íma seró.

²⁰ keinárawa'a úwoi-kwaasi máyáavo Áánútumo siráinda-aimba anondá íma seró. maarán-áimbá imáyáa oró. sawei-ánáveumba ombá kari'-márámá mairésa sawei-ánáveumba úmaraawana misáwéi-ánáveunko íma maarán-áimbá séna nóra éra kembá mirá kwéumasinkaaó íma kwésiye.

²¹ sawei-ánáveumbo ombá mimbórá-kári'-márámá mairésa kaer-ánáveumba úmaresa moórávimba úwoi-mayai maésa moórávimba kawe'-máiyái kwémayaamba mindá miwinéimán-íye.

²² Áánútu miráráámbá kwéíye. Áánútuna asirayané áwáá'o kwésine awánanaaontavena sáwí'o uráan-kwaasimo tínkaminimba miwítí meeyámbá póna ááema íma tínkamimba timu'maréna ména naaémba tínkaminiye.

²³ kentáá itámarenaya arumbá umásínkáinta póta kweséya ságayan-ayampata méta kwená ó'oran-kawe'-mayai awánanaundayavenaya Áánútu sáwí'o uráan-kwaasi íma ááema tínkamimba timu'maréna máyáíye.

²⁴ íma Yútaa-kwaasivinkene su'maiya sááyaraiwo ó'onkaa-kwaasigwara'a tááyaraiye.

²⁵ miráumai naaóv'á Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Ósíya agaimaréna séna Áánútu séna íma kesí kwaási-i'a uráan-kwaasiyave'a kesí kwaásiman-owe sé'a ímo sirumbó tímakaundayave'a sirumbá kwétimune sénaumne.

²⁶ íma kesí kwaásiman-owe siráundava'a máyáawaiyave'a naaémba kesáánimbaa'an-owe sénaumne Áánútu asirayánkwáráwái síníye
Ósíya agaimaréna siráíye.

²⁷ naaóv'á Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Ísarerin-andaraken-kwaasi sáwíva'a ésa nonáámááiraamba umái sáwíva-kwaasi ménaaovo Áánútu íma amápa'a tiránívo évaka'a sáwí'o umái máyáampinkemba tirániye.

²⁸ Ísóigo amáparawai avekáán-umai aavimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímatuwaniye

agaimaréna siráiyé.

²⁹ moóráva'a Áísáya agaimaréna séna

Ísóigo amápar-asirayambo tokáiwaimo sénamo évakarawai íma tínkamonda tiyúwáanasa mésa iyámpói tínkánááowe siráinkakai Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiyemo putásaraantemba kesáágwará'á miráyá úsino agaimaréna siráiyé.

Ísareri-kwaasi Ísun-aaiyavai íma áraire siráan-kwasí.

³⁰ mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. ó'onkaa-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umáímo máyáan-ambo ímo avakáá uráawai Ísu Káráísitin-ai isésa sésa áraire siráamba póna Áánútu kwenauranka'a arupí umátínkaraiye.

³¹ miwí mirá uráavo Yútaa-kwaasi Áánútu ítamakaiwai sésa Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwaráananaya kwenauranka'a arupíya umásinkaniye siráavo Áánútu Mósesimbo simámakain-amaankona ááimba íma isésa kwenauranka'a íma arupí umái máyáawe.

³²⁻³³ Áánútuna amáámba kwaráananaya kwenauranka'a arupíya umásinkaniye siráavo kwenááiyavesa íma áraire siráantavena íma arupí umátínkaraiye Áánútun-ai aúváf-kwandaivimba Ísuntavena simái agaimaréna séna

Áánútu séna isáaro. Sáiyono-naopa'a moórá-ontamba maráunda pósa minóntánk'á tísamaima turarésa tanaambá vánááowe. óntantavenamo siráintembo íniiwaimpa'o agevamáimo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráiyé mináímbá agaimaréna siráiyé. óntanemo siráimba Ísuntavena siráiyé. óntanka'o tanaambó vaantembá Ísu Káráísitin-ai araaisésa miráumai tanaankáámbá vará'naumai máyáawe.

10

¹ maanáimbó simátíménda isáaro. kesí kwaasi Yútaa-kwaasi sáwí'o umáímo máyáapinkemba Áánútu iyátinkantavena ávááraumai sirááíma kwétaisa'a Áánútumpa'a áísaa úmae'a kwéiyune.

² Yútaa-kwaasi Áánútuna mayái mayánáe sésa karuwaa'á kwéombanivo Áánútun-aai gona ááimba íma isaraamba tuwánaraumne.

³ Áánútumo kwenauranka'o arupímo kwéumatinkain-amba íma awánésa kampar-ántávésa árair-amban-iyé sésa pósa Áánútuna árair-amba íma kwégwaraawe.

⁴ amáámba kwaráúndayavena Áánútu kwenauranka'a arupí umásinkaniye sésa Yútaa-kwaasi kwaráan-amba Ísu Káráísiti séna minámbá ánásavo kesááiyavesa áraire sewáiyávésa Áánútu kwenauranka'a arupí kwéumatinkaimbanivo Yútaa-kwaasi minámbá íma kwégwaraawe.

⁵ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwaráananaya Áánútu arupíya umásinkaniye kwésen-aintavena naaóvá'á Mósesi agaimaréna séna minámáámbó amápa'o kwaráiyawai kawe'á umái ménaaowe siráiyé.

⁶ Áánútun-aaiyavesa árairemo kwésewaimo arupí umátínkain-aintavena agaimaréna séna maarán-áimbá íma seró. nááwa kwíyómpa'a irénawa Káráísitimba áí'maena kumíniyo.

⁷ nááwa pukáan-kwaasi máyáapa'a kuréwa Káráísitimba áí'maena tíníyo. mirán-áimbá íma seró.

⁸ Áánútun-ai kentirumpimbá egwaa'á kwáyáisa'a kwésewe

agaimaréna siráiyé. Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire seró-áimbá kwésimatimundayaawe.

⁹ mináímbá maarán-áimbán-iyé. Ísu kentáási Ísóigoman-iyé avora'ó simátimé'o kentirunkákémbó sé'o Ísu pukáimpinkemba Áánútu usásinankariyemo síyanamo éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba Áánútu iyátinkaniye.

¹⁰ Áánútun-aaiyaveta kesirumpintá áraire kwésundaya kwenauranka'a arupíya kwéumasinkaintaawe. avora'ó mináímbó kwésimatimundaya sáwí'o umáiyaaomo máyaundavinkenta kwéiyasinkaiye.

¹¹ Áánútun-ai aúváfivimba agaimaréna séna

siráintembo íniiwaimpa'o agevamáimo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráiyé.

¹² mináimbá amápa-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútu aúranka'a mimbórái'a kwéontavena siráiyi. Áánútu amáparawaira'a kárákwiraiwai éna súwa'naa inkwáe sésamo simámén-kwaasi anón-kawe'a kwéumatinkaiye.

¹³ Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna séna Ísóigontavesa sésa sáwí'o umáimo máyaundavinkemba sirániyone kwésewai amáparawai mirá inyiye agaimaréna siráiyi.

¹⁴ Áánútu íma máyáiyi-aimbo sewáimó ombá súwa'naa uwo íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aimo ímo isáawaimo ombá mináintávésa áraire íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aimo ímo kosimátíméwasamo ombá mináimbá íma kanaán-umai kwéisaawe.

¹⁵ ímo ti'marááwasamo ombá íma kanaán-umai kogwésimatimewe. Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna séna áséi-kwasaimo kosimátíméwai aamoi kwéumatinkaawe agaimaréna siráiyi.

¹⁶ mináséi-kwásái kwéisesamanivo évakarawai arááiraawe. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna Ísóigo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináintávésa íma áraire kwésewe agaimaréna siráiyi.

¹⁷ Ísu Káráisitín-aimo simátíméwasamo isésamo ombá kanaán-umai áraire kwésewe.

¹⁸ Yútaa-kwaasi Ísu Káráisitín-aii árai'a á'a ísaraawe kwésune. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna séna amápa'-marava'a kwénaoesa simátímúwana mináinkó kóyáwé uráiyi agaimaréna siráiyi.

¹⁹ Yútaa-kwaasi Ísareri-kwaasi mináinkóná ááimba á'a ísaraamba mindá árair-aimban-iyi. naaóv'á Í Mósési Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiyave'a sé'a úwoi-kwaasiman-owe siráamba miwíyávé'a kesí kwaásiman-owe sénaundayave'a áwáá'a kwétiye'a tirunkó sáwí'a umátinkaniye Áánútu siráiyi Mósési agaimaréna sirówana

²⁰ naaémbe Áísáya íma áá'a kwégowana agaimaréna séna Áánútu séna nóra simáiyi Áánútumpa'a ténaumno-aimba íma kwésewaitopa'a paáruraumne. Áánútumba agaráásínkáaro-aimba íma kwésewaitopa'a paáruraumne séna

²¹ Ísareri-kwaasiyavena séna túwa'naa ónaumne sé'a kesópa'a teró símae kwéiyunasa kesáái araisésa kemba tinaaemba kwéumasuwaawe Áánútu siráiyi Áísáya agaimaréna siráiyi.

11

Áánútu Ísareri-kwaasi arumbá kwéumatinkain-kwasai.

¹ simátíménda isáaro. árai'a Áánútu kwená kwaási Yútaa-kwaasi íma ánaaemba umátímakaiye. kemá miwíwínkéwái é'a Ísareri-kwaasi pó'a Ááváramu aisaavutantambo úndawai é'a Pénisamini minándárakéwáimá úne.

² naaóv'á Áánútu Yútaa-kwaasi ítamarena ánaaemba íma umátímakaiye. Íráiyaa-aii agaimakáimba ísaraawe. naaóv'á Íráiyaa Ísareri-kwaasiyavena í'ái séna Áánútuntavena séna

³ Ísóigo enáái simátímakaawaivinkemba sáwívarawai tínkamuwasa púwúwasa óntan-taareima tawísiyuwesa entávésamo imáyáamo ésamo póimo tuvú máimo agaimakáan-taareima tawísiyuukaawe. enááimo simátímakaawaivinkemba keyáá máyaunda pósa kenkwárá'á sínkamonaawe

Íráiyaa súwana

⁴ Áánútu simáména séna

ímanivo kesí kwaási ménaaontavena sáwívarawai 7,000 kwaasi tátokaunasa kampar-ísóigó áwí'o Páárimba kwenáwí'a íma mósá makáawe

Áánútu simámakaiye.

⁵ mirámó uráintemba ívékwara'a Áánútu arumbá umátínkáíwaiyavena Yútaa-kwaasivinkemba évakarawai ítamakaisasa máyáawe.

⁶ miwítí mayáiyávéna íma ítámakaivo arumbá umátinkenayavena ítámakaiye. miwímó kawe'-máyaímó mairáawaina anondá íma ítámakaivo kwemá arumbá umátinkenayavena ítámakaiye.

⁷ miráumai Ísareri-kwaasi Yútaa-kwaasi Áánútumo kwenaüranka'o arupímo kwéumatinkain-amba avakáá uwááesa owasá amáparawai íma awánaraavo Áánútumo ítámakawai évakarawai awánaraawe. Áánútu tááyaraimba táá'a káúnkurain-kwaasiraamba ésa íma ísáawasa évakarawai isaraawe.

⁸ naaóv'á Áánútun-aii aúváiimba agaimaréna séna

Áánútu séna tívón-kamátinkaumne súwana tívó kwégowasa íma kanaán-umai aái isaraamba mirámó uraántemba ívékwara'a mirá kwéowe

agaimaréna siráísana

⁹ Tévítí agaimaréna séna

toóntávésawe su'mai anón-imayaa ésa sésa kawe'á umáíya máyaumne síyambanivo minímáyáágó kampa'á simátiyuwainasa sáwí'a umái mésa sáwí-meyamba mayánaáowe.

¹⁰ miwí túramba kavíkurainasaraamba íma awánanaaowe. miwítí umbai-yántáá'á kwaikwai'a éna íma ánásaniye

Tévítí siráíye.

¹¹ mináímba imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Yútaa-kwaasi kampar-ámbá kwégwaraambanivo naaémba íma mirá ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútun-aii arááiraanka'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumo sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'ó métinkáin-aimba ísésa áraire kwésemba Yútaa-kwaasi ísésa tirunkó sáwí'a ínasa kegwarátá miráumai kwaránáe sénááowe.

¹² Yútaa-kwaasi sáwí'a ésa sáwí-amba kwégwaraamba mindáyavesa ó'onkaa-kwaasi kawer-ámbá kwégwaresa kawe'á umái máyáawe. miráumai naaémba Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sésa kawer-ámbá kwaránáaomba sáwívarawai tuwánésa ávááraumai kawe'á umái ménaaowe.

ó'onkaa-kwaasi kawer-ámpá'á mégwétinkain-kwasai.

¹³ íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu kentávéna séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaimba mimbáyái anóm-bayaiman-íye kwésune.

¹⁴ ó'onkaa-kwaasi kwésimatimunda imáyáa é'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi ísésa tirumbá sáwí'a ínasa kegwarátá miráumai kwaránáe sénááowe-imayaa kwéune. Yútaa-kwaasi mirá íyana Áánútu kawer-ámpá'á métinkanintave'a ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae kwéiyune.

¹⁵ Áánútu Yútaa-kwaasi ánaemba umátímakainka'a ó'onkaa-kwaasi sáwívarawai kwená kwaási-i'a umátínkaraisasa miráumai naaémba Yútaa-kwaasi Áánútumpa'a tíyana Ísu Káráísitina kwaási-i'a umátínkanimba pukésa usásinaara'naraamba ónááowe.

¹⁶ Yútaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. évakarawaimo toómbó ayááímó topámbaimo Áánútumbo ámémba mintómbá mütú'a Áánútundeiman-íye. évakarawaimo sésamo mintái-ánú'á Áánútundeiman-íye sembá mintáíma amápa'a kwendéimán-íye.

¹⁷ moórá-taigo áwí'a órivema kígauva'a kwáyáin-taima mintáíráámbá umái Yútaa-kwaasi máyáawe. Áánútu minórivé-táigó ayáánamai arátuwena úmípakemba áváár-orive-taigo ayáánamai ará'mai máyavusumaraisana ávoíraken-onomba tamandéna anón-uraiye. áváár-orive-taigo ayáánamairaamba kemá ó'onkaa-kwaasiman-owe.

¹⁸ mindáyave'a kentúwí'a íma maimaé iyé'a arátukain-ayaanamaiyave'a úwoisamba owatá kesáá anómba úne íma seró. mintáigó asirayámbá kwétimivo keinárawa'a mintáigómbá íma asirayámbá kwéamevo kentúwí'a íma maimaé íyoro.

¹⁹ kentúwí'a íma mósá maré'a sé'a Áánútu kentáá máyavusumarinintavena ayáánamai arátukaiye íma seró.

²⁰ maarán-áímbá árair-aiban-íye. Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire siráantavena arátukaisa'a keinárawa'a áraire siráantavena miwí tinondá máyáawe. mindáyave'a íma kentúwí'a mósá máréwana táá'a káína'a kárákiyoro.

²¹ Yútaa-kwaasi ayáánamai-uramban-ovo Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sentávéna arátúwáísasa máyáamba pó'a keinárawa'o mirámó íyanamo éna Áánútu mirá íniye.

²² Áánútu évakarawai arumbá umátinkena évakarawai sáwí-meyamba timínimba imáyáa oró. sáwí'o uráawai sáwí-meyamba tiména kembá kawe'á kwéumatinkaiye. kawe'ó umátínkáipa'o ímo mai'mai'o íyanamo éna ayáánamaimo arátukaintemba keinárawa'a mirá íniye.

²³ Yútaa-kwaasimo sáwí-ambo tuwésamo Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire síyanamo éna Áánútu asirayámbá tokáiwai tiréna ááémo maémáempa'a mótinkaniye.

²⁴ Ó'onkaa-kwaasi áváár-orive-taigo ayáánamairaamba owaná Áánútu arátuwena kawer-órívé-táivímá máyavusumakaimba mindá umbái tairáiyé. Yútaa-kwaasi kawer-órívé-táiráámbá owaná Áánútu minkáwé-táigó ayáánamai arátukaimbanivo ókwara'a maimái Yútaa-kwaasi máyavusumaranimba mindá íma umbái téna kanaán-umai íniye.

Áánútu amáparawai arumbá kwéumatinkain-kwasai.

²⁵ kesí kwaásiyono. kesáá anón-kwaasiya úne sevó sé'a avora'ó simátiménda ísáaro. Ísareri-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa íma áraire sembánivo íma mirá úmae iyésa naaémbo ó'onkaa-kwaasimo Áánútumo ítámakaiwaimo Áánútunopa'o tíyanka'a Ísareri-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááowe.

²⁶ miráumai Áánútu Ísareri-kwaasi sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'a métinkaniye. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúvávímba agaimaréna séna sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkáiwai Sáiyono-naopa'a paaréna Yákópo aisaavutantamba uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwániye.

²⁷ sáwí-imayaa maitiyúwáandara'a simáimo tarúmakaunda-aimba paáriníye Áánútu siráiyé agaimaréna Ísareri-kwaasi Yákópo aisaavutantamba uráawaiyavenawe miwítí anón-daopa'a áwí'a Sáiyono-naopatavenawe agaimaréna siráiyé.

²⁸ Yútaa-kwaasivinkemba sáwívarawai Ísu Káráisitín-aaí arááíraamba pósa Áánútuna namuro-kwáásiráámbá ompinkémbá ó'onkaa-kwaasi kwenáái isé'a áraire siráawe. Yútaa-kwaasi tikwá'náma Áánútu simái tarúmakaaintavena miwí tísaavutantamba uráawai kwená kwaási-i'a umái ítámakaiye.

²⁹ Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítámakena kawé'a umátinkaraimba íma ivátiyuwena ó'on-imayaa íniye.

³⁰ ááéma kemá ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aaí arááíraawasa naaémba Yútaa-kwaasi mirá uráamba póna ívé'a Áánútu keinárawa'a arumbá kwéumatinkaiye.

³¹ Yútaa-kwaasi Áánútun-aaí arááíraawana keinárawa'o arumbó kwéumatinkaintemba naaémba miwí arumbá umátinkaniye.

³² amáparawai Áánútun-aaí arááísúwana Áánútu séna sáwí'o kwéomba mindágo tátokaiye séna arumbá umátinkanintavena mináímbá siráiyé.

Áánútu áwí'a anómbo úmae kwéiyin-kwasai.

³³ Áánútu ávááraumai arumbá umátinkena kawer-ímáyáá éna amápa-tantaatavena imáyáa isaná mirám-baaran-aimbo Áánútunopa'o kwáyáimba íma kanaán-umaiya kwéisaunanaya mirám-baaram-bayaimo kwémayaimba íma kanaán-umaiya kwéawanaundayaawe.

³⁴ Áánútun-aaí aúvávímba agaimaréna séna

Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma kanaán-umai kwéisaawe. Ísóigomo máyáim-bayai íma kanaán-umai táásá umai kwémayaawe.

³⁵ moorá-yantaa'a simíya'a kemá anondá tíménoma íma siwáímá póna kwemá ísarena kwétimiwaiman-iyé agaimaréna siráiyé.

³⁶ Áánútu amápa-tantaa'a úmáráisana kwená asirayámbá kwáyáintavena amápa-tantaa'a kwáyáimba pósa kwenáwí'a mósá maránááontavena amápa-tantaa'a kwáyáiyé. mindáyaveta Áánútumo mayáímó kwémayaimba íma kanaán-umaiya amápa'a kwéawanasaundayaanivo kítoka'a kwéawanaundayaniye. kwenáwí'o anómbo úmae kwéiyimba árair-aimban-iyé.

12

Áánútuna mayái kwémayaan-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútu ávááraumai arumbá umátinkaintave'a maarán-áímbá asiramái simátimune. keinárawa'a kentúma Áánútumpa'a kwéame'a kwentávé'a imáyáa kwéé'a kwená mayáiyé su'mai kwémayaiyana aamoí umátinkaniye. mirámó é'o é'a kwená imáyáa árai'a mósá maránááowe.

² marapá-kwáásímó sáwí'o kwéontemba íma mirá é'a Áánútu kwésin-aintave'a owé síyana kentí imáyáa aúnái'a umátinkaina'a aúná-kwaasiraamba umái ménaaowe. mirámó

é'ó é'a Áánútumbo arááímo kwétain-aimba isé'a Áánútumo aamoimó kwéin-aimba isé'a kawe'-máayái-áimbá isé'a kwená kasenku-ímáyáámó kwéimba isánááowe.

³ Áánútu úwoi súwa'naa uráintave'a maarán-áimbá simátimune. kentúma íma maé iyé'a anón-kwaasiya úne íma seró. Áánútu túwa'naa isa'á íma kwaásiti asirayánká'án-ivo Áánútuna asirayánká'á kwená mayái kwémayaamba mindáyave'a ímáyaá é'a kentúma íma maé iyóro.

⁴ kentúwawaa'a ímáyaá oró. tiyayaanko kwená mayái kwémayaisana moórá-morawantaako mirá kwéisata

⁵ miráumai kesáá sáwíva-kwaasi méta Ísu Káráisitiyeya tarúmai mimbórá-kúwawaa'a ma'mái máyaunanaya

⁶ Áánútu úwoi súwa'naa isatá moórá-morawaiya kentáásí mayái mayánaundayavena Áánútu asirayámbá siménaya Áánútu asirayámbó timénamo kesáái simátima'mae nááóromo siráinda árai-aimban-iyé sé'a mirán-oro.

⁷ asirayámbó timénamo túwa'naa orómó siráindawai mirán-oro. asirayámbó timénamo kesí aambó agaráátinkáaro siráindawai mirán-oro.

⁸ asirayámbó timénamo asiramátinkáaro siráindawai mirán-oro. kentí náaindaambo taaímbaimo kwétimewai kawe'á kwéovo mirán-oro. kárákwiraawai kawe'á kwéovo mirán-oro. kawe'ó kwéumatinkaawai aamoí kwéiyapakemba mirán-oro.

⁹ moórá-morawavimbo tirumbó kwétimemba íma kampa'á síyamba árai'a tirumbá tíméro. sáwí-mayai tínaeemba umáme'a kawe'-máayái tátoraaro.

¹⁰ Ísu Káráístina kwaási ontávé'a mimbórá-ákúnkááni'a é'a pó'a moórá-morawavimba tirumbá kwétime'a moórá-morawai túwí'a mósá máraamba karuwaa'á é'a máéro.

¹¹ Ísóigompa'a ímáyaá kwée'a íma tivón-káína'a tiyáántán-kwimai Ísóigona mayái karuwaa'á oró.

¹² Ísu Káráisitimo kuminíntave'o amu'maré'o máyáamba tirunkó aamoí ínana umbaiyántáá'ó kentópa'o kwáyáimba íma ímáyaá é'a asiramái mé'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándáaro.

¹³ Áánútuna kwaási ímo toómbó makéwai túwa'naa e'a namu-kwaasímó tíya'o é'a toómbá naambá tíméro.

¹⁴ sáwí'o umátinkáawaiyava'a Áánútuntave'a sáwí'a umátinkaaó íma sé'a kawe'á umátinkaaó seró.

¹⁵ aamoimó kwéowaise kegwárá'á aamoí oró. ivi'ó kwétaawaise kegwárá'á ivi'á taaró.

¹⁶ mimbórá-ímáyáá umái mé'a anón-kwaasiya úne íma sé'a moórá-morawai túwa'naa e'a úwoi-mayaigwara'a máyáaro. kesávái-ímáyáámó ombá keyáá kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyá úne íma seró.

¹⁷ sáwí'o umátinkarewa'o é'a anondá íma mirá umátinkáaro. kwaási túranka'a kaweré su'mai umái máéro.

¹⁸ amáparawavimba paru umái ménae sé'a tiyáántán-kwimai miráumai máéro.

¹⁹ sáwí'o umátinkaiya'o é'a anondá íma mirá é'a méwana Áánútu anondá sáwí-meyamba timíníye. mindáyavena Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

Ísóigo séna sáwí'o iyawaina anondá-meyamba timénaunda mindá kendémán-iyé. sáwí-mayaiyave'a meyéyámbá timénaumne siráíye agaimaréna siráíye.

²⁰ mináimbá ímáyaá é'a maarán-oro. Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna namuro-kwáásímó tááimo kwétinkaimbo é'a toómbá tíméro. namuro-kwáásímó nontávénamo kwétinkaimbo é'a tíméro. mirámó íyasamo ésa sáwí'o umátinkáantavesa tigeamá íníye agaimaréna siráíye.

²¹ sáwí'o kwéowaina ááimba íma usáyaaitanivo kentí kawe'-máayáigó sáwí-mayaigomba usáyaaitaino.

13

kárákwiraan-kwasai tísamaivimba áikwiyon-kwasai.

¹ amáparawai marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiyoro. Áánútumo asirayámbó ímo tímakainkakai íma kárákwiyi-mayai mairáasino. Áánútu miráumaimo kárákwiraawai usásintinkaraiye.

² marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi Áánútu usásintinkaimba pó'a miwí táái isé'a íma arááiséro. araaisiyambo é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a é'a sáwí-meyamba mayánááowe.

³ kawé'ó kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasiyavena íma táá'a kaisasá sáwí'o kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasi táároi kwéinkaise. kárákwiraan-anon-kwaasi táároi íma inkaisénáemo sé'o é'a kaweré su'mai íyasa aamoí umátinkanaaowe.

⁴ kárákwiraan-anon-kwaasi túwa'naa íya'a kawé'á umái ménaaontavena Áánútu miwímá usásintinkariye. sáwí'o é'o é'a miwí táái inkaiséro. asirayámbá tokáamba pósa sáwí'o íyawai sáwí-meyamba timénááovo inkaiséro. Áánútu usásintinkaraimba pósa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba timénááowe.

⁵ mindáyave'a marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiyoro. Áánútu áwáá'a síníyeyavaiye su'mai ímanivo arupí-aintave'a kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiyoro.

⁶ miwí mirám-báyáímó kwémayaamba mirám-báyái mayánááontavena Áánútu usásintinkaraimba pó'a táákisi

⁷ ó'on-o'on-takisi orómó síya'a arupí umái mirá é'a anón-kwaasi túwí'a mósá marááro.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

⁸ óntambo tímakiya'a amataáama íma maé'a ááéma tíméro. moórá-morawaivimba tirumbá kwétime'a mirámó ombá Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe.

⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko séna aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaare íma oró. tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. túran-anda íma oró. mirám-baaran-amaankona ááimba maarán-iyé.

kesávái-ímáyáámó ontembá

kentí kwaásiti ímáýáagwara'a oró.

¹⁰ miwítí kwaásiti ímáýáamo kwéowai íma sáwí'a umátinkanaaowe. miwítí kwaásivimba tirumbá kwétimewai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe.

¹¹ Ísu Káráísitimo kumínín-kanaa sáwiyanka'a tína'a Ísumo kumínín-kanaamo ímo ímáýáamo ontembá íma é'a kárákwiyyoro. Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire siráundarata Áánútumo siránín-kanaa sáwiyanka'a tínimba póta máyaundaya ívé'a minkánáá sáwiyanka'a tíniye.

¹² marapá'ó túnkain-ayampa'o máyáamba kwéanasaimba pó'a sáwiyanka'a kwíyómpa'a ságayan-ayampa'a ménaaovo mindáyave'a sáwí-mayai tínaaemba umáme'a tiyáántán-kwimai kawé'-máýái maé'a máéro.

¹³ ságayan-ayampataamo máyaunda-kwaasiyaamo kwéundantenta mirá kwé'e a kawé'á umái máéro. íma torupamáí mé'a uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á oró. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma kwé'e'a aaisané íma kwése'a kawé'-máýáímó kwémayaantave'a kentirunkó íma simái sáwí'a umátinkáaro.

¹⁴ sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéomba íma owé sé'a tínaaemba umáme'a Ísóigo Ísu Káráísitintave'a sé'a kentáará'á kárákwiyyuwo seró.

14

kwaásiti mayáígómbá íma simái sáwí'a oró-kwásái.

¹ maísáaro. Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire kwésesamo ímo asiramáímó kwégwaraawaiyave'a íma tiyuwé'a keséya máéro sé'a miwítí ó'on-o'on-imayaayave'a íma aaisambá simái taánaaro.

² Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire kwésewaivinkemba évakarawai sésa amápa-tomba kwénaundaya kanaá kwéiye sewasá évakarawai Áánútuna aampa'ó ímo asiramáímó kwégwaraawai sésa kígaUVaken-tone su'mai néta póí-ama'a íya nánaumne sewasá

³ amápa-tombo kwénaawai póí-ama'o ímo kwénaawaiyavesa íma simái sáwí'a umátinkáaro. kwenááyavesa áraire kwésesa póí-ama'a kwénaawaiyavena Áánútu séna kesí kwaásiman-owe siráimba pósa kígaUVaken-tone su'mai kwénaawai póí-ama'o kwénaawaiyavesa sáwí'a kwéowe íma seró.

⁴ moóráwaina mayái-kwáásígóntávé'a sáwí'a óne íma seró. íma keinárawa'nein-ivo kwená anón-kwaasigondei póna kweyáárika'a séna kawé'-máýái maé sáwí-mayai maé kwéone kwená anón-kwaasigo kwésiye. Ísóigo kanaán-umai áwa'naa ínimba póna kawé'-máýái kwémaena asiramái méníye.

⁵ évakarawai moórá-mora-tawaiyavesa sésa anóm-bono'o síf-táwain-ivo amápa-tawai úwoi-kanaaman-iyé sewasá évakarawai sésa amápa-tawai mimbórá-táwairani'an-iyé kwésewe. amáparawai ímáýáa ésa moórá-aimbo arupí-aimbo sésamo ésa mináimbá mirán-oro. évakarawai moórá-aimbo arupí-aimbo sésamo ésa mináimbá mirán-oro.

⁶ évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa moórá-tawaiyavesa anón-tawaiman-iyé sewasá évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa toómbá Áánútunopa'a súwi simái kwénaawe. évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa évaka-tontavesa íma nánaumne sésa kwénaaantontavesa Áánútumpa'a súwi kwésewe.

⁷ métaamo puwónaundayaawe íma kendéiyáánivo Áánútundein-iyé.

⁸ máyaundaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta máyaunda póta púwóndaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta puwónaumne. máyaundayaawe puwónaundayaawe Ísóigondei-ita kwéune.

⁹ Ísu Káráísiti pukáan-kwaasirare úwoimo súvamaimo máyaunda-kwaasirataawe kárákwiyinintavena pukéna usásinkaiye.

¹⁰ mindáyave'a imáyáa é'a Ísu Káráísitina kwaási ontávé'a moórá-morawaiti mayái awáné'a sáwí-mayaiman-iyé íma sé'a íma simái sáwí'a umátinkáaro. Áánútu amáparawai máyáawaina ááimba tísaa íninka'a Áánútu aúranka'a amáparawaiya máyaundayavenaya póna sísaa ínintave'a mindáyave'a kwaásiti mayáígómbá íma simái sáwí'o oró.

¹¹ mináintávéna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Ísóigo séna máyaundayave'a sé'a kesúranka'a amáparawai kívaíresa kesí imáyáa mósá marésa avora'á sésa árai'a emá Áánútuma óne sénááowe Áánútu siráíye agaimaréna siráíye.

¹² miráumai minkánaámó tínimba Áánútu aúranka'a amáparawaiya kesáámó máyaundawaina ááinta simáménaundayaawe.

kentáási mayáígóná aambá kawer-áné su'mai awánésa íma sáwí-amba kwaráígwáe siráin-kwasai.

¹³ mindáyaveta imáyáa kwéeta moórá-morawaiti mayái awánéta sáwí-mayaiman-iyé íma séta maarán-imáyáa éta kesí kwaási kesí mayái awánésa sáwí'a ónáo seváínivo kaweré su'mai ónáo séta mirá ónaundayaawe.

¹⁴ Ísóigo Ísuwe tarúmai máyaunda pó'a maarán-áimbá áraír-aimba iyé-áimbá ísaraumne. amápa-tomba kwáyáimba íma sáwí'a ísasá náíyanamo éna íma sáwí'a umátinkanivo kampa'ó sésamo naananá sáwí'a umásinkaniye sésamo náíyanamo éna sáwí'a umátinkaniye.

¹⁵ évakarawaimo mintómbá íma nánaumnemo sen-tómbó náíyasamo ésa mináimbó sewái tuwánésa mintómbó náíyantavesa sáwí-amba kwaránááowe. mirámó kwéomba sáwí'a é'a tírumbá íma kwétimewe. mirán-tómbó kwénaamba miwíyáváyíe séna Káráísiti pukáiwai tuwánésa sáwí-amba kwaráavo sé'a kárákwiyoro.

¹⁶ kawe-tántáá'an-iyé sé'o kwéomba évakarawai tuwánésa simái sáwí'a umásínkáavo sé'a kárákwiyoro.

¹⁷ Áánútu kentáará'á kárákwiraimba mirám-baaran-tone noné naawasá íma naawasamó kwéomba ímanivo Áánútu kentáará'á kárákwiraimba maará kwéíye. kwenaúranka'a arupí umái paru umái máyaunanaya Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isana sirunkóyá aamóí kwéíye.

¹⁸ mirámó kwéomba Ísu Káráísitina mayái kwémayaawana Áánútu aamóí kwéumatinkaisasa tuwánésa sésa kawe'á kwéowe kwésewe.

¹⁹ mindáyaveta imáyáa éta paru umái méta moórá-morawai asirayámbá timénáo séta siyáántán-kwimaiya mayáíyá máyáano.

²⁰ évakarawaimo kampa'ó sésamo mintómbá naananayá sáwí'a umásinkaniye sewá'ó ombá mintómbá nánáo sé'o né'o ombá tuwánésa sáwí-amba kwaráavainivo kárákwiyoro. Áánútumo kentirumpimbó kwémayaim-bayaigomba sáwí'a iváínivo kárákwiyoro. amápa-tombo naambá mindá kanaán-ivo évaka-tombo kwénaambo tuwánésa sáwí-amba kwaráamba sáwí'a umátinkaamba mindá sáwí'an-iyé.

²¹ póí-amare ándá-aran-done ó'on-o'on-tone kwénaundamo suwánésa sáwí-amba kwaráavo sé'a miwíyávé'a imáyáa é'a mintómbó kwénaamba ivátíyuwe'a mirámó ombá kawe'á kwéowe.

²² mintántáátávé'o imáyáamo kwéomba Áánútune su'mai simáméro. kentirumpinkén-imáyáánémó kwéomba íma sáwí'a kwéune kwésevo kentirunkó kawe'á ini'a kwéowe.

²³ évaka-tontave'a kaer-imáyáa toké'a nánaum. íya nánaumno kwésewai kentirumpinkén-imáyáágó íma naaó kwésina'o né'o é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a ónáoowe. kentirumpinkén-imáyáágó kawe'an-iyé ímo kwésisisamo mirámó ombá sáwí'a kwéowe.

15

Ísumo ímo kwesávái-ímáyáámó uráintemba mirá oró-kwásái.

¹ kesáá Áánútuna aampa'á asiramáiya kwégwaraundawaiya Áánútuna aampa'ó ímo asiramáimo kwégwaraawai túwa'naa ono. sirááimo tainí'o kwéundayaawe su'mai íma ímáya éta

² kentáásí egwaa'ó máyáawai Áánútuna aampa'á asirámae kónááontaveta miwiyáváigwará'á ímáya éta túwa'naa ono.

³ Ísu Káráísiti íma kwesávái-ímáyáá éna kwaásiyavena ímáya uráíye. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Káráísiti Áánútuntavena séna simái sáwí'o umánkaraawai pósa kembá sáwí'a umásínkaraawe siráíye agaimaréna siráíye.

⁴ naaóv'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimakáamba maarán-áintávésa agaimakáawe. súwa'naa ínanaya íma ááema sívón-káínata Áánútun-aaíyaveta asiramái ímáya kwéeta kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaumne. mindáyavesa aúvávima agaimakáawe.

⁵ íma tívón-káína'a asiramái máéro séna Áánútu kwétuwa'naa-íye. Ísu Káráísitimo máyáintemba miráumai mé'a keinárawapimba mimbórá-ímáyáá oró séna Áánútu kwétuwa'naa-isa'a

⁶ pó'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a mimbórá-áimbá kwése'a Áánútu áwí'a Ísóigo Ísu Káráísiti avowa áwí'a mósá máráamba mindáyave'a námúnaa kwésune.

Ísu Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye túwa'naa uráin-kwasai.

⁷ Ísu Káráísitimo keinárawatavenamo aamoí kwéintemba keinárawapimba moórá-morawaiyave'a aamoí kwé'e'a mirámó kwéowana Áánútu áwí'a anómba kwéíye.

⁸ naaóv'á Áánútu Yúta-kwaasiya síkwá'náyavenaya simái asirámarowana Áánútumo siráintembo ínintavena minásiráyán-áimbó paárinintavena Ísu Káráísiti kumbéna Yúta-kwaasi túwa'naa úwasa

⁹ ó'onkaa-kwaasi séna Áánútu arumbá umásínkáisata kwenáwí'a mósá maráúmne sénááontavena Ísu Káráísiti kunkáíye. mináintávéna Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasivimba máyaunda enáwí'a mósá maré'a monor-ímó kwésunda enáwí'a mósá kwémaraumne agaimaréna súwana

¹⁰ moóráva'a agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasiyono. Áánútumo ítámakaiwaiye tirunkógwará'á aamoí íno agaimaréna súwana

¹¹ moóráva'a agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasiyono. Ísóigo áwí'a mósá máráaro. amáparawaise kwenáwí'a mósá máráaro agaimaréna súwana

¹² Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Tévítí avowa áwí'a Yési kwenándáarakemba moóráwai paárinana ó'onkaa-kwasira'o kárákwiyinintavena Áánútu usásinankainasa kwembá amu'marésa ménaaowe agaimaréna Ísu Káráísitintavena siráíye.

¹³ kwesé ménaaomba amu'maré'a máéro séna Áánútu kwétuwa'naa-íye. kwesé aráápamai máyáantavena paru umátinkena tirumbá kawé'a umátínkáisana kwenamankó asiramátínkáva'a kwéiyisa'a kwesémó ménaaomba amu'maré'a máyáamba mindáyave'a námúnaa kwésune.

Áánútuna mayái kwémayaundayavai aamoí kwéune siráin-kwasai.

¹⁴ kesí kwaásiyono. ímáyaamo kwéunda-aímbo simátíménda ísáaro. kawé-kwáási-úrumba pó'a kawer-ámbó kwégwaraan-aimba amápa'a isé'a kanaán-umai kwéagaraatinkaawe. keinárawatave'a mirán-ímáyáá kwéune.

¹⁵⁻¹⁶ maanáúvávímbá évakar-aimba asiramái simátimunda mináimbá ímáya ónááontavena íma sáa'a kwégaisa'a sùne. ó'onkaa-kwaasivimba Ísu Káráísitina mayái mayánaundayavena Áánútu sí'mákaimba póna íma sáa'a kwégaisa'a asiramái maanáúvávímbá simátimune. Áánútuntave'a sé'a maanó'ónkáá-kwáási ená kwaási owaná enamankó ená kwaási-i'a umátínkaraiye senaná Áánútu aamoí ínintave'a kenáái ásí-kwasai kwésimatimune.

¹⁷ Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútuna mayáí kwémayaundayave'a aamoí kwéune.
¹⁸ Ísu Káráísiti asirayán-imáyáá simísa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire sénááontave'a mayáí miwívimbá mairáunda mináimbá íma sáá'a káina'a pó'a simátíménda ísáaro. aai kwésimatime'a mayáí kwémayaunda
¹⁹ Áánútun-amanko asirayámbá kwésimisa'a ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai maimaé'a kuráumne. Yérúsaremu-naopakemba ó'on-o'on-daopa'a kwénaae'a Káráísitin-aaí áséi-kwasai simátíma'mae'a iyé'a Írírikamu-marava'a kuráumne.
²⁰ kemá sé'a naaó'-nao'a Ísu Káráísitin-aaímo ímo ísaraan-daopa'a áséi-kwasai kosimátiménae. kosimátímakaan-kwaasivimba íma kosimátiménaumpo ó'on-daopimpa'a kosimátíma'mae'a naaónaumne sé'a mináséi-kwásáí ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátímakaumne.
²¹ naaóv'á Áánútun-aaí aúváivimba mirán-áimbá agaimaréna séna ímo simátíméwasamo ísaraawai naaémba Áánútuna aambá awánanaaowe. ímo ísaraawai naaémba
 Áánútun-aaí isánááowe agaimaréna siráimba pó'a Ísu Káráísitin-aaímo ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátímakaumne.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

²² ímo ísaraan-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimundara'a kentópa'a kónáe sé'a úmae iyúnda simátimunda-mayaigo sáwívaka'a kembá tátokaiye.
²³ kentópa'a kónáe sé'a úmae iyúnda sáwívar-íma maisuwé'a íma kanaán-umai kwégundayave'a ívé'a maandáópimpá'á kesí mayáí ánásasuwe'a
²⁴ kentópa'a kónáe-imayaa kwéune. Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaópa'a kotuwáné'a komáyáana'a súwa'naa íya'a Sépéni-marava'a kónaumne.
²⁵ aiva'á Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna kwaási kotúwa'naa ónaumne.
²⁶ Áánútuna kwaási Másétóniyaa-maravakewaiye Ákáyaa-maravakewaiye sésa ayawai taisasá Áánútuna kwaási Yérúsaremu-naopakewai toómbá íma makáawai túwa'naa ónáe sésa miwítí óntamba torupámakaamba pósa simíya'a maimaé'a Yérúsaremuva'a kwé'a mátiménaumne.
²⁷ miwítí imáyáavinkembo mirámó kwéomba mindá kawe'án-íye. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaí kosimátímakaamba pósa imáyáa ésa miwítí óntamba Yútaa-kwaasi toómbá íma makáawai kwétimemba mindá kawe'á kwéovo mirán-oro.
²⁸ torupámakaan-ontamba maimaé'a kweéme'a amáparawai mátímatuwe'a Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaó'a kómé'a minkákémbá Sépéni-marava'a koónaumne.
²⁹ kentí naaópa'a komáyáanana Ísu Káráísiti ávááraumai kawe'á umátinkaniye-imayaa kwéune.
³⁰ kesí kwaásiyono. kentáási Ísóigo Ísu Káráísitintave'a imáyáa é'a Áánútun-amanko arumbá kwéumasinkaintave'a imáyáa é'a asiramái simátime'a sé'a Áánútumpa'a námúnaa kwésumpo keinárawakwara'a súwa'naa umai asiramái námúnaa seró kwésune.
³¹ Yérúsaremu-naopa'a kónaunda Yútiyaa-ayampaken-Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire kwésewai sinkamovo sé'a súwa'naa umai námúnaa seró. miv'á Áánútuna kwaási máyáawai túwa'naa on-óntántávésa aamoí ónááontave'a námúnaa seró.
³² mimbáyái ánásasuwaanana Áánútumo owémó sína'o é'a aamoí é'a kentópa'a kweéme'a kotuwáné'a aúnái'a umái ménaumne.
³³ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya keinárawate máyáíye sé'a námúnaa kwésunda árair-aimban-íye.

16

kawe'á umái máero siráin-kwasai.

¹ moórá-ininko áwí'a Vípi kesímánaakaanta éna Áánútuna kwaási Sénkíríyaa-naopakewai kwétuwa'naa-ísa'a kwenáái simátimune.
² keinárawate kwesé Ísóigona kwaási ontávé'a kentópa'o kwínimba aamoí umánke'a keséya maiyó sé'a évaka-tantaa'o kwempímbó ímo kwáyáinda áwa'naa oro. sáwívarawai túwa'naa éna kenkwárá'á súwa'naa intávé'a pó'a áwa'naa oro.
³ moórá-ininko áwí'a Párisiraawe awaíko áwí'a Ákwíraawe kawe'á umái máékaiyo kwésimatimune. mindáraiye kewé Ísu Káráísitina mayáiyá kwémayaumne.

⁴ ááéma sínkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai súwa'naa uráaya'a aamoí kwéumatinkaumne. kewé su'mai ímanivo ó'onkaa-kwaasi ó'on-ó'om-baravakewai Áánútuna kwaásigwara'a aamoí kwéumatinkaawe.

⁵ mindáraití naaúmpa'a Áánútuna imáyáa ésa torupamáí kwémaewaiyave'a kawé'a umái máéro kwésimatimune.

moóráwai áwí'a Épinitasi kwemá kesí kwaási-i'a kwéintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. kwemá Ésiyaa-maravakewai aiva'a Ísu Káráisitín-aaiyavena áraire siráiwaiman-iyé.

⁶ moórá-ininko áwí'a Máriyaantave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. kwemá keinárawatavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiye.

⁷ kae'á Yútaa-kwaasi túwí'a Ádónaikasiye Yúniyasinteyave'a kawé'a umái máékaiyo kwésimatimune. kemá Ísu Káráisitín-aaiyave'a íma áraire siráundara'a áraire siráayawai Ísuna aantá-kwaasiyomba minkáé'hárai tuwánaraan-kwaasirai ésarai ááéma kesé ándáma uráaiye.

⁸ moóráwai Ámpíríyetasintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. kwemá kesí kwaási-i'a éna Ísóigoe tarúmai máyáiye.

⁹ moórá Épáanintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. kwemá kesé Ísu Káráisitína mayái kwémayaiye. moóráwai kesí kwaási-i'a iwáímá áwí'a Sítékisintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune.

¹⁰ moóráwai Ápérísi Ísu Káráisitína aampa'a asiramái kwégwaraiwaintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune. Árísítópurasina akúntáv'é'a kawé'a umái máéro kwésimatimune.

¹¹ moórá Yútaa-kwaasigo áwí'a Érótiyoninteyave'a Násísáasina akúmbá Ísu Káráisitína kwaásiyeyave'a kawé'a umái máéro kwésimatimune.

¹² moóráwai Táráivinae moóráwai Táráivosiye mindárai Ísóigona mayái kwémayaayawaiyave'a kawé'a umái máékaiyo kwésimatimune. moóráwai Pésísi Ísóigo Ísuntavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiwaintave'a kawé'a umái maiyó kwésimamune.

¹³ moóráwai Árúvusi Ísu Káráisitína mayáímó kwémaenamó usáyaaitaraiwainté anówa kesinóraamba uráin-ininkoteyave'a kawé'a umái máékaiyo kwésimatimune.

¹⁴ évakarawai túwí'a Ásínkiritasiye Vírígonowe Émísiye Pátáropasiye Émásiye miwísé Ísóigona kwaási máyáawaiyave'a kawé'a umái máéro kwésimatimune.

¹⁵ évakarawai túwí'a Vírórógasiye Yúriyaawe Nériyasiye kwenámáanaakowe Órímpasiye miwísé Áánútuna kwaási máyáawaiyave'a kawé'a umái máéro kwésimatimune.

¹⁶ keinárawapimba moórá-morawaiti imáyáa kwé'e'a tiyáamba tíméro. Ísu Káráisitína kwaási amáparawai keinárawatavésa sésa kawé'a umái máéro kwésimatimewe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. maarán-áimbá asiramái simátimune. évakarawai simátimakaunda-aimba íma kwa'mái sésa kampar-áimbá kwésimatimewasa isésa taaínkaar-esa évakarawai kawer-ámbá tuwésa sáwí-ampa'a kwégowe. kárákwiye'a mirán-kwáásí tínaeamba umátíméro.

¹⁸ mirán-kwáásí kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitína mayái íma kwémaesa sáwí-imayaayavésa tirááyavaimo om-báyái kwémaesa kampa'a simátiyuwanae sésa kwaasái kwésimatimesa simái tirumbá kwéairaraawasa ímo kawé'ó umáímó aaimó ísáawai minkámpár-áintávésa áraire kwésewe.

¹⁹ keinárawa'ó áséi-kwasaimo asiramáímó taagwiýávón-aimba amáparawai kwéisaantave'a imáyáa é'a aamoí kwéumatinkaumne. kawé'-máýáiyáv'é'a imáyáa úmae iyé'a sáwí-mayaiyave'a íma imáyáa kwéomba mindá sirááima kwétaiye.

²⁰ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya túwa'naa ína'a sáwíyanka'a Sáátáánigomba usáyaaitanaaowe. kentáásí Ísóigo Ísu úwoi túwa'naa úmae íyíntave'a námúnaa kwésune.

²¹ kesé mayái kwémayaiwai áwí'a Tímóti kawé'a umái máéro kwésimatimiye. évaka-Yútaa-kwaasi túwí'a Árúsiyasiye Yésónowe Sósipataawe kawé'a umái máéro kwésimatimewe.

²² kemá Tétiyasi Póro sin-áimbá maanáúvái kwéagaye'a keináraware kesé Ísóigona kwaási úndayave'a kawé'a umái máéro kwésimatimune.

²³ moóráwai áwí'a Káyási kawé'a umái máéro kwésimatimiye. kwená naaúmpa'a kwégwaunasa Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi mindáúmpá'a torupamáí kwémaewe. moóráwai áwí'a Érásátasi kwená naaópakewaiti óntanka'a kárákwiraiwai kawé'a umái

máero kwésimatimiye. moóráwai áwí'a Kótasi Áánútuna kwaásigo kawé'á umái máero kwésimatimiye.

[²⁴ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi túwa'naa úmae íyimba árair-aimban-iye sé'a námúnaa kwésune.]

²⁵ Áánútu áwí'a anómba úmae íyóno. Ísu Káráísitin-aai áséi-aimba kwésimatimun-aimba ísare'a áraire kwéseмба póna Áánútu kanaán-umai asiramátinkáimba pó'a kwenááiyave'a asirayán-ímáyáá kwéowe. naaóvá'á Áánútu mináséi-kwásái aúpá'á makówasa kentáa síkwá'náwe miwí tisaavutantamba uráawaiye mináinkóná ááimba íma ísaraawe.

²⁶ Áánútu-aai simátimakaawai mináimbá agaimakáawe. Áánútu mai'mai'a kwéiwai ívé'a paáriníye kwésimba pósa amápa'-maravaken-kwaasi mináinkóná ááimba isánááowe. mináintávésa áraire sésa taagwiyavónááontavena mináinkóná ááimba paáruraiye.

²⁷ Ísu Káráísitimo uráintaveta Áánútu áwí'a anómba úmaeta kwéiyune. Áánútu mimbóra-Ísóígó ména kweyáá amápa-tantaatavena ísaraiwai kwenáwí'a anómba úmaeta kwéiyundaya árair-aimban-iye.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

1 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moóra-kwai aiyayaan-umai ava'moraé-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna Évésasi-naopa'a ména maanámbá agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi mátimakaiye. Kórinti-naopa'a anón-daopa'a Ákáyaa-marava'a kwáyon-daopa'a Kíríki-kwaasi sáwíva'a máyówasa évaka-Yutaa-kwaasigwara'a máyáapa'an-iyé. ááema Póro Ísun-aaí kosimátíma'mae iyúwasa Ísuna aampa'á kwégwesa mésa naaémba taaínkaa'a ésa sáwí'a umái máúwana Póro mináimbá iséna maanámbá agaimái tuwówasa mátimakaawe.

¹ kemá Póro maanámbá agaimarúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kembá aantá-kwaasi-i'a umái ításinkena séna Ísu Káráisitín-aaí kosimátíma'mae naauwó séna sí'mákaiye. kentáásí kwaási áwí'a Sósénisintave'a súnana maanáúvaimá kwéagayaiye.

² Áánútuna kwaási Kórinti-naopa'a máyáawai isáaro. Áánútu kwendéi-i'a umátinkaraisa'a Ísu Káráisitiye tarúmaimo máyáawai isáaro. amápa'-maravakewai Ísóigo Ísu Káráisitimp'a'a námúnaa kwéswaiye keináraware Áánútu itátinkaraiye. Káráisiti miwír'á kárákwiraiwai éna kentáárákwár'á kárákwiraiye.

³ Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴ keinárawatave'a isámai aasiyaasi Áánútumpa'a súwi kwésune. Áánútu Ísu Káráisitina mayáiyávéna imáyáa éna kwétuwa'naa-imba mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁵ Ísu Káráisitiye tarúmaimo máyáantavena Áánútu kawé'ó umátínkáimba keinárawapimba anómba uráintave'a pó'a kwenáái isé'a kawé'a umái kwésimatimewe.

⁶ Ísu Káráisitín-aaí simátímakaunata tirumpimbá tátoke'a asiramái mé'a pó'a kwenáái kawé'a umái kwésimatime'a

⁷ Ísóigo Ísu Káráisitimo marap'ó kumínimba amu'maré'a máyáamba Áánútun-amanko kwétimin-asirayamba maimái tátokaawe.

⁸ asiramátínkáva'a iyinana póna naaén-kanaamo Ísóigo Ísu Káráisitimo kumínín-kanaa títana kempímbá sáwí-aimba íma kwéniye.

⁹ Áánútu sintení'o kwéena kwenááninko kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitinte tarútinkaindayavena táayaraimba sintení'o kwéiwai póna mirá uráiyé.

taain-taimba uráan-kwasai.

¹⁰ kesí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina asirayámbá símakaintave'a asiramái kwésimatimune. mimbórá-áimbá sé'a íma taaínkaari'a é'a mimbórávimbá mé'a mimbórá-imáyáa é'a mimbórá-máyái máyáaro.

¹¹ keinárawatopakema moóra-ininko áwí'a Kórówina akúmpákén-kwáási évakarawai tasimásimesa sésa keiyái aaisan-áimbá kwésesa taaínkaar-umai máyáawe tasimásimakaawe.

¹² mináísán-áínkóna ááimba évakarawai sé'a Póro kentáásí anónda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ápórosi kentáásí anónda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Pítáa kentáásí anónda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ísu Káráisiti kentáásí anónda'an-iyé kwéswé.

¹³ Ísu Káráisiti mimbóráwái anónda'a máyáivo íma taaínkaa'a umái máéro. kemá Póro íma keinárawatave'a imáyáa é'a taaira'á pukáumne. íma kentáv'e'a isámai nombá pékaavo Ísuntave'a isámai nombá pékaawe.

¹⁴⁻¹⁵ évakarawai sé'a Póro kentáásí anóni'a índayavena nombá pésinkaraiye sevó sé'a sáwíwarawai íma nombá pétinkaraunda mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. keinárawapinkemba íma sáwíwarawaiman-ivo kae-kwáási túwí'a Káráispasiye Káyásiye minkáé'naraiye su'mai nombá pétinke'a sáwíwarawaimo ímo pétinkaraundayave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

¹⁶ ánivo moóráwai áwí'a Sétevanasiye kwená akúné nombá pétinke'a imáyáa é'a á'owima íma pétinkaraumne.

¹⁷ Ísu Káráisiti íma simásimena séna nombá pétinkamae naauwó íma simásimakaivo áséi-kwasai simátíma'mae naauwó séna sí'mákaiye. Ísu Káráisiti taaira'á pukáin-ainkona ááimba íma isáavo sé'a Káráisitín-aaí avora'á kwésimatime'a kwaásiti kawer-imáyáavínkén-áimbá íma sé'a tavisi-áimbá íma kwésimatime'a avora'á Káráisitín-aaí kwésimatimune.

Ísumo pukáimba Áánútuna asirayánkómán-iyé kwaasí.

¹⁸ sáwí'ó umáímo kwémaewaina aambó kwégwaraawai Ísu Káráisitimo kwaásiyavenamo imáyáa éna pukáin-aintavesa sésa úwoi-aimban-iyé kwésevo Áánútunopa'ó kwégon-amba kwégwaraundawaiya mináíntávéta séta Áánútu kwésuwa'naa in-ásíráyámbá iyéyá kwésune.

¹⁹ sáwí'ó umáímo kwémaewaina aambó kwégwaraawaiyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

marapá-kwáásí kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa ánásasuwe'a ó'on-ó'on-imayaagwara-kwaasiti imáyáa maitiyuwánaumne agaimaréna siráiyé.

²⁰ marapá-tántáátávésa kawer-ímáyáá kwéowaiyavena Áánútu séna minímáyáá úwois-antantaa'an-iyé siráiyé. kawer-ímáyáágwáráwái íma aiva'á kwiyasa pósa ámáámbo ísaraawai íma aiva'á kwiyasa pósa marapá-tántáátávésa kwaasái símae kwénaowai íma aiva'á kónááowe.

²¹ Áánútu kawer-ímáyáá éna séna marapá-kwáásí miwítí kawer-ímáyáávínkémhá íma kanaán-umai kesí ááimba suwánanaowe sùmbanivo imáyáa éna séna kesááiyavesa áraire siyawai sáwí'ó umáímo máyáampinkemba iyátinkanaumne Áánútu súwata mináséí-kwásái kwésimatimunasaya évakarawai úwoi-aimban-iyé kwésewe.

²² Yútaa-kwaasi sésa ímo awánaanda-i'ó inatá Ísu Káráisitín-aaíyavesa áraireya sénaumne sewasá Kíríki-kwaasi kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa kwéavakaa-ombanivo

²³ kesáá Ísu Káráisitimo kentááyávénamo imáyáamo énamo pukáin-ainta kwésimatimunasaya Yútaa-kwaasi mináímbá isésa Ísu Káráisitín-aaí tínaemba kwéumamewasa Kíríki-kwaasi mináímbá Áánútuna kawer-ímáyáávínkén-áímbá isésa úwoi-aimban-iyé kwésewata

²⁴ Yútaa-kwaasivinkene ó'onkaa-kwaasivinkene Áánútu ításinkaraiwaiya séta Áánútuna kawer-ímáyáávínkémhá Ísu Káráisiti pukáisana Áánútuna asirayánkó sáwí'ó umáíyaamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaintaawe.

²⁵ marapá-kwáásí sésa Áánútuna imáyáa úwoi-imayaaman-iyé kwésen-imayaa kawer-ímáyááo póna kwaasiti kawer-ímáyááómbá usáyaaitaraiye. kwaasí sésa Áánútu aamoisayámbá iyémó kwésen-aamoisayanko kwaasiti asirayámbá usáyaaitaraiye.

²⁶ kesí kwaásiyono. Áánútumo kwená kwaási-i'ó umátínkaronka'a máyówaina ááimba imáyáa oro. keinárawapimba marapá-kwáásí túranka'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásí íma sáwíwa'a máémba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a asirayán-kwáásí íma sáwíwa'a máémba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a túwí'ó kwáyon-kwaasi sáwíwa'a íma máémba moórá-mora-umai méraawe.

²⁷ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-káwér-ímáyáágwárá-kwáásí Áánútuna kwaasí tuwánésa sésa kentáásí kawer-ímáyáá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa aamoisayán-kwáásímán-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-ásíráyánkwará-kwáásí Áánútuna kwaasí tuwánésa sésa kentáásí asirayámbá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye.

²⁸ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe sésa simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye ímo méraawaiye Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa anón-kwaasiman-owe kwésen-kwaasi ánásanaaontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye.

²⁹ Áánútu aúranka'a miwí kentúwí'a íma mósá maránááontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye.

³⁰ Áánútu Ísu Káráisitinte tarútinkaraisa'a máyáawana póna Ísu Káráisiti kentáásí kawer-ímáyááóná ááini'a Áánútu umánkaraiye. Ísu Káráisiti pukáintavena Áánútu kwenáuranka'a arupíya umásinkenaya kwená kwaási-i'a umásinkenaya sáwí'ó umáíyaamo máyaundavinkenta maisiyuwéna siráisata máyaumne.

³¹ mináíntávéná naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna moóráwaimo kesúwí'ó mósá maránáe sénamo éna íma mirá éna Ísóigo áwí'a mósá maráino agaimaréna siráiyé.

2

Ísu taaira'á pukáin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. kentópa'o komé'a Áánútun-aii paárurain-aimba kosimatimewandara'a kesúwí'a maé iyígwáe-aimba íma simátíme'a Áánútun-aii avora'á simátímakaumne.

² ááéma imáyáa é'a sé'a kentópa'a komáénda íma mirám-baaran-tantaakona imáyáa é'a simátíme'a Ísu Káráisitintave'a imáyáa é'a kentááyáváyé séna taaira'á pukáin-aine su'mai imáyáa é'a kosimatimenaumne sé'a

³ kentópa'a komáéwandara'a sáá'a kwégowa'a tavaravamá kwéuwa'a aamoisayán-kwáásí mé'a

⁴⁻⁵ aaimó simátimewandara'a Áánútun-aiiyavesamo áraire síyawaina ááimba íma kwaásiti kawer-ímáyáávinkébán-ivo Áánútuna asirayámpínkémbán-iyé sé'a simátíme'a Áánútun-amankona mayáiyé asirayáné agaráátinkááwána'a awánaraawe.

Áánútuna kawer-ímáyáágóná kwaasái.

⁶ Áánútuntave'a asiramái máyáawaiyave'a kawer-ímáyáávinkémbá kawer-áimbá kwésimatimune. minkáwér-ímáyááo marapá-kwáásívinkéné marapá'ó kárákwiraawaimo ánášanaowaiwinkene ímanivo

⁷ minkáwér-ímáyááo Áánútumpakemban-iyé. Áánútu maramá íma urónka'a séna to'mayaa é'a naaémba paáronana mindá'á kawé'a umátinkainasa ságyan-ayampa'a ménaaowe siráimba kentááyávéna séna minkáwér-ímáyáá aúpá'á makáimba póna kwáyowasa

⁸ marapá'ó kárákwiraawai íma kawé'a umái ísaraawe. ísaresaraai Ísóigo ó'oran-aainkwarawaimba taaira'á íma tuvúwúwana pukáisino.

⁹ mináintávéna naaóv'á Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna séna Áánútu to'mayaa umái kwembó tirumbó ámén-kwaasi timíniye. túrandei íma awánésa táá'a íma ísésa íma imáyáa uráan-tantaa'á Áánútu to'mayaa úmakaimba timíniye agaimaréna siráiyé.

¹⁰ ánivo Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya ména Áánútumo to'mayaa úmakainta agaráásínkaraintaawe. Áánútun-amanko amápa-tantaa'a awánéna Áánútumo kwenarumpimbó imáyáa éna to'mayaa úmakaimba awánaraiye.

¹¹ kwaásimo ombá mooráwaina imáyáa íma kwéawanaivo kwenamankówé su'mai kwéawanaiye. miráumai Áánútuna imáyáa íma kwéawanaavo kwenamankówé su'mai kwéawanaiye.

¹² Áánútu marapákén-ásiráyámbá íma siménaya kwenamankómbá ai'marówana keséya ména asiráyámbá símakaiye. Áánútumo to'mayaa umáimo kwésiminta awánanaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbáyáiyé.

¹³ mináintá kwésimatimunda íma kwaásiti kawer-ímáyáávinkén-áimbán-ivo Áánútun-amanko simásimakain-ainta kwésimatimune. Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáin-kwaasiyaveta Áánútuna árair-ainta kwésimatimune.

¹⁴ Áánútun-amankomo tirumpimbó ímo máyáiwai kwemó kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwémaesa mintántáátávésa sésa úwoisamban-iyé kwésesa marapá-kwáásí Áánútun-amankomo kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwéisaavo Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwaiye su'mai mintántáá'á ísésa kawé-tántáá'án-iyé kwésewe.

¹⁵ Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai kanaán-umai amápa-tantaakona ááimba taaínkaar-umai sáwí-aaine kawer-ááiné kwéisaavo marapá-kwáásí Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai tuwánésa miwítí mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe.

¹⁶ naaóv'á Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna séna Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma ísámba pósa íma kanaán-umai kwená imáyáa arupí kwéumankaawe

agaimaréna siráimbaniwo Áánútun-amankomo sirumpimbó máyáiwaiya Ísu Káráisitina imáyáaya kwéisaumpo marapá-kwáásí kentáásí mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe.

3

Áánútuna mayái-kwáásítí kwaasái.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútun-amankomo tirumpimbó anómbo umáimo máyáin-kwaasimo kwésimatimundantemba kentópa'a komáyaawandara'a keinárawa'a íma mirá

simátimé'a Ísu Káráisitintave'o ímo asiramáimo máyón-kwaasi untávé'a taíntuwe-yaintuwe'a simátimakaumne.

² umarambó asirayán-tómbó ímo tímembo náambo tíméntemba Káráisitín-aaima íma asirayán-áimpimbán-ivo etóyói-aimpinkemba simátimakaumne. ááema íma kanaán-umai ísaraantave'a mirán-áimpinkémbá Káráisitín-aai simátimakaumne. ívékwara'a mirán-umai mé'a pó'a íma kanaán-umai kwéisaawe.

³ Ísu Káráisitintave'a íma asiramái imáyáa kwée'a marapá-tántáátávé'a imáyáa kwée'a mé'a tirumbó sáwí'o kwéumatinke'o aaisan-áimbó kwéseмба marapá-tántáátávé'a imáyáa kwée'a marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe.

⁴ évakarawai Póro kentáási anóna'an-iyé sewasá évakarawai Ápórosi kentáási anóna'an-iyé kwéseмба marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe.

⁵ kenkáí súwí'a mósá maré'a taaínkaar-umai máévainivo Áánútuna mayái-kwáásiráiyé su'mai úye. Ísóigo Ápórosintavena séna kesí mayái mayaaó séna kentávéna kesí mayái mayaaó súwakai kwená mayái mayááwáya'a Ísóigon-aaiyave'a áraire siráamba kwená mayái-kwáásiráí úye.

⁶ kígauva'o ányumbo ontembá Ísóigon-aai simátimewanana námáimo umáimo siyútúwántemba Ápórosi miráumai túwa'naa úwana Áánútumo ányumbo anómbó umátinkáintemba kwemá imáyáa tímúwa'a kwenáái tirumpimbá tátokaawe.

⁷ ányumbo iwáiyé námáimo umátinkáiwaiye mindárai íma anón-kwaasi óívo Áánútu anómbó kwéumatinkaiwai kwemá anóndakoman-iyé.

⁸ ányumbo iwáiyé námáimo iwáiyé mimbórái'a umái máyaayamba póna Áánútu miwítí mayáigóná meéyámbá tímíniye.

⁹ kesé Ápórosiye Áánútuna mayái-kwáási úya'a keinárawa'a Áánútuna kígauraamba owatá miráyáámó úndaya Áánútundeiya úmpo mirápá'á kenkáiyávé'a íma imáyáa ombá keinárawa'a kwéetainaawe. íma taaínkaar-oráámbá kwéetainaawe. keinárawa'a Áánútumo kwéin-dankaani'a kwéowe.

¹⁰ Áánútu súwa'naa úwa'a keinárawaqimba mayái mairáumne. naambó kwéon-kwaasira'o kárákwiraiwaimo kawer-imáyáámó énamo ávombo áyáintemba Ísu Káráisitín-aaimo simátimakauna évonkaamba aítinkáva'a kówánasa minávónká'ó naambó kwéowai mimbáyái kárákwiyoro.

¹¹ ó'on-avomba íma ayánááovo mimbórá-ávómbó Áánútumo á'o aimakáimba minávómbá Ísu Káráisitíman-iyé.

¹² minávónká'á naambá onááovo évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáimo imáyáamo kwéowai kwááyu-yantaa'a taaineiyé owáinéiyé iyasa évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo asiramáimo imáyáamo kwéowai asiramáimo kwaikwai'o ínín-tantaa'a kóri-ontandeiye ó'on-o'on-ontandeiye onááowe.

¹³ Áánútuna kwaásiti mayái naeemba paáríndara'a iramó évaka-tantaa'o kénamo évaka'o ímo kaintembá Ísu Káráisitimo kumínín-kanaamo tíndara'a Áánútuna kwaásiti mayái paárínana évaka'-mayái ánasainana évaka'-mayái úwoi kwéniye.

¹⁴ minávónká'ó naambó kwéomba asiramáimo kwaikwai'o ínín-tantaa'nei kwéowai miwítí mayái kwáyainasa miwítí kawe'-méyámbá mayánááovo

¹⁵ kwááyu-yantaa'nei kwéowai miwítí mayái ánasainasa mimbáyáigóná meéyámbá íma máesa miwíyé su'mai kawe'á umái ménaoawe. kwaásiti náaindaambo kágwisasamo miwíyé su'maimo kawe'ó umáimo máéntemba miwí mirá onááowe.

¹⁶ keinárawa'a ímo taaínkaar-umaimo máéraamba taaínkaar-umai kwémáémbanivo Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáimba Áánútuna mono'-nánkáámbá kwéomba imáyáa oro.

¹⁷ Áánútuna mono'-námá aoka'-námá isa'á keinárawa'a mindánkáámbá owasá évakarawaimo keinárawa'o sáwí'o umátinkaawa'o sáwí'o umáimo máyáambo éna Áánútu miwí ánasasuwanimba ímo taaínkaar-oráámbá kwéetaínkaar-owe.

¹⁸ kentí imáyáao kampa'á simátiyúwáivo sé'a kárákwiyoro kwésune. marapá-kwáási túranka'a kawer-imáyáágwárá-kwáásiyá úne kwésewai Áánútu aúranka'a kawer-imáyáá onááontavesa marapákén-káwér-imáyáá íma aiva-tántáá'án-iyé seró kwésune.

¹⁹ marapá-kwáási kawer-imáyááwémó kwésen-imayaayavena Áánútu séna sáwí-imayaaman-iyé kwésiye. mináintávéna naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

marapá-kwáási miwítí imáyáa mósá kwémaraawana Áánútu sisaná miwítí imáyáao kampa'á kwésimatiyuwaiye

agaimaréna súwana

²⁰ moóráva'a agaimaréna séna

kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena

úwoi-imayaawe Ísóigo siráye

agaimaréna siráimba

²¹ mindáyave'a kwaásimo kwéowain-auma íma maé iyóro. amápa-tantaa'a túwa'naa ínimba kwáyáye.

²² kemá Pórove Ápórosiye Pítaawe túwa'naa ínimba ónaundaya máyauadne. marawé amápa-tantaa'o kwáyáine úwoimo ménaaona'i. puwónáaona'i. mindá túwa'naa ínimba kwáyáye. ívé'o kwáyáin-tantaare naaémo paárinin-tantaakwarare mindá túwa'naa ínimba kwáyáye

²³ keinárawa'a Káraísitina kwaási owaná Káraísiti Áánútundeiman-íye.

4

Ísóigona aantá-kwaasiti kwaasái.

¹ keinárawa'a kentááyávé'a ímáya é'a sé'a Káraísitina mayái-kwaási ésa Áánútumo aúpá'ó makáimba agaráátinkena séna mináimba simátima'mae nááoro. mimbáyáirá'á kárákwiyoro siráiwai owé-ímáyáá oro.

² moóráwaina mayáirá'á kárákwiraiwaimo sisasamó ontembá mirán-oro.

³ Áánútuna mayáirá'á kárákwirawundawaiyave'a keinárawara'o ó'owiya'o sé'a kawe'-máyaíyá'i. sáwí-mayaiya'íyo sé'o kwésemba íma anón-imayaa é'a kesí mayáiyávé'a íma awané'a kawe'-máyaíyá'i. sáwí-mayaiya'íyo kwésune.

⁴ kesirumpinkén-ímáyááómó sénamo kaweré su'mai uráanemo sínimba kawe'-máyaíyá'i. sáwí-mayaiya'íyo-aimba íma kendéimán-ivo Ísóigondei póna kwésuwanaiye.

⁵ mindáyave'a Ísóigomo ímo kunkáindarare Ísóigomo siráin-kanaamo ímo tiráindarare íma taainkaare'a sáwí'an-owe. kawe'an-owe íma seró. Ísóigomo kumíndara'a kwaásiti aúpár-ímáyááwé kwaásiti ááine paárinana mitáwai Áánútu kwaásiti kawe'-máyaíyávéna kawe'an-owe siniye.

⁶ kesí kwaásiyono. arupí onááontave'a simátímakaunda-aimba Ápórosiye kesémo siráunda íma kenkáíráyé su'mainivo amápa-kwaasiyavaigwara'a siráumne. Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimarésa siráantemba mirán-oro. moórá-anondako áwí'a maé iyé'a moórá-anondako áwí'a simái sáwí'a kwéomba kentúma maé kwéiyomba mirá ímo oráámba kwéowe.

⁷ keinárawa'a íma usáyaaitaraawain-ovo mirámó kwéon-kwaasi-i'a Áánútu umátinkaraiye. Áánútu mirán-kwaási-i'a umátinkaraiwo kentúma íma maé iyé'a sé'a kesáá keyáárikata mirán-kwaásiyá máyauadne íma sero.

⁸ keinárawa'o maarán-áimbó sembá kampa'á sé'a kawe-kwaási-i'a umáiya máyauadne. íma Ápórosiye Pórove simásímakaayan-imayaavinkemban-ivo kentáási ímáyaavinkenta Áánútuna ímáya iséta mindáraiya usáyaaitaraumne kampa'á kwésewe. keinárawa'o usáyaaitaraankakai keiráigwára'á miráumaíya usáyaaitauyasino. sáwí-yantaakomba usáyaaitaigwae sé'a súnda íma usáyaaitaraawe.

⁹ ímáyaamo únda Áánútu kwená aantá-kwaasiya amápa-kwaasi tínaaempata sinkarainta tínkamowasamo puwón-kwaasimo kwaási túranka'o mótingesamo tínkankaantemba kwiyómpaken-kwayo'narawa túrankare kwaási túrankare Áánútu kentáá mirá umásinkaraintaawe-imayaa kwéune.

¹⁰ Ísu Káraísitin-aaimo kwésimatimundayavesaya sésa sáwí-imayaagwara-kwaasin-owe kwésevo keinárawa'a kesávé'a sé'a Ísu Káraísitiye tarúmaiya méta kawer-ímáyáágwára-kwaásiyá úne kwésewe. kesáá aamoisáyán-kwaásiyá úna'a keinárawa'a kesávé'a sé'a asirayán-kwaásiyá úne-imayaa owáimá pó'a kentúwí'a maé iyé'a kesúwita kwétuwaawe.

¹¹ Áánútuna mayái maimaé kwénaaundaya ááéwe ívére nontáváyé toóntáváyé saái kwésinkaisata íma naambá makéta íma kawer-únáánkwtóí makáunasaya kwésinkamowata

¹² toómbá íma úwoi mayánaundayaveta anóm-bayai kwémaeta óntamba kwémayaunasaya simáimo sáwí'o kwéumasinkaanta Áánútu kawe'á umátinkaniye-aimba kwésimatimunasaya sáwí'o kwéumasinkaanta asiramái méta íma ivátuwaunasaya

¹³ kentáá súwí'a kumínkwáé sésa kampar-áimbá kwésemba anondá kawer-áimbá kwésimatimunasaya ááéwe ívére kentááyávésa sésa ovairáán-kwaásín-ovo miwí táái íma ísáaro kwésewe.

¹⁴ kesí iyámpóiyone sé'a imáyáa kwéundawai táako pééi sína'a isé'a kawe'á ónááontave'a maanáúváí kwéagyaumne.

¹⁵ Káráisitina kwaási owasá sáwívarawai Ísu Káráisintin-ai kwésimatimemba íma sáwívarawai kentivoísái máyáavo aiva'á Káráisitín-ai simátimewana'a Káráisitiye tarúmai máyáantave'a keyáá kentivomá úne.

¹⁶ mindáyave'a kwakwiyé'a sé'a kemó úndantemba mirán-oro kwésune.

¹⁷ mindáyave'a moóráwaimba Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kweémena kwíniye. kwemá Ísóigoema tarúmai máyáiwai íma siyuwéna asiramái ména kesááninkaamba umái máyáiwai kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kwéna Ísu Káráisiti aúranka'o máyaunda-aine Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáawai kwésimatimunda-aine kosimatimena kemó máyaundanten-umai máéro-aimba kosimatiminiye.

¹⁸ keinárawapinkemba évakarawai sésa Póro úwoi aúváivinken-aimba kwésivo kentáásopa'a aaimó simásimindayavenaya íma tíniye kwésemba kentúma maé iráawe.

¹⁹ ániyo Ísóigomo owémó sína'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kwé'a túmo maé iráawai siráan-aine su'maiyave'a íma kónaumpo miwítí asirayámbá Áánútunopakena'iyó. awánaandayave'a kónaumne.

²⁰ Áánútumo kentáárá'ó kárákwiraimba maarán-iyé. íma aaineiyé su'mai kárákwiraivo Áánútuna asirayánká'ó kwémaewai miwír'á kárákwiraiye. mindáyave'a Áánútuna asirayánkárá máyáa. íya Áánútuna asirayánkárá máyáao sé'a kotuwánanaumne.

²¹ imáyáa oro. keinárawatopa'o ímo kuráandara'o sáwí-imayaamo tuwé'o kawe'ó umáimo méwa'a kentí imáyáa é'a paru umáiya koménaumne. ímo mirámó uréwa'o é'a asiramái arupí kounátinkanaumne. mindáyave'a imáyáa oro.

5

avowán-awaininkomba mairáin-kwasai.

¹ keinárawapinkemba moóráwai anómba sáwí'a éna avowán-awaininkomba mairáiyé sewa'á ísaraumne. keinárawa'a Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai mirá-sáwí'ó kwéiwaintave'a étuwaao íma sewaná úwoi mirá kwéimbanivo Áánútuna aambó ímo kwéwgarawai íma mirá kwéesa mirámó kwéowaiyavesa sáwí-meyamba mayánááowe kwésewe.

² keinárawapimba moóráwai ména anó-sawí'a kwéisa'a kawe'á umáiya máyaumne kampa'á kwése'a kentúma maé kwéiyoyo sáwí'a uráin-kwaasiyavena kentirunkómó umbaimó táina'a minkwáási ai'mátuwaaro.

³ kemó kentópa'o komékai minánó-sáwí'ó uráiwaimba aavimbá mayanké'a sáwí'a kwéone súšina. kemá némpa'a mé'a kesí imáyáao kentópa'a kwáyáisa'a misáwí'ó uráiwaimba á'a aavimbá mayánkaraumne.

⁴ torupamáimo máiyampimba kesí imáyáao kentópa'a kwáyainana Ísóigo Ísuna asirayámbá keinárawate kwáyaintave'a misáwí'ó uráiwaimba aavimbá mayánkáaro.

⁵ Áánútuna kwaási kárákwiraampinkemba ai'mátuwenana Sáátáánigo umbai-yántáá'á aminana sáwí-amba tuwáinana Ísóigo Ísumo kumíndara'a kwembá airáníntave'a mirá é'a aavimbá mayanké'a aúwáaro.

⁶ kawe'á umáiya máyaumne kwése'a makáawanamo moórá-kisaamo kampindénamo ímbá amápa-kisaava'o kóyáwé intembá keinárawapimba moóráwai miráumai sáwí'ó indawai keinárawapimba tivó sé'a ai'mátuwaaro.

⁷ týótaasa-tanon-kanaa tóyo ésa Yútaa-kwaasi toómbó intóráin-tantaa'a tuwésa aúná-tomba marésa sipisipi-araa'a tuvú'mái kwénaawe. miráumai Ísu Káráisiti kentááyáváyé séna pukáimba pó'a aúná'á umái mé'a mindáyave'a misáwí'ó uráimba kwétuwe'a kawe'á umái máéro.

⁸ sáwí'ó kwéone sáwí-yantaatavaiye íma aamoí é'a kawe-tántáátáváyé árar-aintavaiye su'mai aamoí oró.

⁹ ááema moórá-avai agaimái simátimé'a sé'a aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaise íma máéro siráunda

¹⁰ mináimbó siráunda Áánútuna kwaásivinkembo mirámó kwéowaise íma máéro siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane túran-andawe ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí ésa mirámó kwéon-kwaasiyave'a íma sé'a Áánútuna kwaásivakewaimo mirámó iiyávé'a siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi amápa'-marava'o máyáamba íma tiyuwé'a miwisé úwoi máéro.

¹¹ áńivo agaimakáunda-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyē. moórawai Áánútuna kwaási úne kwésiwai aarai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane aúran-andawe éna marapá-tántáátávēna aamoí éna Áánútuntavena íma aamoí éna simái túwí'a sáwí'o umátinkena uwo'aó'-nómbá néna uwo'aó'á kwéiwaise íma mé'a kwesé íma toómbá naaró. agaimakáunda-ainkona ááimba mirán-áintávē'a siráundawe.

¹²⁻¹³ ímo Áánútunopa'o tiráawai kemá íma aavimbá maitinkánaumpo Áánútu aavimbó maitinkánimba mindá kwendéimán-iyē. keinárawapinkemba Áánútuna kwaási sáwí'o uráawai aavimbá maitinkáaro. keinárawapinkemba moórawai misáwí'ó uráindawaimba ai'mátuwaaro.

6

Ísóigona kwaásivimbo umbai-yántáá'ó kwáinda arupí umátinkáaro siráin-kwasai.

¹ moórá-aimbo sáwí'o kwéomba simátímēnda isáaro. keinárawapinkemba évakarawai sáwí'o ombá ímo Áánútunopa'o tiráan-anon-kwaasitopa'a mátinkare'a aavimbá maitinkáamba sáwí'a kwéovo Áánútuna kwaásiti anón-kwaasira'a mátinkare'a iséise é'a arupí umái máero.

² naaémba Áánútuna kwaási anón-kwaasi-i'a ésa amápa'-maravaken-kwaasi táái isésa kawe'máyáiyé sáwí-mayaiye sésa taaínkaar-esa naaémba mirá ónááovo ívé'a sáwíyan-aimba kanaán-umai iséise é'a arupí umái máero.

³ naaémba kwíyómpaken-kwayo'narawa táái isánááomba mindá anón-tantaa'an-ivo marapá'ó máyáan-kwaasi tááiimo arupí ónááomba mindá sáwíyan-tantaa'an-iyē.

⁴ moórá-yantaa'o arupí ónáé sé'o é'a Áánútuna kwaásivimbo túwí'o ímo kwáyainda-kwaasiyave'a arupí umásinkáaro íma sé'a túwí'o kwáyaindawaiyave'a arupí umásinkáaro seró.

⁵ sáwí'a kwéune sé'a misáwí'ó kwéomba ivátuwe'a kawe'á ónááontave'a maanáimbá kwéagayaumne. keinárawa'a sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyá úne kwésebanivo íma aai ísámai arupí kwéumatinkaavo

⁶ Áánútun-aaiyavesa ímo áraire siráawaira'a mátinke'a sé'a moórá-aimba arupí umásinkáaro sé'o kwéomba mindá sáwí'an-iyē.

⁷ Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasira'o mátinke'a aavimbá maitinkáamba sáwí'a é'a Áánútuna aambá íma kawe'á umái kwégwaraawe kwésune. kentí anón-kwaasimo ísátinkaiyan-ainkomo éna ayááímó úwoimo kwénimba mindá kítoka'a sáwí'an-ivo Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasitopa'o aavimbó maitinkáamba mindá anómba sáwí'an-iyē.

⁸ mirámó ombá Áánútuna kwaási kentív'á awaawi sáwí'a kwéumatinke'a kentúwikwara'a sáwí'a kwéowe.

⁹ sáwí'o kwéowaimo Áánútumo kárákwiraipa'o ímo kónááowaimo ontēmbá kwéowe. kampar-ímáyáá íma é'a simátimunda-aimba isáaro. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ésa marapá-tántáátávēna aamoí ésa Áánútuntavesa íma aamoí ésa kwaai keiyái kesuwainíné sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa aarai miráumai keiyái sáwí'a úmae kwénaaesa

¹⁰ umóyámbá ombá túran-anda ésa uwo'aó'-nómbá néna uwo'aó'á ésa simái túwí'a sáwí'a umátinkesa kwétinkamesa umóyámbá ésa mirámó kwéon-kwaasi Áánútu kárákwiraipa'a íma kónááowe.

¹¹ keinárawapinkemba évakarawai mirámó uráan-kwaasiraani'a kwéombanivo kentáási Áánútun-amanko Ísóigo Ísu Káráisitina asirayándéi misáwí-yántáá'á maitiyuwéna Áánútunde-i'a umátinkena kwēnaúranka'a arupí umátinkariye.

túwawaa'nei Ísóigona mayái mayánááon-kwasai.

¹² keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iyē kwésevo kemá sé'a évakari'o kwéomba íma kawe'á kwéumatinkaiye sé'a moórá-aimba amápari'o kwéunda kanaán-ivo évakari'o kwéunda miwá kembá tátoranintave'a a'áo kwésune.

¹³ toónkó tirumpimbó kumíníntavena isaná tirunkó toómbó náníntavena kwáyáimba póna Áánútu minkáé-tántáá'á ánásasuwaniye. mirá ínivo túwawaatavesa imáyáa ombá maarán-iyē. túwawaa'nei aarai-úmóyámbá ónááomba ímanivo mintúwáwáá'nei Ísóigona mayái mayánááowe. mirámó ónááontavena Ísóigo túwawaaka'a kwétuwa'naa-iyē.

¹⁴ Áánútu Ísóigomba pukáimpinkemba usásinankaraintemba kwēná asirayándéi kentáá súwawaa'a usásisinkanintaawe.

¹⁵ kentúwawaa'a Káráisiiti aiyayaankaambo kwéimba pó'a eénánká'ó kwénaaında-ininkowe ima maé'a mimbórá-túmá aú mái máéro.

¹⁶ moórawai eénánká'ó kwénaaında-ininkoe máyáiimba mimbórá-túmá aú mái máyáaiye. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna minkáé'narai mimbórá-túmá ma'mái máyáaiye agaimaréna siráiyie.

¹⁷ ániwo Ísóigo tarúmai máyáiwai kwenamankó kwesé máyáisana mimbórá'ía umái máyáiyie.

¹⁸ aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéomba tínaeemba umáméro. ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o kwéomba túgo ima sáwí'a kwéiwo aarai-úmóyámbó kwéomba túgo sáwí'a kwéiyie.

¹⁹ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáiimba póna kentúma Áánútun-amankona naambá kwáyáiimba á'a ísaraawe. kentúma Áánútundeima isa'á kesúma kendéiyáámá póta sirááiwo kwétaini'a úwoi ónaumne ima seró.

²⁰ Ísu Káráisiiti keinárawatawaiye sénamo pukáimba mimbéyámbá keinárawa'a kwendéimán-ovo marapá'ó máyáamba Áánútu áwí'a anómbe úmae iyóro.

7

aaraimó kwémayaan-kwasai.

¹ évakar-aimbo agaimáimo sísa-uraan-aintave'a simátimune. awá-kwáási aarai ima maésa úwoimo ménaaomba mindá kawé'án-iyie.

² ániwo keinárawa'a úwoi kwaásivimbo máyáawai aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné anómbe kwéompimba máyáantave'a umóyámbá únavo sé'o aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasamo ónááomba mindá kawé'án-iyie.

³ kwaai'ó kwenáúma ima aambá auníníwo mindá awainínkóndéimá isaná awainínkó kwenáúma ima aambá auníníwo awaikóndéimá isaná miráumai kwenáwa'na-awa'naa umái méyaaoyie.

⁴ awainínkó kwenáúma ima kárakwiyisana awaikó kwégarakwisana awaikó kwenáúma awainínkó kwégarakwiyie.

⁵ ima aambá aunésarai ániwo kanaán-iyie sésarai Áánútuntavesarai imáyáa ésarai námúnaa simae iyóyáoiyantavesarai sáwíyan-kanaa agándayaaoyie. minkánáa ánasainasarai mimbórávimbá koyauwé'mái méyaaoyie. ima kanaán-umai kentúra'a kárakwirewana ayáatáaka'a nénka'a méyana kawé'ó umáimo méyan-asirayamba ánsainana Sáatáánigo sáwí'a ígwáe séna tavisivó sé'a simátimundantemba mirán-oro.

⁶ mímátávé'a á'a asiramái simátime'a sé'a mirán-oro sé'a mirán-óntávé'o sísa omba simátime'a sé'a mirámó ónááomba kawé'án-iyie kwésune.

⁷ kemó aaraimó imo makáundantemba amáparawai mirámó ónááomba siráái kwétaiye. ániwo imo mirámó ónááomba Áánútu mirám-baaran-tantaakona asirayámbá kwétimiye.

⁸ simátiménda awá-kwáásiyé ketor-iníné ísáaro. kemó máyaundantemba mirámó ónááomba kawé'án-iyie.

⁹ ániwo imo kanaán-umaimo kentúra'o kárakwiye'o é'a aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááowe. aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba mindá ima sáwí'an-ivo úwoimo mésumo aarai mayánáe-imaayamo anómbe únavo sé'a aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba kanaán-iyie.

¹⁰ aarai máyáisana kwaai máyáisana kwéowai simátime'a sé'a ima kesí imáyávinkemban-ivo Ísóigona imáyávinkemba kwésimatimune. aaraigó awaikómbá ima auwéna kówíno.

¹¹ ániwo awaikómbó auwénamo éna ó'omba ima kwaai mayáino. imo mirámó énamo éna koyauweréna awaikónópa'a tíno. kwaai ima kentuwainímbáá'a ti'mátuwaaro.

¹² moórá-aimba simátiménda Ísóigo simátimiyo ima siráivo kemá kwésimatimune. keákwákómó ékai awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráisana awainínkó ima áraire kwésin-ininko awaikóntávéna esé méyae sínanamo éna ima ai'mátuwaino.

¹³ ániwo awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráisana awaikó ima áraire kwésiwai awainínkóntávéna esé méyae sínanamo éna ima ai'mátuwaino.

¹⁴ kwaai Áánútun-aaiyavena ima áraire kwésiwai awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráin-ininkoe tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awaikómá isaná póna kanaán-iyie kwésiye. aarai Áánútun-aaiyavena ima áraire kwésin-ininko awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráiwaiye tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awainínkómá isaná póna kanaán-iyie kwésiye. imo mirámó kwéinkakai miwítí iyámpói Áánútuna kwaásiiti

iyámpóiraamba íma osinó. áńivo miwíyávéna Áánútu séna kesí kwaásiti iyámpóiraamban-owe séna kanaán-íye kwésiye.

¹⁵ keákwákómó ombá awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráisana awainínkó íma mirá kwésisana awainínkó áraire siráisana awaikó íma mirá séna auwé'a kónáe sésa mirá ónááomba kanaán-umai kóyáwé ónááowe. Áánútun-aaiyavesa áraire sewáí owasá íma áraire sewáíye íma tarúmai máyáamba pósa kóyáwé ónááomba kanaán-íye. Áánútu paru umái ménaaontavena táayaraimba pósa auwé'a kónáe sésama ésa kanaán-íye.

¹⁶ aaraí isáaro. enawaikómbá áwa'naa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. mináimbá íma isaraawe. áńivo kwaai isáaro. enawainínkómbá áwa'naa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. íma isaraawe. mindáyave'a íma ááéma tuwé'a kóyáwé oro.

Áánútu kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro siráin-kwasai.

¹⁷ Ísóigo amápa-kwaasi tínkámae kuráimba kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro. Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáan-kwaasi mináimbá kwésimatimune.

¹⁸ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o mé'o Yútaa-kwaasi kentúmo kárámaimo araa'énamo owasamó ó'onkaa-kwaasi kentúmo ímo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba mindá kanaán-ivo úwoi mirá kwé'e'a ó'on-kwaasi-i'a ónáe íma sé'a máéro.

¹⁹ túmo kárámaimo araa'énamo owasá ímo túmo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aaimo kwéetaagwiyavesamo máyáamba anón-tantaa'an-íye.

²⁰ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai miráumai máéro.

²¹ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meeyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo ombá íma anón-imayaa ombánivo mimbáyáímó tuwánááon-ambo kwáyaina'o é'a tuwánááowe.

²² Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meeyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo é'a Ísóigo sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátínkaraiwaiman-owe. áńivo Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a úwoimo máyáawaimo é'a Ísu Káráísiti meeyámbakaisa'a kwená mayái-kwáásín-owe.

²³ Ísu Káráísiti pukáimba keinárawatavena mimbéyámbá uráisa'a kwená kwaási-i'a uráamba pó'a kenti imáyáa tátoranae síya'o é'a a'áo sero.

²⁴ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai Áánútuwe tarúmai máéro.

awá-kwáásítí kwaasái.

²⁵ awá-kwáásíyávéna Ísóigo íma asirayán-áimbá simásímakaisa'a kesí imáyáavinkemba kwésune. Ísóigo arumbá umásínkáintave'a súnnda-aimba pó'a kawer-áiné sénááowa'a simátimune.

²⁶ umbai-yántáá'á kwáyáintave'a imáyáa é'a kwésumpo máyáantemba miráumai máéro. mirámó íyamba kawé'án-íye.

²⁷ aaraí makáawai tí'mátuwanae íma síyasa aaraí íma makáawai aaraí mayánáe íma seró.

²⁸ áńivo aaraimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. inaamarúmó kwaaimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. aaraí mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba marapá'ó ménaaomba umbai-yántáá'á kwénimba mindá imáyáa é'a mirán-ovo sé'a aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááomba kawé'án-íye kwésune.

²⁹ kesí kwaásiyono isáaro. Áánútumo siráin-kanaa sáwiyanka'a ánásanimba pósa aaraimó makáawai miwítí umbai-yántáátávésa íma anón-imayaa ésa aaraimó ímo makáawaimo mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro.

³⁰ tirunkómó umbaimó kwétaiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo umbaimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. tirunkómó aaimó kwéiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo aaimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. óisambo kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa óisambo ímo kwémeyanowai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro.

³¹ marapá-tántáá'ó kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa mirám-báyáímó ímo kwémayaawai méesimo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamó maéntemba miráumai máero. marapá'ó máyáan-kwaasimo kwémayaam-bayai ánásanimba pó'a súnda-aimba marapá'ó kwáyáin-tantaatavena íma aiva-tántáá'án-íye seró.

³² marapá-tántáátáv'éo ímo anón-imayaamo ombá siráái kwétaiye. awá-kwáásí Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa Ísóigomo aamoímó kwéini'a kwéovo

³³ aaraigwáráwái marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwainímbáá'o aamoímó kwéom-bayai kwémayaawana

³⁴ kaer-imáyááó kwétavisiye. ímo kwaaimó mairáan-inaamaru-inine Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa sésa súwawaare imáyáawe Ísóigomba aménáe kwésevo kwaigwárá-inímbá marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwai'máá'a aamoí ígwáe sésa mirám-báyái kwémayaawe.

³⁵ araí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa oró-áimbá íma kwésumpo túwa'naa ónaunda-aimba kwésimatime'a kawe'á umái ménaaontave'a mináimbá kwésimatime'a Ísóigontave'a imáyáa é'a kwená mayáiyé su'mai mayánáaontave'a mináimbá kwésimatimune.

³⁶ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo ménamo naaémbo kwentávénamo mayánáe-imayaa anómbo énamo sénamo íma kawe'á umái máyaunda pó'a mayánáemo síndamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna úwoi mayániye. mayáíndamo éna kanaán-íye.

³⁷ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo kwená imáyáamo asiramáimo énamo kwenáúra'o kárakwiyenamo sénamo íma mayánaumpo úwoi méníye sinanamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna mirámó énamo ímo mayánimba kawe'án-íye.

³⁸ miráumai moóráwaimo inaamarúmó siváúmakaíndawaimo mayánimba kawe'án-ivo moóráwaimo inaamarúmó siváúmakaíndawaimo ímo mayánimba ávááraumai kawe'án-íye.

³⁹ ámaánko sésa keákwákómó ésarai awaíko máyáíndara'a tarúmai méyana awaíko puwínana kwaaiyávénamo ankáínana Ísóigona kwaásigokare su'mai maíno.

⁴⁰ ániwo imáyáa é'a ímo kwaaimó maénamo úwoimo ménimba arunkó kawe'á kwéinana méníye. Áánútun-amanko mináintávéna mimbórá-áimbá kwésiye-imayaa kwéune.

8

póimo tuvú'mái kampar-ísóígombá ámén-kwasai.

¹ agaimái sísaa e'a sé'a póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraamba minámá'á meeyámba'maimo nánaundaya kanaawá'íyo-aímbo sísaa e'o sen-áimbá simátíménda ísáaro. mirám-baarawaina áaimba awánasaraundaya póta miráyá ónéa-aimba ááéma íma seró. mirámó kwéombo é'a kentúma maé kwéiyovo kwaásimo tirumbó tímémbo kwétuwa'naa-omba mindá kawe'án-íye.

² évakarawaimo moórá-yantaatavesa imáyáa ésa sésa á'a awánasaraumnemo kwésiyyawai íma kanaán-umai awánasaraavo

³ Áánútumbo tirumbó áméwanamo ímbá Áánútu miwí tuwánasaraiye.

⁴ mináimbá imáyáa é'a ké'naan-aimba póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraamba minámá'á meeyámba'maimo nánáaon-aímbo sendá ísáaro. kwaántá-kwaasi íma asirayánkwárá-kwáásín-ovo mimbóráwái asirayánkwáráwái Áánútuma iyé-áintá ísaraumnemo.

⁵ kwíyómpare maraparé sáwíva-tantaa'a kwáyáísasa évakarawai sésa kentáásí asirayánkwáráwái ména kenká'á kárákwiraiye sewaná mirámó kwésen-tantaa'a sáwíva'a kwáyáivo

⁶ kesáá mimbóráwáintávéta séta kentáásí Áánútu éna kentáásivowama iyéyá kwésune. amápa-tantaa'a úmakaimba póta kwenáwí'a mósá maréta kwená kwaási-i'a úndayaveta máyaumnemo. mimbórá-Ísóígómá máyáimba Ísu Káráísitima póna Áánútumo siráintemba amápa-tantaa'a uráimba kwená asirayánkwátá máyaumnemo. miráumai kwaántá-kwaasi íma asirayánkwárá-kwáásí owé-áimbá ísaraumnemo.

⁷ mináintá ísaraumpo amáparawai íma ísaraawe. évakarawai póí tuvú'mái kwénesa kwaántá-kwaasiyavesa imáyáa ésa tímémaembanivo Áánútunop'a'o tiráanka'a ááeraan-imayaa ésa kwaántá-kwaasi tímém-poiman-íye sésa mimpóí kwénaamba tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéesa sésa mimpóimá ímo naaráámbá kwénaumnemo kwéesewe.

⁸ mintómbó ímo néta nétaamo kwéundaya Áánútu íma imáyáa éna náúndayavenaya aamoi umásinkenaya ímo náúndayavenaya aamoi umásinkenaya íma mirá kwéíye.

⁹ kwaántá-kwaasi tímém-poimo né'o ímo né'o kwéomba mindá kanaán-ivo Áánútuntavesamo ímo asiramáimo máyáawai tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ésa miwí tirumpin-imáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a mirá ovó sé'a kárakwiyoro.

¹⁰ keinárawa'a sé'a kwaántá-kwaasi íma asirayánkwáráwái ombá pó'a tímém-poimo úwoimo kwénaunda kanaán-íye sen-kwáási kwaántá-kwaasiti mono'-náúmpá'ó toómbó kwénaambo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáimo kwéowai tuwánésa sésa keséya mintómbá nánaumnemo kwésesamo kwénaamba tirumpinkén-imáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéowe.

¹¹ miráumai mintómbá kwénaunda kanaán-íye kwéseмба mindá Áánútuntavesamo ímo asiramáimo máyáawai sáwí'a umátínkáawe. Ísu Káráísiti miwíyáváyíyé séna pukáiwai kentívá'awaawi sáwí'a umátínkáawasa sáwí-amba kwégwaraawe.

¹² kentívá'awaawi sáwí'a umátinke'a miwímó ímo asiramáimo máyáan-imayaa sáwí'a umátínkáamba Káráísitimba sáwí'a kwéumankaawe.

¹³ kemá Póro sé'a kwaántá-kwaasi tímém-poimo naanasá kesívárawaisai suwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'o ama'ó ímo naanasá suwánésa misáwí-ámbá íma kwaránááowe.

9

Póro aantá-kwaasiti mayái kwémaena meéyámbá íma mairáin-kwasai.

¹ kwaási kembá íma kwétatoraavo Áánútu kesáái simátiminkwae séna aantá-kwaasi-í'a umásínkaraiwaima é'a súrrandei kentáási Ísóigo Ísuma awáné'a kwená mayái keinárawapimba komayááwánda suwáné'a Áánútun-aiyave'a áraire siráamba mindá kesí mayáígón-áuma paáururaiye.

² évakarawai kentávésa sésa íma Ísóigona aantá-kwaasiman-ivo úwoi-kwaasiman-íye kwésewa'a keinárawa'a íma kanaán-umai mirán-áimbá kwésewe. Ísóigo si'mákowa'a keinárawa'a kwenáái kosimátimewana'a áraire siráamba pó'a mindáyave'a imáyáa é'a kentávé'a sé'a árai'a Ísóigona aantá-kwaasiman-íye seró.

³ évakarawai keinárawapinkemba kentávé'a sé'a Ísóigon-ai simátiminkwae séna íma ai'mákaiwaiman-íye kwéseмба maarán-áimbá anondá simátimune.

⁴ áséi-kwasai kosimátimewandara'a toómbó ímo meéyámbare'o úwoimo naráundarakai kanaán-uráísino.

⁵ Ísóigona aantá-kwaasiye Ísóigo avá'awaawiye Pítaawe tuwainímbáá'o tí'maesamo áséi-kwasaimo kosimátima'mae kwénaontemba kemó kesuwainímbó ái'mae'o áséi-kwasaimo kosimátime'o kentí toómbó úwoimo naráundarakai kanaán-uráísino.

⁶ évakarawai áséi-kwasai kosimátimakaamba toómbó meéyámba'mai nánáaontavesa íma mayái kwémayowa'a úwoi toómbá tímúwasa naráavo Páánápáasinte kenkáiyavaiye su'mai imáyáa é'a sé'a toómbó náyááoiyantavesarai mayái kwémaesarai óntamba mairésarai toómbá kwémandaiye-imayaa kwéomba mindá sáwí-imayaa kwéowe.

⁷ maarán-áimbá imáyáa oro. i-kwáási miwítí mayáírákém-béyámbá toómbá kwénaawe. kígauomo kwéowai minkígáúvákén-tómbá kwénaawe. póimo máraawai mimpóimá tuvú'mái úwoi kwénaawe. miráumai mayáímó kwémayaa'wai meéyámbá kwémaraawe.

⁸ mináimbá kwaásiti imáyávinken-aimba kwésimatimumpo Áánútun-ai aúvái-kwandaaivimba mirán-áimbá kwáyáimba simátiménda ísáaro.

⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba agaimaréna séna

kwaásiti toómbá úwiti-aramba ásima piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáapa umái ásima pítúwáínka'a purumakankóná óika'a íma asááésa tówéwana úwoi ména évaka'a náníye

siráimba mimbáyáígóná meéyámbá póna mintómbá évaka'a úwoi náníye. Áánútu íma purumakantáváyíyé su'maiyavena mináimbá agayaaó siráivo

¹⁰ kentááyavenagwara'a mináimbá siráíye. kígauomo kwéowai mimpinkén-tómbá nánaumne-imayaa kwéesa kwémaraawe. námáimo kwéowai minkígáúvákén-tómbá nánaumne-imayaa kwéesa kwéowe.

¹¹ miráumai keinárawapimba Áánútun-ai kosimátimakaundaya pó'a toóné évaka-tantaaremo úwoimo siménaaonta kawé'an-íye.

¹² kentáásínaaemba évakarawai keinárawapimba Áánútuna mayái kogwémaesa sésa toómbá siméro suwa'a úwoi tímúwasa naráawe. miwímó toóné évaka-tantaare úwoimo mairáantemba kesáágwará'ó úwoimo máyáandaya kanaániye. kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo kemó simíyan-tomba siyáán-umai máyáanata

Ísu Káráisitín-ai íma ísáavo séta kesí mayáírakémbá toómbá meeyámba'mai néta anóm-bayai kwémaeta íma ivátuweta mimbáyáírakémbá toómbá meeyámba'mai naráumne.

¹³ maarán-áintáv'é ímá'yáa oro. Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémayaawai mindáúmpákén-tómbá úwoi kwénaawasa óntan-taareira'a Áánútuntavesa pói tuvú'mái kwéagayaawai mimpínkén-tómbá úwoi kwénaa-animba ísaraawe.

¹⁴ miráumai Ísógo Ísu asiramái séna áséi-kwasai kosimátimiyawaitopakema toómbá úwoi tímíyasa nánááowe siráye.

¹⁵ keinárawapimba komé'a Ísu Káráisitina áséi-kwasai kosimátimewandara'a kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyombanivo íma maéta toómbá siméro íma siré'a ívékwara'a simígwáe sé'a íma maanáúvái kwéagayaumne. ávááraumaimo sááimo sinkáina'o puwónáe sé'o é'a toómbá siméro íma sénaumne. miráumai kesí mayáírakén-tómbó kwénaandayave'o é'a íma aambá áúsinkaaro.

¹⁶ Áánútu asiramái simásímakaisa'a áséi-kwasai kwésimatime'a mináséi-kwásáímó ímo kwésimatimekai kesópa'a umbai-yántáá'á paárisino. mindáyave'a mináséi-kwásái kwésimatimundayave'a íma kesúma maé kwéiyune.

¹⁷ kesí ímá'yáavinkembo áséi-kwasaimo kwésimatimekai meeyámbá mayánáe súšina. íma mirá é'a Áánútu simásímakaintave'a kwésimatimune.

¹⁸ mindá árarir-aimba póna kesí meeyámbá maarám-béyámbán-íye. áséi-kwasai kwésimatimunda toómbó úwoimo kwémayaundarakai kanaán-ísino. toómbá íma úwoi mairáunda pósa íma maarán-áimbá sénááowe. áséi-kwasai ísaraundarata toóntá ámakaumne íma seró.

áséi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meeyámbán-íye. áséi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meeyámbán-íye.

¹⁹ keinárawa'a kembá íma táto'makaawa'a kemó siráanteni'a kwé'e'a toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbánivo íma maéta mirán-tántáá'ó mairáundarakai esimái-kwaasi Áánútunopa'a tiráasino. íma mairáundayave'a sáwívarawai túwa'naa únasa Áánútunopa'a kwétewe.

²⁰ Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááontave'a Yútaa-kwaasivinkemba mé'a miwímó ontem-báyái kwémayaunana Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kembá tátokaivo minámáánkómó tátokain-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá miráumai mé'a Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááontave'a miráumai máyáumne.

²¹ Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááontave'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna amáámbo ímo ísaraan-kwaasivimba mé'a miwímó ontem-báyái kwémae'a Áánútuna amáámbo Ísu Káráisiti siráin-amaamba íma araisé'a úwoi kwétaagwiyavune.

²² évaka-tontave'o náúnavo kwésen-kwaasi túwa'naa únasa Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááontave'a mirán-tómbá íma né'a máyáumne. évakarawai Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire síyana Áánútu sáwí'ó umáimo máyáampinkemba iyátinkanintave'a mirám-baaran-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá kwéune.

²³ áséi-kwasai kóyáwé ínana Áánútu kawé'á umátinkena kenkwará'á mirá umásinkanintave'a mirá kwéune.

²⁴ maarán-áimbá ímá'yáa oro. amáparawai isaaisésa kwégowana moórawai kóyaaítana meeyámbá kogwémaena aamoí uráye sen-áimbá kwéisaawe. miráumai Áánútumo aamoí umátinkanintave'a ímá'yáa é'a Áánútuna aampa'á miráumai koró.

²⁵ kesúma asiraínkwáe sésa isaaisésa kwénaoomba tiyáántán-kwimai kwégwesa miwí túra'a kwégarakwiyesa ánásanim-beyambo mayánaáontavesa mirá kwéovo kwaikwai'a íním-beyamba mayánaundayaveta Áánútuna aampatá kwégune.

²⁶ miráumai íma úwoi kwégumpo ayááivá'á kwáyáim-beyantave'a ímá'yáa é'a Áánútuna aampa'á kwégune.

²⁷ kesúra'o sirááimo kwétaini'a ímanivo Áánútumbo arááimo kwétaini'a umái kwaráúndayave'a kesúra'a kárákwire'a áséi-kwasai kwésimatimunana naaemba Áánútu íma aamoí umásínkáivo sé'a kesúra'a kwégarakwiyune.

10

kwaántá-kwaasiti ímá'yáa íma mósá máráaro siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. maarán-áimbá ímá'yáa oro. naaóv'á Yútaa-kwaasiya síkwá'náya Ísípi-marava'a ándávakemba Áánútu ayútinkowasa miwí túra'a íma kárákwiyesa sáwí'a uráamba ímá'yáa oro. Áánútu ayútinkowasa Ísípi-marava'a tuwésa kwéguwana aambá agaráátinkena ainámbá amáparawai túrampa'a makówasa mináinánkó kún-ayampa'a

kwéguwana Áánútu anón-domba tuwínkaa'a úmarowasa amáparawai mimpímbá kóaatasa kavóná-marava'a kwégwesa

² miwítí anóndako Mósesiye tarúmai máyówana Mósesi mináínámbá kwa'maéna kwéguwasa kentáá síkwá'náma mirá kwéuwana Áánútu nombá tuwínkaa'a úmarowana mimpímbá Mósesi kóaatowasa miwígwará'á mimpímbá kóaatasa

³⁻⁴ noné toóné ima kwáyopa'a kwéguwana Áánútu toóné noné timúwasa amáparawai kwénowana Áánútu óntan-ayau tinkówana minóntámpinkémbá nombá kumúwasa kwénesa kwénaauwana minóntámbá miwítí egwaa'á kwáyowasa naráawe. minóntántávéta séta Ísu Káráisitiman-iyé kwésune.

⁵ kavóná-marava'a kweéme kweémesa Áánútun-aaimo kwarááraamba sáwívarawai ima kwarésa sáwí'a uwaná mindáyavena Áánútu ima aamoí umátinkena kavóná-marava'a tinkamaena kwénaauwasa pukáawe.

⁶ sáwí'imayaawe sú'mai ésa sáwí' o kwéuntavesa aamoí uráavo kesáá miráyá únavo séta miwímó urántaveta imáyáa éta kentáásúra'a kárákwiyono.

⁷ miwívínkémbá évakarawai kampar-ísóígómbá úmakesa kwená imáyáa mósá makáavo kesáá ima mirá ónáisiye. mináintávéna Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna kwaási mara'á mésa toóné noné

násuwesa usásinesa tiraimá makáawe.

kampar-ísóígóntávésa imáyáa ésa mirá uráawe agaimaréna siráiyé.

⁸ miwívínkémbá évakarawai aarai-úmóyané kwaai-úmóyané uráavo kesáá ima mirá ónáisiye. mirá untavéna mimbórá-kánáávimbá Áánútu sáwíva-kwaasi 23,000 kwaasi tinkamuwasa pukáawe.

⁹ miwívínkémbá évakarawai Ísóígomba masínkáánkái sésa Áánútu kentáará'á ima kawe'á umái kwégarakwiye kampa'á sésa sáwí'a uráavo kesáá íya mirá ónáisiye. mirá untavéna Áánútu iraanakavyaantómbá tí'marówasa vovasa pukáawe.

¹⁰ miwívínkémbá évakarawai Áánútumba í'ái ánkaraavo kesáá ima mirá síyataao. mirá untavéna Áánútumo kwíyómpakembo ai'marówai tinkamuwasa pukáawe.

¹¹ miwívimbá mirán-tántáá'á paárúwana Áánútun-aii aúváivimba agaimakáimba kesáá ánásanin-kanaavinta máyaundawaiya mináimbá kwéiseta imáyáa éta ima miráyá éta kárákwiyono.

¹² miráumai kesávé'a sé'a asiramái máyaundawaiya úne kwésewai moórá-yantaako tavisína'a sáwí'a únavo sé'a kárákwiyono.

¹³ sáwí' o ónááon-umbai-yantaa' o kentópa'a tiráimba mindá amápa-kwaasitopa'a tiráiyé. Áánútu tiráváyáiwaime séna sáwí-asirayan-tantaako kentópa'a téna tavisína'a sáwí'a ovó séna mirán-tántáá'ó tuwánááon-amba ámáá-ontama agaráátinkaina'a kanaán-umai asiramái mé'a ima sáwí'a ónááowe.

¹⁴ kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasiya síkwá'náma urántemba mirá únavo sé'a kampar-ásiráyánkwaráwáítí imáyáamo mósá kwémaraamba tínaaemba umáméro.

¹⁵ kawer-imáyáámó kwéon-kwaasi owa'á asiramái simátíme'a sé'a simátimunda-aimba kawe'á umái imáyáa oro.

¹⁶ Ísu Káráisitimo kentááyáváiyé sénamo kwená naaemó kumúwanamo pukáintaveta imáyáa éta aráá-tomba kwénaundaya ándá-aran-domba Áánútumpa'a súwi séta mindómbá kwénaundaya maará séta Ísu Káráisitina naaenéiyá tarúmaiya máyaumne. minaráá-tómbá topámbaiya kwénaundaya maará séta Ísu Káráisiti áúneiye tarúmaiya máyaundaya

¹⁷ minaráá-tómbá mimbórá-tómbá kwáyáísata mimpínkántáámó amáparawaiya kwénaundayaveta mimbórá-kwáási-í'a umáiyá méta sáwívarawaiya úndanivo mimbórá-kwáási-í'a umáiyá kwémaumne.

¹⁸ Ísareri-andarakewai Yútaa-kwaasimo kwéomba imáyáa oro. Áánútuntavesa imáyáa ésa óntan-taareira'a pói tuvú'mái agaimái kwéamesamo kwéomba Áánútuwe tarúmai máyáawe.

¹⁹⁻²⁰ súnda-ainkona ááimba simátíménda isáaro. kwaántá-kwaasimo toómbó tímémba kwaántá-kwaasi kwétuwa'naa-ontavaiya kwétimeo. ímaniye. kwaántá-kwaasima kwétimen-tomba anón-tantaara'iyó. ímanivo úwoisan-tomban-iyé. súnda-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama' o kwaántá-kwaasimo kwétimesamo máyáamba ima Áánútumba kwéamesa máyáawe. kwaántá-kwaasimo tímé' o miwísémo tarúmimo máyáamba miráumai ima máéroyavena siráái kwétaiye.

²¹ Ísóigoe tarúmai maesa kwaántá-kwaasiye tarúmai maesa kwéomba íma kanaán-umai kwémaewe. Ísóigontave'a imáyáa é'a ándá-aran-done toóné kwénaavo kwaántá-kwaasiyave'o imáyáamo ésamó kwétimesamo mintómbó kwénaapa'a íma komé'a naaró.

²² mirámó é'o sé'o Ísóigo íma aivaráwáimán-íye síyanamo éna áwáá'a tiyíniye. Ísóigona asirayánkó kentáásí asirayámbá usáyaaitaraiwo íma mirán-oro.

²³ keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-íye kwésevo kemá Póro sé'a évakari'o kwéomba íma kawé'á kwéumatinkaisana évakari'o kwéomba íma kwétuwa'naa-íye kwésune.

²⁴ miráumai kesávé'o túwa'naa ónááom-bayaiye su'mai íma maé'a ó'owigwara'o túwa'naa ónááom-bayaigwara'a máyáaro.

²⁵⁻²⁶ maarán-áimbá imáyáa oro. naaóv'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna marawé minká'ó kwáyáin-tantaare amápa'a Ísóigondeimán-íye

agaimaréna siráimba Áánútu kentááyávéna imáyáa éna makáimba pó'a máákétirakemba póí-ama'a úwoi meeyán-ure'a íma anón-imayaa é'a sé'a sáwíra'u. kawerá'únó íma kwése'a úwoi naaró.

²⁷ moóráwaimo Áánútun-aaíyavenamo ímo árairemo siráindawai tááyena séna kesí naaúmpa'a toómbá naarómó sína'o owémó sé'o é'a komé'a íma áisaa e'a náávaken-tona'íyo íma sé'a úwoi kwéne'a sáwíra'u. kawerá'únó íma sé'a úwoi naaró.

²⁸⁻²⁹ ániwo moóráwaimo sénamo kwaántá-kwaasi tímakaan-tomba iyémó sínímbo é'a kanaámpó úwoi nánaumne-imayaa kwéombanivo mináimbó sin-kwáásigó imáyáa éna séna Ísu Káráísitina kwaási kwaántá-kwaasimo póimo tímemba kanaán-íye kwésivo íma naaró.

keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwaántá-kwaasimo tímén-tombo náundaya mindá kanaán-íye. ániwo moóráwaimo kwesávénamo sénamo kwaántá-kwaasimo tímén-tomba náúnavo kwésiwei kwemá kentááyávéna naavó íma sisinó.

³⁰ toóntávéta Áánútumpa'a súwi kwéseta kwénaunanaya moórawai séna íma naaró ímo seráámbá kwésiye keinárawa'a sentávé'a

³¹ kemá Póro sé'a Áánútu áwí'a mósá máraam-bayaiye su'mai maé'a toóné noné kwéne'a mayáimó kwémayaamba Áánútuntave'a imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máraaro.

³² Yútaa-kwaasiyavaiye ó'onkaa-kwaasiyavaiye Áánútuna kwaasiyavaiye imáyáa é'a kawé'á oro. tuwánésa sáwí-amba kwáraávo sé'a kárákwiyoro kwésune.

³³ imáyáa é'a sé'a suwánésa aamoí umásinkaigwae sé'a mayaumne. kesáváiyé su'mai kawé'ó íi-máyái íma kwémayaumpo amáparawaiigwara'o kawé'ó umátínkáim-bayai kwémayaunda póna Áánútu sáwí'o umáimo máyáampinkemba tiráinasa kawé'á umái ménaaom-bayai kwémayaumne.

11

1 Ísu Káráísitimo uráintemba mirá kwéumpo kemó úndantemba keinárawa'a mirán-oro.

Áánútuntavai imáyáa ésa torupamáí máyómba aarai ti'nónká'á káátaraan-kwasai.

² kentávé'a imáyáa úmae iyé'a simásimakain-aimbo simátímakaunda-aimba kwétaagwiyavontave'a aamoí kwéumatinkaumne.

³ simátíménda isáaro. Káráísiti amáparawaira'a kárákwiyisasa kwaaimó ombá tuwainímabáaka'a kárákwiyowana Áánútu Káráísitinka'a kárákwiraiye.

⁴ miráumai Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba kwaaimá námúnaa kwésesa Áánútun-aaí kwésimatimemba ti'nónká'ó kánumo'o káátarésamo ésa Káráísiti áwí'a sáwí'a ónááowe.

⁵ torupamáí máyáamba aaraimá námúnaa kwésesa Áánútun-aaí kwésimatimemba ti'nónká'ó ímo káátarésamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááovo aarai ti'nónká'á káátaraamba tuwánésa tuwai'máá'a kárákwiraawe kwésemba mindáyavesa ti'nónká'ó ímo káátarésamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááowe. sáwí'o on-ínimbó tigeayávái ígwáe sésamo ti'nóntáumo káráyuwaantemba ti'nónká'á íma káátaraan-inimba sáwí-ininkaamba ésa pósa tigeayávái kwéowe.

⁶ aaraimó ti'nónká'ó ímo káátarésamo ésa ti'nóntáu káráyuwaaro kwésune. ániwo ti'nóntáumo káráyuwaamba tigeayávái ésa pósa ti'nónká'á káátaraa.

⁷ Áánútu asirayánkwáráwái amápa-tantaaka'o kárákwiraiwaimo intení'a kwaai mirá ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á íma káátaraawe. Áánútu tuwai'máaka'a kárákwiraisasa tuwai'máá'o ontení'a aarai ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á káátaraawe.

⁸ Áánútu aivar-ínimbá awaikó arausandéi úmakaivo kwaai íma aaraigó arausandéi úmakaíye.

⁹ kwaigó aaraigónká'á ménintavena íma úmakaivo aaraigómá kwaigónká'á ménintavena Áánútu úmakaíye.

¹⁰ mindáyavaiye kwiyómpaken-kwayo'narawa túranka'a máyáantavaiye aarai ti'nónká'á káátaaro. tuwánésa sésa tuwai'máá'a kárákwiraawe sénááowe.

¹¹ ánivo Ísóigo aúranka'a máyáamba aarai kwaai tiráváyáawasa pósa íma keyáá kwémaewe.

¹² Áánútu aivar-ínimbá kwaigó arausandéi úmakaisasa aarai mésa kwaai matínkáawasa kwémaemba Áánútu amápa-tantaakona ááimban-íye.

¹³ Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba aarai ti'nónká'ó ímo káátaresa námúnaa kwésemba kanaawá'i. íya kanaán-íyo. imáyáa oro.

¹⁴ kwaásiti ááimba imáyáa é'a sé'a kwaai miwí ti'nóntáu ayáátááka'o kwáintavesa tigeayávái owasá

¹⁵ aarai kentí ayáátáá-ti'nontauyavesa aamoí kwéomba Áánútu tímakaisana ti'nóntáugo ti'nómayaanka'a kwégaataíye kwésewe.

¹⁶ keinárawapinkembo évakarawaimo ti'nónká'ó káátamakaantavesamo narú'nárúr-áimbó síya'o é'a sé'a kesáá Áánútuna kwaásiya torupamáí máyaunasaya ó'on-o'on-daopa'a Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba mirá úndayaanivo ó'on-aaimba íma kwáyáíye sénauumne.

Ísóigontavai imáyáa ésa aráá-tomba naráan-kwasai.

¹⁷ sáwí'o kwéon-aintave'a simátíménda ísáaro. Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a torupamáí máyáamba íma moórá-morawai kawé'á kwéumatinke'a sáwí'a kwéumatinkaawe.

¹⁸ torupamáí máyáampinkembo taaínkaar-umaimo máyáan-aimbo sewa'ó ísáúnda áarair-aimban-íye.

¹⁹ taaínkaar-umai mé'a évakarawai ó'on-imayaa owasá évakarawai ó'on-imayaa kwéowa'a áarair-aimbo sen-kwáási kwéisaawe.

²⁰ torupamáí máyáamba sé'a aráá-tomba nánaumne sembánivo Ísóigontave'a íma imáyáa é'a aráá-tomba né'a

²¹ évakarawai kentí naaúmpakembo maimaé'o tiráan-tontave'a imáyáa é'a kwénaawasa toómbó ímo makáawai táái kwétinkaisasa évakarawai uwo'ao'-nómbá kwénesa uwo'ao'á kwéowa'a mirá kwéomba aráá-tomba sáwí'a umái kwénaawe.

²² mirámó kwéomba toómbá íma taaínkaar-e'a toómbó ímo makáawai timé'a sáwí'a umátínkáawasa tigeayávésa ombá mindáyave'a íma aamoí kwéumatinkaumpo sáwí'a kwéowe. kentí naaúmpa'a toóné noné násuwe'a torupamáí mé'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba naaró.

²³ Ísóigo simásimakaimba simátimakaunda maarán-áimbán-íye. moórawai Yútási Ísóigo Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á íma agaráátínkaronka'a mindó'wáámbá Ísu Káráísiti toómbá maisoréna

²⁴ Áánútumpa'a súwi séna topaména séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma ayú'maranaumne. miráumai kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae íyóro súwasa

²⁵ toómbá násúwówana pérétimo mayóntemba ándá-aran-domba kwáyon-anaveumba maisoréna séna mindá kesí naaemán-íye. kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. maandómbó kwénaamba kentáv'é'a imáyáa kwé'e'a námae íyóro Ísu Káráísiti siráíye.

²⁶ mintóné mindóné kwénaamba kentááyávéna Ísóigo pukáíye-aimba kwésimatimewe. mirá úmae kwéiyiyana Ísóigo marapá'á kumíníye.

²⁷ miráumai Ísóigontavesa imáyáa ésa aráá-tomba nánáe sésa ombá aiva'ó ímo kawer-ímáyáámó ésamo úwoimo aráá-tone ándá-aran-done nésamo imáyáamo ésamo úwoisamba iyémó sésamo ésa Ísóigo áuwe naaewé sáwí'a íyana sáwí-meyamba tinkáníye.

²⁸ mindáyavesa máyáawaina ááimba kawer-ímáyáa ésa taaímbai ísáiyuwesa sáwí'o umáímo máyáamba kawer-ímáyáa ésa aráá-tomba nánááowe.

²⁹ Ísu Káráísiti kentááyáváíyé séna pukáin-ainkona ááimbo ímo imáyáamo urésamo úwoimo mintóné mindóné kwénaambo é'a kesávésa aaimbá kwíyana Áánútu sáwí-meyamba tímíníye.

³⁰ keinárawapinkemba évakarawai mirá é'a Ísu Káráísiti kentááyáváíyé séna pukáimba íma imáyáa é'a aráá-tomba úwoisamba iyé-ímáyáa kwéomba pó'a évakarawai aamoisáyan-kwáási máéwasa évaka'a tí'a iwái máéwasa évaka'a pukáawe.

³¹ ániwo máyaundawaina ááimbo imáyáamo kawe'ó étaamo taainétaamo sáwí'o kwéunda arupí kwéundarakaiya Ísóigo sáwí-meyamba íma símisino.

³² ániwo Ísóigo arupí umásinkanintavenaya sáwí-meyamba kwésiminta póna marapá-kwáásímó sáwí-meyambo kwaikwai' o íním-beyambo timíndara'a miwísé sáwí-meyanta íma simínintaawe.

³³ kesí kwaásiyono. mináíntáv'e' a imáyáa é' a toómbá né' a Ísóigontave' a imáyáa é' a aráá-tomba nánááontave' a torupamáí máyáamba moórá-morawai ténááontave' a timu'mar'é' a mé' a aráá-tomba naaró.

³⁴ tááimo kwétinkaina' o é' a kentí naaúmpa' a toómbá násuwe' a torupamáí mé' a toómbá nánááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba íma timíníye. ó'on-aintavaigwara' o agaimái sísa-uraa-aimba kentópa' a kweéme' a komé' a simátimenaumne.

12

Áánútun-amanko asirayámbá kwétimin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. ó'on-o'om-bayaimo mayánááontavena Áánútun-amanko asirayámbá kwétimimba íma ísámai usúkáavo sé' a simátiménda ísáaro.

² Áánútuna aambó ímo kwakónka' a Sáátáánigo tátorena tavisúwa' a sáwí-amba kwaré' a kwaántá-kwaasi kampar-ásíráyánkwaráwái íma aai kwésewaiti imáyáa mósá makáamba ísaraawe.

³ Áánútun-amanko keinárawate íma máyowa' a sáwí-amba kwakáantave' a imáyáa é' a maarán-áimbá simátiménda ísáaro. évakaraiwaimo sésamo Ísu kárakwiraiwaima iyémó kwéseмба Áánútun-amanko miwí tirumpimbá máyáiwai kwésevo évakarawaimo sésamo Áánútu Ísumba sáwí' a umánkaniyemo kwéseмба Áánútun-amanko miwí tirumpimbá íma máyáíye.

⁴ Áánútuna kwaási-i' o owáimá kwená mayái kwémayaantavena Áánútun-amankoma ó'on-o' on-asirayamba kwétimimba mimbóráwái kwétimiye.

⁵ Áánútuna mayái ó'on-o'om-bayai kwémayaantavesa Ísóigo Ísuntavesa ísámai mimbáyái kwémayaawe.

⁶ Áánútuna mayái kwémayaantavena kwemá ó'on-o' on-asirayamba kwétimisasa mimbáyái kwémayaawe.

⁷ amáparawai kawe'á umátinkanaaontavena Áánútun-amanko moórá-morawai tirumpimbá ména Áánútuna asirayámbá kwéagaraatinkaiye.

⁸ Áánútun-amanko moórá-morawai kawer-imáyáa kwétimisasa mináimbá kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morwai ímo ísaraan-aimba kwésimatimisasa kwésimatimewe.

⁹ Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútuntavesa asiramái ména sésa árai' a Áánútu siráini' a íníye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa tí' o ímbá kwéasovamatinkaawe.

¹⁰ Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa ímo awánaraambayaigwara' a kawe'á umái kwémayaawe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútu simátimakain-aimba kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa asirayánkómbá taainésa sésa moórá Áánútun-amankompinken-asirayamban-íye sésa moórá kwaántá-kwaasiti asirayámbán-íye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa íma ísaraan-aimpinkemba kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa miwímó siráan-aimba miwígwará' á íma ísaraan-aimpinkemba pósa kwántámai kwésewe.

¹¹ Áánútun-amanko kweyáá kwená imáyáavinkemba mirá éna moórá-morawai ó'on-o' on-asirayamba kwétimiye.

Ísóigo úwawaakaamba umáíya máyaunda-kwasai.

¹² moórá-aimba sénaumpo ísáaro. kwaási tívimba sáwíva-tantaa' a kwáyáimba mimbórá-áumán-íye. mirámó intembá kesáá Ísu Káráisitina kwaásiya sáwíva-kwaasimo máyaundaya kweséya tarúmai mimbórá-kwáásíráámbá umáíya máyaumne.

¹³ évakarawaiya Yútaa-kwaasiya únasaya évaka' a ó'onkaa-kwaasi owasá évaka' a meyéyámbakaawaiti mayái kwémayaan-kwaasi owasá évaka' a úwoimo máyáan-kwaasi owaná Áánútu kwenamambá ai'marówana kentáásirumpimba kumbéna tarúsinkenaya mimbórá-kwáásíráámbá kwéumasinkaiye.

14 kesáá mimbórá-kwáásíráámbá umái máyaundaya imáyáa é'a maarán-áimbó simátiménda isáaro. mimbórá kúwawaapimba sáwiva-tantaa'a kwáyáimba

15 aísamaigomo sénamo kemá íma ayáámba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáíye.

16 áákomo sénamo kemá íma aúrumba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáíye.

17 amápa kúwawaapa'o aúrane su'maimo kwáyáinkakai íma áá'a ísáísino. amápa kúwawaapa'o ááre su'maimo kwáyáinkakai amápa-kwiyumba íma ísáísino.

18 ánivo Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa kúwawaa'a úmakena amápa-tantaa'a kwenamáare su'mai ma'maéna kuráíye.

19 áúwawaapinkembo mimbórá-yántáá'ó kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kwáyáísino.

20 amápa-tantaa'a kwáyáimbanivo mimbórá kúwawaa'a umái kwáyáíye.

21 miráumai aúranko ayáánkонтavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma sínana a'nónkó aísamaigontavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma síníye.

22 miráumai túwawaapinken-tantaataveta séta aamoisayámbán-íye kwésundaya ímo kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kawe'á umái kwáyáísino.

23 túwawaapinken-tantaatavetaamo séta úwoisamban-íye kwésundaya kawe'á umáíya kwégarakwiyundayaawe. avora'á íma agaráátinkaraunda-yantaa'a aúpá'á makéta kwégarakwiyundayaawe.

24-25 avora'á kwáyáin-tantaa'a íma kwégarakwiyundayaawe. áúwawaapinken-tantaako amápa'a kawe'á umái mayái maéna moórá-mora-yantaako kwenáúra kwenaura'a kárákwiyinintavena Áánútu kwenamááramaa'a maréna úwoisamban-íye kwésundayantaa'a kwégarakwiyíye.

26 áúwawaapinkembo moórá-yantaakomo áí'o ínana amápa kúwawaapakemba áí'a umásaniye. áúwawaapinkembo moórá-yantaako kawe'ó ínana amápa kúwawaapakemba kawe'á umásaniye.

27 túwawaatave'o súnda-ainkona ááimba maarán-áimbán-íye. keinárawa'a Ísu Káráísiti áúwawaakaamba umái mé'a moórá-morawai kwenáíyayaankaane aúrankaane mirántántáákáámbá umái máyáawe.

28 Áánútu kwená kwaási moórá-morawai mayái tíména mirám-báyái mayánaáontavena asirayámbá kwétiména kwená aantá-kwaasi aiva'á usásintinkena miwí tínaaemba simátímakain-aimba simátiménaaowai usásintinkena miwí tínaaemba kwená aambá agaráátinkanaaowai usásintinkena miwí tínaaemba ímo awánaraam-bayai mayánaáowai usásintinkena tí'o kwéin-kwaasimo asóvatinkanaaowai usásintinkena miwí tínaaemba túwa'naa ónááowai usásintinkena miwí tínaaemba ó'on-o'om-bayaira'o kárákwiyonaowai usásintinkena miwí tínaaemba ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááowai usásintinkena mirá ónááowai usásintinkava'a kuráíye.

29 Áánútu aantá-kwaasiti mayái tímakaimba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútu simátímakain-aimba simátímémba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútuna aambá kwéagaratinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ímo awánaraam-bayai kwémayaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa

30 Áánútuna asirayándéi tí'o kwéimbo asóvatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ó'on-o'on-aimba ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba amáparawai íma mirá sewasá évakarawai sewasá mináínkóná ááimbo kwántámai kwésemba amáparawai íma mirá owasá évakarawai kwéovo Áánútu kwená imáyáavinkemba mirán-ásiráyámbá kwétimiye.

31 Áánútu kwétimin-asirayamba mayánaemo kwésemba imáyáa é'a sé'a Áánútuna mayái usáyaaitamai-mayai mayánaemo sé'a tiyántán-kwimai mayái máyáaro.

mináímbá kemá imáyáa é'a sé'a kawer-áimbán-ivo kwaásimo tirumbó tímémba minánkó amápar-ankomba usáyaaitaraimba minánkóná ááimba simátiménda isáaro.

13

kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimban-íye siráin-kwasai.

1 Áánútun-amankomo asirayámbó simínataamo ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sétaamo kwíyómpaken-kwayo'narawa tááivinkenkwara'o sétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éta mináímbá úwoi-aimba séta kámoyambo úwoimo tontembá mirá éta peró'o úwoimo tuvúwóntemba mirá ónaundayaanivo kwaásiti imáyáamo étaamo éta kawe'á unátinkanaumne.

² Áánútumo asirayámbó simínataamo simásímakain-aimbo simátimetaamo Áánútumo aúpá'ó marénamo avora'ó marénamo uráin-aimba isétaamo imo ísaraunda-aimba Áánútu simásímakain-aimba isétaamo Áánútuntavetaamo asiramáimo métaamo sétaamo árai'a Áánútu siráini'a ínkiye sétaamo Áánútumo siráintemba umbai-máyáímó maétaamo miráwé su'maimo étaamo imo kwaásiti imáyáamo éta úwoi-kwaasiya úne.

³ makáunda-yantaa'ó amápa'ó tímaturwetaamo Áánútuna mayáiyá kwémayaundayavaiya sáwí'a umásinkaamba aamoí éta kanaán-iyemo sétaamo mirámó étaamo imo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éna siráunda-ainko íya súwa'naa ínkiye.

⁴ kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimba maarán-áimbán-iyé. kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'ó kwéumatinkaamba anondá íma mirá ombá túwa'naa esa kwaásimo tirumbó tíméwai túwí'ó kwáyáin-kwaasiyavesa tirumbá íma sáwí'a umátinkesa kwaásimo tirumbó tíméwai miwí túwí'a íma maé iyésa

⁵ kwaásimo tirumbó tíméwai kesávésa amápa-tantaa'a kawe'á kwéune íma sésa sáwí-aimba íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai kesáái usáyaaitankwae íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai íma ááema áwáá'a sésa kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'ó umátínkáamba íma imáyáa úmae iyésa

⁶ kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'ó urántavesa íma aamoí ésa kawe'ó urántavesa aamoí ésa

⁷ kwaásimo tirumbó tíméwai umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba úwoi mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amáparawaiyavesa íma inkaisi-imáyáá ésa amáparawai kawe'á ónááontavesa timu'marésa mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amápar-umbai-yantaapimba asiramái mésa íma ivátuwesa miráumai kwémaewe.

⁸ kwaásimo tirumbó tímémba minánkómá kwaikwai'a éna íma ánásainana Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimim-bayai ánásainana ó'on-ó'on-aimbo imo ísaraan-aimpinkemba kwésem-bayai ánásainana imo ísaraan-aimbo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimem-bayai ánásaniye.

⁹ imo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aimba íma kanaán-umai ísáyasaraundayaawe. Áánútumo simásímakain-aimba simátímakanda íma kanaán-umai simátimatasaundayaawe.

¹⁰ Áánútu kasenkui'a ónaumnemo siráimba naaémba paárinimba póta imo ísáyasaraunda-ainkwará'a ánásagwinata amáparawaina ááinta awánanaundayaawe.

¹¹ iyámpói máyaawandara'a iyámpóimo kwésentemba mirán-áimbá sé'a iyámpóimo kwéontemba mirá é'a iyámpóimo kwéontemba mirán-imáyáá uráumpo kwaási-i'a uráunda iyámpóira'ó uráunda-yantaa'a tukáumne.

¹² iyámpóimo imo kawe'ó umáimo isáantemba Áánútuna kwaásiya íma kawe'á umáiya Áánútuna ááimba kwéawanaundayaawe. nompímbó kwaási tói'ó imo awánamaimo kawe'ó úndantenta ívé'a miraráántá kwéundaya Áánútuna ááimba íma kawe'á umáiya kwéawanaundayaanivo kwaási tói'ó avoratóámó awánáúndantemba naaémba miráyá ónaundaya Áánútuna ááimba kawe'á umáiya awánanaundayaawe. ívé'a íma awánasaraundaya Áánútu kentáámó suwánasarauintemba naaémba Áánútuna ááimba awánasanaundayaawe.

¹³ mirá ínivo ívé'a Áánútuwe aráápamaiya máyaunda-aimba isaná árai'a Áánútuwe mai'mai'a ónaundayaawemo kwésunda-aimba isaná Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-aimba isaná umái minkáumbó-ámbá kwáyáivo usáyaaitarain-aimba Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amban-iyé.

14

Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-kwasai.

¹ kwaásimo tirumbó tímén-aimba asiramái kwaré'a Áánútumo kwétaain-timin-asirayamba mayánáe sé'ó Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a ímbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró.

² Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisasamo ó'on-aimbo imo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба íma kwaásiyavesa kwésevo Áánútuntavesa sésa kwaásimo mináinkóná ááimbo imo ísaraantavesa kwaásiyavesa íma kwésewe. Áánútun-amanko asirayámbá kwétimisasi aúpár-áimbá kwésevo

³ évakarawai Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba asiramái arupí umái kawe'á kwéumatinkaamba mindáyave'a sé'a Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a ímbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró kwésune.

⁴ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai kesávésa simái kwéasiraavo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewai Áánútuna kwaási amápa'a asirayámbá kwétimewe.

⁵ Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisa'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááomba siráái kwétaivo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-asirayamba ma'e'a simátimenaomba ávááraumai siráái kwétaiye. torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba mináímbó kwántámai síníwaimo ímo ménamo simátiminasamo ésa mináínkóná ááimba íma kawe'á umái íséwana mináínkó íma túwa'naa íníye. miwí tááigo íma túwa'naa ínintavesa Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewasa avora'á kwésimatimentavesa miwí ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai usáyaaitaraawe.

⁶ kesí kwaásiyono. kentópa'a komé'a ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sendamó é'a íma isáiyana kesááigo íma túwa'naa ínivo Áánútumo paárurain-aina'i. ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aina'i. Áánútumo simásímakain-aina'i. Áánútuna aambó kwáráan-aina'i. mirán-áimbó avora'ó simátiméndamo é'a isáiyana kesááigo túwa'naa íníye.

⁷ ontóimó ímo kawe'ó umáimo sínasamo ésa íma isámai kawe'á onááovo kawe'ó umáimo sínasamo ésa isámai kawe'á onááowe.

⁸ moóráwaimo ímo kawe'ó umáimo aayamáimo sínasamo ésa íma isésa tayorupanááowe.

⁹ miráumai torupamáí máyayampimba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síya'o é'a mináínkóná ááimba íma isánááomba keáínkáambá sénááowe.

¹⁰ amápa'-marava'a sáwíva-kwaasi mésa ó'on-o'on-aimba kwésemba mináínkóná ááimba kwáyáivo

¹¹ moóráwai kwenááivinken-aimba sína'a sé'a imáyáa é'a ó'on-daopaken-kwaasiye senaná kentávéna imáyáa éna ó'on-daopaken-kwaasiye síníye. mirámó kwésen-ainko íma túwa'naa íníye. miráumai torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba mináínkó íma túwa'naa íníye.

¹² Áánútun-amankomo kwétaain-timin-asirayamba mayánááomba aamoí é'a pó'a Áánútuna kwaási kawe'á umátínkain-asirayamba tiráái kwétaina'a mairé'a Áánútuna kwaási kawe'á umátínkáaro.

¹³ mindáyave'a ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai Áánútumpa'a áisaa íyana mináímbó kwántámaimo simátimenaontavena asirayámbá timíníye.

¹⁴ Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaisaamo ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo Áánútuntaveta námúnaa kwésundaya sóikakenta kwésumpo kentáási imáyáao úwoisankaamba umái kwémaiye.

¹⁵ mindáyaveta maaráyá onaumne. Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaimba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkenta Áánútumpata námúnaa séta kentáá sááivinkenkwarata sénaumne. ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinken-ima séta kentáá sááivinken-igwarata sénaumne.

¹⁶ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kwenáwí'a mósá máraamba moóráwaimo úwoi-kwaasimo miráwaina ááimbo ímo awánaraiwaimo keinárawa'o torupamáimo máyáampimbo ménamo éna kwésen-ainkona ááimba íma ísaraindayavena póna íma kanaán-umai áraitavaiye síníye.

¹⁷ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba kawe'án-ivo mináínkóná ááimba íma ísaraindawaimba mináínkó íma asirayámbá amúníye.

¹⁸ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba évaka-tawai kwésevo kemá ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo kwésunda sáwíva-tawai kwése'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

¹⁹ ánivo Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo ayáátáár-aimbo kwésunda sáwíyan-tantaa'an-ivo ísaraan-aimpinkembo asirayámbá timínín-aimbo ákí-aimbo kwésunda mindá anón-tantaa'an-íye.

²⁰ kesí kwaásiyono. iyámpóimo ímo kawer-imáyáámó ontembá íma mirá é'a táákaevayan-kwaasimo onten-imáyáá oró. umarambó ímo sáwí-imayaamo ontembá mirán-oro.

²¹ naaóvá'á Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Ísóigo séna kesí kwaási kesáái íma ísaraamba pó'a simátimenaumne. ó'on-aimbo kwésewai simátiménasa miwí tááivinkemba simátimesa sáwí'a umátínkaiyasa pósa kentávésa íma imáyáa ésa kesáái íma isánááowe agaimaréna siráíye.

²² naaóv'á Áánútu mirá éna kwená kwaási kwenáái ímo ísarowai kwená asirayámbá agaráátinkomba awánaraantemba Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai ó'on-aímbo ímo ísaraan-aímpinkembo kwésen-aímba ísésa sésa Áánútuna asirayámpinkémbá kwésewe sénááowe. ánívo Áánútu simátímakain-aímba kwésimatimemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésiyawai ísésa sésa Áánútuna asirayámpinkémbá mirá kwésewe sénááowe. ánívo Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai ísésa íma mirán-áímbá kwésewe.

²³ Áánútuna kwaási torupamáí máyaiyampimba amáparawaimo ó'on-o'on-aímbo ímo ísaraan-aímpinkembo síyasamo úwoi-kwaasimo Áánútun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usáv'e'maimo ísésamo ésa maawí uwo'aó-kwáásímán-owe sénááowe.

²⁴ ánívo amáparawaimo Áánútumo simátímakain-aímbo avora'ó síyasamo úwoi-kwaasimo Áánútun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usáv'e'maimo isáíyanamo éna mináínkó tirumbá airaráínasa sáwí'a urúmne sésa

²⁵ miwítí atúpá-sáwí-ímáyáá avora'á mémaresa Áánútu aúranka'a kívaíresa kwená ímáyáa mósá marésa sésa árai'a keinárawapimba Áánútu máyáíye sénááowe.

Áánútuntavai ímáyáa ésa torupamáí máiyanka'a arupí umái máéro siráin-kwasai.

²⁶ kesí kwaásiyono. kemó sún-da-aínkona ááimba maarán-áímbán-íye. Áánútuntave'a ímáyáa é'a torupamáí máiyanka'a moórawai maarán-íyá sénaumne sínana moórawai Áánútun-aaiyavinken-aímba simátiminana moórawai Áánútumo agarááránkaraímba simátiminana moórawai ó'on-aímbo ímo ísaraan-aímpinkemba sínana moórawai mináímbó kwántámai sína'a miráumai Áánútuna kwaási asirayámbá kwétimentavai mirá úmae'a íyóro.

²⁷ ó'on-aímbo ímo ísaraan-aímpinkembo sénááombo é'a kaumbo-káé-kwaasiye su'mai sé'a aiva'á moórawai sínda kwántámai simásuwainana kwenánaaemba moórawai sínda kwántámai simásuwainana kwenánaaemba moórawai sínda kwántámai simásuwainana a mirá sénááovo

²⁸ mináímbó kwántámaimo síníwaimo ímo máyaina'o é'o ó'on-aímbo ímo ísaraan-aímpinkembo kwésewai amáparawai túranka'a íma sé'a ímáyáavinkemba Áánútuntave'a seró.

²⁹ Áánútumo simátímakain-aímbo kwésimatimemba kaumbo-káé-kwaasimo usásimbaimo kwésimatimemba évakarawai ís'é'a mináímbá taaímbai kwéisaawe.

³⁰ mináímbó ísáan-kwaasivinkembo Áánútumo moórawaiímbo moórawaiímbo éna kwésimatiminda-kwaasigo kwenáái ánásainana moórawai usásinena simátimíniye.

³¹ Áánútumo aai simátímakaiwai amápa'a sé'a moórá-morawai moórá-mora-tawai símae iyé'a pó'a amáparawai ís'é'a asirayámbá mayánááowe.

³² Áánútumo simátímakain-aímbo kwésimatimewai kwésemba kentí ímáyáarare su'mai kwégarakwiyovo mirán-oro.

³³ kawer-ímáyáámó kwéé'o paru umáimo máyáamba Áánútumba aráái kwétaivo simátímén-aímba kárakwiyoro.

Áánútuna kwaási amápa'-naopa'o torupamáimo máyáamba maará kwéowe.

³⁴ torupamáí máyáampinkemba aaráí íma aai kwésewe. Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkembo siráintemba aaráí íma kárakwiyonaaowe.

³⁵ mindáyave'a torupamáí máyáampinkemba aaráí aai sevó sésa moórá-aínkona ááimba tísaá onáe sésamo ésa miwítí naaúmpa'a tuwai'máá'a tísaá onááowe.

³⁶ kentí ímáyáavinkembo mirámó kwéomba Áánútun-aai keinárawapinkene su'mai íma paáruraisa'a keináraware su'mai ímanivo ó'on-o'om-baravaken-kwaasigwara'a ísaraavo miwímó torupamáimo mésamo ontembá mirán-oro.

³⁷ keinárawapinkemba évakarawai kesávésa sésa Áánútumo siráin-aímba ísaraundawai úne kwésiyawaiye évakarawai kesávésa sésa Áánútu asirayámbá símakaiwai úne kwésiyawaiye mirámó kwésewai maanáúvámó agaimáimo tímúndavimba awáné'a sé'a mináímbá Ísóigo asiramái siráin-aímaban-íye sénááovo

³⁸ maanáúvámó agaimáimo tímúndamo ímo ís'é'o é'a miwí tááigwara'a íma ísáaro.

³⁹ kesí kwaásiyono. Áánútumo simátímakain-aímbo simátimemba asirayán-ímáyáa é'a simátíma'mae iyé'a ó'on-o'on-aímbo ímo ísaraan-aímpinkembo kwésemba íma aambá áúmbaraaro.

⁴⁰ ánívo amápar-aímbo kwésemba íma sáwívar-aímba sé'a paru umai arupí umai máéro.

15

Ísumba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. áséi-kwasai kosimátimakaunda-aimba moórágwara'a simátiménda ísáaro. mináséi-kwásáiyávé'a áraire sé'a tátoke'a asiramái máyáawe.

² asiramáimo táto'mae iyé'o é'a kawer-ámbá kwa'mae iyónááwo tóikakene su'mai áraire siráambo é'a kawer-ámbá ima kwa'mae iyónááowe.

³ aiva'á Áánútu mináimbá simásimuwa'a kembá simátimakaunda anón-aimba póna Ááúnútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimarésa siráantemba sáwí-imayaaya maisiyuwánintavena Ísu Káráisiti puwúwasa

⁴ utámárovana kae-nó'wáámbá kwaúwana Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. mináimbá Áánútun-ai aúvávimba agaimarésa siráawe.

⁵ Ísu Káráisiti pukáimpinkemba usásinena Pítaa aúranka'a paáréna kwená kwayó-kwáási túranka'a paáréna

⁶ moórá-tawai sáwíva-kwaasi kwesé kwénaauwai 500 kwaasi túranka'a paáruraiye. minkwáásivinkémhá sáwívarawai úwoi túvamai máyáawasa évakarawai pukáamba minkwáási túranka'a paáréna

⁷ Yémési aúranka'a paáréna kwená aantá-kwaasi amáparawai túranka'a paáréna

⁸ naaemba kemá Póro kesúranka'a paáréna Ísu Káráisiti kwená kwaási-i'a umásinkainkwa-imayaa ima uráunda kembá kwená kwaási-i'a umásinkarawai súranka'a paáruraiye.

⁹ ááéma Ísu Káráisitina kwaási sáwí'a umátinkaraunda pó'a Ísóigona aantá-kwaasivinkemba kemá kító-kwaasi úne. ima kanaán-uraunda pósa kentávé'a Ísóigona aantá-kwaasima óne sembá uwó-áimbá kwésewe-imayaa kwéune.

¹⁰ ánivo Áánútu úwoi súwa'naa uráimba pó'a Áánúto kesáái simátiminkwae séna sí'mákaiwai ówánana kwemá úwoi súwa'naa úwa'a ima úwoi mé'a asirayám-báyái mayááwánana kesí mayáígó ó'owiti mayáígómbá usáyaitaraiwo keyáá mimbáyái ima mayááwánana Áánútu súwa'naa ena kesé máyowa'a mimbáyái mairáumne.

¹¹ kemó áséi-kwasaimo simátimewanda-aimba isé'a miwímó simátimún-aimba mimbórá-áimbá pó'a isé'a áraire siráawe.

púwón-kwaasi usásinanaaon-kwasai.

¹² Áánútu Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankarain-ainta simátimundaya keinárawapinkemba évakarawai sé'a púwón-kwaasi ima usásinanaaowe kwésema nóra séra kwéseo.

¹³ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba ima usásinankaraisino.

¹⁴ Áánútumo Káráisitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai simátimunda-ainta úwoisankaamba umágwisa'a minúwóisánkáán-áíntávé'a áraire sesinó.

¹⁵ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba ima usásinankaraisino. Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraiyemo simátimundaya ánivo mináimbó kampar-áimbó inkákái Áánútumo uráintaveta kampar-áíntá simátiyuwasino.

¹⁶ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráisitimba pukáimpinkemba ima usásinankaraisino.

¹⁷ Áánútumo Káráisitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai úwoi-aintave'a áraire sewaná sáwí-imayaa kempimbá úwoi kwáyáisino.

¹⁸ moórá-ainkwar'a simátimenaumne. Áánútumo Káráisitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai Káráisitiye tarúmaimo mésama pukáawai pukáampinkemba ima usásinena Áánútuna egwaa'á ima maesa sáwí-ayampa'a máésino.

¹⁹ marapá'á máyaundara'a séta púwóndavinkemba usásineta kwíyómp'a'a Ísu Káráisitiye ménaundaya amú'maréta máyaumne-aimbo kampar-áimbó súndarakaiya marapá-kwáási kentáá suwírái sésa tirumbá umásinkásino.

²⁰ árair-aimba maarán-áimbán-iyé. Áánútu Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraiye. púwón-kwaasivinkemba aiva'á kwemá usásinkaimba pósa naaemba púwón-kwaasi usásinanaaowe.

²¹ aiva-kwáásigó áwí'a Áándamu kwemá sáwí'a uráimba pósa púwón-amba amáparawai kwégwaraavo moórá-kwaasigo áwí'a Káráisiti kwemá kawé'a uráimba póna amáparawai púwómpinkemba usásintinkaniye.

²² amáparawai Áándamun-aísaavutantamba uráundawai póta kwévuvundayaanivo Ísu Káráísitina kwaásiya póta púwóndavinkemba usásinanaundayaawe.

²³ Áánútu siráin-kanaa tínata púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. aiva'á Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraimba póna Káráísiti marapá'á kumíndara'a Áánútu Káráístina kwaásiya púwóndavinkemba usásisinkainanya

²⁴⁻²⁶ mindá ánásainda-kanaa Ísu Káráísiti kárákwiyinana Áánútu sínana Káráísiti kwená namuro-kwáási usáyaaitena ó'owimo sáwí-mayaira'o kárákwiraam-bayaiye ó'on-o'o-sawí-asirayane ánásasuwena púwón-amba ánásasuwena mirámó índa kwená namuro-kwáásiti asirayámbá ánásasuwena Áánútuntavena séna kesivoó amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye.

²⁷ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu kwembá amápa-tantaa'a

usáyaaitamai-i'a umánkaraiye

agaimaréna siráivo Káráísiti Áánútumba íma usáyaaitaniye. Áánútu sínana Káráísiti amápa-tantaa'a usáyaaitaniye.

²⁸ Áánútu Káráísitimba amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umánkaraindara'a Káráísiti Áánútu ááninko Áánútuntavena séna emá amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umásinkaandawai po kenká'á kárákwiyiniyone sínana Áánútu amápa-tantaa'a kárákwiyiniye.

²⁹ évakarawai sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésembanivo pukáan-kwaasiyavesa imáyáa ésa mono-nómbá pékaawe. púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimbo árar-aimbo inkákái pukáan-kwaasiyavesa íma imáyáa ésa nombá péráasino.

³⁰ púwóndavinkembo ímo usásinanaetaraiya moórá-mora-naopa'a sínkamonae kwéompa'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a íma nááúsino.

³¹ kesí kwaásiyono. keináraware kewé kentáási Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmai méta keinárawatave'a aamói kwéunda mirámó árai'o úndantemba aasiyaasi-táwai imáyáa é'a sé'a ívékaamba sínkamiya'a púwóno-imayaa kwéunda mindágwara'a árar-aimban-iyé.

³² púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kemá kwaásiti imáyáavinkemba sé'a aváá-kwánkómó kwaási vándavo sésamo kwáráantemba kembá miráráámbó kwéumasinkaamba maanká'á Évésasi-naopa'a máyaunda anón-umbai-yantaa'a kesópa'a tisa'á anóm-bayai kwémayaunda úwoiyave'a kwéune súsino. púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kwaásiti imáyáavinkemba kwésentemba mirá séta aaváyaa puwónaunda póta ívé'a kawetómbá néta sirááimo táinda-ita ónaumneya súsino.

³³ púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésemba minkámpár-áintávé'a árar-aimban-iyé sevó sé'a simátiménda-aimba ísé'a kárákwiyoro. évakarawai árai'a sésa sáwí'o kwéon-kwaasiyemo máyáambo é'a kawer-ámbá ivátuwe'a sáwí-amba kwaránááowe kwésevo

³⁴ púwómpinkemba íma usásinanaaowe minkámpár-áintávé'a sáwí-imayaaawe sáwí-mayaiye ivátuwe'a kawer-imáyáá oró. mirá ónááontave'a sé'a keinárawapinkemba évakarawai Áánútunopa'a íma tiráawe kwésune.

púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'an-iyé kwaasái.

³⁵ púwómpinkemba íma usásinanaaowe-imayaa é'a sísa e'a sé'a púwón-kwaasi nóra umáíya usásinesawa nóran-tuwa ma'mái usásinanaaoo-aimbo

³⁶ sísa omba sáwí-imayaavinken-aimban-iyé. puwíyampinkembo usásinanaaomba maaráráámbá uráivo ísé'a kígau-anayumpa'a imáyáa oro. ayumbá u'maráawana mináyúnkó ímo úwoi áruma kwiréna aáyánkarena naaémba áruma kwégwiraiye.

³⁷ toómbá ákákesa naíyampinkemba íma ó'a kwéu'maraavo ayumbá mairésa kígau úmáráawana ó'omba áruma kwikéna kwéiyiye.

³⁸ Áánútu sisaná moórá-mora-anayumpinkemba áruma kwikéna kwéanon-imba Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa-tomba á'on-a'on-augwara-tomba makáivo

³⁹ amápa'o máyáamba mimbórá kúwawaa'a íma maréna kwaási ó'on-kugwara'a tinkéna kwai-kwaamba ó'on-kugwara'a maréna numamá ó'on-kugwara'a maréna noyáá'a ó'on-kugwara'a makáíye.

⁴⁰ kwíyómpa'a ó'oran-tantaa'a kwáyáisana marapá'á ó'oran-tantaa'a kwáyáisana kwíyómpa'o kwáyáimpimba ó'oran-kanaagune kwáísana maramó kwáyáinka'a ó'oran-kanaagune kwáísana

⁴¹ aaváúvimbá ó'ora-sagayamba kwáísana kwíyómpimba ó'ora-sagayamba kwáísana okómpimbá ó'on-o'o-sagayamba kwáísana mirá umásaraiye.

⁴² mirámó intembá púwómpinkembo usásinanaaomba maará ónááowe. púwómbo kwéutamaraan-kuwawaa'a ánásanivo mimpinkémbá usásinanaaon-kuwawaa'a kwaikwai'a íníye.

⁴³ kwéutamaraan-kuwawaa'a aamoisáyán-kúwawaa'a sáwí-kuwawaa'an-ivo púwómpinkemba usásinanaaon-kuwawaa'a asirayán-kúwawaa'a kawe-kúwawaa'an-ivo

⁴⁴ kwéutamaraan-kuwawaa'a marapá'ó máyáan-kuwawaa'an-ivo púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'an-iyé. marapá'ó máyáan-kuwawaa'o intembá kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a kwáyáiyé.

⁴⁵ mindáyavena naaóv'á Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútu aiva-kwáásígó áwí'a Áándamumba umánkaraimba úwauwa kwéena mainin-kwaasi umánkaraiye

agaimaréna siráiyé. naaén-kwaasigo áwí'a Ísu Káráísiti kwaásimo aúvái'o umáimo maí'mai'o ónááon-amba kwikáiwai paáruraiye.

⁴⁶ kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma aiva'á paáruraivo marapá'ó máyáan-kuwawaa'a aiva'á paáruraiye.

⁴⁷ Áánútu aiva-kwáásígómbá maranéi úmarowana naaén-kwaasigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba kunkáiyé.

⁴⁸ Áándamumbo maranéimó úmakain-kuwawaa'o kwáyáintemba amápa-kwaasi mirán-kúwawaa'a kwáyáivo Káráísiti kwíyómpaken-auwawaa'o kwáyáintemba kwená kwaási mirán-kúwawaa'a kwéniye.

⁴⁹ Áánútu maranéimó úmakain-kwaasiraambo úndantenta Káráísiti kwíyómpakewai intentá ónaumne.

⁵⁰ kesí kwaásiyono. simátimé'a sé'a Áánútu kwíyómpa'o kárákwirai'pa'a marapákén-kúwawaakwara'a íma máyáiyana kwaikwai'o ínín-tantaa'o kwáyáindava'a ánásanin-tantaako íma mimpimbá kwéniye kwésune.

⁵¹ Áánútu aúpá'ó makénamo agaráátinkarain-aimbo simátiménda ísáaro. amápata íma puwéta úwoi méta súwawaata ó'on-kuwawaata auvínínta

⁵² mimbórá-táwai kwíyómpakemba uwíremba sínana avekáámbó tawáombo intembá avekáámbá púwón-kwaasi usásintinkainasa maí'mai'a íyata súwawaata ó'on-kuwawaata auvíníye.

⁵³ marapá'ó máyaunda-suwawaata puwónaunda-suwawaatan-ivo kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata íma puwónaunda-suwawaata auvíníye.

⁵⁴ marapá'ó máyáan-kuwawaa'a púwón-kuwawaa'an-ivo kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma puwín-kúwawaa'a auvínidara'a Áánútun-aii aúvávimba agaimaréna siráin-aimba paáriniye. maará séna púwón-amba ánásinana maí'mai'a ónááon-anko púwón-ankomba usáyaaitaniye

agaimaréna súwana

⁵⁵ moóráwai séna

púwón-anko íma usáyaaitaraimba póna púwón-ambo sáwí'o umátinkáin-asirayanko ánásaníye agaimaréna siráiyé.

⁵⁶ Áánútuna áamámba ísáe'maimo túwáan-imayaaó tátokaiye. mirámó kwéontavena púwón-ambo sáwí'o umátinkáin-asirayanko tátokaivo

⁵⁷ Áánútu púwón-amba kentáá usáyaaitamai-i'a kwéumasinkaintaawe. kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti púwón-ankona asirayámbá ánásená usáyaaitaraimba póna Áánútu mirá kwéumasinkaisata súwi kwésune.

⁵⁸ mindáyave'a kesí kwaási asiramái mé'a íma tívón-káína'a Ísóigona mayái maimaé iyé'a íma ivátuwaaro. Ísóigona mayái kwémayaamba íma úwoi-mayaiman-ivo áúgwara'-mayaima kwémayaavo maimaé iyóro.

16

Ísóigona kwaási túwa'naa on-óntánkóná kwaasái.

¹ Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai toómbá íma makáawai túwa'naa ónááomba óntamba torupé'a maarán-oro. Kárésiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai simátimakaundantemba mirán-áimbá simátimumpo mirán-oro.

² moórá-mora-sontaara'a moórá-kigauvin-ontamba taaímbai Ísóigona kwaási túwa'naa ónááopa'a maré'a kentí naaúmpimpa'a maránááomba anómba ína'a naaémbe kentópa'a

komáyáana'a Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai timénááon-ontamba íma avakáá-iyamba úwoi mai-timénááowe.

³ keinárawapinkemba évakarawai usásintewa'a kentópa'a komé'a aúváí agaimái timé'a ti'maráanasa Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai mináúuváyé torupámaranaaon-ontane maimaésa mátimenaowe.

⁴ matáwai kemó komáyánaunda-mayaimo kwáyaina'o é'a konasá miwí kesé kónááowe.

Kórinti-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁵ Másétóniyaa-marava'a Áánútuna áséi-kwasai simátíme'a naaónáe kwéunda pó'a mirá kósimatime'a kentópa'a komáéndama

⁶ ákírara koménaum. ayáátáákara koménaumno. ímo aampa'ó kwénaaon-kanaa uwí-nómpákén-úndámó maivaiyáíndarara ó'on-daopa'a kónaumno. ó'on-daopa'o kónáe ona'ó é'a súwa'naa íya'a kónaumne.

⁷ kentópa'o ayáátááka'o koménaemo kwésunda Áánútumo owé sína'o é'a ayáátááka'a koménaumne.

⁸⁻⁹ maanká'á Évésasi-naopa'a áséi-kwasai simátimenaunda-kwaasi sáwíva'a máyáamba pósa ísésa áraire sésa asiramái ménaowai máéwasa kesí mayáiyávésa aambá aunónááon-kwaasi sáwíva'a máyáawe. mimbáyáímó kwémayaunda toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaambá minkánáá íma tiráisa'a mé'a mimbáyái kwémayaunda póna mintánón-kánáá ánásaina'a kónaumne.

¹⁰ moórawai Tímótimo kentópa'o koménimba aamoí kwée'a áwa'naa oro. kemó úndantemba Ísóigona mayái kwémayaivo

¹¹ kwentávé'a úwoi-kwaasiman-íye íma sé'a tínaemba umáméro. keinárawa'o tiyuwénamo kesópa'o tínimba áwa'naa íyana kesópa'a kawé'á umái tíno. kwesémo Ísóigona kwaási kentáási kwaási kesópa'o ténááontave'a timu'maré'a máyaumne.

¹² kentáási kwaási áwí'a Ápórosimba asiramái simáme'a sé'a Kórinti-naopa'a kentáási kwaási kwíya-tawai esé kwaaó súnnda póna ívé'a íma kanaán-umai kwínívo aambó kwáyainanamo éna kwíníye.

¹³ kentúra'a kárákwíye'a Áánútuwe aráápamái mai'mai'a úmae iyé'a íma táá'a káína'a asiramái máéro.

¹⁴ mayáímó kwémayaamba kwaásiti imáyáa umái mayái máyáaro.

¹⁵ kesí kwaásiyono ísáaro. Ákáyaa-maravaken-kwaasi Sétevanasina akúmbá aiva'á Áánútunopa'a tiráawai Ísóigona kwaási asiramái kwétuwa'naa on-áimbá ísaraawe. asiramái simátíme'a sé'a

¹⁶ mirán-kwáási kwésen-aimba taagwiyavé'a miwísé Áánútuna mayái asirayám-báyái kwémayaawai táái ísáaro.

¹⁷ keinárawapinkemba kaumbonárau túwí'a Sétevanasiye Vótúnetsiye Ákáisiye mindárau kesópa'a tewa'á aamoí kwéumpo keinárawa'a íma amáparawai kanaán-umai kesópa'a tewasá mindárau kesópa'o tembá aamoí kwéune.

¹⁸ mindárau kesí imáyáa aúnái'a umásinkesa kentí imáyáagwara'a mirá uráawe. mirán-kwáási túwí'a mósá máráaro.

¹⁹ Ésiyaa-marava'a naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. moórawai áwí'a Ákwíra awainínkó Párisiraawe mindáraití naaúmpa'a torupamáí máyáawai Ísóigowe tarúmai máyáawai aamoí ésa keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁰ maanká'ó máyáawai Ísóigona kwaási amáparawai keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. moórá-morawai tiyáamba tíméro.

²¹ ayááír'á kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-íye sé'a ísáaro. kemá Póro sé'a kawé'á umái máéro kwésune.

²² Ísóigompa'o ímo tirumbó áméwai Áánútu sáwí'a umátinkaniye. kentáási Ísóigo marap'á kumíníye kwésune.

²³ Ísóigo Ísu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

²⁴ Ísu Káráisiye tarúmai máyáawa'a kembá sirumbá kwétimune.

kemá Póro súnnda-aimba ánásaiye.

2 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba umái avakaeté-iyá'iyó. miráumai-íma maisuwéna maanáimbá agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái tímakaiye. Póro Másétóniyaa-marava'a a máyowana Táítási Kórinti-nao'a tuwéna Póronopa'a kweémena Kórinti-kwaasi táái kosimámuwana Póro iséna séna aúváima agaimái tímakaunda isasá isésa évakarawai sáwí'o uráamba tínaaemba umásukaawasa évakarawai íma mirá ésa kentávái sésa íma árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé kwésewe séna árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé sígwáe séna maanáúvái agaimarówasa mátímakaawe.

¹ kéma Póro maanáimbá agaimarúmpo isáaro. moórawai áwí'a Tímóti kentáási kwaásigo kesé máyáísa'a agaimarúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi éma Ísu Káráisitín-aaí kosimátíma'mae naauwó séna sí'mákaivo isáaro. Kórinti-naopakewai Áánútu-nao'aaíyave'a áraire kwésewai isáaro. Ákáyaa-marava'a Kórinti-naopakewaiye ó'on-o'on-daopakewaiye máyáawai Ísóigona kwaási isáaro.

² Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitíye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatínkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáási Ísóigo Ísu Káráisiti avowa Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. kwemá kentáásivowama arumbá kwéumasinkaiwai sirávayenaya súwa'naa iwái áwíta mósá kwémaraumne.

⁴ ó'on-o'on-umbai-yantaa'a amápa'a kentáásópa'a tímá Áánútu kwésiravayaimba póna ó'on-o'on-umbai-yantaa'o évakarawaitopa'o tímimba Áánútumo siráváyáintenta umái kesáá kanaán-umai miwí tirávayanaumne.

⁵ Káráisitimba áí'a úní'a umánkówasa Káráisitina kwaási-i'a úndarakemba sí'a iní'a umásínkáamba miráumai Áánútumo Káráisitimbo arávairaintemba miráumai anómba kwésiravayaintaawe.

⁶ keinárawate méta túwa'naa ówánanaya sáwí'a umái máyómpinkemba Áánútu tí'maena kawepá'á métínkaraiye. mirá ówándarakemba sí'a únita umásínkonta Áánútu sirávaraiye. keinárawate máyaawandaya sí'a únita umásínkonta íma ivátuweta asiramáíya méraumne. miráumai tí'a índai'a umátinkanaaomba kesáámó uráundantentaamo mirámó é'o ímo ivátuwe'o asiramáímo ménaaomba éna Áánútu keinárawakwara'a tirávayaniye.

⁷ sí'o úní'o umásínkaraantenta tí'a iní'a umátínkáamba miráumai Áánútumo sirávairaintemba tirávayaimba séta mindáyave'a asiramái ménaaowe asiramái séta timu'maréta máyaumne.

⁸ kesí kwaásiyono. Ésiyaa-maravata máyaawanda ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentáásópa'a túmba mináimbá isáígwáe séta simátimumpo isáaro. minúbái-yántáá'ó ó'oran-anon-umbai-yantaa'a úwata kentáásópa'a túmba póta puwónaumne séta súvamaíya méta

⁹ sínkamiyata puwónaunda-kanaa tiráíye-imayaa éta súvamaíya maémaumne. íma kentáási asirayándéimán-ivo Áánútuna asirayándéí mayáíyá kwémaeta máyaumne. Áánútu pukáampinkemba usásitinkaiwaina asirayándéí mayáíyá kwémaeta máyaumne súndayavenaya minánón-úmbái-yántáá'á kentáásópa'a tiráíye.

¹⁰ umbai-yántáá'pimbá puwónáe ówándavinkemba Áánútu síyótaasa umásínkowata súvamaíya maémaundaya póna mirá unté iyíníye. sáwíwinkemba síyótaasa unté kwéiyiye séta máyaumne.

¹¹ keinárawakwara'a kentááyáv'e'a Áánútumpa'a súwa'naa umai námúnaa seró. sáwívarawai námúnaa síyana Áánútu súwa'naa ínimba mindáyavesa Áánútumpa'a súwí sénááowe.

Póro kampar-áimbá íma simátímakain-kwasai.

¹² kwaási túranka'a máyaundayaveta imáyáa kwéundaya sirumpinkén-imáyááo séna kawé'á umáíya máyaumne sisatá aamoíyá kwéune. marapá-áínkóná ááimba íma imáyáa éta Áánútu úwoíya kwésuwa'naa-intaveta imáyáa éta Áánútuna mayáíyá su'mai kwémaeta méta íma árúvare-kwaasiraani'a umáíya maúndantemba kentúranka'a árai'a miráyá umáíya máyaumne.

¹³⁻¹⁴ kwéagaimai tímúnda-auvaivimba íma kaumbo-káér-aimba kwésimatimumpo awáné'o ísaraan-aíne su'mai tavisimái kwésune. kentáá sáwíyamba suwánaavo

suwánamai kawer-ígwáe sé'a únda mirámó é'o é'a Ísóigo Ísu marapá'a kumíndara'a keinárawatavetaamo aamoimó ondantembá kentááyávé'a aamoí ónááowe.

¹⁵⁻¹⁶ keinárawa'a kentááyávé'a aamoí kwéumasinkaawe-aimba imáyáa uráundayave'a sé'a kae-táwai kentópa'a kómé'a Másétóniyaa-marava'a kónáe únda kentópa'a kómé'a tiyuwé'a kweéme'a Másétóniyaa-marava'a komé'a koyauweré'a ókwara'a kentópa'a támé'a tiyuwé'a Yútiyaa-marava'a ténaumne siráumne. kae-táwaimo kawé'ó umátinkáana'a súwa'naa íya'a Yútiyaa-marava'a ténaumne-imayaa uráundayave'a mináimbá siráumne.

¹⁷ mirá ónáe uráunda íma mirá uráundayavesa keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa áruvare-kwaasiman-íye siráavo kentópa'a kónaumne siráunda marapá-kwáásímó ontembá íma mirá únda mimbórá-imáyáá umái mimbórá-áimbá avora'a simátímakaumne.

¹⁸ Áánúto mo árair-aine su'maimo siráintemba simátímakaunda-aimba íma kaer-imáyááwinkémbán-ivo mimbórá-imáyáá umái mimbórá-áimbá avora'a simátímakaumne.

¹⁹ Sáirásiye Timótiye kewé umáiya kentópa'a máyaawanda Áánúto ááninko Ísu Káráisitín-aaiya simátímakaunda kwemá moórá-aimba avora'a séna moórá-aimba aúpa'a tuwéna mirá íma iwái póna amápar-aimba avoraré su'mai siwáín-aai simátímakaumne.

²⁰ Áánúto amápar-aimba simái asirámakaimba Ísu Káráisitintavena siráimba póna paáruyaiye. Ísu Káráisiti mirán-ámápa'-máiyái mairáintaveta Áánúto siráin-aintaveta árair-aine kwésunanaya Áánúto áwí'a anómbe kwáiyáye.

²¹ Áánúto Ísu Káráisitimba kentááwé keináraware tarúsinkaraisata asiramái máyaundayaawe. kentáá ítamarena

²² kesí kwaásiman-owe séna árai'a kwená kwaásiya úne sénaundayavenaya kwena-mankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáimba mindáyaveta séta to'mayaa umásinkarainta mirá íniye kwésundayaawe. mirá uráintave'a íma áruvare-kwaasiraamba kwéune.

²³ Áánúto kesí mayáigómbá awánaraiwai aúranka'a kwésimatimunda-aimba árair-aimba-íye. Kórinti-naopa'a kentópa'a kónáe séwanda asiramái simátíménana tirunkó umbai taivó sé'a ivátuwe'a íma kuráumne.

²⁴ Áánútun-aaiyave'a áraire asiramái kwése'a kwenká'a agevamái máyáamba póta kentópa'a kondayá Áánútun-aaintave'a áraire seró-áintá íma ókwara'a sénaumpo tirunkó aamoí ínintaveta keinárawapimba tágárotamai méta mayáiyá komayánaumne.

2

¹ imáyáa é'a sé'a ókwara'a kentópa'a kwé'a sáwí'o kwéontave'a asiramái simátíménana tirunkó umbai taivó sé'a ívé'a íma kónaumne siráumne.

² kentirumbó umbaimó tamátinkáanasamo ésa kesirumbó kawé'ó umásinkanaaowai íma ménaaowe.

³ kentópa'a íma kuráundara'a sé'a aúváivimba awáné'a sáwí'o kwéomba kawé'a umátinkaigwae sé'a kentópa'o kondá íma sirunkó umbai tániye sé'a mináúvái agaimái tímé'a kawé'ó umáimo máyáantavena kesirunkó kawé'a íníwai mináúvái agaimái tímakaumne. kesirunkómó kawé'ó ínanamo éna kentirunkógwára'a kawé'ó ínimba mindá árair-aimba-íye.

⁴ mináúvái agaitimúnda sirunkó umbai tówa'a keinárawatave'a anón-imayaa é'a ávááraumai iví'a tamátinke'a tirunkó umbai taínoyave'a íma mináúvái agaimái tímakaumpo Póro kwenarumbá ávááraumai símakaiye sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne.

sáwí'o uráin-kwaasiyavai enáái ánásaiye seró siráin-kwasai.

⁵ keinárawapinkemba moórá-kwaasigo sáwí'a uráintavena íma kempíné su'mainivo keinárawapinkemba évakarawaiimba umbai-yántáá'a kwáyáiyé. amáparawaiimba umbai-yántáá'a kwáyáiyé-aimba mirán-ánón-áimpá'a íma sénáe sé'a évakarawaiimba umbai-yántáá'a kwáyáiyé-aimba kwésune.

⁶ tímakaunda-auvai awáné'a simái moórá-ainka'a maré'a asirayán-áimbá minkwáásigómbá simánke'a kwená egwaa'a íma mé'a sáwí'o uráintave'a mimbéyámbá amé'a íma ó'om-beyamba áméro.

⁷ ívé'a kwentávé'a sé'a enáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa úmae iyé'a aráváyáaro. kemá ámé-sawi-meyamba kwaikwai'a ínana séna íma kanaán-umai kawer-ámpá'a kónaumne séna ivátúwáivainivo

⁸ kwentávé'a sé'a embá siruntá kwéamumpo kawé'a umái maiyó seró-áimbá asiramái kwésune.

⁹ ááéma keinárawatave'a sé'a simátimunda-aimba isánááo. íya isánááoó sé'a kentópa'a íma kwé'a mináúváiimbá agaimái tímake'a timu'maré'a méraumne.

¹⁰ sáwí'o uráin-kwaasigontave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a ímo ókwara'o imáyáamo kwéontemba kegwará'á mirá kwéune. sáwí'o uráintave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa kwé'e'a Ísu Káráisiti aúranka'a keinárawatave'a imáyáa é'a mirá kwéune.

¹¹ Sáátáánigona sáwí-mayaigona áaimba awáneta kentáá usáyaaitaivo séta sáwí'o uráintaveta ókwara'a íma imáyáa úmae iyéta séta kwenáái ánásaiye kwésune.

Táróasiva'a ména Póro anón-imayaa uráin-kwasai.

¹² Ísu Káráisitín-aai áséi-kwasai kosimátimenae sé'a Táróasi-naopa'a komáyaawanda mináimbá isánááontavena Ísóigomo to'mayaa úmba awáné'a áséi-kwasai simátíménae sé'a ówánda

¹³ kesí kwaásigo áwí'a Táitási kentí naaópakemba Táróasi-naopa'a íma téna kentáái tasimásimintave'a avakáá uwááe'a íma awáné'a anón-imayaa é'a sé'a tiyuwé'a kónaumne sé'a Másétóniyaa-marava'a tiráumne.

Ísuna asirayándéi siyáántán-tamai ávónta kwéuvunda-kwasai.

¹⁴ maarán-áintávéta Áánútumpa'a súwiya kwésune. Ísu Káráisiti usáyaaitaraintavena Áánútu kwentéya tarúsinkenaya anónka'a sisatá siyáántán-tamai ávónta kwéuvune. Áánútu si'marówata Káráisitín-aai amápa'-marava'a kosimátimunasaya kwéisaawana kwenááigo áséi-kwiynkaamba úmaena amápa'-marava'a kóyáwé kwéiye.

¹⁵ Áánútu séna Ísu Káráisiti kentávéna imáyáa éna kesí mayái kwémayaimba áséi-kwiyn-kanamo kwéagayaanteni'a kwéiye kwésimba mirámó intembá Ísu Káráisitín-aai simátimunanaya Áánútu kentááyávéna séna Ísu Káráisitimo intembá áséi-kwiyn-kanamo kwéagayaanteni'a kwéowe kwésiye. Áánútun-aráái kwáráawai minkwíyúmbá isááwasa Sáátáánigon-aráái kwáráawai minkwíyúmbá isááwasa kwéowe.

¹⁶ Sáátáánigon-aráái kwáráawai puwésa Áánútuna némpa'a maí'mai'á onááowai Ísu Káráisitín-aai simátimunda-aintavesa ánkúkaamba kwéiye kwésewasa Áánútun-aráái kwáráawai mináántávésa sésa áséi-kwiynkaamba kwéiye kwésesa maí'mai'á onááowe. Áánútun-aai simátímén-aimba anóm-bayaiman-ivo kwaásiye su'mai íma kanaán-umai kwémayaawe.

¹⁷ Áánútu si'marówata Káráisitina mayái-kwáási méta kwenauranka'a Áánútun-aai árair-aimba simátimetá íma áruvare-kwaasiraani'a umái máyaunasaya meéyámbáréwa'a anón-ontemba mayánáe sésamo ontembá évakarawai Áánútun-aai simátíménasaya meéyámbá simígwaé sésamo ontembá kesáá íma mirá kwéeta Káráisitina mayái-kwáási méta Áánútun-aai árair-aimba kwésimatimune.

3

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai.

¹ mináimbá kwésimatimundayaveta kentáá súwí'a íma maé kwéiundayaawe. évakarawai aúvái agaimái tímúwasa maimaésa mátímúwa'a awáné'a kawe'an-owe siráavo kesáá íma mirá éta kentáási mayáírár-áúvái agaimaéta mátíménata awáné'a aamoí umásinkaigwae-ita íma kweéta íma kentáási mayáírár-áúvái agáyáaro kwésumpo Áánútu si'marówata kwená mayáiyá kwémayaumne.

²⁻³ évakarawaimo ó'owiti mayáígóná aúváiimo awánésamo aamoimó umátínkáantemba évaka-kwaasi keinárawa'a tuwánésa sésa árai'a Ísu Káráisiti Póroe mayái kwémayaan-kwaasiye kwenté ti'marówasa kwenáái tasimátímúwasa isésa áraire suwaná Káráisiti kwená kwaási-i'a umátinkowana Áánútu asirayánkwaráwáin-amanko miwítirumpimba máyásasa máyáawe kwésewe. mindáyave'a keinárawa'a Káráisiti agairáin-avairaamba umái máyáawe. Ísu Káráisitina mayáígóná aúvái óntanka'o agairáin-avairaamba ímanivo kempá'á kwáyáim-bayaima tuwánaantaveta aamoiyá kwéumatinkaundayaawe.

⁴ Ísu Káráisiti kentáá asirayámbá kwésimisata Áánútu aúranka'a asiramái méta mináíntá kwésune.

⁵ kentáávimbá kesí asirayámbá íma kwáyáísata mimbáyáiyá kwémayaumpo Áánútuna asirayándéiyá mimbáyáiyá kwémayaumne.

⁶ Áánútu aúná-aimba simái tarúmakain-aimba kosimátimewananya kwenauranka'a arupí umátinkainasa ménaaontavena asirayántá simakaiye. mináúná-áimbá simái tarúmakain-aimba Áánútu Mósesimba simámakain-amaamba ímanivo Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáísata kwemó siráintenta kwéunda-aiban-íye. Áánútu

Mósesimbo simámakain-amaamba íma kanaán-umai kwaráantavesa Áánútu aúranka'a íma arupí umái mésa puwí-ámpá'á kwégowo Áánútun-amanko imáyáaya símísata Káráisitinaaiyaveta áraire séta aúiná'í umáíya maí'maita kwéune.

⁷ naaóv'á Áánútu Mósesimba óntan-kwandaaira'a siyáánkai-amaamba agaimái ámakaimba minámáábá kwaránáe sésa umbá íma kanaán-umai kwarésa arááísu'mae kwéiyesa mindáyavesa puwí-ámpá'á kwégowe. Áánútu Mósesimbo ámáámbo simámakonka'a Áánútumpakemba ságayamba paáréna Mósesi óika'a ságayamba paárúwana óntan-kwandaaira'o siyáánkai-amaambo agaimarómba maimaéna Ísareri-kwaasitopa'a kumúwasa Mósesi óika'a ságayamba kwéna póna tógáyagaya úwasa íma kanaán-umai awánowana kwéna naaémbe uwákuraiye.

⁸ naaóv'á Áánútu Mósesimba siyáánkai-amaamba simámakonka'a Áánútuna ságayamba paárúmbanivo ívé'á Áánútu kwenamankómbá ai'maráisana kwená kwaási tirumpimbá máyáíye-aimba kwévaarimba póna Áánútuna ságayamba anómban-íye.

⁹ Áánútu Mósesimbo siyáánkai-amaamba simámakomba pósa íma kanaán-umai kwaráantavesa puwí-ámpá'á kwégowe. Áánútu minámáán-áimbá paárúnka'a kwená ságayamba kwáyowana ívé'á Áánútu kwenamankó kwenauranka'o arupí umátínkain-aimba kwévaarisana póna kwená ságayankona asirayámbá anómba kwáyáíye.

¹⁰ ívé'á aúiná-aimba simái tarúmakain-aimba kwáyáísana usáyaitarai-sagayankona asirayámbá kwáyáimba póta séta Áánútumo Mósesimbo siyáánkai-amaambo simámakai-sagayankona asirayámbá úwoisamba iyéyá kwésune.

¹¹ Áánútu Mósesimbo simámakain-aimba kwááyu-aimban-ivo aúiná-aimba simái tarúmakain-aimba kwaikwai'a ínín-aimba anón-aimban-íye. kwááyu-aimba simámakonka'a ságayankona asirayámbá kwáyombanivo ívé'á kwaikwai'a ínín-aimba paárisana póna anó-sagayamba asirayámbá kwáyáíye.

¹² mináimbá asirayán-áimbá kwaikwai'a ínín-aimba ísaraunda póta íma sáá'á kwégaísata asiramái mináimbá kwésimatimundayaawe.

¹³ Mósesimo uráintemba íma miráyá kwéune. Mósesi Ísareri-kwaasiyavena séna kesóika'o kwáyái-sagayamba uwákwiimba awánaavo séna ampaantanéí óika'a káátaraiye.

¹⁴ Ísareri-kwaasi táá'nei isésa tirunté marésa maémánkakemba pósa ívé'á agáyáan-kwaasi Áánútumo simáímo tarúmakon-aimba aúváivinkemba awánamai isésa mináínkóná ááimba íma kawé'á umái kwéisaawe. Mósesimo óika'o ampaantanéí káátamakowasamo ságayambo ímo awánaraantemba ívé'á Áánútun-aaí aúváivimba awánaamba miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináúváigóná ááimba íma awánamai kawé'á kwéowe. Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawaima Áánútun-aaí aúváíma awánésa mináínkóná ááimba kawé'á umái kwéisaawe.

¹⁵ ívé'o máyáan-Ísareri-kwaasigwara'a Áánútun-aaí Mósesimo agaimakón-aimba awánaamba miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináínkóná ááimba íma ísaraavo

¹⁶ Ísóigo Ísu Káráisitinopa'o tembá minkúmáyu-tántáá'á ánásainkakemba mináínkóná ááimba kawé'á umái kwéisaawe.

¹⁷ Ísóigo Ísu Káráisitiyemo súnnda kwenamankóntávé'a kwésune. Ísóigon-amankomo tirumpimbó máyáíwai sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaisasa kawé'á umái kwémaewe.

¹⁸ Ísareri-kwaasiti imáyáagomo ímo kawé'ó umáímo ísaraantemba kentáási imáyáago íma mirá isanayá Ísóigona ságayanko kentáá sáma kwégamasinkaintaawe. Ísóigo Ísu Káráisitin-amanko kentáásirumpimba ména kwenkáání'a umásinkenaya kwená ságayamba kwésimenaya mirá úmae kwéiyiye.

4

anamó kwímakaawanamo ááémo karákwintemba miráráán-kwaasiya máyaunda-kwasai.

¹ Áánútu aruntá kwéumasinkenaya mindáyavena kesí mayái máyáaro séna símakaisata kwenáái kwésimatimundaya sívón-kaiye séta íma kwétuwaumpo

² kwenáái simátimenaundayaveta aúpá'ó tigeayávésamo kwéomba sínaaemba kwéumameta íma kampa'á simátiyuweta Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba íma simátimeta Áánútu aúranka'a avora'á árair-aimba simátimunasaya suwánésaya árair-aîne su'mai kwésewe tirunkakémbá sénááontaveta Áánútu aúranka'a miráyá kwésune.

³ áséi-kwasai avora'á kwésimatimundaya mináinkóná áaimbo ímo isésamo ésa miwímá Áánútuna nempa'a mésa puwí-ámpá'á kwégowaiman-owe.

⁴ Sáátáánigo marapá'á kárákwiraiwai miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Ísu Káráisitini-aaiyavesa íma áraire kwésewe. Sáátáánigo séna Káráisitini-aaigo sáma kamátinkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Káráisitini ságayamba íma kwéawanaawe. Áánútumo máyáintemba Káráisiti miráumai máyáisana Sáátáánigo séna Káráisiti sáma kamátinkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaiye.

⁵ kesáá íma anón-kwaasi úmpo Ísu Káráisitintave'a kentáási anóndakoman-iyé sénááontaveta kwenáái kosimatimeta kwená mayái-kwáási máyaunda póta kwétuwa'naa-undayaawe.

⁶ ááinka'a tũnkawana Áánútu sáma kaaó súwana sáma karáimba kwemá sáma kamásinkáiwaiyavana íma Ísu Káráisiti óir-imayaa kwéundaya Áánútuna ó'oran-aaimba awánanaundayavena sáma kwégamasinkaintaawe.

⁷ kesáá íma asiramáiya méta áséi-kwasaiya tátokaumpo anamó kwímakaawanamo ááemo karákwintemba miráumaiya méta áséi-aimba tátokaundayaawe. suwánésa mináinkómó usáyaaitarain-asirayankomba awánésa sésa íma miwíwinkébán-ivo Áánútumpaken-asirayamban-iyé sénááontaveta íma asiramáiya méta minásiráyántá tátokaumne.

⁸ namuro-kwáásímó tĩnkamiyantavesamo úkóntemba ó'on-o'on-umbai-yantaako kentáá úkúraisata tu'maa'námo kwáyáimpinkenta móyuweta kwégune. évaka-tawai séta nóra séta Áánútuna mayái kwémayaumno kwéseeta íma ivátá tukáumne.

⁹ sáwíta umásínkáambanivo Áánútu íma siyúwáisata máyaumne. sínkamomba íma ánásasuwaawata úwoiya súvamaí kwémaumne.

¹⁰ Ísumbo sáwí'om umánkesamo inkámówanamo pukáin-ampata kwégundaya pósa Ísu mai'mai'a isaná kwená asirayámbá kentáávimbá kwáyáiyé-aimba kwéisaawe.

¹¹ máyaundaya aasiyaasi-táwai séta Ísuna kwaási-'a úndarakemba ívéra sínkamiyata puwónaumno kwésundaya pósa kesáá máyaundawaina ááimba Ísuma póna kentáásúma ánásani-suvimba máyáiyé-aimba kwéisaawe.

¹² áséi-kwasai simátimundaya sáwíta umásinkesa sínkamiyata puwónaunda-ampata kwégundaya mindáyave'a áséi-kwaasi isé'a aúiná' a umái máyáan-ampa'a kwégowe.

¹³ naaóvá'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútun-aaiyave'a áraire siré'a

pó'a kwenáái kwésimatimune

siráintemba Áánútun-aaiyaveta áraire séta kwésimatimune.

¹⁴ Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiwai Ísunte tarúsinkenaya puwónaundavinkenta usásinkenaya kentááwé keináraware sí'maiya kwenáurankata sínkánintaawe.

¹⁵ mayáiyá kwémayaundaya sáwíta umásínkáambanivo túwa'naa eta íma ivátuwaunasaya ó'on-o'on-kwaasi Áánútumo úwoimo túwa'naa in-áimbá isésa sáwívarawai Áánútumpa'a súwí símae iyésa kwenáwí'a anómbe úmae kwéiyowe.

Áánútuna asirayánkátá máyaunda-kwasai.

¹⁶ mináimbá imáyáa kwéundaya sívón-kaiye séta íma ivátukaumne. kentáásúma sáwí'a úmae iyísana Áánútu kentáási imáyáa aúiná' a kwéumasinkaiye.

¹⁷ kentáásópa'o kwáyáin-umbai-yantaataveta séta úwoisan-umbai-yantaa'a kwááyu kwáyáiyé súnanaya naaemba minúmbái-yántáápinkémbá ó'oran-kawe-tantaa'a usáyaaitaimba kwaikwai'a ínín-kawe-tantaa'a paáriníye.

¹⁸ mindáyaveta marapá'ó awánáunda-yantaa'a íma anón-imayaa éta kwíyómpa'o ímo awánáunda-yantaataveta imáyáa úmae kwéiyune. awánáunda-yantaa'a kwááyu-yantaa'an-ivo kwíyómpa'a íma awánáunda-yantaa'a kwaikwai'a íníye. mindáyaveta umbai-yántáátáveta séta úwoisamban-iyé kwésune.

5

¹ kentáásúma kwááyu-nankaa-suwawaata isatá minkúwawaakwarata marapátá méta maarán-áimbá kwésune. maankwááyú-námbá tawísígwínata Áánútumo kwíyómpa'o úmakain-daumpa'a ménaundayaawe. mindámbá kwaási íma úmakaan-damban-ivo Áánútu kwená imáyáavinkemba úmakaimba kwaikwai'a ínín-damba mindá kwíyómpa'o ménaunda-kuwawaa'an-iyé.

² marapá'ó máyaundaya anón-imayaa éta kwíyómpa'o ménaunda-kuwawaata simínkwáeya kwéseeta

³ maarán-áimbá íma séta puwéta súwawaar-íyaainkaanta umáíya máyaumne íma kwésumpo maarán-áimbá séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata naankáántá ónáeya kwésune.

⁴ kentáásúma kwááyu-nankaamba isatá máyaundaya umbai-yántáá'á kwáyáintaveta anón-imayaa éta marapá-súwawaataamo tuwánaunda-aimba íma séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata mayánaunda-ainta kwésune. miráyá ónaunda marapáké-súwawaakaanta aúkáinata mai'maita ónaumne.

⁵ miráyáámó ónaundayavenaya Áánútu kentáá to'mayaa éna kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáísata mindáyaveta to'mayaa umásínkarainta mirá íníye kwésundayaawe.

⁶ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáintaveta kentáási imáyáa asiramáíya máyaumne. marapá'ó máyaundaya Ísóigo Ísu Káráísitiyeya íma kwíyómpakaani'a umáíya máyaundayaawe.

⁷ ívétá marapá'á máyaundaya kwenane'á íma kwéawaneta kwenáiyaveta áraire séta kwenká'á agevamáíya méta

⁸ kentáási imáyáa asiramáíya méta puwétaamo kwíyómpa'o Ísóigo Ísu Káráísitiyemo métaaraíya aamoí úsino.

⁹ maanká'ó máyaundayaawe kwíyómpa'o uménaundayaawe Áánútumbo arááímo kwétaini'a ónáe súndaya póna aamoí umásínkáisintaawe.

¹⁰ amáparawaiya Ísu Káráísiti aúranka'a máyáananaya kesáámó máyaundawaina ááintavena sísa ena marapá'ó máyáamba kawé'ó kwéowai kawé'-mémábá tíména sáwí'ó kwéowai sáwí-meyamba tímínimba póta kwembó arááímo kwétaini'a ónáeya kwésune.

Ísuwemo tarúmaimo máyaundaya aúnái'a umáíya máyaunda-kwasai.

¹¹ Ísóigo máyaundawaina ááimba sísa iníntaveta kwentávéna sáá'a kwégaisata kwenópa'a tígwáe séta kwaási kwétavisundayaawe. Áánútu máyaundawaina ááinta suwánaisa'a keinárawatemo máyaundawaina ááinta kwésuwanaamba kawé'á kwéiye kwésune.

¹² kentáá súwí'a íma maé kwéiyundanivo máyaundawaina ááintave'a aamoí ónááontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. aamoí é'a kentááyávésamo sáwí-aimbo kwésen-kwaasi táái kanaán-umai anondá simátimenaaontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. minkwáási paáká-túwawaare su'mai tuwánésa kawé-kwáásimán-owe sésa tírumpin-ímáyáa íma awáresa kawé-kwáásimán-owe kwésese.

¹³ évakarawai kentááyávésa uwo'aó'á kwéowe kwésewata kanaán-íye séta Áánútuntaveta imáyáa éta miráyá kwéunasaya évakarawai kentááyávésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásimán-owe kwésewata kanaán-íye séta keinárawataveta imáyáa éta miráyá kwéune.

¹⁴ amáparawai sáwí'ó kwéomba mimbéyámbá maésa púwóvo séna Ísu Káráísiti mimbórówái kentááyávénawe séna pukáimba póta Káráísiti arumbá kwésimiwana mayáiyé su'maiya kwémayaumne.

¹⁵ amáparawaiya sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyásinkanintavena Ísu Káráísiti pukáimba póta kentáámó sirááímo kwétaini'a íma kwéeta kwembó arááímo kwétaini'a kwéeta máyaumne. mirámó ónaundayavenaya kentááyávénawe séna puwúwana Áánútu usásinankaraiye.

¹⁶ ááema marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwaréta évakarawaiyaveta kawé-kwáásimán-owe séta évakarawaiyaveta sáwí-kwaasiman-owe siráumpo ívé'a íma miráyá kwéséta ááema marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwakáunda Káráísintaveta úwoi-kwaasiman-íye siráundaya ívé'a íma miráyá kwésune.

¹⁷ mindáyaveta Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyaundaya aúnái'a umáíya méta ááemo uráundanten-imayaa íma éta ívé'a aúná-imayaa umáíya máyaumne.

¹⁸ Áánútu mirá kwéivo ááema Áánútuna namuro-kwáásiráámbá umáíya máyaawananya Áánútu kesí kwaási-i'a umái maígwáe séna Ísu Káráisitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpuwówana kwená kwaási-i'a umásinkenaya séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata mimbáyáiyá kwémayaumne.

¹⁹ mináínkóná ááimba maarán-áimbán-íye. Ísu Káráísiti amáparawaiyavenaya imáyáa éna pukáimba mindáyavena Áánútu imáyáa éna kwaásimo sáwí'ó kwéomba íma aavimbá kwémaitinkaiwo kwená kwaási-i'a kwéumatinkena kentááyávénawe séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata kwésimatimune.

²⁰ kesáá Ísu Káráisitina aantá-kwaasiya únanya simásímísata keinárawa'a kwésimatimundayaawe. Áánútu keinárawatavena asiramái siráísata siráin-ainta kwésimatimune. Káráísiti pukáintavena Áánútuna namuro-kwáásiráámbá umái máyáampinkemba kwená kwaási-i'a kwéumatinkaivo kwenááyave'a owé seró.

²¹ Ísu Káráisitimpimba sáwí'o íí-áimbá íma kwáyowana Áánútu kesáámó sáwí'o únda-aimba kwempítá ámakaiye. Káráísitiye tarúmaiya méta Áánútu aúranka'a arupí umáíya ménaundayavenaya Áánútu mirá úwana Káráísiti kesáámó sáwí'o únda-aimba maimaéna mindánankwara'a pukáimba póna Áánútu kwená namuro-kwáásirááni'a umáíya máyaundawai kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiye.

6

¹ Áánútuwe tágárotamai méta mayái kwémaeta asiramái simátimeta séta Áánútu úwoi kwétuwa'naa-imba pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oró kwésune.

² naaóv'á Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna úwoi túwa'naa uráunda-kanaa kentáái

isé'a sáwí'o umáímo máyómpinkembo

tikaunda-kanaa túwa'naa uráumne

Áánútu siráíye agaimaréna siráimba mindáyave'a isáaro. ívé'a Áánútu úwoi kwétuwa'naa-in-kanama éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba kwétirain-kanama ímbá pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oro.

³ kentáási mayáígómbá awánésa sáwí-amba kwaráavo séta kawe'-máiyáiyé su'mai kwémayaundaya pósa íma árai'a sésa sáwí-mayai kwémayaawe kwésewe.

⁴ amápa'-mayai kwémayaundayaveta séta suwánésaya árai'a Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sígwáe séta mimbáyái kwémaeta máyaumne. umbai-yántáá'ó kentáásóp'a' o tisasamó sí'o íní'o umásínkesaya sáwí'o umásínkáanta íma ívátuweta asiramáíya máyaumne.

⁵ Áánútuna mayáiyá kwémayaundarakemba sínkambai ándáva'o mósínkesayaamo úkúmakesamo sáwí-aimba simánkesa mirámó kwéonta anóm-bayai kwémaeta no'wáamba íma suúyá kwégwaeta úwoi mayái kwémaeta sááimo kwésinkainta íma ívátuweta asiramáíya máyaumne.

⁶ kentááyávésa Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sénááontaveta kawe'-máiyáiyé su'mai kwémaeta kawer-áimbá kwéeta paru umái méta kawe'á kwéumatinkaunanaya Áánútun-amanko keséya máyáísata árai'a miwítí ímáya kwéeta

⁷ árair-aimba kwésimatimunanaya Áánútu asirayámbá kwésimisata mirám-báyái kwémaeta Áánútu aúranka'a arupí umáíya máyaundaya mindá kweukáámbá araa'naa uráunanaya sáwí-ainko kentááivimbá íma kwétísata Áánútu aúranka'a arupí umáíya máyaundaya mindá iwewóiráámbá umásoketa umbai-yántáá'ó kesópataamo tímá kwéusayaaitaundayaawe.

⁸ évakarawai kentáá súwí'a mósá máráawasa évakarawai kentáá súwí'a simái sáwí'a owasá évakarawai kawer-áimbá simásíméwasa évakarawai sáwí-aimba simásíméwasa árair-aimbo simátimundayavesaya évakarawai kentááyávésa kampa'á kwésewe sewasá

⁹ évakarawai kawe'á umái suwánésaya kampa'á sésa úwoi-kwaasiman-owe sewasá évakarawai kentááyávésamo puwónésa owémó kwésemba íma puwúndaya úwoiya súvamaiya máyaumpo suwánaaro. Áánútu arupíya kwéumasinkaimba íma sínkamisata kwévuwune.

¹⁰ sáwíva-tantaako kentáásirumba umbái kwétamasinkainta kentáásirumba kawe'á úmae kwéiyiye. kesáá óísamba íma makáundayawaiya éta Áánútun-ai sáwívarawaiya kwésimatimunasaya kawe'á umái kwémaewe. óísaniyaaíwai éta Áánútun-ai tátokaundayaveta kawe'á umáíya máyaumne.

¹¹ Kórinti-naopaken-kwaasi isáaro. kentí ímáya éta kentáásirumpinken-aimba avora'á simátimakaundaya

¹² keinárawataveta íma kayoráuna'a kentááyávé'a kayó'mái máyáawe.

¹³ kesí iyámpóimo simátimundantenkaamba simátimumpo kentí ímáyaamo úndantemba kentáási ímáya é'a kentirumpinkén-áimbá simásíméro.

Áánútuna naankaantáán-úne siráin-kwasai.

¹⁴ oó'á tombá moórá anóm-purumakankwara moórá sáwíyam-purumakankwara'a íma kwétagarotamai kwisóvo awaira-púrúmakánkái tinumarampimbá kwímakaawasaraí oó'á kwétoye. mirámó ontembá keinárawa'a Áánútun-aaiyave'a áraire sewáiyé ímo áraire

sewáiyé íma tágárotamai mé'a mayái máyáaro. arupí umái máyáawaise Áánútun-aaí arááiraawaise íma kanaán-umai tágárotamai mésa mayái kwémaraawe. ságayankwara tunígwara'a íma moórávimba kwáyáiyé.

¹⁵ Ísu Káraísitiye Sáatáánigowe íma mimbórá-ímáyáá óyasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewáiyé ímo áraire sewáiyé íma mimbórá-ímáyáá kwéowe.

¹⁶ Áánútuna naaúmpa'a kwesé kwaántá-kwaasi mimbórávimbá íma ménaaowe. Áánútu asirayánkwaráwái kentáásirumpimba máyáísata kwená naankaantáán-úne. mináíntávéna naaóv'á Áánútun-aaí aúvái vimba agaimaréna séna Áánútu séna kesí kwaásiye mé'a miwíwímbá kwénaae'a miwítí Ísóigo onasá kesí kwaási-i'a ónááowe Áánútu siráiyé.

¹⁷ mindáyavéna Ísóigo séna úwoi-kwaasivinkemba tiyuwé'a moórá-ayampa'a mé'a sáwí-mayaigomba tínaaemba umátimiya'a tiré'a

¹⁸ kentivoí'a ona'á kesáánimbaa'a kesiyáámumbaari'a ónááowe.

Ísóigo amápar-asirayamba tokáiwai siráiyé agaimaréna siráiyé.

7

¹ kesí kwaási isáaro. Áánútu kentááyávéna imáyáa éna mináímbá simái tarúmakaintaveta kesúrake-sawí-yantaare kentáási imáyáavinke-sawí-yantaare sínaemba umáméta kawé'á umáíya méta Áánútu aúranka'a sáá'a kwégaisata Áánútunde-i'a umái méta kaweré su'maiya éta miráyá onó.

Póro arunkó aamoí uráin-kwasai.

² kentááyávé'a íma kayoré'a kentáási imáyáa úwoi oró. íma sáwí'a umátinkaawanasaya sáwí-amba kwakáawe. íma kampa'á simátiyuweta miwítí óísanta íma mémairaumne.

³ mináímbó simátimunda íma aavimbá kwémaitinke'a súne. kentí imáyáa kwéundaya simátiméta ókwara'a miráyá kwéune séta úwoimo máyáundaya kentí imáyáa kwéeta puwónaunda-kanaa tínímba úwoi kentí imáyáa kwéonanaya tíniye.

⁴ árai'a kawé'á umái máyáawe asiramái sé'a kentúwí'a mósá kwémaraumne. anón-umbai-yantaa'a kentáásópa'a kwétimba mindáyave'a íma imáyáa é'a kentí imáyáa únana kentááigo asiramásínkáisana sirunkó áváraumai aamoí kwéiye.

⁵ Táróasi-naopa'a tuwéta Másétóniyaa-marava'a tamáyáawanda íma kawé-kánáa úwata máyáawanasaya amápa'-naopimpa'a kae'náé'a ésa aaisambá kwésuwana kentáási mayááyávéna kentáásirunko umbái kwétowana

⁶ Áánútu tirunkó umbái kwétain-kwaasi tiráváyáiwai kwemá sirávayanintavena Táításimba ai'marówana keinárawa'a tiyuwéna kentáásópa'a téna

⁷ maavá'ó túntaveta aamoí éta keinárawatemo máyon-kawer-aimba simásimuntavetaagwara'a aamoí ówánanaya keinárawa'a kentáa suwánanae siráamba tasimásimenaya sáwí'o uráantavenamo kentirunkó umbaimó taráimba tasimásimenaya kentávésamo kampar-áimbó sen-kwáási táái anondá simátimakaamba tasimásimenaya mirán-áíntómbá tasimásimuwata isááwánanaya kentáásirunko aamoí uráiyé.

⁸ aúvái agaimái tímé'a asiramái sé'a ó'a íma mirán-oro siráunda mináúvái awánowana sáwíyanka'a kentirunkó umbái tówa'a mináímbá isé'a mináúvái agairáundayavena sirumbá umátinke'a ívé'a sirunkó íma umbái téna

⁹ kawé'á kwéiye. kentirunkó umbái tóntave'a íma aamoí é'a kentirunkó umbái tówa'a sáwí'o uráambo tínaembo umámakaantave'a aamoí kwéune. sáwí'o kwéontavena tirunkó umbái taíno Áánútu kwésiye. mindáyave'a mináúvái agaimái tímakaunda íma sáwí'a umátinkaraumne.

¹⁰ Áánútu tirumbá umbái tamátinkaiwai sáwí'o kwéomba tínaaemba umámewana sáwí'o umáimo máyáampinkemba Áánútu tiréna kawepá'á mógwétinkaisana mindáyavéna tirunkó íma sáwí'a kwéivo marapá-kwáási Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai tirunkó umbái taínká'á sáwí'o kwéomba íma tínaaemba umámesa úwoi sáwí'a ésa Áánútuna némpa'a mai'mai'a ónááowe.

¹¹ sáwí'o uráantavena Áánútu kentirumbá umbái tamátinkaraimba pó'a kawé'á uráamba imáyáa oró. keinárawapinkemba moóráwái sáwí'a uráimba íma asiramái simámake'a tímakaunda-avai-aimba isé'a sé'a arupí umátinketa kawer-ámbá kwáráano sé'a sáwí'o uráantave'a tigaeyávé'a é'a sáwí-meyambo kentópa'o tíníntave'a táátave'a

é'a sé'a arupí umátinkáanana Póromo ménamo éna súwa'naa íniye sé'a sáwí'o uráiwaimba ááéma sáwí-meyamba amé'a keinárawapinke-sawi-imayaa arupí umátinke'a mirá uráamba ánásariye-aimba ísaraumne.

¹² mináúvái agaimái tímakaunda sáwí'o uráin-kwaasigontave'a íma aiva'á imáyáa é'a sáwí'o umánkarain-ininkontave'a íma aiva'á imáyáa é'a íma mirá uráumpo Áánútu aúranka'a kentááyávé'a anón-imayaa é'a kentááyávé'a sé'a miwíyávéta anón-imayayaa kwéune sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne.

¹³ mináúváiímó tímakaundantení'o uráamba kentáási imáyáa kawé'á umásinkaraawe.

Táításimba ai'marááwánanaya kentópa'a koména kwenarunkó umbái kwétowana túwa'naa úwa'a kawé'á uwaná aamoí éna kwenarunkó kawé'á úwana kentáásópa'a téna tasimásimuwata íséta mindáyavetaagwara'a aamoiyá kwéune.

¹⁴ ááéma Táítási aúranka'a kentúma maé íráunana simátímakaunda-aimbo árair-aimbo siráundantemba Táításimbo kentááimo simámakaunda-aimba árair-aimban-íye. Táítási keinárawate koména kemó kentááimo simámakaunda-aintavena árair-aimba siráíye siráimba mindáyave'a íma sigae'yávé'a kwéune.

¹⁵ Táítási keinárawate komáyowa'a kwentávé'a aamoí é'a táátave'a é'a tiyántámbá kwétowa'a kwenáái ísé'a mirá uwaná mindáyavena Táítási imáyáa éna arumbá kwétimiye.

¹⁶ keinárawatave'a sé'a amápa'-mayaimo ésa kawé'á úmae iyónááowe kwésunana sirunkó kawé'á kwéiye.

8

Ísóigona kwaási túwa'naa uráan-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Másétóniyaa-marava'o naaó'-nao'a máyáawai Áánútuna kwaási kwemá kwétuwa'naa-in-aimba simátimenaumpo ísáaro.

² anón-umbai-yantaa'a miwítópa'a téna kwétavisisasa íma ivátuwesa Áánútuntavena tirunkó kawé'á úmae iyísasa miwí kesávái óísaniyaain-kwaasi máyáantavesa íma imáyáa ésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa sáwíyan-oisamba makáampinkemba sáwíva-tantaa'a torupásuwesa túwa'naa uráawe.

³ árair-aimba simátimune. miwí sésa maarán-tántáá'á kanaán-umai tíménaumpo ó'omba torupamáí tíménáe sésa miwítí imáyáavinkemba mirá ésa sáwíva'a tímakaawe.

⁴ kentááyávésa asiramái simae iyésa sésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai tíménáe sétaamo únda aamoí kwéune siráawe.

⁵ imáyáawe su'maimo únda-yantaare su'mai íma tímakaavo ó'on-o'on-tantaakwara'a tímésa aiva'á Ísóigontavesa sésa éna kwaási-i'a umáíya méta ená mayáíyá kwémayaumne sirésa Áánútuna imáyáavinkemba kentááyávésa sésa Áánútuna mayáí simásimiyata keinárawate mayánaumne sésa

⁶ maanká'á Másétóniyaa-marava'a máyáawai mirán-áimbá siráamba póta Táításimba simáméta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási túwa'naa ónááom-bayai Kórinti-naopa'a koááimba ásáre tayauweré kuré túwa'naa inasá torupamáí maráiyana ánásaino Táításimba simámakaumne.

⁷ ó'on-o'om-bayai kawé'á umái kwémaraawai é'a Áánútun-aaiyave'a asiramái imáyáa kwé'e'a kwenáái kawé'á umái kwésimatime'a kwenááigona ááimba kawé'á umái kwéise'a karuwaa'á é'a kwétuwa'naa-e'a kentirumbá kwésime'a mirámó kwéon-kwaasi ontávéta simátiméta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai túwa'naa ónááomba kawé'á umái tíménááowe kwésune.

⁸ maanká'á Másétóniyaa-maravakewai Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa kawé'á umái tímakaan-aimba tíménaunda mirán-oro íma kwésumpo tíménáoo. íya tíménááoo sé'a kentirunkómbá tísaa umai kwéisaumne.

⁹ kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-imba ísaraawe. kwíyómpa'a ó'oran-kawé'a umái máyomba keinárawatavena imáyáa éna kwíyómpa'a tuwéna kawé'á umái tíménaontavena úwoi-kwaasiraamba umái marapá'á kumbériye.

¹⁰ ké'naan-aimba kesí imáyáavinkemba sumpo ísáaro. ááéma Áánútuna kwaásivinkemba keinárawa'a aiva'á sé'a torupamáí tíménáe sé'a ááimba asé'a moórá-ima maisukáavo ívé'a mimbáyái ánásasuwaaro.

¹¹ ááéma karuwaa'á umái to'mayaa é'a ívé'a karuwaa'á é'a sáwíva-tantaa'o makáawai sáwíva'a maráiyasa sáwíyambo makáawai miráumai maráiyasa miráumai maráiyana ánásaino.

¹² sáwíva-tantaa'o máraáne sáwíyambo máraáne Áánútu tuwánanivo timénáemo síyan-tantaa'a sáwíva-tantaapinkemba sáwíva'a maré'a sáwíyampinkemba sáwíyamba maré'a timénááomba Áánútu awánéna kanaán-iyé siníye.

¹³ túwa'naa ónááomba íma amápa'a tu'mái ánáse'a kesávé'a kwémare'a oró.

¹⁴ ánívo ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpinkémbá timé'a naaembo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááomba mimbórái'a umái ménaaowe.

¹⁵ miráumai naaóv'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna moórá-tonko áwí'a máána-tone séna

toóntávéna séna sáwíva'a tükúmai kwénowai tímú'a wówasa íma aráá'a márówasa sáwíyamba tükúmai kwénowai tímú'a wówana íma táái tinkaraiye agaimaréna siráiyé. miráumai ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpinkémbá timé'a naaembo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááowe.

Táitási Kórinti-naopa'a kuráin-kwasai.

¹⁶ Áánútu Táitásimba imáyáa amísana kemó túwa'naa úndantemba kwegwará'á túwa'naa ónáe kwésisata mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

¹⁷ Táitásimba simáméta séta kotúwa'naa inasá Yútiyaa-maravaken-kwaasi túwa'naa ónááontavesa évaka-tantaa'a torupamáí maránááowe sündayavenya aamoí éna kwená imáyáavinkenkwara'a séna ó'a miwíse koménaumne Táitási siráiyé.

¹⁸ Táitásimba ai'maráandara'a moórá-kwaasigwara'a ai'maráanana kwesé kwíníye. kwemá áséi-kwasai simátíma'mae kwénaaisasa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási kwenáwí'a mósá kwémaraawai kwemá Táitásiye kwíníye.

¹⁹ Ísóigona kwaási naaó'-naokemba kwembá usásinankesa sésa esé mimbáyái mayaaó sewaná keséya kwénaaena túwa'naa únda-mayaiya kwémayaisasa kentáási mayáígómbá awánésaya sésa toómbá íma makáan-kwaasi kwétuwa'naa-owe kwésesa Ísóigo áwí'a mósá kwémaraawe.

²⁰ mimbáyáimó kwémayaundaya sáwí'an-owe seváyé séta

²¹ Ísóigo aúrankare kwaási túrankare mimbáyái kawé'á ónáe séta naaó'-nao'a kwénaaeta torupámáráan-ontantomba maimaéta ímo makáan-kwaasi túwa'naa on-dayávéta kwénaaumne.

²² minkáé'naraimo ti'maráandara'a moóráwainkwara'a ai'maráanana kwéna kaumbosé koinimba kwembá sáwíva-tawai áisaa umai awánanae sündaya kwétuwa'naa-in-kwaasigo isatá awánaraumne. keinárawa'a kawé'ó umáimo máyáan-aimba iséna póna kotúwa'naa ónáe siráiyé.

²³ Táitásin-aaí súnda kesé tágárotamai ména túwa'naa índayavena kesé mayái kwémayaiye. kwesémo koóyááoiyan-kwaasi táái súnda mimbáyái mayááoiyantavesa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárai usásintinkaraayasarai Ísu Káráisiiti áwí'a mósá kwémaraaiye.

²⁴ mindárau kentópa'a komáyaiya'a kentirumbá tíméro. kentúmo maé kwéiyundayavesamo sésa árai'a kawé'á umái máyáawe kwésesa naaemba naaó'-nao'a Ísóigona kwaási kosimátíma'mae naaiyasa kentáái isánááowe.

9

Ísóigona kwaási túwa'naa ónáemo siráan-kwasai.

¹ évaka-tantaa'o torupamáimo Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaásimo timénááon-aimba á'a ísaraantave'a maanáúváivimbá íma ayáatáaka'a simátimenaumne.

² túwa'naa ónáemo siráan-aimba ísaraumne. Másétóniyaa-maravaken-kwaasi kentáái simátimewanda kentúma maé iyé'a keinárawatave'a sé'a Ákáyaa-maravaken-kwaasi mimbáyái kwéto'mayaa-esa moórá-ima maisukáawe séwánasa isésa sésa kesáágwará'á túwa'naa ónáe sésa évaka-tantaa'a torupámakaawe.

³ kentúma maé iyéta séta mimbáyái to'mayaa úmakaaweya súnda-aimba úwoi-aimban-iyé sevó séta kaumbonárau ti'maráanasa kentópa'a kónááowe. kemó siráundantemba to'mayaa úmaranaaontaveta minkáúmbónárau ti'maráanasaya kotúwa'naa ónááowe.

⁴ naaemba kentópa'a konasá Másétóniyaa-maravakembo évakarawaimo kesémo kwésamo ésa ímo to'mayaa úmakemba kotuwánaiyamba tigeayávé'a iya'a to'mayaa úmakaawemo siráunda-aintave'a sigaeayávé'a ónaumne.

⁵ mindáyave'a imáyáa é'a mindárauave'a asiramái simátíma'a sé'a kemó ímo kuráandara'a miwitópa'a koméwasa simáimo asirámakantemba évaka-tantaa'a torupámáráaro simátímaumne. naaemba kentópa'a kona'á kentí imáyáavinkembo torupámáremba úwoi maisiménááovo íma tísaa ónaumne.

⁶ maarán-áimbá imáyáa oró. kigaumo ombá moórá sáwíyan-kigau úmakesa sáwíyan-tomba áká'mai naawasá moórá anón-kigau úmakesa anón-tomba áká'mai kwénaawe. miráumaimo kwétimemba naaémbe mirán-kánáí'a umái mayánááowe.

⁷ miráumai moórá-morawai timíyan-tantaatave'a imáyáa uré'a miráumai tíméro. íma timénáe-imayaa kwé'e'a tímévainivo. kemó asirayán-áimbó siráundayavaiye sé'a tímévainivo. imáyáa umái kawé'a uré'a tíméro. timénááontavesamo aamoimó onááowai miwí Áánútu aamoí kwéumatinkaimba pó'a tíménááontave'a aamoí oró.

⁸ Áánútu kanaán-umai ávááraumai kawé'a umátinkaimba amápa-tantaatave'a kawé'a umái mé'a ó'on-o'on-kawé'-mayai mayánááontavena Áánútu ávááraumai kawé'a kwéumatinkaimba pó'a mirán-kawé'-má'yái kanaán-umai mayánááowe.

⁹ mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí aúvái'vimba agaimaréna séna ímo makáawai túwa'naa esa tímátuwaawai miwítí kawé'-má'yái kwaikwai'a íniye agaimaréna siráíye.

¹⁰ Áánútu amápar-anayumba tímísasa mairésa kwégigau-umandaawe. Áánútu minánáyúnkómbá anón-úmáráísasa áká'mai kwénaawe. miráumai Áánútu kawé'a umátinkaina'a túwa'naa íyana mimpínkémbá kawé'-má'yái anómba paáriníye.

¹¹ Áánútu kawé'a umátinkaina'a aasiyaasí kanaán-umai túwa'naa íyasa simíyataamo tíménaunda-yantaatavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe.

¹² miráumaimo túwa'naa onááomba Ísóigona kwaási ímo makáawai túwa'naa íyana sáwívarawai tirunkó kawé'a ínasa Áánútumpa'a súwi símae iyónááowe.

¹³ keinárawatavesa sésa Ísu Káráísitin-aaíyavesa áraire sésa asiramái imáyáa kwéesa pósa súwa'naa uráawe sésa Áánútu áwí'a mósá marésa miwíyé amáparawaiye úwoi tíménááontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa

¹⁴ Áánútumo keinárawa'o anómbó kwéetuwa'naa-intavesa keinárawatavesa imáyáa ésa túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa sénááowe.

¹⁵ Áánútu amáparawaiya ó'oran-kawé'a kwéumasinkaisata póta kwenáwí'a mósá kwémaraundayaawe.

10

Póro kwená mayá'yávái simátimakin-kwasai.

¹ keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa Póro keséya taména paru umái aaí siráivo némpa'o máínka'a asirayán-áíntá kwésimasimintaawe kwésewe. Ísu Káráísiti marap'ó máyonka'a paru umái ména íma aaisambá siráíntave'a imáyáa é'a asiramái simátimune.

² kentópa'o kondá íma asiramái sénáe súndanivo imáyáa é'a keinárawapinkemba évakarawai kentá'yávésa kampa'a sésa marará-kwáásiti ááimba kwégwaraawemo kwésentave'a asiramái simátimenaumpo kárákwiyoro.

³ marap'ó máyaundaya namuro-kwáásí usáyaaitanae sésamo áái'o tíyáantemba íma mirá éta marapá-sáwí-yántá'á usáyaaitanae séta Áánútuna mayái kwémayaumne.

⁴ taané iwevoíyé úmakesamo áái'o tiyamáimo usáyaaitanaesamo ontembá íma mirá éta Áánútu asirayámba símakaisata ó'on-o'-sawí-asirayomba kwéusayaaitaundayaawe.

⁵ kentáá sáái'yavesa kampar-áinéimó kwésewai tááigomba kesááigoya kwéusayaaitaiye. évakarawai miwí túwí'a mósá marésa Áánútun-aaí isáavo sésa simái aambá áumbaraawata aambó áumbaraan-aimba usáyaaiteta kentáási imáyáago Ísu Káráísitin-aaí isáínkwáe símae kwéiyundayaawe.

⁶ kentáá sááiya isáígwáe séta timu'maréta máyauna'a mirá íyata tuwánéta kentáá sáái íma kwéisaawai sáwí-meyamba tíménaumne.

⁷ keinárawa'o máyáawaina ááimba imáyáa oró. keinárawapinkemba évakarawai sésa árai'a Ísu Káráísitina kwaásiya úne sentembá kesáágwará'á Ísu Káráísitina kwaásiya úmpo mindáyave'a imáyáa oró.

⁸ Ísóigo asirayámba siménaya keinárawa'a íma sáwí'a umátinkanaumpo kentí imáyáa asiramátinkanaundayavenaya minásíráyámbá simakaíye. minásíráyámbó simakaimbo simátíma'mae iyúnda-aimba mindá árair-aimba isatá póta minásíráyámbó simakaimbo simátíma'mae iyúndaya mindáyaveta íma sígaeyávéta kwéune.

⁹ aúvái agaimáimo tímúnda íma maarán-imáyáa é'a inkáiséro sénaya maanáúvái agaimái kwésimíye sevó-imáyáa kwé'e'a kwéagayumne.

¹⁰ évakarawai kentávésa sésa aúváimba asirayán-áimbá simásimenaya ááéma keséya taména aamoisayán-kwáási ména úwoi-aimba simásimakaiye kwésewai

¹¹ miwí maarán-áimbá imáyáa oró. kentí némpa'a máyaunda póta aúváivimbo simátimunda-ainta kentópa'o kwéta mimbórá-áimbá póta kosimátimenaundayaaniye.

¹² kentávésa mirán-áimbó kwésewai miwí túwí'a mósá marésa anón-kwaasiya úne sewatá íma mimbórá-kwáásiráántá umái méta miwímó máyáawaina ááimba awánéta kesáá máyaundawaina ááinta íma taainéta séta kawe'á umáíya máyaumne. sáwí'a umáíya máyaumne séta íya taaináumne. miwí moórá-morawaimo máyáawaina ááimba tuwánésa miwítí imáyáavinkemba sésa máyaundawaina ááinta kawe'án-íye kwésewe. mirámó kwéomba sáwí-imayaavinkemba kwéowe.

¹³ keinárwapimba Áánútumo símakainda-mayai-aimba sénaumpo ímo símakainda-aimba íma sénaumne.

¹⁴ keinárawa'o máyáapa'a Áánútu íma aambá aunéna úwoi kesáái kosimátiméro simásimakaisata úwoiya Ísu Káráisitina áséi-kwasai kosimátimakaumne. mirámó uráunda Áánútu íma aambá aúnkaisata úwoiya kosimátimakaumne.

¹⁵ Áánútumo aambó áúsinkaraim-bayaiyaveta ó'on-kwaasimo mairáam-bayaiyaveta kesáá mairáumne íma séta kentáá súya maé kwéiyune. Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire sé'a asiramái imáyáa úmae iyónáomba timu'maréta máyaunda pó'a mirámó iyata ávááraumai túwa'naa ónaundayaawe.

¹⁶ mirámó iyata kanaám-póta tiyuwéta ó'on-o'om-barava'a Ísu Káráisitín-aai simátíma'maeta naaónaumne. ó'owimo Ísu Káráisitín-aaimo simátímaken-ayampa'a íma kométa kampa'á séta kesáá simátimakaumne séta kentáá súya maé iyónaumne.

¹⁷ naaóv'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna miwí kesávái mayáiyávésa íma túwí'a mósá marésa Ísóigona mayáiyávésa kwenáwí'a mósá máraaro agaimaréna siráíye.

¹⁸ kwaási kesávái kawe-kwáásímá úne kwésemba ímanivo Ísóigo kawe-kwáásímán-owe kwéswai mindá Áánútu aúranka'a kawe-kwáásímán-owe.

11

kampar-áántá-kwáásítí kwaasái.

¹ kesúma maé iyé'a sáwíyan-aimbo sendá íma aambá áúsinkaiya'a úwoi sénaumne.

² keinárawa'a sáwí-amba kwaráavo sénamo Áánútu kárákwiraintemba miráumai kenká'á kárákwiraumne. kawer-ínáámárúmó moórá-kwaasigonka'o síváúmaraantemba miráumai keinárawa'a tí'mae'a Ísu Káráisitínopa'a mátínkáana'a kwesé ménaaowe kwésune.

³ naaóv'á iraankavayaankó moórá-ininko áwí'a Ívimba kampa'á simáuwowana minántávéna áraire siráíye. miráumai évakarawai kentí imáyáa sáwí'a umátinkaiya'a Ísu Káráisitintave'a asiramái imáyáa kwéomba ívátúwávaíye sé'a mindáyave'a anón-imayaa kwéune.

⁴ ááéma avora'á Ísu Káráisitín-aai kosimátimewana'a ísówana Áánútun-amanko keinárwate máyowasa évakarawai kentópa'a komésa Ísu Káráisitín-aagomba kwaé'náer-aimba simátimesa Áánútun-amankontavesa kampar-áimbá simátímúwa'a aamoí é'a minámbá kwaránáe siráawe.

⁵ minkwáásiyávé'a kampa'á sé'a Áánútuna aantá-kwaasima pósa anón-kwaasiman-owe sembánivo minkwáásí kembá íma usyáaitaraawe.

⁶ aaimó kwésimatimunano sóikomo umbái kwétaimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aagona ááimba kawe'á umái ísaraunda mindá anón-tantaa'an-íye. sáwíva-tawai árair-aimba amápa'a simátimewana'a ísaraawe.

⁷ Áánútun-aai simátimewanda meeyámbá íma mairé'a simátimakaumne. mirámó ówánda kentúwí'a maé iyé'a kesúwí'a úwoisankaamba ráumne. mirámó uráundayave'a kentávé'a sáwí'a uráíye-imayaa kwéombanivo íma sáwí'a uráumne.

⁸ keinárwapimba Áánútuna mayái mayááwánda Áánútuna kwaási ó'on-o'on-daopakewai súwa'naa esa évaka-tantaa'a símúwa'a keinárwapimba mayái mairáumne. miwímá sésa naaémba kentáá simíníye íma sunkákémbá úwoi miwítí évaka-tantaa'a kwésimuwa'a keinárwapimba mayái mairáumne.

⁹ keinárwate komáyaawanda kesí óntamba ánásowa'a súwa'naa oró-áimbá íma sé'a máyaawanasa Másétóniyaa-maravakemba évaka'a Áánútuna kwaási tésa ímo makáundayantaa'a másúwa'naa uráawe. mink'ó uráudantemba naaémba mirá ondá umbaiyántáá'á timúnava sé'a súwa'naa oró-áimbá íma sénaumne.

¹⁰ Ísu Káráisitina árar-aimba kwésimatimundawai úndantemba Áánútun-ai simátimakaundarakemba keinárawa'a Akáyaa-maravaken-kwaasivinkemba óntamba íma mairúmne-aimba símae íyónasa mináintávésa kampar-áimbán-íye íma sénááowe.

¹¹ nóra séra mirán-áimbá kwésuno. sirumbá íyu kwétimeru kwésuno. sirumbá á'a kwétimunda Áánútu kwésuwanaíye.

¹² Áánútuna aantá-kwaasima owémó keinárawa'o kwésen-kwaasi miwí túma maé iyésa sésa Póromo Áánútuna mayáimó kwémaenamó keinárawatopakembo óntambo kwémayaintemba miráyá kwéune sevó sé'a kentópakemba óntamba íma kwémae'a mirá ónaumne.

¹³ miwí máyówana Áánútu kesí aantá-kwaasiman-owe íma séna ti'mákaiye. Ísu Káráisitina mayái-kwáásíyá úne kampa'á sésa aká'áánkaamba sésa kwená mayái kwémayaumne kwésewe.

¹⁴ mirám-báyáimó kwémayaamba íma sáá'a kwégaiye. kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'náko ságayawairaamba Sáatáánigo aká'ááni'a kwéiye.

¹⁵ miwí kwená mayái-kwáási ontávésa kwemó intembá arupí-kwaasiraamba ésa aká'áánkaamba kwéowe. mindáyavena íma sáá'a kwégaivo keinárawa'a íma táá'a kaino. miwítí sáwí-mayairakemba sáwí-meyamba mayánááowe.

Ísuna mayáimó mayáúndarakemba umbai-yántáá á kempímbá tiráin-kwasai.

¹⁶ maarán-áimbá ókwara'a súnda kentávé'a sáwí-imayaagwara-kwaasima iyé-áimbá íma seró. ániyo mirámó sé'o é'a íma a'áo sé'a siyuwáíya'a kítoka'a kesúma maé iyónaumne.

¹⁷ kesúma maé iyúnda Ísóigo siráini'a íma kwée'a sáwí-imayaavinkeni'a kwéune.

¹⁸ sáwívarawai marapákén-tántáátávésa imáyáa ésa miwí túma maé kwéiyovo kegwárá'á kesúma maé iyónaumne.

¹⁹ keinárawa'a kesavé'a kampa'á sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne kwéseмба pó'a sáwí-imayaagwara-kwaasiyave'a kanaán-íye sé'a aamóí kwéowe.

²⁰ évakarawai kentópa'a komésa kentí imáyáa tavisewa'á siráani'a owasá kentí óntamba kampa'á simátiyuwesa kwénesa kentúwí'a simái sáwí'a ésa sáwí-aimba kwésimatinkesa mirámó ombá íma a'áo kwése'a kanaán-íye kwésewe.

²¹ sáwí'o kwématinkaantemba kentópa'a kométa kesáá íma kanaán-umai miráyá umátinkaraumpo sirunkó sáwí'a kwéisa'a mináimbá kwésune.

évakarawaimo miwí túmo maé iyóntemba íma sáá'a káina'a miráumai kesúma maé iyónaumne. mirámó ondá sáwí-imayaagwara-kwaasigoraamba ónaumne.

²² miwí túma maé kwéiyowai sésa Ípiru-aimpinkemba kwésune kwésewa'a kegwárá'á mináimpinkémbá kwésundawai úne. miwí sésa Ísareri-andaraken-kwaasi úne kwésewa'a kegwárá'á minándarákén-kwáásímá úne. miwí sésa Ááváramu aisaavutantamba uráundawai úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai kwenáisaavutantamba uráundawai úne.

²³ miwí sésa Ísu Káráisitina mayái-kwáásímá úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai Ísu Káráisitina mayái-kwáásímá é'a miwí kwéusayaaitaumne. mirán-áimbó kwésunda sáwí-imayaagwarawairaamba kwésune-imayaa é'a Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda anóm-bayai kwémae'a miwítí mayái kwéusayaaitaumne. Áánútun-ai simátimundarakemba ándáva'a sínkaraamba sáwíva-tawaiman-ivo miwímó ándáva'o tínkaraamba íma sáwívaka'an-íye. sáwíva-tawai sínkaraawa'a púwóra'naraamba úndanivo úwoi súvamai máyaumne. mirán-tántáá'á kesópa'a sáwívaka'a tiráivo miwítópa'a íma sáwívaka'a tiráíye.

²⁴ Ísu Káráisitina mayái kwémayaundarakemba Yútaa-kwaasi éva'aasei-tawai purumakan-áúwarasi-andanei sínkankaamba sáwívaka'a 39 ra'a sínkankaawe.

²⁵ Ísu Káráisitina mayái kwémayaundarakemba Árómmáni-kamaani-kwaasi kaumbo-tawai kunánaandei sínkankaawe. moórá-tawai kentávésa puwínkwáe sésa óntandei sínkamawa'a marapá'á tuvánkaumne. kaumbo-tawai nompí-sípívimbá kwénaaowanana mindómpí-sípí kunáverombanivo kemá úwoi súvamai máyaumne. moórá-tawai miráumai nompí-sípí kunáverowa'a mindómpímbá ayáátááka'a moórá-no'waamba moórá-kwaya'wai mé'a íma puwé'a úwoi máyaumne.

²⁶ Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda ó'on-o'om-barava'a kwénaaunda kavirayán-dónkó mayávóra'naraamba isa'á aampa'á umóyán-kwáási sínkamora'naraamba kwéowa'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi sínkamora'naraamba kwéowa'a ó'onkaa-kwaasi íma Yútaa-kwaasi mirá kwéowa'a ó'on-o'on-anon-daopimpa'a kwénaunasa sínkamora'naraamba kwéowa'a aampa'á ó'on-daopare'o kwégunda sínkamora'naraamba kwéowa'a anón-dompimbo sípívimbo kwénaaunda sínkamora'naraamba kwéowa'a évakarawai kentávésa

kampa'á sésa ená kwaásima úne kwésesa sínkamora'naraamba kwéowa'a mirámó ombá úwoi súvamai máyaumne.

²⁷ Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda anóm-bayaimo mayáunda sívón-kaisa'á mimbáyái kwémae'a sáwíva'-no'waamba íma suún-kwae'a Ísu Káráisitina mayái kwémae'a sáwíva'-tawai sáái kwésinkaimba noné toón-íyaaine mé'a sáwíva'-tawai táúgwí'a kwésíyaisa'a sáwí-unankwatoi uré'a máyaunana

²⁸ íma mirán-úmbái-yántááré su'mainivo ó'on-o'on-daopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraunda-umbai-yantaako kesópa'a aasiyaasi kwétiye.

²⁹ Ísóigona kwaásivinkembo évakarawaimo ímo asiramáímo kwégwaraamba sirumbá kwématinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye. kawer-ámbó kwégwaraawanamo moóráwaimo tavisisasamó sáwí'o kwéomba sirumbá kwématinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye.

³⁰ íma moórá-amba kwáyáivo kesúmo maé kwéiyunda évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásimán-íye kwésen-aimba simátíménda isáaro.

³¹ Áánútu kentáási Ísóigo Ísu Káráisitín-avowa áwí'a mósá ma'mae'a iyónaumne. simátimunda-aimba íma kampar-áimbán-ivo Áánútu isaraiye. évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásimán-íye kwésen-aimba simátíménda isáaro.

³² moórá-anon-daoko áwí'a Támásikasi-naopa'a máyaawanana kárákwirawai áwí'a Árétása kwená mayái-kwáási anón-kwaasigo kentávéna simátiména séna áí'mae'a ándáva'a móauwaaro súwasa mindáókona iir-ontara'o kárákwirowasa

³³ évakarawai súwa'naa esa kunánáan-unampimba kembá áítumai iir-avaapimba máápa'a túsúnskesa ándára'a tátokowa'a kumeéme'a marará'á kumówánasa siyúwówa'a kóuraumne.

12

Ísóigo kaainampákááni'o umáimo agarááránkáin-kwasai.

¹ kesúma maé kwéiyunda mirán-ááinkó íma kentáá súwa'naa ínivo kentávé'a Áánútuana aantá-kwaasiman-íye sénááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aii simátíménda isáaro. Ísóigo kaainampákááni'o umáimo agaráásinkaraimba simátíménda isáaro.

² Ísu Káráisitina kwaási máyaawanana Áánútu kusí'maena kwíyómpa'a sanaan-úramba iyúmba kesimankóná kunáikai. mütú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai isaraiye. mirámó uráunda 14 íma maisukáumne.

³ Áánútu kusí'maena kwená kawé'-mápá'á iyúmba kesimankóná kunáikai. mütú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai isaraiye.

⁴ kusí'maena kwená kawé'-mápá'á mósinkarowa'a miv'á'á mé'a évaka-tantaakon-aii isaraunda pó'a simátíméndamo é'a sáwí'a ónaunda pó'a íma kanaán-umai simátiménaumne.

⁵ mirá uráintave'a kesúma maé iyé'a kesí mayáiyávé'a íma kesúma maé iyé'a évaka-tantaa'o kesópa'o tisasamó suwánésamo sésamo aamoisáyán-kwáásimán-íye kwésen-aintave'a kesúma maé kwéiyune.

⁶ kesúma maé iyónáe sékai árarir-aintave'a kesúma maé iyúna'a kentávé'a sáwí-imayaagwara-kwaasiman-íye íma kanaán-umai sésino. ánivo kesúma íma maé kwéiyune. aaimó súndarakembo kesúmo maé iyúndarakai mináimbá isésa évakarawai kentávésa sésa anón-kwaasiman-íye sésino. mindá íma sirááima kwétiaye. kesí mayái awáné'a simátimunda-aimba isé'a pó'a máyaundawaina ááimba suwánaawana sirááima kwétiimba mindáyave'a kesúma íma maé kwéiyune.

⁷ Áánútu sirówa'a ó'oran-kawe-tantaa'a sáwíva'a awánaawanana Áánútu kentávéna séna kwenáuma maé iyívo séna moórá-yantaa'a sí'o íi-yántáá'á kusúimba marówana mindáyavena Sáátáánigo sáwí'a umásínkáísana kesúma íma maé iyónaundayavena Áánútu mirá umásinkaraiye.

⁸ kaumbo-tawai Ísóigo Ísu Káráisitimpá'a námúnaa sé'a maantántáá'á maisiyúwéna'a kawé'á umái ménaumne séwánana

⁹ minkáumbó-tawai séna imanivo miráumai ména'a úwoi áwa'naa ondá embá kanaán-íníye. ímo asiramáímo máyaanda kesí asirayámbá áménana minásiráyánkó embá usáyaaitaina méniyone símaena iráíye. Ísu Káráisitina asirayánkó kenká'á kárákwiyimba pó'a ímo asiramáímo máyaundayave'a aamoi kwéune.

¹⁰ Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwéunda ímo asiramáímo máyaundawe simáimo sáwí'o umásínkáane sáwí-aimbo simásínkáane umbai-yántáá'ó kwáyáine sáwí'o umásínkáane

mirán-tántáátávé'a íma imáyáa é'a aamoí únda sé'a ímo asiramáímo máyaunda Ísu Káráísiti asirayámá símísa'a asiramái máyaumne kwésune.

Kórinti-naoraa-kwaasi imáyáa arupí umátínkarain-kwasai.

¹¹ mirán-áimbó simátimunda kesúraamba maé kwéiye'a sáwí-imayaagwara-kwaasiraani'a kwéune. keinárawa'a kampa'á sé'a Áánútuna aantá-kwaasin-owe kwésen-kwaasi miwí kembá íma usáyaataraawe. kemá úwoi-kwaasi úndanivo miwí kembá íma usáyaaitaraawe. Póroma Áánútuna aantá-kwaasima iyé-áimbá keinárawa'a kampar-áimbó sen-kwáásiyávé'a simátiméraamba íma simátimakaavo kemá Áánútuna aantá-kwaasima úne-aimba imáyáa ónááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aaí maanáúváimbá kwésimatimune.

¹² Áánútuna aantá-kwaasiti mayáí maarám-báyáímán-iyé. ó'oran-kawe'-mayai ímo awánaraam-bayai Áánútuna asirayándéí mayáí kwémayaambaniye. keinárawapimba komé'a mirám-báyáí kwémae'a íma ivá tuwááwána'a suwánaraawe.

¹³ nóra séra kentávé'a sé'a Áánútuna kwaási ó'on-o'on-daopaken-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiyenawa kentáára'a íma miránumai kwégarakwiyyo kwéseмба ó'on-daopakewaira'o kárákwiraundanten-umai keinárawaka'a kárákwiraumne. ó'on-o'on-daopa'o Áánútuna kwaásivimbo komaéwanda miwí súwa'naa uráavo keinárawapimbo komaéwanda súwa'naa oró-áimbá íma séwándarakemba mirán-úmbái-áimbá íma simátinkarumne. mirán-úmbái-áimbó simátinkarandarakai kawe'á ówána'a pó'a aamoí umásínkaraasino. mirán-ímáyáámó ombá ivá túwáaro.

¹⁴ kae-táwai kentópa'a komé'a tiré'a ivé'a kwéto'mayaa é'a ókwara'a kónáe sé'a kwéumpo kondá umbai-yántáá'á íma tímé'a kentí óntambo siménaaontavena íma kwésinkaivo kentirumbó siménaaontavena kwésinkaimba pó'a kónaumne. iyámpói íma tinóvowira'a kárákwimai kwétuwa'naa-ovo tinóvowimo iyámpóira'o kárákwimai túwa'naa ontembá kemá mirá kwéumpo

¹⁵ túwa'naa ónaundayave'a makáunda-yantaa'o túwa'naa umáímo kwéanasasuwe'o anóm-bayai kwémae'o mirámó ondavimbó puwónaundayave'a aamoí kwéune. kesirumbá anómba kwétimumpo kentirumbá sáwíyamba kwésimemba mindágwara'a ánásaavainivo imáyáa umái kawe'á oro.

¹⁶ súwa'naa oro íma séwándarakemba umbai-yántáá'á íma tímakaunda-aintave'a árair-aimban-iyé seró. keinárawapinkemba évakarawai kentávésa kampa'á sésa kentáási óntamba mayánáe séna kampa'tá simásiyukaiye kwésewe.

¹⁷ nóra séra mirá uráumno. ti'mákaundawaiya kentí óntamba maimaésawa kembá másímakaao.

¹⁸ Táitásimba asirayán-áimbá simáme'a ai'mákaunda moórawai Ísu Káráísitina kwaásigwara'a ti'mákaundarai mindáraiya kampa'á simái óntamba maé másímakaaiyo. Táitási íma mirá-sáwí'á uráíye-aimba ísaraawe. kwewé kewé mimbórá-ímáyáávínkémbá mayáí kwémayauye.

¹⁹ kesí kwaásiyono. maanáúvámó awánanaaomba maarán-kámpár-ímáyáá é'a kentáá súranka'a Póro kwenáái arupí ónáe séna maanáúvái agairáíye sénááowe-imayaa kwéune. íma mirán-áintávé'a kwéagae'a Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútu aúranka'a kentí imáyáa túwa'naa ónáe'a mirán-áimbá kwésimatimune.

²⁰ kentópa'o kondamó ímo kawe'ó umáímo méwa'o kotuwáné'ó ímo aamoimó ónaundayave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondamó asirayán-áimbó simátiméndamo isé'a íma aamoí ónááontave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondá aisambá sé'a kayoré'a áwáá'a sé'a taaínkaar-umai mé'a simái sáwí'a umátinke'a kwantánaanta-aimba sé'a kentúma maé iyé'a ó'on-o'on-aimba kwése'a mirá-sáwí'á kwéiya'a kotuwánáúnavo sé'a mináimbá kwésimatimune.

²¹ kentópa'o kondá aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéon-imayaa íma tínaaemba umámake'a sáwí-imayaayave'a tirááyave'a kwéowaimba íma tínaaemba umámakenka'a kotuwánáúnavo sé'a mináimbá kwésimatimune. kentópa'o kondá mirá-sáwí'ó kwéiya'o é'a Áánútu aúranka'a keinárawatave'a sigae'yávé'a onaná sirunkó umbái táníye.

13

Ísun-aaiyavai tirunkakémbá áraire simái kárákwiyon-kwasai.

¹ kae-táwai kentópa'a komáyaawandanivo ókwara'a kónaumne. kaumbo-káé-kwaasimo mimbórá-ánk'á'ó siyan-aimbo éta mináínkómbá arupí ónaundayaawe.

² íma aiva-táwaiman-ivo naaén-tawai kentópa'a komáyaawanda sáwí'ó uráawaiye amáparawaiye asirayán-áimbá simátimakaumne. ivé'a kentí némpa'o máyaunda

mináimbá simátíme'a sé'a kentópa'o kondá sáwí'o uráantave'a kogwésimatime'a íma eétínkáanda sáwí-meyamba tíménaumne kwésune.

³ kentáv'é'a sé'a Ísu Káráísiti simámisanawa kwési. kwená imáyáávinkena kwésiyo kwésewe. kentópa'o kondá sáwí-meyamba tíménaundara'a suwáné'a sé'a Ísu Káráísiti kwésimamintemba kwésimasimintaawe sénááowe. kwemá Káráísiti kentirumpimbá mayái kwémaena íma aamoisáyáwái éna kwená asirayándéí mayái kwémayaiye.

⁴ ááéma kwemá asirayámbá tuwéna aamoisayán-kwáásiráámbá umái máyowasa taaira'á inkámúwana puwúwana Áánútu usásinankowana Áánútuna asirayánk'á máyáiye. miráumai kesáágwárá'á aamoisayán-kwáásí máyaundanivo Ísu Káráísitiyeya tarúmai méta Áánútuna asirayánk'á méta keinárawa'a kwétuwa'naa-une.

⁵ keinárawa'a moórá-morawai Ísu Káráísitin-aaiyave'a tirunkakéná áraire simáíya kwenká'á agevamáíya máyáaompo kesávái-imáyáá kwé'e'a awánaaro. Ísu Káráísiti sirumpimbá máyáiye kwésema tirunkakéná kwése. tóikakena kwéseompo imáyáa oró. mirámó é'a Ísu Káráísitina kwaásiya úne sé'a

⁶ kentááyáv'é'a Áánútun-aai simásíméwain-owe sénááowe-imayaa kwéune.

⁷ kentááyáv'é'a sé'a Áánútun-aai simásíméwain-owe sénááontaveta íma námúnaa súndayaanivo keinárawa'a kawé'á ónááontaveta Áánútumpa'a námúnaa súndaya Áánútuwo túwa'naa inasá kawé'á oró kwésune. íma sáwí'a ónááomba póta íma sáwí-meyamba kotíménasaya évakarawai kentááyávésa sésa íma Áánútun-aai simásíméwain-owe sénááomba mindá íma anón-tantaa'an-ivo keinárawa'a kawé'ó umáímo ménaaomba mindá anón-tantaa'an-iyé.

⁸ árair-ainko usáyaaitaino séta mayáíyá kwémaeta kwétuwa'naa-une.

⁹ kentópa'o kondayá Áánútuntave'o asiramáímo ménaaompo éta aamoiyá ónaumne. mirámó íyambo éta íma sáwí-meyamba tíméta aamoisayán-kwáásiráámbá umái méta mindáyavetaagwara'a aamoí ónaumne. sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawé'ó umáímo ménaaontaveta Áánútumpa'a námúnaaya kwésune.

¹⁰ kentópa'o kondá sáwí'o kwéontave'a asirayán-áimbá kosimátimunavo sé'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái kwétimune. íma sáwí'a umátinke'a kentí imáyáa asiramátinkanaundayavena Ísóigo usásisinkowa'a keinárawaka'a kárákwiye'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái tímúmpo awáné'a súdantemba oró.

¹¹ kesí kwaásiyono. kawé'á umái mé'a kawer-ámbá kwaré'a súdantemba é'a mimbórá-imáyáá umái mé'a paru umái máéro. mirámó íyambo éna Áánutu arumbá aména paru umátínkáiwei keinárawate méniye.

¹² Áánútuna akúní'a kwéontave'a moórá-morawai tiyáámba tíméro.

¹³ Áánútuna kwaási maanká'á máyáawai keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe.

¹⁴ Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-isana Áánútu arumbá kwétimisana kwena-mankó keinárawate máyáísa'a mimbóráí'a umái kwémaentave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Kárésiya

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-ya'i. avakaeté-ya'yo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Kárésiya-marava-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái mátimakaiye. íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiva'a Ísun-aaí simátímapa'a kuwasá áraire sésa Ísuna aampa'á kuráawe. naaémba Póron-aaí simái sáwí'a umánkaron-kwaasi Kárésiya-marava'a tésa sésa arupí umái máyáawain-owe Ánútu sinkwáe sésa Mósesina ámáamba kwáráaro kampa'á siráawe. évakarawai minkámpár-áintávái áraire sésa pósa Ísuna aampa'á íma kawé'a umái kwakáawe. Póro iséna maarán-ámbá agaimaréna séna Ísun-aiiyavai áraire sésa kwenká'á aráapamai máyáawaiye su'maiyavena Ánútu séna arupí umái máyáawain-owe kwésiye. mináintávái áraire sésa Ísuna aampa'á kawé'a umái kwaráigwáe séna maanámbá agaimái Kárésiya-marava'a máyáan-kwaasi mátimakaiye.

1-2 kemá Póro maanáuvái agaimarúmpo Ísóigona kwaási Kárésiya-marava'a máyáawai isáaro. keséyaamo Ísóigona kwaásimo kesémo máyáawaiye keinárawataveta séta kawé'a umái máero kwésune. Ísu Kárásitiye Ánútu kentáásivoma Ísumbo pukáimpinkembo usásinankarawaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma kesáái kosimátíma'mae naauwó sésarai si'mákaayamba íma kwaási miwítí imáyáavinkemba si'mákaavo Ánútu kwená imáyáavinkemba si'mákaivo isáaro.

3 Ánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Kárásitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

4 sáwí'o umáimo máyáampinken-asirayanko tátokaimpinkemba iyásinkanintavenayaawe sáwítaamo kwéundavinkemba maisiyuwánintavenayaawe Ísóigo Ísu Kárásiti pukáiyé. Ánútu kentáásivona imáyáavinkemba mirá uráiyé.

5 Ánútu áwí'o aasiyaasimó anómbo umáimo kwaikwai'o úmaenamo iyinimba árair-aimban-iyé.

áséi-kwasai mimbórá-ámbá kwáyáin-kwasai.

6 Ísu Kárásiti úwoi túwa'naa úwana Ánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyowa'a isé'a ááema Ánútumba kwéauwe'a ó'om-bonor-aimba kwéisaantavena mindáyavena sáá'a kwégaiye.

7 mináimbá íma kawer-áséi-kwásáimán-iyé. évakarawai Ísu Kárásitina áséi-kwasai kwaé'mái kwésesa kentí imáyáa kwétavisewé.

8 kesááwá'i. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. ímo simátímakaunda-aintaamo ó'on-aimbo simátiménanayaamo éna Ánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba simíníye.

9 ké'naan-aimba moórágwara'a sénaumpo isáaro. moóráwaimo ímo simátímakaunda-aimbo ó'on-aimbo simátiminanamo éna Ánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba amíníye.

10 kwaási aamoí umásinkaigwae sé'a mináimbá íma kwésumpo Ánútu kembá aamoí umásinkainkwae sé'a mináimbá kwésune. ááemo kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'o uráundantemba ívé'a íma mirá kwéune. ívé'o kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'o mirám-báyáimó kwémaekai Ísu Kárásitina mayáimá íma mayáúsino.

Póromba aantá-kwaasi-i'a umái usásinankarain-kwasai.

11 kesí kwaási isáaro. áséi-kwaasimo simátímakaunda íma kwaásiti imáyáavinkemban-iyé.

12 Ísu Kárásiti paaréna simásímakaivo íma kwaási suwa'á isaraumne.

13 ááema Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwándara'a Ísuna aampa'ó kwégwaraawai ánásanaaowe sé'a ávááraumai sáwí'a umátinkáva'a kuráunda-aimba isaraawe.

14 kentáa síkwá'námo uráantemba asiramái kwaré'a Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwánda karuwaa'á kwé'e'a kesimantowí usáyaaitaraumne.

15 mirá uráumpo íma kesinó masínkaronka'a Ánútu ításinkena kendéiyé siráimba póna arumbá umásinkena kwená mayáimá mayánaundayavena kembá ítámakaimbaniye.

16 Ánútumó siráin-kanaamo tiráimba kwenááninko agaráásinkena séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó súwa'a isé'a mitáwai íma kwaási kotísaa e'a sé'a nóran-aina simátíma'mae naaónaumno íma sé'a

¹⁷ Yérúsaremu-naopa'a íma kwé'a Áánútuna aantá-kwaasi íma kotísaa e'a aantá-kwaasiti mayáír'ó kesí aivari'ó uráan-kwaasira'a íma kotísaa e'a Árèpiyaa-marava'a kwaásimo ímo máyáapa'a komé'a naaémba moórágwara'a Támásikasi-naopa'a kuráumne.

¹⁸ komé'a kaumbo-ímá maisuwé'a Yérúsaremu-naopa'a kwé'a Pítaanopa'a komé'a sísamaivakemba éva'aasei-no'waamba kwaé'a

¹⁹ mitáwai Ísóigo ávákomba áwí'a Yémésimba awáné'a íma ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a

²⁰ Áánútu aúranka'a kwéagayaunda-aimba íma kampar-áimbán-ivo árair-aimban-íye.

²¹ mitáwai íma ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a Yérúsaremu-naopa'a tuwé'a Síriyaa-maravare Sírisiyaa-maravare komáyaawanasa

²² Ísu Káráísitina kwaási Yútiyaa-marava'o máyówai íma kembá suwánésa

²³ kesááíye su'mai ísarowasa évakarawai sésa Ísuna aampa'á kwégwaraawai ánáanaaowe séna áváaraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráiwai ívé'o Ísun-aaí simátíma'mae kwénaaiye suwasá isésa

²⁴ kentávésa aamoí ésa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

2

Póroe ó'on-aanta-kwaasiye mimbórá-ímáyáá uráan-kwasai.

¹ Áánútu áwí'a mósá márówa'a sísamaivakemba éiyain-ima maisuwé'a moóráwai Páánápáasiye kesé Yérúsaremu-naopa'a kwékai moóráwaimba Táításinkwara'a áí'mekai kwékai

² Áánútu kentávésa siráintave'a Yérúsaremu-naopa'a komé'a Ísuna kwaásiti anón-kwaasiye su'mai torupamáí mé'a ó'onkaa-kwaasimo áséi-kwasaimo simátímakaundantemba simátímakaumne. ááémo simátímakaundawe ívé'o simátimundawe áséi-kwasai simátimunda-mayaigo sáwí-mayairaamban-ivo sé'a simátimewanda ísaraawe.

³ Táítási kesé ména íma Yútaa-kwaasin-ivo Kíríki-kwaasigoma kesé máyowasa áúra'a kárámai araa'éna uwó-áimbá Ísuna anón-kwaasi íma siráawe.

⁴ évakarawai kampa'á sésa Káráísitina kwaási úne sésa miwísé torupamáí máyaawanasa mindáyavesa Ísuna anón-kwaasi mináimbá siráawe. Yútaa-kwaasiti ámáánko tátokaimpinkemba Ísu Káráísitin-aaigo iyátínkáin-aimba kotivúntamai isánáe sésa keséya koyorupamáí ména sésa Yútaa-kwaasiti ámáámba kwarésa túra'a kárámai araa'éna oro sésa mináínkó tátoraínkwaé sésa Ísu Káráísitin-aaigo íma iyátínkaniye sumbánivo Ísuna anón-kwaasi miwí táái íma isésa Táítási áúra'a kárámai araa'éna uwó-áimbá íma siráawe.

⁵ miwítí kampar-áimbá íma kwakáundaya póna áséi-kwasai árair-aimba keinárawapimba asiramái kwaikwai'a íniye.

⁶ minánón-kwáásiyómbá kentávésa sésa áséi-kwasaimo simátímakaanda-aíne su'mai simátímiyo siráawe. minánón-kwáásiyávésa évakarawai sésa túwíkwara-kwaasin-owe se-waná Áánútu túwitavai íma ímáýáa kwéintavai kegwárá'á íma ímáýáa é'a sé'a túwíkwara-kwaasiya'o. íya túwí'a kwáyáin-kwaasiya'o kwésune. minánón-kwáásiyómbá kentávésa moórá-ainkwara'a simátímiyo íma semba

⁷ maarán-áimbá sésa Áánútu Pítaantavena súwanamo Yútaa-kwaasimo áséi-kwasai kwésimatimintemba Áánútu entávésa siráisa ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimene kentávésa siráawe.

⁸ Áánútu Pítaamba asirayámbá amúwana Yútaa-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimintemba kegwárá'á asirayámbá símakaisa'a ó'onkaa-kwaasi kwésimatimune.

⁹ Yémésiye Pítaawe Yóniye Ísóigo Ísuna kwaásira'o kárákwiraawai kentávésa sésa Áánútumo ámakaini'a uwo sésa Páánápáasinte kenté tiyáámba símakaaawe. maarán-áintáveta mimbórá-ímáyáá éta keirái ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai kosimátimeyauye. miwí Yútaa-kwaasi kwésimatimewe.

¹⁰ Ísuna anón-kwaasiyomba mimbórá-áimbá simásimesa sésa óísaniyaain-kwaasi túwa'naa oró-áimbá kosimátímiyo suwa'á mindáyave'a kegwárá'á á'a ímáýáa kwéé'a karuwaa'á uráumne.

Póro Pítaantavai séna sáwí'a óne siráin-kwasai.

¹¹ karuwaa'á kwéé'a Ántioku-naopa'a komáyaawanana naaémba Pítaa túwa'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a sáwí'a uráane siráumne.

¹² ááéma Pítaama ó'onkaa-kwaasi Ísun-aiyavesa áraire kwésun-kwaasiye toómbá kwénowasa évaka-Yútaa-kwaasi Yémésinopakemba tésa sésa ó'onkaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna oro. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiye toómbá íma naaró suntavéna Pítaa áá'a kówana ívátuwena ó'onkaa-kwaasiye íma toómbá néna

¹³ póna kaer-áinkwára-kwáásírání'a úwasa ó'on-Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésun-kwaasi Pítaamo úmba awánésa miwígwára'á mirá ésa Páánápáasina imáyáa tavisuwaná kwegwára'á mirá uráiyé.

¹⁴ mirámó kwéomba árair-asei-ainkona aampa'á íma arupí umái kombá kemá Póro tuwáné'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a emá Yútaa-kwaasi éma ó'onkaa-kwaasi ontembá éma mindáyavai ó'onkaa-kwaasiyavai íma se Yútaa-kwaasimo ontembá oro íma siyó Pítaantave'a siráumne.

Ísun-aaiyavai áraire sewá Áánútu séna arupí umái máyáawai-owe sin-kwásái.

¹⁵ simásuwe'a Pítaantave'a maarán-áimbá siráumne. kentáásinovowiya Yútaa-kwaasi pósa kentáá masínkaraawata Yútaa-kwaasiya éta íma ó'onkaa-kwaasi éta miwímó sáwí'o ontentá íya kwéundayaanivo

¹⁶ Yútaa-kwaasiti amáántaamo kwégwaraundawaintavenaya Áánútu íma arupí umái máyáawain-owe séna Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire kwésundawaintavenaya séna arupí umái máyáawain-owe kwésisata ísaraumne. Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe síníntaveta Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraireya kwésune. kentáási amáámbo kwáráananayaamo éna Áánútu suwánénaya arupí umái máyáawain-owe íma sínívo Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraireya kwésundayavenaya arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye.

¹⁷ Káráisitiyeyaamo tarúmaiya máyaundaya Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sisatá máyaunda ó'onkaa-kwaasimo sáwí'o ontentá sáwí'a kwéundaya Káráisiti misáwí-imáyáá símakaisata sáwí'a kwéune íma sénáisiaye.

¹⁸ Yútaa-kwaasiti amáámbo tukáunda pó'a moóra-imayaamo é'ó é'a sé'a Yútaa-kwaasiti amáámbo kwaránáe. mirámó onanamó éna minámáánkó arupí umásinkainkwaé sékai sáwí'a úsino.

¹⁹ púwón-kwaasimo Yútaa-kwaasiti amáámbo kwáráananamo éna minámáánkó arupí umásinkainkwaé-imayaamo ímo kwéontemba miráumai mé'a Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a kwená mayái kwémae'a máyaumne.

²⁰ Ísu Káráisitimba taairá'a tuvúwúwana puwún-kanaavimba sáwí'o uráundawaina áaimba ánsaraimba póna ivé'a Káráisiti kesé máyáisa'a ivé'o máyaunda ááéraani'a íma umái máyaumne. marapá'á máyaunda íma úwoi mé'a Áánútu ááninko kentávéna imáyáa éna pukáiwain-aaiyave'a áraire sündayave'a aúiná'i'a umái máyaumne.

²¹ Áánútumo símakain-amaambo kwáráawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawai owémó sinkákái Ísu Káráisiti pukáimba úwoiyavena pukáisino. mindáyave'a sé'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba íma úwoisan-tantaa'an-iyé kwésune.

3

ámáán-aimba kwarésa Ísun-aaiyavai áraire sésa kwéon-kwasai.

¹ Kárésiyya-maravaken-kwaasi sáwí-imayaa kwéowai ísáaro. Ísu Káráisitimba tuvúwúwana pukáin-aimba avora'á simátimakaunda ísómbo túrandeiraani'a umái awáné'a kawe'a umái ísaraambanivo évakarawai tésa kentí imáyáa tavisewa'á uwo'aór-imáyáá kwéowe.

² moóra-aimba tísaa ónaumne. amáámbo kwakáantavaiya'i. áséi-kwasaiyave'a áraire siráantavaiya'iyó. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáiya imáyáa oro. áséi-kwasaiyave'a áraire siráantavena Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiyé kwésundanivo

³ íma kawer-imáyáá kwéowe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáisa'a pó'a aúiná'i'a iigómbá ááimba áásere'a ivé'a imáyáa kwéomba Yútaa-kwaasiti amáánko arupí umásinkaníye-imayaa kwé'e'a íma kawer-imáyáá kwéowe.

⁴ kawer-ámbó kwakáamba kentópa'a tiráin-tantaa'a íma úwoisan-tantaa'an-iyé.

⁵ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáisana Áánútu keinárawapimba ó'on-o'om-bayaimo ímo awánaraam-bayai mairáiyé. amáámbo kwakáantavena íma mirá éna áséi-kwasai isé'a áraire siráantavena mirá uráiyé.

⁶ naaóvá'á Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siráintavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráimba

⁷ miráumai Ááváramu siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai Ááváramu áráá'maa'an-owe.

⁸ naaóvá'á Áánútu imáyáa éna séna naaémbo ó'onkaa-kwaasi kesáaiyavesa áraire sénááowaiyave'a sé'a arupí umái máyáawain-owe sénaumne. Áánútumo ímo mirámó

uráinka'a moórawai aúváivimba áséi-kwasai agaimaréna séna Áánútu Ááváramuntavena séna ená imáyáa é'a amápa'-maravaken-kwaasi kaw'e'á umátinkanaumne siráiyé agaimaréna siráiyé.

⁹ mindáyavena naaóvá'á Áánútu Ááváramumba kaw'e'á umánkaraintemba kwenááiyavesamo árairemo kwésewai kaw'e'á kwéumatinkaiye.

¹⁰ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna agaimakáin-amaampinkemba amápar-amaamba ímo kwa'maé iyónááowai Áánútumpakemba miwítí

sáwí-meyamba mayánaáowe agaimaréna siráiyé. mindáyavena amáámbo kaw'e'á umái kwaráanana Áánútu aamoí íniye kwésewai miwítí sáwí-meyamba kwáyáiyé.

¹¹ naaóvá'á aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu arupí umái máyáawai owémó siráiwai kwenááiyavesa árairemo siráantavesa pósa aúnái'a umái máyáawe

agaimaréna siráiyé. mindáyavena Áánútuma amáámbo kwaránáemo sewáiyávéna íma arupí umái máyáawain-owe séna kwenááiyavesa árairemo sewáiyávéna arupí umái máyáawain-owe kwésiye.

¹² moóráva'a agaimaréna séna

amáámbo amápar-amaambo kwaránááowai

miwímá ménaaowe

agaimaréna siráiyé. mindáyavesa amáámbo kwarésamo Áánútun-aaiyavesa áraire sésamo kwéomba íma mimbórá-yántáá'án-ivo kae-tántáá'án-iyé.

¹³ moóráva'a agaimaréna séna

taaira'ó tínkamowasamo púwón-kwaasi Áánútumpakemba sáwí-meyamba maésa kwévuwowe

agaimaréna siráiyé. mináintávéna amápar-amaambo ímo kanaán-umai kwakáundayavenaya Áánútumpakemba kentáásópa'a sáwí-meyamba tivó séna Ísu Káráísiti iyásinkonaya misáwí-méyámbá maéna pukáiyé.

¹⁴ Áánútu Ááváramuntavena séna amápa'-maravaken-kwaasi kaw'e'á umátinkanaumnemo siráintemba ó'onkaa-kwaasi kaw'e'á umátinkanintavena Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-meyamba maéna pukáiyé. kwenááiyaveta árairemo kwésumdawaiya Áánútumo siráintemba kwenamankó kentáásirumpimba ménintavena Ísu Káráísiti iyásinkonawa Áánútu kentáásí sáwí-meyamba íma siménya kwembá amúwana pukáiyé.

Áánútu simái tarúmakain-aíne Mósesimbo simámakain-amaane minkáé-kwásái.

¹⁵ kesí kwaásiyono. kwaásimo kwéomba imáyáa oro. kae'nárai mimbórá-áimbá simái tarúmaresarai agaimakááyamba moórawai mináimbá íma karéna ó'on-aimba áúgwimai síníye.

¹⁶ miráumai naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba siráinka'a Ááváramuntavaiye aisaavutantamba éna naaémbo paáriníwaintavaiye siráiyé. aúváivimba agaimaréna séna aisaavutantambo ónááowaiyavena íma siráivo aisaavutantambo íníwaintavena siráiyé. aisaavutantambo íníyemo siráiwai Ísu Káráísitiman-iyé.

¹⁷ agaimaráúnda-aínkona ááimba maarán-iyé. aiva'á Áánútu Ááváramuntavena simái tarúmarena séna asirámakaunda-aimba mirá ónaumne séna sáwívar-ima 430 íma maisuwéna Mósesimba amáámbo ámakaiye. ányo mirámó uráinka'a Áánútu Ááváramuntavenamo simáímo tarúmakain-aínko íma ánásena kwaikwai'a kwéiyé.

¹⁸ Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaambo kwaráundayavenaya imanivo Áánútu kaw'e'á umátinkanaumnemo ááémo asiramáímo siráintavena kaw'e'á kwéumasinkaiye. Áánútu Ááváramuntavena kaw'e'á umánkanaumne asiramái siráintavena kaw'e'á umánkarena póna kentáa kaw'e'á kwéumasinkaiye.

¹⁹ maarán-áintávéna Áánútu Mósesimba amáámbo ámakaiye. sáwí'o owáímá Áánútuna amáámbo isésa sésa sáwí'o kwéunda ívé'a isáúmne sénááontavena Áánútu Mósesimba amáámbo ámakaiye. minámáámbá kwáyainana Ááváramu aisaavutantamba íníwai kwentávénamo Áánútumo simáímo asiramánkaraiwai paaréna minámáámbá ánásasuwaníye. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a Áánútuna amáámbo avumpin-kwáásí Mósesimba simámúwana simátímakaiye.

²⁰ áno Ánútu Áváramuntavenamo siráimba kweyáá siráiyé. kae'naráimo kwéseyamba avumpin-kwaási ména kwésimatimbanivo Ánútu Áváramuntavenamo siráimba kweyáá siráiyé.

²¹ Ánútuna áamáńko Ánútumo simáimo asirámakain-ańko íma kwéavararaiye. Ánútu Mósesimba simámakain-amańkomo asiramáimo kwéńamo kwaásimo aúńái'o umátinkánkakai minámáamba kwégwaraawaiyavena Ánútu séna arupí umái máyáawain-owe sisinó.

²² áno Ánútu-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna sáwí-imayaa amápa-kwaasi tátokaiye siráiyé. Ánútu séna Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire kwésiyawaima kawe'á umátinkanaumne simáimo asirámakain-aimba siráintemba Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraí'a kentáási sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyásinkaiye kwésundawainta kawe'á kwéumasinkaiye.

²³ Ísu Káráisiti ímo kunkówata ímo kwenáaiyaveta áraire kwésewandarata Ánútu Mósesimbo simámakain-amańko kentáá tátokwana Káráisiti kunkáńka'a kwenáaiyaveta áraire kwésunda-amba Ánútu kwégwisinkena áamáńko kentáá tátokain-amba áńásasinkaraintaawe.

²⁴ Ánútu séna Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire síyawaiyavena arupí umái máyáawain-owe sénaumne súmba póna Ísu Káráisiti ímo kunkónka'a Ánútu Mósesimbo simámakain-amańko kentáá tátokaiye.

²⁵ ívé'a Ísu Káráisiti á'a kunkáimba kwenáaiyaveta áraire kwésunanaya póna Ánútu Mósesimbo simámakain-amańko kentáá ó'omba íma kwétatoraiye.

²⁶ Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire kwése'a kwesé tarúmai máyáantave'a Ánútuna iyámpóin-owe.

²⁷ keinárawa'a nombá péráamba Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawai kwenkáńńi'a kwéowe.

²⁸ Ísu Káráisitiye tarúmai máyáantave'a mimbórái'a umái máyáamba póna maarán-áimbá íma anón-aĩmban-iyé. évakarawai Yútaa-kwaasi owa'á évakarawai ó'onkaa-kwaasi owa'á évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémayaawai owa'á évakarawai úwoimo máyáawai owa'á kwaaimá owa'á aaraimá owa'á kwéovo amáparawai mimbórái'a umái máyáawe.

²⁹ Ísu Káráisitina kwaásimo é'o é'a Áváramumo uráintemba Ánútu-aaiyave'a áraire kwéseмба pó'a Áváramo aĩsaavutantamba uráawai ombá póna Ánútu Áváramuwe aĩsaavutantamba óńáowaiye kawe'á umátinkanin-aimba simáimo asirámakaintemba kawe'á umátinkaniye.

4

¹ simátíménda-aimba ísáaro. moórawai puwéna kesáńńinko kesí náaindaamba mayániye siráinana kwemá aanávó póna iyámpói máyaindayavena úwoi-kwaasiraamba umái máyainasa

² avowámó simátimakainda-kwaasi kwená náaindaankare miniyámpóiraré kárákwirewana avowámó siráintemba anón-éna mindááńńáamba mayániye.

³ ááéma kesá miráumai iyámpóiraamba umái méta kwaántá-kwaasiti aamba kwégwaraawanaya minkwáántá-kwáási tááigo kentáá tátokwana

⁴ Ánútumo siráin-kanaa túwana áńńinkomba ai'marówana marapá'á kumúwana moóráininko maránkarowana Ánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwarena ména

⁵ minámáńńkó kentáá tátokaimpinkemba iyásinkanintavenaya Ánútuna iyámpói-ita umásinkanintavenaya mirá uráiyé.

⁶ Ánútu keinárawa'a kwená iyámpói-i'a ontávéna áńńinkon-amańkomba ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba pó'a Ánútuantave'a kesivowé kwéseмба

⁷ mindáyave'a kwaántá-kwaasi tááigo íma tátokaiwai é'a Ánútu áńńimbaari'a ombá póna áńńimbatavenamo to'mayaa uráin-tantaa'a timíniye.

Póro Kárésiya-kwaasiyavai anón-imayaa uráin-kwasai.

⁸ ááéma íma Ánútunopa'a té'a ísaraamba kampa-tántáaré kwaántá-kwaasiti imáyáawe mósá makáawana minímáyááo keinárawa'a tátokaimbanivo

⁹ ívé'a Ánútumpa'a tiráawana keinárawa'a kwemá kwétuwanaisa'a nóra éra úwoisan-tantaare aamoimó tain-tántáaré mivá'á tirumbá kwanté'a minkwáántá-kwáásiti imáyáa mósá maré'a miwítí mayáimo kwémayaantave'a owé kwéseo.

¹⁰ áńivo évaka-tawaiye évaka-kwiyoone évaka-tawaimo toómbó kwénaantavaiye évakar-iyie mintántáákóntávé'a kampa'á sé'a anón-kanaawe kwése'a anón-imayaa kwéomba

¹¹ keinárawapimba mase'masáá'a kwéowana'a sáwíva-tantaakwara Áánútu-naagwara'a kwétatoraawana póna kesí mayáígó íma áúgwara'-mayaima iyé-ímáyáá kwéunana sirunkó umbái kwétaiye.

¹² kesí kwaásiyono. asiramái simátiménda-aimba isáaro. kembó tátokain-amba tuwé'a keinárawakaamba umái máyaumpo keinárawa'a kembó tátokain-amba tuwé'a kenkáání'a oro. keinárawapimba komáyaawanda íma sáwí'a umásínkówana

¹³ sí'a úmbanivo íma kówanda mé'a áséi-kwasai simátimewana'a isaraawe.

¹⁴ sáwí-si'o úmba kesúma sáwí'a úwa'a mirá-sí'ó úwain-aaroi íma inkaisé'a siyuwé'a kawé'a umái kárákwiraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. Ísu Káráisiitiya'iyio. komáyowa'o kárákwiraantemba kenká'á miráumai kárákwire'a

¹⁵ súwa'naa ékai túramba pí'mai simakaasino. kawé'a umái kárákwire'a aamoí umásínkaraambanivo ivé'a mirán-ámóí-yántáá'á íma kwáyáimba nóintavaiya'iyio.

¹⁶ árair-aimbo simátimakaundayave'a kentávé'a kesí namuro-kwáási iyé-ímáyáá kwéowe.

¹⁷ Ísu Káráisitina áséi-kwasaigomba kwaé'náe'a kwéowai sáwí-imayaavinkemba kentirumbá kwéairaresa sésa kwenáái isávainivo kesáíya isáígwáe sésa kentirumbá kwéairaraawe.

¹⁸ kawer-ámpá'á métinkanae sésamo kentirumbó airaránááombo éna mindá kawé'an-iyie. kemó keinárawapimbo maéwándawe moórá-naopa'o tamáyaundawemo kawer-ámpá'á métinkanaemo síyanamo éna kawé'an-ivo miwí áséi-kwasaigomba kwae'naér-esa kentirumbá kwéairaraawe.

¹⁹ kesí iyámpóiyono. aaraimó iyámpóimo tínkáawanamo umbai-yántáári'o intembá keinárawatave'o imáyáamo únda sirunkó umbái kwétaivo Káráisitinkaani'o onááomba minúbái-yántáá'á ánásaniye.

²⁰ anón-imayaa é'a keinárawapimba komé'o aaimó simátimenaunda kawé'a umái isánááon-imayaa kwéunana sirunkó aamoí kwéiye.

Ékaante Séraanteyavai kwántámai-aimba siráin-kwasai.

²¹ keinárawapinkemba évakarawai sé'a Mósesi siráin-amaamba kwaráúndaya Áánútu aamoí umásínkaniyemo kwésewai minámáánkóná ááimba íma kawé'a umái kwéisaavo simátiménda isáaro.

²² naaóv'á Áánútu-naa aúváivimba agaimaréna séna Ááváramu kaer-iyámpóí tinkómba moórá-iyampoi kwayór-ínínkó áńkarowana moórá-iyampoi aivar-ínínkó áńkówana

²³ kwayór-ínínkóná iyámpóí miwítí imáyáavinkemba áńkaraivo aivar-ínínkóntávéna Áánútu séna iyámpóí ankáńiyone simái asirámakonka'a áńkariye.

²⁴⁻²⁵ mináínkómbó kwántámai-aimbo sendá isáaro. mindá kaer-áimbá simái tarúmakaiye. moórá-aimba Árépiyaa-marava'a Sáinai-omapa'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba póna moórá-ininko áwí'a Éka kwayór-ínimbá póna kwenaráá'maa'a kwayó-kwáási pósa ámáánko tátokaipa'a máyáawe. mináínkóná ááimba maarágwára'á éna Yérúsaremu-naopa'a marapá'á kwáyáin-daopa'a isasá mindáópaken-kwaasi ámáánko tátokaipa'a máyáawe.

²⁶ áńivo moórá-aimba simái tarúmakain-aimba maarán-áimbán-iyie. aúná-nao'a Yérúsaremuvakaan-dao'a kwíyómpa'a kwáyáipa'a ámáánko kwaasi íma tátokain-daopa'an-iyie. áńivo mináínkóná ááimba maarágwára'á éna Áánútu-naaiyaveta áraire súndawaiya kentáá sinówaraamba uráiyie.

²⁷ mináínkóná Áísáya Áánútu-naa aúváivimba agaimaréna séna ageínínkó iyámpóimo ímo áńkarainda-ininko arunkó kawé'a íno. aúkain-ininko áráá'maa'a sáwíva'a maíyasa kwaagwárar-ínínkó áráá'maa'a sáwiyamba ménaaomba póna ímo áí'o kwéinanamo iyámpóimo áńkarainda-ininko arunkó kawé'a ísana aamoí kwéiye agaimaréna siráiyie.

²⁸ kesí kwaásiyono. Áánútu Áísákaamba ankáńiyone simái asirámakainka'a áńkaraintemba keinárawatavena Áánútu simái asirámakainka'a pó'a kwená iyámpóin-owe.

²⁹ naaóv'á anóvowiti imáyáavinkemba áńkaron-iyampoigo éna Áánútu-amaankona imáyáavinkemba áńkaron-iyampoigomba sáwí'a unáńkaraimba pósa mirán-kwáási mésa mirá-sáwí'á kwéowe.

³⁰ naaóv'á aúváivimba agaimaréna séna kwayór-ínínkónté ááninkonte ti'maraaó. tivowámá puwínda aivar-ínínkó ááninko kwená náaindaamba mayáńbanivo kwayór-ínínkó ááninko íma mayáńiyie

agaimaréna siráíye.

³¹ kesí kwaásiyono. kesáámá íma kwayór-ínínkó áráámaata úmpo aivar-ínínkó áráámaata úne.

5

Ísu sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkaraindava'a maé'a miráumai máéro siráin-kwasai.

¹ Ísu Káráísiti séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkanaumne séna iyásinkaraimba pó'a keinárawa'a iyátinkaraindava'a mé'a moórágwara'a tátoranin-ampa'a íma kwáráaro.

² kemá Póro simátimumpo kawé'á umái isáaro. arupí umái máyáawain-owe Áánútu sínintave'a túra'a kárámai araa'éna oro kwéseмба mináintáv'e' o wémó siyanamo éna Ísu Káráísiti keinárawatawaiye sénaо pukáin-anko íma túwa'naa íníye.

³ túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewaiyave'a avora'á sumpo isáaro. Yútaa-kwaasiti áamáambo kwaré'o túra'o kárámaimo araa'énaо é'o é'a Yútaa-kwaasiti áamáamba amápa'a kwa'maé'a koró.

⁴ keinárawapinkemba évakarawai sé'a áamáambo kwaráúnda Áánútu suwánéna arupí umái máyáawain-owe síníye-imayaa kwéowai Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba ivátuwe'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba tínaeмба umámakaawe.

⁵ keinárawa'a mirá kwéovo kesáá maará éta Ísu Káráísitiye aráápamai máyaunanaya Áánútun-amanko súwa'naa ímbá pónaya kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sínímба amu'maréta méta séta árai'a mirá síníyeya kwésune.

⁶ Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya moóráwaimo áúra'o kárámaimo araa'éna ínana ímo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo ínimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Ísu Káráísitiyemo aráápaimo máyaundaya túwa'naa umai máyaundaya mindá anón-tantaa'an-íye.

⁷ Ísu Káráísitina aampa'á aamoí ésa kwégwaraamba moóráwai minámbá áúntuwaisa'a ívé'a Ísu Káráísitina árair-aimba íma kwégwaraawe.

⁸ Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai minámbá íma áúntukaivo kwaási áúntukaawa'a íma kwégwaraawe.

⁹ kwaási maarán-áimbá sésa kisaamó moórámo kampindaisaná amápa'a kwégampindaiye kwésevo kentúra'a kárákwiyoro.

¹⁰ keináraware kesááwé Ísóigowe tarúmaiya máyaundayaveta asiramái simátíme'a sé'a kemó imáyáamo úndantemba mirán-ímáyáá iyata mimbórá-ímáyáá ónaundayaawe kwésunda póna kampar-áimbá séna kentirumbá kwéairaraiwai kemá íma awánáúnda-kwaasi kwemá sáwí-meyamba mayáníye-aimba isaraumne.

¹¹ kesí kwaásiyono. évakarawai kentávésamo kampa'á sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu sínintave'a túra'a kárámai araa'éna oró-áimbá kwésiyemo kampa'ó kwéseмба mináimbó paaímó kwésundarakai íma sáwí'a umásinkáasino. kemá simátíme'a sé'a Ísu Káráísitimba taaira'á tuvúwúwana kentááyáváyé séna pukáíye-aimba kwésimatimunda-aintavesa áwáá'a kwésevo túra'a kárámai araa'éna oró-áimbó kwésundarakai íma áwáá'a síyésino.

¹² kampar-áimbó simátimesamo kentirumbó kwéairaraawai miwí túma kárámai sáwí'a umásuwaaro-imayaa kwéune.

¹³ kesí kwaásiyono. sáwí-imayaaomo tátokaimpinkembo iyátinkaindayavena Áánútu tááyamai mirá uráimba pó'a á' a iyátinkaisa'a máyáantave'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéomba íma kwaré'a kwempá-kwempa'a tirumbá timé'a túwa'naa umai máéro.

¹⁴ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí

kwaásiti imáyáagwara'a oro

agaimaréna siráíye. Áánútumo siráin-amaankona ááimba mirán-áimbán-íye.

¹⁵ ánivo keinárawa'a keiyái aisambá sé'a áwáá'a sé'a ónááombo é'a sáwí'a umái ánásanaaovo kárákwiyoro.

Áánútumbo arááimo tainí'o ésa sáwí-imayaagomba tirááyavai ésa on-kwásái.

¹⁶ simátíménda isáaro. Áánútun-amanko kwésintemba miráumai mai'mai'a é'a Áánútumbo arááimo tainí'o é'o é'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéon-ambo íma kwaránááomba mindá kanaán-ivo mirán-oro.

¹⁷ sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o kwéomba isaná Áánútun-amankombo arááimo tainí'o kwéomba isaná minkáér-ímáyááo tiyankéya kwéivo Áánútun-amankomo kentúra'o kárákwiraimbo é'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéon-amba íma kwaránááowe.

¹⁸ Áánútun-amankomo sintembó mirámó é'o é'a sé'a Áánútun-amankomba arááimo tainí'a kwéunana póna Yútaa-kwaasiti ámáánko kembá íma tátokaiye kwéese.

¹⁹ kwaási miwítí ímááyavinkemba avora'á maará kwéowe. áwáyo-tantaari'a ésa anómba sáwí'a ésa sáwí'o kwéon-tantaatave íma tigaeyávésa ésa

²⁰ kígauomo umándai-yantaako áwí'a mósá marésa kwaántá-kwaasiyonti ímáyaá mósá marésa uwaa'á kwévesa pukaa'á kwéagayesa tiyámba kwéumatinkesa aaisambá kwésesa tirumbá sáwí'a kwéumatinkesa áwá'á kwétiyesa miwí tááigo usáyaaitainkwae sésa íma tágárotamai kawé'á umái mésa taaínkaar-umai mésa

²¹ túran-anda kwéesa uwo'ao'-nómbá kwénesa uwo'ao'á kwéesa uwo'ao'-nómbó nánáaontavesa torupamáí mésa mirán-tántá'á kwaásiti ímááyavinkemba kwéowai'a simái ságamatime'a ókwar'a simái ságamatime'a sé'a mirámó kwéowai Áánútumo kárákwirain-ayampa'a íma ménaaovo kárákwiyoro kwésune.

²² ániwo Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiwai maará umátinkáisasa kwémaewe. tirumbá kwétimesa tirunkó kawé'á ésa paru umái mésa asiramái maésa íma tívón-káínasa mésa túwa'naa umai kawé'á umátinkesa miwítí mayái kawé'á umái kwémaesa

²³ miwí túma íma maé iyésa miwí túra'a kárákwimai kawé'á ésa mirámó kwéowaina ááimba íma aambá áúnkaiye.

²⁴ Ísu Káráisitina kwaási sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéon-imayao kentáá táto'mai tavisivó sésa sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéon-amba tínaaemba umámesa tukáawe.

²⁵ Áánútun-amanko aúnaí'a umásínkaraisata aúnaí'a umái máyaunda póta kwenamankómó kwésintenta umáíya kwáráano.

²⁶ kentúma íma maé iyé'a kesááigo usáyaaitainkwae íma sé'a kawé-tántá'á ó índayave'a íma simái sáwí'a oró.

6

umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo sáwí'o kwéombo ésa kwétuwanaamba pósa keinárawapinkemba Áánútun-amankomo sintembó mirámó kwéowai kwempa'á arupí umátinkanaaowe. kegwará'á mirá-sáwí'á ónááovo kárákwiyoro.

² umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro. mirámó é'o é'a Ísu Káráisiti siráini'a mirá ónááowe.

³ úwoi-kwaasigomo anón-kwaasi únemo sínimba minímáyááo kampa'á simáuwaniye.

⁴ kentí mayái awáné'a kawé-máyáímó kwáyaina'o é'a aamoí é'a ó'owiti mayáiyávé'a kesí mayáígó usáyaaitaraiye íma seró.

⁵ amáparawaitopa'a umbai-yántáá'á tínimbanivo íma ivátuwe'a asiramái mé'a moórá-morawai túwa'naa oro.

⁶ Áánútuna áséi-kwasai ísámae kwéiyowai miwítí kawé-tántá'á amápa'a taaímbai évaka-tantaa'a Áánútun-aai kwésimatimewaitopa'a tíma'mae'a íyóro.

⁷ íma kanaán-umai Áánútumba kampa'á simáuwanaaovo árair-aimban-ivo íma moórá-imayaa oro. kawer-ánáyumbó úmáráawaimo ombá kawé-tómbá kwéakaraavo sáwí-anayumbo úmáráawaimo ombá sáwí-tomba kwéakaraawe.

⁸ mirámó kwéombo sáwí-yantaatavesa tirááiyavaiye su'mai úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina onondáma puwésa Áánútuna egwaa'á íma ménaaomba pósa némpa'a ménaaovo Áánútun-amankombo arááimo tainí'a úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina onondáma aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe.

⁹ mindáyaveta kesáá kawé'á úmaeta kwéiyundaya íma sívón-káínata ivátúwáano. kawé'ó úmaetaamo kwéiyundayaamo ímo sívón-káínataamo tuwétaamo éta naaénkanaamo tínimba kawé'-mékántá maéta ménaumne.

¹⁰ mindáyaveta túwa'naa onda-ámbó kwáyáimbo éta amáparawai kawé'á umáíya túwa'naa ono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo kwésewaiseya mimbór-ákúni'a umái méta túwa'naayaamo ónaundaya mindá anón-tantaa'an-iyé.

¹¹ ayááirá'á kemá Póro anón-auvaivimba agaimaráumo awáné'a kwenayáanavi'an-iyé seró.

¹² évakarawai sésa suwánésa anón-kwaasiman-owe sígwáe kwésewai keinárawatavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oro kwésewana miwí tááigo keinárawa'a kwétavisíye. Ísu Káráisiti keinárawatavaiye séna taaira'á pukáíye-aine su'maimo senkákái évakarawai

Ísámai sáwí'a umátínkáasino. Ímo sáwí'o umátinkanaaontavesa sésa túra'a kárámai araa'éna oró-áínkwárá'á kwésewe.

¹³ túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewai Mósesimo siráin-amaamba íma amápa'a kwégwaraawe. kentúra'o araa'énamo mósá úmaranaaontavesa túma kárámai araa'éna ígwáe kwésewe.

¹⁴ miwí mirá kwésevo kemá Póro mimbórá-áimbá mósá maré'a Ísóigo Ísu Káráisiti kentááyáváiyé séna taaira'á pukáiyé-aimba mósá kwémaraumne. Ísu Káráisiti kentááyáváiyé séna pukáintave'a púwón-kwaasimo marapá-tántáátávésamo ímo imáyáamo ontembá marapá-tántáátávé'a íma imáyáa é'a úwoisamban-iyé kwésunda póna mintántáákó kembá íma kwétavisiye.

¹⁵ moóráwaimo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo moóráwaimo ímo áúra'o kárámaimo araa'éna ínanamo ínimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútu aúna-kwaasiraani'o umásinkaraimba mindá anón-tantaa'an-iyé.

¹⁶ simátimunda-aimbo kwa'maé iyíyanamo éna Áánútu paru umái arumbá umátinkena kwená kwaási amápa'a mirá umátinkaniye.

¹⁷ Ísun-aaí simátimewandarakemba sinkamuwana avimá sine'á kwáyáintave'a Ísu Káráisitina mayái-kwáási óne kwésevo moóra-umbai-yantaa'a íma síméro.

¹⁸ kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráisiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-isa'a árair-aimban-iyé sé'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Évésasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Évésasi-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana Titikása maimaéna mátimakaiye. maanámbá isésa ó'on-o'on-daoraa tíméro séna agairáiyé. Ísun-aaí simátima'mae iyúnkakemba Árómáa-naopa'a ándáva'a ánkárowana ména maanámbá agaimarówana mátimakaiye.

¹ kemá Póro maanáúváí agaimarúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitín-aaí kosimátima'mae naauwó séna si'mákaivo isáaro. Évésasi-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráisiyiye tarúmai máyáawai íma ivátuwe'a asiramái máyáawai isáaro.

² Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisiyiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Káráisitinte tarúsinkenaya ításinkarain-kwasai.

³ Áánútuma Ísu Káráisiti avowámá éna Ísu Káráisitinteya tarúsinkenaya kwíyómpa'a kwenópakemba asirayámbá siménaya kawé'á kwéumasinkaisata póta kwentávéta súwi kwésune.

⁴ naaóvá'á Áánútu maramá íma taróruurainka'a Ísu Káráisiyiye tarúmaiya ménaundayavenaya kwenaúranka'a kwendéi-í'a onanayá kentáávimbá íma sáwí-aimba kwénintavena ítámakaiye

⁵ Áánútu kentááyávéna imáyáa éna naaóvá'á séna Ísu Káráisitina mayáiyávé'o é'a kesáánibaa kesiyáámúmbaari'á ónááowe séna kwená imáyáavinkemba aamoí éna mirán-áimbá siráimba póna mirá uráiyé.

⁶ ááninkomba arumbá ámkaiwainte tarúsinkenaya anón-kawé'a umásinkenaya úwoi súwa'naa umásinkaraimba póta kwená ááimba ó'oran-aaimba mósá kwémaraumne.

⁷⁻⁸ pukáintavena sáwí-imayaya maisiyuwénaya misáwí-imáyááó tátokainta iyásinkenaya kentááyávéna ó'oran-imayaa kwéimba úwoi ávááraumai súwa'naa enaya póna kentáási sáwí-imayaa maisiyukaiye.

⁹ naaóvá'á kwená kawer-imáyááavinkémbá aúpá'á to'mayaa úmakaimba ívé'a kwévaarisata kwéawanaumne. Káráisiti kesí imáyáa íniiye siráintemba póna

¹⁰ Áánútumo siráin-kanaamo tínimba amápa-tantaa'o taróruuraimba kwíyómpakene marapákéne komaéyamae úmarainana Káráisiti anóndako mindára'a kárákwiyiniye.

¹¹ Áánútu kwená imáyáavinkemba to'mayaa úmakaimpinkemba mirá kwéiyé. imáyáa éna to'mayaa úmakaimba póna Yútaa-kwaasi kwená kwaási-i'á úndayavenaya Káráisitinte tarúsinkenaya ításinkaraintaawe.

¹² aiva'á Káráisitimba amu'maréta máyaundawai kwená ááimba ó'oran-aaimba isatá mósá kwémaraumne.

¹³ miráumai ó'onkaa-kwaasi árair-aimba kawer-ámpá'á métinkaniye mináséi-áimbá isé'a Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire sé'a kwesé tarúmai máyáamba Áánútu kesimambá tíménaumne simái asirámakaintemba mirá uráimba pó'a kwená kwaási-i'á umái mé'a ísaraawe.

¹⁴ Áánútun-amanko keséya máyáaintaveta séta árai'a Áánútu kwená kwaásiyavena simái asirámakainta kesópata tíniiye. árai'a Áánútu kwená kwaásiya tátokaampinkemba iyásinkaintaawe kwéseta mindáyaveta kwená ááimba ó'oran-aaimba mósá kwémaraumne.

¹⁵ agairáúnda árair-aimba pó'a keinárawa'a Ísóigo Ísuwe aráápamai mé'a Áánútuna kwaásiti imáyáa é'a máyáawe-aimba isé'a

¹⁶ Áánútumpa'a súwi símae iyé'a keinárawa'a túwa'naa umai námúnaa súnda

¹⁷ Áánútumpa'a maarán-áintávé'a áísaa une. Ísóigo Ísu Káráisiti avowámá kentáásivowama ó'oran-aaimba kwáyáiwai kwemá kwenamambá tímínana kentí imáyáa kawé'á umátinkena Áánútumba agaráátinkaina'a pó'a kawé'á umái awánanaaowe.

¹⁸ kentí imáyáa ságamatinkena táayaraintave'a kwesémo ménaaombo amu'maré'o máyáantave'a mindáyave'a námúnaa kwésune. kwemá kwená kwaási kawé'ó umáímo ménaaomba to'mayaa úmarena simái asirámakaimba awánanaaontave'a námúnaa kwésune.

¹⁹⁻²⁰ kwenááiyaveta áraire kwésundawaivinta kwená asirayánkó mayáímá kwémayaimba minásíráyámbá usáyaaitarain-asirayanko isa'á awánanaaontave'a

námúnaa kwésune. Áánútu minásíráyándéí Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankena kwenayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á kwíyómpa'a móankaraiye. minásíráyámbá kwenááiyaveta áraire kwésundawaimba símakain-asirayamba mimbórá-ásíráyámbán-iyé.

²¹ Káráísiti amáparawaira'a kárákwirena kwíyómpa'o kárákwiraawairare asirayánkwáráwáíraráé aivaráwáíraráé ívé'o túwí'o kwáyáiwairare naaémbo túwí'o kwéniwairare kárákwiraiye.

²² Áánútu amáparawaira'a kárákwiyinintavena kwembá usásinankena kwená kwaásiyavena imáyáa éna simáména séna usáyaaítayan-Isoigoí'a uréma amáparawaira'a kárákwiyuwo siráiyé.

²³ a'nómpínkén-imáyááómó amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaásiya Káráísitina áuraamba únanaya kwemá si'nónkáámbá éna kárákwiraiye. a'nónkó kweyáára'a íma máyáísana áuwawaako íma mirá éna mimbórá-kúwawaa'o kwáyáintemba Káráísiti amápa-kuwawaa'a aaómísamai-'i'a umásinkena kwegwára'á aaómísamai-'i'a umái máyáiyé.

2

Áánútuna némpa'a máyaundavakenta aúiná'i'o umáímo máyaunda-ita umásínkáin-kwasai.

¹ ááéma sáwí-imayaa kwée'a sáwí'a uráan-kanaavimba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a mé'a pó'a

² marapákén-kwáásítí sáwí-amba kwaré'a Sáátáánigo kwaántá-kwaasiti anóndakomba kwaré'a kwemá Áánútun-aaí íma isámai kawé'á kwéowaira'a kárákwiraiwaimba kwakáawe.

³ mirámó kwéontemba ááéma miráyá uráunda sáwí-yantaataveta sirááiyaveta éta sáwí-imayaa kwarááwánanaya Áánútu sáwí-meyamba amáparawai tímínten-umai kanaán-umai simíníntavenaya ivátuwenaya

⁴ arumbá ávááraumai umásinkenaya kentáási imáyáa anómbe éna póna

⁵ úwoi súwa'naa enaya kawer-ámpátá mészinkaraiye. sáwítaamo étaamo máyaawandawaina ááinka'a Áánútuna némpa'a máyaawandarata Ísu Káráísitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba aúiná'i'o umáímo máyaunda-ita umásinkenaya

⁶ Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankena kwíyómpa'a móankarena Ísu Káráísitinte tarúsinkenaya aúiná'i'a umásínkaraisata Káráísitimo kwíyómpa'o ménamo kárákwiraintemba kwíyómpata imáyáa éta máyaumne.

⁷ Áánútu Ísu Káráísitimba ai'marówana kumbéna kentááyaváiyé séna puwéna kentáási sáwí-imayaa maisiyuwéna miráumai anón-kawé'a umásinkenaya úwoi anómbe súwa'naa uráísasa pósa kwená kawé'-má'yái awánamae iyónááontavena mirá uráiyé.

⁸ Áánútu úwoi túwa'naa úwa'a kwenááiyave'a áraire suwaná sáwí-imayaaó tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpátá'á métínkaraiye. íma kentí imáyáavinkemba kwenááiyave'a áraire siráavo Áánútuma imáyáa tímúwa'a áraire siráawe.

⁹ túma maé iyésa sésa kawé'á kwéunda póta kawer-ámpátá kwégune sevó séna íma kawé'-má'yáigóná meéyámbán-ivo Áánútu úwoi túwa'naa enayavena sáwí-imayaaó tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpátá'á métínkaraiye.

¹⁰ Áánútu kentáámó taróruurawai séna kawé'-má'yái maimaé kwéyesa ménaaowe siráimba póna kawé'-má'yái mayánaundayavenaya tarórurena Ísu Káráísitinteya tarúsinkaraiye.

mimbórá-kwáási-íta umásínkarain-kwasai.

¹¹ mindáyave'a imáyáa oro. kentinóvowi íma Yútaa-kwaasi ovó keinárawakwara'a íma Yútaa-kwaasi owatá Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úndayaveta súra'a kárámai araa'éna owái owéyá kwésumpo mindáyave'a imáyáa oro.

¹² minkánaávímbá keinárawa'a Káráísitina némpa'a mé'a ó'owima é'a íma Áánútumo ítamakain-kwaasi é'a Áánútu simái asirámarena tarúmakin-kwaasi íma é'a marapá'á máyówana Áánútu kesé íma máyowa'a kwesémo maéyave'a íma amu'maré'a máyówana

¹³ ááéma Áánútuna némpa'a máyówai Ísu Káráísiti keinárawatavaiye séna puwéna póna tí'maena kwená egwaa'á tínkaraisa'a pó'a kwesé tarúmai méraawe.

¹⁴ Ísu Káráisiti puwúntavena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye kentáási avumpimbó kwénamo taainkaar-umaimo namuro-kwáási-í'o umásinkemayonta maisiyuwéna mimbórá-kwáási-í'a umásinkenaya

¹⁵ Yútaa-kwaasiya kentáási áamámba tuvéna Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye aunái'a umái mimbórá-kwáási-í'a umásinkenaya kwempá'á tarúsinkenaya póna paru umásinkanintavena mirá uráiyé.

¹⁶ Ísu Káráisiti taaira'á pukáintavena síyámbo kwéunda-yantaa'a ánásamasinkenaya Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mimbórá-kwáási-í'a umásinkenaya sí'maenaya Áánútunopa'a mósinkenaya

¹⁷ mirá éna téna áséi-kwasai paru kwéumasinkain-ainta simátimena keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna némpa'o máyáawai tasimátimena kesáá Yútaa-kwaasi Áánútuna egwaa'á máyaundawaiya tasimásimenaya

¹⁸ Ísu Káráisiti mirá uráintavena Áánútun-amanko súwa'naa isanayá Káráisiti kentáá Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye sí'maenaya kentáásivonopa'a kwégwisata kwená egwaa'á máyaumne.

¹⁹ mindáyave'a ááema kwáayu-kwaasi é'a ívé'a íma mirá é'a Áánútuna kwaásiye keinárawakwara'a Áánútuna kwaási-í'a umái máyáamba kesááwé keináraware Áánútuna akún-kwáási-íta umáiyá máyaumne.

²⁰ Áánútumo naankáámbo kwéumaraimba Ísu Káráisiti ávonkaamba isasá Áánútuna aantá-kwaasiye Áánútun-aii simátíméwaiye naamayáánkaamba owa'á keinárawa'a naankáámbo kwéowe.

²¹ ávonkomo amápa'-nanamimo asááuraintemba kesáá Ísu Káráisitiye tarúmaiya máyaunda Áánútu kwená aoka'-námbá kwaási suneiya naankáámbo kwéumaraiye.

²² keináraware kesááwé kweséya tarúmai máyaundaya Áánútun-amanko kwaási suneiya naankáámbo kwéumarena mimpimbá kwémaiye.

3

Póro ó'onkaa-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

¹ mindáyave'a kemá Póro ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráisitín-aii simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a mósínkarowa'a Ísu Káráisitina mayái-kwáási é'a keinárawatave'a námúnaa kwésune.

² Áánútumo úwoi túwa'naa ínintavena mimbáyái símakowana mimbáyáigó kawe'á kwéumatinkaimba á'a ísaraawe.

³ Áánútumo to'mayaa úmakena aúp'ó makáimba agaráásinkowa'a ááema mináímpinkémbá áki-aimba aúváivimba agaimakáumne.

⁴ ááema Ísu Káráisitín-aii aúp'á makáimba simásimuwa'a ísaraumne. maanáúvái mó agayáunda ísámai kawe'á oro.

⁵ Áánútu naaóv'ó máyówai mináimbá íma simátimena ívé'a Áánútun-amanko kwená aantá-kwaasiyaawe kwenáái simátíméwaiye simásimakaiye.

⁶ mináási-kwásái maarán-áimbán-íye. Yútaa-kwaasiyaamo áséi-kwasaimo ísaraundantantaan-umai ó'onkaa-kwaasi ísaraantavena Áánútu kawe'á umátinkáísasa ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye mimbórá'á umái máyaundayaawe. Áánútu séna Ísu Káráisitina mayáiyáv'é'a mirá ónaumne simái asirámakaimba póna íma Yútaa-kwaasiye su'mainivo ó'onkaa-kwaasiyavenagwara'a simái asirámakaiye.

⁷ áséi-kwasai simátimenaundayavena Áánútu úwoi súwa'naa ena kwená asirayámbá siména kwená mayái-kwáási-í'a umásínkaraiye.

⁸ Áánútuna kwaási kembá usáyaaitaraawa'a kíto-kwaasi pó'a ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai Ísu Káráisitina mayái ó'om-bayai usáyaaitaraim-bayai-aimba simátimenaundayavena usásínkaraiye.

⁹ Áánútu simásimena séna to'mayaa úmare'o aúp'ó maré'o mirá ónaumne siráunda-aimba simái ságamatimiyó Áánútu simásimakaiye. Áánútu amápa-tantaa'o taróururawai aiva'á mináimbá aúp'á makáimba kwaikwai'o eémáyáimba

¹⁰ ívé'a kárákwiraawaiye asirayánkwáráwáiyé kwíyómpe'o máyáawai Áánútuna kwaási tuwánésa sésa Áánútu ó'oran-kawer-imayaagwarawain-íye kwésewe.

¹¹ ááinka'a Áánútu imáyáa éna to'mayaa éna séna mirá ónaumne séna Ísu Káráisití kentáási Ísóigomba imáyáa amúwana mirá uráiyé.

¹² Ísu Káráisitíye tarúmaiya máyaundayavetaawe kwenááiyaveta áraire kwésundayavenawe íma sáá'a kaisatá Áánútunopata úwoiya kwégune.

¹³ mindáyave' a simátíme' a sé' a keinárawa' a áséi-kwasai simátimewandarakemba áwáá' a sésa sí' a iní' a umásinkaraavo asiramái mé' a íma ivátuwaaro. umbai-yántáá' ó kesópa' o kwáyáimba kanaán-ivo úwoi aamoí oro.

Káráisiti aruntá kwésimin-kwasai.

¹⁴ mináintávé' a imáyáa kwéé' a Áánútu kentáásivowa aúranka' a kivaire' a mé' a námúnaa kwésune.

¹⁵ amápar-akumba marap'á máyáawaiye kwíyómpa' a máyáawaiye miwítí ááimba Áánútuma isa' á kwenauranka' a kivaire' a mé' a maarán-dámúnáa kwésune.

¹⁶ Áánútun-amanko kentirumpimbá ména ó'oran-anondako póna asirayámba tímína' a asiramái mé' a

¹⁷ Ísu Káráisitin-aaiyave' a áraire kwésentavena kentirumpimbá ména kwemá tirumbó kwétimewaina ááimba isa' á kwentávé' a asiramái tirumbá kwéame' a ménaaontave' a námúnaa kwésune.

¹⁸ Káráisiti amáparawaiimba arumbá kwétimimba anómbe kwétimiye. Káráisiti asirayámba tímína' a keináraware Áánútuna kwaásiye amápa' a sé' a Káráisiti kentáávimba arumbá kwésimimba anómbe kwésimimba póna íma ánásaniye sénááontave' a námúnaa kwésune.

¹⁹ Ísu Káráisiti amáparawaiimba arumbá kwétimimba anómbe kwétimimba íya kanaán-umaiya awánasaraundayaanivo ívé' a kítoka' a awáné' a naaemba awánamai kawe' á onááontave' a námúnaa kwésune. asirayámba Áánútumpimba anómbe kwéna keinárawapimba anómbe kwénintave' a námúnaa kwésune.

²⁰ imáyáamo kwéetaamo Áánútumbo kwéaisaa-undaya sáwíyan-tantaa'an-ivo kwená asirayándéimó kwésuwa' naa-enayaamo kwéimba mindá usáyaaitarain-tantaa'an-iyé.

²¹ Áánútuna kwaásiya Ísu Káráisitiyeya tarúmaiya méta ívétaamo máyaunda-kwaasiye naaémbo paáronaon-kwaasiye séta kwenáwí' a anómbe úmae kwéiyimba árair-aimba iyéyá símae iyónaundayaawe.

4

Káráisiti áuwawaata úne siráin-kwasai.

¹ Ísóigona mayáímá kwémayaundarakemba ándáva' a sinkaraawa' a mé' a maanáimbá kwakwiyé' a kwésimatimune. Áánútu tááyena séna maarán-umai máéro siráivo mirán-oro. ² kentúma íma maímae iyé' a paru umái mé' a imáyáa kwéé' a túwa'naa e' a sáwí' o umátinkáambo é' a íma imáyáa é' a úwoi túwa'naa oro.

³ Áánútun-amanko imáyáa tímísa' a mimbórá-ímáyáará' á mé' a mirá é' a paru úmae iyónááontave' a íma ivátuwaaro.

⁴ Áánútun-amamba mimbórá máyáísata kesáa mimbórá-súráámbá umáiya máyaunanaya sáayaraimba póta kwesé ménauundayaveta amu'maréta méta mimbórá-yántáátávé' a amu'maréta ménaumne.

⁵ Ísóigo mimbórá máyáísana Áánútun-aaiyaveta áraire kwésunda-anta mimbórá-ámbá isaná nombó kwéveraundaya mimbórá-ámbá isaná

⁶ Áánútu mimbóráwái ména amáparawaiya kentáásivowama ména amáparawairata kárákwirena amáparawaiya kawe' á umásinkenaya kwená kwaásivimba máyáíye.

⁷ Áánútu máyáísana Ísu Káráisiti kwená imáyáavinkemba kwená mayáíyá mayánaundayavenaya kwená asirayámpinkémbá moórá-morawaiya asirayántá simakaintaawe.

⁸ mindáyavena naaóv' á Áánútun-ai aúváiimba agaimaréna séna sanaambó iyúnka' a tátokowai tí'maena

iyéna kwaási aamoí-yántáá' á tímatukaiye agaimaréna siráíye.

⁹ iyúnka' o siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. aiva' á marap' á kunkéna ¹⁰ kwíyómpa' a iráimba mimbóráwái ména póna amápapimpa' a kwená asirayámba kwáyáíye.

¹¹ aamoí-yántáá' á tímatukaiye siráin-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. kwená mayáímá mayánaáontavena asirayámba kwaási tímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei aantá-kwaasiti mayái máyówasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútu simátímakain-aimba simátímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútun-ai íma ísaron-kwaasi simátíma'maesa kuwasá évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna kwaásira' a kárákwiyuwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna aambá agaráátinkowasa miráumai Ísu Káráisitina mayáímá mairáawe.

¹² Áánútuna kwaásiya kwená mayáímá kwémaeta moórá-morawaiya túwa'naa umai mimbóráí'a umáíya méta asiramátinkaundayavenaya asirayándéí mirá uráíye.

¹³ mindáyaveta méta Áánútu ááninkon-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe kwembá awánamai kawe'á kwéundayavetaawe mimbórá-ímáyáá éta tarúmai méta sáakaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráisitinkaani'a umáíya ménaumne.

¹⁴ miráyáámó onasayáámó ésa iyámpóimo kampa'ó kwésimatiyuwaantemba kentáá íma mirán-umai kampa'á simásiyuwanaaowe. mirám-baaran-aimba íya kwaréta kwaási sáwí-ampa'a métinkanae sésa sáwí-imayaavinkembo kwésiyan-aimba íma iséta mirán-áimbá íya kwaránaumpo

¹⁵ árair-aine su'mai kwéseta kwaásiti imáyáa kwéeta amápa-tantaa'a sáakaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráisitinkaani'a umái ménaumne. kwemá kentáará'á kárákwiraisata

¹⁶ kesáá Káráísiti áúwawaata únana kentáási'nonkaamba Káráísiti éna amápa-kuwawaaka'a kárákwiraiye. tiyáámba tísamaima túnúnkoma tátokaisana ti'nónkómó ímbá amápa-kuwawaapa'a imáyáa tímísana tiyáánko kwená mayái máyáísana tísamaimo kwená mayái máyáísana mirámó kwéenamó anómbo kwéimba miráumai Káráísiti kwená kwaási imáyáa tímísasa moórá-morawai kwétuwa'naa-esa kwéasiramatinkesa máyáawe.

Káráísitinte tarútinkena aúnái'a umátínkarain-kwasai.

¹⁷ Ísóigo aúranka'a asiramái simátimumpo isáaro. Áánútuna aambó ímo kwégwaraawaimo máyáantemba íma miráumai máéro. miwímá sáwí-imayaavimba mésa

¹⁸ íma ísamai kawe'á ésa Áánútun-aaiyavesa tirunté marésa ti'nómbá umbái tamái máyáantavesa miwítí imáyáao túnkwisasa Áánútumo aúnái'o kwéumatinkain-ayampa'a íma mésa

¹⁹ sáwí'o kwéon-imayaawe su'mai ésa ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o kwéomba aamoí ésa mirámó kwéontavesa íma tigaeyávésa kwéowe.

²⁰ miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Ísu Káráisitimpa'a té'a kwená aampa'á kwégwe'a

²¹ kwenáái is'é'a áraire sumbá Ísumpakemba árair-aimba simátíma'maesa iyúwa'a ísaraawe.

²² ááeraan-imayaaomo sáwí-yantaatave'o tirááyave'o uwanamó kampa'ó simátíyukaimba ivátuwe'a

²³ mirámó íyanamo éna Áánútu kentí imáyáa aúnái'a umátinkena

²⁴ kwembó arááímo kwétaini'a ónááontavena aúnái'a umái Áánútunkaani'a umátinkaina'a árai'a Áánútuntave'a imáyáa é'a arupí umái ménaaowe.

²⁵ mindáyave'a kampar-áimbá tínaaemba umáme'a kentí kwaásivimba árair-aine su'mai seró. Ísu Káráisitina akún-ándá póta mimbóráí'a umái méta póta miráyá onó.

²⁶ áwáá'o síyamba íma sáwí'a é'a ááéma paru umái mé'a áwáá-tantaa'a kwaíkwai'a ivó sé'a ákíra'a túwáaro.

²⁷ Sáátáánigo tavisína'a sáwí'a únavo sé'a áwáá'o sembá ákíra'a túwáaro.

²⁸ umóyámbó kwéowai maarán-oro. íma umóyámbá é'a évaka-tantaa'o mayánáaontave'a mayáímá kwémae'a minkákémbá maire'a ímo makén-kwaasi túwa'naa e'a tíméro.

²⁹ sáwí-aimba íma sé'a kawe'ó umátinkanin-aine su'mai sé'a mirámó é'o é'a mináímbó isánááon-kwaasi kawe'á umátinkaiyasa asiramái ménaaowe.

³⁰ Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro. Áánútu amápa-tantaapinkemba iyásinkanin-kanaamo tínimba Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáintave'a sé'a Áánútuna kwaásima úne sénááontavena Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro.

³¹ keinárawapimba maarán-tántáá'ó é'a tínaaemba umáméro. kayorái-yántáaré tirumbó sáwí'o íiyé áwáá'o síiyé aaisambó síiyé simáímo sáwí'o umátinkaiye amápa-tantaa'o sáwí'o íiyé

³² íma mirá é'a tirumbá umátinke'a túwa'naa e'a Ísu Káráísitimo kentí sáwí-imayaamo maitiyúwáisanamo Áánútumo ímo anondá sáwí-meyambo tímíntemba ó'owimo sáwí'o umátínkaraamba íma imáyáa é'a anondá sáwí-imaya umátínkáaro.

5

ságyan-ayampa'a máéro siráin-kwasai.

¹ Áánútu arumbá kwétimisa'a kwená iyámpói ontávé'a pó'a kwemó intembá miráumai kwée'a

² moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a máéro. Ísu Káráísitimo kentáávimbó arumbó kwésimenayaamo énamo kentáási sáwí-imayaamo maisiyuwánintavenayaamo puwúwanamo Áánútumo aamoimó uráintemba moórá-morawaivimba kentirumbá tíméro.

³ Áánútuna kwaási ontávé'a áwáyo-tantaare sáwí'o iiyé túran-andawe únavo sé'a mirántántáákón-áái íma seró.

⁴ sáwí-aine uwo'aór-áiné aká'áán-aine súnavo sé'o Áánútumpa'o súwimo sénááomba mindá kawe'á íniye.

⁵ árai'a áwáyo-tantaa'o kwéowaiye sáwí'o kwéowaiye túran-anda kwéowaiye mirámó kwéon-kwaasi Ísu Káráísitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma mésa túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéowai Káráísitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma ménaaowe.

⁶ mirá-sáwí'ó kwéon-tantaatavesamo sénááomba kampa'á simátíyúwáivainivo kárákwiyoro. Áánútun-ai ísámai sáwí'a kwéowai mirá-sáwí-áimbá kwéseмба póna Áánútu áwáá'a sínívo kárákwiyoro.

⁷ mirámó kwésewaise íma mé'a miwí íma kwááaro.

⁸ ááéma túnkon-ayampa'a máyómbanivo ívé'a Ísóigona kwaási ontávé'a ságayan-ayampa'a máyáamba pó'a ságayan-kwaasi-i'a umái máéro.

⁹ ságayan-ayampa'o mé'o é'a arupí umái kawe'á umái mé'a árair-aimba simái mé'a

¹⁰ imáyáa é'a sé'a Ísóigo aamoí ínkwáe-i'a úne sé'a mirán-oro.

¹¹⁻¹² túnkain-ayampa'a máyáawai íma áúgwara'-mayai kwémayaavo íma miwísé mirá é'a avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a aúpá'ó kwéombo sé'o é'a tigaeyávé'a ónááovo avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a

¹³ avora'á agaráátinkaiyasa mintántáákóná ááimba awánasuwesa koyauwerésa

¹⁴ ságayan-ayampa'a taménaowe. mindáyavesa sésa

tuúmó kwaésamo pukáara'naraambo umáimo mémpinkemba usásinewana Káráísiti sán-kamatinkaniye kwésewese.

¹⁵ mindáyave'a kárákwíye'a sáwí-imayaamo umáimo máyáawaimo ontembá íma é'a kawer-ímáyáa umái máéro.

¹⁶ ívé'a kentáásópa'a umbai-yántáá'á kwáyáintave'a Áánútunopa'a ténááontave'a úwoi maúnavo sé'a Áánútuna mayái máyáaro.

¹⁷ mindáyave'a íma sáwí-imayaa é'a Ísóigombo arááimo kwétaini'a umái máéro.

¹⁸ mindáyave'a sáwí'a ónááovo uwo'aó'-nómbá né'a uwo'aó'á únavo sé'a Áánútun-amanko kentáávimbá anómba umásinkainkwae sé'a máéro.

¹⁹ keinárawapimba Áánútun-ai aúváivimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Ísóigontave'a tirumpimbá aamoí kwée'a ímá seró.

²⁰ Ísóigo Ísu Káráísitina asirayántávé'a imáyáa kwée'a amápa-tantaatave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi símae iyóro.

arakwátí kwaasái.

²¹ keinárawa'a Ísu Káráísiti áwí'a mósá kwémare'a Ísuna akúni'a umái mé'a minákúmpákén-kwáási táái ísáaro.

²² aaraiyómbá ísáaro. Ísóigon-aaimo kwéisaanten-umai kentuwai'máá táái ísáaro.

²³ Ísu Káráísitimo kwená kwaásira'o kárákwirainten-umai kwaaimá kentuwinimbááka'a kárákwiyoro. Káráísiti kwená kwaási kawer-ámpá'á métinkariye.

²⁴ Ísu Káráísitina kwaásimo kwenááimo ísáanten-umai aaraimá amápa-tantaatave'a kentuwai'máá táái ísáaro.

²⁵ Ísu Káráísitimo kwená kwaásimo arumbó tíménamo miwíyávéwawe simáimo pukáinten-umai miráumai kwaaimá kentuwinimbáá'a tirumbá tíméro.

²⁶ Ísu Káráísiti kwená kwaási nondéi kawe'á umátinkena kwenááinei Áánúntunde-i'a umátinkanintavena

²⁷ kwená kwaási kawe'á ésa miwívimbá sáwí-aimba íma kwáyainasa kasenkuí'a umái ó'oran-kawe'a umátinkanintavena pukáíye.

²⁸ miráumai Ísu Káráísitimo kwená kwaásimo arumbó tímíntemba kwaaimá kentuwinimbáá'a tirumbá tíméro. kwaási kentúyavesamo imáyáa onten-umái kentuwinimbááti imáyáa oro. tuwainimbááti imáyáamo kwéowai kesávái-ímáyáágwára'á kwéowe.

²⁹⁻³⁰ kwaási kentúwawaatavesa íma tíyántavesa ésa kawe'á umái kárákwiresa toómbá námaesa kwéiyowe. kesáá Káráisitina kwaási éta kwenúúwawaakaamba únanaya póna kwemá miráumai kentáará'á kawe'á umái kárákwiraiye.

³¹ naaóv'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna mindáyavena kwaaiígómó imbá anóvowi tiyuwéna awainínkóe tágárotamai mimbórá-túmá ma'mái kwémaeiye siráiyé.

³² mináímpimbá moórá anón-aimba kwáyáísana mináínkóná áaimba maarán-iyé. Ísu Káráisitíye kwená kwaásiye moórái'a umái máyáawe siráiyé-imayaa kwéune.

³³ íma mindáyavenawe su'mai siráivo keinárawa'o kesávái-ímáyáámó ontembá kentuwainimbááti ímáyaá oro. aaraiyómbá kentuwai'máá táái ísáaro.

6

tinóvowiye tíráá'maati kwaasái.

¹ iyámpóiyomba ísáaro. Ísóigona iyámpói-i'a ontáv'é'a kentinóvowi táái ísáaro. mirámó ónááomba mindá kawe'án-iyé.

²⁻³ naaóv'á Áánútu áamáamba séna kentinóvowi túwí'a anómba oro aiva'á simái asirámakaintavena séna mirámó é'o é'a kawe'á umái ayáátááka'a marap'á ménaaowe siráiyé.

⁴ iyámpói tivoísái ísáaro. kentí iyámpóira'a kawe'á umái kárákwirewana miníyámpói tirunkó íma sáwí'a ína'a Ísóigo Ísun-aaí simátíma'mae kwéiyé'a arupí umátinkaiyasa anómba ónááowe.

mayái-kwáásiyé miwítí kawáá-kwáásiyéi kwaasái.

⁵ évakarawai miwítí mayái mayáígwáe sésa meéyámbakaan-kwaasi ísáaro. Ísu Káráisitín-aaí ísáanten-umai kentí anón-kwaasi-taai ís'é'a táátavai é'a tiyántámbá kwétaamba kentí anón-kwaasiti mayáiyáv'é'a íma kaer-ímáyáá é'a miwí táái ísáaro.

⁶ miwí túranka'a aamoí másínkaigwae su'maiyave'a íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísu Káráisitina mayái-kwáásí ontáv'é'a Áánútumbo arááimo kwétaini'a umái karuwaa'á oro.

⁷ kesí anón-kwaasiti mayáiyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwáásiyá úne sé'a tirunkó kawe'á kwéina'a mayáímá máyáaro.

⁸ maanáimbá ímáyaá oro. meéyámbakaan-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawé'-máiyái kwémayaantavena Ísóigo kawé'-méyámbá timíníye.

⁹ meéyámbakaan-kwaasiti anón-kwaasi ísáaro. kentí mayái úwoi kwémayaan-kwaasira'a kawé'á umái kárákwire'a íma inkaisí-áimbá kwésimatínke'a maarán-ímáyáá oro. miwítí anóndako kentí anóndako mimbóráwái éna kwíyómpa'a ména íma taaínkaar-umai-meyamba timíníye arupí umai-meyamba timíníye.

Ísóigona asirayánká'á máéro siráin-kwasai.

¹⁰ maan-áimbá simátíménda ísáaro. Ísóigoemo tarúmimo máyáamba kwená asirayámbá kwétimisa'a asiramái kwémaewe.

¹¹ Sáátáánigo tavisimái kampa'á simátíyuwaivainivo asiramái ménaaontave'a áái'o tiyáiyántáá'ó Áánútumo tímimba máyáaro.

¹² íma marapákén-dámúró-kwáásiyé áái'a tiyéta túnkurain-ayampa'o kárákwiraiwaiye kwaántá-kwaasiye sáwí-asirayankwarawaiye mirá-sáwí'ó kwéowaiye áaita kwétiyaumne.

¹³ mindáyave'a áái'o tiyáí-yántáá'ó Áánútumo tímimba ívé'a mairé'a sáwí-kanaamo tímimba asiramái mé'a íma Sáátáánigon-aiyave'a owé sé'a íma inkaisé'a kowé'a asiramái máéro.

¹⁴ miráumai to'mayaa umái máéro. tímúr-andamo uráantemba árair-aimba tirumpimbá tátoraaro. kweukáán-tántáá'ó tíraa'ó uré'o máyáantemba arupí umái asiramái máéro.

¹⁵ tísamaimo ánáan-kwiré'o nááóntemba áséi-kwasai paru kwéumatinkain-aimba kosimátíméro.

¹⁶ kweu'ó araa'naan-uráawanamo paroigómó túvimbo ímo péráintemba Áánútun-aaí tátokewana Sáátáánigon-aaigo íma túvimba perániye.

17 ti'nónká'ó kánumo'a kwimáímo kárákwiraanten-umai kawer-ámpá'á métinkena kwégarakwiyiye. taánasataneimo túvimbo airáráanten-umai Áánútun-amanko kwenááimo siráimba kosimátimiyasa mináínkó tirumbá airarániye. miráumai Áánútumo tímimba mairé'a to'mayaa umái máéro.

18 Áánútun-amankona asirayándéi námúnaavinkemba Áánútu kwétuwa'naa-intavai áísaa úmae iyóro. mirá ónááontave'a íma ó'on-o'on-imayaa é'a Áánútuna kwaásiyave'a amápa'a námúnaa símae iyé'a íma ivátuwe'a

19 kentáváigwárá'á súwa'naa umai námúnaa seró. áséi-kwasai simátimenaunda Áánútu aai simínana íma sáá'a kwégaina'a avora'á simátime'a Áánútumo aúpá'ó makáin-aimba avora'á simátimenaumpo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa seró.

20 mináimbá simátimenaundayavena Áánútu usásinkowa'a simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a másínkaraawe. áséi-kwasaimo simátimunda mindá kesí mayáímán-ivo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa síyana íma sáá'a káína'a simátiméno.

21 kemó mé'ó kwéunda-aimba isánááontave'a moóráwái áwí'a Tikikása kosimátiminiye. kwemá kentáásí kwaási Ísóigona mayái-kwáásí póna íma tuwéna kawé'a umái kwémayaiye.

22 Tikikásaamba ai'maráúnana kentópa'a kweémena kentáásáái kogwésimatimena kentí imáyáa koasiramátinkaina'a asiramái ménaaowe.

23 kentáásí kwaásiyono. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Karáísitiye aráápamái máyáawái tirumbá kwétimesarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

24 Ísóigo Ísu Karáísitimba tirumbá kwéamesa íma aúwáan-kwaasivimba úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

Vírípai

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Vírípai-naoraa-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moórawai maimaéna mátímakaiye. Póro ásí-kwasai kosimátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 16:11-40-vimba kwáyáiyé. Póro ó'on-o'on-daopa'a Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkawana máyowasa Vírípai-naoraa-kwaasi Póromba áwa'naa esa évaka-tantaa'a ámúwana súwi séna maanáimbá agaimarówana mátímakaiye.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáuváivimbá agaimarúmpo isáaro. Tímóti kesé máyáísakai Ísu Káráísitina mayái-kwáásírái úye. Vírípai-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawaiye keinárawaka'a kárákwiraawaiye kwétuwa'naa-owaiye maanáimbá isáaro.

² Áánútu kentáásivowae Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ keinárawatave'a imáyáa únda-tawai Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁴ keinárawatave'a Áánútumpa'a námúnaa sún-da-tawai aasiyaasí sirunkó kawé'á kwéiyé.

⁵ aiva'á Áánútuna ásí-kwasai simátimuna'a isé'a súwa'naa umai kwésimatima'mae kwéiyé'a ívékwara'a kwésimatimentave'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁶ Áánútu kentirumpimbá kawé'-máyaígóná ááimba ásamai maimaé kwéiyena ívékwara'a kwéiyimba póna Ísu Káráísiti kumínda-tawai minkáwé'-máyaí ánásaniye. mináimbá isaraumne.

⁷ Ísu Káráísitin-aaí simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundavakenkwara'a ásí-kwasai kwésimatime'a miwí táái anondá kwésimatimunana Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ena keinárawakwara'a úwoi kwétuwa'naa-isa'a pó'a Áánútu kentirumpimbá kawé'-máyaí maimaé kwéiyiye-imayaa únda mindá kawé'an-iyé. kentí imáyáa kwéundayave'a mirán-áimbá kwésune.

⁸ imáyáamo tímakaunda íma kesí imáyáavinkene su'mainivo Ísu Káráísitina imáyáavinken-aimba tímakaunda árair-aimba isaná Áánútu suwánaraiye.

⁹ maanáíntávé'a Áánútumpa'a námúnaa simátinkanaumne. imáyáa tíma'mae kwénaae'a kawé-tántáá'á awáné'a kawerí'a é'a

¹⁰ amápa-tantaa'a taaínkaa'a é'a kawé-tántáá'á awáné'a kawer-ámbá kwaré'a Ísu Káráísiti kumínda-tawai kawé'á umái méwana kentí sáwí-meyamba íma kwáyainana

¹¹ Ísu Káráísiti imáyáa tímína'a kawer-úrumba umái méwasa tuwánésa mirámó íyamba Áánútu áwí'a mósá marésa súwi sénááontave'a mindáyave'a námúnaa kwésune.

¹² kesí kwaásiyono maísáaro. umbai-yántáá'á kesópa'a tiráimba mindáyavesa sáwíva-kwaasi ásí-kwasai isaraawe.

¹³ Ísu Káráísitin-aaí simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawasa kenká'á kárákwiraawaiye évakarawaiye Ísu Káráísitin-aaí isaraawe.

¹⁴ ándáva'a máyaunda mindáyavena Ísóigo kentáási kwaási sáwíva'a asirayámbá tímísana íma táá'a kaisasá Áánútun-aaí asiramái kwésimatima'mae kwégowe.

¹⁵ súwí'a kwáyáintavesa évakarawai tirumbá sáwí'a ésa kentávésa kwenáwí'a kumíniye sésa Ísu Káráísitin-aaí kwésimatimembanivo évakarawai kawer-ímáyáávínkémbá Káráísitin-aaí kwésimatimewe.

¹⁶ ásí-kwasai simátime'a miwí táái anondá sénaundayavena Áánútu owé sisasá ándáva'a sínkaraawe. ándáva'o máyaunda-aimba évakarawai isésa imáyáa umásinkesa Ísu Káráísitin-aaí kwésimatimewe.

¹⁷ évakarawai íma kawer-ímáyáávínkémbán-ivo sáwí-imayaa tokésa sésa Ísu Káráísitin-aaí simátimédamo ésa kesúya maé iyónááowe sésa Ísu Káráísitin-aaí kwésimatimewe. kentávésa sésa ándáva'a ména isáinana arunkó umbai tániye sésa Káráísitin-aaí kwésimatimewe.

¹⁸ mindáyave'a íma anón-imayaa kwéune. kawer-ímáyáávínkémbá Káráísitin-aaí kwésimatimewana sirunkó kawé'á kwéivo sáwí-imayaa tokáawaiwara'a Káráísitin-aaí kwésimatimewana úwoi sirunkó kawé'á kwéiyé.

¹⁹ Áánútumpa'a námúnaa kwésewana póna Ísu Káráisitín-amanko kwésuwa'naa-isasa ayúsinkanaaombo isáúnda sirunkó kawe'á kwéiye.

²⁰ sínkamiyara puwónaum. úwoi ménaumno. mindáyave'a timu'maké'a námúnaa sé'a Ísu Káráisitintave'a íma sigaeýávé'a é'a íma sáá'a káína'a asiramái Ísu Káráisiti áwí'a mósá maránaumne. mirá úmae kwéiyundantemba Káráisiti áwí'a mósá maránaumne súne.

²¹ marapá'ó máyaundamo é'a Ísu Káráisiti áwí'a mósá maránae sé'a máyaundanivo puwé'ó kwíyómpa'ó iyónnda marapá'ó máyaandawaimba usáyaaitanaumne.

²² marapá'ó úwoimo mé'ó é'a áúgwara'-mayai mayánaumne. úwoimo máendayavena siráái táínana puwónaundayavena siráái táínana mirá ína'a mirámó ónaundawaimba íma ísaraumne.

²³ minkáér-ímáyááó kembá kwétavisíye. puwé'a kwíyómpa'a Káráisitiye ménaundayavena usáyaaitarain-tantaa'a póna siráái kwétaivo

²⁴ marapá'ó maúndamo é'a kawe'á umái kembá túwa'naa únda póna kawe'á íníye.

²⁵ mináímbá áraír-aimba isa'á isáúnda pó'a marapá'á mé'a keinárawate koménaunda Áánútun-aaiyave'a áraire símae íyónana tirunkó kawe'á ínimba mináímbá ísaraumne.

²⁶ keinárawate ókwara'a koménaundayave'a kentáv'é'a imáyáa é'a Ísu Káráisiti áwí'a mósá maránaáowe.

²⁷ moórá-aimba asiramái simátíménda ísáaro. kawe'á umái mé'a Ísu Káráisitina áséi-aimba mósá maráyasa tuwánanaaowe. mirámó íya'ó é'a maanká'á mé'a isánaumno. kentópa'a komé'a tuwánanaumo. íma isáúmne. maarán-áímbá isánaundayavaiye sé'a kwésimatimune. mimbórá-ímáyáá é'a asiramái mé'a tiyáántamba kwímái asiramái mé'a áséi-kwasai simátíma'mae'a kwíyasa mináíntávésa évakarawai áraire sénááowe.

²⁸ kentí namuro-kwáásí túranka'a íma moórá-yantaatavena tá'a kánimba pósa keinárawatavesa sésa Áánútu kwená aampa'á mótínkaraisasa máyáawe-imayaa ésa kesávésa Áánútuna némpata maí'maita kwéune-imayaa ónááowe.

²⁹ Áánútu imáyáa tímisa'a Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire siráawe. Áánútu íma tiyótaasa isa'á keinárawa'a Ísu Káráisitina kwaási-i' a onkákémbá tí'ó iní'a kwéumatinkaawe.

³⁰ ááema Ísu Káráisitina mayái siyáántámbo kwímáimo mayááwánda á'a suwánaraamba ívékwara'a mirámó únda kwéise'a tiyáántámbo kwímái kwémayaawe.

2

Káráisiti Áánútu aísamaivimba máyowana áwí'a anómba umánkarain-kwasai.

¹ Ísu Káráisitiyemo tarúmaimo máyáamba kwemá kwétiravayaiye. Áánútumo kwenarumbó tímakaimba asirayámbá tímakaiye. Áánútun-amankomo arumbó tímakaimba moórávimba máyáawe. tirumbá umátínkáva'a kwénaae'a túwa'naa umai máyáawe. mirámó íya'ó é'a

² mimbórá-ímáyáá umái mé'a moórá-tirumba ma'mái mé'a kentirumbó tíma'mae'ó naaiyamba sirunkó anón-kawe'a íníye.

³ mayáimo kwémayaamba íma kentúma maé iyé'a kesúwí'a maimaé iyígwáe íma sé'a Áánútu aísamaivimba mé'a ó'owiyave'a sé'a kentáá usáyaaitaraawe seró.

⁴ íma kesáváiyé su'mai túwa'naa e'a amáparawai túwa'naa oro.

⁵ Ísu Káráisitimo imáyáamo intembá maarán-ímáyáá oro.

⁶ Ísu Káráisiti Áánúturaamba umái ména kwená asirayánkómó intembá umái ména minásíráyámbá íma tokéna

⁷ ivátuwena umarankáání'a mórún-úwana moórá-ininko marankówana anón-éna kwayó-kwáásíráámbá umái ména

⁸ kwaásiraamba umái máyowasa awánowana Áánútu aísamaivimba kumbéna puwínín-aintavena owé simái kató éna íma úwoi pukáivo sáwí'a ésa taaira'á inkamúwana pukáiyé.

⁹ mirá uráintavena Áánútu pukáimpinkemba usásinankena sanaan-úrampa móankena amáparawai túwíka'a kwenáwí'a anómba umánkowasa

¹⁰ pósa Ísu áwí'ó tánááombo ésa anómban-íye sésa amáparawai kivaesa kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé kivaíresa

¹¹ avora'á Ísu Káráisitintavesa sésa Ísóigoman-íye sésa Áánútumba kentáásivowa áwí'a mósá maránaáowe.

kwaásivimba sáma kamátinke'a máéro siráin-kwasai.

¹² mindáyave'a kesí kwaásiyo ísáaro. keinárawate máyaawandara'a kesáái isámae íráantemba ívé'a íma keinárawate máyaawandara'a kesáái isé'a Áánútumo sáwi-imayaa

tátokaipinkemba iyátinkena kawer-ámpá'ó métinkarain-aimba imáyáa é'a kwentávé'a kwéé'a kwenáái tuwáúnavo sé'a táátave'a kwéé'a asiramái kwená mayái máyáaro.

¹³ Áánútu aamoimó kwéim-bayai mayánáe sé'a kwéontavena kentirumpimbá mayái maimaé kwéiyisa'a pó'a táátave'a kwéé'a kawer-ámpá'á kwa'maé kwégowe.

¹⁴ íma í'ái tink'é'a íma aaisambá tiyé'a miráumai máéro.

¹⁵ mirámó é'a kawer-úramba umái máiyana póna kentí sáwí-meyamba íma kwéniye. marapá'ó sáwí-ambo kwarésamo kae'náe'ó úmae nááón-kwaasivimba keinárawa'a Áánútuna kwaási mé'a sáwí-imayaa kempimbá íma kwáyaina'a pó'a sáma kamátinke'a

¹⁶ mai'mai'ó ónááon-aimba kentirumpimbá asiramái tátokaiya'a pó'a Ísu Káráísiti kumíndara'a aamoí é'a sé'a komáyaawanda pó'a mai'mai'ó ónááon-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba pó'a sé'a íma úwoisan-tantaatave'a mayái kwémae'a méraumne sénaumne.

¹⁷ Áánútuna aamoí-yántáá'ó áménteni'a umái kwenká'á agevamái máyáawe. Áánútuntavesamo imáyáaamo ésamo ándá-aran-dombo átímaraanteni'a umái kembó sinkamiyanamo kesi naaemó kumína'ó púwónanamo éna ándá-aran-donkaamba kumíniye. mirámó ondámó éna kesirunkó kawe'á ínimba póna kentirunkógwára'á kawe'á íníye.

¹⁸ miráumai kesirunkómó kawe'ó índantemba kentirunkógwára'á miráumai kawe'á íníye.

Tímótiye Épavarotaitasi miwítí kwaasái.

¹⁹ sáwíyanka'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwíníntave'a Ísu Káráísitimp'a námúnaavinkemba kwéaisaa-unda póna kentópa'a kuréna koyauweréna kesópa'a téna kentáái másimasimina'a isé'a aamoí ónaumne.

²⁰ kwesé keiráiyé su'mai keinárawatavekai anón-imayaa ékai sékai kawerá umái máya. sáwíra umái máyaa kwésuvo

²¹ évakarawai kesávái-imáyááwé su'mai ésa Ísu Káráísitina imáyáa íma kwéowe.

²² ániwo ááninkomo avowaná mayáimó áwa'naa intembá áséi-kwasaiyavena Tímóti kembá kwésuwa'naa in-áimbá ísaraawe.

²³ kesópa'ó tínín-tantaa'a amu'ma'mái awáné'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwína'a

²⁴ kemá sáwíyanka'a kentópa'a kónaundayave'a Ísóigompa'a kwéaisaa-e'a kwéamu'maraumne.

²⁵ imáyáa é'a kesi kwaásigo áwí'a Épavarotaitasi ai'maráanana kentópa'a kwíniye. mirá ónaumne kwésune. ai'marówana kesópa'a téna kentáái másimasimena kesi umbai-máyái tagwésuwa'naa-ena kesé asirayám-báyái kwémayaisana

²⁶ áí'a isa'á kwenáái ísáawana kwemá iséna anón-imayaa éna sí'ó imbá asóvamasinkain-aimba kosimátimenae simbá pó'a ai'maráanana kwíniye.

²⁷ árai'a áí'a isaná puwíndayavena kwéisana Áánútu arumbá umánkena asóvamankaraiye. umbai-yántáá'á kempimbá kwáyáinka'a póna puwínana ó'on-umbai-yantaa'a tivó séna Áánútu arumbá umásinkena asóvamankaraiye.

²⁸ mindáyave'a ai'maráandayave'a aamoí únana kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí íya'a íma anón-imayaa ónaumne.

²⁹ kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí umánke'a Ísóigompa'a súwi síyana tirunkó anón-kawe'a íníye. mirán-kwáási táái mósá máráaro.

³⁰ íma kanaán-umai tasúwa'naa ontávéna kentí anondá kwemá téna kovuwúnavo íma simbá úwoi tasúwa'naa éna Ísu Káráísitina mayái kwémayaimba puwíndayavena uráivo kwembá awáné'a kwenáái mósá máráaro.

3

Káráísitin-aaiyavai áraire sewái arupí-kwaasin-owe siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono senda-áimbá ísáaro. Ísóigontavena tirunkó kawe'á íno. siráunda-ambo ókwará'ó sénaunda íma sívón-káinana mináínkó kenká'á kárákwiyiniye.

² évakarawai sésa túra'ó kárámaimo araa'énamo é'ó é'a Áánútuna kwaási-i'a ónááowe kwésevo mináimbá íma ísáaro. miwímá iyánkáán-kwáási sáwí-mayaima kwémayaan-kwaasi tááiman-ivo íma ísáaro. miwí túra'a kárámái araa'éna ésa Áánútuna kwaásiya úne sembánivo

³ kesáámá árai'a Áánútuna kwaási-uranta úne. Áánútun-amanko kentáái imáyáa símakaintaveta Áánútuna imáyáa éta áwí'a mósá maréta Ísu Káráísitimba aamoí

umánketa kentáási mayáiyávéta íya aamoí kwéeta séta kentáási mayáígó kentáási sáwí-imayaa íma kanaán-umai ánásasuwanivo Ísu Káráísiti kentáási sáwí-imayaa ánásasuwaníye kwésune.

⁴ évakarawai sésa kentáási mayáígó kentáási sáwí-imayaa kanaán-umai ánásasuwaníye kwésewe. mináimbó áraír-aimbo inkákái kemá kawé'á úsina. kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-íye siráunda

⁵ kesinó masinkówa'a avakaumboé-no'waamba kwaéwánasa súma kárámai araa'éna uráawe. kemá Ísareri aísavutantamba uráundawai é'a Pénisamini-andarakemba ówánasarai kesinóvowi Ípíru-kwaasi-taivinkemba kwésuya'a mináimpinkémbá siráumne. Yútaa-kwaasiti amáamba amáán-kwaa-kwaasi asiramái kwégwaraamba kemá amáán-kwaa-kwaasiti aambá kwakáumne.

⁶ Áánútu aamoí umásinkainkwaé kampa'á sé'a Ísuna aampa'á kun-kwáási sáwí'a umátinkaraumne. amápar-amaambo kwakáunda suwánésa sésa kawé'á kwéíye siráawe.

⁷ mimbáyáiyávé'a kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-íye siráundanivo minimáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sündayave'a ááemo mairáunda-mayaiyave'a úwoisam-bayaiman-íye kwésune.

⁸ Ísu Káráísiti kesí Ísóigo tarúmai máyaunda pó'a sé'a mindá aiva-tántáá'á éna amápa-tantaakomba usáyaaitariye. ó'on-tantaatave'a úwoisam-tantaa'an-íye kwésune. Ísu Káráísitintave'a imáyáa é'a sé'a Káráísiti aivarawái isa'á kwesé tarúmai máyaunda pó'a ááemo anóm-bayaimo mairáundayave'a mindá úwoisam-bayaiman-íye sé'a ivátukaumne.

⁹ Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba kwakáundayavai sé'a mináinkó kawé'á umásinkainana Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-íye síníye mirá siráundanivo ívé'a minimáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyaundayavena Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-íye kwésiye sune. mirán-áimbá sirááima kwétai'a máyaumne.

¹⁰ Ísu Káráísitintave'a imáyáa únana mirán-imáyááó anómba isaná sirááima kwétai'a máyaumne. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinena asiramái máyáimba pó'a kemá mirá ónaumne-imayaamo únda sirááima kwétaiye. Ísu Káráísitimba áí'a úní'a umánkaraamba pósa kembó sí'o índai'o umásinkaiya'o é'a kwená áikona ááimba isánáe sé'a kwéunana sirááima kwétaiye. Káráísitimo pukáimba kawer-imáyáá kwéena pukówa'a mirán-imáyáá ónáe sé'a kwéunana sirááima kwétaiye.

¹¹ puwónaundavinkemba Áánútu usásisinkaniye-imayaa kwéunana sirááima kwétai'a amu'maré'a máyaumne.

Póro ayáántán-kwimai mayái mairáin-kwasai.

¹² sirááimo kwétaiyemo sún-da-aimba Ísu Káráísitina ááimba á'a maisáúmne-imayaa íma kwéune. Ísu Káráísiti kwená kwaási-i'a umásinkena kasenkuí'a íma umásínkaraisa'a mirán-kwáási auvóndayave'a asiramái siyáántán-kwimai mayái kwémayaumne.

¹³ sirááimo kwétaiyemo sún-da-aimba á'a maisáúmne-imayaa íma kwé'e'a maará kwéune. amápa-kwaasimo isaaisésaraambo kwégwesamo mimbórá-imáyáámó kwégwaraantemba kemá mirá kwéune. kesínaemp'a'ó kwáyáin-tantaa'a íma imáyáa é'a aáno paárinin-tantaare su'mai kwégware'a

¹⁴ ayááivá'o kwáyáim-beyamba mayánáe sé'a kwégwaraumne. Áánútu Ísu Káráísitina mayáiyávéna imáyáa éna séna kwíyómpa'o mai'mai'o ónááomba mindá kentí meeyámbán-íye siráintave'a mindáyave'a siyáántán-kwimai mayái kwémayaumne.

¹⁵ mirán-imáyáámó úndantemba saákaevayan-kwaasiya mimbórá-imáyáá íyataao. évakarawai ó'on-imayaa owaná Áánútu avora'á mirámó kwéowaina ááimba agaráátinkaniye.

¹⁶ Áánútun-aai ísaraamba póna mináinkó kentúra'a kárákwiyina'a máero.

¹⁷ kesí kwaásiyono. úndantemba mirá oro. kesáámó úndantembo kwéon-kwaasi tuwáné'a mirá oro.

¹⁸ ááemo símae'o iráunda-aimbo é'a sirunkó umbái taimbá pó'a ókwar'a'a simátimé'a sé'a Ísu Káráísiti taaira'á pukáin-aimba évakarawai isésa íma aamoí ésa namurorááni'a kwéowe.

¹⁹ toómbó nai-yántáákó áuma mósá marésa tigaemó ii-yántáá'á miwímá íma kwéisasa aamoí kwéesa marapá-tántáátávésawe su'mai imáyáa kwéiyana Áánútu miwímá ánásasuwanivo

²⁰ kesá kwíyómpata uménaunda-kwaasi únana Ísóigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba kuména kusiránintaveta mindáyaveta amu'makáananaya

²¹ kuména mararákémbá aamoi-súwawaakomba ó'ora-suwawaata aúsinkaniye. asir-ayambá tokéna amápa-tantaa'a kanaán-umai kárákwirain-asirayandei kwená ó'oran-auwawaakaanta kentáásúwawaa'a aúsinkaniye.

4

kawer-ímáyááwé su'mai úmae iyóro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. kentí imáyáa kwéunda-kwaasiyomban-owe. Áánútun-ai kosimátímakaundarakemba Áánútunopa'a tiráantavena sirunkó kawe'á kwéisa'a kutwánanae sé'a kwéune. Ísóigoe tarúmaimo máyáamba asiramái máero.

² kená Póro kaer-inínkáí túwí'a Yótiyaawe Síntikite asiramái simátíme'a sé'a Ísóigontavekai imáyáa ékai aaisan-áimbá ivátuwekai mimbórá-ímáyáá okaiyó kwésune.

³ kesémo mimbórá-máyáímó kwémayaandawai simáménda isaaó. minkáér-inínkórásaráí áséi-kwasaiyavesarai súwa'naa urááyamba po minínínkáí túwa'naa inasarái aaisan-áimbá ivátuwesarai mimbórá-ímáyáá okaiyó kwésune. minínínkáiyé moórawai áwí'a Kérémentiyé évakarawaiye áséi-kwasaiyavesa kesé asirayám-báyái kwémaesa aúiná'a umái mai'mai'a ónááowai miwí túwí'a Áánútu kwená aúvái-kwandaavimba agaimakáiyé.

⁴ Ísóigoe tarúmaimo máyáamba aasiyaasí tirunkó aamoi íno. ókwara'a mináimbá sé'a tirunkó aamoi íno kwésune.

⁵ paru umái mé'a túwa'naa iyamba amáparawai tuwánanaaowe. Ísóigo sáwiyanka'a marap'á kumíniye.

⁶ amápa-tantaatave'a íma anón-imayaa é'a Áánútumpa'a áisaa e'a námúnaa sé'a súwi seró.

⁷ mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkaniye. Áánútuna parugómá amápa-parugomba usáyaitariye. Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáamba mimpárúgó tirumpiné imáyáarare kárákwiyiniye.

⁸ kesí kwaásiyono. senda-áimbá isáaro. árair-aine aiva-tántáaré arupí-yantaare kaweré su'mai íi-yántáaré aamoi kwéon-tantaare kasenku-yántáaré kawer-áimbó kwésentantaare áwí'o mósá kwémaraan-tantaare miráumai-yantaatave'a imáyáa úmae iyóro.

⁹ simátímakaunda-aimba kwéise'a táto'mai kawe'á úmae iyóro. mayáímó mairáunda suwánaraavo mirá úmae iyóro. mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkena keinárawate méniye.

súwa'naa owe séna Póro súwi siráin-kwasai.

¹⁰ ááéma kentáv'é a imáyáa uráamba súwa'naa ónááon-amba íma kwaémáimbanivo ívé'a kwésuwa'naa-on-amba kwáyáisa'a kwésuwa'naa-owana sirunkó aamoi kwéisa'a Ísóigompa'a súwi kwésune.

¹¹ ímo makáunda-yantaatavena íma sirunkó sáwí'a kwéiye. sáwíva-tantaa'o makáundatawai kanaawé sé'a sáwíva-tantaa'o ímo makáunda-tawai úwoi kanaán-íye kwésune.

¹² ímo makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a kwéunana Áánútu imáyáa simísana sirunkó kawe'á kwéisa'a máyauadne. amápa-tantaa'a kesópa'a tiráimba évaka-tawai toómbá mar'é a évaka-tawai káno'a maé'a évaka-tawai sáwíva-tantaa'a mar'é a évaka-tawai íma sáwíva-tantaa'a mar'é a miráumai mé'a kanaán-íye sé'a máyauadne.

¹³ Ísu Káráísiti asirayámbá símakaisa'a amápa-tantaa'o kesópa'o tiráimba asirayánkwará'á toké'a máyauadne.

¹⁴ ánivo umbai-yántáá'ó kesópa'o tiráimba keinárawa'a súwa'naa uráamba kawe'á uráawe.

¹⁵ aiva'á áséi-kwasai kosimátíma'mae'a kwéiye'a kentí maramá Másétóniyaa-marama tuwé'a ó'on-o'om-barava'a kosimátíma'mae'a kwénaaunda-kanaavimba keinárawa'a Viripai-naopaken-kwaasiye su'mai kwésuwa'naa-e'a évaka-tantaa'a násímakaawe. Áánútuna kwaási ó'on-daopimpakewai íma násímún-aimba isaraawe.

¹⁶ Tésárónaikaa-naopa'a komáyawanda-kanaavimba évaka-tawai keinárawapinkemba évakarawai tímé'a tí'márówasa mánásímakaawe.

¹⁷ nááwiya mánásimenaa-imayaa íma kwéunda pó'a násimiyawai Áánútu kawe'méyámbá tímínda-meyanko iyíniye-imayaa kwéune.

¹⁸ Épararotaitasimba amé'a ai'márówana másímakain-tantaa'a ará'a makáumne. másímakain-tantaa'a Áánútumba ámakaamba áséi-kwiyaamba iséna aamoi kwéintantaakaamba makáumne.

¹⁹ Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáantavena kesí Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna keinárawatavena kwembó arááimo tain-tántáá'á timíníye.

²⁰ Áánútu kentáásivowa kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a ínimba árair-aimban-iyé.

²¹ Áánútuna kwaási Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáan-kwaasiyave'a sé'a kawé'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási kesé máyáan-kwaasi keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²² Áánútuna kwaási Árómaa-naopa'a máyáawaiye Árómaani-kamaani anóndakona kwaásiti mayái kwémayaawai keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²³ Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune. *kemá Póro súnda-aimba ánásaíye.*

Kórósi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimakáiyé. Póro Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba Áróma-naopa'a ándáva'a ánkárowana máyopa'a moóráwai áwí'a Épávarasi téna séna Kórósi-naopa'a Ísuna aampa'ó kwégon-kwaasivimba kampa-mónór-áimbá kwésimatimewe siráiyé. mindá maarán-kámpár-áimbá sésa Áánútu isasá kwaási owasá avumpimbá égésinarawa'a máyáawai túwí'a mósá máraaro sésa Ísuntavai íma Ísóigoma póna kwíyómpaken-kwayo'nakaamban-iyé sésa évaka-tontavai íma naaró sésa kentú-augwiyaamba toró simái mirán-áimbá kwésewe kosúwana Póro iséna mirán-áimbá tuwáigwáé séna maanáúváí agaimái tuwówasarai Tikikásae Ónisimasiye mátímakaaiye.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváívimbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Tímóti kentáási kwaásigo kesé máyáísa'a agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitín-aii kosimátíma'mae naauwó séna sí'mákaivo isáaro.

² Kórósi-naopakewai Áánútuna kwaási Ísu Káráisiyiye tarúmaimo máyáawai kwembá íma aúwáamba asiramáimo máyáawai isáaro. Áánútu kentáásivowa úwoi túwa'naa ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

³ keinárawatave'o imáyáamo é'o námúnaamo kwésunda Áánútu Ísu Káráisiti avowámpá'á súwi kwésune.

⁴ Ísu Káráisitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaási amáparawavimba kentirumbó kwétimen-aimba isé'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune.

⁵ aiva'á moóráwai áwí'a Épávarasi árair-aimba áséi-kwasai simátimuwa'a ísaraanka'a kwíyómpa'o Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba pó'a Ísu Káráisitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaásivimba kentirumbá kwétimewe.

⁶ aiva'á Áánútu úwoi túwa'naa in-áimbá simátimuwa'a isé'a sé'a árair-aiban-iyé suwaná mináinkó kawé'o umátinkaraintemba mináséi-áinkó amápa'-marava'a kóyáwé éna kawé'á kwéumatinkaiye.

⁷ Épávarasi mináséi-kwásái simátíma'mae iráiwai kwembá sirumbá ámakaundawai keséya kawé'-máiyái kwémayaiwai súwa'naa ena keinárawapimba Ísu Káráisitina mayái kogwémaena íma ivátuwena

⁸ tasimásimena séna Áánútun-amanko Kórósi-kwaasi imáyáa tímísasa kwaásivimba tirumbá kwétimesa kwétuwa'naa-owe siráiyé.

⁹ súwa'a isé'a námúnaa símae kwéiyé'a námúnaavinkemba maarán-áimbá kwésune. Áánútu kwembó arááimo kwétain-tantaa'a sáma kamátinkaina'a awánewana Áánútun-amanko kawer-ímáyáá tímína'a

¹⁰ Ísóigombo arááimo kwétaini'a íyana tuwánéna aamoí ina'a miráumai mémpinkemba ó'on-o'on-kawé'-mayai kwémae'a Áánútumba kawé'á umái kwéawanaantave'a námúnaa kwésune.

¹¹ Áánútu kwená asirayámbá ó'oran-asirayandei asiramátinkainana umbai-yántáá'ó kentópa'o tímimba íma mindáyave'a imáyáa é'a asiramái ménaaontavena kwená asirayámbá tímínana

¹² Áánútu kwená kwaásiyavena to'mayaa umái ságyan-ayampa'a kárákwirain-ayampa'a makáimba kawé'á umátinkena to'mayaa úmakaimba tímíniye. mindáyavena kentirunkó kawé'á ina'a Áánútu kentáásivompa'a súwi sénáaontave'a námúnaa kwésune.

Káráisitina áaine kwená mayáiyégóná kwaasái.

¹³ Sáatáánigo túnkwi-ayampakewaina asirayáinkó tátokaimpinkemba Áánútu sirénaya ááninko kwená imáyáa kwéiwai kárákwiraipa'a mósinkowanaya

¹⁴ ááninko sáwi-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásinkenaya kentáási sáwí-imayaa maisíyukaiye.

¹⁵ Áánútun-ane'ó súrandaiya ímo awánáundaya Áánútumo máyáaintemba Ísu Káráisiti máyáiwaintaamo awánáundayaamo mindá Áánútunta kwéawanaundayaawe. Áánútu kwíyómba maramá íma taróruirainka'a Ísu Káráisiti ména taróruirain-tantaakomba amápa'a usáyaaitaraiye.

16 Áánútu súwana Ísu Káráísiti amápa-tantaa'a taróruena kwíyómpa'o kwáyáin-tantaare marapá'ó kwáyáin-tantaare awánáúnda-yantaare imo awánáúnda-yantaare kwíyómpa'o kárákwirawaiye asirayánkwáráwáiyé anómbo máyáawaiye mirán-tántáá'á amápa'a taróruaiye. ááninko áwí'a mósá maránááontavena Áánútu súwana ááninko mirán-tántáá'á amápa'a taróruaiye.

17 amápa-tantaa'a ima kwáyáinka'a ááninko máyáísana amápa-tantaa'o taróruaimba kwená asirayándéi tátokaisana kwenamáaramaa'a kwáyáiyé.

18 a'nómpínkén-ímáyááó amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaási Káráísitin-áúraamba owaná kwemá ti'nónkáambá éna kárákwiraiye. kwemá aivarí'a éna amáparawai usáyaaitantavena kwená kwaásira'a kárákwiraiwai póna kwená kwaási aúnaí'a umái máyáawaina ááimba póna Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. mindáyavena kwemá taróruain-tantaakomba amápa'a usáyaaitaraiye.

19 Áánútuna imáyáavinkemba kwená asirayámbá amápa'a Ísu Káráísitimimba kwáyáísana

20 Áánútu imáyáa éna séna kesááninko taaira'á puwínana kwená naaemá kumínimba pó'a amáparawai paru umátínkáanasa kwíyómpaken-tantaare marapákén-tántáá'é simái tarútinkaanasana kesópa'a paru umái ménaaowe séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásinkaraiye.

21 Áánútu mináimbá keinárawatavenagwara'a siráiyé. ááéma sáwí'a é'a sáwí-imayaa kwé'e'a pó'a Áánútuna némpa'a mé'a kwená namuro-kwáásiráámbá umái máyómbanivo

22 ááninko marapá'á kumbéna pukáimba póna mindáyavena simái tarútinkena Áánútunde-i'a umátínkarainana sáwí-aimba kempímbá ima kwáyainana aavimbó maitinkánín-aimba ima kwáyainana Áánútunopa'a mótkanintavena pukáiyé.

23 ááninko mirá uráivo aiva'á Ísu Káráísitin-aii áséi-kwasai ísaraanka'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba póna mináimbó asiramáimo imáyáamo úmae iyé'ó imo kaer-ímáyáámó é'ó kwenká'ó agevamáimo ménaaombo éna Áánútu ááninko keinárawa'a Áánútunopa'a mótkainana kempímbá sáwí-aimba ima kwáyainana aavimbó maitinkánín-aimba ima kwéniye.

Ísóigona kwaási túwa'naa uráin-kwasai.

kemá Póro mináséi-kwásáigóna mayái-kwáási únasa amápa'-marava'a simátima'maesa kóyáwé kwéowe.

24 kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaambanivo sirunkó kawé'a kwéiyé. Ísu Káráísiti kentávéna séna kesí kwaási kesúwawaakaamba umái máyáan-kwaasi kwétuwa'naa-indara'a áí'a índai'a umánkanaaowe siráinka'a minúmbái-yántáá'á kesópa'a tiráisa'a mimbáyái kwémayaundanivo kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaamba sirunkó kawé'a kwéiyé.

25 Áánútuna kwaásira'a mayái maé'a kwenáái amápa'a simátima'mae iyé'a kawé'a umátinke'a túwa'naa ónaundayavena Áánútu usásisinkaraiye.

26 ááéma Áánútu mináimbá aúpá'á makáimba ááémo paáruon-kwaasiye minká'ó paáruaan-kwaasiye ima ísaraawana ívé'a Áánútu kwená kwaási kwéagaraatinkaiye.

27 Áánútu to'mayaa umái aúpá'á makáimba imáyáa éna séna amápa-kwaasiyave'a ó'oran-kawe-tantaa'a to'mayaa úmakaunda agaráátinkanaumne siráiyé. to'mayaa umái aúpá'ó makáimba maarán-iyé. Káráísiti kempímbá máyáimba pó'a kwesé ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe. Áánútu mirán-áimbá isáígwáe séna ívé'a kwená kwaásiya kwésimasimintaawe.

28 mindáyaveta amáparawaiya Ísu Káráísitin-aiiya kwésimatimune. amáparawai Ísu Káráísitiye tarúmaimo mésa táákaevayan-kwaasiraamba umái mésa Áánútun-aiyavesa asiramái imáyáa kwéesa ménaaontaveta Áánútumo símakain-kawer-imayaanei simátima'maeta kwéiyeta séta kárákwiyoro kwésune.

29 mimbáyái áúgwara'-mayai kwénintave'a siyáántán-kwimai kwémayaumne. Ísu Káráísiti ó'oran-asirayamba kwésimisana minásiráyánkó kawé'a umásinkáisa'a siyáántán-kwimai mimbáyái kwémayaumne.

2

1 maanáimbó simátíménda ísáaro. keinárawate Áréótísiyaa-naopakewaiye kembó imo suwánaraawaiye anón-imayaa é'a námúnaa sé'a kawerá umáiya máyaa-imayaa kwé'e'a anóm-bayairaamba umái kwémae'a

² keinárawate miwisé asiramái ménaaontavena sirááima kwétaiye. moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a Áánútun-ai ísámai kawé'á é'a íma kaer-ímáyáá é'a asiramái ménaaontavena sirááima kwétaiye. Áánútumo aúpá'ó makénamo agaráátinkaraimba mináínkóná ááimba ísu Káráísitima isaná mináínkómbó kawé'ó umáimo isánaáontavena sirááima kwétaiye.

³ Áánútuna kawer-ímáyááwé kawer-áiné Káráísitimpimba kwáyáimba Káráísiti kweyáá imáyáaya símisata kwéisaumne. mináimbá isánaáontave'a kwésimatimune.

Ísóigoemo tayarúmimo mé'a mai'mai'a úmae iyóro-kwasai.

⁴ évakarawai kampar-áimbá kentirumbá airaráiya'a kawer-áimbán-iyé sé'a kwaráavo sé'a mináimbá kwésimatimune.

⁵ keinárawate íma mé'a ándáva'a némpa'a máyaundanivo keinárawatave'a imáyáa kwéune. Ísu Káráísitin-aiyave'o asiramáimo imáyáamo kwé'e'o mimbórá-ímáyáámó kwé'e'o máyáantave'a keinárawatave'a imáyáa kwéunana sirunkó kawé'á kwéiye.

⁶ mináimbá isánaáontave'a anóm-bayai mairáunda pó'a Ísu Káráísitiye tamé'a sé'a kentáási Ísóigoman-iyé kwésemba pó'a kwesé tayarúmimo mé'a mai'mai'a úmae iyóro.

⁷ taaigó ánú'ó maravímbó kuménamo taaímó tátoraísanamo asiramáimo kwáyáintemba Ísu Káráísiti keinárawate máyaina'a asiramái mé'a kwenáiyave'a áraire símae iyíyana kentirumpimbá anómba íniye. moóráwai áwí'a Épávarasi Ísu Káráísitin-ai simátimuwa'a isé'a asirayán-ímáyáá kwé'e'a aamoí úmae iyóro.

⁸ évakarawai kampar-áimbá simátimesa ááéraan-kwaasiti aambá kwarésa kwaántá-kwaasiti aambá kwarésa íma Ísu Káráísitin-aiivinkemban-ivo kwaásiti imáyávinkemba úwoi-aimba pósa kampa'á simátiyuwesa tátoraavo kárákwiyoro.

⁹ Áánútuna asirayámbá amápa'a Káráísitimpimba kwáyáísana kwaási kunaúkáisa'a

¹⁰ kwesé tarúmai máyáawana asirayámbá tímisa'a minásiráyáankwárá'á kasenkuí'a umái máyáawe. kwemá kárákwiraawairare asirayáankwáráwáírará amáparawairare kárákwiyena asirayámbá tímisa'a kasenkuí'a umái máyáamba pó'a évakarawai kampa'á simásiyuwesa tátoraavo sé'a kárákwiyoro.

¹¹ Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úne séta súra'a kárámaiya araa'éna kwéumpo keinárawa'a íma mirá kwéovo keinárawatavena Ísu Káráísiti maará uráíye. kentí sáwí-ímayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kwenane'á méaraapatinkaimba pó'a Áánútuna kwaásin-owe.

¹² Ísu Káráísiti pukáísasa utámakaavo keinárawa'a nombó péráamba púwówasamo utámáráanteni'a kwéowe. Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankowa'a mindáyave'a sé'a árai'a asirayámbá tokéna mirá uráíye sé'a Káráísitiye tarúmai máyáantave'a usásintáanteni'a kwéiye.

¹³⁻¹⁴ ó'onkaa-kwaasi ombá sáwí'a kwé'e'a sáwí-ímayaayave'o tirááyave'o kwéon-ambo kwakáantave'a Áánútuna némpa'a máyómbanivo Áánútu Káráísitinte tarútinkena aúnái'a umátinkaraiye. kesáá Áánútuna agamámba íma ísámai kawé'á kwéowananya kesáámó sáwí'ó ówándaya aúvávimba agaimarówana kentáási sáwí-meyamba kentáásópá'a íma tínintavena Ísu Káráísiti taaira'á pukáimba póna kesáámó sáwí'ó ówándayaawe sáwí-ímayaawe Áánútu maisiyuwénaya Ísu Káráísitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba usásinkenaya aúnái'a umásinkenaya kentáási sáwí-ímayaayavena íma imáyáa úmae kwéiye.

¹⁵ Ísu Káráísiti taaira'á pukáinka'a Sáátáánigona asirayáné kwená kwayó'nárawati asirayáné maisuwéna usáyaaitaraimba áái'ó tiyésamo kwaásimo tínkankesamo tiyáántambo taantembá Ísu Káráísiti miráumai amáparawai túranka'a usáyaaitaraiye.

¹⁶ Ísu Káráísitimo keinárawatavenawe séna uráintave'a kampar-áimbá simásiyuwaavo sé'a kárákwiyoro. évakarawai évaka-tomba aambá aunésa anón-kanaa aambá aunésa kwíyómbó tayain-kánáá aambá aunésa saavaatirá'á aambá aunésa mirán-tántáá'á aambá áúnkaavo keinárawa'ó mirán-tántáákómbó ímo kwaráiyasamo aavimbó maitinkáiyamba íma ísáaro.

¹⁷ mintántáá'á aánomo paárinin-tantaakona awaamé'a umái agaráátinkaraimba mintántáákóná ááimba Ísu Káráísitima éna á'a paárunaiye.

¹⁸ évakarawai kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iyé sésa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá maré'a aamoí oró kampa'á kwésemba miwí táái íma ísáaro. miwí kaainkáámbó awánaan-aimba kwésimatimesa sésa mindáyaveta amáparawai usáyaaitaraimne kwésesa miwítí sáwí-ímayaavinkemba kampar-ímáyáá kwéesa miwí túma maé kwéiyesa

19 Ísu Káráísiti kentáárá'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. a'nónkó amápar-auwawaaka'o kárákwiraisanamo ánúnkomo amápa-kura'o tátokaisanamo anómba intembá Káráísiti kwená kwaásira'a kárákwimai tátokaisasa Áánútuna imáyáavinkemba anómba kwéovo minkámpá-kwáásí Káráísiti kentáárá'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. mindáyave'a miwí táái íma isáaro.

Káráísitinte tarútinkena aúnaí'a umátinkarain-kwasai.

20-21 Ísu Káráísitimo pukáintemba keinárawa'a kwemó uráinteni'o uráamba kwaántá-kwaasiti aamba kwégwarowana minánkó tátokompinkemba Káráísiti iyátinkaraiye. marapákén-kwáásí aamba áumbakaan-tontavesa sésa íma né'a íma uwá'namai awané'a íma táto'mai awánaaro kwéesen-aimba nóra séra kwégwarao.

22 mináimbá kwaásiti imáyáavinken-aimba marapákén-tántáá'á póna nánááomba úwoi násuwanaaowe.

23 mirán-áimbá kwéesa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá marésa karuwaa'á kwéesa kampa'á sésa kwaásí úwoisan-tantaa'an-iyé sésa kentú-augwiyaamba toró sewasá évakarawai tuwánésa kampa'á sésa kawer-ímáyáágwáráwáin-owe sembánivo mirán-ámbá kwáráamba sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo kwéomba íma kanaán-umai maisuwáinana ánasanivo úwoi kwaikwai'a íniye. mindáyave'a íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe seró.

3

1 Áánútu keinárawa'a usásitinkena Ísu Káráísitinka'a tarútinkena aúnaí'a umátinkaraimba pó'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí é'a Káráísiti Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyáin-ayampaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí oro.

2-3 púwón-kwaasimo imáyáamo ímo ontembá keinárawa'a miráumai marapákén-tántáá'á íma imáyáa oro. Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba Áánútu miráumai kwentávái asiramái maígwáe séna kwégarakwiyiye. mindáyave'a marapákén-tántáátávé'á íma imáyáa é'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa úmae iyóro.

4 Ísu Káráísiti aúnaí'a umái máyáawaina ááimba pó'a kumíndara'a kwesé mé'a ó'orasagayan-ayampa'a ménaaowe.

aúnaí'a umátínkáva'a kwéiyiye siráin-kwasai.

5 mindáyave'a ánásanintave'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéowanamo kwéyavisintanta'a tuwáaro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáyo-tantaa'o kwéowaine tigeayávé'o kwéowaine sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéowaine túran-andamo kwéowaine mirámó kwéomba tuwáaro. túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéomba tuwáaro.

6 Áánútun-aaí íma isámai kawé'á kwéesa mirá-sáwí'á kwéomba póna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba tímíniye.

7 ááema mirá-sáwí-ámbá kwaré'a miráumai méraawe.

8 miráumai máyómbanivo ívé'a tínaeemba umáméro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáá'a kwésewaiye aaisambá kwésewaiye tíyamba kwéumatinkaawaiye simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye sáwí-aimba kwésewaiye mirán-tántáá'á tínaeemba umáméro.

9-10 sáwí-kwaasi mé'a mirá-sáwí'á uráambanivo á'a ivátuwe'a aúnaí'a umái mé'a Áánútumbo kawé'ó umáimo awánanaaontavena kwenkááni'a umái aúnaí'a umátinkena miráumai aúnaí'a umátínkáva'a kwéiyivo keinárawapinkemba kampar-áimbá íma seró.

11 Áánútu mirá urántavena maarán-áimbá íma aivar-áimbán-iyé. évakarawai Yútaa-kwaasi owasá évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá túra'o kárámaimo araa'énamo kwéowai owasá évaka'a ímo túra'o kárámaimo araa'énamo kwéowai owasá anón-unipaken-kwaasi owasá ó'on-kwaasiti mayáír'á meéyámbakaan-kwaasi owasá úwoimo máyáan-kwaasi owasá mirá kwéovo mináimbá íma aivar-áimbán-ivo Ísu Káráísiti aivarí'a umái ména kwená kwaásí amáparawaimba máyáiyé-aimba aivar-áimbán-iyé.

12 Áánútuna kwaási-i'a owaná arumbá kwétimena ítámarena séna kendéin-owe siráimba pó'a maará iyasa tuwánanaaowe. tiruntavé'a é'a kawé'á umátinke'a kentúma íma maé iyé'a paru umátinke'a umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba asiramái máyáamba íma ivátuwe'a

13 íma ááema áwáá'a sé'a évakarawaimo sáwí'o umátínkémba íma imáyáa é'a anondá mirán-oro. Ísóigo kentí sáwí-imayaamo maitiyuwéna ímo anondámo sáwí-meyambo tímíntemba keinárawa'a mirán-oro.

14 mirámó kwéomba keinárawapimba amáparawaimba tirumbá kwétimé'a mirámó é'o é'a mimbórá-ímáyáá kwéé'a minámápár-ántávé'á kawé'á umái ménaaowe.

¹⁵ mimbórá-ákúni'a umái mé'a paru umái ménaaontavena Áánútu ítámakaimba pó'a Ísu Káráisitimo parumó umátinkáimba kentáásirumpimba kwaikwai'a ínkwáe-imayaa é'a súwi seró.

¹⁶ Ísu Káráisitina ó'oran-kawer-ainko kentirumpimbá anómba íno. keinárawapimba kawer-ímáyáávínkémbá kwenáái mósísimam-besímamba úmae kwéiye'a arupí umátinke'a Áánútumpa'a súwi kwése'a Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Áánútun-amanko simátímakain-ima sé'a Áánútuntave'a tirumpimbá aamoí kwé'e'a ímá seró.

¹⁷ mayáímó kwémae'o aaimó kwéseмба Ísóigo Ísuna asirayándéí mirá kwé'e'a kwemá keinárawate máyáintave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi seró.

aarakwáré tíráá'maare miwítí kwaasái.

¹⁸ aaraiyómbá ísáaro. Ísóigondeiman-ovo kentuwai'máá táái ísáaro.

¹⁹ kwaai ísáaro. kentuwainímbáá'a tirumbá kwétime'a íma sáwí'a umátinke'a kawé'a umátinkáaro.

²⁰ iyámpói-inaamaru ísáaro. amápa-tantaatave'a kentinóvowi táái ísáaro. mirámó íyanamo éna Ísóigo aamoí íniye.

²¹ iyámpói tivoisái ísáaro. kentí iyámpóimo arupí umátinkanaemo kwéseмба kentí iyámpói íma kawé'a úmaesa iyóvo-imayaamo é'a úwoisan-aimpinkemba simái kaenáaro.

²² évakarawai miwítí mayái mayáigwáe sésa meeyámbakaawai ísáaro. amápa-tantaatave'a kentí anón-kwaasi táái ísáaro. miwí túranka'a aamoí umásinkaigwae su'maiyave'a íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísóigontave'a táátavai-imayaa kwé'e'a kentí anón-kwaasiti mayáiyávé'a íma kaer-ímáyáá é'a kawé'-máyái máyáaro.

²³ mayáímá kwémae'a sé'a kesí anón-kwaasiti mayáiyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwáásiyá úne sé'a kawé'-máyái kwémae'a karuwaa'á oro.

²⁴ mirámó kwéomba maarán-áimbá ímáyaá oro. Ísóigo kwená kwaásiyavena to'mayaa úmakaimba mimbéyámbá timíniye. Ísóigo Káráisiti kentí anóndako úrumba ména kentí meeyámbá tíména

²⁵ sáwí'ó uráawai sáwí-meyamba timíniye. íma taaínkaar-umai-meyamba timínivo arupí umai-meyamba timíniye.

4

¹ meeyámbakaan-kwaasiti anon-kwaasi ísáaro. kentí mayái úwoi kwémayaan-kwaasira'a arupí umái kawé'á umái kárákwire'a maarán-áimbá ímáyaá oro. miwítí anóndakoe kentí anóndakoe mimbóráwáímá éna kwíyómpa'a máyáivo arupí umái kárákwiyoro.

námúnaa sésa arupí umái maésa owáiná kwaasái.

² amáparawai ísáaro. námúnaa símae kwéiye'a mirá kwéomba íma ó'on-o'on-imayaa é'a námúnaamo kwésen-imayaa é'a Áánútumpa'a súwi seró.

³ námúnaamo kwéseмба kentááyáváigwará'á súwa'naa umai seró. Áánútumba áisaa íyana aambá kwiyínata áséi-kwasaiya simátimenaumne. mináimbá aúp'á makéna agaráátínkaraimba mináínkóná áaimba Ísu Káráisitiman-iyé. aúp'ó makéna agaráátínkarain-aimba simátimewandarakemba áwáá'a siyésa ándáva'a mósínkaraawe.

⁴ Áánútu mimbáyái símakowa'a mairáundanivo kwenáái avora'á simátimenaundayave'a súwa'naa umai námúnaa seró.

⁵ Áánútumpa'a íma tamáyáan-kwaasivimba kawer-ímáyáávínkémbá kawé'á umái mé'a kanaamó kwáyaindara'a miwívimbá Áánútuna mayái maimaé iyóro.

⁶ aaimó kwéseмба kawer-áiné áséi-aine su'mai kwéseмба pósa tísaá íyamba anóndámo simátimiyán-aimba íma avakáá é'a áséi-aine su'mai simátíméro.

⁷ kentáásí kwaásigo áwí'a Tikikása kwená ímáyaá kwéundawai kentópa'a kweéména kesáái amápa'a kosimátimíniye. kesáámó úndantemba Ísóigona mayái-kwáásí ména mimbáyái íma ivátuwéna kawé'á umái kwémaena

⁸ kentáásái kosimátiména asiramátinkanintave'a ai'maráúnana kentópa'a kweéména kwíniye.

⁹ moóráwai kentí naaópakewai áwí'a Onísímási kwemá kentáásí kwaásigo éna kwená ímáyaá kwéundawai kawé'-máyái kwémayaiwai kwesé kwémesarai kentáávimbá paáurain-tantaakon-aaí kosimátiméyaaoye.

¹⁰⁻¹¹ moóráwai áwí'a Árisítakasi kesé ándáva'a máyáiwai keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésisana Páánápáasi anáávéigo áwí'a Mááka keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésisana moóráwai áwí'a Yósúwa moórá-kwi'a Yásátasi keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésiye. ké'naamba maanáimbá simátimé'a sé'a Máákaamo kentópa'o kwémenamo kwínímbo é'a kawé'a umánkáaro kwésune. Yútaa-kwaasi Ísu Káráisitíye tarúmáimo máyáampinkemba minkáumbó-kwáásíyé su'mai kesé mayái kwémaesa Áánútumo kárákwiraipa'o kwaásimo ménaaontavesa kesé mayái kwémaesa kwéasiramasinkaawe.

¹² moóráwai kentí naaópakewai áwí'a Épávarasi keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésena kwemá Ísu Káráisitina mayái-kwáásí éna keinárawa'a túwa'naa umai asiramái námúnaa símae kwéiyena Áánútumpa'a maarán-áimbá kwésiye. Áánútun-aaí asiramái táto'mai kawé'a é'a Áánútumbo arááimo tainí'a amápa'a kwée'a táákaevayan-kwaasiraamba umái asiramái ménaaontavena mindáyavena námúnaa kwésiye.

¹³ keinárawa'a Kórósi-naopaken-kwaasiye Áréótísiyaa-naopaken-kwaasiye Írápórisi-naopaken-kwaasiye túwa'naa ínintavena anóm-bayai kwémayaimba awáné'a kwésimatimune.

¹⁴ moóráwai áwí'a Áríku kwená imáyáa kwéundawaiya kentáási sontaa-kwáásí éna keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésisana moóráwai áwí'a Tímasi keinárawatavena séna kawé'a umái máéro kwésiye.

¹⁵ Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopakewaiyaveta séta kawé'a umái máéro kwéséta Áánútuna kwaási Nímpaana naaúmpa'a torupamáí máyáawaiyaveta séta kawé'a umái máéro kwésunda kosimátiméro.

¹⁶ maanáúváiínkén-áimbá táámpamai síya'a amáparawai isáiyuwe'a ti'maráiyasa maímaésa Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopa'a máyáawai mátimiyasa awánésa isáaro. mīwiyávé'a tímakaunda-auvai tímíya'a mimpínkén-áimbá isáaro.

¹⁷ moóráwai Ákípáasimba simáme'a sé'a Ísóigo ámakaim-bayai asiramái kwémae ánásaaó siyé simáméro.

¹⁸ ayááírá'a kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááíman-íye sé'a isáaro. kemá Póro sé'a kawé'a umái máéro kwésune. kemá ándáva'o máyaunda-imayaa kwée'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyóro.

Áánútu úwoimo kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

1 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Tésárónaikaa-naoraa-kwaasitopa'a agaimái mátimakaiye. Póro áséi-kwasai kosimátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 17:1-9-vimba kwáyáiyé. Ísun-aaí Póro ó'on-ó'on-daopa'a kosimátimena Kórinti-naopa'a komáyonka'a Timóti Tésárónaikaa-naopaken-kwaasi táái kosimátimena kwéaisaa-un-aimba kosimámuwana anondá-aimba agaimái timúwasa mátimakaawe.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváivimbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Sáírásíye moóráwai áwí'a Timótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo isáaro. Tésárónaikaa-naopakewaima Áánútuna kwaási isáaro. Áánútu kentáásivowae tarúmaimo Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáawaima isáaro. Áánútu úwoi kwétuwa'naa-ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

Tésárónaikaavaken-kwaasi Áánúntumpa'a agevamái máyáan-kwasai.

² námúnaamo súndarataamo únda keinárawataveta imáyáama éta Áánúntumpa'a aasiyaasi súwi kwésune.

³ Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a pó'a kwená mayáímá kawé'a umái kwémayaawe. Áánútumba tirumbá kwéametave'a pó'a kawé'-má'yáímá asiramái kwémayaawe. kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti árai'a kumíniye sentáv'é'a pó'a asiramái mé'a kwéamu'maraawe. miraráán-umai máyáantaveta imáyáama éta Áánútu kentáásivowampa'a súwi kwésune.

⁴ Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a umátinkaraimba á'a tuwánaraumne.

⁵ íma kentáási imáyávinkemba úwoi-kwasai kosimátimewandanivo Áánútun-amanko keséya máyowata Áánútuna asirayánkwará'á áséi-kwasai kosimátimeta áséi-kwasaiyaveta áraire asiramái siráundaya mináséi-kwásái kosimátimewana'a isaraawe. isówata séta Áánútuna kwaásiman-owe siráumne. keinárawate keséya maéwándarata kwétuwa'naa-éta máyaawana'a suwánaraawe.

⁶ Ísóigomo úntenkwara kesáámó ówándantenkwara'a mirá uráawe. mirámó umbá umbái tiyómbanivo íma ivátuwanae sumbá simátimakon-aimba méyatokaawe. Áánútun-amanko imáyáama timúwa'a tirumbá kawé'a umái mé'a áséi-kwasai méyatokaawe.

⁷ miraráán-umai máyómba pósa Áánútun-aaiyavesamo áraire kwésen-kwaasima Másétóniyaavakente Ákáyaavakente miráumai-naoken-kwaasima kembá tuwánésa kemó untumbá miwímá uráawe.

⁸ Ísóigona kwaasái keinárawatopakemba simátíma'maesa kuráawe. íma Másétóniyaa-kwaasigwara Ákáyaa-kwaasigwarare su'mainivo amápar-ayampaken-kwaasigwara'a isaraawe. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáan-aimba amápar-ayampaken-kwaasi isaraawe. Áánútunka'a agevamái máyáan-aimba á'a isáamba póta íma ókwarata simátimenaumne.

⁹ kentópataamo komaéwándara'a kawé'ó umásinkarontavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. kwaántá-kwaasiti aambá tuwésa Áánútunopa'a tiróntavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu asirayánkwaráwái árair-Isoigo kwená mayáímá kwémayaantavaiye sésa kawer-áimbá kwésewe.

¹⁰ ókwará'a kwíyómpakemba Áánútu ááninko Ísuma kumíniye sé'a kwéamu'maraantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkena séna Áánútu aaiyimbá maitinkáindara'a iyátinkaundawai íma maitinkániyemo siráiwaimba amu'máráantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe.

2

Tésárónaikaava'a Póro mayái mairáin-kwasai.

¹ kentáási kwaásiyono. keinárawate komaéwándarata áúgwara'-mayaimo mayááwándaya éta suwánaraawe.

² ímo kentópa'o kówánda-kanaavimba Virípai-naopa'a komaéwánasaya suwánamai sínkamesaya sáwí'o umásínkón-aimba á'a isaraawe. Áánútu kwená asirayámbá

símakowana póna íma sáá'a kówata úwoi poposaa umáíya Tésárónaikaavata kentópata Áánútuna áséi-kwasai kosimátimakaumne. sáwí'o umásínkówaiya umbaiyá siyómbanivo íma tuwááwándaya

³ íma kampa'naampár-ímáyááwínkémá simátimeta íma aarai-úmóyán-ímáyááwínkémá simátimeta íma kwaé'mái-aimpinkemba simátimewandayaanivo

⁴ Áánútu kentááyávéna séna kesí kwaási ontávé'a áséi-kwasai kosimátima'mae'a koró súwata simásímakain-aimba kosimátima'maeta kuráumne. Áánútu kwenísarena kesiruntá taainánimba póta mayáímá kwémaeta séta kwaásimo suwánésayaamo ésa évaka'a aamoí iyasa évaka'a íma aamoí ónááomba póna Áánútu suwánéna aamoí íníye-imayaama éta mayáímá kwémaeta

⁵ kentópa'a áséi-kwasai kosimátimeta íma tirunkáámbá koairá'mai-aimpinkemba kosimátimewándaya ísaraawe. íma simái á'owana náaindaantaveta súran-anda kwéeta kosimátimewándaya Áánútu suwánaraiye.

⁶ íma simáímo keinárawakwara ó'on-kwaasigwara'a kesúwíta anómba ónáe-imayaama ovó séta kosimátimakaumne. keinárawate maéwándarata Ísu Káráísiti si'marón-kwaasiya ówándanivo íma anón-kwaasi-ita umái méta

⁷ kwempatá umái méta aaraigómó kwená iyámpóimo kárákwiyin-ita uráumne.

⁸ keinárawa'a kesiruntá timaketa Áánútuna áséi-kwasai kosimátimeta sínkamiyata puwúnavo-imayaa íya ówándaya Áánútuna áséi-kwasai kosimátimakaumne.

⁹ kentáásí kwaásiyono. keinárawate maéwándarataamo asirayám-báyáímó mayááwánda tááka'a makáawe. Áánútuna áséi-kwasaimo simátimewándaya no'wáamba írarómba enónka'a aaváayara'a mayáíyá mairáumne. toómbá íma úwoi simígwáe séwándaya toómbá meéyán-umai kwéneta mairáumne.

¹⁰ keinárawa'a Áánútunka'a agevamái máyáawaiye maéwándarata kawé'a umái arupí umái méta íma sáwí'a ówándaya maéwána'a suwánontemba Áánútugwara'a suwánaraintaawe.

¹¹⁻¹² tivoísáímo kentí iyámpóimo kárákwiyonten-umai moórá-mora-umai kesáámá kárákwireta méta paru umátinketa Áánútun-aii kawer-áimbá kwésimatimeta séta miráráámbá íyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana Áánútu aamoí íníye siráumne. Áánútu kwésimba pó'a kwemó kawaáípa'a kwená ságan-ayamapa'a táménaaowe. mirámó íyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana kwemá aamoí íníye.

¹³ maarán-áínkwará'á Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune. Áánútun-aii simátimewándarata keinárawa'a sé'a kwaási taaiman-íye íma sumbá Áánútun-aaiman-íye sé'a tirumpimbá asiramái méyatokaawe. simátimakaunda-aimba árai'a Áánútun-aaiman-íye. simátimakaunda-aintave'a áraire kwéseмба póna mináínkó kwétuwa'naa-íye. mindáyaveta iséta Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune.

¹⁴ kentáásí kwaásiyono. Yútaa-ayampaken-kwaasi Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáan-kwaasimo uráantemba keinárawa'a mirá uráawe. Yútaa-ayampaken-kwaasimo miwíwínkémá Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire kwésempinkemba sáwí'a umátinkaraantemba kentí kwaási kembá sáwí'a umátinkaraawe.

¹⁵ miYútáá-kwáásí tíkwá'náma naaóv'á Áánútun-aii simátimakowai tinkanto'na úmae kwéiyuwasa putásowasa maimaé kwéiyesa mátinkamae íyówasa miwí tísavutantamba ésa ívé'a máyáawai Ísóigo Ísumba inkámúwana puwúwasa kentáámá sáwí'a umásinkesa kwakáawe. mirá untávéna Áánútu íma aamoí umátinkaraiye. miwímá amápa-kwaasiti namuro-kwáásiráámbán-owe.

¹⁶ Áánútu sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métinkanintaveta ó'onkaa-kwaasiyaveta Áánútun-aii simátima'maeta kwégundaya Yútaa-kwaasi aambá áúsinkesaya amápa-kwaasiti namuro-kwáásiráámbá kwéowe. tíkwá'náti sáwí-mayaigwara'a ívé'o máyáan-kwaasi maimaé kwéiyowana ívé'a Áánútu áwáá'a kwétiyiye.

Póro ókwara'a kotuwánanae siráin-kwasai.

¹⁷ kentáásí kwaásiyono. kembá tiyuwéta maanká'á sáwiyanka'a taméta keinárawataveta imáyáama ávááraumai kwéeta kembó kotuwánanaunda-antaveta kwéavakaa-eta

¹⁸ ókwara'a kotuwánanae séta kemá Póro sé'a ókwara'a kotuwánanae síma-síma'a kwéunana Sáátáánigo aambá áúsinkaraiye.

¹⁹ naaémba Ísóigo Ísuma kumínimba aúranka'a kométa nóintaveta amu'maránaundayawa'i. nóintaveta aamoiyá ónaundayawa'iyó. keinárawataveta imáyáa éta aamoiyá ona'á

²⁰ kentáá súwí'a mósá maráiyana sirunkóyá aamoí íniye.

3

¹ kentávékai ávááraumai imáyáama kwéekaimanivo maankákái maékai keinárawa'a ó'opa'a máyáantavekai Áténesi-naopa'a keirái maékai

² Tímótimba ai'marááwáyana kentópa'a kuráiyé. Tímóti kentáási kawe-kwáási póna kwesé keséya Áánútuna mayáiyá kwémayaunanaya póna Ísu Káráisitina áséi-kwasai simátíma'maena kwégwiye. kotirávayaina'a Áánútunka'a agevamái asiramái meígwáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé.

³ Áánútun-ai imo isááwai sáwí'a umátinkaiya'a Áánútumba aúwáavo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé. Áánútu séna kesááimo imo isááwai sáwí'a umátinkanaaowe siráimba pósa kentáá sáwí'a kwéumasinkaamba á'a ísaraawe.

⁴ keinárawate maéwáandarata séta sáwí'a umásinkanaaowemo siráundaya ívé'a magwévaarisá'a kwéawanaawe.

⁵ kemá imáyáama é'a Sáátáánigo séna Áánútumba auwésa kesáái isáígwáe siráintave'a mirá uráawe. Áánútunka'a agevamái máyáao sé'a kentáái isánáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kentópa'a kuráiyé. kentópa'a mayáimá komayááwánda áúgwara'-mayaima mairáunda ívé'a mimbáyáígón-áúma íma kwáivo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé.

⁶ Tímóti kentópa'a koména koyauweréna kesópa'a téna keinárawatavéna séna Áánútumpa'a tirumbá kwétimesa kwenká'á agevamái asiramái máyáawe séna áséi-kwasai tasimásímakaiye. keinárawa'o kentáv'é'o sé'o kawer-áimbá kwésiyemo senkwará'á tasimásímakaiye. kesáámó sétaamo keinárawa'a kotuwánanaemo súna'o kentááyáv'é'o tatuwánaemo senkwará'á tasimásímakaiye.

⁷ Áánútun-ai kwésimatimundarakemba évakarawai sáwíta umásinkáanka'a Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái asiramái máyáan-aimba tasimásímakaimba póna sirávayai-aimba tasimásímakaiye.

⁸ Ísóigompa'a tarúmaimo asiramáimo máyáan-aimba iséta póta kawetá umái máyuumne.

⁹ Áánútunka'a asiramái máyáawata póta Áánútunopata kentáásirunko kawe'á kwéisata Áánútumpata súwi kwésune.

¹⁰ keinárawatopa'o kónaunda-amba Áánútu kwi'maráníntaveta eénáínka'a aaváyaara'a Áánútumpata asiramái áisaa úmae kwéiyune. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáambanivo moóráva'a kwéyuwaantaveta kotúwa'naa ónái séta Áánútumpa'a asiramáiya kwésune.

¹¹ námúnaa kwésundaya pósarai Áánútu kentáásivoe Ísu kentáási Ísóigoe umái kentópa'o kónaunda-amba kwisínkáyááooye.

¹² námúnaa kwésundaya póna kesiruntá ávááraumai tímakaundanten-umai Ísóigoma imáyáa tímína'a moórá-mora-umai isámai kentirumbá kwétíme'a amápa-kwaasivimba kentirumbá kwétíme'a ménaaowe.

¹³ mirá íyana Áánútu kentirunkómbá asiramátinkaina'a Ísu kentáási Ísóigomo kwená kwaásiyemo kumíndara'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kawe'á umái maíyana sáwi-aimba kempímbá íma kwéníntaveta námúnaa kwésune.

4

miráyáámó kwéunanayaamo Áánútumo aamoiyáámó kwéumasinkain-kwasai.

¹ kentáási kwaásiyono. moórá-ainkwara'a isáaro. Ísoigo Ísuwe tarúmaimo máyaundayaveta kwákwiyeta asiramái simátímetá séta Áánútumbo arááimo taiwáiná áaimba agaráátinkundaya kwa'maé kwégwiyana Áánútu tuwánéna aamoí umátinkaniye. mináínkóná áaimba á'a kwégwaraavo miráumai kwa'maé'a koró.

² Ísóigo Ísu simásímakain-amaanta simátímewanda á'a isé'a kwégwaraawe.

³ Áánútu maarámó íyávéna kwéankaiye. keinárawa'a Áánútumpa'a té'a kwendéi taaúráro. aarai-úmóyáné inaamaru-úmóyáné aséráro.

⁴ kwaaimó é'a aaraimó mayánáaomba arupí umái máyáaro. mirámó ónááomba Áánútu mirámó íyávéna kwéankaiye.

⁵ Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasimo ontembá íma mirán-oro. pói-iyankomo kwaaván-ínimbó máráintemba íma mirán-oro.

⁶ Áánútuna áamámba miráumai kwáyaintavai aaraimó mayánááomba kentí kwaásima íma sáwí'a umátinkáaro. ké'naamba simái ságamatimeta séta mirá-sáwí-ámpá'ó kwíyanamo éna Áánútu umbai-méyámbá timíníye.

⁷ Áánúto kwená kwaási-i'o umásínkáinta kawe'ó umáimo maíyáváyíyá kwéumasinkaintaawe. íma sáwí'a umái mai-íta kwéumasinkaintaawe.

⁸ mindáyavesa súnda-aimba isésa tínaaemba umáiyawaima íma kwaásiye su'mai tínaaemba umátimenaomba pósa Áánútu kwenamambá kwétimiwainkwará'a tínaaemba umámenaawe.

⁹ keinárawa'a kentí kwaásima Áánútun-aaiyave'a áraire kwésen-kwaasi moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba Áánútu agaráátinkaraimba pó'a á'a mirá kwéovo moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba maankwándááivimbá íma agayánaumne.

¹⁰ keinárawa'a Másétóniyaa-ayampaken-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire kwésen-kwaasivimba á'a kentirumbá tímakaawe. asiramái séta moórá-morawaivimbo kentirumbá tíma'mae'a iyóro kwésumpo

¹¹ asiramái imáyáa kwée'a paru umái mé'a kentúra'a kárakwiye'a toómbó mayánááontave'a mayáimá máyáaro. mináimbá á'a simátimakaunda

¹² mirá é'a mayái mayáiya'a Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasi tuwánésa keinárawatavesa kawe-kwáásimá owémá sénááowe. mirá é'a mayái mayáiyana íma táain-tinkaniye.

Ísóigoma kumínín-kwasai.

¹³ kentáási kwaásiyono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo siráan-kwaasimo púwówasamo utámakaan-kwaasi táaiyave'a tirunkó sáwí'an-ivo séta árair-aimba simátiménda isáaro. Áánútunka'o ímo agevamáimo mésamo Ísu kumíndara'o pukáampinkembo usásinaiyavesamo ímo amu'maráan-kwaasi tirumbá sáwí'a kwéivo keinárawa'a mirá ovó séta senda-áintá isáaro.

¹⁴ Ísu pukáampinkemba usásinkaintaveta áraire kwésumpo Ísun-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi Áánútu miwígwará Ísunkwará'o tiránín-aintaveta áraire kwésune.

¹⁵ simátiménda-aimba Ísóigoma siráin-aimban-íye. Ísóigomo kumíndara'a úwoimo túvamaimo máyáan-kwaasi pukéwai aiva'á íma usáyaitanaaowe.

¹⁶ Áánútuna kwayó-káwáánákó kwíyómpakewai aai sínana Áánútuna uwírenko anónka'a aai sínana Ísóigo anónka'a kwésindavinkemba kwíyómpakemba kumínimba Ísu Káráisitinaaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi aiva'á usásinaiyata

¹⁷ Ísu Káráisitinaaiyaveta áraire sétaamo úwoimo súvamaimo máyáandawaiya kusirámbayainata ainámpímá aiva'ó iráawaise uyorupéta Ísóigomba uawánéta miráumai aasiyaasi Ísóigowe mai'mai'a ónaundayaawe.

¹⁸ mindáyave'a síma-sima kwée'a tirávaimai máéro.

5

Ísóigo kumínintavetaamo to'mayaa ónaunda-kwasai.

¹ kentáási kwaásiyono. Ísóigo Ísumo kumínín-kanaama íma isare'a maankwándááivimbá íma agairáumne.

² kemá isaraamba no'wáamba umóyán-kwáásimó anompintumáivimbo tintenkáán-umai Ísóigo Ísumo éna miráumai kumíníye.

³ kwaásimo maarámó sésamo ívé'a kawe-kánááivimbá aánoumai máyaumne sénááombanivo avekáámbó éna sáwí-kanaao téna tasáwí'a umátinkaniye. aaraigóná kanaamó tisanamó ímbá iyámpói kwémarankaiye. mirámó ontembá misáwí-kánááómó éna íma asétinkainda amáparawaivimba tátoraniye.

⁴ kentáási kwaásiyono. umóyán-kwáásígómó kentí náaindaambo tamaimairáina'o awáné'o é'a táátave'a ónááombanivo íma túnkaiimpimba máyáamba póna Ísóigo Ísumo kumínimba íma táátave'a ónááowe.

⁵ keinárawa'a sáma kaiwái áráá'maa'a owatá kesáágwará'á íma túnkaiwaindeiya úmpo sáma kaiwáindéiya úne. íma saátaveta ónaumne.

⁶ évakarawaimo ombá Ísumo kumínín-imayaa ímo ombá tavú'máimo tuúmó kwáéntenkaamba kwéovo kesáa íya miráyá éta kárákwimaiya kawer-ímáyááyá umáiya ménaumne.

⁷ kwaásima no'wáamba tuún-kwáéwasa uwo'aó'-nómbó kwénaan-kwaasi no'wáamba nésa uwo'aó'á ónááovo

⁸ kesáá sáma kaiwái áráá'maa'a póta íma miráráántá ondayá kawer-ímáyáá umáiya ménaumne. miráumai méta kweukáámbó avérimaiyaamo máyaundantemba Áánútunka'a agevamái méta kwaásivimba siruntá kwétimeta máyaumne. kweu'néimó súwawaa'o ánáan-kwimaimo máyaundantemba Ísu Káráísiti kusiráníntaveta amu'maréta ménaundayaawe.

⁹ Áánútu kwená kwaási-ita umásínkaraimba kentáási sáwí-mayairakemba Áánútu áwáá'a simásinkanintavena ímanivo Ísóigo Ísu Káráísiti kentáási sáwí-mayaigomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkanintavena Áánútu kwená kwaási-ita umásínkaraintaawe.

¹⁰ Ísóigo Ísu Káráísiti kentávényá ísamai pukáimba póta kumínataamo éta úwoimo máyaunda-kwaasigwara pukáan-kwaasigwara'o éta kweséya ménaumne.

¹¹ mindáyave'a moórá-mora-umai túwa'naa e'a kawer-áimbá síma-síma'a iyamba pó'a asiramái ménaaowe. á'a kwéomba pó'a mirá úmae iyónááowe.

¹² kentáási kwaásiyono. moórá-aimbo asiramái simátiménda ísáaro. keinárawapimba mayáimá maésa kawer-áimbá simátimesa asiramái arupí umátinkanaaontavena Ísóigo miwí usásintinkarain-kwaasi táái taagwiyávóro.

¹³ keinárawapimba miwí mayái kwémayaantave'a pó'a miwí táái mósá maré'a kenti-umbá kwétime'a máéro. keinárawapinkemba moórá-morawai paru umái máéro.

¹⁴ kentáási kwaásiyono. asiramái sündaya kavóná-kwaasiyave'a asiramái sé'a arupí umátinkáaro. táákavuravumo íyan-kwaasi tirumbá asiramátinkáaro. aamoisayán-kwáásigwára'á túwa'naa oro. amápa-kwaasinamba kwempa'á aánoumai máéro.

¹⁵ kembó sáwí'o umátinkéwa'a anondá miwí sáwí'a umátinkáavo sé'a aambá áúntinkáaro. aasiyaasí miráumai keinárawate umái ó'on-kwaasigwara'a kawé'á umátinkáaro.

¹⁶ aasiyaasí tirunkó aamoí ína'a mé'a

¹⁷ Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándaaro.

¹⁸ kentópa'a ó'on-o'on-tantaa'a kawé-tántáá'á umbai-yántáákwará'á tinimba Áánútumpa'a súwi sé'a máéro. mirámó ónááomba Áánútu mirá iyyávéna kwéankaiye. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútumpa'a amápa-tantaatave'a súwi kwésemba Áánútu mirá iyyávéna kwéankaiye.

¹⁹ Áánútun-amankomba íma aambá áúnanke'a

²⁰ Áánútun-amankoma simátimakain-aimba kwésimatimiya'a mináimbá íma tínaemba umáméro.

²¹ amápa-tantaa'a taaíntuwe'a kawé-tántááká'á asiramái méyatoraaro.

²² amápa'a ó'on-o'o-sawí-yantaatave'a aséráaro.

²³ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iyé. kwemá keinárawa'a kwendéi auráníntaveta námúnaa kwésune. Áánútu kentí ímáýára'a túwawaaka'a timanka'á kárákiwiyina'a kawé'á umái ménaaomba Ísóigo Ísu Káráísiti kumíndara'a íma sáwí-aimba kempimbá kwénintaveta námúnaa kwésune.

²⁴ Áánútu áraikona ááimba póna kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai kwemó siráinteni'a mirá umátinkaniye.

²⁵ kentáási kwaásiyono. Áánútumpa'a kentááyávé'a súwa'naa umai námúnaa seró.

²⁶ Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai tiyáámba tíméro kwésune.

²⁷ Ísóigo simásímakaintave'a asiramái simátime'a sé'a maankwándááivínkén-kwásái Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai amáparawai simátiméro.

²⁸ Ísóigo Ísu Káráísiti aasiyaasí úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro siráunda mináimbá kwéanasaiye.

2 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Tésárónaika-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moóráwai mátimakaiye.

¹ kemá Póro maanámbá maanáuváivímbá agaimaráumpo ísáaro. moóráwai áwí'a Sáírásíye moóráwai áwí'a Tímótiye kesé máyaqanka'a moórá-kwasai sénaumpo ísáaro. Tésárónaika-naopakewaima Ísóigona kwaási ísáaro. Áánútu kentáásivoe tarúmai Ísóigo Ísu Kárásítíye tarúmai máyáawaima ísáaro.

² Áánútu kentáásiwowe Ísóigo Ísu Kárásítíye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáási kwaásiyono. ááema Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a ívé'a asiramái Áánútuwe aráápamai máyáawe. ááema moórá-morawavimba kentirumbá timakaamba isa'á ívé'a kentirumbá tíma'mae kwégowe. mirámó kwéomba mindáyaveta Áánútumpa'a súwi símae kwéiyeta námúnaaya kwésundaya kawetá kwéune.

⁴ Ísu Kárásítina kwaási ontávésa sáwí'a umátinkesa tí'a iní'a kwéumatinkaamba Áánútunka'a agevamái mé'a íma auwé'a kwentávé'a ísámai asiramái máyáamba póta Áánútuna kwaási moórá-mora-naopimpa'a máyáanta simátimeta kentúwí'a mósá makámne.

⁵ miráumai asiramái máyáamba pósa tí'a iní'a kwéumatinkaamba iséta séta Áánútu arupí-meyamba timínimba póna kawe'náráwari'a kwéumatinkena kwégaragwiyye kwésune.

⁶ Áánútu arupí umái máyáiwai sáwí'o kwéumatinkaawai sáwí-meyamba tiména

⁷ kentí umbai-yántááré kentáási umbai-yántááré ánásasiyuwanintaawe. Ísóigo Ísu kwíyómpakemba kumíndara'a kwená asirayán-kwáyó'nárakwara'a iraráámbá kúra'mae kumíndara'a kentí umbai-yántááré kentáási umbai-yántááré Áánútu ánásasiyuwena

⁸ Áánútumpa'o ímo tésamo nénka'o máyáawai sáwí-meyamba tiména Ísóigo Ísuna áséi-kwasai ímo taagwiyaivyawai sáwí-meyamba timíníye.

⁹ miwítí sáwí-meyamba maarán-íye. sáwí-meyambo kwaikwai'o ínín-ayampa'a aasiyaasi maí'mai'a íyana Ísóigo aambá itáyuwainasa kwenópa'a íma iyésa kwená ó'oran-asirayamba íma awánanaaowe.

¹⁰ mitáwai kumíndara'a kwená kwaási kwenáaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai kwenáwí'a anómba umánkesa áwí'a mósá marésa aamoí ónááowe. Ísun-ai simátimewanata keinárakwara'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáamba pó'a mirá ónááowe.

¹¹ mindáyaveta keinárawa'a túwa'naa eta maarán-áimbá námúnaa símae kwéiyune. Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyena kawe'náráwari'a umátinkanintaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá tímína'a kentí imáyáavinkemba kawe-máyái maimaé iyónááontaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá tímína'a kwenká'á agevé'a asiramái ménaaomba pó'a kawe-máyái mayánááontaveta námúnaaya kwésundaya pó'a

¹² keinárawapimba Ísóigo Ísu áwí'a anómba íyana Ísu kwená kwaási-i'a kwéontavena kentúwí'a maimaé iyíníye. kentáási Áánútuwe Ísóigo Ísuwe úwoi túwa'naa úyamba pó'a Ísóigo Ísu áwí'a mósá maránááontaveta námúnaaya kwésune.

2

sáwí-mayaigombo avowái'o owáiná kwaasái.

¹ kentáási kwaásiyono. kentáási Ísóigo Ísu Kárásítí kuména kuntorupásinkainata kwéséya ménaunda-ainta avora'á simátimenaumne.

² évakarawai sésa Ísóigo Ísu á'a kunkáíye siráan-aimba íma anón-imayaa íyana tirunkó sáwí'a íno. mináimbó simátímakaawai kentí imáyáavinkena sirá. mirámó sembá Áánútu simásímakaiye sirá. kentávésa aúvávinkemba simásímakaiyewa sirá. náávaken-ainewa siráao.

³ minkámpár-áimbá kwésimatimewa'a árai'a siyé seváímpó'a maanáimbá avora'á simátimenaumpo ísáaro. Ísóigo Ísu kumíní-tawai íma úwoi kumínívo aiva'á sáwívarawai

Áánútumba tínaaemba umáiyana sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'o kumbéniwainonkaamba paáriníye.

⁴ évaka-tantaatavesamo kwaásimo sésa kesí Ísóigoman-íye sésa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraambo éna aambá aunéna séna úwoisan-tantaa'an-ivo keyáá anómba úne séna Áánútuna mono'-náúmpá'á uména kampa'á séna kemá Áánútu úne síníye.

⁵ keinárawate maéwándara'a mináímbá simátímakaunda ímo tuwinkaráámbá tuwinkaráawe.

⁶ ívé'a sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaimba aambá ítánkaraimba kwéisaawe. Áánútu séna sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaina kanaamá kwétiye sínda-tawai mindá'á paáriníye.

⁷ ívé'a sáwísawaa-mayaima aúpá'á kwémayaawana sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaimba aambá tawísiyankainana paárindara'a sáwísawaa-mayaima avora'á paárinana

⁸ sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaiwara'a paárinana Ísóigo Ísu ságayankwara'a kuména áama útinkenka inkaména kwená asirayámbá maisuwániye.

⁹ sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai paárindara'a Sáátáánigona asirayákwará'á paáréna ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai kampa'-má'yái kwémaena

¹⁰ ó'on-o'on-tantaatavena kampar-áímbá simátíminasa sáwí-meyambo kwaikwai'o ínín-ayampa'o koménaaon-kwaasi mináíntávésa áraire sénááowe. árair-aintavesa íma aamói iyamba Áánútu sáwí-imayaamo tátokaimpinkemba iyátinkáiwain-aaiyavesa íma aamói iyamba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye.

¹¹ mirá-sáwí-kwáási pósa minkámpár-áíntávésa áraire sénááowe. mirá-sáwí-kwáási póna Áánútu étinkainana kampar-áínkó miwí asiramái tátorainasa kampar-áíntávésa árair-aimba-íye sénááowe.

¹² miráumai árair-aintavesa kampar-áíné sésa sáwí'o kwéontavesa aamói iyawai sáwí-meyama tímíniye. kemá Póro sé'a aiva'á sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai paárinana Ísóigo Ísu kuména inkaména kwená asirayámbá maisuwániye.

asiramái máyáan-kwasai.

¹³ kentáási kwaásiyono. Ísóigo arumbá kwétimiye. aiva'á Áánútu keinárawatavena séna sáwí-imayaamo tátokaimpinkemba iyátinke'a kawer-ámpá'á métinkanaumne séna kwenamambá ai'marówana Áánútuna kwaási-i'a kunumátinkowa'a árair-aintave'a áraire siráantaveta aasiyaasi Áánúntumpa'a súwiya kwésimankaumne.

¹⁴ ásí-kwasai kosimátímewanana kwená kwaási-i'a umátinkaina'a Ísóigo Ísu Karáísiti ságayankwara'a máyáipa'a uménaontavena Áánútu táayaraiye.

¹⁵ mindáyave'a asiramái mé'a kosimátímakaunda-aíne aúváivimba agairáunda-aíne tirumpimbá tátoraro.

¹⁶ Ísóigo Ísu Karáísitiye Áánútu kentáásivowawe kentáási imáyáa ésarai úwoi súwa'naa esarai aasiyaasi kentáási imáyáa kawé'á kwéumasinkaayata Ísu Karáísitiye ménaundayaveta kwéamu'maraundayaawe.

¹⁷ Ísóigo Ísu Karáísitiye Áánútu kentáásivowawe kentí imáyáa kawé'á umátinkesarai asiramátinkaiyamba póna kentí mayáiyé kentááíye kawé'á ínintaveta námúnaa kwésune.

3

súwa'naa umai námúnaa seró siráan-kwasai.

¹ kentáási kwaásiyono. moóra-aimba simátimenaumpo ísáaro. kentáá súwa'naa umai Áánúntumpa'a námúnaa seró. Ísóigo-ai simátíménana amápar-ayampa'a avekáámbá kóyáwé inasa mináímbá tátoranaontave'a Áánúntumpa'a námúnaa seró. keinárawapimba Ísóigon-aaigo á'a mirá umái tátokaiye.

² moóra-yantaatave'a Áánúntumpa'a námúnaa seró. évakarawai Áánútun-aaiyavesa áraire sewasá évakarawai kamparé kwésesa miwíwínkémbá sáwí-kwaasi sáwí-mayai kwémayaawai sinkamovainivo kentáá súwa'naa umai Áánúntumpa'a námúnaa seró.

³ Sáátáánigo tátoravo séna Ísóigo kwemó sintembó mirámó iwái póna kárákwimai asiramátinkaniye.

⁴ keinárawataveta asiramái séta Ísóigo tarúmai máyáamba pó'a simátimunda-ainta taagwiyavé'a mirá úmae'a iyónááowe kwésune.

⁵ Ísóigo imáyáa tímína'a sé'a Áánútu arumbá kwésimiye sé'a ménaontaveta námúnaaya kwésune. Ísu Karáísiti imáyáa tímína'a kwemó asiramáimo máyáisanamo ímo ávómo kaintembá kemá mirá ónááontaveta námúnaaya kwésune.

mayáimá máyáaro siráin-kwasai.

⁶ kentáásí kwaásiyono. Ísoigo Ísu Káráisitina mayáiyá kwémayaundayaveta asiramái simátimeta séta keinárawapinkemba évakarawai Ísu Káráisitina-aaiyavesa áraire siráambanivo simátímakaunda-ainta íma kwarésa kavóná-kwaasiraamba umái máyáawata séta tiyuwé'a miwisé íma máéro kwésune.

⁷ keinárawate maéwándara'a kavóná-kwaasiraamba íma umái maéwána'a suwánaraamba kesáámó uráundantemba mirán-oro.

⁸ kentí toómbá íma úwoi kwéneta meéyán-umasuweta kwéneta no'wáamba aaváyaara'a enónka'a siyáántán-kwimai mayáiyá kwémaeta mimbáyáivinkén-tómbá mairáumne. keinárawa'a mase'á umátinkaunavo séta toómbá síméro íma súndaya mayáivinkén-óntándéi mairáumne.

⁹ Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaunda-anonda tísaa umáimo toómbó mairékaiya kawe'á éta úsina íma tísaa úndaya mairáumne. mayáimó asiramáimo mayááwándaya suwáné'a keinárawakwara'a mirá ónááontaveta kosimátímakaunda-anonda íya úwoi mairáumpo meéyámbakaumne.

¹⁰ keinárawate maéwándarata maarán-áimbá simátimeta séta kavóná-kwaasi mayáimó ímo kwémayaan-kwaasi toómbá íma tíméroya simátímakaumne.

¹¹ keinárawapinkemba évakarawai kavóná-kwaasi mayáimá íma máyáamba kwantánaanta-aimba símae kwénaaonta ísaraumpo

¹² miwíyávéta asiramái símae iyéta séta Ísoigo Ísu Káráisitina mayáimá kwémayaundayaveta séta ivátuwe'a kawer-umái mé'a mayáimá kwémae'a kentí mayáivinkémbá toómbá naaró kwésune.

¹³ kentáásí kwaásiyono. kawe'-máiyáimá kwémayaamba íma tivón-káina'a mirán-káwé'-máiyáimá máyáaro.

¹⁴ maanáúvávimbá agaimakáunda-aimba évakarawai ísámai tínaaemba umásuwaiyawai tuwáné'a miwítí nénkakaamba umái méwasa imáyáa ésa tigeavimpín-umai koyauwé'mai teró.

¹⁵ namuro-kwaásiyémo kwéontemba mirá íma é'a kentí kwaásiyemo kwéontemba mináimbá simái ságamatimero.

¹⁶ Ísoigo paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iyé. kwemá kawe-kánáá sáwí-kanaa paru umátínkámaena iyínintave'a námúnaa kwésune. keinárawate Ísoigo ménintave'a námúnaa kwésune.

¹⁷ ayááír'á'a kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iyé sé'a ísáaro. amápar-auvaivimba miráumai kwéagayaumne.

¹⁸ Ísoigo Ísu Káráisiti úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba kwéanasaiye.

1 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba ava'moraé-iyá'yo. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-ai simátima'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkawana ména Tímóti Évésasi-naopa'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Tímótiyo kemá Póro maanámbá maanáuváivimbá agaimaráúmbo isaaó. Áánútu kentáási sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiye Ísu Káráisiti kumúniye sé'a amu'maráundawaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitin-ai kosimátima'mae naauwó sésarai si'mákaaivo

² Tímótiyo Ísu Káráisitinka'a agevamái maéndawai árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásivowawe Ísu Káráisiti kentáási Ísóigowe úwoi áwa'naa esarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ ááéma Másétóniyaa-marava'a kónáe séwánda-tawai entávé'a asiramái sé'a Évésasi-naopa'a úwoi maiyó. Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba kwésewaiyavai íma mirán-áimbá seró simátimiyo.

⁴ aasiyaasi íma imáyáa umái manír-áiné tíkwá'náwe tináávúwísáiyé túwikwara'a íma taaró simátimiyo simámakuumne. mirán-áimbó kwésemba kwaásiti imáyáa taviséna íma túwa'naa ínasa pósa Áánútumpa'a íma aráápamai mai'mai'a ónááowe.

⁵ ániyo simámunda-aimbó amáparawaimo kwarésamo ésa imáyáavinken-aine tirumpinkén-áiné kaweré su'mai úmae kwéyjinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma tóikakene su'mai sésa tirunkakékwará'á sénááomba pósa tirumbá tíméro kwésune.

⁶ évakarawai mináimbá ivátuwesa úwoi-aimba símae naaésa

⁷ Áánútuna áamámba simátimenae sésa ombánivo minámáámbá íma kawe'á umái isésa asiramái sen-áínkóná ááimba íma ísaraawe.

⁸ áamámba kawe-tántá'á póna mindámo kwégwaraan-kwaasi áamáanko kwétuwa'naa-imba ísaruumne.

⁹ kesí áamámba kwa'mái máéro séna áamámba tíména sáwí'o uráan-kwaasi kawer-ámpá'ó kónááontavena áamámba tímakaiye. áamámbó káráan-kwaasiye aaimó ímo ísaan-kwaasiye Áánútuntavesamo ímo imáyáamo on-kwáásiyé sáwí'o kwéon-kwaasiye Áánútun-aaiyavesa kwíráái kwésen-kwaasiye tinóvowi tínkamowasa púwón-kwaasiye évakarawai tínkamowasa púwón-kwaasiye

¹⁰ aarai-úmóyámbó on-kwáásiyé kwaai-úmóyámbó on-íniné umóyán-ánká'á nááón-kwaasiye iyámpói-umoyambo on-kwáásiyé kampar-áimbó sen-kwáásiyé kampar-áimbó simátiyuwaan-kwaasiye Áánútuna árair-aimbó káráan-kwaasiye mirámó kwéon-kwaasimo kawer-ámpá'ó kónááontavena áamámba tímakaisata ísaruumne.

¹¹ mináimbá áséi-kwaasivimba kwéna Áánútu kaweré su'mai iwái kwená ááimba ó'oran-aainkwarawaina árair-aiban-iyé. kembá Póromba simásimena séna mináimbá simátima'mae naauwó siráiyé.

Áánútu arumbá umásínkaraiye Póro siráin-kwasai.

¹² Ísu Káráisiti kentáási Ísóigo simásimena séna kesí mayái kawe'á umái mayáníyondayavai mayaaó séna mimbáyáimó mayánaundayavena asirayámbá símisa'a suwí kwésimankuumne.

¹³ ániyo mimbáyái íma mairáawandara'a kwenáwí'a simái sáwí'a umánke'a kwená mayái-kwáási sáwí'a umátinke'a kwembá simái sáwí'a umánkaruumne. minkánáará'á Ísuma Ísóigoma iyé-áintávé'a íma áraire sé'a íma ísámai kawer-é'a pó'a sáwí'a uráunda mindáyavena arumbá umásinkena

¹⁴ Ísóigo úwoi súwa'naa úmae iyísa'a Ísu Káráisitiye tarúmai mé'a kwenááiyave'a áraire sé'a kwená imáyáa kwéune.

¹⁵ Ísu Káráisiti sáwí'o kwéon-kwaasi sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkanintavena marapá'á kunkáiyé siráivo mináimbá árair-aiban-ivo isé'a tirumpimbá asiramái tátoraaro. kemó Póromo sáwí'o uráundawai amáparawaimo sáwí'o uráamba usáyaaitaruumne.

¹⁶ mirámó uráundayavena arumbá umásinkena ayáátáaka'a simu'marómba kwaasi mindá awánésa kwenááiyavesa áraire sésa aúnái'a umái mai'mai'a ónááontavena íma sinkamimba simu'maréna ména arumbá umásínkaraiye.

¹⁷ Áánútu kwégarakwiyiwai mai'mai'a éna íma puwíníwai éna kwenane'a súrandei ímo awánáúndawai kweyáá Ísóigoma éna kwená ááimba ó'oran-aimba kwaikwai'a isaná kwenáwí'a anómba kwaikwai'a kwéiye.

¹⁸⁻¹⁹ Tímótiyo kesááninkaawai maanámbá asiramái simámenaumpo isaaó. ááéma Ísóigona mayáímá mayáníyonda-aimba entá simámakaundayaama isa'a imáyáa é'a pó'a asiramái simáme'a sé'a mináántávái imáyáa umái kwaréma Ísóigowe aráapamai méma arunkakémbá árair-aimba isé méma i-kwáásímó tiyáántámbo kwimáimo asirayám-báyáímó kwémaesamo máéntemba Áánútun-aaiyavai ayáántámbo kwimái asirayám-báyái kwémae maiyó kwésune. évakarawai tirunkakémbá árair-aimba tínaaemba umámesa pósa Ísóigon-aai tínaemba umámesa máyáawe.

²⁰ miwívínkémbá kae'nárai túwí'a moórawai áwí'a Áíméniyasi isaná moórawai áwí'a Arekesánda isa'a ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye. Áánútunka'a sáwí-aimba simái tuwáyááoie sé'a ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye.

2

Áánútumpa'a námúnaa sen-kwásái.

¹ maarán-áimbá simátimiyo sé'a kwésimamune. Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба anón-tantaa'an-iyé. mindáyavesa námúnaamo kwéseмба Áánútu amápa-kwaasi túwa'naa ínkwáe sésa kwéaisaa-esa súwi kwésewe.

² Áánútu anón-kwaasiye kenká'á kárákwiraan-kwaasiye túwa'naa ínasa námúnaa síyamba paru umáíya moórávinta méta Áánútuntaveta imáyáa éta arupí umáíya ménamune.

³ mirán-dámúnáámó sembá Áánútu aúranka'a kawé'á umái sewaná póna aamoí éna kwemá sáwí-ímayaaavinkembo iyásínkáiwaiya póna aamoí kwéiye.

⁴ Áánútu amáparawai sáwí-ímayaaavinkemba iyátinkainasa kwená árair-aimba isanááontavena arááíma kwétaiye. miráyávésamo amápa-kwaasiyavesamo imáyáa ésamo Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба kawé'an-iyé.

⁵ Áánútu mimbóráwái máyáísana Áánútuwe kwená kwaásiyeti avumpimbó máyáimba mimbóráwái ména minkwáásígó áwí'a Ísu Káráísiti ména kwaási Áánútunte kwétarutinkena

⁶ amáparawai sáwí-ímayaaavinkemba iyátinkanaumne séna taaira'á pukáiyé. Áánútu amáparawai kentí sáwí-ímayaaavinkemba iyátinkanaumne séna mirán-kánáa tíniye siráimba póna Ísu Káráísitimba ai'marówana kumpukáiyé.

⁷ miráumai Áánútu simásimena séna aantá-kwaasi-'i'a éma ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae naauwó séna si'marówa'a kwená árair-aíntavesa áraire sénááontave'a simátíma'mae'a kwéiyune. mináímbó súnda íma kampar-áimbá kwésumpo árair-aimba kwésune.

⁸ naaó'-naoken-kwaasi tayorupamáí mésa Áánútuntavesa imáyáa ésá íma áwáá'a sésa íma aaisambá sésa námúnaa sénááontave'a mirán-oro kwésune.

⁹ tayorupamáí mésumo Áánútuna imáyáamo mósá maránáomba aaraimá maarámó íiyávéna sirááíma kwétaiye. íma túma maé iyésa kawé'á umái unáánkwátóí ésá kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sésa íma konaarírí ésá

¹⁰ íma mirá-sáwí'á ésá kawé'-máiyáiyé su'mai máéwasa tuwánanaaowe. aaraimó kesáváímó sésamo Áánútuntave'a imáyáa kwéune sen-ínímbó kawé'-máiyáímó kwémayaantemba mirán-oro.

¹¹ aaraí íma túma maé iyésa aánoumai mésa Áánútun-aaimo kwésen-kwaasi táái isanááowe.

¹² aaraimá íma kwaairá'á kárákwiraawai mésa kwaai túranka'a íma komésa aai kwésimatimesa aánoumai máyáawe kwésune.

¹³ naaóv'á Áánútu Áándamumba aiva'á úmarena naaémba awainínkómbá Ívimba úmakaintave'a mináímbá kwésune.

¹⁴ Sáátáánigo íma Áándamuntavena siráivo Ívintavena kampar-áimbá simámuwana áraire séna aiva'á Áánútun-aai káráyukaiye.

¹⁵ ániyo aaraimá iyámpóimo matínkáiyambo éna sáwí'a umái mémpinkemba Áánútu tiráníye. aaraimó Áánútunka'o agevamáimo mésamo kwená imáyáamo ésamo arupí umáimo aánoumimo mai'mai'ó úmae iyésamo mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí'a umái mémpinkemba tiráníye.

3

Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹ évakarawaimo Áánútuna kwaásira'a kárákwiyi-mayai mayánáe síyawaimo ésa tirááimo taí-máyái kawe'-máiyáimán-iyé siráamba mináimbá árair-aimban-iyé.

² moóráwaimo Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáimó mayáíndawai maarán-kwáásigómán-iyé. kwempimbá íma sáwi-aimba kwáyaindawai éna mimbórá-inímbá makáíndawai éna arupí umái kawer-ímáyááwé su'mai kwéindawai éna kwenáwí'a mósá maréwai éna namu-kwaasí naambá tiména toómbá tiména indawai éna Áánútun-aii kanaán-umai simátíma'maena kwéiyindawai éna

³ íma uwo'aó'-nómbá námae naaéna uwo'aó'á indawai éna íma aaisan-áimbá séna paru umái máyaindawai éna íma óntantavena aúran-anda kwéindawai éna

⁴ kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiraindawai éna kwená iyámpói kwentávésa ésa kwenáái kwéisiyawai éna mirán-kwáásigómó éna Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáimá mayániye.

⁵ moóráwaimo kwená aarai-iyámpóira'o ímo kawe'ó umáimo kárákwiraindawaimo éna Áánútuna kwaásira'a íma kanaán-umai kárákwiyiniye.

⁶ ívé'o Áánútuntavenamo ísámimo tündawaimo éna Áánútuna kwaásira'a kárákwiraiwaina mayáimá íma mayániye. mirán-kwáásigómó mimbáyáimó maénamo éna kwenáuma maé iyínana Sáátáánigomo sáwí-meyambo mayáninteni'a mirá íniye.

⁷ kwembá simái sáwí'a umánkáavo Sáátáánigo tamaimái kweivarí'a iváínivo Áánútunop'a'o ímo tiráan-kwaasigwara'o sésamo kaweré su'mai umái máyáiwaiman-iyé síyan-kwaasigomo éna mirán-kwáásigówé su'mai Áánútuna kwaásira'a kárákwiraiwaina mayáimá mayániye.

⁸ Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owai maarán-kwáásimán-owe. arupí umái máyáiyawai ésa íma kaumbo-káér-irayaamo tokáiyawai ésa íma uwo'aó'-nómbá námae nááiyawai ésa íma óntantavesa túran-anda kwéiyawai ésa

⁹ tirunkakémbó árair-aimbo isésamo kwéomba Áánútuna árair-ainkona ááimba tátorawai ésa

¹⁰ mirán-kwáásimá ésa Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owaiti mayáimá mayánááovo aiva'á miwítí mayáimá tuwánewasamo kawe'ó iya'o é'a mimbáyáimá tíméro.

¹¹ mirá iyasamo ésa miwí tuwainímbáá'a maarán-inímbán-owe. kawe'á umái maíyawai ésa íma kwantánaanta-aimba kwésen-inimba pósa arupí umái mésa amápa'-mayai kawe'á umái kwémayaawe.

¹² Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima kwémayaawai maarán-kwáásimán-owe. kimbora-inimba mapá kuráwai ésa miwítí iyámpóirare miwítí naaúmpa'a máyáan-kwaasirare kawe'á umái kárákwiraawai ésa mirán-kwáásimó Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima mayánááowe.

¹³ mimbáyáimó kawe'ó umáimo mayánááowai ésa Ísu Káráísitiye aráápamai máyáan-aimba asiramái simátimiyasa isésa miwí túwí'a mósá maránááowe.

árai'-monor-ainkona ááin-kwasai.

¹⁴ Timótiyo kemá Póro sáwiyanka'a embá koawánanae sé'a kwé'e'a maanáúváimá kwéagaímai tuwáúmpo awánaao.

¹⁵ enópa'a kónáe sé'a onda-ámbó itáinamo e maanáúváí awáné sé kesáá Áánútuna akúntá únanaya agaimakáimba simakaimba póta miráyá ónaumne síníyone. ávombo aimakésamo megwímegwigomo ávonka'o tátoraintemba kesáá Áánútu máyáiwaina kwaásiya éta kwená árair-aimba tátokaundayaawe.

¹⁶ árai'a árai'-monor-ainkona ááimba paárúwana anón-kwaasi éna maarán-iyé.

Ísu Káráísiti marapá'á kwaási-i'a umái paárúwana Áánútun-amanko kwentávéna séna arupí umái máyáiwaiman-iyé súwasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai awánowasa kwaási ó'on-o'om-baravakewai kwenáái simátíma'mae kuwasá kwenááiyavesa áraire suwaná Áánútu kunáí'maena kwíyómpa'a móankariye. mináimbá árai'-monor-ainkona ááimban-iyé.

4

kampar-áimbó simátimenaon-kwaasi paáronaon-kwasai.

1 Áánútun-amanko avora'á séna naaén-kanaa tínasa évakarawai Ísu Káráisitimba tinaaemba umámesa Sáátáánigowe kwená kwayó'nárawaremo síyan-aimba isésa kampar-áimbó síyamba kwaránááowe siráiyé.

2 iramó ane'ó kaimbó áumo pukáin-kuvinkaambo intembá tirumpimbá miraráá inasa tirumpinkembá íma árair-aimba isésa tóikakene su'mai kampar-áimbá sésa

3 aaraiyé kwaaiyé mayánááomba aambá áúntinkesa évaka-tomba aambá kwéauntinkesa mirá-kámpár-áimbá síyasa naaén-kanaa tínasa évakarawai mirán-ámbá kwaránááowe. mintóntávéna Áánútu kwená árair-aintavesa áraire síyawaiyavena séna mirán-tómbá umátinkaunda kwéne'a súwi sígwáe sé'a umátinkaraumne Áánútu siráiyé.

4 amápa-tantaa'o Áánútumo úmakaimba kawe-tántáá'an-ivo aambá áútinkaavainivo úwoi kwéne'a Áánútuntave'a súwi seró.

5 námúnaaya súndayaanivo Áánútu kawe'an-iyé siráimba pósa mintómbá aambá áúsinkaavainivo.

Ísuna kawe-máyái-kwáási óne siráin-kwasai.

6 Tímótiyo simáménda-aimba Áánútuna kwaási simátíminda Ísu Káráisitina mayái-kwáási-i'a éma po kawe-kwáási auráníyone. toómbó nénamo asiramáimo máyáintemba Ísu Káráisitina árair-aimba kwaré kawe'á umái simátíma'mae iyínana mináinkó asiramánkaniye.

7 manír-áimbá íma Áánútun-aaiman-ivo úwoi-aimban-ivo ánaaemba umámiyo. emá ayáántán-kwimai mé árai'-monor-amba kwégware enáúma kárákwiyuwo.

8 súgomo kawe'ó ínkwáe-imayaamo ésamo ésa tiyáántán-kwimai mayái mayánááomba mindá kawe'an-ivo árai'-monor-ampa'a kónáe sésamo imáyáamo ésa tiyáántán-kwimai Áánútuna mayái mayánááomba mindá anón-kawe'an-iyé. mirámó ésamo ésa ívékwara naaénkwara'a ménaaon-ayampa'a mimbáyáigó túwa'naa iye.

9 mináimbá árair-aimban-ivo ísámai tirumpimbá tátoraaro.

10 Áánútu asirayánkwaráwái póna amápa-kwaasira'a kárákwiraiwai éna kwenááyaveta áraire súndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaimba kwéamu'mareta pósa tiyáántán-kwimai mayáiyá kwémayaumne.

11 Tímótiyo mináimbá simátíme se mirán-oro siyó.

12 ívé-kwaasi óndayavesa úwoi-kwaasi óne sésa sáwí'a umánkaavainivo kawe'á umái mé kawer-áimbá se imáyáa timé arupí umái mé kaweré su'mai kwéinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewái awánésa óndantemba mirán-oro.

13 enópa'o ímo kondará'ó éma kwaási túranka'a Áánútuna aúvái-kwandaavinken-aimba táampamai simátíma'mae kwéiye agaráátinkao.

14 ááéma entávéna Áánútu siráin-aimba simátímúwasa Áánútuna kwaásiti anóndarawa'a tiyáámba enane'á tátoresá sésa Áánútuna mayáimá mayaaó suwana mimbáyái máyéndayavai ónana Áánútu asirayámbá ámakaivo íma tuwé asiramái maimaé iyuwó.

15 simátimunda-aime su'mai imáyáa e mirá úmae iyínasa amáparawai awánésa sésa Áánútuntavéna asiramái máyáimba póna minásiráyánkó iyíniye sénááowe.

16 enáúma kárákwimai méma simátíminda-aimba imáyáa umái kawe'á umái simátimiyo. mirámó ónda kawer-ámpá'á kwégonasa enáái ísáan-kwaasi kawer-ámpá'á kwégowe.

5

Ísóigona kwaásiti imáyáa arupí umátinkao siráin-kwasai.

1 Tímótiyo anónuntantontavai égési-aimpakemba íma simátíme enavontávémó aánoumáimo kwempa'ó séndantemba mirá simátimiyo. enávámaa'o óndantemba ívé-kwaasi mirámá umátinkao.

2 enanóisaimo óndantemba áráankantomba mirámá umátinkao. enáúmbaa'o óndantemba ívér-inintomba mirá e kaweré su'mai umátinkao.

3 ketor-ínínti tiráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. ániwo ketor-ínímbó timááraawimo ímo mén-inimba túwa'naa uwo.

4 ániwo ketor-ínínti tiráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. árai'-mono-kwaasimo mésamo ésa miwítí akúmbá túwa'naa oro. mirámó íyambo ésa kárákwimaesamo iráam-beyamba timénááomba Áánútu aamoí íniye.

5 ketor-ínímbá timááraawi íma máyáan-inimba ésa sésa Áánútu kenká'á kárákwiyiniye sésa Áánútumpa'a námúnaa símae kwéiyesa súwa'naa ínkwáe sésa námúnaa kwésewe.

6 ániwo ketor-ínímbó marapá-tántáátávésamo tirááyavesamo ésamo ombá Áánútuna némpa'a kwémaewe.

⁷ ketor-iníntávésa sésa sáwí'a umái máyáawe seváinivo simámunda-aimba simátimiyo.

⁸ Áánútun-aaiyavesamo kamparémó sembá mindá sáwí'a kwéombanivo évakarawaimo ésamo miwítí akúnkáre miwí timáaraarremo imo kawé'ó umáimo kárákwiyombo ésa Áánútun-ai tinaeemba umámakaamba mindá anó-sawí'a kwéowe.

⁹ ketor-inímbó Áánútuna mayáímó mayánáaon-inimba tivakáá-umai túwí'a agayaaó. mindá maarán-inímbán-owe. áráankamba késa 60 ima maisukáan-inimba ésa kimbora-kwambo maivá kuráan-inintomba ésa

¹⁰ miníníntóntávésa kawé-máyái kwémayaawe kwésen-inintomba ésa miwí tíráá'maaka'a kawé'á umái kárákwiraan-inintomba ésa namu-kwaasi toómbá kwétimen-inintomba ésa Áánútuna kwaási kawé'á kwéumatinkaan-inintomba ésa umbai-yántáá'ó makáan-kwaasi kwétuwa'naa-on-inimba ésa mirán-káwé'-máyáímó kwémayaan-ketor-inin-tuwi'a agayaaó.

¹¹ ívé-ketor-inin-tuwi'a ima agayaaó. miwí Áánútuna mayái kwémaesa naaémba kwaai mayánae-imayaa ésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símaresa ima imáyáa ésa kwaai mayáiyasa

¹² évakarawai tuwánésa sésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símakaan-aimba karésa sáwí'a uráawe sénááowe.

¹³ miráumai maará ésa ima mayái maésa nambaré su'mai naaésa ima mayái kwémaesa kwantánaanta-aimba símae kwénaoesa náaindaantavesa kwendéi kwendei iyé-áimbá simátíma'mae naaésa aánávómó imo senká'á ke ísaresa símae naaónááowe.

¹⁴ mindáyave'a simáme'a sé'a ívé-ketor-inimba kwaai maésa iyámpói tinkésa kawé'á umái kárákwiyesa mirámó iyamba kesáámá ima sáwí'a umáíya máyaunda pósa Áánútuntavesamo imo aamoimó iyawai kentáási ááimbo sivakáá ésayaamo ésa ima simái sáwí'a umásinkanaaontaaniye.

¹⁵ évaka-ketor-inimba kawer-ámbá á'a ivátuwesa Sáatáanigona sáwí-ampa'a kwégwaraantave'a súnda-aimba kwésimamune.

¹⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sen-inímbá miwí timáaraavinkembo ketor-inímbó máyáamba túwa'naa oro. Áánútuna kwaási ketor-inímbá timáaraawimo máyaan-inimba mono'-máayírá'ó tukáan-ontandei túwa'naa ováinivo ketor-inímbá timáaraawimo imo máyaan-inimba minóntándéi túwa'naa oro.

¹⁷ Áánútuna kwaási miwítí anón-kwaasi kawé'á umái kárákwiraawiyavesa imáyáa ésa miwítí meéyámbá mósá ma'mai tíméro. minánón-kwáásivínkémbá évakarawai Áánútun-ai asiramái simátimesa anóm-bayai kwémayaawiyavesa imáyáa ésa miwítí meéyámbá mósá ma'mai anómba tíméro.

¹⁸ mináíntávéna naaóv'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna purumakankóná mayáír'a'-méyántávéna séna

kwaásiti toómbá úwítí-aramba ásima piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáampa umái ásima pitúwáínka'a purumakankóná óika'a ima asááésa túwéwana úwoi ména évaka'a náníye

agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna

mayáímó máyáawai meéyámbá máyáaro

agaimaréna siráíye. Áánútuna kwaási mináímbá imáyáa ésa miwítí anón-kwaasiti meéyámbá tíméro.

¹⁹ Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi tíyó'o vaiyáíyan-aimba ima isaaó. ánivo kaumbo-káé-kwaasimo tésamo síyan-aimba miwí táái isaaó.

²⁰ sáwí'o úmae iyówaiyavai amáparawai túranka'a asirayán-áimbá simátimiyo. mirámó inasamó ésa amáparawai táátavesa ésa miwí túra'a kárákwiyonaowe.

²¹ Áánútu aúrankare Ísu Káráisiti aúrankare Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare asiramái simáme'a sé'a simámundantemba uwo kwésune. aaigóná ááimbo imo ísarendarakembo e ima aai simátiminyone. aaigóná ááimbo ísarendarakembo e kawé'á umái simátiminyone. ima kwaási taaínkaakai uré simátíme amápar-aimba avoraré su'mai simátimiyo.

²² moóráwaimo Áánútuna mayái mayáínkwáe sémo e ima ááéma usásinanke awánasuwe naaémba usásinankaa. moóráwaimo sáwí'o kwéina ima egwárá'á mirán-e kawé'á umái kárákwiyuwo.

²³ Tímótiyo enarumpinkémbó áí'o énamo évaka-tawaimo áúva'o kwínamo e non-úrane su'mai ima ne taaérampinken-domba naaó súne.

²⁴ évakarawaimo sáwí'o ombá tuwánaawasa sáwí-meyamba máyáambanivo évakarawaimo sáwí'o ombá miwítí ááimba naaémba paáriníye.

²⁵ miráumai évakarawaimo kawe'-má'yáimó má'yáamba tuwánaawasa évakarawaimo kawe'-má'yáimó má'yáamba íma tuwánaamba mirámó kwéowaiti ááimba naaémba paáriníye.

6

¹ kárákwiraan-kwaasi évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawai Áánútuna kwaásiyavai maanáimbá simátimiyo. kárákwiraan-kwaasi túwí'a anómba umátinke'a miwítí mayái kawe'á umái má'yáaro simátimiyo. mirámó íyasamo ésa Áánútu áwíre Áánútun-aiye íma simái sáwí'a ónááowe.

² kárákwiraan-kwaasi Áánútun-aiyavesa áraire sewáiyávésa miwítí úwoi-mayai-kwaasi sésa Ísu Káráisitina kwaásimo úndantemba miwígwará'á Ísu Káráisitina kwaásima póta miwí túwí'a íma anómba umátinkanaumne seváinivo maarán-áimbá seró. Áánútun-aiyave'o árairemo súndantemba miwígwará'á Áánútun-aiyavesa áraire kwésewa'a sirumbá tímé'a pó'a miwítí mayái kawe'á umái má'yáanda mimbáyáivínkémbá kawe-tántáá'á mayánaáowe se úwoi-mayai-kwaasiyavai mináimbá simátimiyo.

Áánútuntavaimo imáyáamo ésamo má'yáamba anón-tantaari'a kwéon-kwasai.

Tímótiyo simámunda-aimba asiramái simátimiyo.

³ évakarawaimo ó'on-aimbo simátimesamo kentáási Ísóigo Ísu Káráisitina-aaimo kawer-áimbó ímo kwarésamo árai'-monor-aimbo ímo kwégwaraawai

⁴ miwí túma maé iyésa amápa-tantaakona ááimba íma ísaraawe. miwívimbá sáwí-imayaa kwáyáísasa aaigóná áaintavesa sáwívar-aimba kwésesa kesááigo usáyaaítainkwa-aimba kwésewasa mirá-sáwí-áimpínkémbá tirumbá sáwí'a umátinkesa aaisambá sésa túwí'a simái sáwí'a umátinkesa sáwí-imayaa umátinkesa

⁵ aaisan-áimbá símae kwénaaowe. mirámó kwéon-kwaasi miwítí imáyáa simái sáwí'a ésa árair-aimba ivátuwesa kampar-imáyáa ésa sésa sáwívar-oisamba mayánae sésa monor-áimbá kwégwaraawe-kampar-imayaa kwéowe.

⁶ mirán-kámpár-imáyáa kwéombanivo Áánútuna aambó árai'o kwégwaraawai imáyáa ésa sésa Áánútuntave'o imáyáamo é'o máyaunda anón-tantaa'a ísaná makáunda-oisamba mindá kanaán-íye kwésewe.

⁷ kesinóisaiya masínkónka'a íya óísanta makáawanasaya másinkaraawe. púwóndaya íya óísankwarata maimaéta puwónaumne.

⁸ unáánkwátóíye toóné makétaamo éta séta mindá kanaán-iyeya sénaundayaaniye.

⁹ óísamba mayánae-imayaaowe su'mai owái misáwí-imáyááo tavisinana sáwí-yantaatavesamo tirááiyavesamo íyan-tantaako miwí tátorainasa sáwí'a umái mésa ánásanaaowe.

¹⁰ ó'on-o'o-sawi-imayaaona ááimba óntamba mayánae-imayaayavesa aamoí kwéowe. évakarawai óntamba mayánae-imayaaowe su'mai kwéesa Áánútun-ai ivátuwesa umbai-yántáá'á maesa tirunkó umbái kwétaisasa má'yáawe.

Áánútu aúranka'a arupí umái maiyó siráin-kwasai.

¹¹ Tímótiyo emá Áánútuna kwaási éma mirán-tántáákómbá ánaaemba umáme Áánútu aúranka'a arupí umái mé kwentávái imáyáa kwéema amápa'-mayai kawe'á umái kwémae imáyáa kwétime Áánútuntavai asiramái aánoumai mé mirán-tántáátávái ayáántán-kwimai máyaane.

¹² kwaásimo meéyámbó mayánaesamo isaaisésamo kontembá emá Áánútun-aiyavai áraire kwése ayáántán-kwimai minámbá kwaré aúiná'i umái mai'mai' kwéonda-amba kwa'mae iyuwó. ááema sáwíva-kwaasi túranka'a paárumai séma Áánútun-ai árair-aimba pó'a kwenká'á agevamái máyaumne sundará'á Áánútu entávéna aúiná'i umái mai'mai' kwéone siráíye.

¹³ Áánútu amápa'a má'yáawaiti ááinkontave'a imáyáa é'a Ísu Káráisiti aaimó isáí-náumpá'á anón-kwaasigo áwí'a Póntiyasi Páírátimba kawer-áimbá simámakaiwaintave'a imáyáa é'a embá asiramái simáme'a sé'a

¹⁴ kentáási Ísóigo Ísu Káráisiti marapá'ó ímo kunkáindara'a kwemó siráin-aimba kwa'mae kwéíye kaweré su'mai kwéonasa awánésa sésa mináimbá árair-aimban-íye sénááowe kwésune.

¹⁵ Áánútu Ísu Káráisitintavena séna kumuwo sínda-tawai kumíníye. Áánútu kaweré su'mai kwéíwai éna kweyáá amáparawaira'a kárákwiraiwai éna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaítaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráíwai éna

¹⁶ kweyáá íma puwíníwai éna ó'ora-sagayanka'a máyáiwai isasá mirá-ságáyánká'á íma kwaási kanaán-umai koménaaowe. Áánútumba amápa-kwaasi íma túrandei awánésa íma kanaán-umai túrandei awánanaaowe. kwenáwí'a anómba kwaikwai'a kwéisana kwená asirayámbá kwaikwai'a kwéimba mindá árair-aimban-iyé.

¹⁷ Tímótiyo óisankwara-kwaasiyavai asiramái simátime se íma túma maé iyé'a íma óisantave'a aamoí é'a mindá ánásanin-tantaa'a íma amu'maré'a mé'a Áánútu amápa-tantaa'a kwésimiwaintave'a amu'maré'a mé'a aamoí oro simátimiyo.

¹⁸ moórá-aimba óisankwara-kwaasi simátime se kawé'-má'yáí kwémae'a túwa'naa úmae kwéiyé'a óisamba taaínkaakaumai tíma'mae íyóro.

¹⁹ mirámó é'o é'a mirámó íyan-tantaatave'a naaémba keinárawa'a túwa'naa ínín-tantaa'a kwáyaina'a mirámó é'a kawé'á umái ménaaowe simátimiyo.

²⁰ Tímótiyo Áánútu simámakain-aíne agarááránkarain-aíne kárákwimai kawé'á uwo. Áánútun-arááímo ímo kwáráan-kwaasi úwoi-aimba kwésevo mináímbá ánaaemba umátimiyo. kampa'á sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa aainakákémbá aaisambá símae kwéiyon-aimba ánaaemba umátimiyo.

²¹ évakarawai sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa pósa Áánútunka'a agevamáímo máyáan-amba ivátukaawe.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro sùnda-aimba ánásaiye.

2 Tímóti

Ísu kwiyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkawana ména Tímóti Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Tímótiyo kemá Póro maanámbá maanáúváivímbá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitín-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Áánútu asiramái séna Ísu Káráisitiye tarúmai máyáamba pó'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráin-aimba kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye.

² Tímótiyo kesááninkaamba éma sirumbó kwéamundawai ómpo maanámbá maanáúváivímbá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kentáásivowawe Ísu Káráisiti kentáási Ísóigowe úwoi áwa'naa ésarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kesikwá'námo Áánútumbo kwakáantemba kemá mirá kwéunana mindáyavena ke-sirumpimbá íma aai kwáyáiyé. Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entávé'a imáyáa é'a aasiyaasi áísaa umai súwi kwésimankaumne.

⁴ ívi'ó tamásínkaraanda imáyáa é'a ókwará'a awánanae-imayaa úmae kwéiyé'a embó awánaanda sirunkó anón-kawe'a íniye.

⁵ Ísu Káráisitín-aaiyavemo árairemo sendá ímo óikakembo séndamo arunkakémbó séndayave'a imáyáa kwéune. aiva'á enaráárámá áwi'a Árówisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba minkákémbá enanó áwi'a Yúnisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba egwará'á mirá kwéé Áánútunka'a agevamái máyaanda árai'a mindá ísaraumne.

⁶ mindáyave'a simáme'a sé'a Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó. Áánútuna mayáímó mayáníyodayave'a siyáámba ane'á tátoraawanana Áánútu asirayámbá ámakaiye.

⁷ Áánútu imáyáaya símakowata asiramáíya méta íya saátaveta éta imáyáaya kwétimeta kesúrata kárákwimai kawer-urétaaya úndaya po Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó.

⁸ mindáyavai kentáási Ísóigo siráin-aimba kwésimatimendayavai íma áá'a kaino. Ísóigona kwaási-i'a úndarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundayavai íma áá'a kaino. Áánútu asirayámbá kwéamimba po ásí-kwasai kwésimatiminasamo áí'o índai'o umánkanaaomba sí'o úni'o umásínkaraantemba umánkanaaomba íma imáyáa éma asiramái maiyó.

⁹ Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba iyátínkáana'a kaweré su'mai umái máéro siráiyé. kesáá kawe'-máiyái mayáúndayavenaya ímanivo kwená imáyáavinkemba séna úwoi túwa'naa ónaumne siráimba póna kentáási sáwí-imayaavinkemba iyásinkena séna kaweré su'mai umái máéro siráiyé. ááínka'a Áánútu maramá íma tarórunonka'a Ísu Káráisitina mayáiyávéna imáyáa éna séna úwoi túwa'naa ónáe'a to'mayaa úne siráiyé.

¹⁰ Áánútu kentááyávénawe séna to'mayaa uráimba paárúwana Ísu Káráisiti marapá'á kuména kentáási sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiye. kwaási púwówaina ááimba kwemá usáyaaitena ánásasuwowasa kwiyómpa'a aúnaí'a umái maí'mai'a ésa íma puwónááowe. mináséí-áimbá paárúwata ísaraumne.

¹¹ mináséí-kwásái simátimenaundayavena Áánútu simásiména séna aantá-kwaasi-i'a éma ai'maráana maanáseí-kwásái simátíma'mae naauwó súwa'a

¹² mirá ówándarakemba sí'a úni'a umái ándáva'a sínkaraawa'a mé'a íma sigaeyávé'a kwéune. moóráwain-aaiyave'o árairemo sé'a kwenká'ó agevamáimo máyaundawaimba awáné'a símakaim-bayai kwégarakwiyisa'a mináimbá árair-aimban-iyé súnda pó'a íma sigaeyávé'a úne. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tisaa ínín-kanaama íma tiráindara'a símakaim-bayai kwégarakwiyiyé.

¹³ Tímótiyo árair-aimba simámakaunda arumpimbá tátore kwaré Ísu Káráisitiye tarúmai mé kwenááyavai áraire kwése kwembá arumbá amé mirá úmae iyuwó.

¹⁴ Áánútu árair-aimba simámakaimba Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáimba po kwená asirayándéí minaráir-áimbá kárákwiyuwo.

¹⁵ Ésiyaa-maravaken-kwaasi amápa'a tínaaemba umásiyukaampinkemba kae-kwáási moórawai áwí'a Vísérasa isaná moórawai áwí'a Émósénisi isamá mináimbá ísaraane.

¹⁶ moórawai áwí'a Ónésivorasa kesópa'a tóyo éna kawer-áimbá simásimena kesí imáyáa aúiná'i'a umásinkena ándáva'o máyaunda íma agaeyávéna isa'á mindáyave'a Ísóigompa'a námúnaa súnda Ónésivorasa kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye kawé'á umátinkaniyone sé'e námúnaa kwésune.

¹⁷ kwemá Árómaa-naopa'a taména sivakáá úmae kwéiyena ándáva'o máyaunda tasuwánéna kesí imáyáa aúiná'i'a umásinkaraiye.

¹⁸ ááéma Évésasi-naopa'a komáyaawanana sáwíva-tawai kwemá súwa'naa úwa á'a awánaraane. mirá uráintave'a sé'a Ísóigo kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaa títana Ísóigo kwentávéna arumbá umánkaniye súne.

2

i-kwáásímó asiramáímo máyáantemba miráumai asiramái maiyó siráin-kwasai.

¹ kesááninkoo Ísu Káráísiti úwoi kwéawa'naa-ivo asiramái maiyó.

² sáwíva-kwaasi túranka'a simátimewanda-aimba isé kawer-imáyáágwárá-kwáási asiramáímo máyáawai kawé'ó umáímo simátimenaawai simátímínasa miwígwárá'á tátokesa simátíméro.

³ i-kwáásímó umbai-yántáá'ó tímémbo asiramáímo máyáantemba Ísu Káráísitina kwaási-i'a óndarakemba embá umbai-yántáá'á ámébanivo asiramái maiyó.

⁴ i-kwáási miwítí anóndako aamoí ínkwáe sésa kwenáái kwégwaresa íma ó'on-o'on-tantaatavesa imáyáa kwéesa anóndakona mayáyávésa imáyáa kwéowe.

⁵ isaaisésamo kwégontemba moórawai mo kwená anóndakon-aaimo isénamo isaaisénamo iyénamo éna meeyámbá mayániye.

⁶ kígauva'o asiramáímo kárákwiyowaimo ombá toómbó akarái-kánáámó tisasá aiva'á áká'mai kwénaawe. mináimbá imáyáa é Ísu Káráísitiye asiramái maiyó.

⁷ simámunda-aimba imáyáa inaná Ísóigo imáyáa amína mináínkóná ááimba isáníyone.

⁸ Ísu Káráísiti Tévíti aisaavutantambo uráiwai puwéna usásinkaiwaintavai imáyáa uwo. mináimbá áséi-kwasai simátímakaunda-aimban-iyé.

⁹ mináséi-kwásái simátimewandarakemba ándáva'a másinkesa sáwí'o uráiwaimbo aiyayaanka'o asááúmaesamo máánkaraantemba kembá síyayaanka'a asááúmaesa sí'a iní'a umái ándáva'a másínkaraavo kemá úwoi ménaumpo Áánútun-aaigo kóyáwé inasa ísáaro.

¹⁰ mindáyave'a Áánútumo kwéitamaraín-kwaasiyave'ta imáyáa é'a pó'a umbai-yántáátáv'é'a íma imáyáa é'a máyaumne. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaavinkemba tí'maena kawepá'á mētinkainasa ságayan-ayampa'a mai'mai'a ónááontave'a umbai-yántáátáv'é'a íma imáyáa é'a asiramái máyaumne.

¹¹ maanáimbá árair-aimban-iyé.

Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya póta puwétaamo éta kweséya ménaundayaaniye.

¹² umbai-yántáá'ó ímo imáyáamo éta asiramáímo métaamo éta kwaásira'o kárákwiyintemba kesáágwárá'á miráyá ónaumne. sínaaembo umámenanayaamo éna kentáágwárá'á mirá íníye.

¹³ kwenááiyavetaamo árairemo sirétaamo ivátúwáananayaamo éna kwemó sintembó mirámó kwéena íma kanaán-umai tuwéna ó'on-aimba síníye.

mináimbá árair-aimban-iyé.

Áánútuna mayái arupí umái maénana aamoí umánkaino siráin-kwasai.

¹⁴ Timótiyo Áánútu aúranka'a maanáimbá simái ságamatime asiramái simátíma'mae iyé sé maanáimbá imáyáa oro. úwoi-aintave'a sáwívar-aimba kwése'a áwáá'a kwésevo mináimbá ivátuwaaro. mináimbó isáiyananamo éna mináínkó íma kawé'á umátinkaina'a sáwí'a ónááovo súnda-aimba simátíma'mae iyuwó.

¹⁵ maarán-kwáási-i'á ónáe se mirán-uwo. árair-aimbo arupí umái simátímíndawaima éma Áánútuna mayái-kwáási éma ená mayáyávái íma aigaeyávái ínáyondawai éma mirámó émo e Áánútu aúranka'o ménda simáména séna kawé'á umái máyaane síníye.

¹⁶ úwoi-aimba Áánútun-arááimo ímo kwaráan-kwaasi kwésen-aimba ánaaemba umátímiyo. mirán-áimbó kwésen-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa íma kwéesa sáwísawaa úmae kwéiyowe.

¹⁷ sóyavitausambo énamo amápa-kuva'o intembá miwí tááigo kóyáwé imbá pósa sáwí'a ónááowe. miwíwínkembá kae-kwáási túwí'a moórawai áwí'a Áíméniyasi isaná moórawai áwí'a Váírítasae

¹⁸ minkáé'nárai árair-aimba ivátuwasarai sésarai puwúndavinkenta á'a usásinkaunda póta naaemba ó'a ima usásinanaumne séyasa isésa évakarawai Ísu Káráísitin-aaiyavesa kaer-ímáyáá kwéowe.

¹⁹ ávombo asiramáimo aimaráantemba Áánútu ávonkaan-tantaa'a asiramái aimaréna minká'a áuvái agaimaréna séna Ísóigo kwená kwaási á'a tuwánaraiye séna moórá-aimba agaimaréna séna Ísóigona kwaási únemo sewái sáwí'o kwéomba tínaaemba umáméro agaimaréna siráiyé.

²⁰ moórá-aimba simáménda isaaó. anón-daumpa'a évaka-taave'a marésa évaka'a ságayan-ontandei úmakaan-taave'a marésa évaka'a taainéi úmakaan-taave'a marésa évaka'a kari'-máránéi úmakaan-taave'a marésa anón-kanaawe su'mai óntan-taavepinkemba nésa úwoi-kanaa taai-taavépinkémbá kwénaawe.

²¹ simátímakaunda-sawi-mayaigombo tínaaembo umámesamo kawe'ó umáimo máyáawai kawe-táávékáámbá umái mésa Áánútuntavesa imáyáa kwéesa Áánútumo kawe'-máiyái timínintavesa to'mayaa umái máyáawe.

²² ívé-kwaasimo sáwí-yantaatavesamo tirááiyavesamo ombá ánaaemba umáme arupí umái méniyonda-imayaa e Áánútun-aaiyavai áraire símae iyí-ímáyáá kwétime paru umái mé tirumpimbó kaweré su'mai imáyáamo ésamo Ísóigompa'o kwéaisaa-esamo súwa'naa ínkwáe sésamo ontembá mirán-uwo.

²³ úwoi-aintavesamo sáwívar-aimbo kwésemba mináinkákémbá áwáá'o kwésemba ísaraampo ánaaemba umámiyo.

²⁴ Ísóigona mayái-kwáási íma aaisambá sésa paru umátinkesa kanaán-umai agaráátinkesa áwáá'o semba tasí umátinkesa

²⁵ kwempa'á mésa miwímó kentááimo aráásén-kwaasiti imáyáa kawe'á umátinkesa mirámó íyanamo éna Áánútu imáyáa timínasawa Áánútunopa'a tésawa árair-aintavesa áraire sénááo. íya sénááo. mindáyavesa Ísóigona mayái-kwáási amu'marésa ménaaowe.

²⁶ Sáátáánigo kesí imáyáa ígwáe séna miwí tátokaiye. árair-aintavesamo árairemo sésamo ésa kawer-ímáyáá ésa Sáátáánigomo tátotuwenamo máyáimpinkemba tuviyuwesa Áánútunopa'a ténááowe.

3

naaén-kanaaona kwaasí.

¹ Tímótiyo naaén-kanaamo tínanamo umbai-yántáá'ó paárinintavai imáyáa uwo.

² minkánaávimbá kwaási maará ónááomba kesáváiyé su'mai aamoi kwéesa óntantavesa aamoi kwéesa kesávésa kawe-kwáási úne kwésesa kentúma maé iyésa évakarawai simái sáwí'a umátinkesa tinóvowi táái kwéaraaisesa túwa'naa owáiyávésa íma súwi kwésesa Áánútuntavesa íma imáyáa kwéesa

³ miwítí kwaási íma imáyáa tímésa tói'o matuwé máyáamba íma paru ésa kampar-áimbá simátinkesa miwí túra'a íma kárákwiyesa ááite kwétiyesa kawe-tántáátávésa tíyántavesa kwéumatinkesa

⁴ namuro-kwáásiyávésa miwítí kwaási kwéagaraatinkesa sáwí'a umátinkáaro kwésesa sáwí-amba ááema kwégwaresa miwí kentúma mósá marésa sáwí-yantaatavesa tirááiyavesa kwéesa aamoi ésa Áánútuntavesa íma aamoi ésa

⁵ kwaási túranka'a mono-kwáási úne kwésesa Áánútuna asirayámbá tínaaemba kwéumamevo mirámó kwéon-kwaasi ánaaemba umátimiyo.

⁶ miwíwínkémbá évakarawai ó'on-o'on-daumpa'a iyésa ímo kawer-ímáyáámó on-íníntávésa kampar-áimbá sewasá isésa miwí tááiyavesa áraire kwésewe. minínimbá sáwí'a owaná anóni'a isasá mirá-sáwí-yántáá'á tirááiyavesa kwéowana misáwí-yántáákó miníníntómbá tátokaiye.

⁷ miníníntómbá amáparawai táái isésa íma kanaán-umai taaímbai isésa árair-aimba tátokaawe. mindáyavesa mirán-kámp'a-mónó-kwáási tááiyavesa áraire kwésewe.

⁸ naaóvá'á Mósesima máyonka' a kae'nárai túwí'a moóráwai áwí'a Yánisi úwana moóráwai áwí'a Yámbárisiyemo Mósesin-aaimo arááirayantemba minkámp'a-mónó-kwáási miráumai árair-aimba araaisésa imáyáa sáwí'a ésa tóikakemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésevo

⁹ sáwíyan-kanaawe su'mai mirá ónááowe. miwí kampar-áimbá kwésesa máyáamba tuwánésa sésa kampa'-mónó-kwáásimán-owe sésa miwí táái íma kwaránááowe. naaóvá'á Yánisiye Yámbárisiyemo sirááiyán-kampar-aintavesa mirá siráawe.

árair-ainkomba táto'mai maiyó siráin-kwasai.

¹⁰ miwí mirá kwéovo emá íma mirá uráampo naaó'-nao-kwaasi simátimunda-aimba isé kemó máyaundawaina ááimba suwáné kemó kwénaundawaina ááimba suwáné uréma po mináimbá kwégwaraane. Áánútuwe aráapamai maé'a paru umái mé'a imáyáa timé'a umbai-yántáápimbó asiramáímo máyaunda-aimba ísaraane.

¹¹ Ántioku-naopare Áíkóniyaa-naopare Árisitaa-naopare máyaawandara'a umbai-yántáá'a simésa sí'o úní'a umásínkówa'a íma imáyáa é'a asiramáímo máyaawanda suwánaraane. kempimbá anón-umbai-yantaa'a kwáyombanivo Ísóigo mimpinkémbá síkaiye.

¹² íma kené su'mai sáwí'a umásínkesa maarán-kwáásígwára'á sáwí'a umátinkanaaowe. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a kwentávé'a imáyáa é'a mé'a mirá ónæ sewáí umbai-yántáári'a umátinkanaaowe.

¹³ sáwí-kwaasi kampar-áimbá kwésesa ó'owiti imáyáa koyavisewáí sáwí'a úmae iyésa évakarawai kampa'á simátiyuwewasa miwí kampa'á mésimatiyuwanaaowe.

¹⁴ emá íma mirá indá simátimakaunda-aintavai áraire asiramái sé mináimbá asiramái tátoraao. mináráír-áimbá simátimakaundawaiya kawé'á umái suwánaraanda po mináimbá asiramái tátoraao.

¹⁵ emá iyámpói máyóndara'a Áánútun-ai aúvái-kwandaavinken-aimba simátíma'mae iyúmba ísaraanda ívékwara'a kwéisaane. Áánútun-ai aúvái-kwandaavinken-aimba kwéawanaawai kawer-imáyáa ésa Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire kwésewana Áánútu sáwí-imayaavinkemba kwéiyatinkaiye.

¹⁶ Áánútu imáyáa timúwasa Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba amápar-aimba agaimakáamba pósa mináúvái-kwándááivínkén-áíndéi Áánútuna aambá agaráátinkesa sáwí'o uráantavesa asiramái sésa sáwí-imayaa arupí kwéumatinkesa kaweré su'mai umái ménaaon-amba kwéagaraatinkaawe.

¹⁷ Áánútuna mayái-kwáásímó Áánútun-ai aúvái-kwandaavinken-aímbo ísámaimo kawé'o íyanamo éna mináínkó kawé'-máayái-kwáásí-í'a umátinkainasa Áánútumo kawé'-máayáímó timíním-bayai asiramái kawé'á umái mayánááowe.

4

¹ Tímótiyo Áánútu aúrankare Ísu Káráísiti pukáan-kwaasiye túvamai úwoi máyáan-kwaasiye miwítí ááimba tísaa íníwai aúrankare asiramái simáme'a sé'a Ísu Káráísiti marapá'a kuminín-imayaa é'a kwená kwaásira'a kawáá ínín-imayaa é'a asiramái simáme'a sé'a

² amápa-kanaa Áánútun-ai asiramái simátíme kawé-kánaámó inda simátíme sáwí-kanaamo inda úwoi mindágwara'a simátíme kwempakémbá kwésimatiminana mináínkó tírumba kwantáínasa ísáiyama miwítí imáyáa arupí umái asiramátinke simátíma'mae iyé íma ivátuwaao.

³ naaémba moórá-kanaa tínsa árair-aimba íma ísámae iyónááontavai ívé'a árair-aimba simátíma'mae iyuwó. naaémba moórá-kanaa tínsa sáwí-yantaatavesa tirááiyavesa kwéesa aamoí ónááon-aimba simátímenaaon-kwaasiyavesa tivakáá ésa miwí táaiye su'mai ísésa

⁴ árair-aimba tínaemba umámesa manír-áimbá ísánááombanivo

⁵ emá asiramái ménana umbai-yántáá'ó enópa'o tínimba asiramái méma Áánútun-ai simátíma'mae iyé kwená mayái kwémae ánásaa.

⁶ Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo nombó atíyuwaantemba sáwíyanka'a kembá Póromba sínkamiyana kesí naaeó miráumai kumína'a puwónaumne.

⁷ ísaaiséamo kwégentemba kawé'á umái kwégwé'a ayááír'á komé'a Áánútuna árair-aimba tátoke'a simátimakaunda

⁸ Ísóigo kesí meéyámbá tátokaimba póna arupí umáímo máyaunda-anonda simíníye. naaémba Ísóigo arupí umái-meyambo timíníwai siména íma keyáá kembá siména marapá'ó kuminíntavesamo aamoímó ésamo amu'makáawaigwara'a kwétimena simíníye.

⁹ Tímótiyo sáwíyanka'ó kesópa'o tíníyonda-imayaa kwéé maiyó.

¹⁰ moóráwai áwí'a Tímási marapá-tántáátávéna aamoí éna póna siyuwéna Tésárónaika-naopa'a kówisana moóráwai áwí'a Kéréséni Kérésiyaa-marava'a kówisana moóráwai Táitási Táomésiyaa-marava'a kówisana

¹¹ Árúku kweyáá kesé máyáivo Máákaamba koáí'mae kesópa'a tiyó. Mááka tasúwa'naa umai Áánútuna mayái tamayániye.

¹² moóráwaimba Tikíkásaamba ai'maráúnana Évésasi-naopa'a kóuraiye.

¹³ ááéma Táróasi-naopa'a kesí kwáá'a tuwááwánana Kápása kárákwiraivo maimaé téma aúvái-kwandaigwara'a aiva-tántáá'á sáwíyan-auvaigwara'a maimaé tiyó.

¹⁴ moóráwai áwí'a Arekesánda kwená mayái kópaa-ontandei évaka-tantaa'a kwéiwai anómba sáwí'a umásínkáimba póna Ísóigo anondá sáwí-meyamba amíniye.

¹⁵ Áánútun-aaí simátimewanda kwemá simái arááisukaivo kwembá kárákwiyuwo.

¹⁶ aiva-táwaimo aaimó simásínkáimba mináímbó sénáe'o kwéunda amáparawai íma sááyavo tésa siráváyáawa'a Áánútuntave'a íma anondá sáwí'a umátinkaaó sune.

¹⁷ miwí íma siráváyáawana Ísóigo sirávayena asirayámbá simísa'a Áánútun-aaí amápar-aimba simátimakaunda íma Yútaa-kwaasira'a ivo ó'onkaa-kwaasira'a siráunda ísaraawe. áwáávitemo in-iyánkó óipinkembo mayauwénamo kawepá'ó móánkaintemba Ísóigo aaivimbá kwémaisinkaampinkemba síkena

¹⁸ sáwí'o kwéumasinkempinkembo éna sí'mai kwiyómpa'a kwemó kwégawaaipa'a kawé'á umái mósinkaniye. kwená ságayambo kwaikwai'o ínimba árair-aimban-iyé.

¹⁹ Párisikaante Ákwíraante simátime se kawé'á umái máékaiyo siyó. Ónésívorasaante kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye simátime se kawé'á umái máéro siyó.

²⁰ Érásátasi Kórínti-naopa'a máísana Tóvimasa áí'a kwéuwa'a Máíritasi-naopa'a auwé'a tiráumne.

²¹ áú'o síí-kánáá íma tiráina imáyáa é kesópa'a tiyó. Yúpúrásawe Púténésiye Áráínásawe Kírótíyawe amápa'a Áánútuna kwaásiye entávésa sésa kawé'á umái maiyó kwésewe.

²² Ísóigo keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póromo súnda-aimba ánásaiye.

Táitási

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avamoraé-iyá'yo. miráumai-ima maisuwéna Táitásina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkárowana ména Táitási Kírítí-marava'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Táitásiyo kemá Póro moórá-aimba sénaumpo isaaó. kemá Áánútuna mayáí-kwáásí é'a Ísu Káráísitina aantá-kwaasi-i'a umásinkena si'mákaiwai úne. Áánútumo kwéitamaraín-kwaasi kwesé aráápamai mai'mai'a kwéesa árai'-monor-aimba isámae kwéiyesa Áánútuna aampa'ó kwéiyontavena Ísu Káráísiti minámbá simátímiyo séna si'mákaiye.

² naaóv'á Áánútu ímo kampa'ó kwéisiwai árair-aíne su'mai kwéisiwai asiramái séna kwéitamaraunda-kwaasi aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowe súwata árair-aímban-íye kwéseta máyáumne.

³ Áánútumo imáyáamo urón-kanáa tíniye kwéuwana Ísu Káráísiti kwenáái simátímuwana Áánútu simásiména séna kesáái simátíma'mae iyuwó séna kentáási sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiya minámbá siráiyé.

⁴ Táitásiyo maanámbá maanáúváivímbá agaimarúmpo isaaó. Ísu Káráísitinka'o agevamáimo maúndantemba emá mirán-umai méma árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásivowe Ísu Káráísiti kentáási sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiye úwoi áwa'naa esarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

Táitási Kírítí-marava'a koména mayáí mairáin-kwasai.

⁵ eséma keiráimá Kírítí-marava'a komékai embá auwé'a kenkáisi mayáí íma ánásarainka'a embá auwé'a tiráumne. mimbáyái kawé'á íninyondayave'a embá auwé'a simáme'a sé'a amápa'-naopa'a Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi usásintinkava'a kwínínyone sé'a auwé'a tiráumne.

⁶ usásintinkaan-kwaasi maarán-kwáásímán-owe. miwívímbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kimbora-inimba mapá kuráawai owasá miwítí iyámpói maarán-iyámpóin-owe. Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai ésa kawer-iyámpóimán-owe kwésen-iyampoi ésa tinóvowi táái isáawain-owe.

⁷ Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiowai Áánútuna mayáír'á kwégarakwiyomba pósa maarán-kwáásímán-owe. miwívímbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kesáái usáyaaitankwae íma kwésewai ésa íma ááéma áwáá'a sewái ésa íma uwo'ao'-nómbá námae naaesa uwo'ao'á owái ésa íma aaisan-áimbá sewái ésa óntantavesa íma túran-anda owái ésa

⁸ namu-kwaasi naambá toómbá tímésa owái ésa amápa'a kawé-tántáátávésa aamoí owái ésa kawer-imáyáá owái ésa arupí umái máyáawai ésa Áánútun-arááimo kwégwaraawai ésa miwí túma kawé'á umái kwégarakwiowai ésa Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiowai mirán-kwáásímán-owe.

⁹ Áánútuna árair-aimba simámakaunda-aimba asiramái táto'maesa iyóro. mirámó ésamo ésa árair-aimba kanaán-umai simátimesa asiramátinkanaaovo miwí táaiyavesa kamparáímbán-íye sewái táaiigomba usáyaaitanaaowe.

¹⁰ sáwíva-kwaasi kawer-áimbá íma kwégwaresa úwoi sáwívar-aimba símae kwénaaesa miwíwínkémá Yútaa-kwaasi sáwívarawai mirá ésa kampa'á simátíyuwesa

¹¹ óntamba mayánáe sésa kamparáímbá simátimesa évakar-akumba sáwí'a kwéumatinkesa sáwí'a kwéovo minámbá aambá áúntinkaaó.

¹² Kírítí-kwaasivinkemba moóráawai kawer-áimbá kwéisiwai séna Kírítí-kwaasi aasiyaási kamparáímbá kwésesa aváá-kwámbo ontembá sáwí'a umái kavónái'a umái mésa sáwíva-tomba nai'nai'a kwéowe siráiyé.

¹³ siráin-aimba árair-aímban-íye. mindáyavai miwítí imáyáa asiramái arupí umátínkénasa Áánútun-ai kawé'á umái kwarésa

¹⁴ Yútaa-kwaasiti manír-áimbá íma isésa árair-aímbo arááiraawai táái íma isáiyamba ivátúwáaro. mirá ónááontavai miwítí imáyáa arupí umátinkaaó.

¹⁵ imáyáa kaweré su'mai owái amápa-tantaatavesa imáyáa ombá kawer-imáyááwé su'mai kwéovo imáyáamo sáwí'o owái Áánútun-ai arááisen-kwaasi miwítí imáyáao sáwí'a isaná tirumpimbá kamparáímbá kwáyáísasa pósa amápa-tantaatavesamo imáyáamo ombá íma moórá kawer-imáyáá kwéowe.

¹⁶ miwí tóikakemba kampa'á sésa Áánútun-aaí kwégwaraumne kwésevo sáwíre su'mai kwéesa kawer-áimbá araisésa ima kanaán-umai kawé'á ombá miráumai máyáawaina ááimba Áánútumba tínaaemba kwéumasuwaawe.

2

áséi-kwasai arupí umái simátíma'mae iyuwó siráin-kwasai.

¹ Táitásiyo áséi-kwasaigna ááimba árair-aimbo simámakaunda simátíma'mae iyuwó.

² anónu'maiyomba simátíme se ima uwo'aó'-nómbá námae naaé'a uwo'aó'á kwé'e'a arupí umái mé'a kentúra'a kárákwimai kawer-é'a Áánútumpa'a agevamái asiramái mé'a imáyáa tímé'a asiramái maíyana ima tívón-káino simátímiyo.

³ áraankantomba simátíme se Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a mé'a ima kwantánaanta-aimba kwése'a ima uwo'aó'-nómbá námae naaé'a uwo'aó'á kwé'e'a ívér-inintave'a kawer-áimbá agaráátinkáaro simátímiyo.

⁴ mirámó iyasamo ésa ívér-inimba minkáwér-ámpá'á kwégwesa tuwai'mááre iyámpóíye tirumbá tímésa

⁵ túra'a kárákwimai kawer-ésa kaweré su'mai kwéesa tuwai'máákare iyámpóirare naankaré kawé'á umái kárákwiyesa tuwai'máá táái isánááowe. mirámó iyasamo ésa tuwánésa sésa Áánútun-aaí kawer-áimbán-íye sénááowe.

⁶ ívé-kwaasiyomba asiramái simátíme se kentúra'a kárákwimai kawé'á oro siyó.

⁷ amápa-tantaa'a kawé'á inasá awánésa emó óndantemba miwí mirá íya simátíma'maemo íyínda ima óikakene su'mai simátíme arunkakénkwará'á simátímiyo.

⁸ kawer-áiné su'mai simátíminasa kampar-áimbán-íye sésamo kampar-áimbó avakáá íyanamo éna ima kwáyainasa tigeayávésa ésa ima simái sáwí'a umásinkanaaowe.

⁹ kárákwiraan-kwaasi évakarawai meeyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba ima kwémayaawaiyavai maanáimbá simátímiyo. kárákwiraan-kwaasi táái isé'a aamoi umásinkaigwae sé'a kawé'-máayái kwémae'a miwiyávé'a ima anondá seró.

¹⁰ miwítí náaindaampinkemba ima umóyámbá é'a kaweré su'maimo iyamba tuwánanaaowe se mirán-áimbá simátímiyo. mirámó íyanamo éna Áánútun-aaí kentáási sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkain-aaigo anómba íníye.

¹¹ Áánútu úwoi súwa'naa ena Ísu Káráísitimba ai'marówana ó'on-o'on-kwaasi miwítí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanintavena marapá'á kunkáimba póna

¹² Áánútu úwoi súwa'naa ena kawer-ámpá'á kónaunda-anta agaráásinkaraiye. mináinkómá maarán-ámbán-íye. Áánútuntavesa ima imáyáa kwéowai sáwí'o kwéomba sínnaemba umátímeta marapá-tántáátávéta sirááiyaveta úndaya sínnaemba umátímeta marapátáámó máyaundara'a kesúrata kárákwiyeta arupí umái méta Áánútuntaveta imáyáa éta méta

¹³ amu'maréta Áánútu asirayánkwaráwáiyé Ísu Káráísiti kentáási sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiye ságayankogwara'a paároyaaoiyantaveta timu'maréta méta paároyaaoiyantaveta sirunkóyá kawetá íníye.

¹⁴ Ísu kentáási sáwí-imayaaoomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawé-kwáási-í'a umásinkenaya kwená kwaási-í'a kwéumasinkaiwaiya méta kawé'-máayái mayánáe séta máyaundayavenaya mindáyavenawe séna Ísu Káráísiti pukáíye.

¹⁵ Táitásiyo mináimbá simátíme Áánútuna asirayándéi miwítí imáyáa kawé'á umátínkénana aai ima kwéisaiyawai mináinkó tirumbá kwantáinasa aai isáaro. sénda-aimba ima isáavainivo asiramái simátímiyo.

3

Áánútuntavai imáyáa é'a arupí umái máéro simátímiyo siráin-kwasai.

¹ Táitásiyo Ísóigona kwaásira'a kárákwiraandawai ómpo maarán-áimbá simátímiyo. marapá'-máayáir'á'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba mé'a miwí táái isé'a kawé'-máayáiyávé'a to'mayaa umái amu'maré'a mé'a

² ima kampa'á simái sáwí'a umátinke'a ima aaisan-áimbá sé'a paru umái mé'a amáparawai kawer-áiné su'mai kwése'a máéro.

³ ááema sáwí-imayaagwara-kwaasiya méta aai ima iséta sáwí-ampa'a kwégweta sáwí-yantaataveta sirááiyaveta kwéeta máyaawanana misáwí-yántáákó tátorowata sáwí-imayaayaveta sirááiyaveta kwéeta sáwí'a umái méta ó'owiti náaindaantaveta súran-anda kwéeta siyánta kwéumatinkaaawanasa kentáá tiyámba kwéumasinkowata méraumne.

⁴ ánivo Áánútu kentáási sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiya séna sirumbá umátinkaunda pó'a túwa'naa ónaunda agaráátinkanaumne sirónka'a Ísu Káráisitimba ai'marówana marapá'á kumúwana

⁵ Áánútu kawer-ámpátá mésínkaraiye. kesáámó kawe'ó ówándayavenaya ímanivo arumbá umásinkenaya kawer-ámpátá mésínkaraiye. nombá pésinkowata aúnái'a umái máyaawanaya Áánútun-amanko aúnáita umásinkontavena kawer-ámpátá mésínkaraiye.

⁶ Ísu Káráisiti sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiyavena Áánútu imáyáa éna kwenamankó kentáávimbá úwoi anómba kwéumasinkainta

⁷ póna úwoi súwa'naa umásinkenaya séna arupí-kwaasiman-owe. árai'a aúnái'a umái máí'mai'a ónááoni'a umátinkanaumne kwésisata amu'maréta máyaumne.

⁸ mináimbá árair-aimban-iyé. miráumai kárákwiraan-kwaasi táái isésa kawe'-máýái maésa máéro.

Táitásiyo mináimbá asiramái simátiminyonda sirááima kwétaiye. mirámó inasamó ésa Áánútun-aiyavesa áraire sewái asirayán-imáyáa ésa kawe'-máýái mayánááowe. mináimbá kawer-áinkó póna kwaási túwa'naa íníye.

⁹ ánivo úwoi-aintavesa sáwívar-aimba kwésesa tikwá'náwe tináávúwísáiyé túwíkwara'a kwétesa aaisan-áimbó kwésesa Mósesimo sirón-amaantavesa aaisan-áimbá kwésemba mirán-áimbá úwoi-ainkoma póna íma túwa'naa ínivo ánaaemba umátimiyo.

¹⁰ évakarawaimo sáwí-aimbo simáimo taainkaar-umátinkáawaimba kaumbo-káé-tawai asiramái simátímínasamo ímo isáiyamo e ánaaemba umátimiyo.

¹¹ mirán-kwáási kaé'mai máýáawai ésa sáwí'o ombá keyáárika'a kwétuwanaawata kesáágwára'á kwétuwanaumne.

¹² moóráwai áwí'a Átémásaana'i. moóráwai Tikikásaana'iyó. moóráwaimba ai'maráanana enópa'a kwíndara'a imáyáa é Níkópórisi-naopa'a kesópa'a tiyó. áú'o síí-kánáa Níkópórisi-naopa'a máyaana kesópa'a tiyó.

¹³ moóráwai áwí'a Sínása aaimó isái-kwáásígóe moóráwai Ápórosiye emá túwa'naa inasarái Áánútuna mayái maimaésarai naaóyááoiye.

¹⁴ Áánútuna kwaási sún-da-aimba simátímínasa kawer-imáyáa ésa mayái kwémaesa umbai-yántáá'ó kwáyainda-kwaasi túwa'naa esa pósa íma úwoi-mayai maésa ménaaowe.

¹⁵ amápa'o kesémo máýáawai entávésa sésa kawe'á umái maiyó kwésewe. kentáási kwaási Áánútuwe aráápamai máýáawaima esé máýáawai kawe'á umái máéro simátimiyo.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

Vírímóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Vírímónina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. ááema Vírímóni kesí mayái mayáinkwáe séna Ónisímasimba meeyámba'mai máánkarowana mayáena mimbáyáigón-áároi inkaiséna ó'-mapa'a koména Ísun-ai isáapa'a téna Póro ándáva'o máyopa'a kwéawa'naa-uwana Póro Vírímóni Ónésímasimba tayauwé'mai airáinkwáe sé'a maanáúvámá agaimái amúne séna agaimái tuwówana Vírímóninopa'a kuráiyé.

¹⁻² Vírímóniyo kemá Póro maanáúvámá kwéagayaumne. kesí kwaási po kesé tágárotare mayái kwémayaandawai isaaó. Ísóigona kwaási ená naaúmpa'a torupamá kwémaewai isáaro. Ápiyao kentáá símanaakogwara'a isaaó. Ákípaasiyo keséya tágárotare asiramái mayái kwémayaandawai egwárá'á isaaó. Ísu Káráisitín-ai simátimewandarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáúvái agaimái amúne. kenkáí síváko Tímóti kesé máyáiyé.

³ kentáásivo Áánútuwe kentáási Ísóigo Ísu Káráisiyiye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴⁻⁵ Vírímóniyo kentáási Ísóigo Ísuwe aráápamái mé Áánútuna kwaásivimba arumbá kwétime máyaanda-aimba isé'a pó'a Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entávé'a imáyáa kwé'e'a súwi kwésune.

⁶ enté kentési mayáigó moórái'a kwéisata méta Ísóigowe tarúmaiya máyaundayavenaya kwemá kawetá kwéumasinkaisa awánaniyodayave'a námúnaavinkemba Áánútumba kwéaisaa-une.

⁷ Vírímóniyo kesíváko po Ísóigona kwaásivimba arumbá kwétime túwa'naa ónasa aúnái'a umái máyáan-aimba isé'a aamoí kwéumankaunana sirunkó kawé'á kwéisa'a áwa'naa umái námúnaa kwésune.

⁸ Ísu Káráisiti asirayámbá símakaimba pó'a íma inkaisé'a emá moórái'a uwo sé'a kwésundanivo mirán-áimbá íma sénaumpo

⁹ aánoumai kwempakémbá áisaa e'a sé'a sendantembá mirá íniyone sénaumne. emá arumbá kwésiména'a kemá sirumbá kwéamunda pó'a aánoumai kwempakémbá simáméndai'a mirá íniyone kwésune. kemá Póro Ísu Káráisiti kwená mayái símakaimba kwéméa'e anónu'mai káúnasa ándáva'a sínkaraawa'a mé'a

¹⁰ moórawai áwí'a Ónisímasintave'a kwésune. ándáva'a mé'a Ísóigon-ai simámunana iséna Ísóigompa'a tisa'á sé'a kesí iyámpóiraamba óne sé'a pó'a kwentávé'a kwésune.

¹¹ ááema ená mayái íma kawé'á umái mayómba mayáigón-áároi inkaiséna kóuraimbanivo ívé'a kesí mayái kawé'á umái kwémaena ená mayái kawé'á umái mayániye.

¹² ívé'a ai'maráanana enópa'a kwínama kesááninkaani'a umái airániyono.

¹³ Ónisímasimba tátokaanana súwa'naa ínkwáe sé'a únda isa'á úwoi mirán-ímáyáá úne. Ísu Káráisitín-ai simátimewandarakemba ándáva'a mósínkaawa'a máyaunda enanondá Ónisímasi súwa'naa íniiye óndanivo

¹⁴ némpa'a mémpo íma owé síníyodayave'a pó'a íma úwoi tátoranaunda póna kesé ména súwa'naa íniiye. íma súwa'naa ónái sindá súwa'naa ónavainivo ená imáyáavinkemba súwa'naa íniiyone.

¹⁵ Ónisímasi mayáigón-áároi inkaiséna embá auwéna sáwiyanka'a ó'om-bapa'a tamáyáimbanivo enópa'a kwéna aasiyaasi koméniye-imayaa kwéune.

¹⁶ Ísóigona kwaásigomo óndantemba kwemá mirá kwéena enávákoraamba póna íma ená mayái kwémayaiwaiye su'mainivo enávákoraamba éna enópa'a kwíniye. kemá kwembá sirumbá kwéamundantemba egwárá'á arumbá kwembá améma kesívá'an-iyé síniiyone.

¹⁷ Ísóigona mayáigó enté kentési mayáigó moórái'a kwéimba po kentávái kesí naaúmpa'a iyuwó kwésendantemba Ónisímasintavai mirá síniiyone.

¹⁸ embó sáwí'o umánkenamo moórá-yantaa'o mairénamo ímo ámakainamo e íma kwenópa'a te kesópa'a tina'á kemá meeyán-ónaumne.

¹⁹ kemá Póro kesiyáándeí kwéagaya'e mimbéyámbá aménaumne kwésune. Ísu Káráisitín-ai simámewana áraire siráanda maí'mai'a íniiyonda-meyamba kempá'á kwáyáimba pó íma kanaán-umai meeyán-íniiyonda-aimban-iyé.

²⁰ kesívákoo Ísóigona kwaási ómpo áisaa úndantemba mirá ina'á Ísóigo aúranka'a aúnái'a umái máéno.

²¹ maanáúváí agayáúnda imáyáa é'a sé'a kesáái isé áísaá úndantemba mirá ínnyone. emó ínnyondawai kemó áísaá úndawaimba usáyaaitaniyone.

²² enópa'a ke kónaundayavai kesí maru'á usúkasinkaa. ándávakemba ayúsinkaiya'a ená naaúmpa'a kónaundayavai Áánútumpa'a námúnaa simásinke moórá-maru'a usúkasinkaa.

²³ moóráwai áwí'a Épávarasi kwemá Ísu Káráisitín-aaí simátimunkakemba ándáva'a ánkaraawana kesé ména keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésiye.

²⁴ kesé mayái kwémayaawai túwí'a moóráwai Mááka moóráwai Árisítakasi moóráwai Tímási moóráwai Áríku miwí sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁵ Ísóigo Ísu Káráisiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
Póro mináimbá simái ánásaumne.

Ípíru

Ísu kwíyómpa'a irówana moórawai áwí'a íma agaimakáiwai moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-íya'íyo. miráumai-íma maisuwéna maanámbá agaimái Yútaa-kwaasi moórá-kwí'a Ípíru-kwaasi Ísun-ai isésa kwená aampa'ó kwéguntavai tuwíráái sésa sáwí'a umátinkówasa minámbá ivátuwesa ááéraam-bonor-amba ókwara'a kwáráavo séna maarán-áimbá agaimái mátímakaiye.

Ísu Áánútu ááninkoma Mósesimba usáyaaitaraiye. Ísu aiva'mónó-káwáánákómá mono'-máiyái-kwáási usáyaaitaraiye. póí tuvú'mái Áánútumba ámakaamba aiva'mónór-ámbá isaná Ísu marapá'á kumbéna kentáási sáwí-imayaa maisiyuwánintavai puwéna kwenáúma Áánútumba ámakaimba póna kentáási monor-ámbá kwikáimba pó'a Ísumba íma auwé'a asiramái máéro séna agaimái mátímakaiye.

Áánútu ááninko áwíkoma kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

¹ naaóvá'á moórá-mora-tawai Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena súwasa miwí Áánútu siráin-aimba mirám-biran-aimba kentáá síkwá'náyomba simátíma'mae tiráimba isaná

² ívé'a naaén-kanaavimba Áánútu ááninko Áánútun-ai simásímakaintaawe. naaóvá'á kwíyómba maramá íma kwáyonka'a Áánútu súwana ááninko kwíyómba maramá tarórumakena naaémba amápa-tantaaka'a kárákwiyiniye.

³ Áánútuna ságayanko ááninkompinkemba sama kaisaná Áánútumo máyáintemba miráumai ména miráumaimo máyáiwai kentáá kwéagaraasinkaisana kwená asirayán-áínkóntávéna kwíyómba maramá kwaikwai'a kwéiye. kwemá pukáintavena kentáási sáwí-imayaa maisiyuwéna pukáimpinkemba usásinena kwíyómpa'a iyéna Áánútu asirayámbó usáyaaitaraiwai ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména

⁴ póna kwenáwí'a Áánútu ááninko áwíko póna Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitaraiye.

⁵ Áánútu kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna emá kesáánimba óna'a

kesí mayáír'á ánkaraumne

Áánútu séna moórá-ainkwara'a séna

kemá avowámá úmae íyónana kwemá

kesááninko mirá úmae íyíníye

séna kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna

⁶ Áánútu kwenááninko usáyaaitaraiwaimba ai'marówana kunkáinka'a séna

Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a

kwená imáyáa mósá maránááowe

kwenááninkontavena siráimbanivo

⁷ kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena súwana Áánútun-ai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

kemá súnasa kesí kwíyómpaken-kwayo'narawa'a úndáraamba to'maésa kwénaaowe.

kemá súnasa kesí kwayó'narawa'a tawáombo intenkáám-báyái kwémayaawe

siráivo

⁸ Áánútu kwenááninkontavena séna

Áánútuwo kwaásira'o kárákwimaemo íyínda íma ánásaníye. kárákwiyonda arupí umái

kwégarakwiyone.

⁹ kawé-tántáátávái aamói é sáwí-yantaatavai áyámba kwéone. mindáyavena Áánútu ená Ísóigo embá usásinankaraisa amáparawai usáyaaitaraanana enarumbá kawé'á umánkaraiye

séna

¹⁰ ááninkontavena moórá-aimba séna

Ísóigoo ááinka'a maramá taróre enayáándeí kwíyómba taróruanda

¹¹ mintántáá'á ánásaína emá mai'mai'a íníyone. unáánkwtóimo atúmó kénamo ánásaaintemba kwíyómba maramá miráumai ánásaníye.

¹² kwátóimo tavumáráantemba kwíyóm̄ba maramá mirá ínnyone. unáánkwtóimo aúnnámo ontembá kwíyóm̄ba maramá mirá éma ívé'o máyáanten-umai mai'mai'a éma íma puwínnyone siráíye.

¹³ Áánútu maanámbá íma kwíyómpaken-kwayo'narawatavena siráivo ááninkontavena séna kesiyáánúrúpa'a asirayán-áyámpá'á mara'á uména'a ená namuro-kwáásí tinkamona emá usáyaaitaniyone siráíye.

¹⁴ mináímbá siráivo Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a nórandarawara'o. miwí íma túma kwáyáiwai timané su'mai kwáyáiwai ésa Áánútumo sintembá mirá kwéowana Áánútu simátimena séna kawer-ámpá'á métinkaunda-kwaasi kuntúwa'naa oro séna kwéti'maraiye. mindáyavena Áánútu ááninko áwiko kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitariye.

2

Ísuma sáwí'o umáimo máyaundavinkemba kawer-ámpá'á mésínkáíwaina kwaasí.

¹ Áánútu ááninko kwíyómpaken-kwayo'narawa'a usáyaaitaraintaveta árair-aimbo ísaraunda-aimba asiramái tátoleta mináímbá ivátuwaunavaiyaanivo imáyáaya úmae iyónaumne.

² Áánútuna amáám̄ba kwíyómpaken-kwayo'narawa'a siráan-amaamba árair-aimba póna káráraawaiye ímo ísaraawaiye sáwí-meyamba arupí umái tímakaiye.

³ ánivo Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba kawer-ámpá'á métinkanae séna anóm-bayaiyavena ááninko kentáásí Ísóigomba ai'marówana marapá'á kunkáíye. minánón-áimbó ísámáimo ivátuwetaamo éta árai'a sáwí-meyamba kentáásópa'a tímimba íma aseránaundayaawe. aiva'á Ísóigo minánón-áimbá simátimuwasa ísaraan-kwaasi simásímúwana

⁴ mináímbá árair-aimban-íye sénaundayavenaya póna Áánútu asirayámbá tímúwasa ó'on-o'om-bayai ímo awánaraunda-mayai sáá'a kwégom-bayai máyówana Áánútu kwená imáyáavinkemba kwenamankó túwa'naa úwasa mirám-báyái mairáawe.

⁵ ménáaon-kwaasiyave'a kwésune. íma kwíyómpaken-kwayo'narawa'an-ivo kwenááninkomba usásinankaraimba póna kwemá kwaásira'a kwégarakwiyiye.

⁶ mináíntávéná moóráwai Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútuwo kwaasí úwoisan-tantaa'a owá nóra se miwíyavái imáyáa éwa kwaasí sáwíyan-tantaa'an-ovo nóra se miwír'á kwégarakwiyono.

⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaaempa'a kwaasí mótinkaanasa sáwíyanka'a miv'á máyáambanivo ívé'a anóm̄ba umátinkaanana túwiko anóm̄ba ísá

⁸ usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe agaimaréna séna Áánútuwo usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe siráimba íma moórá-yantaa'a aváántuwesa amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiyonta ívéta íya kwétuwanaumne.

⁹ ánivo Ísuna ááinta awánaraumne. Áánútu sáwíyanka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaaempa'a Ísumba móankarena ai'marówana marapá'á kumbéna amáparawaiyavena imáyáa úwasa áí'a úní'a umánkówana puwúwana mindáyavena Áánútu anón-kwi'a tamánkena áwí'a anóm̄ba umánkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa onáe séna Ísumba ai'marówana marapá'á kumbéna amáparawaiyavena imáyáa éna pukáíye.

¹⁰ Ísumba áí'a úní'a umánkóntave'a imáyáa é'a sé'a Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna amápa-tantaa'a tarórena séna ságayan-ayampa'a sáwívarawai maígwáe séna sáwí-imayaavinkemba iyátinkena ságayan-ayampa'a métinkaniwaiyavena Áánútu kanaán-íye súwasa Ísumba áí'a úní'a umánkóm̄ba mindáyavena kasenkuí'a uráíye. Áánútu mirámó uráimba kawé'á uráíye kwésune.

¹¹ Ísu kwaásiya Áánútundei-i'a kwéumasinkaiwaiyaawe Áánútundei-i'a kwéumasinkaiwaiye Áánútu mimbórá tivowámá intávéna Ísu séna kesúnava'maa'an-owe siráin-aimba íma sáwí-imayaa éna kawer-imáyáá kwéíye.

¹² mindáyavena moóráwai Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútuwo enáái kesúnava'maa'a simátimé'a torupamáí ménka'a monor-ímó sendavím̄ba enáwí'a mósa maránaumne

séna

¹³ moóráva'a agaimaréna séna

kegwará'á Áánútumpa'a agevamái máyaumne

séna moóráva'a agaimaréna séna

Áánútumo símakain-iyampoi kesé máyáawe

agaimaréna siráiyé.

¹⁴ Áánútumo símakain-iyampoiyavenamo siráimba marará-kwáásímó onten-áúwawaagwara'a Ísu ména séna Sáátáánigo kwaásimo puwónááon-asirayambo tokáimba ánásasuwanaumne.

¹⁵ aasiyaasí puwónaumne-imayaamo kwéesamo táátavesamo kwéowanamo tátokain-imayaa iyátinkanaumne séna puwéna usásinena Sáátáánigomba usáyaaitaraiye.

¹⁶ árai'a íma kwíyómpaken-kwayo'narawatavainivo Ááváramumo Áánútun-aaiyavenamo áraire siráintemba kesáámó mirámó kwéundawaiyavena súwa'naa índayavenaya miráumai pukáiyé.

¹⁷ kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aai simái kawe'á éna aruntá umásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya mirá ínintavena marapá'á kuména kwaási áúwawaagwara'á ména kwenáúnava' maate kesáámó úndantenta miráumai ména súwa'naa ínín-amba mimbórá-ámbá kwáyáintavena mirá uráiyé.

¹⁸ ááemo marapá'ó máyonka'a sáwí-aimbo sínda ísare'a áí'a índai'a umánkanae sésa áísaa úmaesa kwéiyesa áí'a úni'a umánkaraamba íma sáwí-ampa'a kuráimba pósa kentááyávéna sáwí-aimbo síyamba ísánáe sésamo ombá kanaán-umai kwésuwa'naa-intaaniye.

3

Ísu áwíkoma Mósesi áwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. sínda-aintave'a Ísumpa'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu keinárawa'a kwendéi-í'a umátínkarain-kwaasiyavena séna kwíyómpa'a kesé ménaaowe súmba ísaraavo Ísuntave'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu kwembá ai'marówana marapá'á kumbéna árair-aintavetaamo árairemo sínda-ainkata kárákwiraiwai éna aiva'-mónó-káwáánákó isa'á kwentávé'a imáyáa úmae'a iyóro. aiva'-mónó-káwáánákóná mayái

² mimbáyái mayáíndayavena Áánútu Ísumba usásinankowana íma ivátuwena mimbáyái kawe'á umái kwémayaiye. naaóvá'ó Mósesimo Áánútuna kwaásivimbo mayáímó ímo tuwénamo kawe'ó umáimo mairáintemba Ísu mirá uráiyé.

³ naambá kawe'-námbán-iyé siráavo mindámó uráin-kwaasigo áwí'o mósá kwémaraantemba Mósesi kawe'-máiyái-kwáásímán-ivo Ísu áwí'a mósá maráúndaya kwésuyaaaitaiye.

⁴ amápa'-nambo kwaásimo kwéomba mindágwara kwaásigwara amápa-tantaakwara'a Áánútu úmakaiye.

⁵ Mósesi Áánútuna mayái-kwáásígó éna Áánútuna kwaásivimbo mimbáyái íma tuwéna kawe'á umái kwémaena Áánútumo sínda-yantaa'o paárinimba simátímakaiye.

⁶ Mósesi mirá uráimbanivo Ísu Káráísiti íma mayái-kwáásígómán-ivo Áánútu ááninko úrumba póna Áánútuna kwaásira'a kárákwiyimba íma ivátuwaimba kawe'á umái kwémayaiye. Áánútun-aaiyavetaamo áraire sétaamo aamoimó étaamo asiramáimo amu'marétaamo métaamo éta Áánútuna kwaási-ita ónaumne.

Áánútuna kwaási kwenópa'a koagándaan-kwasai.

⁷ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-amanko kentáá síkwá'náyontavena siráin-aimba imáyáa oró. maará séna

ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro.

⁸ naaóvá'ó Áánútun-aaimo arááísúmbo tiruntémo makáantemba kemá mirá ováínivo kwenáái ísáaro. kavóná-marava'a mésa kentíkwá'náma mirá kwéesa Áánútumba kwembásínkáánkái ésa sáwí-mayai maésa kwenáái arááiraawe.

⁹ ayáátááka'a 40 íma kentíkwá'náma túwa'naa uráunda-mayai awánaraambanivo kesáái araaísésa kembásínkáánkái ésa sáwí'a umásínkáantave'a

¹⁰ áwáá'a tiyé'a sé'a miwítí imáyáa sáwí'a úmae iyésa agaráátinkaunda-amba íma kwáráawe sé'a

¹¹ áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráumne Áánútun-amanko siráiyé.

¹² kesí kwaásiyono. Áánútun-amanko mináímbá siráintavai kárákwimai kawe'á oró. keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imayaa kwéesa Áánútun-aaiyavesa íma áraire sésa Áánútu asirayáinkwáráwáímbá tínaeemba umámévainivo kárákwimai kawe'á oró.

¹³ keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imayaa íyana minímáyááo kampa'á simátiyuwainasa Áánútuntavesa íma imáyáa ésa tirunté máráavainivo moórá-morawai kenti imáyáa asiramátinkáaro. kenti kanaamó kwáyáínka'a mirán-oro.

¹⁴ aiva'á Áánútumpata imáyáaya ówándara'a kentáási imáyáao asirayámbá póta miráumaimo maí'maí'o étaamo éta Ísu Káráísitiye tarúmai méta marap'á máyaunda-kanaaya ánáсандara'a asiramái ménaundayaaniye.

¹⁵ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba isáaro. naaóv'á'ó Áánútun-aaimo arááísúmbo tiruntémó makáantemba kemá mirá ováinivo kwenáái isáaro. agaimaréna siráíye.

¹⁶ súnda-kwaasi nááwiya Áánútun-aai kwéisesawa arááiraana'iyoo. kentáá síkwá'náma Ísípi-maravakemba Mósesi ayútiyuwena tí'maena tiráiwai miwí Áánútun-aai kwéisesa arááiraawe.

¹⁷ nááwiya ayáátááka'a 40 ira'a Áánútu áwáá'a tikaiyo. kavóná-marava'o mésamo sáwí'oo kwéesamo pukáawai miwíyávéna áwáá'a tikaiye.

¹⁸ nááwiyaavenawa asiramái séna kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráíyo. kwenááimo ímo ísámaimo kawe'ó uráwaiyavena siráíye.

¹⁹ kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á íma agevamái máyomba pósa íma kanaán-umai kwenópa'a kwésa kwesé koagándaraan-ainta ísaraumne.

4

¹ kentááyávéna Áánútu séna kesópa'a taagándanaaowe simái tarúmakain-aimba kwáyáimba pó'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwenópa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawe'á oró.

² Áánútuna kawer-áímbó ísaraundantemba ááema kentáá síkwá'náma ísaraambanivo úwoi táare su'mai isésa íma áraire sésa tirumpimbá tátorowana póna mináínkó íma túwa'naa uráíye. mindáyave'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a Áánútunopa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárákwimai kawe'á oró.

³ naaóv'á'á Áánútu kwíyóne marawé tarórumai ánásená agándarain-kanaa kwáyáimbanivo kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á agevamái méraawaiyavena séna

áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a

íma tésa kesé taagándanaaowe

siráimbanivo kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundawaiya kwenópa'a kwéta kwesé koagándanaundayaaniye.

⁴ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba kwesé koagándanaundayavenaya agaimaréna séna

Áánútu ava'moraé-kanaa mayái maimái

ánásasuwena avakaeté-kanaa agándaraiye

agaimaréna siráimba póna agándai-kanaa kwáyáimbanivo

⁵ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe

siráimba póna

⁶ agándai-kanaa to'mayaa úmakaimba pósa évaka-kwaasi kwenópa'a kwésa kwesé koagándanaaowe. aiva'á Áánútun-aai ísaraawai íma áraire siráimba pósa kwenópa'a íma kwésa kwesé agándaraawe.

⁷ sáwívar-ima maisuwéna Áánútu moórá-kanaama maréna séna minkánáá tíniye séna Tévitimba simámuwana Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

ivé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba isáaro.

tirumbó makáanteni'a íma é'a kwenáái isáaro

agaimaréna siráin-aimba kaeká'á mináímbá agaimái simátimumpo isáaro.

⁸ naaóv'á'á moóráwái áwí'a Yósúwa tí'maena kawer-áyámpá'á mátinkomba mináyámpá'ó Áánútumpa'o agándai-ayampa'o kwáyonkakai naaémbe Áánútu íma moórá-kanaama maréna séna agándanaaon-kanaa tíniye íma siráisino.

⁹ Áánútu kwená mayái ánásasuwena agándai-kanaa makáimba pósa kwená kwaási agándaan-kanaa kwáyáíye.

¹⁰ Áánútumo kwená mayáímó ánásasuwenamo agándaraintemba Áánútunopa'a kwésa kwesé agándaawaima miwigwára'á mayái ánásasuwesa agándaawo.

¹¹ mindáyaveta Áánútunopa'a kwéta kwesé agándaundayaveta siyáántamba kwimáiya mayáiyá kwémayaundaya miráyá onó. kentáá síkwá'náma uráantemba mirá-sáwí'á únavaiyaanivo kwenáái isámai kawé'á éta kárákwimai kawer-iyataao.

¹² Áánútu máyáiwai isaná kwenááigo mayái kwémayaie. évarevar-ayampa'a áwáima táí'matan-tusuwaaineimo póimo kárámáimo túwínkaa'o ontembá Áánútun-aaigo kentáásirumpinken-imayaa sáwí-imayaawe kawer-ímáyááwé taaímbaraisata kwéawanaumne. sirááimo tain-tántáaré kwésunanaya Áánútun-aaigo taaímbaraisata sáwí-yantaare kawé-tántáaré kwéawanaumne.

¹³ kwíyómpare marapáre amápa-tantaa'a Áánútu aúranka'a íma kwéauyoraivo kwíyómpare marapáre amápa-tantaa'a avora'á kwáyáisana kwéawanaiye. kwemá mirá iwái póna kesáá máyaundawaina ááinta sísa inata simámendaundayaaniye. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba sún-da-aimba mirán-áimbá kwáyáintaveta kentáá síkwá'námo uráantemba mirá-sáwí'á únavaiyaanivo kwenáái isámai kawé'á éta kárákwimai kawer-iyataao.

Ísuma aiva'-mónó-káwááná'án-iyé kwaasái.

¹⁴ Ísu Áánútu ááninko kentáásí anóndako éna aiva'-mónó-káwáánákó póna kwíyómpa'a Áánútuwe uména kentáá súwa'naa enaya kwéaisaa-imba póta kwenááiyaveta áraire siráundayaveta íveta mináimbá asiramáiya tátoraano.

¹⁵ kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó marapá'á máyonka'a amápa-tantaatavesa sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áisaa úmaesa kwéiyumbanivo íma sáwí'a uráimba póna kentááyávésamo sáwí-aimbo síyambo isánáe sésamo ombá kentáávimbá íma asirayámbá kwáyáisana kwemá suwánénaya aruntá kwéumasinkaiye.

¹⁶ mindáyavena kentáávimbá umbai-yántáá'á kwáyaindara'a íma sáátaveta kwéonanaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-iwainopa'a konanayá aruntá umásinkenaya úwoiya súwa'naa íniye.

5

¹ aiva'-mónó-káwáánákóná mayáímá mayánááontavesa Yútaa-kwaasivinkemba moórá-morawai usásintinkaawasa kwévukowasa ó'omba usásintinkaawasa kwaásiyavesa isámai Áánútumpa'a áisaa esa kwaásimo sáwí'o kwéontavesa póimo tuvú'mái Áánútumba kwéamesa évaka-tantaakwara'a kwéamewe.

² miwí kwaásima pósa íma asirayáankwáráwái ésa mindáyavesa ímo kawé'ó umáimo isésamo sáwí'o on-kwáásiyávésa kanaán-umai kawé'á umái tirumbá umátinkesa

³ íma kawé'á umái asiramái mésa sáwí'a kwéontavesa amápa-kwaasiti sáwí-mayaíyavesawe su'mai ímanivo miwítí sáwí-mayaíyavesagwara'a ímáyaá ésa póima tuvú'mái Áánútumpa'a kwéamewe.

⁴ évakarawai íma ímáyaá ésa sésa anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe-imayaa ésa mirám-báyái kwémayaavo naaóv'ó Áánútumo moórawai áwí'o Érónimba usásinankowana mirám-báyáímó mairáintemba Áánútu usásintinkarawaiye su'mai mimbáyái kwémayaawe.

⁵ miráumai Ísu Káráísiti íma ímáyaá éna séna anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe íma siráivo Áánútu usásinankena aiva'-mónó-káwáánákóná mayái aména séna

emá kesáánimba óna'a
kesí mayáír'á ánkaraumne
séna

⁶ moórá-ainkwara'a súwana agaimaréna séna

moóráwaimo áwí'o Méókiséteki anóm-bono-kawaanako uráintemba emá mirám-báyái maimaé iyíníyone

Ísu Káráísitintavena siráiyé.

⁷ Ísu Káráísiti marapá'á máyonka'a eesé'á éna ivi'á téna námúnaa séna puwínintavena Áánútumpa'a áisaa ena puwíndamo kanaamó umáimo áwa'naa íníwaintavena súwa'naa uwo séna Áánútuna ímáyaá kwakáimba póna áwa'naa uráiyé.

⁸ Ísu árai'a Áánútu ááninko úwana umbai-yántáá'ó kwempimbó tumba íma mindáyavena ímáyaá éna Áánútuna ímáyaá kwaréna

⁹ kasenkuí'a éna kwenááiya taagwiyavúndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaisata aúnái'a umáiya maí'maita kwéune. Ísu mintántáákóná ááimba póna
¹⁰ Méókisétekimo mono-káwáánákó uráintemba aiva'-mónó-káwáánákóná mayáíma mayánintavena Áánútu Ísumba usásinankaraiye.

Ísuna aampa'á kwaré'mai ivá'á túwáavo siráin-kwasai.

¹¹ simátimunda-aimpimba sáwívar-aimba kwáyáimbano íma isámai kawé'á kwéontavena agaráátinkanaunda-mayaigo umbái kwétaiye.

¹² ááéma Ísu Káráisitín-aai isé'a ayáátáá-kanaa maisukáavo nóra séra íma simátíma'mae kwéiyo. Áánútun-aaivinkemba avorar-áimbá íma isámai kawé'á é'a moóráwái ókwara'a simásiminkwae sembánivo umarambó náámbo nésamo asirayán-tómbó ímo kwénaantenkaani'a é'a pó'a Áánútun-aai íma kanaán-umai simátímakaawe.

¹³ umarambó náámbo nésamo ímo kawé'ó umáimo aaimó isáantemba miráráan-umai kawé'ó umáimo maíyé sáwí'ó umáimo maíyé miwáná ááimba íma isámai kawé'á kwéowe.

¹⁴ tinón-ésamo asirayán-tómbó naantembá kawer-ímáyáá úmae iyówai amápar-imayaa taaímbai kwéisaawe.

6

¹ mindáyaveta Ísu Káráisitín-aai paákákén-áiné su'mai íma iséta asirayán-áimbá arumpimbá kwáyáin-ainkwarata iséta sáákaevayan-kwaasiraanta iyataao.

Ísu Káráisitín-aai paákákén-áimbá á'a simátímakaunda pó'a íma moórágwara'a simátíma'mae iyónaumne. simátímakaunda-aimba maarán-áimbán-íye. úwoi-mayaiyave'a tinaaemba umámé'a Áánútun-aaiyave'a áraire kwése'a kwenká'á agevamái máyáawe.

² nombó kwévetinkaan-aimba simátíme'a Áánútuna mayái mayáinkwáe sésa usásintinkesa tine'á tiyáámba kwétatoraan-aimba simátíme'a kwaásimo pukémpinkemba usásinanaaon-aimba simátíme'a Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ena timínana mimbéyámbá kwaikwai'a ínín-aimba simátímakaunda mináímbó á'ó simátímakaunda-aimba isaraavo asirayán-áimbá arumpimbá kwáyáin-aimba ísáaro.

³ Áánútumo súwa'naa ínataamo éta iséta sáákaevayan-kwaasiraanta ónaumne.

⁴ Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai ó'omba kotavisíyasa koyauwerésa kawer-ámpá'á ténááombanivo íma ténááowe. miwí Áánútu sáma kamátinkarain-ayamap'a máyówana túwa'naa ena kwenamankó miwísé máyowasa

⁵ miráumai mésa sésa Áánútun-aai kawer-áimbán-íye sésa Áánútuna asirayámbá évaka'a awánaraawe. naaémba Áánútuna asirayámbá amápa'a paárinasa minásíráyámbá évaka'a awánamái

⁶ ivátuwesa íma ó'omba koyauwerésa Áánútumpa'a ténááowe. mirámó kwéon-kwaasi maará kwéowe. Áánútu ááninkombo taaira'ó tuvúwúwanamo pukáintemba miwí mirá kwéowasa tuwánésa Ísumba simái sáwí'a umánkááwasa mirámó ontávésa íma kanaán-umai koyauwerésa Áánútumpa'a teenááowe.

⁷ mirámó kwéon-kwaasi maaráráán-kwáásímán-owe. moórá-mora-tawai aa'á tisaná maramá kawé'á isaná toómbá anómbo isasá kwaási kwénaawana Áánútu mirám-báráma kawé'á kwématinkaiye.

⁸ ánivo moórá-ayampa'-marama karaan-tantááaré námáíye kwáyáim-barama úwoi-marama isaná sáwíyanka'a Áánútu iravímbá agaisuwániye. miráumai Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai íma kanaán-umai koyauwerésa Áánútumpa'a teenááowe. mindáyave'a Ísu Káráisitín-aai paákákén-áimbá íma moórágwara'a simátimenaumne.

⁹ kesí kwaásiyono. mirán-áimbá súndanivo keinárawatave'a sé'a íma sáwí-mararaan-kwaasi é'a kawé'-máráráán-kwáási owaná Áánútu kawer-ámpá'á kwémetinkaiye súne.

¹⁰ Áánútuntave'a imáyáa kwéontave'a kwená kwaási kwétuwa'naa-e'e'á ivékwara'a mirá kwéowana Áánútu arupí umái máyáiwai mimbáyáiyávéna íma kwéawinkaiye.

¹¹ maaráyávéna sirááima kwétaiye. moórá-morawai Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'á naaémbo ménaaombo paárinintave'a amu'maré'á mé'a

¹² íma tívón-káína'a íma ivátuwe'á Áánútuwe asiramáímo aráápamaimo mésamo Áánútumo timénaumne siráintavesamo amu'marésamo máyáan-kwaasiraani'a oró. maarán-kwáásírááni'ó ombá sirááima kwétaiye.

Áánútu simái tarúmakain-kwasai.

¹³ naaóv'á Áánútu Ááváramuntavena siráimba simái tarúmakonka'a póna kwembá usáyaaitaraawai íma máyáantavena Áánútu séna amáparawai usáyaaitaraundawai mé'a kesúranka'a sé'a kemó sùnda-aimba árai'a ónaumne séna simái tarúmarena

¹⁴ Ááváramuntavena séna árai'a kawé'á umánkaumpo enaísaavutantambo ónáaomba sáwíva'a paáronaaowe súwana

¹⁵ Ááváramu áraire séna asiramái ména íma ivátuvena amu'maréna ména Áánútumo simáimo tarúmakaíteni'a uráiyé.

¹⁶ Yútaa-kwaasi tiká'ó máraámba maará kwéowe. évakarawai mirá ónaumnemo sembó ombá usáyaaitarawai aúranka'a sésa mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-meyamba simíníye kwésewe. mirámó sésamó ombá ó'owi ó'on-aimba íma mimpímbá sembá maará sésa kemó sentení'a kwéowe sénááowe.

¹⁷⁻¹⁸ miráumai Áánútu kawé'á umátinkaniwaiyavena imáyáa éna séna mirá ónaumne simái tarúmakaimba póna Áánútu séna kwaási kentávésa sésa siráintemba íma éna ó'oni'a íníye seváimpo'a amáparawai usáyaaitaraundawai é'a kesúranka'a sé'a mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-tantaa'a paáriníye Áánútu simái tarúmakaimba miráumai aanávó kwenáuranka'a simái tarúmakaimba póna íma karáníye. mirámó siráintaveta kesáá kwenópata máyaundaya kweukáámbá aísínkaraisata minándámpá'á méta asiramái séta siráinteni'a íníye séta asiramái méta kwéamu'maraumne.

¹⁹⁻²⁰ naambó ésamo ávombo aimakáawanamo asiramáimo kwáyáintemba Áánútumo siráinteni'a kawé'á umátinkaniyemo siráin-aínko kentáa asiramásínkáisata Áánútumo kwíyómpa'o máyáiwaintaveta imáyáa éta amu'maréta máyaumne. Ísu kentáási aiva'á kwíyómpa'a iyéna mono'-nánkómbá Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontamó úmakaan-ampaantama tarurúwa'marena iréna kentááyávéna imáyáa éna mirá uráimba póta asiramáíya máyaumne. Méóókisétekimo uráintemba kwíyómpa'a Ísu kentáási aiva'-mónó-káwáánákó éna mirám-báyái maimaé kwéiyisata asiramáíya máyaundaya pó'a Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'á karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo ménaaombo paárinintave'a amu'maré'á máéro.

7

mono-káwáánákó áwí'a Méóókisétekina kwaasái.

¹ minkwáásígó Méóókiséteki kwemá Sérími-naopaken-kwaasiti kawáánákó éna Áánútu usáyaaitarawai mono-káwáánákó úwana naaóv'á Ááváramu namuro-kwáásítí anón-kwaasiye áái'a tiyéna usáyaaitaron-ayampakemba túwana Méóókiséteki Ááváramumba aampa'á awánéna kawé'á umánkowana

² Ááváramu namuro-kwáásítí óisambo mayómba siyáánkaira'a taaímbakena Méóókisétekimba moórá-inkwima ámakaiye. Méóókisétektavesa mináwíkoná ááimba kawé-káwáánákómán-íye sésa kwántámai kwésewe. kwemá Sérími-naopaken-kwaasiti kawáánákó áwíkona ááimba paru-káwáánákómán-íye sésa kwántámai kwésewe.

³ Méóókiséteki aikwá'ná túwíkwara anóvowi túwíkwara'a íma agaimakáamba kwáyáisana kwembó ánkaraín-kanaawe pukáín-kanaawe íma agaimakáamba kwáyáiyé. kwenáái mirán-áímbá íma kwáyáintavena Áánútu ááninkoraani'a umái ména mono-káwáánáí'á umái maí'maí'a íníye.

⁴ maanáimbá imáyáa oró. kentáa síkwá'náma Ááváramu anón-kwaasi úmbanivo kwemá Méóókisétekimba namuro-kwáásítí óísampinkemba moórá-inkwima ámakaimba póta mindáyaveta séta Méóókisétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune.

⁵ moóráwai Ááváramu aisaavutantamba uráiwai áwí'a Árívai kwenándaraken-kwaasivinkemba évakarawai mono'-má'yáí'á usásintinkaraiye. Áánútuna amáámpinkemba moórá-amaanko séna Ísareri-kwaasiyono. kentí óísamba kwémayaampinkemba aasiyaasí siyáánkaira'a taaímbarempinkemba moórá-inkwima kentí kwaasí Árívai-andaraken-kwaasi tíméro siráiyé.

⁶ Méóókisétekimo Árívai-andaraken-kwaasigomo uráinkakai séta Ááváramu kwembá moórá-inkwima ámakaimba amáánko siráini'a uráiyé súsinó. ánívo Méóókiséteki íma Árívai-andaraken-kwaasigon-ivo Ááváramumo siyáánkai-inkwimo kwimakáimpinkemba moórá-inkwima úwoi maimaéna kawé'á umánkena Áánútumo Ááváramuntavena kawé'á umánkanaumnemo simáimo tarúmakaíwaimba kawé'á umánkaraiye.

⁷ anón-kwaasigo sáwíyan-kwaasigomba kawé'á umánkáimba mináimbá iséta póta Méóókisétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune.

⁸ Árivái-andaraken-kwaasi siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwi kwémayaawai kwéuwon-kwaasin-ovo Méókíséteki siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwima maráiwaintavena Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kwemá aúvamai úwoima máyáie kwésisana póna kwemá Árivái-andaraken-kwaasi usáyaaitaraiye.

⁹ imáyáa é'a sé'a Ááváramuma Méókísétekimba moórá-inkwi ámakonka'a Áriváigwara'a ámakaintenkaani'a éna kwemá moórá-inkwima kwémayaawai ámakaintenkaani'a uráiyee.

¹⁰ Ááváramu Méókísétekimba awánéna moórá-inkwima ámakonka'a Árivái íma paáruena aíkwa'nágo arumpimbá máyonka'a uráintave'a mindáyave'a sé'a Áriváigwara'a Méókísétekimba ámakaintenkaani'a uráiyee kwésune.

¹¹ naaóv'á Áánútu amáámba simátimakonka'a Árivái-andaraken-kwaasi mono'-má'yái maésa póí tuvú'mái Áánútumba aménáaontavena Áánútuma usásintinkena Éronimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaraiye. Árivái-andaraken-kwaasiti mayáimó arupí kwémátinkainkakai Áánútu íma moórágwara'a aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaisino. íma Éroninkaan-kwaasin-ivo Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye.

¹² Áánútu séna aúná-aiva'-mono-kawaana'a usásinankanae sùmba póna ááéraan-amaamba mono'-má'yái-kwáásí Áánútuntavesa ísámai póí tuvú'mái kwéamen-amaamba ivátuwena aúná-amaamba simásimuwata ísaraumne.

¹³⁻¹⁴ mináimbá Ísóigo Ísu Káráisitintavena séna íma Árivái-andarakemban-ivo moórá-anda Yútaa-andarakemba paáruaiye. naaóv'á Mósesi mono'-má'yái-kwáásiyávéna sirónka'a íma Yútaa-andaraken-kwaasiyavena siráiyee. íma Yútaa-andaraken-kwaasin-ovo Árivái-andaraken-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa ésa póí tuvú'mái óntan-taareira'a agairáamba ísaraumne.

Ísu Méókísétekiraam-bono-kawaana'an-iyee kwaasái.

¹⁵ mináínkóná ááimba maarán-iyee. Áánútu aúná-amba agaráátinkena aúná-aiva'-mono-kawaana'a Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye.

¹⁶ íma Árivái-andarakemban-ivo asirayámpínkémbá mai'mai'a éna íma ánásaniwai aiva'-mónó-káwááná'á umái usásinankaraiye.

¹⁷ mindáyavena Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna moóráwai áwí'a Méókíséteki anóm-bono-kawaanako uráintemba emá mirám-báyái maimaé iyíniyone

Ísu Káráisitintavena siráiyee.

¹⁸⁻¹⁹ ááéraan-amba Árivái-andaraken-kwaasiti mono'-má'yáigó íma asiramái kwáyontavena íma túwa'naa umai arupí umátinkowana Áánútu ááéraan-amba ivátuwena moórá-amba kawer-ámbá agaráásinkowata áraire séta asiramái méta Áánútunopata kwégune.

²⁰⁻²¹ Árivái-andarakemba mono'-má'yái-kwáásí usásintinkonka'a úwoi usásintinkesa íma aaí simái tarúmakaambanivo Áánútu Ísu Káráisitimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankonka'a aaí simái tarúmakaíyee. mindáyavena agaimaréna séna

Ísóigo séna emá mono-káwáánákómó éma mai'mai'a íninyone séna mináimbá íma karániye Áánútu kwenááninkontavena simái tarúmakaíyee.

²² mináínkó ááéraan-ainkomba usáyaaitowana Áánútu simái tarúmaktontavena Ísu Káráisiti séna mináimbá árair-aimba kwaikwai'a íninye siráiyee.

²³ moórá-aimba ísáaro. ááéma mono'-má'yái-kwáásí sáwíwa'a mésa pósa púwúntemba anondára'a ó'owima mimbáyái usá maimaé iráambanivo

²⁴ Ísu Káráisiti mai'mai'a éna íma puwíníwai aiva'-mónó-káwáánákóná mayái usá maimaé iyéna

²⁵ mai'mai'a éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a áísaa úmae kwéiyena póna kanaán-umai sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye. Ísu Káráisitinka'a agevamáiyá méta Áánúmpata kwégunda-kwaasiya sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye.

²⁶ Ísu Káráisiti aiva'-mónó-káwáánákómá éna Áánútuntavena imáyáa éna sáwí-aimba kwempimbá íma kwáyáisana kaweré su'mai umái ména marapá'á sáwí-kwaasivimba máyonka'a íma sáwí'a uréna kwíyómpa'a asirayán-áyámpá'á uména mirán-áivá'-mónó-káwáánákómá ména kanaán-umai amápa-tantaa'a kwésuwa'naa-iyee.

²⁷ kwaásimo sáwí'o kwéuntavesawe miwímó sáwí'o kwéuntavesawe Árivái-andaraken-kwaasi aiva'-mónó-kwáásí póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráambanivo Ísu Káráisiti sáwí'o íi-áimbá kwempimbá íma kwáyowana póna miwímó uráantemba íma póí tuvú'mái

Áánútumba áma'mae iyéna kwaásimo sáwí'ó ontávénawe séna mimbórá-táwai puwéna mimbáyái ánásaraiye.

²⁸ áamáán-aimpinkemba aiva'-mónó-kwáásí usásintinkowasa marará-kwáásí pósa sáwí'a uráambanivo minámáánkó ánaaemba Áánútu simái tarúmarena séna mirá ónaumne séna kwenáánimba kasenkunákómbá usásinankowana aiva'-mónó-káwáánári'a umái mai'mai'a kwéiye.

8

Ísuma kentáásí aiva'-mónó-káwááná 'án-iyé kwaasái.

¹ súnda-ainkona áaimba maarán-iyé. mirán-áivá'-mónó-káwáánákó kentáásí mono-káwáánákó kwíyómpa'a ména usáyaaitaimo kawáá uráiwai ayáánurap'a asirayán-áyámpá'a mará'a máyáiyé.

² kwaásimo naambó kwéesamo Áánútuntavesa mindáúmpá'a imáyáa kwéombanivo kwíyómpa'a Ísóigo naan-úramba úmakowana Ísu Káráísiti mimpímbá Áánútuna aoka'-náúmpá'a uména aiva'-mónó-káwáánákóná mayái kwémayaiye.

³ marapá'-áivá'-mónó-kwáásí póí tuvuwésa toómbá maésa umái Áánútumba amenááontavesa usásintinkaraavo Ísu Káráísiti kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó moórá-yantaa'ó Áánútumbo ámakaimba mindá puwéna kwenáúma ámakaiye.

⁴ kwaásimo sáwí'ó uráantavesa áamáánkomo siráintemba póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámém-bayai kwémayaan-kwaasi máyáambanivo Ísu Káráísiti marapá'ó ménaraankasi íma póí tuvú'mái Áánútumba amisino.

⁵ kwíyómpa'ó naan-úrampo úmakaiwaina amankó'naankaan-damba marapá'a kwáyáísasa mindáúmpá'a mono'-máiyái kwémayaawe. miráumai naaóv'á Mósesi aiva'-mónó'-námbá índayavena úwana Áánútu simámena séna Sáínai-omapa'a agaráárankaunda-namba mirán-dámbá uwó súwana Mósesi kwíyómpa'ó kwáyáin-dankona amankó'naankaan-damba úmakaiye.

⁶ kwíyómpa'a Ísu mono'-máiyái kwémayaim-bayaigo marapá'ó mono'-máiyáimó kwémayaam-bayaigomba usáyaaitaraiye. Áánútu séna kawé'a umátinkanaumne simái tarúmakin-aimba Ísu Káráísiti kwéagaraasinkaimba mináinkó ááemo simáimo tarúmakin-ainkomba usáyaaitaraiye.

⁷ ááemo simáimo tarúmakin-ainkomo kwaásimo arupí umátinkarainkakai Áánútu íma aúná-aimba simái tarúmakaísino.

⁸ Áánútu kwená kwaásí tuwánómba sáwí'a uwaná mindáyavena áwáá'a séna maarán-áimbá súwana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Ísóigo séna moórá-kanaa tína'a aúná-aimba simái tarúmarea'a Ísareri-kwaasiye Yútaa-kwaasiye aúná-aimba simái tarútinkanaumne.

⁹ Ísípi-maravakemba miwí tíkwa'náma ayútinke'a tí'mae'a tiráundara'a aaí simái tarúmakaundano mináimbá kárówa'a sínaaemba umátinkanaumne. aúná-aimba simái tarúmarea'a íma ááeraan-ainkaamban-ivo aúná-aimban-iyé Ísóigo séna

¹⁰ moórá-ainkware'a séna moórá-kanaa tína'a Ísareri-kwaasiyave'a aúná-aimba simái tarútinkaandara'a kesí áamámba tirumpiné imáyáavine tímé'a miwítí Áánútu máyáanasa kesí kwaási-i'a umái ménaaowe.

¹¹ minkánáá tinasá miwítí kwaásiye ó'on-kwaasiye íma tááyesa Áánútunop'a teró sénááowe. anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye amáparawai á'a tiráamba pósa íma ókwara'a tááyanaaowe.

¹² sirumbá umátinke'a sáwí-imayaa maitiyuwé'a misáwí-imáyááyávé'a íma imáyáa úmae iyónaumne Ísóigo siráiyé agaimaréna siráiyé.

¹³ Áánútu aúná-aimba simái tarúmaranaumne siráimba póna aiva'ó simáimo tarúmakin-aimba ááeraan-aimba isaná ááeraan-tantaa'a sáwíyanka'a kwéna ánásanimba póna ááeraan-aimbo éna sáwíyanka'a ánásaníye.

9

naaóv'á aiva'-mónó-káwáánákó purumakaná naaemá Áánútumba áma'mae iyúwana Ísu kwená naaemá ámakain-kwasai.

¹ naaóv'á Áánútu aiva'á simái tarúmakin-aimba kwáyompinkemba Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-aimba kwáyowasa Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-damba úmakaawe.

² ampaanta-námbá úmaka moórá-ampaantama avumpimbá ítámakesa mósá arátukopatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa móruna arátukopatavesa kawer-úran-ayampare sésa mimpimbá oómbá kúra'mai marésa taarei úmaka mintááréirá'á Áánútuna péréti-tomba marésa

³ mósá arátukon-daumpatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa

⁴ mimpimbá kóri-ontandei úmakaan-taarei marésa mintááréirá'á ásei-kwiyumba ún-kanama kwéagayesa kawer-ánaveumba úmaka kóri-ontan-kwandaainei minánaveumba ánaan-kwimaresa mimpimbá kóri-ontandei úmakaan-anaveumpimba naaóv'á kwíyómpakembo marapá'ó kunkáin-tonko áwí'a máana-tomba minánaveumpimba ma'mái minkáwé-ánaveumpimba marésa naaóv'á Áánútu kwená mayáirá'á Éronimba usásinankowana kwená tááúnkakemba áruma kwíkáin-taumba minánaveumpimba marésa naaóv'á Áánútumo Mósésimo simámakain-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimakón-kwandaai kae-kwándáái minánaveumpimba marésa

⁵ kae-tántáá'á ayóigwárá-tántáákái anón-kawe'a úmaka sésa Áánútuna ááimba ó'oran-aainko póna sáma kaiyé kwésuwana mintántáákáigó ayóigóráámbá minánaveumba káátena Áánútumo miwítí sáwí-imayaamo maitiyúwáin-anaveumba káátaraiye. mindáyave'a ívé'a íma ayáátáár-aimba agayáúmne.

⁶ mirá úmaka aasiyaasi-táwai mono'-máyaí-kwáásí mimbónó'-nánkómbá móruna arátukon-ayampa'a irésa mayáí kwémayombanivo

⁷ moórá-mora-ira'a moórá-tawai morá-tawai Áánútu aoka'-náúmpá'á aiva'-mónó-káwáánákó íréna póigona naaemá maimaéna íréna kwemó sáwí'o untavenawe kwaásimo imo táá'ó isésamo sáwí'o untávénawe mirá-sáwí'ó kwéomba maitiyuwánintavena mindááémá Áánútumba ámakaiye.

⁸ mirá éna Áánútun-amanko maarán-umai kwéagaraasinkaiye. mono'-nánkómbó móruna arátukaapa'o kwáyomba Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwenópa'a iyónááon-amba íma avora'á kwéraiye.

⁹ mintántáá'á umásítai'a umái ívétaamo máyaunda-kwaasiya kwéagaraasinkaiye. Áánútuna imáyáa mósá makón-kwaasi póí tuvuwésa toómbá maimaésa umái Áánútumba ámakaambanivo miwí tirumpinkén-imáyáá íma kasenkuí'a umátinkaraiye.

¹⁰ miráumai minámpá'á toóné noné kwénesa nombá kwéveresa kwéomba túyavesawe sésa mirá kwéuwana Áánútu auna-amba agaráátinkowana ááéraan-amba ánasaraiye.

¹¹ mirá uráambanivo Ísu Káráísiti aiva'-mónó-káwáánákó ívé'a kwáyáin-amba kawer-ámbá agaráásinkena mono'-máyaí kwémayain-daumpa'a mindámbá íma marapá'á kwaási úmakaan-damban-ivo usáyaaitarain-damba kasenku-námbán-iyé.

¹² mimbórá-táwai Ísu Káráísiti Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwíyómpa'a Áánútu máyopa'a iyúmba mono'-máyaí-kwáásigómó mémeona naaewé purumakan-aráákóná naaewé maimaénamo íráintemba íma mirá éna kwená naaemá maimaéna iyéna sáwí'o umáyaamo máyaundavinkenta siráínata aunáí'a umáíya maí'mai'a ónaundayavenaya mirán-umai pukáíye.

¹³ mémeona naaewé purumakankóná naaewé anááé-aráá'á purumakan-aráá'ó agaisukáampinken-kanaowe Áánútu aúranka'o sáwí'o uráan-kwaasi tinépimpá'á ayáútinkava'a kwéesa miwí túma kawe'a umátinkówana Áánútu tuwánéna séna kawe'an-iyé siráíye.

¹⁴ mémeona naaenéiyé purumakankóná naaenéiyé mirá uráambanivo Ísu Káráísiti naaéomá usáyaaitaraiye. kwempimbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai Áánútun-amanko maí'mai'a kwéiwai kwesé máyáintavena kwená naaemá kumúwana kwenáuma Áánútumba ámakaiye. sáwí'o kwéowaina ááínko tátokaimpinkemba iyásinkainanaya kentáásirumpimba íma aai kwáyainata Áánútuna mayáí mayánaundayavenaya kwená naaemá kumúwana kwenáuma Áánútumba ámakaiye.

¹⁵ mindáyavena ááéraan-aimba simái tarúmakonka'a sáwí'o uráampinkemba iyátinkaindayavena Ísu Káráísiti pukáíye. mindáyavena Ísu Káráísiti auna-aimba simái tarúmakomba póna Áánútumo asiramáimo séna kawe'ó umátinkáandamo kwaikwai'a ínyé siráimba Áánútumo kwétaayain-kwaasi mayánááowe.

¹⁶⁻¹⁷ kwévuwesamo ombá kwaaró'á tumái tarúmaresa kwévuwowe. moóráwai puwíndayavena kwéena kwená náaindaamba mayánááon-aimba kwésivo úwoi máyaindara'a íma mayánááovo puwínasa árai'a púwiye sésa mayánááowe.

¹⁸ miráumai naaóv'á Áánútu aivar-ámbá simái tarúmakonka'a Mósési póí tuvuwúwana puwúwana mimpóigóná naaemá kunkáintavena Áánútu simái tarúmakonka'a

¹⁹ aiva'á Mósesi amápa-kwaasivimba Áánútuna áamáamba amápa'a simátímatuwena purumakan-aráákóná naeévimba non-úramba atímakena méme-ayauma tamayóka'a úsumarena mindááévímbá tu'mái Áánútun-aii agaimái makáan-auvai-kwandaaira'a tuvimpín-úmarena kwaási tinepimpá'á mirá umásuwena

²⁰ séna maandááémá umásítai'a umái agaráátinkampo Áánútumo simáímo tarúmakin-aimba asirayán-áimbá kwáyáivo isámai kawé'á oró séna

²¹ miráumai mindááémá Áánútuna imáyáa mósá kwémaron-danka'a tuvimpín-úmarena mindáumpá'ó kwáyon-tantaaka'a mirá úmakaiye.

²² árai'a Áánútuna áamáankona ááimpa'a naaeómá amápa-tantaa'a kawé'á umátínkáisana moóráwaiya'i. póiya'i. ímo púwísanamo kwená naaemó ímo kúmínkakai Áánútu sáwí-imayaa íma maisiyúwáisino. naaemá kunkáimba póna Áánútu kentáási sáwí-imayaaya kwémaisiyuwaintaawe.

Ísu sáwí-imayaaya maisiyuwánintavai pukáin-kwasai.

²³ Áánútuna imáyáa mósá makáan-dane mindáumpá'á kwáyon-tantaare maarámán-íye. kwíyómpa'ó kwáyáin-dane mindáumpá'ó kwáyáin-tantaare miwá amankó'naankaan-damban-íye. mintántáá'ó marapá'ó kwáyon-tantaaka'a póígona naaenéi kawé'á umátínkówana mindá kawé'á uráambanivo kwíyómpaken-tantaaka'a íma póígona naaenéin-ivo usáyaaitaraiwaina naaenéi kawé'á kwéumatinkaiye.

²⁴ miráumai Ísu Káráisiti kwíyómpa'a iyéna Áánútu aúranka'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-íye. úmakaan-damba naan-úrankona amaankó'naankaan-damba ímanivo kwíyómpa'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-íye.

²⁵ moórá-mora-ira'a moórá-tawai Áánútuna aoka'-náumpá'á aiva'-mónó-káwáánákó póígona naaemá maimaéna iyóíyo uráintemba Ísu Káráisiti íma mirá éna mimbórá-táwai kwená naaemá maimaéna móamakaiye.

²⁶ Ísu Káráisitimo miráumaimo maimaé iyóíyo urénaraankasi kwíyóne marawé tarórunonkakemba moórá-mora-ira'a moórá-tawai morá-tawai puwípuwí'a úmae iyísino. íma mirá éna ááeraan-kanaa sáwíyanka'a ánásonka'a marapá'á kuména sáwí-imayaaya maisiyuwánintavenaya mimbórá-táwai pukáíye.

²⁷ kentáási kanaamó tínataamo puwónaundaya kesáámó máyaundawaina ááintavenaya sísaá ínintaawe.

²⁸ miráumai sáwívarawaiti sáwí-imayaa maitiyuwánintavena mimbórá-táwai Ísu Káráisiti puwéna Áánútumba kwenáúma aména ókwar'a kuména íma sáwí-imayaa maitiyuwáindayavena kumínivo kwéamu'maraan-kwaasimo kuntiráindayavena kumíniye.

10

¹ Mósesimo siráin-amaankona aambá íma aan-úramban-ivo Ísu Káráisiti kawé'á kwéumatinkaiwaina aankóná amaankó'naankaan-amban-íye. miráumai moórá-mora-ira'a mono'-má'yái-kwáási póí tuvú'mái Áánútumba ámakaamba mirám-báyáigó Áánútumpa'a tiráan-kwaasi íma arupí umátínkaraiye.

² póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámakaan-anko kawé'ó umátínkarainkakai Áánútuna imáyáa mósá makáawai miwívimbá sáwí-aimba íma kwáyowasa sáwí-yantaatavesa íma umbái tésa íma úwoi póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráasino.

³⁻⁴ ániwo maará kwéowe. purumakankóná naaeówé mémeona naaeówé íma kanaán-umai sáwí-imayaa maitiyukaimba pósa moórá-mora-ira'a póí tuvú'mái Áánútumba ámakonka'a miwítí sáwí-mayaigotavesa imáyáa uráawe.

⁵ miráumai Ísu Káráisiti marapá'á kumíndayavena kwéena Áánútuntavena séna póímo tuvú'máímo embó ámakaane toómbó ámakaane íma embá arááíma kwétaivo kemá embá arááíma táindai'a ónaundayavai súma to'mayaa umásínkaraane.

⁶ póímo agaisukáantavai íma aamoí kwéone. sáwí'ó uráantavesamo póímo tuvú'máímo ámakaamba mindáyavai íma aamoí kwéone

⁷ simásuwe'a sé'a enáái aúvái-kwandaavimba kentávéna simái agaimaréna séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táindai'a umái ménaumne simái agaimakáintemba kwéune kwésune

Áánútuntavena Ísu siráíye.

⁸ aiva'á Ísu Káráisiti séna áamáambo siráinten-umai póíma tuvú'mái ámakaamba toómbá maimái ámakaamba póíma agaisukáamba sáwí'ó uráantavesa póíma tuvú'mái ámakaambanivo minámbá íma arááíma kwétaisa aamoí íma kwéone

⁹ simásuwena séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táíndai'a umái ménaumne siráíye. mindáyavena Ísu Káráísiti póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámakaunda-anta ivátuwena aúna-amba Áánútumbo arááimo táinda-imayaamo kwaránaunda-anta agaráátinkaraiye.

¹⁰ Ísu Káráísiti Áánútuna imáyáa kwaréna Áánútumba kwenáúma aména mimbórátawai pukáimba póna sáwí-imayaaya maisiyuwénaya Áánútunde'i'ia umásínkaraintaawe.

¹¹ aasiyaasi-tawai mono'-máiyái-kwáásí usásimbai mimbórámáiyái maésa pói tuvú'mái Áánútumba ámakaamba mimbáyáigó íma kanaán-umai sáwí-imayaaya maitiyukaimbanivo

¹² Ísu Káráísiti mimbórátawai Áánútumba kwenáúma aména pukáíye. sáwí'o uráantavenawe sáwí'o ónaundayavenayaawe puwéna mimbáyái ánásasuwena Áánútu ayáánurapa'a asirayan-áyámpá'a mara'a uména

¹³ Áánútumo kwená namuro-kwáásímó tínkaminanamo kwemó usáyaaitanintavena amu'maréna umáyáíye.

¹⁴ miráumai Áánútumba kwenáúma ámakaimba pósa Áánútunde-i'a kwéumatinkainkwaasi kasenkui'a úmae iyónááowe.

¹⁵ mináántávéna Áánútun-amanko avora'a simásimuwana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

¹⁶ Ísógigo séna moórá-kanaa tína'a aúna-aimba simái tarútinkaandara'a kesí amáámba tirumpiné imáyáavine timénaumne siráíye.

¹⁷ moórá-ainkwara'a séna

miwítí sáwí-imayaawe amááne káráraamba íma mindáyave'a imáyáa úmae iyónaumne siráíye agaimaréna siráíye.

¹⁸ Áánútu sáwí-imayaaya maitiyuwéna íma imáyáa úmae íyísana póna sáwí'o uráantavesamo póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámakaan-amba ánásaiye.

Áánútunopata iyóno siráin-kwasai.

¹⁹ miráumai kesí kwaásiyono. Ísu Káráísiti puwúwana kwená naaemá kumúwana kentáásí aambá kwikáimba póta íma sáátaveta éta Áánútuna aoka'-náúmpátá kwéiyune.

²⁰ puwéna Áánútumba kwenáúma ámakaintavena aúna-amba kwaikwai'a ínín-amba agaráásinkena Áánútuna aoka'-náúmpá'a mósa arátukon-ampaanta awásámai aambá kwi'mái Áánútunopata iyónaunda-amba agaráásínkaraimba mindáyavetaawe

²¹ kwemá anóm-bono'-mayai-kwaasigo Áánútuna kwaásira'a kárákwiraimba mindáyavetaawe

²² Áánútunopata iyóno. kentáásí sáwí-imayaaya maisiyúwáisanaya kentáásirumpinta íma aaí kwáyáísata kawe'-nóntá peréta kwenááigonta sirumpintá tátoreta Áánútuwe aráápamai asiramái méta Áánútunopata iyóno.

²³ Áánútun-aaí áraír-aimban-íye séta póta asiramáíya tátoreta íya ivátuweta Áánútumo kawe'a umátinkanaumne siráintemba mirá ínimba póta kwenáái asiramáíya tátoreta amu'maréta méta miráyá onó.

²⁴ kesáá imáyáaya kwéeta moórá-morawai túwa'naa umai asirayáne imáyáawe timéta kawe'-máiyáiyá kwémeta miráyá onó.

²⁵ Áánútuntaveta imáyáa éta torupamáí mai'mai'a úmae iyéta évakarawaimo torupamáímo maivár-íyúmba ivátukaantemba kesáá íma mirá éta torupamáí mai'mai'a úmae iyéta moórá-morawaiya asiramátinkanaumne. Ísu Káráísitimo kumínimba sáwíyan-kanaa kwáyáintaveta moórá-morawaiya asiramátinketa miráyá onó.

²⁶ maisáaro. Áánútuna áraír-aimba íseta tátoketa kentáásí imáyáavinkembo kwembó sínaeembo umámetaamo sáwí'o úmaetaamo iyónanayaamo éna Áánútu sáwí-imayaaya maisiyuwánintavena ó'on-amba íma kwáyáivo

²⁷ sáátaveta kwéonanamo Áánútumbo tínaeembo umámíyantavenamo sáwí-meyambo tímínasa anón-iravimbo kágúgonaontaveta amu'maréta ménaumne.

²⁸ Mósesi tímún-amaambo arááiraawai aavimbá usásintinkaresa kaumbo-káé-kwaasimo tuwánésamo sésamo áraí'a mirá kwéowe sésamo ésa íma tirumbá umátinkaiyamba tínkamiyasa puwónááomba

²⁹ mindá umbai-yántáá'an-ivo Áánútu ááninkomba tínaeemba umámémba mindá anón-umbai-yantaa'an-ivo Áánútu simái tarúmakonka'a Ísu Káráísitina naaemá kumúwasa sáwí'o umbá maitiyukaimba mindáyavesa sésa úwoisan-tantaa'an-íye síyawai anómba

sáwí-meyamba mayánááowe. Áánútun-amanko úwoimo súwa'naa iwáintávésa simái sáwí'a umánkaraawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe.

³⁰ maarán-áimbó siráimba mindá Áánútuma póna maará séna anondá meéyámbá timénaunda mindá kendéimán-iyé. sáwí-mayaiyave'a meéyámbá timénaumne

séna moórá-ainkwara'a séna
Ísógo kwená kwaási tísaa umai iséna
taaínkaa'a umái-meyamba timíníye
siráíye.

³¹ Áánútu asirayánkwáráwái póna tíkena sáwí-meyambo timínimba mindá anómba táátavesa onááovo Áánútuntave'a imáyáa é'a torupamáí maí'mai'a úmae iyé'a moórá-morawai asiramátinkanaaowe.

³² ááema Áánútu keinárawatavena sama kamátinkonka'a umbai-yántáári'a umátinkowa'a íma ivátuwe'a asiramái méraavo mindáyave'a imáyáa oró.

³³ moórá-mora-tawai amáparawai túranka'a sáwí'a umátinkesa simái sáwí'a umátinkómbanivo asiramái mé'a moórá-mora-tawai kentí kwaásimo sáwí'o umátinkómba túwa'naa úmae iyúwasa keinárawakwara'a sáwí'o umátinkómba asiramái méraawe.

³⁴ Áánútuna kwaási-i'o unkákémbá keinárawapinkemba évakarawai ándáva'o mótinkómba tiruntávé'a umátinkówasa kentí náaindaambo tavíyáávi umbá íma imáyáa é'a sé'a usáyaaitarain-tantaa'a kwíyómpa'a kwáyáimba póta maí'maita ónaumne suwaná tirunkó kawé'a uráíye.

³⁵ mirá uráavo Áánútuntave'a asiramái mé'a kawé'-meyámbá kwémayaawe.

³⁶ Áánútuna imáyáavinkení'a é'a kwemó mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'o mayánááontave'a asiramái maí'mai'a úmae iyíyana íma tívón-kaíno.

³⁷ mindáyavena Ísu Káráisitimo kuminimba amu'maréna ména Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

sáwíyan-kanaa kwáyáimba póna
tíníwai íma úwoi ména tíniye.
agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna

³⁸ kesí kwaásigo arupí umái máyáíwai kesé
aráápamai máyáimba póna inkaisénamo siyuwénamo
kówína'o é'a íma aamoí umánkanaumne siráíye
agaimaréna siráíye.

³⁹ mináimbá siráimbanivo kesáámá inkaisésamo auwésamo kówésamo ánasanaaon-kwaasiraanta íya éta Áánútun-aaiyaveta áraire séta kwenká'á agevamáíya méta kawé'a umáíya maí'maita ónaumne.

11

Áánútun-aaiyavai áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-ankona kwaasái.

¹ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-amba maarán-ámbán-iyé. Áánútu to'mayaa uráin-tantaataveta séta árai-tantaa'an-iyé séta amu'maréta méta súrandeiyamo ímo awánaraunda-yantaataveta séta árai'a kwáyáíye kwésune.

² kentáá síkwá'náma Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái asiramái máyóntavena Áánútu séna kawé'án-owe siráíye.

³ naaóvá'á Áánútu séna kwíyómba maramá paáruwo súwana paárúwata mináintávéta áraire kwéseta kwésaumne. ímo awánáúnda-yantaapinken-tantaa'nei awánáúnda-yantaa'a Áánútu taróruyaiye.

⁴ naaóvá'á moóráwai áwí'a Épeo Áánútun-aaiyavena áraire séna póí tuvú'mái agaimái Áánútumba ámakowana awaaó áwí'a Kááini kwemá toómbá áká'mai Áánútumba amúwana Épeo Áánútumo sirónteni'o úntavena Kááinimo ámakowaimba usáyaaitaraiye. Épeo Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyóntavena Áánútu ámakontantaa'a awánéna kawé'án-iyé séna kwembá awánéna arupí umái máyaandawai óne siráíye. naaóvá'á Épeo pukówasa kwentávésa sésa Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyon-kwaasiman-iyé kwéswata isámaeta kwéiyumne.

⁵ naaóvá'á moóráwai áwí'a Ínóki Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyóntavena Áánútu púwivo séna kunáí'maena kwíyómpa'a móankarowasa avakáá uwáása túwómbanivo Áánútumo áikomba íma awánaraawe. Ínókimba Áánútumo ímo kunáikonka'a marapá'ó máyonka'a moóráwai Ínókin-aai aúvái-kwandaavimba

agaimaréna séna Áánútuma aamoí ínkwáe-i'a úmae iráíye agaimaréna siráin-aintaveta séta Ínóki Áánútun-aiyavena áraire séna kwenká'á agevamái méraiye kwésune.

⁶ Áánútunopa'o kwétewai Áánútu ména kwembó avakáá ónááon-kwaasi kawe'á umátínkain-aintavesa aiva'á sésa árair-aimban-iyé sésa kwenópa'a kwétewe. ímo árair-aimban-iyemo sésamo ésa íma kwenópa'a ténááowe. miráumai Áánútun-aiyavesamo ímo áraire sésamo kwenká'ó ímo agevamáimo máyáawai Áánútu íma aamoí umátinkaniye.

⁷ naaóvá'á Áánútu Nówaamba naaémbo nonkó tuwaaténa kwaási tínkaminiye-aimba simámwana iséna séna áraire séna non-avóvomayaapa'o kwínín-damba úmarena kwená aarai-iyámpóiye kwenanáávú'maare umáyówana nonkó miwí íma nawíkaraiye. Nówaa Áánútun-aiyavena áraire súntavéna Áánútu Nówantavéna séna arupí umái máyaane súwana Áánútumo marapá-kwáásímó sáwí-meyambo timínín-aimba iséna simátimakaiye.

⁸ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavéna séna ená maramá tuwé aménaunda-marava'a kwaaó súwana áraire séna kwená maramá tuwéna ímo awánarom-barava'a Áánútumo amúpa'a kuréna

⁹ Áánútumo aménaumne siróm-barava'a koména mináintávéna áraire séna ó'om-baravaken-kwaasigoraamba kwááyu-namba úmarena méraiye. mimbárá Ááváramuntavenamo siróntemba ááninko Áísákaante anówainko Yákóponteyavenagwara'a timénaumne siróm-barava'a Ááváramu-iyaise mészaya kwááyu-namba úmaresaya méraawe.

¹⁰ Ááváramu miráumai ména moóra-naopatavéna imáyáa éna Áánútumo kwíyómpa'o to'mayaa úmakain-daopa'a asirayán-ávómbá kwaikwai'a ínín-daopatavéna imáyáa éna amu'maréna méraiye.

¹¹ Ááváramu awainínkó áwí'a Séraa Áánútun-aiyavéna áraire siráíye. Áánútu simáména séna iyámpói ankániyone súwana árai'a kwemó sinteni'a owáimán-iyé séna iyámpóimo ankánaunda-kanaa ánásaraiye séna íma imáyáa éna asirayámbá maéna ámu'a kauréna iyámpói ánkaraíye.

¹² miráumai Ááváramu iyámpói ankómbo anónu'mai kómpinkemba sáwíva-kwaasi aisaavutantamba ónááowaiyavéna kwíyómpa'o o'ó sáwíva'o kwáísanamo nompá'ó nonáámááimo sáwíva'o kwáyáintemba mirán-kwáási uwasá íma kanaán-umai táámparaawe.

¹³ maanáúváivímbo túwí'o agaimakáunda-kwaasi Áánútun-aiyavesa áraire símae kwéiyesa kwenká'á agevamái maivá kwéiyesa pukáawe. Áánútu asiramái séna mirá umátinkanaumne siráin-tantaa'a íma máyómbo némpa'a kwáyowasa úwoi aái iséna aamoí ésa sésa marapátáámó máyaundaya ó'om-baravaken-kwaasiraamba umáíya sáwíyanka'a ménaumne símae kwéiyesa pukáawe.

¹⁴ mirán-áimbó kwésen-kwaasi miwítí mara-úrapa'a imáyáa kwéuwata ísaraumne.

¹⁵ miwímó tukóm-barayavesamo imáyáamo urésaraai koyauweránááon-amba kwáyomba pósa awánaraasino.

¹⁶ íma mirá ésa kwíyómpa'o usáyaaitarain-ayampa'a imáyáa uráawe. mindáyavéna Áánútu aamoí éna séna kesí kwaásiman-owe séna póna miwítí maru'á to'mayaa uráíye.

¹⁷⁻¹⁸ Áánútu Ááváramuntavéna asiramái séna enááninko Áísákaampinkemba enáisaavutantambo ónááowai paáronaowe siréna naaémbo moóra-aimba áisaa umai isánáe séna enáánimba Áísákaamba tuvú-simiyo súwana Ááváramu séna Áánútu simásiména séna enááninko Áísákaampinkemba enáisaavutantamba ónááowe siráimba árai'a miráumai paárumasinkaniye séna Áísákaa mimbórá-iyámpói úwana íma tátorena áí'maena tuvúwindayavéna kwéena

¹⁹ imáyáa éna séna Áánútu kanaán-umai puwíndavinkemba usásinankaniye séna tuvuwindayavéna úwana Áánútu séna étuwaao súwana ivátuwéna ááninkomba inkamúwana puwóntenkaani'a kwéumpinkemba áikaiye.

²⁰ Áísákaa Áánútun-aiyavéna áraire siróntavéna Áánútumo naaémbo paárinintantaatavenamo sirón-aintavéna ááninkai Yákóponte Ísonte kwaaró'á tumátínkaraiye.

²¹ naaémbo Yákópo anónu'mai kéna puwíndayavéna kwéena tááúnka'a tátorena kívaena Áánútun-aiyavéna áraire siróntavéna Áánútuna imáyáa mósá maréna naaémbo paárinintantaatavenamo sirón-aintavéna Yósépi ááninkai kwaaró'á tumátínkaraiye.

²² naaémbo Yósépi anónu'mai kéna puwíndayavéna kwéena Áánútun-aiyavéna áraire siróntavéna simátiména séna Áánútu kentáási kwaási Ísareri-kwaasi Ísípi-maravakemba ayú'mai tí'maena kentáási maravá'á mótinkaindara'a kesiyáántamba maimaésa máútaaro Yósépi siráíye.

²³ naaémba Mósesi anówowi kwembá ánkaresarai awánésarai kawer-iyámpóimán-iyé sésarai Áánútun-aaiyavesarai áraire sésarai kwenká'á agevamái máyóyantavesarai Ísipi-maravaken-anon-kwaasigo iyámpóiyomba tinkantuwaaromo sirón-aintavesarai íma táátavai uyambá mináimbá karésarai Mósesimba aúpa'á ánkaryana kaumbo-kwíyómbá ánásowana minánón-kwáásigó ayáámúnko áí'maena kwená naaúmpa'a móankarowana

²⁴ naaémba Mósesi anón-úwasa awánésa sésa Ísipivaken-anon-kwaasigo ayáámúnko ááninkoman-iyé kwésuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena mirámó sun-áimbá ánaaemba umátimena séna kemá íma kwenáánimba úne siráíye.

²⁵ Ísipivaken-kwaasi sáwívar-oisamba marésa sáwí'o kwéontavesa aamoí kwéumba Mósesi ááemo ánásanin-tantaatavena íma arááíma kwétowana séna umbai-yántáá'ó siménáaombo éna kanaán-iyé séna Áánútuna kwaási kwená kwaási póna máyón-ayampa'a koména

²⁶ imáyáa éna séna Áánútu kentááyávéna tirániwaine séna usásinankaraiwaina mayái mayánaunda póna umbai-yántáá'ó kempá'ó tínimba minánkó Ísipi-kwaasiti sáwívar-oisamba mayánaunda-ankomba usáyaaitaraiye séna Áánútuma kawé'-méyámbá simíníye-imbaya éna mirá uráíye.

²⁷ naaémba Mósesi Ísipi-marava'a tuwé'a kónaumne sirónka'a anón-kwaasi áwáá'a áúwana Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena kwenáároí íma inkaiséna úwoi kówéna Áánútumba íma túrandei awánarowaimba imáyáavinkemba awánarontavena úwoi kóuraiye.

²⁸ naaémba Ísipiva'a Áánútuna kwayó'nákó kwíyómpakewai moórá-mora-naumpimpakemba aivar-iyámpóí tínkamindayavena kwéuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Ísareri-kwaasiti aivar-iyámpóí íma tínkaminkwa séna Ísareri-kwaasiyavena póí tuvuké'a ááto-taira'a naaemá pé'mare'a mimpóí kemá naaró súwasa mirá uráawe. mindáyavesa áwí'a tésa páásova-tanone siráamba mindá tíoótaasa-tanone siráawe.

²⁹ naaémba Ísipi-marava'a Ísareri-kwaasi tuwésa tésa anón-donko áwí'a naae-nóné supá'á tésa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena mindónkó tuwínkaa'a úwasa nonáámááiravamba táatowasa Ísipivaken-kwaasi kwa'maésa tésa mindómpímbá tuwaná mindónkó kunátawisena minkwáási tínkantasaraiye.

³⁰ naaémba Ísareri-kwaasi sésa Yéríko-naopaken-kwaasi kotínkantuweta mimbárává'á koménae sésa kumbá Áánútu mirán-oro sirómba áraire siróntavesa mindá'á óntandeimo íí'o úmakopa'a kókuyauku uwááesa tóyo eémesa ava'moraéra'a mirá ésa avakaeténgomba komirá uwaná kweyááríka'a miní'á tawísímaena marapá'á kumúwasa Yéríko-kwaasi tínkantuwesa koméraawe.

³¹ Ísareri-kwaasi Yéríko-naopa'a íma kurónka'a kae'nárai tí'márówasarai mindá'ópa'a kotivúntamai awánayae sésarai kuyambá moórá-ininko áwí'a Áré'api eénánká'á nááún-ininkona naaúmpa'a kuyaná Áánútun-aaiyavena áraire séna minkáé'nárai aúpa'á tiyuwówasarai tiráíye. Ísareri-kwaasi Yéríko-naopaken-kwaasi kotínkantuwe'a koménae sésa kurónka'a Yéríko-kwaasi Áánútun-aaiyavesa íma áraire sirówai tínkamesa Áré'api Áánútun-aaiyavena áraire sirón-inimba íma inkánkaawe.

³² amáparawai tááímo agáyáanda ayáátáár-aimba imbá pó'a amáparawai táái íma agayánaumne. miwí túwí'a Kítíyono úwana Péréke úwana Sámúsoni úwana Yépetá úwana Tévíti úwana Sámúwéri úwasa Áánútun-ai simátímakowaiye miráumai-kwaasi ésa

³³ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa pósa miwíwínkémbá évakarawai namuro-kwáási usáyaaitesa arupí umái miwítí kwaásira'a kárakwiyesa Áánútumo asiramáímo séna mirámó ónaumnemo siróntemba umái máyówana Áánútu aváár-iyán-tóika'a awáá urówana íma wówasa mésa

³⁴ miwíwínkémbá évakarawai anóni'a pisintukowasa miwítí namuro-kwáási tínkamonaé suwaná Áánútu tíoótinkowasa kawé'á umái mésa íma asiramái máyówana Áánútu asiramátinkowasa mésa miwítí namuro-kwáási tínkantuwesa méraawe.

³⁵ évakar-inimba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyontavena miwí timááraamo pukómpinkemba Áánútu usásintinkaraiye.

namuro-kwáási évakarawai tátoresá sésa Áánútumbo tínaaembo umámíyataamo éta íya tínkameta étinkanaumpo Áánútumbo tínaaembo ímo umámíyataamo éta tínkamonaumne suwasá Áánútumba íma sínaemba unáménaumne sésa imáyáa ésa púwónana Áánútu

súwa'naa ínata kwíyómpata mai'maita ónaumne suwasá tí'a úni'a umátínkówasa pukáawe.

³⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa miwítí namuro-kwáásí évakarawaiyavesa tuwiráái sésa tínkambae kwéiyesa évaka'a tiyayaanka'a asááumai tí'maesa ándáva'a mágwétiyuwesa

³⁷ évakarawai óntandei tínkamuwasa púwúwasa évaka'a maánkáára'nei taasa'naasá kwéumasuwesa évaka'a taánasataneí tívimba aira'naará kwéuwasa kwévuuwasa évakarawai íma kawer-únánkwátóí urésa sipisípi-ayau-unankwatoí uwasá évaka'a méme-ayau-unankwatoí urésa íma kawe'-náúmpímpá'á kwégwaesa úwoivimpa'a kogwáísagwai ésa íma toómbá makówasa sáwí'a umátinkesa umbai-yántáári'a umátinkesa

³⁸ kawe-kwáásí-í'a umái máyóntavesa tí'mátuwowasa kówesa kwaásimo ímo máyópa'a kwénaaesa omápa'a mésa maipíné muri-áivíné kwaésa miráumai mésa kawe-kwáásímá pósa sáwí'o umátínkówaivimba íma máumba keyáára'a maémáewe.

³⁹ mirán-kwáásí Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena Áánútu séna kawe'an-owe siráivo marapá'á máyónka'a Áánútumo mirá umátínkanaumnemo siráin-tantaa'á íma awánowana

⁴⁰ Áánútu miwíyávéna amu'maráaro séna naaémbo keséyaamo ménaaon-kwaasiyavena imáyáa éna kawer-ámbá kentááwé miwíyé kasenku'á umásinkanin-anta kwisinkaraiye. mindáyavesa marapá'ó máyónka'a íma awánaraawe.

12

Áánútu kentáásiwowai-í'a kwéin-kwasai.

¹ miwí miráumai máyómbanivo kesáá maaráyá ónaumne. miwí Áánútun-aaiyavesa áraire siráawai torupamáimo máyómpimbo kesáá avumpinkáántá máyaunasaraanta Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyón-amba kwéqaraasinkaawata mindáyaveta umbai-yántáá'á ivátuweta kentáámó sáwí-imayaaomo tátokaimba ivátuweta kwaásimo isaaisésaraambo kwégwesaraambo mimbórá-imáyáámó kwégwaraantemba Áánútumo agaráásinkarain-ampata íma sívón-káínata asiramáiya kónaumne.

² kwaásimo isaaisésaraambo kwégwesaraambo ayááivá'ó kwáyáim-beyantavesamo imáyáamo ontembá Ísuntavetaawe su'mai imáyáaya onó. Ísu imáyáaya símakaisata Áánútun-aaiyaveta áraireya kwésunanaya imáyáaya kwésimimba póta Áánútuweya aráápamai mai'maita úmaeta iyónaundayaawe. Ísu naaémbo arunkó aamoí ínín-imayaa éna póna taaira'ó puwíníntavena íma a'áo séna taaira'ó púwón-antavesamo tigeayávésa kwéomba íma imáyáa éna póna Áánútu kawáá uráiwai ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á máyáiyé.

³ Ísuntave'a imáyáa oró. marapá'ó máyónka'o sáwí-kwaasi sáwí'o umánkáva'o iyúwanamo asiramáimo maimaénamo iráimba imáyáa é'á íma tívón-káína'á íma ivátuwe'a asiramái máero.

⁴ sáwí-yantaatave'a kárákwimae'a kwéiyé'a asiramái máyáampinkemba íma tínkamowa'á pukáawe.

⁵⁻⁶ Áánútu asiramátinkanintavena séna kesiyáámumbaare kesáánimbaare isáaro súwana agaimaréna siráin-aimba imáyáa oró. maarán-áimbá séna

Ísóigo arumbá tímakaiwai arupí kwéumatinkena kesáánimba owémó kwésiwaiyavena kesáái isaígwáe séna kwétinkamiye. mindáyavai kesááninkoo Ísóigo arupí umánkáimba íma úwoisan-tantaa'an iyé-imáyáá éma sáwí'o uráanda asiramái simámakaimba enarunkó íma sáwí'a íno

agaimaréna siráiyé.

⁷ umbai-yántáá'ó kentópa'o kwétimba Áánútu kawe'á kwéumatinkena kwená iyámpói owaná póna mirá kwéumatinkaiye. amápar-iyampói kawe'á ónáóntavesa miwí tinóvowi arupí kwéumatinkaawe.

⁸ Áánútu amápa'a kwená iyámpói umbai-yántáápinkémbá arupí kwéumatinkaimba umbai-yántáá'ó kwáyáiwai Áánútuna iyámpóin-ovo umbai-yántáá'ó ímo kwáyáiwai ó'owiti iyámpóin-owe.

⁹ moórá-ainkwara'a súnda isáaro. marapákén-késívóisaiya arupí umásínkaraawata miwí táái iséta miráumai kwíyómpaken-kentaasivo áái iséta kawe'á umái méta minánón-áimbá miráyá onó.

¹⁰ sáwíyan-kanaa marapákén-késívóisaiya miwítí imáyáavinkemba arupí umásínkáantaanivo Áánútu kawe'á umátinkanae séna kaweré su'maiya umáiya

ménaundayavenaya kwemó kawé'ó umáímo máyáintemba miráyá ónaundayavenaya arupíya kwéumasinkaiye.

¹¹ arupí kwéumasinkaindarata sirunkó umbái kwétainata íya aamoí éta naaémba minúmbái-yántáákó kawé'á umásinkaindarata minúmbái-yántáákóná anondá paru umái kawé'á umái ménaumne.

mirám-baaran-oro siráin-kwasai.

¹² miráumai kárákwíye'a tiyáántán-kwimai mé'a

¹³ arupí-amba imáyáa umái kwáráaro. keinárawapinkemba évakarawai tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kawé'á umái mé'a arupí-amba kwáráaro.

¹⁴ tiyáántán-kwimai amáparawaiye paru umái máéro. ímo kaweré su'mai umáímo máyáawai Ísóigomba íma awánanaaovo kaweré su'mai umái máéro.

¹⁵ keinárawapinkemba évakarawai Áánútu úwoi kwétuwa'naa-iwaimba auwáúnavo sé'a kárákwíyoro. keinárawapinkemba évakarawai tirunkó sáwí'a índarakemba misáwí-ímáyááo amápa-kwaasivimba kóyáwé iváínivo kárákwíyoro.

¹⁶ sáwí-yantaatave'a tirááiyave'a ováínivo kárákwíyoro. naaóvá'á moórawai áwí'a Íso Áánútuntavena íma imáyáa éna sáwí'ó uráintemba keinárawapinkemba évakarawai mirá ováínivo kárákwíyoro. kwemá Áánútuntavena íma imáyáa kwéuwaimba moorá-tawai áái kwéankowana ávákontavena séna éna toómbá nasímánana mintónkóná anondá emá aivar-íyámpói aúrénana kenkáisivowa kawé-kwááror'á tumánkaniye séna

¹⁷ ména naaémba moorá-imayaa éna kesivo kawé-kwááror'á tumásinkainkwaé séna anón-ivi'a tówana avowámá ávákomba kawé-kwááror'á tumánkena póna kwembá íma tumánkowna ááemo sáwí'ó uráin-tantaako avowámá kawé-kwááror'á tumánkanin-amba ítaraiye. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí'á ováínivo kárákwíyoro.

¹⁸ naaóvá'á Ísareri-kwaasi Sáínai-omar-andampa'a komáyówana anón-irama kwégena tinepái kwégowasa uwaná anómba túnkowana anón-unda torówana

¹⁹⁻²⁰ uwíremba anónka'a aú'mai iyúwana aagíwé su'mai séna kwaásiye póíye maanómáká'ó tiya'ó é'a óntandei tínkamiyasa puwónááowe súwasa mináímbo ísón-kwaasi táátavesa ésa sésa ókwara'a moorá-aimba íma sínata isánáe sésa táátavesa ésa

²¹ awánon-tantaa'a anómba táátavesa uwaná Mósesi séna sááte kéna siyántámbá taráíye siráíye. naaóvá'á Ísareri-kwaasi mirán-tántáá'á koawánaraavo keinárawa'a mirán-tántáá'á íma kogwéawanaawe.

²² íma mirá é'a Áánútunopa'ó tiráamba maaráání'a kwéowe. moorá-omako áwí'a Sáiyono-omapa'a té'a Áánútu asirayánkwáráwáíná naaópa'a té'a kwíyómpa'a aúna-nao'a Yérúsaremu-naokaan-daopa'a té'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'ó sáwíva'ó torupamáímo mésamo Áánútu áwí'ó mósá marésamo aamoí kwéopa'a té'a

²³ aiva'ó Áánútunopa'ó tésamo kwená kwaási-i'a umái máyáapa'a tiráawe. kwíyómpa'a aúvávimba miwí túwí'a agaimakáíye. Áánútu amáparawai miwímó máyáawaina ááintavena tísaa íníwainopa'a té'a marapá'ó arupí umáímo máyówanamo Áánútumo kasenkuí'ó umátínkaraiwai kwíyómpa'a miwí timantómbó máyáapa'a té'a

²⁴ Ísunopa'a Áánútu aúna-aímbo simáímo tarúmakaimba kwéagaraasinkaiwainopa'a tiráawe. naaóvá'á Kááini ávákomba Épeomba tuvuwúwana puwúwana kwená naaemá kumúwana mindáyavena anondá sáwí-meyamba amínkwáé siráimbanivo Ísuna naaemó kunkáimba kwaási kawé'á kwéumatinkaimba kwenópa'a tiráawe.

²⁵ Áánútu keinárawatavenamo aaimó sínda-aimba íma araisé'a kárákwíyoro. naaóvá'á Mósesi marapá'á ména Áánútun-aaí simátimuwasa arááiraawai sáwí-meyamba mairáawe. miráumaimo kwíyómpakewaimo simátiminda-aintaamo araisénááowai árai'a sáwí-meyamba mayánááovo kárákwíyoro.

²⁶ naaóvá'á Áánútu Sáínai-omapinkemba aaí súwana anóm-barima taráimbanivo ívé'a asiramái séna moorá-kanaa tínimba ókwara'a anóm-barima taaó senaná kwíyónkove maraówé anóm-barima táníye siráíye.

²⁷ ókwara'a anóm-barima taaó sénaumnemo siráin-ainkona ááimba maarán-íye. marímo tánín-tantaa'a naaóvá'ó taróurain-tantaa'a póna ánásanivo maríma ímo kanaán-umai táínda-yantaa'a kwaikwai'a íníye.

²⁸ miráumai marímo tánimba Áánútu kentáárá'á kárákwiraimba póna íya siyuwánimba póta sirunkó kawé'á ínata aamoí éta kwentávéta éta kwenáwí'a mósá maréta kwená imáyáa mósá máráandayavenaya aamoí íníye.

²⁹ kankambó aú'maimo iravímbo agaisúwáantemba Áánútu mirá ínata póta kwená imáyáa mósá maréta ménaumne.

13

Áánútu aamoí ínkwáe-i'a oro siráin-kwasai.

¹ Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai Áánútuna akúni'a umái máyáamba pó'a moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a íma ivátuwaaro.

² namu-kwaasímó tiya'o é'a toómbá naambá kwétime'a íma ivá'á tiyúwáaro. évakarawaimo mirámó uráamba íma marapá-kwáásí kawe'á umátinkaraavo kwiyómpaken-kwayo'narawa'a mirá umátinkaraavo íma kwiyómpakewai owé-ímáyáá uráavo marapákén-kwáásí owé-ímáyáá uráawe. mindáyave'a namu-kwaasí túwa'naa oro.

³ Áánútuna kwaasivinkemba kwená kwaasí onkákémbá évakarawai tí'maesa ándáva'a mótinkáamba miwisé ándáraamba umái maémáyáambanivo mindáyave'a ímáyáa é'a túwa'naa oro. umbai-yántáá'á miwívimbá kwáyáin-kwaasí keinárwapinkwara'a miráumai umbai-yántáákáambá kwáyáiwain-ovo ímáyáa é'a túwa'naa oro.

⁴ aaraimó kwaaimó máyáawasa kwaaimó aaraimó máyáawasa kwéon-amba kawer-ámbán-ivo aarai íma sáwi-anka'a nááowasa kwaai íma sáwi-anka'a nááowasa miráumai máyáavo aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma oró. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba tímíniye.

⁵⁻⁶ Áánútu séna

íma tiyuwé'a túwa'naa ónaumne
mináimbá siráintaveta asiramái méta séta
Ísóigo kwésuwa'naa-imba pó'a kwaásimo
sáwí'o umásinkaiyamba íma sáa'a káníye
séna Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna siráimba pó'a óntantave'a íma anón-imayaa é'a
mirán-tántáákó kembá tátoraina'a sáwí'a íiyáváinivo makáan-tantaatave'a sé'a mindá
kanaán-íye seró.

⁷ ááema kentí anón-kwaasí Áánútun-ai simátímakaawaiyave'a ímáyáa oró. miwímó máyón-aaine pukáan-aaine ímáyáa é'a Áánútuwemo aráápamaimo maémáentemba mirá oró.

⁸ Ísu Káráísiti naaóvá'ó uráintene minká'ó mirá uráintene ívékwara'a mirá kwéintene naaénkwara'a mirámó íníntene. mindáyave'a

⁹ toómbá aambá áumbakaan-amba kwaránááomba íma túwa'naa ínivo Áánútu úwoi súwa'naa umáiya kwéasiramaskaivo ó'on-o'om-bonor-aimba kampa'mónór-áimbá isé'a kwáráavainivo kárákwiyoro.

¹⁰ Ísu Káráísitimo puwénamo kwenáumo Áánútumbo ámakaintavenaya kwésuwa'naa-imbanivo mono-náumpá'ó mono-máyái-kwáásímó póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-kwaasí íma kanaán-umai kwétuwa'naa-íye.

¹¹ aiva'mónó-káwáánákó kwaasí sáwí'o uráantavena pói tuvukéna naaemá umaéna Áánútuna aoka-náumpá'á íréna mindááémá tuvimpín-úmáráisasa mimpói mindáókona aaumépa'a íma nésa agaisukáawe.

¹² miráumai Ísu Káráísiti kentááyávéna ímáyáa éna sáwí-imayaa maitiyuwánaumne séna íma a'áo súwasa áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana puwúwana kwená naaemá kunkáíye. mirámó uráimba póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-kwaasí íma kanaán-umai kwétuwa'naa-ívo kentáá kwésuwa'naa-íye.

¹³ Ísumba áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana pukáimba miráumai mono-náumpá'ó póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-amba tuwáúnasaya kwembó simáimo sáwí'o umánkaraantemba kentáágwárá'á simái sáwí'a umásinkáamba póta íya kwentá auwánaumne.

¹⁴ marapá'ó kwaikwai'o ínín-dao'a íma kwáyáintaveta kwiyómpa'o maí'maitaamo ónaunda-naopata ímáyáaya éta póta íya kwentá auwánaumne.

¹⁵ Áánútumbo póimo ámentemba Ísu Káráísiti kentááyávénawe séna pukáintaveta Áánútuna kwaasí úne súndawaiya aamoí umánkámae kwéiyeta kwenáwí'a mósá maréta íya túwáano.

¹⁶ kawe'á umátinketa túwa'naa eta íyaamo túwáandayavena Áánútu aamoí íniye.

¹⁷ kentí anón-kwaasí táái isé'a kwésentemba mirán-oro. keinárwaka'a kawe'á umái kárákwimae kwéiyesa naaémaba Áánútumba mimbáyáiyávé'a simámenaaowe. miwí tááimo ísámimo kawe'ó íyasamo ésa aamoí íya'a mindáyave'a kawe'á umái ménaaowe. miwí tááimo ímo ísámimo kawe'ó íyasamo ésa miwítí mayái umbái táina'a mindáyave'a íma kawe'á umái ménaaowe.

¹⁸ imáyáa éta kentáásirumpinta íma aai kwáyáísata amápa-tantaataveta arupíya ónáeya kwésumpo kentááyávé'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyóro.

¹⁹ asiramái simátime'a sé'a ókwará'a kentópa'a sáwiyanka'a kónaunda-amba Áánútu paárinintave'a námúnaa seró sùne.

námúnaa siráin-kwasai.

²⁰ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááinko éna Ísóigo Ísu pukáimpinkemba usásinankarowana puwúwanamo kwená naaemó kunkáintavena póna simái tarúmakin-aimba kwaíkwei'a ínana sipisípira'o kárákwiraiwaimo intembá Ísóigo Ísu kentáará'á kwégarakwiyye.

²¹ Áánútuna imáyáavinkení'a ónááontavena Áánútu asirayámbá timínintave'a námúnaa kwésune. Áánútu kentáásirumpinta mayái kwémayaimba Ísu Káráísitina asirayándéi kwembó arááimo taim-báyái Áánútu mayánintave'a námúnaa kwésune. Ísu Káráísiti áwí'a aasiyaasí anómba kwaíkwei'a kwéimba árair-aimba intávé'a námúnaa kwésune.

²² kesí kwaásiyono. asiramái simátime'a sé'a asiramátinkanaundayave'a maanáúváimá agaimái timúnda íma ayáátáár-aimban-ivo kwempa'á mé'a ísáaro.

²³ moórá-aimba ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti ándávakemba kwéayurankaamba póna ááémo tína'o é'a kentópa'o kóndara'a áí'mae'a kónaumne.

²⁴ kentí anón-kwaasiyavetaawe Áánútuna kwaási amáparawaiyavetaawe simátime'a sé'a kawé'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási Ítári-maravakewai simátimesa sésa kawé'á umái máéro kwésune.

²⁵ Áánútu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kesáái ánásaíye.

Yémési

Ísu kwiyómpa'a irówana Yémési Ísun-áváko póna Yérúsaremuva'a ména Ísoígona kwaásira'a kárákwiraiwai moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwéguwai agaimái mátimakaiye.

¹ kemá Yémési maanáúvái má agaimái timúne. Áánútuna mayáiyé Ísu Káráisitina mayáiyé kwémayaundawai maanáúvái má agaimái kwétimumpo Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tísaavutantambo uráawai ó'on-o'om-barava'a kóyáwé umái máyáawai ísáaro.

asiramátinkáin-kwasai.

² kesí kwaásiyono. umbai-yántáá'á ó'on-o'on-tantaa'a kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro.

³ umbai-yántáá'á kentópa'a kwétimba Ísoigo Ísuwe aráápamaimo mé'ó ímo auwé'ó é'a asiramái ménaoowe. mindáyave'a ísaraamba póna umbai-yántáá'á kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro.

⁴ asiramái maí'mai'a úmae iyíyana íma tivón-káína'a mirán-káwér-ímáyáá úmae kwéiyiyana Áánútuna kawe-tántáátávéna íma táái tinkániye.

⁵ kawer-ímáyáá mayánáe siyawai Áánútumpa'o áísaa íyanamo éna timíniye. Áánútu nóintavera kwésisaaoo íma séna íma tátorainda úwoi timíniye.

⁶ Áánútumpa'o áísaa íyamba íma kaer-ímáyáá é'a úwoi kesáái ísániye seró. kaumbo-káér-ímayaa tokáiyawaimo ésa kavóná-kwaasima pósa avumpin-kwáásímá mésa kog-waétuwe tagwaétuwe-kwaasiraamban-owe.

⁷⁻⁸ mirámó owáímá kaumbo-káér-ímayaa ésa íma mimbórá-ímáyáá umái kwarésa kawe'-má'yái kwémayaavo sáwí-ímayaa kwarésa mirámó kwéowaima Áánútumpa'o áísaa íyan-tantaa'a simíniye íyaaan-ovo.

óísaniyaain-kwaasiye óísankwara-kwaasiyei kwaasái.

⁹ óísaniyaain-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa árairemo kwésewanamo ímbá Áánútu séna kesí kwaásiman-owe kwésimbanivo tirunkó kawe'á kwéivo

¹⁰ óísankwara-kwaasi Ísu Káráisitín-aaiyavesa árairemo kwésewanamo ímbá Áánútu séna kentí óísamba íma aiva-tántáá'án-íye kwésimbanivo miwígwará'á tirunkó kawe'á kwéiye. konaariri-yántáá'ó moigwáán-arambo kwénamo avurankambó tintenkáámbá óísamba aiva-tántáá'á íyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mirá umái ánásanaoowe.

¹¹ aaváúmá íyéna aa'á kaisaná moigwáán-arambo aáyánkénamo minkáwé-tántáá'ó avurankambó tintembá óísamba aiva-tántáá'á íyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mayáímá kwémayaamba miráumai ánásanaoowe.

sáwí-ímayaa kentópa'o tína'o a'áomo sénááon-kwasai.

¹² Ísu Káráístín-aaiyavesamo árairemo kwésewanamo ímbá miwívá'ó sáwí'ó íi-yántáá'ó tínimbo ésa a'áomo síyanamo éna tirunkó kawe'á íniye. miráumai asiramái maí'mai'ó íyanamo éna Áánútu tíménaumne siráin-tantaa'a timíniye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi aúná'á umái maí'mai'á ónááowe siráintemba mirá umátinkaniye.

¹³ sáwí'ó íi-yántáá'ó kentópa'o tína'o sáwí'á ónaumne-ímayaa é'ó é'a Áánútuntave'a sáwí-ímayaa símakaiye sevó. Áánútu íma sáwí'á íi-ímáyáá tíména íma kwená ímá'yáavinkemba sáwí-ímayaa tavisímái mémaraniye.

¹⁴ kentáá sáwí-ímayaa'yavena sinkáinda misáwí-ímáyáá'ógó kentáá tavisínata kwégwaraanaya

¹⁵ misáwí-ímáyáá'ógó tátorainata sáwíta ónaumne. sáwítaamo úmaeta kwéiyonanaaamo éna misáwí-ímáyáá'ógóná anondá máyaundawaina ááimba Áánútuna némpa'a ménaundayaaniye. mindáyave'a Áánútuntave'a sáwí-ímayaa kwésimiye sénááovo ímá'yáa umái kawe'á oró.

¹⁶ kesí kwaásiyono. mindáyave'a kampar-áíntávái áraire seváínivo kawe'á umái ísáaro.

¹⁷ amápa'a árai-tantaa kawe-tántáá'á kentáásópata kentáásivoma Áánútunopakemba kwégumiye. aaváúmá kwíyómbo o'á úmakowana aaváúmá kumpékéna usaréna kwéivo Áánútu íma mirá kwéena aasiyaasí sáma kamásinkena íma ó'on-o'om-ímayaa kwéiye.

¹⁸ Áánútu kwená ímá'yáa kwégwarena árair-aimba kwésimasimenaya mináráir-áíntávéna aúná-kwaasiraanta kwéumasinkaisata aiva'á kwená kwaási-ita uráanasaya naaémbo ó'on-o'om-kwaasi mirá ónááowe.

Áánútun-aaí isésa mirámó kwéon-kwasai.

¹⁹ kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi isáaro. Áánútun-aaí isámai kawer-é'a imáyáa ur'é'a aái sé'a íma ááéma áwáá'a sé'a oró.

²⁰ áwáá'o kwéesen-amba Áánútuna kawer-ámp'á'á íma áwáá'a kwéesen-amban-iyé.

²¹ mindáyave'a sáwí-imayaaneimo sáwí'o kwéon-tantaa'a tuwé'a umaé kum'é'a Áánútun-aaí tirumpimbó makáin-aimba isámai kawer-iyana mináinkó kawer-ámp'á'á métkaniye.

²² Áánútun-aaí tááre su'mai isé'o Áánútun-aaí isáúnda á'a kwéisaumne sé'o é'a kesávái kampa'á kwésevo Áánútun-aaí íma tááre su'mai isé'a kwemó siráintemba oró.

²³ Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba íma kwéiyawai

²⁴ non-kwaaúmpímbá tó'i'a awánuwesa kówasa mirámó ombá ááéma kwétuwinkagwimba mirámó owái Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba mirá íma kwéowe.

²⁵ Áánútun-aaí kasenku-áinkó póna mináinkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba kwéiyawai isésa íma tuwinkáinda mirá úmaesa kwéiyiána mináinkó tirumpimbá kawe'á umátinkaniye.

²⁶ mono-kwáásímá úne sembánivo kwéesen-aínka'o ímo kárakwiyombo ésa kesávái-ímáyáágómbá kampa'á kwésimauwesa tóikakene su'mai sésa mono-kwáásímá úne kwésewe.

²⁷ ketor-ínínkaré megusaa-iyámpóiraré umbai-yántáá'ó kwáyáiwairare kárakwiyesa marapá-kwáásítí sáwí-ampa'a tínaemba kwéumasuwaawai Áánútun-aaí isámai kawer-ésa Áánútu kentáásivo aúranka'a árai'-mono-kwaasi mésa Áánútun-arááíye su'mai kwégwaraawe.

2

amáparawai mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísti ó'oran-aaimba kwáyáiwain-aaíyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáavo túwí'o kwáyáinda-kwaasi kawe'á umátinke'a túwí'o ímo kwáyáinda-kwaasi tínaemba umátímémba mindá sáwí'a kwéovo

²⁻³ kárakwiyoro. torupamáimo máyáampimbo moóráwaimo óisankwara-kwaasi éna kawer-únánkwátóí úmae tisanamó óisaniyaain-kwaasi éna sáwí-unankwatoí úmae tisa'ó kawer-únánkwátóigwarawaintave'a suwóká'á tamaiyó sé'o sáwí-unankwatoigwarawaintave'o nénka'a maiyómó kwéseмба mindá sáwí'a kwéowe.

⁴ mirámó sembá keinárawapinkemba évakarawai túma maimaé iyé'a évakarawai simái sáwí'a é'a sáwí-imayaanei taaínkaa'a kwéowe.

⁵ kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi isáaro. marapá'á máyáan-kwaasi óisaniyaain-kwaasi tuwánésa sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésevo Áánútu óisaniyaain-kwaasi kwesé aráápamái asiramái máyáan-kwaasi tuwánéna séna kesí kwaásiman-owe kwésiye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi kwégawaa úndava'a ménaaowe siráimba

⁶ óisaniyaain-kwaasiyavena mirá siráimba pó'a móruna tiyúwáavo. óisankwara-kwaasi túma íma maimaé iyóro. óisankwara-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátinkesa aaimá kwésimatinkesa

⁷ Ísu Káráísti áwí'a usáyaaitarain-awí'a kentí anóndako áwí'a simái sáwí'a kwéumankaamba pó'a miwí túma maimaé iyóvo.

⁸ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna esávái-ímáyáámó óndantemba

ó'owiti imáyáagwara'a uwó

siráimba pó'a minkáwér-ámáámbo asirayán-ámáámbo kwaré'o é'a kawe'á ónááombanivo ⁹ óisankwara-kwaasi túmo maimaé iyé'o óisaniyaain-kwaasi móruna tiyúwé'o é'a sáwí'a ónááowe. mirámó é'o é'a kawer-ámáámbo araaisiyana Áánútu aaimá simátinkaniye.

¹⁰ amápar-amaambo kwarésamo moórá-amaambo araaisiyambo éna aaimá simátinkena séna amápar-amaankomba arááíséwaiman-owe síníye.

¹¹ Áánútu séna íma aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá oró séna moórá-ainkwara'a séna íma kwaási tínkamiyasa púwóro siráíye. ímo aarai-úmóyámbó kwaai-úmóyámbó ombánivo kwaási tínkamiyasa puwónááomba ámáánkomba kwéaraaisewe.

¹² Áánútun-aaí kasenku-áinkó póna mináinkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútu kwenáái kwáraawaiye arááíséwaiye tuwánéna tísaa ínimba pó'a imáyáa é'a kentóikare kentúrare kárakwiyoro.

13 Áánútu aavimbá maitinkáindara'a tirumbó ímo umátinkaraawai Áánútu kwenarunkwárá'á íma umátinkaniye. Áánútu aavimbá matinkáindara'a tirumbó umátinkaraawai íma táá'a kwégainana Áánútu aruntavái umátinkaniye.

Ísun-aaiyavesa áraire sésa kawé'-má'yái mayáan-kwasai.

14 kesí kwaásiyono. Ísu Káraísitin-aaiyavesa áraire kwésesamo ímo kawé'-má'yáímó kwémesamo ésa miwí táái úwoi tóikaken-aimba kwésewe. mináimbá tóikakene su'mai kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye.

15 Áánútuna kwaásivinkembo moóráwaimo ménamo unáánkwátóiyé toóné ímo makáindawaintave'o

16 keinárawa'o sé'o toómbá nenaná ámú'a váinama unáánkwátói ane'á márénana koko'á ínama kraaó sé'o toómbó unáánkwátóimo ímo amé'o é'a kentáái úwoi tóikaken-aimba sénááowe.

17 mindáyave'a Ísu Káraísitin-aaiyave'a áraire kwése'anivo ímo kawé'-má'yáímó kwémayaambo é'a áraire sen-áimbá tóikakene su'mai kwésevo tirunkakémbá íma kwésewe.

18 évakarawaimo sésamo Áánútun-aaiyave'a áraire kwésunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésewasamo évakarawaimo sésamo kawé'-má'yái kwémayaunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésemba kemá Yémési sé'a Áánútun-aaiyave'a áraire sembánivo kawé'-má'yái íma kwémayaamba pó'a Áánútuna kwaásiya'o íma tuwánáúmne. kemá kawé'-má'yái kwémayaunda suwáné'a sé'a Áánútun-aaiyavai áraire kwéseene sénááowe kemá Yémési sùne.

19 Áánútu kímborawai má'yáiyé kwése'o árairemo kwésemba kawer-áimbá kwésebanivo miráwé su'mai kwésemba Áánútu kawer-ámpá'á íma métinkaniye. Sáátáánigona kwayó'nárawa'o mináimbó kwésemba tiyántámbá kwétaisasa kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye.

20 íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe. Ísun-aaiyave'a áraire kwése'o kwéomba íma kawé'-má'yái kwémayaamba úwoima aaimá kwésemba pó'a simáímo agaráátinkaanda isáaro.

21 naaóv'á kentáa síkwá'náma Ááváramu Áánútu simámakaini'a índayavena ááninko áwí'a Áísákaamba óntan-taareira'a mósá ánkarena tuvuwíniye úwana Áánútu séna a'áo siráiyé. Ááváramu mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái má'yáne siráiyé.

22 Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire kwéseena íma miráwé su'mai uráivo simámakaintemba uráimba Áánútun-aaiyavena asiramái áraire siráimba á'a isaraawe.

23 Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaanemo siráimba mináínkóná ááimba Ááváramu Áísákaamba tuvuwindavena uráinka'a avora'á paáururaiye. naaémba Ááváramuntavesa sésa Áánútuna kwaásiman-iyé siráawe.

24 Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kawé'-má'yái kwémayaawaiyavena Áánútu séna arupí umái má'yáawe kwésivo Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawé'-má'yái kwémayaiyawaiyavena Áánútu séna arupí umái má'yáawe íma síníyé. mináimbá ívé'a kwéisaawe.

25 Áánútun-aai aúvávimba naaóv'á agaimaréna moórá-ininko eénánká'á nááún-ininko áwí'a Ár'é'api ó'onkaa-ininkona kwaasái siráiyé. Yósúwa maramá aúp'á koawánaakaiyo séna tí'marówasarai minínínkóná naaúmpa'a tuyaná mindárai táái iséna áraire séna kwenamááraa tínkamovo séna moórá-ampa'a agaráátinkowasarai kóurayiyé. minínínkó mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái má'yáin-inimban-iyé siráiyé.

26 timámbá kówisasamo kwaásimo púwóntemba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawé'-má'yái kwémayaawai miráráán-umai íma tirunkakémbá áraire kwésevo tóikakemba kwésewe.

3

tói-kawaan-oro-kwasai.

1 kesí kwaásiyono. Áánútuna mayái agaráátinkaiyam-bayai íma sáwíwarawai mayánááovo moórá-morawai mayánááowe. agaráátinkai-mayaiya kwémayaundawaiya Áánútu asiramáiyá kwésisaa índarakemba úwoi-kwaasi miwítí mayáiyávéna úwoisamba tísaa íníyé. mindáyave'a íma sáwíwarawai sé'a agaráátinkai-mayai mayánáe sénááowe.

² amáparawaiya évaka-tantaa'a sáwíta kwéundayaawe. tói-kawaan-esa kawer-áiné su'mai kwésewai árai'a kawe-kwáásí mésa túra'a amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiyowe.

³ moórá-aimba imáyáa oro. anóm-poi áwí'a ósimba kwaási kentí imáyáaomo kwin-ámpá'ó kónáesamo ombá óipimba ákí-asirayan-tamayo'a áárankesa évarevar-ayaira'a ándama arikwímai tiyáámpimba tokésa kentí imáyáaomo kwin-ámpá'á moórá-ayampar-anda tavisewaná minánóm-póimá kwégwiye.

⁴ nompí-sípígwará'á imáyáa oro. mindá anón-tantaa'a isaná úndágoma améntámai ópa'a tuwánáe kwéisananivo avúsúmaenamo nááin-tamayo'a íma anón-tamayo'anivo sáwíyan-tamayo'a kwemó kónáe sipá'a mintámáyó'á kwántáísana minánó-sípígó kwégwiye.

⁵ maarágwará'á imáyáa oro. kwaásiya anón-tantaa'a únanaya sóikoma sáwíyan-tantaako sáwívar-aimba kwéseña súyaama maimaéna kwéiyimba imáyáa oro.

aiva'á sáwíyan-irama karéna kámaena anón-umi'a kwégoutaapaiye.

⁶ íramó kámae kwéna anón-umi'o sáwí'o intembá sáwí-ainko miráumai kwégwena amápa súwawaata sáwí'a úmaena kwégwiye. sáwí-ainkona mayáigó amápar-ayampa'a amápa-sawí-mayaigomba kwéusayaaitaiye. misáwí-yántáákóná ááimba Sáátáánigompimba kwéena kentáásí mayáí tasáwí'a kwéena amápar-ayampa'a kóyáwé kwéiye.

⁷ aváá-kwáí-kwaamba numamá iraankavayaambá noyáá'a amí'mír-umai kárakwiraambanivo

⁸ sáwí-ainko usáyaitarain-tantaa'a pósa kwaási íma kanaán-umai kwégarakwiyowe. kwaavainkómó kwaásimo vaisanamó sáwí'o intembá sáwí-ainko mirá kwéiye.

⁹ kentáá sói'nei kentáásivowa Ísóigo áwí'a mósá maréta Áánútu kweirááni'a úmakain-kwaasi simáí sáwíta kwéune.

¹⁰ mimbórá-sóipínkéntá kawer-áimbá kwésesta sáwí-aimba kwésesta kwéune. kesí kwaásiyono. mirán-ááínkó sáwí'a kwéiye.

¹¹ nonayumpinkémbá íma kawe'-nónkwará sáwí-nonkwara'a kwégumiye.

¹² inaómá íma terarambá iyáísana túsígoma kondói-aramba íma kwéiyaiye. uwí-nónkó íma kawe'-nómbá auvínasa kwaási nánááowe. mindáyavena mimbórá-kwáásígómpinkémbá kawer-áínkwará sáwí-ainkwara'a sisaná mirán-ááínkó sáwí'a kwéiye.

kawer-ímáyáa Áánútumpakemba kwégumin-kwasai.

¹³ keinárawapimba évakarawai kawer-ímáyáa torésa kawer-ísáí-yántáá'á toráawai mésa kawer-ímáyáágwára-kwáásí pósa íma túma maésa iyésa kawe'-má'yáí maésa kawe'á umáí méwa'a tuwáné'a sé'a kawer-ímáyáágwára-kwáásímán-owe sénááovo

¹⁴ keinárawapinkembo évakarawaimo miwítí kwaásima tirumbá sáwí'a umátinkesa sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umáí ménaumnemo sénááombo ésa ímíwí túma maimaésa iyésa kesávái kampa'á sésa kawer-ímáyáágwára-kwáásí úne seváínivo.

¹⁵ mirán-ímáyáa íma Áánútumpakemban-ivo marapákémbá kwaásiti imáyáa Sáátáánigona imáyáavinkemba kwésewe.

¹⁶ évakarawaimo miwítí kwaásimo tirumbó sáwí'o umátinkesamo sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umáí ménaumnemo sénááombo ésa íma moóráva'a tágárotamai maésa ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a úmae iyónááomba mindá marapákémbá kwaásiti imáyáa Sáátáánigona imáyáavinkemba kwéovo

¹⁷ Áánútumpakemba kawer-ímáyáa tokáowai kaweré su'mai ésa íma sáwikwara'a ombá paru kwéesa íma aaisampinkémbá kwésesa ó'on-kwaasi táái kawe'á umáí kwéisesa tirumbá kwéumatinkesa umbai-í'o on-kwáásí kwétuwa'naa-esa íma kaumbo-káér-aimba sésa íma taaínkaar-umai kawe'á umátinkaa sáwí'a umátinkaa kwéovo amápa'a kaweré su'mai kwéumatinkaa.

¹⁸ paru umáí maénáe síyawai paru umátinkaiyasa tuwánésa miráumai paru umáí ménaaowe.

4

marapá-tántáátávésa imáyáa kwéon-kwasai.

¹ keinárawapimbo aaisambó sé'o áwáá'ó sé'o mirámó kwéomba miwáná ááimba maará kwéiye. sáwí-yantaakomo tirááimo taintávé'a imáyáa owaná minímáyáágómá tátoraísana aaisambó sí-áimbá kwévaariye.

² tirááimo tain-tántáá'ó makáawa'o ombá tuvúwónana puwína'a kemá mayánáe-imayaa kwéowe. ó'owiti náaindaamba túran-anda é'a íma kanaán-umai mayánááontave'a

aaisambá tiyé'a áwáá'a kwésewe. tirááimo tain-tántáátáv'e Áánútumpa'a íma áisaa owaná póna íma kwétimiye.

³ Áánútumpa'o áisaa ombá áisaa on-tántáá'á íma kwétimiye. sirááimo tain-tántáá'á kesávái mayánae sé'a Áánútumpa'a áisaa ombá misáwí-ímáyáá tokáantavena íma kwétimiye.

⁴ aaraimó kwaairakémbó tiyuwésamo ó'on-kwambo máyáantemba Áánútumbo auwé'o kwégon-kwaasiyono ísáaro. marapá-tántáá'ó ímáyaamo eéme'ó é'a Áánútuna namuro-kwáásiráámbá kwéovo mináímbá ímáyaá oró. marapá-tántáá'á mayánae símae iyiyawai Áánútuna namuro-kwáásiráámbán-owe.

⁵ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu séna kesimambá kempímbá maráúnda
sáwí'an-ovo sé'a asiramái kwégarakwiye siráíye
agaimaréna siráimba mináímbá íma úwoi-aimba-ivo ímáyaá oró.

⁶ ániwo Áánútuna ímáyaá úndayavenya súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwentayuwaivo kwenáísamaivimba kwémaewai
kwétiravayaiye

agaimaréna siráimba póna Áánútu súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe.

⁷ mindáyave'a Áánútun-aaí isé'a kwenáísamaivimba máyáambanivo Sáátáánigon-aaíyave'a á'áo síyanamo éna ááema tiyuwéna kówina'a

⁸ Áánútuna egwaa'ó méwanamo éna Áánútu kentí egwaa'á méniye. sáwí'o kwéowai kawe'ó umáímo ménaaontave'a ímáyaá é'a misáwí-yántáá'á túwáaro. Áánútuna ímáyaawe marará-ímáyááwé tokáawai sáwí-ímayaa tuwé'a kawer-ímáyáá oró.

⁹ sáwí'o kwéontave'a íma aamoí é'a kanagí'á kwéte'a máéro. sáwí'o kwéontave'a íma kwirááima síyamba tóí'a matuwé'a máéro. sáwí'o kwéontave'a tirunkó íma kawe'á éna sáwí'a kwéina'a máéro.

¹⁰ Ísóigon-aaí isé'a kwenáísamaivimba méwana kwemá mósá tinkániye.

¹¹ kesí kwaásiyono. kentí kwaásiyave'a keyái íma sáwí-aimba seró. Áánútu ámáán-aimpimba séna íma mirán-oro siráimba pó'a mirámó kwéomba Áánútuna ámáámba simái sáwí'a umánke'a sé'a sáwí-amaamban-íye semba mindá kampa'á kwésewe. Áánútuna ámáámbo taaínkaar-uré'ó sé'ó sáwíyan-amaane anón-amaane kwése'a minámáámbá íma kawe'á umái kwaré'a kwéeraaisuwaawe.

¹² Áánútu kweyáá ámáámbo siménaya kwaási kwétaainkaar-ena kanaán-umai kweyáá kawer-ámpá'á mégwétinkena kweyáá kwaási ánásasuwaníye. mindáyave'a kwaási keyáárika'a íma taainánááovo Áánútuna mayáímán-íye.

ímo túmo maimaé iyí-kwásái.

¹³ keinárawa'a ímáyaá é'a sé'a ívéra'i. aaváyaawa'i. anón-daopa'a komé'a mayái kwémae'a moórá-íma maisuwé'a sáwívar-ontamba mayánaumne. mirán-áímbó kwésewai ísáaro.

¹⁴ aaváyaavimbo ainámbó sáwíyanka'o kwénamo ááemo turákwintemba keinárawa'o máyáamba miráán-umai ááema ánásanaaowe. aaváya kentópa'o tínín-tantaa'a íma ísaraawe.

¹⁵ mindáyave'a kwésen-aimba íma ókwará'a sé'a maará seró. Ísóigomo owémó sína'ó é'a mirá ónaumpo ímo owémó sína'ó é'a íma mirá ónaumne seró.

¹⁶ mirán-áímbá kwése'a kentí ímáyaáavinkemba kentúma maimaé kwéíye'a anóni'a umái ménae kwésemba mirán-ímáyáá sáwí-ímayaaan-íye.

¹⁷ miráumai ísáaro. kawe'ó íígóná ááimba ísámai ivátuwesa mirámó ónááomba sáwí'a ónááowe.

5

óísankwara-kwaasiti kwaasái.

¹ óísankwara-kwaasiyono. senda-áímbá ísáaro. kentópa'o umbai-yántáá'ó tínimba anón-ímayaa kwé'e'a kanagí'á kwéte'a ménaaowe.

² sáwívar-oisamba makáan-oisamba atúnkaisana sáwívar-unankwatoí kwaígo ánáamba káráyuwaisana

³ óntamba makáamba atúnkaisasa kwaási awánésa sésa íma túwa'naa ombá makáawana atúnkaiye sénááomba íramó ane'ó kwégainten-umai sáwí-meyamba kentópa'a tíníye.

sáwívar-oisamba makáambanivo Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínínkanaama tíniye.

⁴ kentí kígau on-kwáásítí meeyámbá íma kawe'á umái tim'éa sáwí'a kwéomba Áánútu awánaraiye. minkwáásí anónkar-anonka'a kwésewana Áánútu asirayánkwaráwái kwéisaieye.

⁵⁻⁶ marapá'ó máyáanka'a sáwívar-oisamba maré'a kentí imáyáavinkemba kembó tinkáim-bayai kwémayaawe. ímo sáwí'o uráan-kwaasi aavimbá maitinkówa'a íma anondá aai suwa'á tinkamuwasa pukáawe. póimo toómbó kwétimewanamo anón-isasamó tuvú'naantemba kembó tinkáisa'o mirámó kwéomba Áánútu sáwí-meyamba timíniye.

asiramái mésa námúnaa kwésen-kwasai.

⁷ mindáyave'a asiramái maimaé kwéiye'a Ísóigo ókwara'o kumínimba amu'maráaro. kígauo avowamá kígau úmakena amu'maréna séna kaeká'á aa'á téna kígau anón-ína'a nánáe séna amu'maráintemba

⁸ miraráán-umai Ísóigomba amu'makéwana kumíniye. Ísóigo sáwíyanka'a kumínimba pó'a asiramái aánoumai máero.

⁹ Áánútu aavimbá maitinkánivo kentí kwaási íma í'ái tínkáaro. Áánútu aavimbá maitinkánin-kanaa sáwíyanka'a tíniye.

¹⁰ kesí kwaásiyono. naaóv'á Áánútun-ai simátimakowaimo uráamba imáyáa oro. Ísóigo simátimakon-aimba simátíma'mae iyúwasa íma ísówana umbai-yántáá'á sáwíva'a miwítóp'a a túwasa Áánútun-ai íma ivátuwesa asiramáimo mésamo uráantemba miráumai máero.

¹¹ naaóv'á Áánútuna imáyáa ésa asiramái máyón-kwaasiyaveta séta Áánútu kawe'á umátinkarain-kwaasiman-owe kwésune. naaóv'á moórá-kwaasi áwí'a Yópoma uráin-aimba imáyáa oro. umbai-yántáá'á sáwíva'a kwenóp'a a túwana Ísóigontavena asiramái mai'mai'a úmae kwéiyuwana naaemba Ísóigo kawe-tántáá'á ámakaiye. miráumai Ísóigo anón-arumba umásinkena kwésuwa'naa-iye.

¹² kesí kwaásiyono. anón-aimba ísáaro. kentáaiyavesa áraire sénááontavesa íma tiká'á kwémare'a árair-aimba sune sembá kwíyómpa'a máyáiwai aúranka'a árai'a kwésune íma sé'a marapá-kwáásí túranka'a árai'a kwésune íma seró. ánívo owémó sé'o é'a úwoi owé sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. a'áomo sé'o é'a úwoi a'áo sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. mirámó síyanamo éna Áánútu mináintávéna íma sáwí-meyamba timíniye.

¹³ keinárawapinkembo umbai-yántáá'ó mayáiyawai Áánútunka'a námúnaa seró. keinárawapinkembo tirunkó aamoí iyawai monor-ímá kwésesa Áánútu áwí'a mósá máráaro.

¹⁴ keinárawapinkembo tí'o índawai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi tááyaiyasa tésa Ísóigona asirayámbá imáyáa ésa masawémba túra'a pétinkesa námúnaa seró.

¹⁵ Áánútumo siráintemba íniye kwésesa námúnaa kwésemba póna Áánútu minkwáásí kawe'á umátinkena usásintinkena minkwáásímó sáwí'o uráiyanamó éna miwíwínkémbá maitiyuwáníye.

¹⁶ mindáyave'a kentí kwaási sáwí'o kwéomba avora'á simátíme'a námúnaa simái túwa'naa oro. mirámó íyanamo éna tí'o índamo éna Áánútu asóvatinkaniye. arupí umái máyáawaimo námúnaa kwésemba Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iye.

¹⁷ naaóv'á Áánútun-ai simátimakowai áwí'a Íráiyaa ména kwemá kesáámó úndanten-kwaasi ména Áánútunka'a asiramái námúnaavinkemba séna aa'á íma tíno súwana íma aa'á téna kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwówana íma aa'á túwana

¹⁸ minkákémbá naaemba námúnaavinkemba aa'á tíno súwana aa'á túwana kígauva'a amápa-tomba kawe'á uráíye. miráumai arupí umái máyáawaimo námúnaa kwésemba Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iye.

¹⁹ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo kawer-ámpá'ó tuwáiy'a'o é'a méyavisiyasamo tésumo kawer-ámpá'ó tíya'o é'a kawe'á umátinkanaaowe.

²⁰ sáwí'o uráiyawaimo méyavisiyasamo sáwí-ampa'o tuwésamo Áánútumpa'o tíyanamo éna Áánútu misáwí-yántáá'á sáwíva'a maitiyuwáínasa Áánútuna némpa'o iramó kwégaindava'a íma kónááowe. mináimbá imáyáa oró.

kemá Yémésimo súnda-aimba ánásaieye.

1 Pítáa

Ísu kwíyómpa'a irówana Pítáa Ísuna kwayó-kwáásí moórá-kwaai umái sísamaivakemba éiyain-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái mátimakaiye. Ísuna aampa'ó kwégún-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a kwéumatinkomba miwítí imáyáa asiramátinkanae séna Ísuntavai isámái asiramái máéro séna Pítáa maanáimbá agaimái mátimakaiye.

¹ kemá Pítáa maanáimbá maanáuváivimbá agaimaráúmbo isáaro. kemá Ísu Káráisitina aantá-kwaasi úndanivo Áánútumo séna kesí kwaási owémó siráin-kwaasi isáaro. kwatúwówa'a kentí maramá tuwé'a kóyáwé é'a Pontasi-márávéré Káresiyyaa-maravare Kápátósiyaa-maravare Ésiyaa-maravare Pítiniyaa-maravare miráumai-marava'a kóyáwé uráawai isáaro.

² naaóvá'á Áánútu kentáásivowa keinárawatavena séna itámaraanasa kesí kwaási-i'a ónááowe súwana Ísu Káráisti puwúwana kwená naaemá kumúwana keinárawa'a kawé'a umátinkaina'a kwenáái taagwiyavónááontavena Áánútun-amanko Áánúntunde-i'a umátinkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa úmae iyéna paru umátinkáva'a iyína'a ménaaowe.

Áánútu to'mayaa umásinkarain-kwasaiya.

³ Ísóigo Ísu Káráisiti avowámá Áánútu kwenáwíta mósá maráúmne. kentááyávéna anómba arumbá umásinkenaya Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraintavena aúiná'ó umáíya máyaunda-i'a umásinkaraimba póta naaéntaamo ménaundayaveta amu'maréta máyaumne.

⁴ kwíyómpa'ó uménaundaya Áánútu to'mayaa umásinkarainta íma sáwí'a umái ánásena kwaikwai'a ínimbaniye.

⁵ Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena kwená asir-ayándéi kweukáámbá umái tiyótinkena Ísu Káráisitimo kumíndara'a sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kuntí'mai to'mayaa umátinkarain-tantaa'a agaráátinkaniye.

⁶ mindáyavéna kentirunkó kawé'á íno. ívé'a ó'on-ó'on-umbai-yantaa'a kentópa'a kwénamo umbaimó taimbá sáwíyanka'a kwéna naaémba ánásainana kentirunkó kawé'á íniiye.

⁷ umbai-yántáá'á kentópa'a kwáyáinka'a Áánútuwemo asiramáimo mémba tuwánésa sésa árai'a Áánútuwe aráápamái máyáawe sénááowe. moórá-ontamba áwí'a kóri-ontamba aamoí kwéon-tantaa'a ímbánivo kíto-tantaa'an-ivo Áánútuwemo aráápamaimo máyáamba mindá anón-tantaa'an-iyé. minóntámbá iravímbá kágwisana sáwí-yantaa'a ánásaisana kóri-ontan-uramba túkúmai kwégwaiye. miráumai umbai-yántáá'á kentópa'a tisa'á Áánútuwe asiramái mé'a kwesé aráápamái méwana Ísu Káráisiti kumíndara'a kentúwí'a anómba umátinkena aamoí umátinkaniye.

⁸⁻⁹ Ísu Káráisitimba íma túrandei awánaraavo úwoi kentirumbá kwéamewe. íma túrandei kwéawanaavo kwenááiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawe. kwenááiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kwéiyatinkaiye. mindáyave'a anón-aamoí kwéé'a mindáyave'a aái símae kwéiyiyana mirán-áimbá íma ánásaina'a anón-aamoí ónááowe.

¹⁰ naaóvá'á Áánútun-aai simátimakowai Áánútu keinárawa'a úwoi kwétuwa'naa-in-aimba siráawe. Áánútu sáwí'ó umáímo máyáampinkemba iyátinkanin-aintavesa sésa mináínkóná ááimba nóran-aina'iyó sésa Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba awánantesa iráawe.

¹¹ Káráisitín-amaanko miwívimbá ména Káráisitimbo áí'ó índai'ó umánkaiyanamo naaémbo ságayambo paárinin-aimba simátimakowasa miwí kesávái-áimbá sésa mináimbá nááwantavena simbá póna nósa-tawai paáriniiyo sésa Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba awánantesa iráawe.

¹² miwítí mayáígówé simátimakon-ainkowe íma miwí túwa'naa éna keinárawa'a naaémbo paáronaaon-kwaasi túwa'naa ínimba mindá Áánútu agaráátinkaraiye. Áánútun-amankomba ai'marówana kwíyómpakemba kuména naaóvá'ó agaráátinkaron-aimba simátimakowasa mináséi-kwásái simátima'maesa kuwa'á isaraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a mintántáá'á awánanae sésa ombá miwívimbá íma sáwí-yantaa'a kwáyáisana Áánútumo iyátinkáim-bayai íma kanaán-umai kwéawanaawe.

arupí umái máéro-kwasai.

¹³ mindáyave'a arupí-imayaa é'a kárakwiyoro. Ísu Káráisiti kumíndara'a kawe'á umátinkantave'a amumaré'a asiramái máéro.

¹⁴ Áánútun-ai ísámai kawe'á oró. Áánútun-aaimo ímo ísaronka'o sáwí-imayaayave'o tirááyave'o uráantemba íma mirá é'a Áánútun-ai ísámai kawe'á oró.

¹⁵ Áánútumo táayaraiwaimo kaweré su'maimo kwéintemba amápa-tantaa'a kaweré su'mai oró.

¹⁶ Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kemó kaweré su'maimo umáimo máyaudantemba mirán-oro

Áánútumo siráimbanivo kaweré su'mai oró.

¹⁷ Áánútu arupí umái sáwí'o uréwai sáwí-meyamba tiména kawe'ó uréwai kawe'-meyámbá timíníwaintave'a námúnaavinkemba sé'a kesivomán-iyé sé'a pó'a marapá'ó kwááyumo máyáanka'a a onóndakoman-iyé sé'a kwená imáyáa úmae iyóro.

¹⁸ kentíkwá'náma úwoi-mayai-amba kwárówana Áánútu keinárawatavena mirán-ámbá kwáráavo séna meéyámba'mai ayútinkaraiye. kentí meéyámbá kóri-ontambo ánásanintantakaamba ímanivo

¹⁹ Ísu Káráisitina naaegómá usáyaaitarain-daaegoman-iyé. sáwí'o uráankakemba íma sáwí-meyamba mayánaáontavesa sipisípi-araa'a tuvú'mái Áánútumba ámakaantemba sáwí'o uráundavinkemba ayúsinankantavena Ísu Káráisiti ímo sáwí'o urówai puwúwana kwená naaemá kunkáiyé.

²⁰ Áánútu kwíyómbe maramá íma tarórunka'a mimbáyái mayánintavena Ísu Káráisitimba ítamakaimba póna naaén-kanaa keinárawatavenawe séna marapá'á kumbéna

²¹ pukáimba pó'a Áánútumpa'a imáyáa kwéowe. Áánútuwe aráápamai mé'a sé'a árai'a kwesé uménaumne sénááontavena Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankena áí'maena ságayan-ayampa'a móankaraiye.

²² árair-aimbo taagwiyávóntavena mináínkó kentirumbá kawe'á umátinkaraisa'a mé'a Áánútuna kwaási kentí kwaási owa'á moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a asir-amái mirá úmae iyóro.

²³ Áánútun-ai kwaikwai'a ínín-aimba ísaraamba mináínkó aúnaí'a umái máyáni'a umátinkaraiye. marapá-kéntínówí matinkaraawa'a máyáambanivo Áánútu mai'mai'a kwéiwai aúnaí'a umátinkaraisa'a aúnaí'a umái máyáawe.

²⁴ mirán-ámbá Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna karaan-tantáaré kanaagunéwe aáyánkamaenamo marapá'ó kúmíntemba kwaásiye miwítí kawe'-máiyáiyé miráumai ánásanivo

²⁵ Ísóigon-ai kwaikwai'a kwéiye agaimaréna siráiyé. mináimbá áséi-kwasai simátímakaan-aimba ísaraamba mináínkó aúnaí'a umái máyáni'a umátinkaraiye.

2

Ísu ávon-ontankaanda'an-iyé-kwasai.

¹ aúnaí'a umái máyáamba pó'a sáwí-yantaakomba tínaeemba umásuwe'a íma kampa'á sé'a íma kaumbo-káér-imayaa é'a kawe'-máiyáimó kwémayaiyantavena kentirunkó íma simái sáwí'a umátinkaina'a túwikwara'a íma simái sáwí'a umátinke'a máéro.

² umarambó náántavenamo tínkáintemba Áánútuna kawer-áintávéna mirán-umai táái tínkáino. Áánútun-ai toónkáámbá kwéne'a táákaevayan-kwaasiraamba umái mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a iyóro.

³ Ísóigo kawe'á umátinkaraina'a miráumai mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a iyóro.

⁴ naaóvá'á mono'-námbá óntandei urónka'a ávonkaan-ontamba awánéna úwoi-ontamban-iyé sésa tukáawe. miráumai Ísumba Áánútu kawe'ná'an-iyé séna ítamakaimba awánéna áúkaawe. kwemá ávon-ontankaamban-ivo kwenópa'a teró.

⁵ óntandeimo naambó ontembá Áánútu keinárawa'nei kwená naankáámbá úmarena keinárawate méníye. kwená mayái-kwáási é'a kwená mayáiyé su'mai kwémayaiyana Ísu Káráisiti túwa'naa ínimba póna Áánútu kentí mayáiyávéna aamoi íniye.

⁶ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna

Áánútu séna kawer-óntámbá ítámare'a naambó asiramáimo kwaikwai'o ínintave'a Sáiyono-naopa'a ávonkaan-ontamba makúmne. óntantavenamo siráintembo íníwaimpa'o agevamáimo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráiyé mináímbá Ísu Káráísitintavena simái agaimakáiyé.

⁷ Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawai minóntánkó anómban-iyé kwésevo Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésewai minóntánkóntávésa íma mirán-áímbá kwésewe. mindáyavena Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiyé sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé agaimaréna siráiyé.

⁸ moóráva'a agaimaréna séna minóntánká'á tísamaima turarésa tanaambá vánááowe agaimaréna siráiyé. tanaambó vaantembá Áánútun-aai araaisésa miráumai tanaambá kwévaawe. ááema íma mirá uráanka'a Áánútu séna mirá ónááowe siráínka'a pósa miráumai tanaambá kwévaawe.

⁹ míwí Áánútun-aai arááíráavo íma mirá é'a mimbórá-ándá-kwáásiráámbá é'a Áánútu ítámakain-kwaasi é'a anóndakona mono'-má'yái-kwáásí é'a Áánútunde-i'a umátinkarain-kwaasi owaná Áánútu túnkwíyan-ayampakemba kwená ságyan-ayampa'a mégwétinkaisa'a ó'oran-kawe'-mayai má'yáin-aimba kosimátíma'mae naaónááontavena ítámakaiye.

¹⁰ ááema íma Áánútuna kwaasi-i'a uré'a ívé'a kwená kwaasi-i'a owaná ááema íma arumbá umátinkaraimba isaná ívé'a arumbá kwéumatinkaiye.

Áánútuna mayái-kwáásín-owe kwaasí.

¹¹ kesí kwaásiyono. ó'om-baravaken-kwaasi pó'a marapá'á kwááyu mé'a mindáyave'a marapá-tántáátávésa tirááiyavesamo kwéomba tínaemba umátíme'a ímo tínaembo umátimíyanamo éna mintántáákó tavisimái kentí imáyáa sáwí'a umátinkaniye.

¹² Áánútunopa'o ímo tíráán-kwaasivimba mé'a kaweré su'mai úmae iyíyasa sáwí'a kwéowe suwááesa kentí kawe'-má'yái tuwánésa pósa Áánútuma marapá-kwáásiyávéna imáyáa índa-kanaavimba kogwantésa kwenáwí'a mósá maránááowe.

¹³ Ísoígonatave'a imáyáa é'a marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiye'a aiva'ó kárákwiraiwai aisamaivimba áikwiye'a

¹⁴ kwemó usásintinkaraiwai tísamaivinkwara'a áikwiyo. sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tímésa kawe'ó kwéowai kawer-áímbá simátimenaontavena usásintinkaraiwai mindáyave'a tísamaivinkwara'a áikwiyo.

¹⁵ Áánútu maarámó ónááontavena arááíma kwétaiye. kawe'ó íyasamo ésa sáwí-ímayavinkembo úwoi-aimbo kwésewai táái kentí kawe'-má'yáígo ítáníye.

¹⁶ Áánútu kentí sáwí-ímayago tátokaimpinkemba iyátinkaraisana póna íma tátokaisa'a mé'a miráumaimo máyáamba íma aúpá'á sáwí'a kwé'e'a Áánútuna mayái-kwáásí pó'a kwemó sintení'a kwé'e'a

¹⁷ amáparawaiyave'a imáyáa é'a Áánútuna kwaasí kentí kwaásivimba kentirumbá kwétíme'a Áánútu áároi kwéinkaise'a mé'a marapá'ó kárákwiraiwai áái mósá maráaro.

Ísumo uráinteni'a mirán-oro-kwasai.

¹⁸ mayái-kwáásiyóno. kentí anón-kwaasi táái isé'a síyanteni'a mirán-oro. íma kawer-anón-kwáásí tááiyé su'mai isé'a túwáávitemo íyan-anon-kwaasi tááigwara'a ísáaro.

¹⁹ keinárawa'o ímo sáwí'o íyasamo umbai-yántáá'ó úwoimo tímíyo'o Áánútuntave'a imáyáa é'a asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye.

²⁰ ánivo sáwí'o íyasamo tínkamiyambo aánoumimo méwanamo éna Áánútu kentúwí'a íma mósá maráníye. ánivo kawe'ó íyasamo tínkamiya'o asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye.

²¹ Ísu Káráísitimba áí'a úní'a umánkaraamba keinárawatavena imáyáa éna asiramái ména mirán-áímbá agaráátinkaraimba pó'a mirán-oro. mirá ónááontavena Áánútu tááyaraiye.

²² Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna íma kampar-áímbá séna íma sáwí-aimba simbá ísaraawe Ísuntavena mináímbá agaimaréna siráiyé.

²³ simái sáwí'a umánkowane anondá íma sáwí'a umátinkowasa áí'a úni'a umánkowane anondá sáwí-meyamba mayánááowe íma simátimena arupí umai-meyambo timíníwaina imáyáa asiramái uráíye.

²⁴ Ísu Káráisiti sáwítaamo uráunda-meyamba maimaéna taaira'á pukáíye. sáwí'o kwéundaya sínaeemba umámeta arupí umáíya ménaundayavenaya pukáíye. kwenáumo sáwí'o umánkaraantavena póna kentáá kawe'á umásínkaraiye.

²⁵ keinárawa'a uwóváguraawana tí'maena tisa'á keinárawaka'a kárákwiraiwaina aampa'á kwégwaraawe.

3

aarakwátí kwaasái.

¹⁻² aaraiyónó maarán-oro. kentuwai'máá táái isáaro. kentuwai'máápinkemba évakarawai Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwéesa máyáawai kembá tuwánésa Áánútunpa'a ténááontave'a kawe'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. íma ayáátáár-aimba sé'a Áánútuntave'a imáyáa é'a kawe'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe.

³ kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sé'a íma konaarirí é'a kawer-únánkwátói kon-aririyávé'a íma anón-imayaa é'a

⁴ paru umái kentirunkó kawe'ó ínimba íma ááéma ánásainana mindá Áánútu aúranka'a kawe'án-íye.

⁵ naaóv'á aarai Áánútuntavesa imáyáa ésa kwemó to'mayaa umátinkaron-tantaa'a amu'marésa máyón-inimba miwí tuwai'máá táái isésa kawe'á umái maémáembaníye.

⁶ minínímpinkembá moórá-ininko áwí'a Séraa awaikó áwí'a Ááváramu úwana kwenáái iséna kesí anóndakoma óne siráíye. kawe'ó é'o ímo amápa-tantaatave'o táátave'o é'o é'a kwenayáámumbaari'a ónááowe.

⁷ miráumai kwaaimó é'a maarán-oro. kentuwainímbáá'a kawe'á umátinke'a miwí túma íma asiramái kwáyántave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. keináraware kentuwainímbááre aúnaí'a umái ménaaontavena Áánútu kawe'á kwéumatinkaivo mindáyave'a kawe'á umátinkáaro. mirámó íyanamo éna moórá-umbai-yantaako kentí námúnaa-ampimba íma itániye.

mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

⁸ moórá-aimba isáaro. kentúma íma maimaé iyé'a mimbórá-ímáyáa é'a keáváráwáínóndaamo imáyáamo ontembá moórá-morawai mirán-imayaa é'a túwa'naa oro.

⁹ sáwí'o umátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí'a umátinkáaro. sáwí-aimbo simátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí-aimba simátinkáaro. sáwí'o iyawai anondá kawe'á umátinkáaro. Áánútu tááyonka'a kawe'á umátinkaumne siráimba pó'a kawe'á umátinkáaro.

¹⁰ mindáyavena Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna sénéa évakarawai ayáátááka'a sirunkó kawe'á ina'a ménae sésamo ésa kampar-áiné sáwí-aíne

¹¹ sáwí'o kwéon-tantaare tínaeemba umámesa kawe'á ésa paru umái ménaaontavesa tiyáántán-kwimai máéro.

¹² Ísóigo arupí umáímo máyáawaira'a kwégarakwiyena miwítí námúnaa kwéisena túwa'naa éna sáwí'o kwéowai ánaaemba kwéumatimiye agaimaréna siráíye.

¹³ kemá tiyáántán-kwimai kawe'á kwéomba pósa íma sáwí'a umátinkanaaombanivo

¹⁴ arupí umái máyáambo umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kawe'á umátinkanivo minúbái-yántáátávé'a íma anón-imayaa é'a minúbái-yántáá'ó timínín-kwaasiyave'a íma táátave'a é'a

¹⁵ Ísu Káráisitintave'a kawer-ímáyáa kwée'a kwentávé'a sé'a kweyáá Ísóigoman-íye síyasa tísaa esamo sésamo Áánútuntave'o imáyáamo ombá nóra simáíya kwéoo síya'o é'a kawer-áimbá simátimenaantave'a to'mayaa umái mé'a

¹⁶ kawe'á umái kwempakembá simátíméro. kentirunkó íma kae'náé'a éna arupí umái kwaina'a Ísu Káráisitimpa'a aráápamai arupí umái máyáiyasa évakarawaimo simáímo sáwí'o umátinkaiyambo ésa miwí tááigo tosé'mái tigaemá íníye. mirá ónááontave'a kárákwiyo.

¹⁷ kawe'ó kwéombo Áánútumo ímo itátinkainasamo ésa umbai-yántáá'ó timénááomba mindá Áánútundein-íye. ánivo sáwí'o kwéombo umbai-yántáá'ó timénááomba mindá kentí ááinkoman-íye.

¹⁸ miráumai ímo arupí umáímo máyáawai Áánútunopa'a kónááontavena Ísu Káráísiti arupí umái máyáiwai mimbórá-táwai puwéna mimbáyáímá ánásaraiye. kwenáúgo pukówana amankó ména

¹⁹ évakarawai timankó ándáraambo kwímai máyómpimba kwenáái kosimátímakaiye.

²⁰ naaová'á moóráwai áwí'a Nówaa ména non-avóvomayaapa'o kwínín-damba úmakonka'a Áánútu kesáái isáaro séna timu'marówasa kwenáái arááísúntavesa pukówana naaémba Ísumo puwú-tawai miwí timankómbá kwenáái kosimátímakaiye. avakaumboé-kwaasi non-avóvomayaapa'o kwínín-daumpa'a umáyówana miwí nonkó íma nawikowasa íma puwéna kawé'á umái maémáembanaiye.

²¹ mindónkómó uráinten-umasitai'a mono'-nómbá kwévetinkaawana Áánútu tí'mai kawepá'á mégwétinkaiye. nombó kwévetinkaamba paáká-kúrákémbá íma kwéseeso ovo Áánútumba áísaa owaná tirumpimbá íma aái kwaindayavena sáwí-imayaa maitiyuwániye. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinkaintavena sáwí'o umáímo máyáampinkemba tí'mai kawepá'á mégwétinkaiye.

²² Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinena Áánútu ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á uména kwíyómpaken-kwayo'naraware anóndaraware asirayándáraware miráumainarawaka'a kwégarakwiyiye.

4

Áánútuna imáyáavinkeni'a oró-kwásái.

¹ Ísu Káráísiti áí'a úni'a umánkówana asiramáímo imáyáamo uráintemba keinárawakwara'a asiramái imáyáa oró. túra'o tí'o úni'o umátínkówai miwímó sáwí'o ónááon-imayaago íma tátokaiye.

² marapá'ó máyáamba sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a íma kwée'a Áánútuna imáyáavinkeni'a oró.

³ Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasimo kwéontemba keinárawakwara'a mirá uráavo ívé'a íma mirá kwéowe. ááéma maarán-umai áwáyo-tantaa'a kwée'a sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a kwée'a uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á kwée'a toómbá námae kwéiye'a uwo'aó'-nómbó kwéne'o uwo'aó'ó ónááontave'a torupamáí mé'a kígauomo umándanaao sumpur-áínkón-ááima mósá maré'a kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá maré'a mirá uráambanivo

⁴ ívé'a íma miwísé torupamáí mé'a mirá-sáwí-yántáá'á íma owasá tuwánésa sésa ívé'a nóra séra íma mirá kwéoo simái sáwí'a kwéumatinkaawe.

⁵ Áánútu to'mayaa umái ména pukén-kwaasigwara túvamaimo mén-kwaasigwara'a miwímó máyáawaina ááimba tísaa ínasa simámiyana miwítí meeyámbá timíniye.

⁶ marapá'ó máyónka'o uráam-beyamba mairésamo pukáawai Áánútumo máyáintemba miwí timankómó miráumaimo ménaaontavena Ísu Káráísiti kwenamankó kwená áséi-kwasai puwún-kwaasi kosimátímakaiye.

Áánútu mayáígóná asirayámbá tímakain-kwasai.

⁷ amápa-tantaa'a ánásanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a námúnaa símae'a kwéiyon-aimpimba kawer-imáyáá umái kárakwiyoro.

⁸ moórá-morawaivimba kentirumbá timí-timi kwée'a mirámó é'o é'a sáwí'o umátinkanaaomba mirá-sáwí-yántáátávé'a íma anondá ónáe-imayaa é'a

⁹ namu-kwaasímó tiyamba naambá toómbá timé'a íma í'ái simátínkáaro.

¹⁰ kawé'á umátinkanaaontavena Áánútu moórá-mora-kwaasi ó'on-o'om-bayaigona asirayámbá tímakaimba pó'a íma úwoi maé'a minásíráyándéí moórá-mora-kwaasi túwa'naa oro.

¹¹ Áánútun-aaí kwésimatimewai mináín-úrumba arupí umái simátíméro. kwétuwa'naa-owai Áánútu kwétimin-asirayandei túwa'naa oro. Ísu Káráísiti kwétuwa'naa-isa'a mirá kwée'a mindáyave'a amápa-tantaave'a Áánútu áwí'a mósá kwémarawe. Áánútu áwí'a anómba kwaíkwaí'a kwéisana kwená asirayánkó mirámó kwéimba mindá árair-aimban-iyé.

Ísumbo umánkaraantemba kembá tí'a índai'a ónááon-kwasai.

¹² kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi owaná kentópa'a anón-umbai-yantaa'a timbá minúbái-yántáápímbá mé'a mindáyave'a íma táátave'a é'a sé'a ó'oran-tantaa'a kesópa'a tiráiyé íma seró. Áánútuwema asiramáíya máyáantavaiya'i. íya asiramáíya máyáantavaiya'iyó. minúbái-yántáá'á kentópa'a kwétiye.

¹³ Ísu Káráisitimbo áí'o úni'o umánkóntemba keinárawa'a tí'a úni'a umátinkaraamba póna kentirunkó kawé'a ínana Ísu Káráisiti ságayankwara'a kumíndara'a kentirunkó anón-kawé'a íniye.

¹⁴ Ísu Káráisitina kwaásima ontávésamo simáimo sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma imáyáa iyana kentirunkó kawé'a éna Áánútun-amanko ó'oran-amanko keinárawate máyáintavena kentirunkó kawé'a íniye.

¹⁵ keinárawapinkemba íma moóráwai kaekó kwaási tinkámbai puwésa íma umóyámbá ésa íma ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a ésa íma aosaambá kwiyésa mirámó iyawaimo ésa sáwí-meyamba mayánááovo

¹⁶ Ísu Káráisitina kwaási-i'o onkákémbó umbai-yántáá'ó timíya'o é'a íma táátave'a oró. miwí tirunkómó sáwí'o kwéinasamo Káráisitina kwaási owémó kwésiyamba Áánútumpa'a súwí seró.

¹⁷ Áánútu amáparawaimo máyáawaina ááimbo tísaa ínín-kanaamo tínimba aiva'á kwená kwaásiya sísaa ena kentáámó umbai-yántáá'ó siménamo ényaya kwená áséi-kwasaimo arááírán-kwaasi anón-umbai-yantaa'a timíniye.

¹⁸ mindáyavena Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Áánútu arupí umái máyáawaima sáwí-imayaavinkemba tí'mai kawepá'á métinkáimba mindá umbai-máyááimán-ivo Áánútuntavesamo ímo aamoimó ésamó sáwí'o kwéowai miwí sáwí'o umáimo máyáámpimba miráumai sáwí'a umái ménaaowe agaimaréna siráiyé.

¹⁹ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba séna umbai-yántáá'á kentópa'a tiniye siráin-kwaasi kawé'á úmae kwéiyé'a Áánútunka'a agevamái máéro. Áánútumo taróururawai éna sintení'a iwáí kwégarakwiyivo kwenká'á agevamái máéro.

5

Áánútuna kwaásira'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai úna'a keinárawate Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi simátiménda ísáaro. Ísu Káráisitimbo áí'o úni'o umánkaraamba kesúrandei awané'a kwemó ságayankwara'o kumíndara'a miságáyámpímbá ménaumpo

² monor-anón-kwaási simátiménda ísáaro. sipisípira'o kárákwiraawaimo kawé'ó ontembá mirárán-umai Áánútumo kwená kwaásimo tímakaiwaira'a kárákwiyoro. íma kárákwiyonae siyampinkembo kárákwiyé'a Áánútumba arááíma táindai'a umái kárákwiyoro. óntamba mayánáe-imayaa íma é'a túwa'naa ónáe-imayaa é'a mimbáyáír'á kárákwiyoro.

³ Áánútumo tímakain-kwaásira'a kárákwiyomba íma móruna tiyuwé'a kawé'ó umáimo mémba tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ónááowe.

⁴ aiva'ó kárákwirawaimo kwíyómpakembo kumíndara'a keinárawa'a usáyaaaitaraawaiti ó'oran-kawé'-meyamba timínana íma ánásena kwaikwai'a íniye.

⁵ ívé-kwaasi kentí anón-kwaasi táái ísáaro. amáparawai kentúma íma maimaé iyé'a moórá-morawai túwa'naa umai máéro. mindáyavena Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwentayuwaivo kwenáismaivimba kwémaewai kwétiravayaiye agaimaréna siráiyé.

⁶ mindáyave'a Áánútu asirayáwái aúranka'a kentúma íma maimaé iyíyana kwemó imáyáamo índa-kanaa kentúwí'a mósá marániye.

⁷ Áánútu keinárawa'a kwétuwa'naa-ena kárákwiraivo umbai-yántáákóná imáyáa kwembá ámatuwe'a máéro.

⁸ áwáávitimo in-íyánkómó póimo kwaásimo vándaintemba Sáátáánigo kwaásimo kweivári'o índayavena kwéivo táátave'a kwéé'a kárákwiyoro.

⁹ Áánútun-aaiyave'a asiramái imáyáa kwéé'a Sáátáánigon-aai a'áo seró. amápa'-maravakewaimo Áánútun-aaiyavesamo árairemo kwésewaitopa'a mirán-úmbái-yántáá'á kwétivo imáyáa é'a Sáátáánigon-aai a'áo seró.

¹⁰ umbai-yántáá'á kentópa'a sáwiyanka'a kwénimba Áánútu kasenkuí'a umátinkena tirávamai asiramátinkaina'a asiramái ménaaowe. Áánútu úwoi túwa'naa úmae kwéiyena Káráisitiye tarútinkena séna kesi ságayan-ayampa'a ságayambo ímo ánásanin-ayampa'a métinkanaumne siráiwai mirá íniye.

¹¹ kwená asirayánkó kwaíkai'a éna íma ánásanimba mindá árair-aimban-iyé.

¹² moóráwai áwí'a Sýóvénesi súwa'naa isa'á kínda simái kwéagayaumne. kwemá Áánútuna kwaási éna kesí mayáímá kawe'á umái kwémayaiye. asiramátinkanaundayave'a maanáúvái kwéagayaumpo árai'a Áánútu úwoi kwésuwa'naa-in-aimba kwésimatimunda tirumpimbá asiramái tátore'a máéro.

¹³ Áánútuna kwaási Pépíróni-naopa'a máyáawai Áánútumo keinárawa'o ítámakaintemba miwí ítámakaiwai keinárawatavesa sésa kawe'á umái máéro sewaná kesááninko áwí'a Máákaagwara'a séna kawe'á umái máéro kwésiye.

¹⁴ Ísu Káráísitina kwaásin-ovo moórá-morawaivimba kentirumbá tímé'a tiyáámba tíméro. Káráísiti kwená kwaási paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.
kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.

2 Pítaa

kampa'-mónó-kwáásí Ísun-aaigomba kwaé'náer-umai simátímún-aimba Pítaa iséna Ísuna árar-aimba tátoraigwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye. Ísumba awánéta kwemó sirón-aimba isááwándawai simátíma'mae iyówánda-aimba tátoraigwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye.

¹ kemá Sáimoni Pítaa maanáimbá maanáúváivimbá agaimarúmpo isáaro. kemá Ísu Káráisitina aantá-kwaasi úndanivo kesáámó úndantembo Áánútun-aiyave'o árairemo kwésewai isáaro. kentáásí Áánútuwe Ísu Káráisiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwayiye arupí umái mésarai kawer-ímáyáá simakaayata mindáraise aráapamaíya kawé'a umáíya máyaumne.

² Áánútuwe kentáásí Ísóigo Ísutetopa'a té'a kawer-ímáyáá tamaé'a mirámó úmae kwéiyomba úwoi túwa'naa úmae iyésarai paru umátínkáva'a iyíya'a ménaaowe.

Áánútu kentáámá ításinkarain-kwasai.

³⁻⁴ Ísu Káráisiti sáyawana kwená ságayanko kwená ó'oran-kawé'-mayaigo tavisúwata kwenópata téta kawer-ímáyáá taísaraumne. Ísu Káráisiti mirán-kwáásígó póna kwemó kawé'a umátinkanaumnemo siráin-aimbo éna mirá ínimba póna kwená asirayámbá kwésimisata Áánútuntaveta aamoí éta arupí umái méta kwenáái simátímaundaya póna marapáké-sáwí-ásiráyánkómó kwaásimo sáwí'o kwéiwai keinárawa tine'a íma tátoraína'a tuvíntuwe'a Áánútuwe tarúmai ménaaowe.

⁵ mindáyave'a imáyáa é'a maarámó ónááontave'a asiramái mayái máyáaro. Áánútun-aiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáamba kawer-ááimbá maré'a minkákémbá kawer-ímáyáávínkéní'a kwéé'a minkákémbá

⁶ kentúra'a kárákwiye'a minkákémbá asiramái mé'a íma tivón-káína'a Áánútuntave'a aamoí umái mé'a

⁷ Áánútuna akúmbá máyáantave'a túwa'naa úmae kwéiye'a kentirumbá timé'a

⁸ mirán-oro. mirámó úmae iyé'o é'a Ísóigo Ísu Káráisitina kawer-ímáyáá isé'a anóni'a umái mé'a kentí mayái áúgwara'-mayai mayánááowe.

⁹ mirán-káwé'-máiyáimó ímo kwémayaawai Áánútumo sáwí-imayaamo maitíyukain-aimba tuwinkásuwesa táá'o káúnkaiwairaamba umái máyáawe.

¹⁰ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawa'a tááyamai ítámakaivo imáyáa é'a kwesé asiramái máero. mirámó é'o é'a sáwí-amba íma kwaránááowe.

¹¹ miráumaimo méwanamo éna kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti sáwí-imayaavinkenta iyásínkáiwai keinárawatavena séna tiya'a kárákwiraana'a kesópa'a maí'mai'a úmae iyónááowe síníye.

¹² mináráir-áimbá á'a ísare'a asiramái kwégwaraamba pó'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe.

¹³ marapá'ó máyaundara'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. mirámó ónaunda kawerí'a ónaumne.

¹⁴ ááema kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti simásimena séna puwíníyone siráimba pó'a sáwíyanka'a puwé'a íma marapá'á ménaunda pó'a

¹⁵ mináimbá agaimaré'o púwóna awáné'a mináintávé'a imáyáa úmae iyónááowe.

Ísuna ságayamba awánáúmne siráin-kwasai.

¹⁶ kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti asirayánkwará'a kumíníye-aimba íma manír-áinkáántá simátímaundayaanivo sùrandeíya kwená usáyaaítaya-sagayanta awánaraundayaveta árar-aimba simátímaukumne.

¹⁷⁻¹⁸ Áánútu ítámakain-omaka'a Ísuwe máyaawananya Áánútu kentáásivowa Ísu áwí'a anómba éna usáyaaítaya-sagayampinkemba séna kesááninko ónana ávááraumai entávéna kwésínkaisa'a ávááraumai aamoí kwéumankaumne kwíyómpakemba súwata ísaraumne.

¹⁹ ísaraundayaveta asiramái séta naaóvá'á Áánútun-ai simátímakon-aimba árar-aimban-íye. sùndaya mináimbá imáyáa oró. túnkain-ayampa'a sáma kwégain-aimban-ivo mináimbá aúváivimba awánáiyana aaváúmó usénamo sámo kaintembá kentí imáyáavinkemba miráumai sáma káinana Ísu Káráisiti aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-okoraamba umái sáma kamátinkaniye.

²⁰ simátíménda-aimba ísámai kawé'á oró. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai aúváí-kwandaaiimba agaimakón-ainkona ááimba kemá kwaási kentáási imáyáavinkemba íma kanaán-umai isánaundayaawe.

²¹ íma miwítí imáyáavinkemba simái agaimakáavo Áánútun-amanko kwenáái simátimuwasa agaimakómba Áánútun-amanko mináinkóná ááimba kwésuwa'naa-isata kwéisaumne.

2

Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba sénááon-kwasai.

¹ naaóvá'á Áánútuna kwaásivimba Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba simátímakowai paáruraantemba keinárawapimba mirán-kwáási paárésa kampa'-mónór-áimbá simátimesa Áánútuna kwaásimo sáwí'o ónááon-aimba simátimesa anóndako sáwí-imayaavinkemba iyátinkaraiwaimba tínaemba umámiyana naaemba Áánútu avekáán-umai tínkaminiye.

² sáwívarawai miwítí aambá kwaásimo sáwí'o kwéon-amba kwarésa mirá iyasa tuwánésa sésa Áánútuna kwaási sáwí'a kwéowe mináimbá simái árar-amba sáwí'a ónááowe.

³ óntamba mayánáe sésa aamoí kwéesa kentí imáyáa tavisénáe sésa kampa'-mónór-áimbá simátimenaaoe. sáwí-meyamba tímíníwai naaóvá'á to'mayaa umái ména tínkamintavena timu'maréna máyáiyé.

⁴ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba sáwí-ayampa'a mótkowasa túnkain-ayampa'a ándáva'a mésa sáwí-meyambo mayánáaontavesa amu'marésa máyáawe.

⁵ naaóvá'á Nówaa máyonka'a Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba nonkóntávéna amápa'-marama aávú'nao súwana aávú'nowasa putásowana mimpínkémbá Áánútu Nówaaawe kwená akúmbá avakaeté-kwaasiye tíyótkowasa túvamai maémaebaniye. Nówaa Áánútun-ai arupí umáimo maí-áimbá simátimuwasa íma isónkakemba putásaraawe.

⁶ naaóvá'á Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiye sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba iravímbá agaisukáivo Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a kwéowai mináimbá isésa sésa sáwítaamo kwéundamo ímo ivátúwáananayaamo éna kentáágwará'á miráumai sinkaninimba póta ivátáámó túwáandaamo éna íma sínkaminiye sénááowe.

⁷ moóráwai áwí'a Áróti Áánútu kwentávéna púwivo séna íma auwómba áikaiye. kwemá arupí-kwaasi éna sáwí-kwaasimo áwáyo-tantaa'o untávéna arunkó umbai taráiyé.

⁸ miwívimbá ména aasiyaasi-táwai miwítí sáwí-aimba iséna miwítí sáwí-mayai awánówana arunkó ávááraumai umbai tómbanivo kwemá arupí umái máyontavena Áánútu íma auwómba áikaiye.

⁹ miráumai Áánútunavesa aamoí kwéowai umbai-yántáápinkémbá Ísóigo kawé'á umái tíyótkena sáwí'o kwéowaiti sáwí-meyamba toréna kwaásimo máyáawaina ááimbo tísaa ínín-kanaamo tídara'a sáwí-meyamba tímíniye.

¹⁰ áwáyo-tantaari'o kwéowai Áánútumo kwégawaaimba tínaemba kwéumankaawai anó-sawí-meyamba tímíniye.

mínkámpá'-mónó-kwáási miwí túma mósá marésa kesááigo usáyaaitankwae sésa kawé'narawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba kwésimatinkaantavena íma táá'a kwégaisasa úwoi sáwí-aimba kwésimatinkaawe.

¹¹ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a miwítí asirayánkó mínkámpá'-mónó-kwáásítí asirayánkómbá usáyaaitaraimbanivo mínkwíyómpákéwái Ísóigo aúranka'a íma aai simátinkesa íma sáwí-aimba kwéséwe.

¹² kwái-kwaambo kwétuvu'naan-tantaakomo amáparawaina ááimbo ímo awánaantemba mínkámpá'-mónó-kwáási mirá ésa évaka-tantaakona ááimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátínkáamba pósa kwái-kwaambo ánásaantemba miwí mirán-umai ánásanaaoe.

¹³ miwí umbai-yántáári'a umátínkáamba pósa anondá umbai-yántáá'á mayánááowe. miwí sáwí-imayaayavesa tirááiyavesa avora'á kwéesa aamoí kwéesa keinárawatemo toómbó nánááontavesa torupamáí mésa sáwí'a umátinkesa kentí imáyáa tavisésa sáwí-ampa'o mógwétinkaantavesa aamoí kwéesa

¹⁴ aarai túrampimba ta'mai-ya'mai kúrúamba tivú'mae iyésa aamoisayán-kwáási sáwí-ampa'a tavisimái mótkesa túran-andamo kwéowai tíráá'a póna Áánútu sáwí-meyamba tímíniye.

¹⁵ arupí-amba tuwésa sáwí-amba kwégwaraawe. naaóvá'á Pío ááninko áwí'a Péramu kwemá Áánútun-aaí simátímakowai éna sáwí'o uráimpinkemba óntamba mayánae-aamoi uráintemba miwí mirán-ámbá kwégwaraawe.

¹⁶ ániwo Péramu sáwí'a uráintavena Áánútu áwáá'a séna kwená póigo áwí'a tónkigomba kwaási amósánkaamba umánkowana aaí súwana Péramu iséna kwená uwo'aór-ámbá tukáiyé.

¹⁷ minkámpá'-mónó-kwaási íma kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáaawe. nonayumpinkémbá nombá íma usamái kúmíntenkaan-kwaasima owaná póna Áánútu miwíyávéna túnkain-ayampa'a to'mayaa umátínkaraimba pósa mivá'á komai'mai'a ónááowe.

¹⁸ miwímá sáwí'o umáímo máyáapinkembo kawepá'ó kwétewai keivári'a méonae sésa áwáyo-tantaakon-auma mósá kwémaresa kampar-ámbá kwésimatimesa

¹⁹ kenti imáyáavinkení'o íyanamo éna misáwí-yántáákó íma tátoraniye sembánivo miwí sáwí'o kwéon-tantaako tátokaimba pósa misáwí-yántáápímbá mésa ánásanaaowe. moórá-yantaako kwaásimo kwéusayaaítaimba minímáyáágó kweivári'a umái tátokaisasa kwenaráí kwégwaraawe.

²⁰ kentáási Ísóigo Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba iyáínkáiwaampa'a tésa sáwí'o kwéom-bayai ivátuwesamo tínaembo umásukaawai miwímá moórágwara'o sáwí-ambo kwaráiyano misáwí-máyáígómó tátorainasamo ésa ááemo sáwí'o uráamba mindá sáwíyanka'an-ivo naaémbo sáwí'o ónááomba mindá anó-sawí'a umái ménaaowe.

²¹ arupí-ambo ímo kwakésaraai sáwí'a uráasino. ániwo arupí-amba kwakésa ivátuwesa Áánútu na kawer-amáámbá tínaemba umáméntavesa pósa ávááraumai sáwí'a kwéowe.

²² miráumai kwéesen-aimba árair-aiban-iyé. iyánkómó miímo kwi'makénamo ímbá ó'omba kwénaiye kwésesa moórá-aimba sésa póigomba nombó pérankaawana ímbá toivímbá kwémaiye kwésewe. iyánkó póigomo intembá minkámpá'-mónó-kwaási mirá-sáwí'á kwéowe.

3

Ísu ókwara'a kumíniye-kwasai.

¹ kesí kwaási arupí-imayaa ígwáe se'a moórá-auvai agaimái tímake'a maanáúváígwará'á kwéagayaumne.

² naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai sirón-aimba isé'a Ísóigo sáwí-imayaavinkemba iyáínkáiwayia siráin-aimba kwená aantá-kwaasiya simátímakounda-aimba imáyáa oró.

³ simátíménda imáyáa oró. naaén-kanaa tínímba sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo ésa aamoi íyan-kwaasi tésa kentuwíráái sésa

⁴ Ísumo sénamo marapá'á kumónaumnemo siráimba náávára máyáiyó. naaóvá'á kwíyómba maramá tarórunka'a kwáyáin-tantaa'a íma ó'on-tantaa'a paárisata kwéawanaumpo kesivoisáiyá á'a pukuráawana íma ó'on-tantaa'a kwévaariye sénááowe.

⁵ miwí maarán-ímáyáá óné íma kwésewe. naaóvá'á Áánútu súwana kwíyómba maramá paárúwana nompínkémbá maramá iyéna non-avumpímbá maramá kwéariye.

⁶ naaémbo Áánútu nonkóntávéna súwana marapá-kwaási ánásasukaiye.

⁷ Áánútu sisaná kwíyóne marawémó kwáyáimba póna kwaásimo máyáawaina ááimba tísaá ínín-kanamo tíndara'a Áánútu kwentávésamo ímo aamoimó ésamó sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tíména kwíyóne marawé iravímbá agaisuwániye.

⁸ kesí kwaásiyono. maarán-ímáyáá oró. imó kwéetaamba táámpamaiya kwéawanaumpo Áánútu íma mirá ímbá amápa-kanaa mimbórá-kánáaráámbá aamun-úmarena sáwívar-íma 1,000 íma maréna mimbórá-kánáámán-iyé siráivo

⁹ kwemó marapá'ó kumónaumnemo siráin-aimba íma tukáisasa évakarawai mináímbá ivá'á tukáiyé-imayaa kwéowe. Ísóigo séna kesí némpa'a maí'mai'a ésa sáwí-ayampa'a kovo séna sáwí-imayaa tuwésa kesópa'a týantavaiye séna timu'maréna ména íma ááéma marapá'á kunkáiyé.

¹⁰ umóyán-kwáásígómó anompintumáivimbo tintenkáán-umai Ísóigo miraráán-umai kumíniye. minkánáá anónka'a awairái kwésindavinkemba kwíyómba áuyokwinana kwíyómba o'á aaváúmá iravímbá agaisuwáinana marapá'á amápa-tantaa'a kwáyáine marawé iravímbá agaisuwániye.

¹¹ miráumai amápa-tantaa'a ánásanintaveta kesáámó máyaundayaveta imáyáa éta Áánútuntaveta aamoi kwéeta arupí umái méta

¹² Ísumo marapá'ó kumíníntavena siráái kwétaisata amu'maréta méta ááemo kumíndawe séta siyáántán-kwimai Áánútu na mayái kwémayaundaya póna minkánáá

paárinana kwíyómba iravímbá agaisuwáinana o'á kwíyómba aaváúmá anón-iravimba agaisuwáinana nonkáámbá umágwiniye.

¹³ ániwo Áánútu asiramái séna aúna-kwiyone aúna-marawe tarórumaraanana arupí-yantaare su'mai kwéniye siráinta amu'maréta máyaumne.

¹⁴ kesí kwaásiyono. mirán-kánááyávé'a amu'maré'a máyáamba Áánútu aúranka'a kaw-eré su'mai umái mé'a kempímbá íma sáwí-aimba kwáyaina'a paru umái ménaaontave'a tiyáántán-kwimai mayáímá máyáaro.

¹⁵ kentáásí Ísóigo séna sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátinkanaumne séna kwempá'a ténááontavena timu'maréna ména ímo kunkáimba imáyáa oró. kentáásí kwaási áwí'a Póro Áánútu kawer-imáyáa kwembá ámakaimpinkemba keinárawatavena imáyáa éna mináímbá agaimakáiyé.

¹⁶ Póro mináímbó agaimakáimba amápar-auvaivimba mirán-áímbó simáimo agaimakáin-aintompimba évakar-aimba umbái taisasá ímo ísáimaimo kawé'ó ésamo ímo asiramáimo máyáawai mináínkóná ááimba kwaé'mai kampar-áímbá kwésewe. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba amápar-aintavesa mirá ésa mirámó kwésentavesa ávááraumai sáwí'a umái ménaaowe.

¹⁷ miwí mirá kwéombanivo ímo kunkáinka'a simátimumpo kárákwiyoro. sáwí'o kwéowai keinárawa'a Áánútuwe asiramái máyáampinkembo tavisíyanesa kwéovo kárákwiyoro.

¹⁸ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwai úwoi túwa'naa úmae iyína'a kwenópa'a anón-imayaa é'a máéro. kwenáwí'o aasiyaasimó anómbó umáimo kwaíkwai'o úmaenamo iyínimba árair-aimban-iyé.

kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.

1 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái tímakaiye. évakarawai kampar-áimbá simátimesa sésa Ísu Áánútu ááninko póna kwaási-uramba íma aú'mái méraiye sésa ó'on-kampar-ainkwara'a simátima'mae nááúwana Yóni iséna miwítí imáyáa arupí umátinkanae séna maanámbá agaimái mátímakaiye.

Áánútuna imáyáama agaráásínkáiwaina kwaasái.

¹ Ísu Kárásiti Áánútuna imáyáa agaráásínkáiwaiyaama póna kwaási aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowaina áánkoman-iyé. mináintávé'a maanáuvái agaimái kentópa'a tuwáúnana kwégwiye. ááinka'a maramá íma kwáyonka'a kwemá maémáimba marapá'á kuména keséya máyowata súranta awánamai kawé'á éta kwenáái iséta siyáándeí ane'á tátokaundayaawe.

² aúnaí'a umái mai'mai'a ónááowaina áánkoma avowánópa'a máyomba marapá'á kuména keséya máyowata awánareta póta mináimbá kwésimatimundayaawe.

³ kesáá Áánútuwe ááninko Ísu Kárásitiye tarúmaiya máyaumne. awánaraunda ísaraunda keinárawakwara'a kwésimatimunda póta Áánútuwe ááninkowe tarúmaiya máyaundantemba keinárawa'a mirá ónááowe.

⁴ kentáásirumba kawé'á umái anómba umásinkanintave'a maanáuvái agaimái kwétimune.

Áánútu sámó kaiwáiná ááninkona kwaasái.

⁵ Áánútu ááninko simásimakain-ainta simátimeta séta Áánútu sámó kaiwáiná ááimba póna túnín-tantaa'a kwempímbá íma kwáyáiyé.

⁶ miráumai túnín-ayampa'a máyáamba Áánútuwe tarúmaiya máyaumne kwésewai kampa'á kwésesa árair-ainkona ááimpimba íma máyáawe.

⁷ ánivo Áánútu sámó kain-áyámpá'ó máyáintemba miráumaimo sámó kain-áyámpá'ó máyaundaya kwená kwaásiye tarúmaiya máyaumne. miráumai Áánútu ááninko Ísuma kentááyávéna imáyáa éna kumpuwúwana kwená naaegó kuména póna kentáási sáwi-imayaa kwémaisyu'maenaya kwéiyiye.

⁸ kempintá sáwi-imayaa íma kwáyáiyé súndaya kesirunkómbá kampar-áintá simá-uwáúnanaya Áánútuna árair-aimba kesirumpintá íma kwáyáiyé.

⁹ avora'ó Áánútumpataamo sáwi-imayaayavetaamo simáménanayaamo éna Áánútu kentáási sáwi-imayaa maisiyuwénaya amápa-sawi-imayaa arupí umásinkanintaawe. Áánútu kwemó siráini'a mirá éna miráumai kaweré su'mai kwéena póna sáwi-imayaa maisiyuwénaya arupí kwéumasinkaiye.

¹⁰ Áánútu séna amáparawai sáwí'a uráawe simbánivo kesáámá séta íma sáwí'a kwéune kwéséta Áánútu kampar-áimbá kwésiye súnana Áánútuna áséi-kwasaiyo íma sirumpintá kwégwaiye.

Kárásiti amáparawaiya siráváyáin-kwasai.

2

¹ kesí iyámpóiyono. íma sáwí'a ónááontave'a maanáimbá aúváivimba agaimái tímúne. ánivo sáwí'o íyanamo éna siráváyáiwaiya ména kesivompátá áísaa íniye. kwemá Ísu Kárásitima arupí iwáyá kesivompátá áísaa íniye.

² sáwitaamo uráunda-meyamba kentáává'á íma tíno séna maimaéna pukáiyé. íma kentáási sáwí-meyane su'mainivo amáparawaiti sáwí-meyankwara'a maitiyuwánintavena pukáiyé.

³ Áánútun-aaimo taagwiyavétaamo únda árai'a kweséya tarúmaiya máyaumneya kwésune.

⁴ Áánútun-aaimo ímo taagwiyávónka'o ombá Áánútuwe tarúmai máyaumnemo sembá kampa'á sewaná miwívímbá Áánútuna árair-aimba íma kwáyáiyé.

⁵⁻⁶ ánivo Áánútun-aaimo taagwiyávówai Áánútumpa'a tirumbá áma'mai kawé'á kwéowe. kesáámó Áánútuwe tarúmai máyaumnemo kwésundawaiya Ísu Kárásitimo máyontemba kesáá miráyá umáiyá ménaumne. miráyáámó kwéunda árai'a Áánútuwe tarúmaiya máyaumneya kwésune.

ááéeraan-amaankoma aúnái'a uráin-kwasai.

7 kesí kwaási isáaro. kemó kwéagayaunda íma aúná-amaamban-ivo ááéeraan-amaamba kwéagaimai tímúne. aiva'á simátímakaamba á'a ísaraan-amaamba kwéagaimai tímúne.

8 ánívo túnín-tantaa'a kwéauyokwisana árai'a sámo kain-tántáá'á kwévaarimba póna ááéeraan-amaamba aúnái'a umái kwévaariye. Ísu Káráísitina mayáivínkémhá minámáámbá paáruena keinárawapinkwara'a minámáámbá kwévaariye.

9 kentí kwaásiyavai týámá kwéumatinkaambanivo sámo kain-áyámpá'á máyaumne sembá sámo kain-áyámpá'á íma kwéemba túnín-ayampa'a paái máyáawe.

10 ánívo kentí kwaásimo tirumbó tíméwai sámo kain-áyámpá'á máyáamba pósa miwívimbá sáwí-yantaa'a íma kwáyáimba pósa ó'owi tuwánésa sáwí-ampa'a íma kwégowe.

11 ánívo kentí kwaásiyavaimo týámbo kwéumatinkaawai miwí túnín-ayampa'a máyáawana túnín-tantaako túrampa'a káátagwisasa mǔgu'maagu'a úmaesa kwégowe.

12 kesí iyámpóiyono. keinárawatavena Ísu Káráísiti pukáimba póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyukaintave'a kemá maanáúvái agaimái kwétimune.

13 anón-kwaasiyono. ááinka'a maramá íma kwáyowana moórawai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáisa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. Sáátáánigomba usáyaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

14 iyámpóiyono. Áánútu kentivo isa'á kwempá'á tiráantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. anón-kwaasiyono. ááinka'a moórawai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáisa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. asiramái mé'a Áánútun-ai tirumpimbá tátore'a Sáátáánigomba usáyaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

15 Áánútumpa'o ímo tiráawaimo ontembá mindáyave'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátávé'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátávésamo aamoimó owáíma Áánútuntavesa íma aamoí kwéowe.

16 marapákén-kwáásimó kwéowina ááimba íma Áánútumpakemba kwéowe. kwaási kentí imáyáavinkemba kwéesa á'owiti náaindaamba túran-anda kwéesa túwí'a maimaesa kwéiyesa kwéomba íma Áánútumpakemba kwéovo marapákén-ámbá kwégwaraawe.

17 marapákén-tántáá'ó tirááímo kwétain-tantaa'a maambará'á ánásainasa Áánútumba arááima tainí'a kwéon-kwaasi aasiyaasi maí'maí'a ónááowe.

Káráísitina namuro-kwáásítí kwaasái.

18 kesí iyámpóiyono. naaén-kanaa maramó ánásanin-kanaa sáwíyanka'a tınıye. naaémba Ísu Káráísitina namuro-kwáásígó tınıye suwa'á ísaraawe. Káráísitina namuro-kwáásí sáwíva'a á'a paárueraamba póta mindáyaveta naaén-kanaa sáwíyanka'a tınıye kwésune.

19 kentáávínkémhá Káráísitina namuro-kwáásí moórá-mora máyómba pósa usáimbai paáresá siyuwésaya kóuraawe. árai'o kentáási kwaásimo máyáankakai úwoi máésino. siyuwésaya kóuraantaveta íma kentáási kwaásin-owe kwésune.

20 Ísu Káráísiti Áánútun-amankomba ai'marówana kuména kentirumpimbá máyáisa'a pó'a árair-aimba kwéisaawe.

21 árair-aimba íma kwéisaantavaiye sé'a ímanivo árair-aimba kwéisaantave'a maanáúvái kwéagayaumne. árair-aimpinkemba kampar-áimbá íma paárisa'a ísaraantave'a maanáúvái agaimái tímúne.

22 anón-kampa'o sen-kwáásí maarán-kwáásímán-owe. Ísu Káráísitintavesa Áánútu íma usásinankaraiwaiman-iyé kwésen-kwaasi ésa Ísu Káráísitina namuro-kwáásí-i'a ésa Áánútunte ááninkonte tinaemba kwéumatimewe.

23 Áánútu ááninkomba tinaemba unámewai avowánkwará'á mirá kwéombanivo Ísu Káráísitintavesa Áánútu ááninkoman-iyé kwésawai ááninkonte avowántéyópa'a tarúmai máyáawe.

24 Ísun-ai aiva'á ísaraan-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba íma ivátuwe'a miráumai Áánútunte ááninkonteyopa'a tarúmai maí'maí'a oró.

25 maarán-áimbá Ísu Káráísiti asiramái simásimenaya séna aúnái'a umái maí'maí'a ónááoní'a kwéumatinkaumne simásímakaintaawe.

26 kampar-áimbá simátiyuwaavo sé'a maanáúvái agaimái tímúne.

27 kampar-áimbá simátiyuwaawai kwéombanivo Ísu Káráísiti Áánútun-amamba tirumpimbá tinkaraimba póna maí'maí'a éna íma kampar-áimbá simátimena árair-aimba kwésimatimiye. mirámó kwésimatimisa'o ombá árair-aimba kampar-áimbá taaínkaa'a kwéowe. simátimintemba mirá é'a Ísu Káráísitiye tarúmai kwémaewe.

²⁸ kesí iyámpóiyono. kwesé tarúmai máyáamba pó'a Ísu Káráísiti kumíndara'a kwe-naúranka'a íma tigaeyávé'a é'a úwoi asiramái ménaowe.

²⁹ Ísu Káráísiti arupí umái máyáin-aimba á'a ísaraawe. moórá-ainkwara'a ísáaro. miráumai arupí umái máyáawai árai'a Áánútuna iyámpóiman-owe.

3

Áánútuna iyámpóiti kwaasái.

¹ Áánútu arumbá ávááraumai kwésimiye. mindáyave'a ímáyaá oró. Áánútu arumbá kwésimenayaampona kentááyávéna kesí iyámpóiman-owe kwésiye. kesáá árai'a kwená iyámpóiya úne. Áánútumpa'a íma tiráawai Áánútuna áaimba íma awánésa kentáási ááinkwara'a íma kwésuwanaawe.

² kesí kwaásiyono. ívé'a Áánútuna iyámpói'a umáiya máyaundaya naaemba nóra kwaásiyaawa ménaumno. mináimbá íma ísaraundanivo moórá-aimbo ísaraunda simátimenaumne. Ísu Káráísiti kumíndara'a kawé'á umái awánanaundaya póta kwenkáánita umáiya ménaumne. mirán-áimbá ísaraumne.

³ mináimbá ísésa amu'naráawai Káráísiti arupí umáimo máintemba arupí umái máyáavo kárákwiyoro.

⁴ sáwí-imayaamo kwéomba isaná áamáambo arááisémba isaná minkáé-tántáákó mimbórái'a kwéiye. miráumai sáwí-imayaamo kwéowai Áánútuna áamáamba tínaemba umámesa kwéaraaisemba póna mirámó kwéon-anonda miwíwimbá kwéniye.

⁵ Ísu Káráísiti kwaásiti sáwí-imaya maitiyuwánintavena marapá'á kunkáimba kwempímbá sáwí-imaya íma kwáyáiyé-aimba á'a ísaraawe.

⁶ miráumai Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai miwíwimbá íma sáwí-imaya kwaikwai'a kwéivo sáwí-imaya kwaikwai'a kwéiwai Káráísitimp'a íma tésa kwenáái íma kwéisaawe.

⁷ kesí iyámpóiyono. kampar-áimbá simásiyuwaawé sé'a kárákwiyoro. Káráísiti arupí umái máyáiwai kwemó intembó mirámó úmae kwéiyowai arupí-kwaasiman-owe.

⁸ ááinka'a Sáátáánigo sáwí'a uréna mirá úmae kwéiyena ívékwara'a mirá kwéiye. sáwí'o úmae kwéiyowai Sáátáánigona kwaasiman-owe. Sáátáánigona mayái ánásasuwaikwae séna Áánútu ááninkomba ai'marówana marapá'á kunkáiyé.

⁹ Áánútuna iyámpói pósa Áánútuna asirayánkó miwíwimbá kwáyáintavesa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútuna asirayán-aráátómbá pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe.

¹⁰ ímo arupí umáimo máyáawai íma Áánútuna iyámpóiman-owe. kentí kwaásimo tirumbó ímo kwétimewai íma Áánútuna iyámpóiman-owe. miráumaiya Áánútuna kwaásiye Sáátáánigona kwaásiye taaímbaiya ísaraumne.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

¹¹ moórá-mora-kwaasivimba tirumbá tíméro-aimba ááéma ísaraawe.

¹² Áándamu ááninko áwí'a Kááinimo uráintemba íma mirán-oro. Kááini Sáátáánigon-aráá'a póna ávákomba tuvuwúwana pukáimba maarántávéna tuvuwúwana pukáiyé. ávako kawé'á umái máyowana Kááini sáwí'a umái ména póna ávákomba tuvuwúwana pukáiyé.

¹³ miraráán-umai Áánútumpa'a íma tiráawai keinárawapa'a tirumbá sáwí'a umátinkaiyantavena íma táá'a kaíno.

¹⁴ Áánútun-akumba sirumbá kwétimundayaveta séta Áánútuna némpa'a maénaundawaina ááimp'a'a tuwéta kawé'á umái maénaundawaina ááimp'a'a tamáyaumne kwésune. kentí kwaási tirumbá íma kwétimewai Áánútuna némpa'a paái máyáawe.

¹⁵ kentí kwaásiyavai tiyámba umátinkáan-kwaasi tinkamiyasa puwónáon-kwaasiraamban-owe. mirámó kwéowai aúiná'o umáimo mai'mai'o kwéowaina ááimp'a'a íma máyáawe.

¹⁶ Ísu Káráísiti arumbá siménaya íma úwoi máimba súwa'naa íníntavena kentááyávéna ísámai pukáiyé. mirá uráintaveta arumbá símakaiye kwésune. Áánútun-akumba túwa'naa eta puwúnavo íma sendayá úwoi túwa'naa ónaumne.

¹⁷ ósankwara-kwaasi kentí kwaási toómbá íma makáawaima tuwánésa íma túwa'naa ombá sésa Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe.

¹⁸ kesí iyámpóiyono. sirumbá kwétimunemo sembá íma tóikakemba sé'a árai'a tirunk-akémbá kwése'a túwa'naa oro.

Áánútumpa'a asiramáiya máyaunda-kwasai.

¹⁹ sirumbá kwétimetaamo kwétuwa'naa-undaya mirámó únda-kwaasiya arupí umáiya kwéauma. mirámó kwéunda Áánútu aúrankata asiramáiya kwémaundayaawe.

²⁰ áuvo kesáá sáwí'a úndayavenaya kentáásirunko umbái kwétaivo Áánútu amápa-tantaa'a awánéna minúbái-yántáákómbá usáyaaitaisata Áánútu aúrankata asiramáiya máyaumne.

²¹ kesí kwaásiyono. mindáyaveta imáyáa úndaya kentáásirunko íma umbái taisatá Áánútu aúrankata asiramáiya máyaumne.

²² kwenáái taagwiyavétaawe kwemó aamoimó iní'a kwéundayavetaawe áisaa úndayantaa'a úwoiya kwésimiye.

²³ Áánútu asiramái séna kesááninko Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a amápa-kwaasivimba tirumbá kwétime'a máéro siráimba mináímbá Ísu Káráísiti asiramáiya simásimakaiye.

²⁴ Áánútu-aai taagwiyáwówai Áánútuwe tarúmai máyáawana miwísé tarúmai máyáíye. Áánútu kwenamambá ai'marówana sirumpintá kumbéna simásimenaya séna Áánútu keinárawate tarúmai máyáíye kwéisisata kwéisaumne.

4

árait-amankonte kampar-ámánkóntéi kwaasái.

¹ kesí kwaásiyono. sáwíva-kwaasi kampa'-mónór-áímbá simátíma'maesa kwénaeasa Áánútu-amanko kesirumpimbá máyáiyemo sembá íma ááéma áraire seró. mirá sentávé'a miwí tirumpimbá máyáin-amamba Áánútu-amana'i. á'owan-amana'iyó. mindá awáné'a mináímbá ísáaro.

² Ísu Káráísiti Áánútuopakemba marapá'á kwaási kunáúkaiye kwésewai miwí tirumpimbá Áánútu-amanko máyáíye. mináímbó sewa'ó ísáamba Áánútu-amankoma miwívímbá máyáíye seró.

³ Ísu Káráísitintavesa mináímbá íma sewái miwí tirumpimbá máyáin-amanko íma Áánútu-amankoman-ivo Káráisitina namuro-kwáásigón-amankoman-íye. Káráisitina namuro-kwáásigó tínín-aimba ísaraamba isaná marapá'á máyáíye.

⁴ kesí iyámpóiyono. Áánútu áráá'a é'a kampa'-mónór-áímbá kwésimatimewai usáyaaitaawe. Áánútu-amanko kentirumpimbá máyáívo Áánútuump'a'ó imo tiráawai miwí tirumpimbá ó'on-amanko máyáíye. Áánútu-amanko minámánkómbá usáyaaitaraiye.

⁵ kampa'-mónór-áímbá kwésimatimewai Áánútuump'a'á íma tembá marapá'á kwémaen-aimba kwésimatimewasa marapá-kwáási miwí táái kwéisaawe.

⁶ kesáá Áánútuna kwaásiya únasaya Áánútuna kwaási kesááíya kwéisaavo ó'on-kwaasi íma Áánútuna kwaási pósa kesááíya íma kwéisaawe. miráumaiya árait-amanko miwívímbá máyáin-kwaasiye kampar-ámánkó máyáin-kwaasiye taainkaar-úmaeta kwéiyune.

Áánútu arumbá kwétimin-kwasai.

⁷ kesí kwaásiyono. tirumbá kwétimewaina ááimba kwemá Áánútuma póta Áánútu-akumba sirumbá tíméno. tirumbá kwétimewai Áánútuump'a'á tésa kwená kwaási-i'a kwéowe.

⁸ Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbá íma kwétimen-kwaasi Áánútuump'a'á íma kwétewe.

⁹ Áánútu mimbórá ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna kentááyávéna ísámai puwéna aúnaí'a umái mai'mai'a ónaundayavenaya puwéna arumbá símakainta póna mirá uráíye.

¹⁰ Áánútumba siruntáámó amúndaya íma anónta ámakaumne. Áánútu arumbá símakenaya ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna sáwítaamo uráunda-meyamba maisiyuwáinana kentáává'á íma tínintavena pukáíye. mirámó uráimba Áánútu anómba arumbá símakaiye.

¹¹ kesí kwaásiyono. Áánútu miráumai arumbá kwésimimba póta kentáási kwaási miráumai siruntá tíméno.

¹² kwaási Áánútumba ane'á íma kwéawanaawe. kentáási kwaási siruntá kwétimunda Áánútu keséya máyáísata árai'a siruntá Áánútumba kwéaumne.

¹³ Áánútu-amanko kentáásirumpimba máyáintaveta séta kesáá Áánútuwe tarúmai máyaunanaya Áánútu keséya tarúmai máyáíye-aimba kwésune.

¹⁴ kentáásivowa ááninkomba ai'marówana sáwí'ó umáímo máyáampinkemba iyátinkaindayavena marapá'á kumúwata awánaraunda kwésimatimundayaawe.

15 Ísuntavesamo Áánútu ááninkoman-iyé kwésewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwisé tarúmai máyáiyé.

16 Áánútu arumbá kwésimisata mindáyaveta áraireya kwésune.

Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbó kwétimewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwisé máyáiyé.

17 Áánútu kentáá imáyáa símakaisata siruntá Áánútumba kwéameta póta máyaundawaina ááimbo sísaá ínín-kanaamo tindara'a asiramáiya ménaumne. Ísu Káráísiti arumbá simíntenta marapá'á máyaundarata siruntá kwétimundaya póta sísaá ínín-kanaamo tindara'a asiramáiya ménaumne.

18 Áánútumba tirumbá kwéamewai íma kwéinkaisewe. árai'a Áánútumba tirumbá kwéamewai miwíwínkémbá inkaisí-ímáyáá íma kwáyáiyé. sáwí'o uráam-beyantavesa kwéinkaisewai Áánútumba íma árai'a tirumbá kwéamewe.

19 aiva'á Áánútu arumbá símakaintaveta póta siruntá kwéamune.

20 miwítí kwaásiyavesa tirumbó sáwí'o kwéumatinkaawa'o ombá Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe. miwítí kwaási tine'á tuwánésa tirumbá íma tímakaawai pósa Áánútun-ane'a íma awánaraawai íma kanaán-umai tirumbá kwéamewe.

21 Ísu Káráísiti asiramái séna Áánútumba tirumbá kwéamewai miwítí kwaásigwara'a tirumbá tíméro siráiyé.

5

marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaan-kwasai.

1 Ísuntavesa sésa Áánútu usásinankarawai iyémó sen-áintávésa áraire kwésewai Áánútuna iyámpóiman-owe. avowámbá tirumbá améwai ésa kwená iyámpóigwara'a tirumbá kwéamewe.

2 Áánútumba siruntá améta kwenáái taagwiyavéta póta mirá kwéundayaveta séta Áánútuna iyámpóigwara'a siruntá kwétimune.

3 Áánútun-aii taagwiyavúndaya mindá Áánútumba siruntá kwéamunanaya kwenááigoya íya umbaiyá kwésiwaysata póta kwétaagwiyavune.

4 Ísumpa'a asiramái agevamái máyaundaya póta marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaundayaawe. Áánútuna iyámpói amápa'a kanaán-umai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaamba póna Áánútun-aaigoma íma umbai kwétaiye.

5 maarán-kwaási marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe. Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iyé kwésewai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe.

Áánútu Ísu Káráísitimba agaráátínkarain-kwasai.

6 Ísu Káráísiti marapá'á kuména nombá peréna puwúwana kwená naaemá kunkáiyé. nombá peránintavenawe su'mai íma kunkáiyé. nombá peréna puwínana kwená naaemá kunínintavena kunkáiyé. Áánútun-amanko árair-ainkona ááimba póna séna áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésiye.

7-8 Áánútun-amanko siráin-aintaveta nombá pékaintaveta puwúwana kwená naaemá kunkáintaveta séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésune. minkáúmbó-yántáá'á paáuraintaveta mimbórá-áimbá séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésune.

9 kwaásimo simátímén-aimba sewatá iséta áraire kwésundayaanivo Áánútun-aaigo kwaási tááigomba usáyaaitaimba póta Áánútu ááninkontavena siráin-ainta ísáano.

10 Áánútu ááninkontavesa asiramái agevamái máyáawai sésa Áánútu siráintemba áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésewe. Áánútuntavesa íma asiramái máyáawai sésa Áánútu kampar-áimbá siráiyé kwésewe. kwemá Áánútu ááninkontavena siráin-aintavesa íma áraire senkákémbá Áánútu kampar-áimbá siráiyé kwésewe.

11 Áánútu ááninkoma aúnái'a umái mai'mai'a kwéowaina ááimban-iyé. Áánútu imáyáaya símisata aúnái'a umái mai'mai'a kwéundayaawe. mináintá Áánútu simásímakaiye.

12 Áánútu ááninkoe tarúmai máyáawai aúnái'a umái mai'mai'a kwéovo Áánútu ááninkoe íma tarúmai máyáawai íma aúnái'a umái mai'mai'a kwéowe.

aúnái'a umái mai'mai'a kwéon-kwasai.

13 Áánútu ááninkontave'a asiramái agevamái máyáan-kwaasi keínarawa'a maanúvái agaimái tímúne. aúnái'a umái mai'mai'a kwéon-aintave'a áraire sígwáe sé'a maanúvái agaimái tímúne.

¹⁴ Áánútumbo arááímo tainí'o kwéetaamo námúnaavinkembo áísaa úndaya kesááiya kwéísaiye. mindáyaveta kwenauřranka'a asiramáíya máyaumne.

¹⁵ námúnaa sūndaya kwéísain-aintaveta ářair-aimban-iyē kwésundaya maarán-áíntáváígwará'á ářair-aimba námúnaavinkemba sūnda-yantaa'a úwoiya kwésimiye kwésune.

¹⁶ kenti kwaásimo sáwí'o kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa iyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'maí'a ónááopa'a íma kónááowe. évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'maí'a ónááopa'a kónááomba mindáyave'a Áánútumpa'a áísaa oro íma kwésune. évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba íma Áánútuna némpa'a kónááomba mindáyave'a sé'a Áánútumpa'a áísaa oro kwésune.

¹⁷ amápa-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba kwáyáivo évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútu maitiyuwáínasa kwená némpa'a sáwí-ayampa'a maí'maí'a ónááopa'a íma mirá-sáwí'ó kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa iyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'maí'a ónááopa'a íma kónááowe.

¹⁸ Áánútuna iyámpói ésa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútu ááninko kárakwiraísana póna Sáátáánigo íma kwétatoraisasa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowata mináíntá kwéísaumne.

¹⁹ Sáátáánigo marapá-kwaásítí anóndakoman-ivo kesáá Áánútuna kwaási éta mináíntá kwéísaumne.

²⁰ Áánútu ááninko kuména imáyáa símísata ářair-Isoigo-uramba isatá kwéawanaumne. Áánútu ááninko Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundayaveta ářair-Isoigo-uranteya tarúmaiya méta kwéísaumne. ářair-Isoigo-uranko éna kwaásiya aúnái'a umáíya maí'maí'a kwéundawai ááninkoman-iyē.

²¹ kesí iyámpóiyono, kwaántá-kwaasi kampar-ísóígómbá tínaaemba umátíméro. *kemá Yóni kesááí ánásaiye.*

2 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iya'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái timakaiye. évakarawai sésa aaraiyáwái-úwái agaimái ámakaiye sewasá évakarawai sésa Ísóigona kwaási mimbórává'á torupamáí kwémae'maeropa'a agaimái timakaiye kwésewe.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúwái agaimái timúne. embá kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkoma ómpo ená iyámpóiyonte awánaaro sé'a maanáúwái agaimái timúne. Ísóigona árar-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwétimune. íma kewé su'mainivo Ísóigona árar-aimba ísáawaigwara'a tirumbá kwétimewe.

² kentááwímbá árar-aimba kwaikwai'a éna íma ánásanintaveta kentáásirumba kwétimune.

³ Áánútu kentáásivowe ááninko Ísu Káráísitiye úwoi kwésuwa'naa-esarai tirumbá kwéumasinkesarai paru kwéumasinkaayata póta árar-ainta séta kentáásirumba timúndayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune.

⁴ évaka'a ená iyámpói kentáásivo simásímakaintemba miráumai árar-ampa'a kwégon-aimba ísáúnana sirunkó kawe'á kwéiye.

⁵ aaraigoó embá simáme'a sé'a Ísóigona kwaási moórá-morawaivimba kentirumbá kwétimé'a máero. mináimbá íma aúna-amaamba kwésimatimumpo aivakwára minkákwára ívékwara'a ísaraan-aimba kwésimatimune.

⁶ Áánútun-aiyaamo taagwiyavúndaya mindá Áánútumba sirumbá amúndayaveta kwenáái kwétaagwiyavune. Áánútunkwara kwaásigwara'a tirumbá timé'a máero Áánútu siráimba aivakwára minkákwára ívékwara'a kwéisaawe.

⁷ sáwíva-kwaasi kampa'á kwésen-kwaasi marapá'á kwénaaowe. miwí Ísu Káráísitintavesa sésa íma kwaásiraani'a umái kunkáiyé kwésewe. miwí Káráísitina namuro-kwáásí pósa sáwí-ampa'a kwígwáe sésa minkámpár-áimbá kwésevo kárákwiyoro.

⁸ Áánútuna mayáímó kwémayaam-beyamba íma máyáavainivo kawe'á umái kárákwiyé'a amápa'-meyamba kawe'-meyámbá mayánááontave'a kárákwiyoro.

⁹ Ísu Káráísitin-ai íma tátoraamba mináimbá tuwésa ó'on-ampa'a kwégowai íma Áánútuwe tarúmai máyáawe. Ísu Káráísitin-ai tátokaawai kentáásivowe ááninkowe tarúmai máyáawe.

¹⁰ miráumai kentópa'o tésamo mináimbó ímo simátimesamo ó'on-aimbo simátimiya'o é'a íma tiyáámbo timé'a íma kentí naaúmpa'a mósá tínkáaro.

¹¹ mirán-kwáásí tiyáámbo timé'o é'a minkwáásítí sáwí-mayai túwa'naa ónááowe.

¹² ayáátáár-aimba simátimenae'a maanáúwáiwímbá íma agayáúmpo kentópa'a kwé'a kentúranka'a komé'a kosimátíménana ketáásirunkoya ávááraumai kawe'á íniye.

¹³ enanaanontávéna kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkowe kwená iyámpóiyonte keinárawatavesa sésa kawe'á umái máero kwésewe.

kemá Yóni kesáái ánásaíye.

3 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáási kaumbo-kwáái aiyayaan-iyayoi. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái moórawai áwí'a Káyásimba ámakaiye.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúvái agaimái amúne. Káyásiyo maanáúvái awánaao. Ísóigona árair-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwéamune.

² kesí kwaási óna'a sirumbá kwéamune. Ísu Káráisitina aampa'á kawé'á umái kwégonda-aimba ísaraumne. miráumai kawé'á umái ménana íma áí'a ínintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená mayái kawé'á kwéundayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune.

³ Ísóigona kwaási évakarawai enópakemba kesópa'a tésa entávésa tasésa enarumpimbá árair-aimba tátore máyaane sewa'á isáúnana kesirunkó kawé'á kwéiye. miráumai árai'a arupí-ampa'a kwégwe máyaane.

⁴ kesí iyámpói árai'a arupí-ampa'a kwégowe-aimba isé'a aamoí kwéunda póna mináámóigómá évaka-tantaatave'o aamoimó únda-aamoigomba usáyaaitariye.

⁵ kesí kwaásigompo Ísóigona kwaási enópa'a kuráamba túwa'naa ema kawé'-máayái mairáanasa minkwáásivínkémá ó'om-bapaken-kwaasi enópa'a kuráamba miwígwará'á túwa'naa ema kawé'-máayái mairáane.

⁶ miwí maanká'á Ísóigona kwaásiya tasimásimesa sésa emá arumbá tímakaandawai tasimásímakaawe. ó'om-bapa'a Áánútuna mayái komayánáe kwésewai emá aambó kónááon-tantaa'a kwétuwa'naa-onda mindá kawé'á kwéone.

⁷ miwímá Ísu Káráisitina mayái maimaé kwénaaesá Ísu Káráisitimpa'o ímo tiráan-kwaasirakemba meeyámbá íma kwémayaawe.

⁸ mindáyaveta Ísu Káráisitimpa'o tiráunda-kwaasiya miwíyá túwa'naaya onó. miráumai tágarotamaiya máyaundaya pósa árair-aimba isánááowe.

⁹ ákí-avuai agaimái tuwááwánana Ísóigona kwaásitopa'a kúwana moórawai áwí'a Táyoétevi kentávésa anóndakoman-iyé sígwáe séna mináúváiínkén-áimbá iséna íma ísámai kawé'á uráimba pó'a

¹⁰ enópa'a kwé'a kwaási túranka'a Táyoétevi uráin-kwasai kosimátimenaumne. Táyoétevi kentáá sáwí'a umásinkenaya kampar-áintá simásínkaraiye. íma mináíné su'mainivo Ísóigona kwaási kwenópa'a kuráamba kwená naaúmpa'a íma mósá tínkaraiye. évakarawai kentí naaúmpa'a mósá tínkánáe suwaná íma mirán-oro séna mono-náúmpákémá tí'mátukaiye.

¹¹ kesí kwaásiyo. sáwí'o ontembá íma mirá ema kawé'ó ontembá mirán-owo. kawé'ó úmae iyówai Áánútuna kwaásiman-ovo sáwí'o úmae iyówai Áánútumpa'a íma kwétewe.

¹² amáparawai Témítiyaantavesá kawé'ná án-iyé kwésewe. kwená mayái awánésá sésa árai'a kawé'-máayái kwémayaiye kwésewe. kesáágwárá'á miráyá kwésune. kwésunda-ainta árair-aimba ísaraawe.

¹³ ayáátáar-aimba simámenae'a maanáúváiívimbá íma agayáúmpo

¹⁴ sáwíyanka'a enópa'a kwé'a enaúranka'a komé'a kosimáménaumne.

¹⁵ paru umái máyaantave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená kwaási kesé máyáawai sésa kawé'á umái ménaro kwésewe. kentáási kwaási esé máyáantaveta séta kawé'á umái máéroya kwésumpo moórá-mora-kwaasi simátimiyo.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

Yúte

Ísu kwíyómpa'a irówana Yúte Ísun-áváko kae-kwáái aiyayaan-íya'i. kae-kwáái umái siyáánkai-íya'íyo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái tímakaiye.

¹ kemá Yúte Ísu Káráisitina mayái-kwáási Yémési áváko maanámbá maanáúváivimbá agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kentáásivowa arumbá tiména táayaraiwai Ísu Káráisitimo kawáá uráiwai ísáaro.

² Áánútu arumbá umátinkena imáyáa tiména paru umái mósá kwétinkaintave'a Áánútumpa'a námúna kwésimatinkaumne.

³ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawate kenté sáwí'o umáimo máyaundavinkemba kwéiyasinkaintave'a maanáúváivimbá agayánae únana Áánútu simásimena séna moórá anón-aimba simáména agayaaó simbá pó'a mináimbá agayánaumne. ááéma Áánútu kwená kwaási imáyáa tímúwasa Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-aimba ísare'a mináimbá asiramái tirumpimbá tátore'a máyáamba tuwáúnavo sé'a kárákwiyoro. Ísu Káráisitín-aaiyavesa sáwí-aimba sewáí tááigona anondá Ísu Káráisitina árair-aimba simátiméro.

⁴ évaka'a kampa'-mónó-kwáási Áánútun-aaí íma kwégwaraawai kentí imáyáa tavisenáontavesa komésa tirumpin-imáyáa ésa sésa Áánútu úwoi súwa'naa enaya íma sínkaminivo kentáási imáyáavinkenita ónaumne sésa sáwísawaa ésa Ísóigo Ísu Káráisiti kweyáá kentáási anóndakomba tínaaemba umámakaawe. naaóvá'á Áánútu mirá-sáwí-máyáigóná sáwí-meyamba tíménaumne siráíye. mirán-kámpá'-mónó-kwáási keinárawate komáyántave'a maanámbá kwésimatimune.

⁵ maanámbá á'a simátímakaamba ísaraambanivo ókwara'a simátimenaumpo ísáaro. naaóvá'á Áánútuna kwaásiyomba Ísipi-marava'a tátokowana Áánútu ayútinkena tí'maena kwétena kwenáaiyavesamo ímo árairemo sirówai Áánútu tínkamuwasa pukáawe.

⁶ moórá-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwítí kawáá-máyái tuwésa miwítí kawé-náópá'á túwówai Áánútu tíyayaanka'a asááumarena túnkwí-ayampa'a sáwí-mapa'a tiyuwówasa maí'maí'a ésa naaémbo Áánútu sáwí-meyambo tímínín-kanaa amu'marésa máyáawe.

⁷ moórá-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiye mindáór-egwaa'-naopakewaiye sáwí'a úmae iyésa aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné mirá úmae iyúwana Áánútu tínkambai íramó kwégaipa'a tínkamuwasa íramó kaikai'o kwéipa'a maí'maí'a kwéowe. kentááwákwará'á mirá ovó sé'a kárákwiyoro.

⁸ naaóvá'á mirámó urántemba ívé'a kampa'-mónó-kwáási kentí imáyáa tavisénae sewáí mirá ésa miwítí sáwí-imayaavinkemba áwáyo-tantaa'a ésa Áánútumo kwégawaaimba tínaemba umámesa sáwí'a ésa kawé'nárawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba simátínkaraawe.

⁹ ánívo Mósesi pukówana kwíyómpaken-kawaanako áwí'a Máikeri kwemá séna Mósesin-auma mayánae súwana Sáátáánigo séna kemá mayánae súwasarai miráumai asiramái suyana Máikeri Sáátáánigontavena íma sáwí-aimba súmba kemá íma aaí simánkanaumpo Ísóigo aaí simánkaniye siráíye.

¹⁰ ánívo kampa'-mónó-kwáási kentí imáyáa tavisénae sewáí évaka-tantaakona ááimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátinkesa kwai-kwaambo amáparawaina ááimbo ímo awánésamo ontembá miwí mirá owaná miwítí sáwí-imayaago tátorena miwí sáwí'a kwéumatinkaiye.

¹¹ naaóvá'á moóráwai áwí'a Kááini sáwí-aimba kwakáintemba miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moóráwai áwí'a Péramu óntan-aamoimo uráintemba miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moóráwai áwí'a Kóra Áánútun-aaí araiséna kawáá-kwáási táái araiséna pukáintemba minkámpá'-mónó-kwáási mirá kwéomba pósa miwí sáwí-meyamba mayánaáowe.

¹² keinárawa'a Áánútuna kwaási kwená imáyáa é'a toómbá né'a torupamáí máéntemba kesé miwí komésa sáwí'a umátinkesa kesávái-imáyáa umái náma'-nama'a kwéesa íma tigeamá kwéowe. miwímá kampa'-mónó-kwáási ésa íma kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáawe. miwí taaérambo iyáin-kanaamo arambó ímo iyáin-tairaan-kwaasi máyáawe. úndágomo taaímó taawitúwáisanamo aáyánkaintenkaan-kwaasi máyáawe.

¹³ kavirayán-dómbó kúmísanamo non-awirááimo avora'ó kwáintemba miwítí sáwí-mayai avora'á kwáyáiyé. miwímá kentí imáyáa tavisimái sáwí-ampa'a métinkanae sen-kwáásí máyáawe. Áánútu miwí túnkain-ayampa'a to'mayaa umátinkaraimba pósa miv'á komai'mai'a ónááowe.

¹⁴ aiva-kwáásigó áwí'a Áándamu ména Sétimba ankówana Sétima Ínósimba ankówana Ínósima Kénáánimba ankówana Kénáánima Má'árareomba ankówana Má'árareoma Yárétimba ankówana Yárétima Ínókimba ankówana Ínóki mirán-kámpá'-mónó-kwáásiyávéna imáyáa éna séna maísáaro. Ísóigo kwená kawe'nárawa'a sáwívarawaise téna

¹⁵ sáwí'o uráawaimo amápa'o sáwí-meyambo timíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamo sáwí'o uráawaiyavena aaivimbá maitinkáíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoimó ímo ésamo simáimo sáwí'o umánkaraawaiyavena aaivimbá maitinkáíndayavena kwétiye Ínóki siráiyé.

¹⁶ kentí imáyáa tavisénáe sewái í'ái simátinkáva'a iyésa amápa-tantaa'o miwítópá'o tiráimba tirunkó sáwí'a kwéisasa sáwí-imayaawe su'mai kwégwaresa túma mósá marésa tirááimo tain-tántáá'á mayánáe sésa simái tirumbá kwéairaraawe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. miwímá mirá-sáwí'á kwéombanivo kemá maarán-oro. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina aantá-kwaasi siráan-aimba imáyáa oro.

¹⁸ miwí simátimesa sésa naaén-kanaama tínimba Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi kentuwiráái sénááowe minántá-kwáásí siráawe.

¹⁹ miwí tirumpimbá Áánútun-amanko íma máyáísasa miwítí marapár-ímáyáá kwarésa kampa'-mónór-áimbá simái Áánútuna kwaasi kwétaainaawe.

²⁰ miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Áánútuna kawer-áimbá aasiyaasi kwése'a kwenká'á agevamái mé'a moórá-morawai asiramátinke'a Áánútun-amankona asir-ayánkóntávé'a námúnaa seró.

²¹ Áánútu arumbíya tímakaimba pó'a arupí umái mé'a Ísóigo Ísu Káráísiti arumbá umátinkaina'a kwíyómpa'a aúnái'a umái mai'mai'a ónááontave'a amu'maráaro.

²² Áánútun-aiiyavesa kaer-ímáyáá tokáawai tirumbá umátinke'a miwítí imáyáa tavis-eró.

²³ iramó kaipa'á kováínivo Áánútun-aii simátimiyana Áánútu tavisimái kawer-ámpá'á métinkaniye. évakarawaiyave'a tirumbá umátinkaiyasa minkwáásí tavisíya'a sáwí'a únavo sé'a miwítí sáwí-mayaiyavena táá'a káína'a kentúma kárákwiyoro.

²⁴ Áánútu kanaán-umai túwa'naa ína'a íma tínaaemba umámenaaontave'a árair-aimba kwésune. Áánútu tí'maena kwená ságayan-ayampa'a métinkaina'a kentí sáwí-aimba íma kwáyainana tirunkó anón-kawe'a ínintave'a árair-aimba kwésune.

²⁵ Áánútu asirayánkwáráwái mimbóráwái ména kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina mayáiyávéna imáyáa éna sáwí'o umáíya máyaundavinkemba iyásinkáintave'a árair-aimba kwésune. kwená ó'oran-aimba kwáyáísana kwenáwí'a anómba isaná kwená asir-ayánkó usáyaaitaisana amápa-tantaaka'a kwégawaaiye. naaóv'á kwíyómba maramá íma tarórunonka'a kwemá ménama ívékwara'a ména mai'mai'a kwéintavena árair-aimban-iyé kwésune.

kemá Yúte súnda-aimba ánásaiye.

paárurain-kwasai

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni kaumbo-kwáái aiyayaan-umai-iyayo. miráumai-ima maisuwéna maarán-áimbá agaimakáye. agaimarónka'a Ísuna aampa'ó kwégunkwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a umátinkaraawe. Ísuntavai isámái asiramái mégwae séna maanáimbá agaimakáye. Ísu Káráisitina mayáiyavái Áánútu kwená namurokwáásinté Sáátáánigonte usátaaitena kwená kwaási kwembó ímo auwésamo kwenarááimo kwégwaraan-kwaasi kawé'á umátinkaniye. Yóni mirán-áimbá agaimakáye.

¹ Áánútu Ísu Káráisitintavena séna sáwiyanka'a paárinin-tantaa'a isáigwáe sé'a kesí kwayó-kwáási simátimiyo súwana Ísu Káráisiti kwíyómpaken-kwayo'na'a ai'marówana kuména Ísu Káráisitina kwayó-kwáásigó áwí'a Yónimba kusimámakáye.

² Yóni Áánútuna ásí-kwaasigwara Ísu Káráisiti mináintávéna siráin-ainkwara amápa-tantaa'a awánarainkwara'a kwésimatimena maanáúváiimbá agaimakáye.

³ paárinin-tantaa'a sáwiyanka'a paárinimba póna Áánútu maanáúváiínkén-áimbó táampamai awánanaaon-kwaasiye maanáimbó isésamo taagwiyaviyan-kwaasiye kawé'á umátinkainana tirunkó kawé'á íníye.

⁴ kemá Yóni maanáúváiímá agayáumpo Ésiyaa-marava'a avakaeté-naopa'a Ísóigona kwaási máyáawai isáaro. Áánútu aiva'á ména ívékwara'a ména aasiyaasi maí'mai'a íníwai úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máero. Áánútun-amanko avakaeté-asirayamba tokáiwai Áánútumo kwégawaain-ayampa'a ména úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máero.

⁵ Ísu Káráisiti Áánútun-aii arupí umái simátímíwaima úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máero. kwemá aiva'á pukáimpinkemba usásinkaiwai marapá-kawáá-kwáásirá'á kwégarakwiyye. Ísu Káráisiti kentáási imáyáa éna kentááyávéna puwéna kentáási sáwí-imayaa kwéayusinkáye.

⁶ kawáái'a umásinkaisata Ísu avowámá Áánútuna mayáiyá kwémayaundayaawe. kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a isaná kentáará'á kawáá úmae iyíníye. árar-aimban-iyé.

⁷ maisáaro. Ísu ainámpimbá kumínasa amápa-kwaasi tuvúkáan-kwaasigwara'a awánáiyana aavimbó maitinkánintavai tirunkó sáwí'a inana umbai táníye. miráumai paárinimba mindá árar-aimban-iyé.

⁸ Ísóigo Áánútu séna amápa-tantaakona ááimba pó'a naaémba amápa-tantaa'o ánásaindara'a kemá úwoi ménaumne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne. amápar-asirayankwarawaima úne siráiyé.

Yóni Káráisitimba awánarain-kwasai.

⁹ kemá Yóni kentuwaámá úne. keinárawate kesé Ísumpa'a tarúmai mé'a keinárawate Áánútu kwégawaipa'a kesé mé'a keinárawate umbai-yántáápimbá kesé asiramái mé'a kwéamu'maraundayaawe. Áánútun-aii simátimé'a Ísu siráin-ainkwar'a simátimundarakemba áwáá'a kwésiyesa táto'mai sí'maesa nonavuvumpa'márává'á áwí'a Pá'móso-marava'a másínkówa'a máyaawanana

¹⁰ sontaará'á Áánútun-amanko kempimbá anómba umásinkowa'a Áánútuna imáyáawe su'mai ówánana kesínaempakemba avekáámba aagó uwírenkaamba anónka'a

¹¹ séna awánenda-yantaa'a aúvái-kwandaavimba agaimaré túwénasa Ísóigona kwaási avakaeté-naopa'a máyáawai isáaro. mindáo-kwi'a Évésasi-naore Séménaa-naore Pégámamu-naore Táyatairaa-naore Sátisi-naore Virátéoviyaa-naore Áréótísiyaa-naore miráumai-naoken-kwaasi isáaro siráiyé.

¹² súwa'a náawa kwésiyo sé'a kwántámai awánaawanda avakaeté-omba óntanko áwí'a kóri-ontamba úmakaampimba minómbá kúra'makowa'a awánaawanda

¹³ minónkóná avumpimbá moóráwai kwaásiraamba ména ayáátáár-ampanta uréna áintaara'a terávu-amuranda uréna

¹⁴ a'nónkwará a'nóntaugwara'a kwayáni'a kwégowana súgáyagaya kwéuwana ména aúranko iraráámbá kwégowana

¹⁵ aísamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba aísamaigo miraráámbá kwéuwana aagómá nosiyarákénkáámbá anónka'a kwésena

¹⁶ ayáánúrapa'a avakaeté-o'a toréna óipinkemba taánasatama évarevar-ayaira'a áwááima kwáyowana óikakemba aaváúmó uséname ini'a uráiyé.

¹⁷ úwa'a awáné'a ávááraumai sáá'a kówa'a kwenaísamaivimba kumbé'a tavaravá kwéowanana ayáánúrapaken-ayaandei sine'á tátorena séna íma áá'a kaíno. aivaré naaéne miwáná ááimba kemá úne.

¹⁸ pukáundavinkemba usásine'a aasiyaasi maí'mai'a úndawai súvamai máyaundawai úne. púwón-ayamapa'a kwaási timanká'á kwégarakwiyundawai úne.

¹⁹ miráumai awánenda-yantaa'a aúváivimba agayaaó. ívé'o kwáyáin-tantaakwara naaémbo paárininkwara'a aúváivimba agayaaó.

²⁰ siyáánúrapa'a avakaeté-o'a toré'a avakaeté-ombo kúratoraunda awánáanda mintántáákóná ááimba íma paáruuraindara'a simáménda isaaó. minávákáété-omba Ísóigona kwaási minávákáété-naopa'a máyáawai owaná minávákáété-o'a Ísóigona kwaásira'a kárákwirawain-owe Ísu simásimakaiye.

2

mináimbá Évésasi-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹ Ísu simásímatuwena séna Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. avakaeté-o'a siyáánúrapa'a toré'a avakaeté-onkona avumpimbá kwénaaundawai maanáimbá simámumpo Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba simámiyo.

² mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. íma ivátúwáamba tiyáántamba asiramáimo máyáamba tuwánaraumne. sáwí'o umáimo máyáan-kwaasiti mayáiyáváimó ímo tirááimo taimbá tuwánaraumne. évakarawai kampa'á sésa Áánútona aantá-kwaasiya úne kwéseмба keinárawa'a miwí táái isé'a miwítí mayáí awáné'a miwíyávé'a kampa'á kwésewemo sembá tuwánaraumne.

³ kesí kwaási onkákémbá umbai-yántáá'á tímémba kembá íma siyuwé'a kentávé'a ísámai asiramái máyáamba tuwánaraumne.

⁴ mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáundaniwo moórá-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. aiva'á kentávé'a ávááraumai imáyáa uráambanivo tuwé'a ívé'a íma mirá kwéovo

⁵ aiva'ó kawé'ó umáimo maémáéwaina ááimba imáyáa oró. ívé'a íma miraráámbá umái maé'a tuwé'a aiva'ó kawé'ó uráantemba miráumai máero. ímo mirámó é'o kesópa'o tiya'ó é'a kentópa'a kwé'a kentí oómbá maisúwáana'a úwoi-kwaasiraamba umái ménaaowe.

⁶ ániwo Níkórasi-kwaasiti mayáiyávé'a tiyáamba umátinkáawa'a kegwárá'á siyáamba kwéumatinkauna'a mindáyave'a kawé'á kwéowe.

⁷ ísáawai pó'a Áánúton-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. aai senasá sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai Áánútona kawer-áyámpá'á kwáyáin-taeramba nésa maí'mai'a ónááowe. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásimakaiye.

mináimbá Séménaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

⁸ Ísu simásímatuwena séna Séménaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. aivaré naaéne miwáná ááimba é'a pukáundavinkemba usásine'a súvamaimo máyaundawai maanáimbá simámumpo simámiyo.

⁹ umbai-yántáá'á tíméwa'a úwoisan-kwaasiraan-umai máyáamba tuwánaraumne. úwoisan-kwaasiraan-umai máyáambanivo Áánútonopakemba sáwíwa-tantaa'a mairáawe. évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwarésa simái sáwí'a kwéumatinkaamba tuwánaraumne.

¹⁰ tí'a índai'a umátinkanaaomba íma táá'a kaíno. maanáimbá ísáaro. Sáátáánigo imáyáa timínasa keinárawa'a tísaa umai isánáe sésa tayáto'mai tí'maesa ándáva'a mátinkesa siyáánkaira'a sáwí'a umátinkanaaowe. kentávé'a asiramái méwasa évakarawai tinkamonasaya puwígwáe sénááombanivo kentávé'a asiramái méwa'a imáyáa tíména'a kwíyómpa'a maí'mai'a ónááomba mindá kentí kawé-méyámbán-íye.

¹¹ ísáawai pó'a Áánúton-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai sáwí-marupa'o íramó káma-kama kwéipa'a íma maí'mai'a ónááowe. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásimakaiye.

mináimbá Pégámamu-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹² Ísu simásímatuwena séna Pégámamu-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. sóipinkemba taánasatama évareva'a áwááima kwáyáiwai maanáimbá simámumpo simámiyo.

¹³ kemó máyáapa'a á'a tuwánaraumne. Sáátáánigo kwégawaaipa'a máyáambanivo kentáv'é'a imáyáa é'a arupí umái máyáamba tuwánaraumne. ááéma moóráwai áwí'a Ántípása kentí naaópa'a Sáátáánigo máyáipa'a ména kesáái arupí umái simátíma'maena iyúwasa tuvúwúwana puwú-kanaavimba íma kembá siyúwáamba kesé aráápamai máyáawe.

¹⁴ mirán-káw'é á umái máyáamba tuwánáundanivo kaumbo-káé-tantaa'o tokáantave'a íma aamoi kwéumatinkaumne. naaóvá'ó moóráwai áwí'a Péramu sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba évakarawai mirá kwéowe. Péramuma moóráwai áwí'o Pérékumba agaráárankowana kwemá Ísareri-kwaasi sáwí-ampa'a agaráátinkowasa kampar-ísóigónká'á póima tuvúkésa toóni'a umái kwénesa á'owa a'owa awaininkóe awaikóe umóyáni'a uráawe. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí-ámbá kwéagaraatinkaawe.

¹⁵ miráumai keinárawapinkemba évakarawai Níkorási-kwaasiti sáwí-amba kwéagaraatinkaawe.

¹⁶ mindáyave'a misáwí-ámpá'á tuwé'a kesópa'a teró. ímo mirámó íya'o é'a sáwiyanka'a kentópa'a kum'é'a taánasataneimo kárántemba sóipinken-tanasatanei minkwáási karánaumne.

¹⁷ isáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba isámai kawé'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima kwíyómpaken-tomba tím'é'a kwayán-óntámbá minóntánká'á aúna-kwí'a agaimakáin-ontamba tíménaumne. mayánááowaiye su'mai mináwí'á awánanaaowe. mináimbá aúvávimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Táyátairaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹⁸ Ísu simásímatuwena séna Táyátairaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. Áánútu ááninko súranko iraráámbá kwégaisana sisamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba sisamaigo miraráámbá uráisa'a maanáimbá simámumpo simámiyo.

¹⁹ kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kentáv'é'a imáyáa é'a kesé aráápamai mé'a á'owi kwétuwa'naa-e'a íma kembá siyuwé'a asiramái máyáamba tuwánaraumne. ív'é'o kwémayaam-bayaigo aiva'ó mairáam-bayaigomba usáyaaitaimba tuwánaraumne.

²⁰ ánivo moórá-yantaari'o kwéontave'a íma aamoi kwéumatinkaumne. naaóvá'á moórá-ininko áwí'a Yésépeo sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba moórá-ininko kampa'á séna Áánútun-ai simátimundawai úne simbá íma tínaaemba kwéumamewana kesí kwayó-kwáási sáwí-amba kwéagaraatinkena tí'maena kwégwisasa kampar-ísóigónká'á póima tuvúkésa toóni'a kwéumandesá á'owa a'owa awaininkóe awaikóe umóyáni'a kwéowa'a íma simái aambá áúnkaawe.

²¹ miníninkómbá simáme'a tuwániya sé'a amu'makáunana íma tuwéna úwoi tokáiyé.

²² mindáyave'a sé'a kwenkwára kwesé sáwí'o kwéowaigwara'a anómba tí'a índai'a umátinkanaumne kwésune. sáwí'o kwéombo ímo tuwésamo kesópa'o tíya'o é'a súndai'a umátinkanaumne.

²³ kwenaráá'maa'o tínkamonasamo puwíyasa Ísóigona kwaási amápa'-mapa'o máyáawai mináimbá isésa kentávésa sésa kwaási sirumpiné imáyáawe suwánaraiwaiya póna kawé'ó ondawáiyá kawé'-meyámbá siménaya sáwí'o iyawai sáwí-meyamba tímíniye sénááowe.

²⁴ keinárawa'a Táyátairaa-naopaken-kwaasivinkemba Yésépeon-ai íma taagwiyavé'a Sáátáánigo aúpár-áimbá íma taagwiyaviyawai íma moórá-umbai-yantaa'a tíménaumne.

²⁵ Áánúntuna árair-aimba tirumpimbá tátoke'a kumónaunda simu'maráaro.

²⁶ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitesa kúmóndara'a simátímakaundantembo iyawaiyave'a sé'a marapá-kwáásirá'á kawáá oro.

²⁷ kesivo kentávéna séna kwaásira'a kawáá uwo siráintemba marapá-kwáásirá'á kawáá oro sénaumne. asirayán-tántáá'néimó saweimó tuvántuwaawanamo sáwívari'o intembá mirámó ésa asiramái kawáá urésa tínkamonaanowe.

²⁸ minkwáási sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima moórá-o'a tíménaumne. aaváúmá usaráisana kwáyáin-o'a tíménaumne Ísu siráimba mináimbá kwesávái siráiyé.

²⁹ Ísu simásímatuwena séna isáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba isámai kawé'á oró. mináimbá aúvávimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

3

mináimbá Sátisi-naopa'a simátimakin-kwasai.

¹ Ísu simásimatuwena séna Sátisi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. Áánútun-amamba avakaeté-asirayan-amamba toré'a avakaeté-o'a tokáundawai maanáimbá simámumpo simámiyo. mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. keinárawatavesa sésa Áánútuna kwaásiman-owe sembánivo máyáawaina áaimba tuwánaraumne. Áánútun-aaí tóikakene su'mai kwése'a máyáawaina áaimba Áánútuna némpa'a máyáavo

² kentúra'a kárákwiyoro. Áánútun-aaí tuwáúnavo sé'a táto'mai kawé'á oró. Áánútu aúranka'a kentí mayái íma arupí-mayain-ivo kentúra'a kárákwiyoro.

³ Áánútun-aaí isámái tátokaan-aimba imáyáa é'a kesópa'a té'a mináimbá kwétaagwiyave'a máero. ímo mirámó íya'o é'a kumé'a sáwí-meyamba tíménaumpo umóyán-kwaásimó tembó ímo isaraawasamo tentenkáan-umai íma isarenka'a kumé'a sáwí-meyamba tíménaumne.

⁴ ánívo keinárawa'a Sátisi-naopaken-kwaasivinkemba évakarawai íma sáwí'a umái mé'a kawé'ó umáimo máyáan-kwaasi kwayán-únánkwátóiraamba umái máyáamba pó'a kesé ménaaowe.

⁵ sáwí-yantaakomba usáyaaitaraiyawai miráumai kwayán-únánkwátóí úmaresa ménaaowe. Áánútu aúrankare kwiyómpaken-kwayo'narawa túrankare miwí túwí'a té'a kesí kwaásiye sé'a miwí túwí'a íma tawígáúvaranaumne. aúnái'a umái maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáin-auvai-kwandaavinkemba íma tawígáúvaranaumne.

⁶ isáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba isámái kawé'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásimakaiye.

mináimbá Virátéoviyaa-naopa'a simátimakin-kwasai.

⁷ Ísu simásimatuwena séna Virátéoviyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. ó'oran-kwaasi é'a árair-aíne su'mai kwésundawai úne. Tévitimo kárákwironteni'a umái kárákwíye'a ontarákén-kirá'á kárákwiraunda pó'a usáveraaromo senda-kwáásimó ésa usáveranaaowe. íma usáveraaromo sendawáimó ésa íma usáveranaaowa'a maanáimbá simámumpo simámiyo.

⁸ mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. isáaro. aambá kwitinkáúnda pósa íma aambá itátinkanaaowe. sáwíyan-asirayamba mairé'a máyáambanivo kesáái íma tuwé'a taagwiyavé'a kwaási túranka'a Ísuna kwaási úne sembá tuwánaraumne.

⁹ évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáatáánigo aráái kwégwaraawai imáyáa tíménasa kentópa'a tésa kívairea keinárawatavesa sésa Ísu arumbá tímakaiwaiman-owe sénéáowe.

¹⁰ kemá sé'a asiramái mé'a simu'maráaro siráunda pó'a miráumai méraaowe. amápa'-marava'a máyáan-kwaasiya'a umbai-yántáá'á téna sáwí'a umátinkanimba asiramái mé'a simu'maráantave'a kemá kárákwiyonaumne.

¹¹ sáwíyanka'a kumónaunda pó'a kesí imáyáa tavisimái sáwí'a umásinkaiyata kawé'-mékámba íma mayánaumpo sé'a kesáái tirumpimbá táto'mai kawé'á oró.

¹² naamayáambo naambó ésamo áyáántemba sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai kesivo Áánútuna mono'-náúmpá'á naamayáánkaamba aítinkáánasa aasiyaasi maí'mai'a ónááowe. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai tine'á Áánútu áwí'a agaé'a kesúwí'a aúná-kwí'a agaé'a Áánútuna naaór-awí'a agaé'a ónaumne. mindáó'a Yérúsaremu-naopakaan-dao'a ímbánivo aúná-nao'a kwiyómpakemba Áánútumpakemba kumínín-dao-kwí'a tine'á agayánaumne.

¹³ isáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba isámái kawé'á oró. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásimakaiye.

mináimbá Áréótisiyaa-naopa'a simátimakin-kwasai.

¹⁴ Ísu simásimatuwena séna Áréótisiyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. árair-aínkona áaimba kemá é'a Áánútun-aaí arupí umái simátime'a Áánútu tarórurain-tantaakona áaimba úndawai maanáimbá simámune.

¹⁵ mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kesáái íma siyúwáambanivo tirumpimbá íma asiramái tátokaawe. kesááimo tínaembo umásiyuwaankakai mirán-kwáásimá é'a ombá kanaán-íye súsino. kesááimo tirumpimbó asiramáimo tátokaankakai mirán-kwáásimá é'a ombá kawé'án-íye súsino.

¹⁶ kesáái íma siyuwé'a kítoka'a tátokaavo íma anónka'a tátokaamba pó'a kesópakemba ti'maránaumne.

¹⁷ keinárawa'a kampa'á sé'a kawé'á umái mé'a íma moórá-yantaa'a aaváán-tukáumne kwésembanivo kesúranka'a sáwí'a umái mé'a óisaniyaain-kwaasiraamba é'a unáánkwátóiyain-kwaasiraamba é'a túramba kavíkain-kwaasiraamba mé'a íma awánamai kawer-owaná sirumbá kwéiye.

¹⁸ kawer-áimbá simátíménda ísáaro. kesópa'a té'a kesópaken-tantaa'a mayánáaontave'a moórá-ontanko áwí'a kóri agaimáimo kawé'ó úmakaan-ontamba meéyámbaranaaowe. unáánkwátóiyain-kwaasi tugaeráámbá kwéiye sé'a kesópakemba kwayán-únánkwátói meéyámbaranaaowe. túramba awánamai kawer-ónáaontave'a kesópakemba túrankona masawémba meéyámbaranaaowe.

¹⁹ kesirumbá timúnda-kwaasi kesáái kawé'á umái ísáigwáe sé'a asémbai kwéarupi-matinkanaumne. mindáyave'a sáwí-imayaa tuwé'a kesópa'a teró.

²⁰ maisáaro. keinárawate ménae sé'a kwétaae'a timu'maré'a máyaumne. kesimósámba isé'a ontá tisinké'a iyuwó síyawai kemá kesé mé'a toómbá naaná kesé mé'a toómbá nánáaowe.

²¹ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaiyawaiyave'a sé'a kesé kwaásira'a kawáá onáaowe sénauumne. sáwí-yantaakomba usáyaaitare'a kesivowé kwaásira'a kawáá úyantemba kwéusayaaitaiyawai kesé kawáá onáaowe.

²² ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúvávimba agaimái simátimiyo avakaeté-onkona avumpimbá máyowai mináimbá simásimakaiye.

4

Áánútu áwí'a mósá makáan-kwasai.

¹ Ísu simásimatuwowa'a awánaawanda kwíyómpa'a ontá tigurówana aiva'ó uwírenkaambo anónka'o súwai simásimena séna kemá máyaundava'a íyina'a aáno paárinin-tantaa'a agarááránkanaumne.

² avekáámbá Áánútun-amanko kempimbá anómbe umásinkowa'a awánaawanda kwíyómpa'a kawááin-avama kwáyowana minká'á moórawai máyowa'a awánaawanda

³ anekémbá sáma kwégowana taayáná-kwisiyani'a kwéuwana naaerírí'a kwéuwana minávárá'á osámbá taayáná-kwisiyani'a umái úkúraa'namankowana kawááiwai máin-ayampa'a avumpimbá kwáyowasa

⁴ moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi kawááuwai avamá úkúmarena kwáyowasa minká'á moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi mésa kwayán-únánkwátói úmaresa mésa anón-kwaasiti kánumo'a óntanko áwí'a kórinei úmakaan-kánumo'a ti'nómpimbá umásokaawe.

⁵ avumpimbó kawááin-avarakemba tawáomba úwana kwíyónai kwéuwana awairái kwéuwana mináváoná aúrampa'a avakaeté-omba kwégena minómbá Áánútun-amanko avakaeté-asirayan-amankoman-iyé.

⁶ kawááin-avaona aúranka'a nonkwaaúmbá ságyan-domba kwáyowasa éiyain-awampa'a éiyaimba túvamaimo máyówai mésa tínaaempare túrampare sáwíva-turamba kwáyówai mésa

⁷ moórawai amápar-asirayamba usáyaaitarowai anón-iyankaani'a umái máyowana moórawai purunakankááni'a umái Áánútuntavai ísámai kwétuvu'mai nówai máyowana moórawai kwaási óikaani'a umái máyowana moórawai anón-evontaankaani'a umái ayóísántámbá kwétena máyowana

⁸ minéiyáimbá túvamai máyówai ava'moraé-ayoima kwáyowana amápa-turare ayóí-ándámparé túramba kwáyowasa aasiyaasi aaváyaavimba enónka'a no'wáámba maarán-ímá símae kwéiyesa sésa

Ísóigo Áánútu amápar-asirayankwarawai
ó'oran-kawé'a umái máyáiyé. aiva'á
ména ívékwara'a ména mai'mai'á íniye
kwésesa minímá símaesa íráwe.

⁹ minéiyáimbó túvamaimo máyówai kawááin-avara'a ména aasiyaasi mai'mai'á íniwaimba áwí'a mósá marésá súwi sésa ó'oran-aiimban-iyé kwésumba

¹⁰ moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi kawááin-avara'a ména aasiyaasi mai'mai'á íniwai aísamaivimba kívairea áwí'a mósá marésá anóndakoman-iyé sésa ti'nónkákén-tántáá'á akwáímai aísamaivimba marésá

¹¹ maarán-ímá sésa

kentaási Ísóigo Áánútu kawenár-úramba éma amápa-tantaa'a taróruraane. imáyáa éma amápa-tantaa'a taróruraandayaveta kesáá máyaunanaya amápa-tantaakwara'a kwáyáye. mindáyaveta enáwí'a mósá kwémareta séta kwaási ená ó'oran-aimba awánáiyama asirayánkwará'a méniyone kwésune kwésesa minímá siráawe.

5

tavú úmakaan-kwandaaigona kwaasái.

¹ mirá suwa'á awánaawanda kawááin-avara'a máyowai ayáánúrapa'a tavú úmakaan-kwandaaima évarevar-ayampa'a aúvái kwáyon-kwandaaima tokéna íma awánaigwae séna avakaeté-sanomba minkwándááír'á tásuwena tokówa'a

² kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwáimbá awánaawanana anónka'a séna nááwa kawenár-úramba kanaán-umaiya máyaindawaiya misánómbá tátuwena arírámai awánaniyo súwana

³ kwíyómpakewai marapákéwái kwaántái marupákéwái amáparawai misánómbó tátuwesamo awánáiyamba uwóví'a ónááowe.

⁴ kawe'á umái mésa misánómbá íma tátuwai-kwaasi máyóntavai pó'a ivi'á táma-tama'a ówána

⁵ minánón-kwáásivínkémbá moórawai simásimena séna ivi'á táanavo awánaao. moórawai Yútaa-andarakewai usáyaaitarawai Tévíti aísavutantambo uráiwai sáwí-yantaakomba usáyaaitaraimba póna kanaán-umai misánómbá tátuwena minkwándááímá ariráníye siráye.

⁶ súwa'á awánaawanda minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye minánón-kwáásiyé kawááin-avara'a úkúmaresa máyówana moórawai sipisípi-araakaawai kawááin-avara'a ména tuvúwúwana puwéna usásinkaiwairaamba ména a'nómpínkémbá avakaeté-awaayaamba kwáyowana avakaeté-auramba kwáyowana mináúránkóná ááimba Áánútun-amanko avakaeté-asirayan-amamba urásana Áánútu kwembá ai'maráisana amápa'-marava'a kunkwénaaiye.

⁷ misípísípi-aráakaawai kentaási sáwí-meyamba mairáiwai téna kawááin-avara'a máyowai ayáánúrapakemba tavú úmakaan-kwandaaima mairéna

⁸ minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye sipisípi-araakaawai aísamaivimba kívairea uwiremba tátokesa óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakaan-taave'a tátorowana mimpimbá áséi-kwiyumba ún-kanama kwáyowana minkánáóná ááimba Áánútuna kwaási kwemp'ó námúnaamo kwésemba mináséi-kwíyumbá kwéisaintemba námúnaamo sembá kwéisaiye.

⁹ aúná-ima maarán-ímá sésa embá tuvúwówa puwéna usásinkaanda mindáyavai sáwí'o umáimo máyáampinkemba tí'mai Áánútundei-'a umátínkaraane. amápar-akun-andavinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-aimbo kwésen-kwaasivinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-kuwara-kwaasivinkemba évakarawai kwétire amápa'-maravakemba évakarawai kwétire mirá kwéondayavai kawenár-úramba po kanaán-umai misánómbá tátuwe kwandaaimá ariráníyone.

¹⁰ kawáái'a umátínkaraanasa Áánútu kentaási Ísóigona mayáimá maésa marap'á mésa kwaásira'a kawáá ónááowe. mindáyavai misánómbá tátuwe kwandaaimá ariráníyone sésa minímá siráawe.

¹¹ suwa'á awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a áváaraumai sáwíva'a uwa'á íma kanaán-umai táampaawanda-kwaasi mésa kawááin-avara'a minéiyáimbó túvamaimo máyówaiye úkúmaresa mésa

¹² maarán-ímá anónka'a sésa sipisípi-araakaawaimba tuvúwówana puwéna usásinkaiwai kawenár-úramban-iyé. mindáyavena póna kwená asirayánkó kwaikwai'a isaná kawe-tántáá'á márásana kwená kawer-ímáyáágó kwaikwai'a isaná kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisana kwenáwí'a anómba isaná kwená ó'oran-aimba kwaikwai'a isatá kwenáwíta mósá kwémaraumne

kwésesa mirán-ímá suwa'á ísaraumne.

¹³ minkákémbá kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé uwí-nómpínkéwáiyé maarán-ímá sésa kawááin-avara'a máyáiwaine sipisípi-araakaawai kentaási sáwí-meyambo mairáiwaine túwí'a mósá maréta túwí'a anómban-iyé kwésunanaya kentí

ó'oran-aimba kwaikwai'a ínana kentí asirayámbá kwaikwai'a íniye

kwésesa mirán-ímá suwa'á isááwánasa

¹⁴ minéyáímbó túvamaimo máyówai sésa árair-aimban-iyé suwasá minánón-kwáásiyómbá aísamaivimba kívairea kwená imáyáa ésa áwí'a mósá makáawe.

6

Ísu misánómbá tátukain-kwasai.

¹ kwená imáyáa mósá márówa'a awánaawanda sipisípi-araakaawai kentáási sáwí-meyambo mairáiwai aiva-sánómbá tátuwowana minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai anónka'a kwíyónaairaamba umái séna tiyó súwa'a isé'a

² awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba kwayán-ósinkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana imá ayáámpimba tokówana moóráwai usáyaaitaraiwaina kánumo'a ámakowana usáyaaitaraiwai namuro-kwáási usáyaaitanáe séna kúwa'a awánaruumne.

³ minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isááwánana

⁴ moórá-poigo áwí'a ósimba naeeyán-ósinkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana taánasatama aména asirayámbá amúwana taumó karáí-yántáá'á ivá kwétuwowasa áái'a tiyésa tínkankaawe.

⁵ minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba avután-ósinkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana sikerimá tokówana

⁶ minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai ayawaimá táinana sáwíyan-tomba kwénintavena séna moórá-tawai-kigaugona meéyan-tómba sáwíyan-tomba maésa moórá-mora-umai mayánaáowe. masawémo atiyén-taeramba mintáímá imá sáwí'a íníyone. ándágo arampinkémbá anombá kwénaan-kigau imá sáwí'a íníyone siráiyé.

⁷ minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéyáímbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a

⁸ awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba terávu áumaisan-osinkoma moóráwaimba ayáá'maena túwasa minkwáásígó áwí'a púwówe suwaná kwenánaaemba túwai áwí'a púwón-ayampare siráawe. amápa'-marama éiyainka'a taainkaar-éna asirayámbá timúwasarai moóráva'a kwégwesarai tínkambae kuyasá púwúwana ayawaimá tówana toómbá imá úwasa púwúwana tí'a kwéuwasa púwúwana aváá-póiyónkó kwaási kwéwovasa púwúmba tówánaruumne.

⁹ minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda Áánútuntavesa isámaimo póimo tuvú'máimo agáyón-onta-taareigona améndaampa'a kwaási timankó méraawe. minkwáásiyómbá Áánútun-aaí kwésimatima'maesa kwéiyuwasa áwáá'a tiyésa tínkamuwasa pukésa

¹⁰ anónka'a sésa Ísóigoo asirayán-úramba mé ó'oran-kawe'a umái mé árair-ainkona ááimba po marapá-kwáási sáwíyan-kawai nósa-tawai anondá aai simátinke sáwí-meyamba timíníyono suwaná

¹¹ moóráwai kwayán-únákwátóí moórá-mora-umai kwétimena séna sáwíyanka'a timu'maréwasa keinárawa'o Áánútuna mayáímó mairáantemba Áánútuna kwaási mirá kwéomba tínkamiyasa puwíyana ánásaina'a miwítí sáwí-meyamba timénaumne siráiyé.

¹² minkákémbá kentáási sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda anóm-barima tówana aaváúmá avuwúwana avután-ampaantaraamba úwana kwíyómba naaerírí'a úwana

¹³ anón-unda torówana taaéramba ímo ávumo karón-taeramba kútúmaena marapá'á kumúnten-umai o'á kásímaena marapá'á kunkáiyé.

¹⁴ kwátóimo tavú úmáráantemba sokón-tawaai tavú úmarena aúyokuwana amápar-omare nonavuvumpa'-máráwé moóráva'-moravata uráiyé.

¹⁵ marapá'á kwaásira'a kawáá uráawaiye anón-kwaasiye i-kwáásítí anón-kwaasiye ósankwara-kwaasiye asirayánkwárá-kwáásiyé ó'owití mayái kwémaesa imá meéyámbá kwémayaawai úwoi kwénaaon-kwaasiye amáparawaiye omákare óntampine muri-áivíné aúpá'á mésa

¹⁶ omákontavaiye óntankontavaiye sésa kawááin-avara'a máyáiwaiye sipisípi-araakaawaiye suwánésarai áwáá'a siyéyavaiyaanivo augwímae siráápaaro.

¹⁷ áwáá'o siyí-kánáá tísatá íya aseránaumpo augwímae siráápaaro sumbá ísaruumne.

7

Ísareri-kwaasi 144,000 kwaasi méraan-kwasai.

¹ isé'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éyaimba mésa amápa'-maragona éyain-ayampa'a mésa marararé taairaré uwí-nónkáré úndáma toráivo sésa tátokowa'a

² awánaawanda kwíyómpakemba moórá-kwayo'na'a aaváúmó usópakemba téna agayái-yántáá'á Áánútu asirayánkwaráwáíndéi toréna minéiyáíndarau tááyena Áánútumo marawé uwí-nóné sáwí'a ónááon-asirayamba tímakon-eyiaindarau tááyena

³ anónka'a séna marawé taaiyé uwí-nóné íma sáwí'a é'a amu'makéwata Áánútuna mayái-kwáásí túwayaanka'a aúvái agaimáranata keinárawa'a naaémba marawé taaiyé uwí-nóné sáwí'a oró súwa'a isááwánana

⁴ séna Ísareri áánimbaa'a tísaaavutantambo uráawai túwayaanka'a Áánútuna aúvái agaimakáawai táámpamai séna 144,000 kwaasin-owe.

⁵ minkwáásí Yútaan-andaraken-kwaasi 12,000 kwaasi uwasá Árúpenin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Kátaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá

⁶ Ásan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Návatarain-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Mánásaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá

⁷ Símiyonin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Áriváin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Isakáán-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá

⁸ Sépiyuraanin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Yósépin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Pénisaminin-andarakemba 12,000 uwasá miráumai-kwaasi Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáawe súwa'a Ísaraumne.

Ísu Káráísitina kwaásiti kwaásí.

⁹ isé'a minkákémbá awánaawanda sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai táámpaawanda-kwaasi mésa amápa'-maravaken-kwaasi amápar-akun-andaraken-kwaasi ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimbo kwésun-kwaasi mésa kawááin-avaona aúrampa'a mésa kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai aúranka'a mésa kwayán-únánkwátói urésa aamoí kwéuntaviye sésa kwáátaan-anama tokésa

¹⁰ anónka'a sésa Áánútu kentáásí Ísóigo kawááin-avara'a máyáiwaiye kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaiye sáwí'o umáimo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mégwésinkaaíye suwasá

¹¹ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a amápa'a kawááiwai máin-ayampare anón-kwaasiye éyaimbo túvamaimo máyówaiye úkúmaresa mésa kívarésa Áánútuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa

¹² sésa árair-aimban-iye séta Áánútu áwí'a mósá kwémaraunanaya kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a isaná kwená kawer-ímáyáágó kwaikwai'a isatá kwentávéta súwiya kwésunanaya kwenáwí'a anómba isaná kwená asirayánkó kwaikwai'a isaná kwaásira'a kawáá ímae kwéiyisata árair-aimba iyéyá kwésune siráawe.

¹³ minkákémbá anón-kwaasivinkemba moóráwai sísa ena séna kwayán-únánkwátói uráan-kwaasi náávakena nááwa'iyó súwa'a

¹⁴ kemá sé'a anóndakoo kemá íma ísaraumpo emá ísaraane séwánana kwemá séna miwímá anón-umbaima tíméwasa Áánútumba íma auwésa asiramái méraawe. unáánkwátóimo sese owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai puwúwana naaemá kunkáimba pósa kwayán-únánkwátóiraamba úmaresa kawé'á umái máyáawe.

¹⁵ mindáyavesa Áánútu kawááin-avaona aúrampa'a mésa aaváyaavimba eénáinka'a no'wáamba kwenópa'a kwená mayái mayái'-mayai'a kwéowe. kawááin-avara'a máyáiwai miwí tapáinana

¹⁶ íma ókwara'a táái tinkéna nontáváígwára'á íma tinkáinana miwí tine'á íma aa'á kéna íma koko'á ínasa kawé'á umái ménaaowe.

¹⁷ kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai kawááin-avaona avumpimbá máyáimba póna miwír'á kárákwiyena tí'maena kawé'-nómpá'á mótinkainasa minkáwé'-nómbá nésa mai'mai'a ónááowe. Áánútu miwí tí'numá uwátiyuwainasa íma ivi'á táiyana moórá-yantaa'a íma aáváán-tuwáiyamba kawé'á umái ménaaowe anón-kwaasivinkemba moóráwai simásímakaiye.

8

naaé-sanomba tátukain-kwasai.

¹ simásímatuwowana sipisipi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai naaé-sanomba tátuwowana kwíyómpa'a sáwiyanka'a íma aai sésa íma túwaai kwésuwa'a

² awánaawanda Áánútu aúranka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a avakaeté máyówana moóráwai avakaeté-uwiremba tímúwasa maisorésa máyówana

³ moóráwai kwíyómpaken-kwayo'na'a kawááin-avaona egwaa'á taména áséi-kwiyumba ún-kanama agáyón-taareira'a taména óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakon-taave'a torówana áséi-kwiyumba ún-kanama agayáinkwáe séna sáwíva-kanama aména séna Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo kwésen-ainkwara'a kwéisiye súwana

⁴ tátokon-taavepimba agaimarówana úmúmba iyúwana Áánútu iséna kwená kwaási námúnaamo sun-áinkwára'á isówana

⁵ minkákémbá mintáávé'á mairéna taareirákémbá iráámba maimái mintáávépímbá marówana iramá kówana marapá'á tuwówana kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana tawáomba kwéuwana anóm-barima taráye.

avakaeté-uwirenkona kwaasái.

⁶ maríma tówasa minkákémbá minávákéeté-kwayo'narawa'a kwíyómpakewai uwiremba tuvuwíyanesa to'mayaa uwaná

⁷ aivakéwai uwiremba tuvuwúwana kaaígwará iragwára naaegwára'á tuwówana marapá'á kuména moórá-ayampa'a maragwára taaigwará amápa'a owáigwára'á iramá kagúwana kaer-áyámpá'á taaigwará maragwára'á kawé'á uráye.

⁸ úwana miwá ánaaemba moóráwai uwiremba tuvuwúwana anón-tantaa'a omákaan-tantaa'a iramá kamái kará'maena uwi-nómpímbá kumúwana kaer-áyámpá'á kawé'á úwana moórá-ayampa'-nomba naaerámbá úwana

⁹ mináyámpá'á máyówai amápa'a púwúwana nompí-sípí amápa'a tawísimai ánásasukáye.

¹⁰⁻¹¹ ánásasuowana minkáé'nárai tínaaemba moóráwai uwiremba tuvuwúwana oómbó kúraráantemba anón-oko áwí'a ikaa'á vain-ó'án-ye suwaná kwíyómpakemba kásimaena nompákwará nonayumpinkwára'á kumúwana mindómbá ikaa'á wówana kaer-áyámpá'á nombá kawé'á úwana moórá-ayampa'a nombá ikaa'á wówasa sáwíva-kwaasi nésa pukáawe.

¹² púwúwana minkáúmbónárau tínaaemba moóráwai uwiremba tuvuwúwana aaváúmá kwíyómba o'á kaer-áyámpá'á kawé'á úwana moórá-ayampa'a tunkuwana aaváaavinkemba sán-karéna aaváúmá toráétáapa'a marówana túnkena no'wáán-avuntamba sán-karéna eénáinka'a túnkena mirá úwa'a

¹³ awánaawanda anón-evontaanko sanaan-úrumba kararavámaena kwénaaena anónka'a séna kaumbo-sáwí-méyámbá marapá-kwáásítópa'a kuména kwíyómpakemba kaumbonárau úwoi máyámba pósa mindáraumo uwiremba tuvuwíyana marapá-kwáásítópa'a sáwí-meyamba kumíniye súwa'a ísaraumne.

9

¹ isááwánana minéyiáindárau tínaaemba moóráwai uwiremba tuvuwúwa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-o'a kásimaena marapá'á kunkón-okomba moóráwai kíma aména maipímbá avéúmba íma kwáyom-baikaken-kíma amúwana maimaéna

² mimbáíkoná ontá tisuwówana kígaumo ésamo agáyáawanamo anón-umumbo intembá mimbáípinkémbá iyéna aaváúgwára kwíyónkwara'a mói úyatuwowana

³ minúmpínkémbá a'nórimbá marapá'á kuména taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá miná'nórintónkó mirán-ásíráyámbá torówana

⁴ miná'nórintóntávéna moóráwai simátimena séna taaigwará owáigwára karaantantáákwára'á íma né'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáan-kwaasi íma tiyé'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a íma agaimakáan-kwaasi tiyáaro.

⁵ íma puwigwáivo íma anónka'a tiyé'a éva 'aasei-kwiyonka'a tiyáiyana tí'a íno. taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá mirá tí'a íno.

⁶ minkánáávímbá títe ínasa puwónaumne síyambanivo puwónááon-amba avakáá uwáása túvamai ménaaowe siráye.

⁷ súwa'a awánaawanda miná'nórintónkó moórá-poigo áwí'a ósínkaan-a'horintomba mésa áái'o tiyáiyanesa to'mayaa ésa kwaásiraan-toi'a kwáyowasa ti'nómpímpá'á óntanko áwí'a kórinei úmakon-kanumo'a kwirówana

⁸ miwí ti'nóntáu ayáátá'a aarai ti'nóntauraamba úwana miwí túwáyaamba asiráyámbá anón-iyanti túwáyaankaamba úwasa

⁹ tíntaara'a asirayán-kwéú'á kausokésa áái'o tiyánáesamo tiyántámbo taantembá miná'nórintónkó tiyóisántámá kwétesa

¹⁰ miwí tíméraampa'a kwaivain-áwáyaankaamba ésa kwaásimo vaawanamó títemo intembá éva 'aasei-kwiyonka'a mirán-ásíráyámbá tokáawe.

¹¹ miwítí anóndako avéúniyaai-maika'a kárákirowai áwí'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípiru-aimpinkemba Ápátono suwasá Kíríki-kwaasi tááivinkemba Ápóriyono suwaná mináwikóná ááimba sáwí'a umásúwáiwaiman-íye siráawe.

¹² kemá Yóni awáné'a sé'a aiva-sáwí-méyámbá ánásaimba póna kae-sáwí-méyámbá kwáyáimba póna paáriníye kemá Yóni súne.

¹³ kwíyómpakendarawa'a éva'aaseinarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana Áánútu aúranka'a kóri-ontandei úmakon-taareira'a évarevar-ayaairakemba aaigówé su'mai súwa'a isááwanana

¹⁴ minkwíyómpákén-kwáyó'ná'á uwíremba tokówaintavena séna anón-donko áwí'a Yúvérétisi-nompa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éiyáimba ándávakemba ayútinkaaó súwasa

¹⁵ amu'ma'maésa kwéiyuwana minkánáá túwana ayútinkowasa kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moórá-ayampa'o máyón-kwaasi tínkamonasaya puwígwáe sésa kuwasá

¹⁶ áái'o tiyánááon-kwaasi ósin-arósáanumpimba kun-kwáásimó táámpomba sáwíva'a 200,000,000 kwaasiman-owe isé'a

¹⁷ kaainkááni'a umái awánaawanda sáwívar-osin-rosaanumpimba máyón-kwaasi tíntaava-kweu'a naaeayáné sokóne terávuvu mirán-kwéútómbá araa'naanurówa'a awánaawanasa ósin-ti'nóntómbá anón-íyan-a'nonkaamba asirayán-ti'nóntómbá kwáyowana tóipinkemba iramá kéna úmumba éna sáwí-kwiyumba kwéena mirá kwéuwasa

¹⁸ kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moórá-ayampa'o máyón-kwaasi tóipinkentantaa'nei tínkamuwasa pukáawe.

¹⁹ minósintómbá íma tóipine su'mai asirayámbá torésa tíméraampakwara'a iraanakavayaan-a'nónkámbá asirayámbá tokésa kwaási vovasá pukáawe.

²⁰ vovasá púwúmbanivo túvamaimo máyón-kwaasi miwítí sáwí-mayaimo íma tuwésa kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá marésa ó'on-o'on-ontandei taainéi úmakontantaatavesa kesí isóigowe sésa íma aúramba awánéna íma aái iséna íma kwénaaintantaakontavesa kesí isóigowe sésa imáyáa mósá ma'maé kwéiyesa

²¹ miwítí sáwí-mayai íma tuwésa tínkamuwasamo púwóni'a uwasá pukaa'á kwéagayesa uwaa'á kwévesa aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaakwarar-umoyane kwéesa mirá úmae iráawe.

10

sáwíyan-kwandaagiona kwaasái.

¹ mirá úmae iyúwa'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwái kwíyómpakemba kuména ainánkó káátarowana a'nónká'á osámbá tawenówana aaváúmó kumperénamo aúgáyáagayaamo intembá óikakemba mirá kwéuwana naamayáánkakembo iramó kwéagaintemba mirán-áísámáimá kwáyowana

² sáwíyan-kwandaai arírámái ayáámpimba tokéna ayáánúrpar-aisamaima uwí-nómpimbá támarena ayáánépar-aisamaima marará'á támarena

³ kwaási inkáiséraan-kwa'a túwana kwíyónaai avakaetéra'a súwa'a

⁴ avakaetéra'o kwíyónaaimo sún-aimba aúváivimba agayánáe kwéowanana moóráwai kwíyómpakemba simásimena séna mináimbá aúpá'á kwáyáivo íma aúváivimba agayaaó súwa'a

⁵ minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a moórá-aisamai marará téna moórá-aisamai táá'mai uwí-nómpimbá ténamo úwai ayáámba mósá tuwéna

⁶ Áánútuma aasiyaasi mai'mai'a íniwai aúranka'a kwíyóne mivá'á kwáyáin-tantaare maravé mivá'á kwáyáin-tantaare uwí-nóné miwán-arumpimba kwáyáin-tantaare úmakowai aúranka'a asíramái séna íma ókwarata amu'maránaunanaya paárinin-kanaama kwétiye.

⁷ naaóv'á Áánútu kwená kwayó-kwáási kwenáái simátimakowaiyavena séna aúpá'á tukáunda-aimba paáriníye siráimba ava'moraénarawa'a kwíyómpakendarawa'a uwíremba á'a tuvúwómba póna tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwínana mináimbá paáriníye siráíye.

⁸ minkákémbá kwíyómpakewai simásimakowai simásimena séna moórá-aisamai marará téna moórá-aisamai táá'mai uwí-nómbá ténamo iwái ayáámpinkemba sáwíyan-kwandaai aríráyokaimba komayaaó súwa'a

⁹ kwenópa'a kwé'a sé'a sáwíyan-kwandaai simiyó séwánana séna maimái naaó. enóipimba taakáámbá ínana enarumpimbá ikaa'á váníye súwa'a

¹⁰ minkwándáái maimái násuwaawanana sóipinkemba taakáámbá úwana sirumpinkémbá ikaa'á wówana

¹¹ minkákémbá simásimena séna moórágwara'a Áánútun-aaí simátiminyone. ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasiye kawáá-kwáásígwáraré Áánútumu ínín-aimba simátiminyone simásímakaiye.

11

Áánútun-aaí simátimakaayan-kwasai.

¹ simásímatuwowana moóráwái naambó agambatuwésamo on-ándámá siména séna Áánútuna mono-námbá koagambaré póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-taarei koagambaré Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi táámpe

² ánivo naamáúva'a íma agambaré ivá túwénasa úwoi-kwaasi íma Áánútuna kwaási tésa minkáwé'-náópa'a sáwí'a úmae iyónááomba kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwésa ánasanaoomba mindáyavai naamáúva'a íma agambaraaó.

³ kae'nárai asirayámbá timé'a tí'maráanasarai kwésarai tirumbá kwéoyantavesarai avután-únánkwátói urésarai 1,260 kanaara'a kesáái árai'a simátíma'maesarai iyóyááoiye simásímakaiye.

⁴ Ísóigo marará'á kárákwiraiwai aúranka'a kae-táimá mintáigó arampinkémbá masawémba kwéatiyen-taima kwáyáísana mintáigóná áaimba minkwáásirái óye. Ísóigo aúranka'a kaer-ómbá kúra'maraisana kwáyáísana minónkóná áaimba minkwáásirái óye.

⁵ minkwáásiráiyávésamo sésamo sáwí'a umátinkanae síyanamo éna mindárai tóipinkemba ira-ausankó miwítí namuro-kwáási kavuwíniye. minkwáásirái sáwí'a umátinkanae síyawai mirámó iyamba kavuwínasa puwónááowe.

⁶ Áánútu mindárai asirayámbá timúwasarai aa'á íma tíno síyanaraimo éna Áánútun-aaí kwésimatimiyán-kanaavimba íma aa'á tíniye. nonkóntávésaraimo naae-nómbá auvuwómó síyanaraimo éna mirá íniye. tí'a ínomo sésarai amápar-umbai-yantaa'a kwaásitopa'a tínoraimo síyanaraimo éna mirá íniye.

⁷ mirá ínasarai mindárai Áánútun-aaí simátímatuwaiyana avéúmbó ímo kwáyáim-baikakewai téna áái'a tiyéna usáyaaitainasarai puwíyana

⁸ anón-daopa'-marupa'a mindárai túma kwéniye. kentí Ísóigo taaira'á pukáipa'a mindáóko áwí'a aúpá-kwí'á Sótómu-naopare Ísípi-naopare mivá'á mindárai túma kwáyáinasa

⁹ ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye tóyo esa mindárai túma taawánésa sésa íma utaró kwésiyana kaumbo-táwái umái éiyainkomba kwáyá'wái íniye.

¹⁰ Áánútun-aaí simátimakaayandarai marapá-kwáásiyávésarai sáwísawaa kwéowe séyááoyan-ainko tirumbá sáwí'a íniye. mindáyavai mindáramo puwóyááoyantavena tirunkó kawe'á ínasa aamoí ésa amápa-tantaa'a kwenamin-kwenamimba ónááowe.

¹¹ minkáúmbó-táwái umái éiyainkomba kwáyá'wái Áánútu mindárai táama tímínasarai usásinesarai méyasa tuwánésa táátavai íyana

¹² kwíyómpakemba moóráwái anónka'a simátimena séna maavá'á iyókaiyo sínasarai ainámpimbá iyíyasa kentí namuro-kwáási tuwánáiyana

¹³ mirá-íya-tawái anóm-barima táinda anón-daopa'a avaréiyain-ayampa'a úwoi máyaiyasa moórá-ayampa'a naambá tawísínaawisi umái sáwíva-kwaasi 7,000 kwaasi puwíyasa úwoimo túvamaimo máyaiyan-kwaasi tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa Áánútuntavai kwená áaimba ó'oran-aaimban-íye sénááowe.

¹⁴ kemá Yóni mirán-kááini'a awáné'a sé'a mirá umbá póna kae-sáwí-méyámbá ánáswana naae-sawí-meyamba sáwíyanka'a tíniye síne.

naaén-uwiremba tuvúkáin-kwasai.

¹⁵ minkákémbá kwíyómpakendarawa'a ava'moraénarawa'a uwiremba tuvúkáawana miwí tínaemba moóráwái uwiremba tuvuwúwa'a isááwánasa kwíyómpa'a sáwíwarawai sésa

marapá-kwáásirá'á kawáá uráawai ánásaawasarai kentáási Ísóigo usásinankaiwaiye aasiyaasi

kawáá úmae iyóyááoiye

¹⁶ suwasá moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasi Áánútuna egwaa'á kawááuwai máyón-ayampa'a mésa aisamaivimba kívairesa kwená imáyáa ésa áwí'a mósá marésa

¹⁷ sésa

Áánútu Ísóigo amápar-asirayamba tokáandawai aiva'á mé ívékwara'a máyaandawai e sáwívar-asirayamba toké kwaásira'a áaimba ásámai kwégawaa ónda póta súwiya kwésune.

¹⁸ amápa'-maravaken-kwaasi embá áwáá'a kwéaeewa ívé'a miwímó áwáá'o tiyíníyonda-kanaama kwétiye. pukáan-kwaasi miwí táái tísaa umai isé ená kwayó-kwáási enáái simátímakaawaiye anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye miwí ená imáyáa mósá marésa enáwí'a mósá máráawaiye kawé'-mékýmáa timé marapá'á sáwí-mayai mairáawai sáwí-meyamba timíníyone siráawe.

¹⁹ suwaná minkákémbá kwíyómpa'a Áánútuna mono'-nánkóná ontá tigúwa'a awánaawanda mimbónó'-náúmpá'á kawé-ánáveumba kwáyowana naaóv'á'ó Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimái mimpímbó makón-anaveumba awánaawanana kwíyónaai kwésuwana tawáomba kwéuwana anón-awairai kwésuwana anóm-barima kwétowana anón-kaiyaramba kwégumuwana mirá kwéuwa'a awánaraumne.

12

araaigónté arááínkóntéi kwaasái.

¹ awánaawanda kwíyómpa'a umásítai'a éna kwaási agaráátinkai-umasítai'a maaran-úmasítái'a éna moórá-ininko máyowana aaváúgó kwená unáánkwtóiraamba éna áúgomba ánaán-kwirowana máyowana kwíyónko aisamai-andampa'a kwáyowana a'nómpímbá kánumbo'a kwáyowana minkánúmpímbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-o'a kwáyowana

² ámúkwará'a máyowana kwená kanaamá túwana iyámpói ankáindayavena áí'a úwana kwáá'a túwana

³ minkákémbá kwíyómpa'a moórá-umasitaikwará'a éna kwaási agaráátinkai-umasítai'a maará éna arááímbá anón-araaimba ména naaeyayán-áúgwárá'á ména avakaeté-a'nomba kwáyowana a'nómpímbá siyáánkai-awaayaamba kwáyowana usáyaaitaraiwana kánumbo'a avakaeté-kanumbo'a a'nómpímbá kwáyowana

⁴ kaer-áyámpákén-ó'á tuwéna moórá-ayampaken-o'a améraandei kwíyúmai awéntayuwowana marapá'á kumúwana iyámpói ankánín-ininkona egwaa'á ména ankáína'a tuvú'-nasuwánae séna máyowana

⁵ inaamaíyámpói marankówana anón-éna amápa'-maravaken-kwaasira'a asiramái kawáá inín-iyampoi marankówana Áánútu kárákwiyinintavena miníyámpói ááema mósá tavímairena kwemá kawááin-avara'a móankowana

⁶ minínínkó inkaiséna kavóná-marava'a kwéna Áánútu kwentávéna to'mayaa umánkanaumne sirópa'a koména ayáátáaka'a 1,260 kanaama komáyowana Áánútu kawáá uráíye.

⁷ kawáá úwasa kwíyómpa'a áái'a tiyésa Áánútuna kwayó'nárakawa'a kárákwirawai áwí'a Máikeri kwemá kwená kwayó'náraware arááínkówé kwená kwayó'náraware áái'a tíyówasa

⁸ Máikeriye kwená kwayó'náraware usáyaaitesa kwíyómpakemba arááínkówé kwená kwayó'náraware kwatuwésa

⁹ anón-araaikomba awéntáyukaawe. naaóv'á'á marapá'á iraan kavayaambá aúkéna kwenáwí'a Sáátááni póna marapá-kwáási kampar-áímbá simátíma'maena kwéiyisasa árai'a siyé kwésewana kwaási simái sáwí'a kwéumatíyuwaiye. kwenté kwená kwayó'nárawate tuwétayuwowasa marapá'á kunkáawe.

¹⁰ kúmúwa'a isááwánda kwíyómpa'a moóráwái anónka'a séna

Áánútu aúranka'a ména kentáási kwaásiyavena sáwí-kwaasiman-owe kampa'á símae iráiwaimba awéntayuwaisana marapá'á kúmísana póna Áánútu Sáátáánigo tátokaimpinkemba kentáá mégwésiraiye. kentáár'á kawáá éna asirayán-úrاندكو póna mégwésiraisata awánaraumne. Áánútu ai'marówana marapá'á kunkáiwaina asirayántá awánaraumne.

¹¹ Ísu sipisípi-araakaawai miwítí sáwí-meyamba mairáiwai puwúwana kwená naaemá kunkáimba pósa Áánútun-aii rupí umái simátíma'maesa kwéiyesa sínkamiyata puwúnawo-imayaa ima umbá asiramái mésa Sáátáánigomba usáyaaitaraawe.

¹² keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawai mináántáv'é'a imáyáa é'a aamoi oró. ániwo Sáátáánigo marapá'á kumbéna sáwí'a kwéimba pó'a marapá'á uwí-nómpá'á máyáan-kwaasi sáwí'a umái ménaaowe. Áánútu Sáátáánigomba tuvuwinín-kanaama sáwiyanka'a tínimba póna Sáátáánigo iséna áyántavena kwéíye kwíyómpakewai siráíye.

¹³ súwana minarááínkó áwí'a Sáátáánigo imáyáa éna kwíyómpakemba suwéntayuwaisa'a marapá'á kumbáyaumne séna inaamaiyámpóimo maránkaron-ininkomba kwa'maéna kúwana

¹⁴ arááínkó miníninkómbá tuvúwívo séna Áánútu anón-evontaanko ayóiráámbá kae'á amúwana araravámaena kavóná-marava'a kwentávénamo to'mayaa umánkaropa'a kúwana Áánútu kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba kárákwiraiye.

¹⁵ arááínkó miníninkómbá kwa'maéna ói'a káá'maena nombá umpíyankaanana maya'maéna kówinkwae séna kwa'maéna kúwana

¹⁶ maragó áwa'naa ena kweyáárika'a maramá kitúwana kwenóipinken-donko mimpímbá kumúwana

¹⁷ arááínkó miníninkómbá áyántavena umánkena imáyáa éna séna kwenaráá'maatemo é'a áái'a tiyánaumne-imayaa uráiyé. kwenaráá'maa'a miwí Áánútun-aaí ísámai kawé'á ésa Ísu siráin-aimba simátíméwaiman-owe. áái'a tiyánaumne séna uwí-nón-awampa'a to'mayaa umái méraiye.

13

anón-avaa-kwankona kwaasái.

¹ máyowana awánaawanda moórá anón-avaa-kwamba uwi-nómpínkémbá iyéna avakaeté-a'nomba kwáyowana áwááyaamba a'nómpínkémbá siyáánkai irówana usáyaitaraiwaina kánumo'a siyáánkai mináwááyáámpímbá kwáyowana Áánútuntavai simái sáwí'a umánkaron-aimba a'nómpínká'á agaimái kwimakówana

²⁻³ kwemá anón-avaa-iyankaamba ména aísamaima anón-iyanko aísamairaamba kwáyowana ói'a aváár-íyán-óikaamba kwáyowa'a awánaawanaa ááéma moóráwai puwínkwé séna tuvuwúwana urón-karevu'a kawáúgun-avima kwáyowana tuvuwúwana íma puwéna úwoi máyowana arááínkó kwená asirayámbá aména simáména séna marará'á kawáá úndava'a kawáá uwo súwasa amápa'-maravaken-kwaasi awánésa táátavai ésa kentáási anóndakoman-iyé séna kwenarááima kwarésa

⁴ arááínkó anón-avaa-kwankomba asirayámbá ámakontavesa arááínkóná imáyáagwara'a mósá marésa anón-avaa-kwankona imáyáa mósá marésa séna anón-avaa-kwankona usáyaitaraimba pósa íma kanaán-umai áái'a tiyamánkanaaowe siráawe.

⁵ suwaná Áánútu mináváá-kwámbá érankowana ména kwenáuma maimaé kwéiyéna Áánútumba simái sáwí'a kwéumankowana kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba Áánútu érankowana ména

⁶ Áánútumba simái sáwí'a umánkena kwenáwí'a simái sáwí'a kwéena Áánútumo máyáipa'a simái sáwí'a kwéena kwíyómpa'o máyáawai simái sáwí'a umátinkomba ísááwanana

⁷ Áánútu érankowana ména Áánútuna kwaásiye áái'a tiyámái kwéusayaaitena amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasirare kwégawaa úwasa

⁸ amápa'-marava'a máyón-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe. Áánútu maramá íma taróururónka'a sipisípi-araakaawai kentáási sáwí-meyama mairáiwai pukáiwai kwená aúváiívimba mai'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáivo mináúváiívimbá túwí'a íma agairáin-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe.

⁹ kemá Yóni súnnda ísáawai pó'a mináimbá ísámai kawé'á oró.

¹⁰ ándáva'a mótingkanae sésamo ésa mirá ónááowe. tínkamónasa puwígwáe sésamo ésa mirá ónááowe. mindáyavesa Áánútuna kwaási íma Áánútumba auwé'a kwenká'á aráápamái asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

¹¹ minkákémbá awánaawanda moórá-avaa-kwamba maravínkémbá iréna sipisípi-araakaamba umái ména a'nómpínkémbá kaer-áwááyáámbá kwáyowana amósámba arááínkó amósánkaamba éna

¹² ké'naan-avaa-kwankó aúranka'a ména asirayámbá kwenkákémbá kwémaena mayáimá kwémaena amápa'-maravaken-kwaasiyavena séna anón-avaa-kwankona imáyáa mósá máráaro séna ááemo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvuwúwana úwoi máyowaintavena ké'naan-avaa-kwankontavena mináimbá séna

¹³ ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena séna kwíyómpakemba iramá kumuwo súwana kwaási túranka'a kwégumuwana

¹⁴ Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwankó aúranka'a ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena marapá-kwáási sáwí-ampa'a tavisimái mégwétiyuwena simátiména séna anón-avaa-kwankó áuwawakaani'a úmaraiyana kwenáwí'a anómba íno

séna ááémo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana úwoi máyowaintavena mináímbá súwasa isésa mirá uwaná

¹⁵ Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko áúwawakaani'o úmárówaimba ááma amúwana aai séna kesí imáyáama íma mósá makáawai tinkamiyasa púwóro súwasa mirá kwéuwana

¹⁶ maravínkémá usaráiwai asiramái súwasa anón-kwaasiyeúwoi-kwaasiye óisankwara-kwaasiye óisaniyaain-kwaasiye úwoi kwénaaun-kwaasiye ó'owiti mayáímá kwémaesa meéyámbá ímo kwémayon-kwaasiye miráumai-kwaasi anón-avaa-kwankona aúváí agayésa évaka'a túwayaanka'a agáyówasa évaka'a tiyáánka'a agáyówasa

¹⁷ évakarawai mináváá-kwánkó áwí'a agáyówasa évakarawai náampaamba agayésa mindáámpáánkóná ááimba kwenáwí'a agaimárón-kwaasi toómbá meéyán-uwasá ímo mirán-áúváí agaimárón-kwaasi íma toómbá meéyán-uráawe.

¹⁸ kemá Yóni sumpo mináímbá kawé'a umái imáyáa oró. kawer-ímáyáágwárá-kwáásí mindáámpáánkóná ááimba isánááowe. mindáámpáámbá kwaásigontavaiman-íye. mindáámpáámbá 666 íye kemá Yóni kwésune.

14

aúná-ima siráan-kwasai.

¹ minkákémá awánaawanda kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai moórá-omaka'a minómákó áwí'a Sáiyono-omaka'a máyowasa kwesé sáwíva-kwaasi mésa kwenáwíre avowán-áwíre túwayaanka'a agaimakón-kwaasi 144,000 kwaasi máyówa'a

² isááwánda kwiyómpakemba nosiyarákémbo sintenkáámbá kwésuwana kwiyónaai sintenkáámbá kwésuwana sáwíva-kwaasimo uwírembo tuvúwówanamo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa

³ kawááin-avaona aúrampa'a mésa éiyaimbo túvamaimo máyówai túrankare anón-kwaasi túrankare mésa aúná-ima kwésesa marapá-kwáásivínkémá Áánútu meéyámbakain-kwaasiye su'mai mi-144,000-kwáásí minímá kanaán-umai kwésesa

⁴ miwímá íma aarai-úmóyámbá kwésesa arupí umái mésa kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aráái kwégwarwana kwemá kwaásivinkemba meéyámbarena Áánútuntavena séna miwímá kesí kwaásí ésa ená kwaásigwara'a ombá pósa naaémba ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe kwésuwasa

⁵ miwímá íma kampar-áimbá kwésesa miwívimbá íma sáwí-aimba kwáyowai mináúná-ímá suwa'á ísaraumne.

kwiyómpaken-kwayo'narauti kwaasái.

⁶ minkákémá awánaawanda kwiyómpaken-kwayo'nako sanaan-úrampa araravámaena áséi-kwasai kwaikwai'a ínín-kwasai marapá'á máyón-kwaasiyavena amápa'-maravaken-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye miráumai-kwaasiyavena simátimindayavena araravámaena kwénaaena

⁷ anónka'a séna Áánútu aaiwimbá maitinkánín-kanaama kwétivo Áánútun-áároi kwéinkaise'a kwentávé'a kwená ááimba ó'oran-aaimban-íye seró. kwiyómba maramá uwí-nómbá non-úrampa taróururawaina imáyáa é'a áwí'a mósá máráaro kwiyómpaken-kwayo'nako siráíye.

⁸ súwana kwenánaaembo kwiyómpaken-kwayo'nako túwai séna anón-daoko áwí'a Pépíróni-nao'a tawísinaawisi umásukaiye. mirá úwasa mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráawe minkwiyómpákén-kwáyó'nákó siráíye.

⁹⁻¹⁰ súwana minkáé'nárai tínaaembo kwiyómpaken-kwayo'nako túwai anónka'a séna kwaásimo anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'a úmárówaina imáyáawe mósá máráan-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyíníye. mináváá-kwánkóná aúváí túwayaankare tiyáánkare agaimakáan-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyéna íma sáwíyan-awaa'a tiyíníno anón-awaa'a a tiyínasa kwiyómpakemba kawe-kwáyó'nárawa túrankare kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aúrankare iramá kwégaipa'a sáwí-kwiyumba ún-ontamba agaimakáipa'a mésa títe kwéinasa ménaaowe.

¹¹ iravínkémbo úmúmbo iyíntemba aasiyaasí títe úmae iyíníye. anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe mósá kwémarawai mináváá-kwánkóná aúváí tíne'a agaimakáawai íma aagándésa aasiyaasí títe úmaena iyíníye.

¹² kemá Yóni sumpo Áánútuna kwaásí isáaro. Áánútun-ai kwétagwiyave'a Ísuwe aráápamai máyáawai asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

¹³ minkákémá isááwánda moóráwai kwiyómpakemba simásimena séna maanáimbá aúváí-kwandaavimba agayaaó. ívékwara naaénkwara'a Ísóigowe tarúmai máyáawai

puwíyanamo éna Áánútu kawé'a umátinkaniye. Áánútun-amanko simásimena séna mináimbá árair-aimban-iyé. ívé'a mayáimá kwémaesa naaémba aagándésa miwítí mayáivínkémbá paárinin-tantaa'a miwívá'á kwéniye simásimakaiye siráiyé.

kwaásiyavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹⁴ súwa'a awánaawanda moórawai kwaási-úrandakoraawai kwayán-áinánká'á ména a'nómpimbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a kóri-ontandei úmakon-kanumo'a kwáyowana ayáámpimba áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokówana

¹⁵ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako kwíyómpa'-mono'-naumpakemba kunákárúwena ainánká'á máyowaintavena anónka'a séna marapá-tómbá kareparáivo toómbó akaráníyonda-kanaama kwétivo kaetám-bánkárá'á toké akaraao súwana

¹⁶ ainánká'á máyowai kwená kaetám-bánkárá'á tokéna mintómbá ákákaiye.

¹⁷ akarówana mimbónó'-náúmpákémbá ánaaembo kunákárúwewoi kwegwárá'á áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokéna máyowana

¹⁸ moórawai kwenánaaemba kwíyómapaken-kwayo'nako irará'á kárakwirowai póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-taareirakemba kunákárúwena áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokówaintavena anónka'a séna marapá'á ándá-aramba ávun-kaivo ená kaetám-bánkárá'á toké minándá-árámbá akaraao súwana

¹⁹ iséna minándá-árámbá káramai makáiyé. aismaivimbo makénamo mapamínanamo anombó kuminanamo uwínin-ayampa'a makáiyé. minándá-áránkóná áaimba sáwi-kwaasimo éna Áánútu anón-awaa'a tiyéna ándá-arambo mapámintemba mirá éna

²⁰ ándá-aramba mapánkon-ayampa'a anón-daokona awámpá'á mináyámpákáámbá kwaási tuvúkaiye. ándá-aran-anombo kúmintemba miwítí naaemá kuména kavirayán-dónkáámbá kumeémena kwaási kwénawikena ayáátááka'a kunkáiyé.

15

avakaeté-sawi-meyankona kwaasí.

¹ kumúwa'a awánaawanda kwíyómpa'a umásítai'a éna kwaási agaráátinkai-i'a úwana sáá'a kówana avakaeté-sawí-yantaa'a kwáyowasa kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a mésa misáwí-yántáá'á timíyanesa kwéesa minávákáété-sáwí-méyámbá tímaturaiyanamo misáwí-méyámbó ánsagwinanamo éna Áánútuna áwáá'a ánsanimba awánaramne.

² awánaawanda nonkwaaúnkáámbá ságayamba kwáyowana évaka'a iraráámbá kwégowasa mindón-awampa'a kwaási mésa íma anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe íma mósá kwémaraawai kwená náámpaamba tine'á íma agaimakáawai anón-avaa-kwankomba usáyaaitarowai máyówana Áánútu uwíremba tímakowasa tokésa mésa

³ ímá sésa Áánútuna mayái-kwáásigó áwí'a Mósesinte kentáásí sáwí-meyamba mairáiwainte ímá simátinkesa maará sésa

emá Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáandawai ená mayái ó'oram-bayai kwémayaanda awánéta saátavai kwéunaya emá amápa'-maravaken-kwaasira'a kawáá uráandawai ená mayái arupí umái kawé'a umái kwémayaane.

⁴ Ísóigoo ewé su'mai ó'oran-kawé'a umái aoka'á máyaandawaimba pósa amáparawai enáároi inkaisésa ená áaimba ó'oran-aaimban-iyé sénááowe. ená kawé-máyáiyé su'maimo kwémayaanda paáuraisasa kwéawanesa amápa'-maravaken-kwaasi enópa'a tésa ená imáyáa enáwí'a mósá maránááowe non-awámpá'á máyówai minímá siráawe.

⁵ suwá'á minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a mono'-náúmpá'á Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontán-tigurówasa

⁶ kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawí-meyambo tíménááowai mináóká'-náúmpákémbá kunákárúwesa kwayán-únánkwátói sугáyaagaya ún-unankwatoi urésa tíntaara'a terávu-timur-anda urésa máyówasa

⁷ éiyaimbo túvaimo máyówaivinkemba moórawai avakaeté-taave'a tímúwasa mintáávépímbá Áánútu aasiyaasimó mai'mai'o íníwaimo áwáá'o tíyín-tantaa'a kwáyowana

⁸ naaúmpa'o úmúntemo intembá Áánútuna mono'-náúmpá'á kwená asirayánkówé kwená ó'oran-aainkona ságayankowe anómba úwasa kwaási íma kanaán-umai mindáúmpá'á kwéiyesa avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawí-meyamba tímaturere sésa mindáúmpá'á íma iráawe.

16

Áánútu áwáá'a tìkain-kwasai.

¹ minkákémbá isááwánda mono'-náúmpákémbá moóráwai minávákáéténárawatavena anónka'a séna avakaeté-taavepinkemba Áánútu áwáá'o tìyín-tantaa'a marapá'a ayáúsuwaa-ro súwana

² minávákáéténárawapinkemba aivakéwái kwená táávepinkemba marapá'a ayáúsuwowa anón-avaa-kwankona aúvái tine'á agaimakésa kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáa mósá makáawaitopa'a anón-karevutomba túwawaapimpa'a kówana títe uráíye.

³ úwana kwenánaaembo máyowai kwená táávepinkemba uwi-nómpá'a ayáúsuwowa uwi-nónkó púwín-kwaasigona naeraámá úwana uwi-nómpínkén-kwámá putásariye.

⁴ putásowana minkáé'nárai tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba nonayumpinká'a ayáúsuwowa naae-nómbá aúkuwa'a

⁵ minkákémbá isááwánda kwíyómpaken-kwayo'na'a nonká'a kárákwirawai séna emá kawer-úramba umái máyaandawai aiva'á mé ívékwara'a máyaandawai misáwí-méyámbó tímakaanda kawé'á umái arupí uráane.

⁶ ená kwaásiye enáái simátímakaawaiye tínkamuwasa pukáantavai naae-nómbá aútínkaraane. mindáyavai kawé'á kwée miwítí sáwí-mayaigona anondá tímakaane nonká'a kárákwirawai súwa'a

⁷ isááwánda moóráwai póimo tuvú' máimo agáyáan-ontan-taareirakemba séna

Áánútu Ísóigo amápar-asirayamba tokáandawai misáwí-méyámbó tímakaanda kawé'á umái arupí uráane siráíye.

⁸ súwana minkáúmbónárau tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba aaváurá'a ayáúsuwowa Áánútu érankowana kwaási tine'ó iramó kaintembá aa'á kéna tinepái ó'oraumai kówana

⁹ títe úwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkesa Áánútunopakemba misáwí-méyámbá kwétiye sumbánivo miwítí sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'a tésa kwená ááimba ó'oran-aaimban-íye íma siráawe.

¹⁰ íma suwaná minéyáíndárau tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba anón-avaa-kwanko kwaásira'a kawáá urópa'a ayáúsuwowa túnkuwasa kwemá kawáá urówai tuní-áyámpá'a mésa títe kwéuwasa kwáá'a kwétesa tímááví túwááyaandei kwéunkaresa

¹¹ títe kwéuwana karevú'a kwégontavai Áánútumba kwíyómpakewaimba simái sáwí'a umánkómbanivo íma sáwí-mayai tuwésa kwenópa'a tiráawe.

¹² íma tuwaná minévá'ááséínárawa tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba anón-donko áwí'a Yúvérétísi-nonka'a ayáúsuwowa mindómbá ká'náguwasa aaváúmo usón-ayampa'-marapimpa'a kawáá urówaiti aamba kwíyúntavena mindómbá ka'náguuraiye.

¹³⁻¹⁴ mindómbá ká'náguwa'a awánaawanda arááínkó óipinkemba awáímá túwana anón-avaa-kwanko óipinkemba awáímá túwana kampar-áimbó simátímakowai óipinkemba awáímá túwasa minkáúmbó-áwáígó tirumpimbá kaumbo-táráváá-kwámá mésa ó'on-ó'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaesa Áánútuwemo áái'o tíyénesa amápa'-marava'a kwénaesa kawáá-kwáási tí'maesa Áánútu amápar-asirayamba tokáiwaina anón-kanaama áái'o tíyénesa tiráawe.

¹⁵ kemá Yóni simátíme'a sé'a Ísu séna umóyán-kwáásímó tímbo ímo ísaraawanamo tintembá íma ísarenka'a kúmóna simu'marésa unáánkwátói úmaresa máyayawai íma unáánkwátói-iyaaintavesa tígemaá onááowe Ísu siráíye kemá Yóni sune. awánaawaanda

¹⁶ minkákémbá kawáá-kwáási tí'maesa moórá-ayampa'a máúpa'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípíru-aimpinkemba Áámagétoni-maravare kwésesa torupamá méraawe.

¹⁷ máyówana minává'móráénárawa tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba úndámo torópa'a ayáúsuwowa moóráwai mono'-náúmpá'a kawááin-avarakemba anónka'a séna amápa'-mayai ánásagwiye súwana

¹⁸ kwíyónaai kwéuwana awairái kwéuwana tawáomba kwéuwana anóm-barima téna marapá'a kwaási máyónkakene ívékwara'o máyáankare mirám-bárimá íma kwétena

¹⁹ anón-daopa'a kaumborá'a maramá kítiraa'a uréna tawákaa'a úwana amápa'-marava'a anón-daopimpa'a tawísinaawisi úwana Áánútu Pépíróni-anon-daopaken-kwaasi sáwí'a umbá Áánútu imáyáa éna áwáá'a tíyéna miwítí sáwí-meyamba anómba tímúwana

²⁰ nonavuvumpa'-máramá amápa'a nawíkasuwowa omátomba arúwáásé umáguwana

²¹ kwíyómpakemba anón-umbai tain-óntánkáámbá kaaíyaramba kuména kwaási tinkamuwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe. anón-kaaiyaramba anómba sáwí-meyamba tímúntavesa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe.

17

Pépiróni-kwaasi kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹ sáwí'a umánkówana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokówaivinkemba moóráwai simásimena séna tiréna'a eénánk'á nááin-inimba sáwí-meyamba mayáinda agarááránkáano. minínínkóná ááimba anón-daopa'a sáwíva'-non-awampa'-naopa'an-iyé.

² mindáópaken-kwaasimo ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o ombá amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi mirá uráawe. uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá mindáópaken-kwaasi sáwí'o ombá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi tuwánésa mirá uráawe simásimakaiye.

³ simásimatuwowana Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowana minkwíyómpákéwái sí'maena kavóná-marava'a mósinkowa'a awánaawanda moórá-anon-avaa-kwanko moórá-inimba ayáá'marena ména áúwawaa'a naae-áúamá kwáyowana Áánútumba simái sáwí'a umánkaron-aimba ane'á agaimakówana avakaeté-a'nomba kwáyowana miná'nómpímbá áwáayaamba siyáánkai usarówana

⁴ minínínkóná unáankwátói évaka'a naae-únánkwátói évaka'a sokón-unankwatoi uréna kwená konaarirí-yántáá'á sáwívar-ontamba tuwéna maimái umásokena kóri-ontandei úmakon-don-anama ayáámpimba tokéna mindón-ánávimbá sáwí-yantaare su'mai ógwitena sáwísawaamo uwáíná ááimba mindón-ánávimbá kwáyowana

⁵ aúwayaanka'a agaimakéna séna anón-daopa'a áwí'a Pépiróni-naopa'a eénánk'á nááówai tino'wa é'a marapá'ó sáwísawaa kwéowai tino'wa úne agaimaréna súwana

⁶ Áánútuna kwaásiye Ísun-ai simátimakowaiye tinkamuwasa púwúwana uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá minínínkó tínkamena uwo'aó'á úwa'a awánaawanda sáá'a kówana

⁷ kwíyómpakewai simásimena séna íma áá'a kaíno. mináváá-kwánkó minínínkómbá ayáákaimba avakaeté-a'nomba iráisana siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaiye minínínkónté mívítí ááimba simámenaumne.

⁸ awánáánda-avaa-kwankona ááimba ááéma ména pukáimba póna avéúnyaaaim-baipinkemba usásinainana Áánútu ánasasuwaníye. Áánútu maramá íma taróruwonka'a maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimaréna ímo túwí'o agairáin-kwaasi mináváá-kwámbá usásinainda awánésa táátavai ónááowe. ááéma ména pukáimba usásinanintavai táátavai ónááowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásimakaiye.

⁹ simásimatuwena séna kawer-ímáyáágwáráwái mináínkóná ááimba isánááowe. minávákáéte-á'nónkóná ááimba avakaeté-omaka'a minínínkó méraipa'an-iyé. miná'nónkóná ááinkwara'a avakaeté-kawaa-kwaasin-owe.

¹⁰ minávákáéte-kawaa-kwaasivinkemba éva'aasei kawáá urésa púwúwana moóráwai máyáimba póna moóráwai aáno paáréna sáwíyanka'a méníye.

¹¹ mináváá-kwánkó ááémo ménamo pukáiwaina ááimba minávákáéte-kawaa-kwaasi tinaemba kawáá umai méníwai éna minávákáéte-kawaanarawakaamba mirá inana Áánútu ánasasuwaníye.

¹² siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaina ááimba siyáánkai-kawaa-kwaasi kawáá-máyái íma mairésa naaeмба anón-avaa-kwankona asirayámbá mairésa sáwíyanka'a kawáá ónááowe.

¹³ mívítí asirayámbá kwaásira'a kawáá ónááontavesa mimbórá-ímáyáá ésa anón-avaa-kwankona ímáyaá kwarésa

¹⁴ kentáási sáwí-meyamba mairáiwaimba áái'a tiyáiyana kwemá usáyaaitena amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai póna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwai póna usáyaaitaniye. tááyena kesí kwaásin-owe siráisasa kwembá íma auwésa kwenaráái kwégwaraawai usáyaaindara'a kwesé ménaaowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásimakaiye.

¹⁵ simásimatuwena séna awánáánda-nonkona ááimba eénánk'ó nááin-ininko máyáin-donkona ááimba sáwíva'-kwaasi amápa'-maravakemba ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasin-owe.

¹⁶ aváá-kwánkóé siyáánkai-awaayaankwarawai awánáándawai eénánk'ó nááin-ininkomba týántavesa umánkesa sáwí'a umánkesa unáankwátói ayú'máyáawana unáankwátói-iyaaimba máyainasa ama'á násuwesa ayáántámba agaisuwánááowe.

¹⁷ Áánútu misáwí-kwáásí imáyáa tímúwasa mimbórá-ímáyáá ésa kwaásira'o kawáá í-ásíráyámbá anón-avaa-kwankomba amésa pósa Áánútuna imáyáavinkení'a íyana Áánútumo siráin-aimba paáriníye.

¹⁸ minínímbó awánáánda-ininkona ááimba anón-daopakewai amápa'-maravaken-kawaa-kwaasira'a kwégawaa-owain-owe kwíyómpaken-kwayo'nako simásimakaiye.

18

Pépiróni-nao'a tawisínaawisi uráin-kwasai.

¹ simásimatuwawana awánaawanda moórá-kwayo'nako kwíyómpakemba kuména anón-asirayamba tokéna kwenanekembá marará'á kusá kwégowana

² anónka'a séna tawisínaawisi uráimba anón-daopa'a áwí'a Pépiróni-naopa'a tawisínaawisi umásuwaiana taraváá-kwántóné ó'on-o'-sawí-yantaare mindáópa'a máyáasana sáwí-numawe inkáísén-dumawe mindáópa'a máyáíye.

³ Pépiróni-naopaken-kwaasi ó'on-o'-on-tantaa'o sáwísawaamo umbá amápa'-maravaken-kwaasi tówánésa mirá uráawe. amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi Pépiróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. amápa'-maravaken-kwaasi óísamba tíma'maesa kwénaaun-kwaasi anón-ontamba mayánáe sésa Pépiróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. mindáyavena Pépiróni-naopa'a tawisínaawisi umáguwana kwaasi ánásaquraawe siráíye.

⁴ minkákémbá isááwánda kwíyómpakemba moóráwai séna kesí kwaásiyono. sáwí'o ontembá mirá ováínivo mindáópa'a túwáaro. miwítí sáwí-meyamba máyáavainivo mindáópa'a túwáaro.

⁵ Pépiróni-naopaken-kwaasi sáwí'a úmae iráamba Áánútu misáwí-yántáá'á imáyáa éna sáwí-meyamba kwétimivo mindáópa'a túwáaro.

⁶ Áánútuwo mindáópaken-kwaasi sáwí'a uráantavai sáwí'a umátinkaa. sáwívaka'a sáwí'a uráantavai kaesé-umai sáwí-meyamba tíma'mae iyuwó.

⁷ tirááimo taim-báyáímó kwémaesamo sésamo kawé-máyáíyá kwémayaumne sentembá títemo índai'a umátinke tirumbá sáwí'a umátinkaa. miwí túma maimaé iyésa sésa amápa'-maravaken-kwaasira'a kawáá úndampo íma ketor-ínínkáántá umái méta ivi'á tánaumne sirááwe.

⁸ Áánútu Ísóigo aavimbá kwémaitinkaiwai amápar-asirayamba tokáimba póna mimbórá-táwai sáwí-meyamba tímínasa évakarawai puwíyasa ivi'á kwétaiyana ayawaimá kwétainasa puwíyana mindáópa'a íramá kágwiniye siráíye.

⁹ simásuvena séna amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiyomba Pépiróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwarésa ó'on-o'-on-tantaa'a sáwí'a uráawai mindáópa'a íramá kánín-umumba awánésa toikampóí'a urésa ivi'á tánááowe.

¹⁰ miwítí sáwí-meyamba awánésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa némpa'a mésa eesé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépiróni-naopa'a awánáúndaya siruntá kwéíye. asirayán-dáópa'a isaná mimbórá-táwai sáwí-meyamba tiráíye sénááowe.

¹¹ síyasa Pépiróni-naopaken-kwaasi óísamba íma meeyán-unkakémbá pukáantavesa mindáyavai amápa'-marava'a óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi ivi'á tánááowe.

¹² miwítí óísamba tíma'maesa kwénaaon-óisamba anón-ontamba tuwésa kawer-óntámbá ó'on-o'-on-ontamba meeyán-uraan-ontane kawer-únánkwátói évaka'a sokón-unankwatoíye évaka'a naaeyayán-únánkwátói taaimá kawé-kwiyúmbá ún-taaiye évaka-tantaa'a póáwááyandéi ésa taainéi ésa naaeyayán-óntándéi ésa asirayán-óntándéi ésa kaawai-óntándéi úmakaan-tantaare

¹³ áséi-kanama toópímbá umándaan-kanawe áséi-kwiyumba ún-kanawe áséi-kwiyumba ún-basawene ánda-aran-done masawéne kanaráán-tóné ampaantararaan-tone póima évaka'a purumakané sipisípiye ósine póimo maimaénamo nááin-kaariye kwayó-kwáásiyómbá miwítí mayáímá kwémaesa meeyámbá íma kwémayaan-kwaasiye mirám-baaran-tantaa'a Pépiróni-naopaken-kwaasi íma meeyámbaresa pukáantavesa ivi'á kwétesa

¹⁴ sésa tirááimo kwétain-tantaa'a ánásaimba miwítí óísane miwítí konaarírí-yántááaré ánásaimba póna íma ó'a paáriníye sésa

¹⁵ óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi mirán-tántáá'á kwétimesa anón-ontamba kwémayaan-kwaasi Pépiróni-naopa'o sáwí-meyambo máyáamba awánésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa némpa'a mésa toikampóí'a urésa ivi'á tésa

¹⁶ eesé'a ésa sésa anón-daopa'a Pépiróni-naopa'a awánáúndaya siruntá kwéíye. miwí kawer-únánkwátói naaeyayán-únánkwátóíye sokón-unankwatoíye urésa miwítí konaarírí-yántáá'á anón-ontamba tuwésa maimái umásokaawe.

17-18 mimbórá-táwai miwítí anón-oisamba sáwísawaa umásukaiye sénááowe. nompí-sípíyó tivóisáíye nompí-sípívimbá mayáímá kwémayaawaiye nompí-sípívimbá úwoi kwénaaowaiye nompí-sípívimbá óísamba tíma'maesa kwénaaowaiye miráumai-kwaasi mindáópa'a iramá kwégain-umumba awánésa nempa'a mésa sésa mindáókoma amápa'-naokomba usáyaaitarain-daokoman-íye sésa

19 tirunkó sáwí'a ínasa ovaimá káúmai tí'nómpá'á avésa toikampóí'a urésa ivi'á kwétesa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáúndaya siruntá kwéíye. mindáópaken-kwaasi sáwívar-oisamba makáamba pósa nompí-sípívimbá kwénaaon-kwaasi amáparawai sáwívar-ontamba mairáawe. mimbórá-táwai mindáó'a sáwísawaa umásukaiye sénááowe.

20 kemá Yóni súnnda keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawaiye Áánútuna kwaásiye Ísuna aantá-kwaasiye Áánútun-ai simátímakaawaiye tirunkó kawé'á íníye. Pépíróni-naopaken-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátínkáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba tímínana póna tirunkó kawé'á íníye kemá Yóni súnne.

21 minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako asirayáwái anón-ontamba umbaiyé tón-ontamba maimaéna uwi-nómpimbá mámetuwena séna minúbái-óntámbó máasiramaimo mámetuwáúndamo nompímbó kumeémenamo aúyokwintemba minánón-dáoko Pépíróni-naokomba asiramái sáwísawaa umásuwaanasa íma ó'a ónááowe.

22 mindáópa'a kwaási íma ó'a uwíremba tuvuwésa kámoyamba tésa nasé'nasepaamba tésa íma sésa íma mirá siyasa isánááowe. amápa-tantaa'a íma taróiyasa awánanaaowe. toómbá íma agáyémba awánanaaowe.

23 oómbá íma kúra'maesa nááiyamba awánanaaowe. aaraiyé kwaaiyé íma mésa unáánkwátói-i'o káinda íma awánanaaowe. mindáópaken-kwaasi óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi amápa'-marava'o tíma'mae kwénaaon-kwaasi usáyaaítaraawe. pukaa'ó agáyáamba amápa'-maravaken-kwaasi tuwánésa kampa'á sésa kawé'á kwéowe sésa misáwí-ámbá kwakáawe.

24 mindáópaken-kwaasi imáyáa tímúwasa Áánútun-ai simátímakaawaiye Áánútuna kwaásiye tókamuwasa pukáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba tímakaiye siráíye.

19

kwíyómpa'a íma siráan-kwasai.

1 simásuwowasa kwíyómpakemba sáwíva-kwaasimo kwésuntemba suwa'á isááwánasa sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. kentáásí Áánútu amápa-tantaa'a usáyaaítarena kwená ááimba ó'oran-aimba isaná asirayánkwaráwái ména

2 mindáyavena misáwí-méyámbó tímakaimba kawé'á umái arupí uráíye. mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráamba póna sáwí-meyamba tímakaiye. mindáópaken-kwaasi Áánútuna kwayó'nárawa'a tókamowasa pukáamba póna anondá sáwí-meyamba tímakaiye simásuwesa

3 ó'a sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. mindáópa'a iramá kwégena úmúmba úmae kwéiyena íma ánáسانیی

suwasá

4 moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye éiyaimbo túvamaimo máyówaiye Áánútu kawááin-avara'a máyowai aúranka'a kívaraisa kwená imáyáa mósá marésa sésa árar-aimba isatá Áánútu áwíta mósá kwémaraumne siráawe.

5 suwaná minkákémbá kawááin-avarakemba aagíowé su'mai séna keinárawa'a anón-kwaasivinkene úwoi-kwaasivinkene Áánútuna kwayó'nárawa'a kwenáísamaivimbo máyáawai amáparawai kwenáwí'a mósá máraaro siráíye.

Ísu kwená kwaási kwétirain-kwasai.

6 simásuwowasa sáwíva-kwaasimo suntembá kwésuwana nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaaimo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa anónka'a sésa

kentáásí Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáiwai kwégawaa-isata póta kwenáwíta mósá kwémaraumne.

7 aúwinimbo tuwai'máátópa'o kwígwáesamo tokwaa ontembá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai kuntiránín-kanaa amu'marésa ménaaon-kanaa kwétisana póna sirunkóyá aamoiyá kwéisata kwená ááimba ó'oran-aaimban-íye kwésune.

⁸ Áánútu Ísumo kuntiránín-kwaasi kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umátínkáisasa méraawe siráawe.

minúnánkwátóigona ááimba Áánútuna kwaási arupí-mayaima kwémayaawe.

⁹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako Ísun-aaiyavai áraire kwésewaiyavena imáyáa éna kembá Yónimba simásimena séna maanáimbó simáménda aúváivimba agayaaó. kentí sáwí-meyamba mairáiwaina aaraimó tokwaa on-tánómbá nánááontavena Áánútu kwétaayain-kwaasi tirunkó aamoí kwéiye simásimatuwena séna Áánútu mináimbá árai'a siyé kwíyómpaken-kwayo'nako simásimuwa'a

¹⁰ kwená imáyáa mósá maránáe kwése'a aísamaivimba kívairaaawanana simásimena séna íma mirán-owo. emó ená kwaásiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o é'o Ísumo sirámbo taagwiyavüntemba kegwará'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesi imáyáa íma mósá maré Áánútuna imáyáawe su'mai mósá maraaó simásímakaiye. Áánútun-ai simátíméwaimo sembá Ísuntavesa kwésewe.

Ísuntavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹¹ minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a ontá tigurówana moórá-poigo áwí'a ósimba ména moóráwaimba ayáá'mare máyowana kwenáwí'a árai'na'a éna arupí umái máyainda'a póna aaivimbó maitínkáimba arupí kwéena áái'o tíyáimba arupí kwéena

¹² aúranko iraráámbá kwégwana a'nómpímbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a sáwíva'a kwiréna kwenane'a moórá-awi'a agaimakówana mináwíwóná ááimba ó'owi íma isówana kwewé su'mai kwéisena

¹³ kwená unáánkwátói naaevímbá tu'mái umásokowasa kwenáwí'a Áánútuna imáyáa agaráátínkáiwai Áánútun-aaigoman-iyé kwésuwasa

¹⁴ kwíyómpakewai áái'o tiyánááowai kwayán-ósín-arósáánumpimba ména kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umásokesa kwenánaaemba kwárówana

¹⁵ kwenóipinkemba taánasatama áwááigwara'a kwáyowana amápa'-maravaken-kwaasi karánín-tanasatama kwáyowana asirayán-támayo'a tokéna asiramái kawáá íniye. Áánútu amápar-asirayankwarawai kwená namuro-kwáásiyávéna anón-awaa'a tiyínana asirayán-támayo'a tokáiwai sáwí-meyamba timínana ándá-arambo mapámówanamo anombó kúmíntemba mirá-sáwí-méyámbá timíníye.

¹⁶ kwená unáánkwátóirare amúntánkáre áwí'a agaimaréna séna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwaiman-iyé séna agaimakáiyé.

¹⁷ agaimarówa'a awánaawanda moóráwai kwíyómpaken-kwayo'nako aaváúmo kwáyonka'a ména sanaan-úrambo araravámaenamó kwénaain-dumaontavena anónka'a séna Áánútu anón-tomba kwaási timakáán-tómbá timínimba pósa tayorupanááowe.

¹⁸ kawáá-kwáásí timaré i-kwáásítí anón-kwaasi timaré asirayán-kwáásí timaré ósinton-timare tiyáá'maesamo kwénaaon-kwaasi timaré amápa-kwaasi timaré úwoi kwénaaon-kwaasi timaré ó'owiti mayáimó kwémaesamo meéyámbó ímo kwémayaan-kwaasi timaré anón-kwaasi timaré úwoi-kwaasi timaré miráumai-kwaasiyon-timare tamandaaró siráiyé.

¹⁹ súwa'a awánaawanda anón-avaa-kwankoe amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiye miwítí i-kwáásíyé torupéna ósin-arósáánumpimba máyowaiye kwená kwaásiye áái'a tiyáiyanesa toruparówasa

²⁰ ósin-aróráánumpimba máyowai anón-avaa-kwankomba tátoresa kampar-áimbó simátimakowaimba tátokowana kwemá ááéma anón-avaa-kwankó aúranka'a ó'on-o'ombayai ímo awánarom-bayai kwémaena anón-avaa-kwankona aúváimo tine'ó agaimakáan-kwaasi kwenáúuwakaaani'o úmárówaina imáyáamo mósá makáan-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métingarowainte anón-avaa-kwankonte mindárai tátokesa úwoi máyówasa sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a túwówana

²¹ ósin-arósáánumpimba máyowai minkáé'náraití kwaási óipinken-tanasatanei karówasa putásowana numayónkó tima'á ááinaraiye.

20

ayáátáaka'a 1,000 íma kwémaen-kwasai.

¹ ááinasuwowa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-kwayo'nako kuména avéúniyaaim-baipinken-kima tokéna asirayán-ándá umbái tón-andama tokéna

² arááínkómbá kuntátokena naaóvá'á marapá'á iraankavayaambá aúkéna marapá-kwáásí kampar-áimbá simátíma'maena iráiwai áwí'a Sáátáánigomba kuntátó'mai 1,000 íma úwoi ménintavena asááúmarena

³ avéúnyaaím-baipimba awéntayuwena óika'a awááumai sanómbá támakaimba 1,000 ima mimpimbá ména amápa'-maravaken-kwaasi kampar-áimbá simátimínasa árai'a siyé seváímpóna mimpimbá ména 1,000 ima ánásainana ayúrankainana sáwíyanka'a naaíniye.

⁴ minkákémbá awánaawanda kawááuwaiti avamá kwáyowasa minkávámbá kwaási máyówana Áánútu imáyáa timúwasa kwaásiti ááimba tísaa umai isánááomba awánaawanda kwaási timambá kwáyowai Áánútun-aaí Ísumo siráimba simátimúwasa tinumarambá arátúwówasa pukáawai miwímá anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe ímo mósá makówai anón-avaa-kwankona aúváí túwayaankaare tiyáánkare ímo agaimakówai miwímá pukáampinkemba usásinesa Ísu Káráisitíye kawáá ésa 1,000 ima ménaaowe.

⁵ minkánáá kwaási pukémpinkemba usásinanaaon-kanaa aiva-kánáá ínasa 1,000 ima maisuwésa ó'on-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe.

⁶ pukémpinkembo aiva'ó usásinanaaowai tirunkó kawé'á ínasa aamoí ésa sáwí-marupa'ó iramó kwégaim-barupatavesa íma táátavai ésa Áánútuna mayáí Ísu Káráisitina mayáí kwémaesa Káráisitíye kawáá-máyáí kwémaesa 1,000 ivimba mirá ónááowe.

Sáátáánigomba usáyaaitain-kwasai.

⁷ 1,000 ima maisuwéna Sáátáánigomba ayúrankainana

⁸ amápa'-marava'a kwénaaena amápa-kwaasi kampar-áimbá simátima'maena kwénaaena Kóko-kwaasiye Mékoko-kwaasiye áái'o tiyáíndayavena tí'maena sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai táámpawanda-kwaasi mésa

⁹ amápar-ayampa'a kwaási-marimba kwimakésa tésa Áánútuna kwaási máyópa'a Áánútu mindáópa'a imáyáa kwéin-daopa'a taúkúmaresa máyówana kwíyómpakemba iramá kuména minkwáási kunkavútuwawana

¹⁰ Áánútuma kampar-áimbó simátimakowaimba Sáátáánigomba táto'mai sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a améntayuwena anón-avaa-kwante kampar-áimbó simátimakowainte timéntayukaim-baipimba améntayuwawana tí'a úmae kwéiyena íma ánásaniye.

pukáan-kwaasiti ááintavai tísaa ínín-kwasai.

¹¹ minkákémbá awánaawanda kawááin-avama anómba kwayá-ávamá kwáyowana moóráwai minká'á máyowana kwenópakemba maramá kwíyóm-baru'a taaínkaar-uréna aúyokuwa'a

¹² awánaawanda pukáan-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawááin-avaona aúrampa'a máyówana Áánútu aúváí-kwandaaiyomba awaséna moórá-kwandaaiwimba kwaási aúná'i'o umáímo mai'mai'a ónááowai túwí'a kwáyowana évaka-kwandaaiwimba kwaási marapá'ó uráan-aimba kwáyowana Áánútu mináúváí awánéna miwítí ááimba tísaa umai kwéisena aavimbá maitinkariye.

¹³ uwi-nómpimbó pukáan-kwaasi usásinowasa mara-úrappa'ó pukáan-kwaasi usásinowasa pukáan-kwaasi timambá kwáyowai usásinowana Áánútu moórá-mora-kwaasi miwítí ááimba tuwánéna aavimbá maitinkéna

¹⁴⁻¹⁵ kwaási aúná'i'a umáí mai'mai'a ónááowai túwí'a agaimakón-kwandaaiwimba ímo túwí'o agaimakówai Áánútu sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéum-barupa'a timéntayuwawasa kwaántái maru'á ánásowasa kwaási íma ókwara'a púwúwa'a awánaramne.

21

aúná-mara aúná-kwiyóm-barukona kwaasái.

¹ minkákémbá awánaawanda marawé kwíyóm-barure ánásaguwana aúná-marawe aúná-kwiyóm-barure kwáyowana marará'á uwi-nómbá íma kwáyowa'a

² awánaawanda aúná-nao'a kawé-náór-úrampa kwíyómpa'a paáruena Áánútunopakemba kuména Yérúsaremu-naopakaan-dao'a úmbanivo aúná-nao'a úwana aúwininko aúná-unankwatoi konaarírí úmarenamo awaikónópa'ó kwintembá mindáo'á konaarírí úmakowana

³ kawááin-avarakemba moóráwai anónka'a séna ívé'á Áánútumo ménimba kwaásivimba ména miwísé máyainasa miwí kwená kwaási-i'a íyana miwísé ména íma tiyuwéna

⁴ miwí tí'numá uwátiyuwainana ááeraan-tantaa'á amápa'a ánásasuwinasa pósa íma puwésa íma toikampóí'a ésa íma ivi'á tésa íma tí'a éna mirá íníye siráíye.

⁵ súwana kawááin-avara'a máyowai séna amápa-tantaa'a aúnáma kwéune simásuwena séna maanáimbó simámunda aúváivimba agayaaó. mináimbá árarir-aimba póna paáriníye simásiména

⁶ séna amápa'-mayai ánasagwiye. aivaré naaéne miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwara'á mé'a mai'mai'á ónaumne. amápa-tantaakona ááimba kemá úne. nontávái táái tinkáíndawai nombá tíménasa íma meéyáambaraiyamba úwoi tíménasa aúiná'a umái mai'mai'á ónááowe.

⁷ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai kesópakemba kawé-tántáá'á amápa'a tíménda miwítí Ísóigo onasá kesí iyámpói'a ónááowe.

⁸ ániwo ímo asiramái kesé máyáawaiye ímo kesé aráápamai máyáawaiye sáwí'o umái máyáawaiye kwaási tinkamowasa púwóni'a owáiyé aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á on-kwáásiyé kampar-ísóigóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máráawaiye kampar-áimbó kwésewaiye mirámó on-kwáási sáwí-marupa'a íramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéim-barupa'a Áánútuna némpa'a mésa mai'mai'á ónááowe siráiyé.

⁹ súwana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokésa avakaeté-sawi-meyamba tímakowaivinkemba moóráwai simásimena séna tiréna'a Ísun-aaiyavesa áraire kwésewai kentí sáwí-meyambo mairáiwaina aúná-ininkaani'o on-kwáási agarááránkáano súwana

¹⁰ Áánútun-amanko kempímbá anómbe umásinkowana sí'maena anón-omapa'a ayáátáár-omapimba móisinkena awánaao súwa'a awánaawanda kawé-náór-úramba Yérúsaremu-naopakaamba kwíyómpakemba Áánútunopakemba kumúwana

¹¹ Áánútuna ságayamba mindáópa'a kwáyontavena mindáo'a sán-kówasa anón-ontambo kwétuwesamo mairáan-ontambo taayána-kwisiyan-ontambo makáawanamo sámó kaintembá mindáo'a mirá éna sán-kwégowasa

¹² íí'á óntandei sanaan-úramba úmakowana minípímbá ontamá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontama kwáyowasa minóntará'á kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáinarau kárákwiresa máyówana Ísareri áánimbaa túwí'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáiwai túwí'a minóntará'á agaimakówana

¹³ aaváúmó usón-ayampa'a kaumbo-óntámá kwáúwana aaváúmó kumperón-ayampa'a kaumbo-óntámá káúwana évarevar-akwampa'a kaumbo kaumbó kwáyowasa

¹⁴ óntamba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontamba marésa minóntánk'á íí'á úmakowasa minóntánk'á kentáási sáwí-meyambo mairáiwaina aantá-kwaasi túwí'a agaimakówa'a awánaraumne.

¹⁵ awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nakomo simásimakaiwai ayáámpimba moórá-tamayo'a kóri-ontandei úmakon-tamayo'a tokéna mindáoore minóntáwé miníré agambaráinda-tamayo'a tokéna

¹⁶ mindáoopa'a kwená támayo'nei évarevar-akwampa'a agambaréna toráúva'a agambarówana amápar-awampa'a mimbórái'a éna ayáátáá'a 12,000 úwana

¹⁷ íikóná a'nónká'ó agambarómbe 144 úwana kwaásimo táámpomba mirá úwana

¹⁸ miní'á taayána-kwisiyan-ontandei úmakesa mindáo'a kóri-ontandei úmakowana ságayani'a kwéuwasa

¹⁹ íí'á úmakon-ontanka'a konaarirí úmakesa kawer-óntándéi konaarirí úmakesa aiva'á taayána-kwisiyan-ontamba makésa miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba asirayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a kwáyán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a taayána-kwisiyan-ontamba marésa

²⁰ miwá avóvomayaa'a avután-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a naaeyayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a taayána-kwisiyan-ontamba asirayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a taayána-kwisiyan-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a naaeyayán-óntámbá marésa miráumai-ontamba konaarirí úmaresa

²¹ moórá-ontara'a suwáasuwaakinei úmakesa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontara'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-suwaasuwaakinei minóntarávámá úmakesa aambá kóri-ontandei kwi'makówana ságayani'a uráiyé.

²² ságayani'a úwana Ísóigo Áánútu amápar-asirayankwarawaiye kentáási sáwí-meyamba mairáiwaiye máyóyana póna mono-námá íma kwáyowa'a awánaawanana

²³ mindáoopa'a Áánútuna ságayanko sama kwégamatinkowana kentáási sáwí-meyamba mairáiwai mirá kwéuwana póna aaváúmá kwíyómbe mindáoopa'a íma kwáyowa'a awánaawanana

²⁴ mindáoopa'o sámó kwégamatinkaiwai amápa'-maravaken-kwaasi sama kamátinkainasa amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi túwí'o kwéiyiwai mindáoopa'a komáyaiyana

²⁵ mindáópa'a no'wááni'a íma ínasa pósa íír-óntámá íma úmaresa úwoi tisuwéwana kwáyainasa

²⁶ amápa'-maravaken-kwaasi túwí'o kwéiyiwai miwítí kawé-tántáá'á maimaésa mindáópa'a komáyaiyana

²⁷ mindáópa'a sáwí-yantaa'a íma kwáyainasa sáwí'a kwéiyawaiye kampar-áimbá kwéiyawaiye íma komáiyasa kentáási sáwí-meyamba mairáiwaina aúvái-kwandaavimba aúnái'a umái maí'mai'a ónááowai túwí'a agaimakáinda-kwaasiye su'mai mindáópa'a koménaaowe.

22

¹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako moórá-nomba agaráásinkowana mindómbá ságayan-domba úwasa kwaási nésa maí'mai'a ónááon-domba Áánútuwe kentáási sáwí-meyamba mairáiwaintei avarákémbá kwégumumba

² mindáókona aampimbá kwégumuwana évarevar-awampa'a taaimá kwéna arambá írówna kwaási nésa maí'mai'a ónááon-taeramba moórá-kwiyontavai moórá-kwiyontavai arambá imaé kwéiyena úwana mintáyánama amápa-kwaasi kwénewana íma tí'a éna ánáainana

³ Áánútumo sáwí'a kwéovo túwáaro sínda-yantaa'a íma kwáyainana Áánútuwe kentáási sáwí-meyamba mairáiwaintei avamá kwáyainasa kwená kwayó-kwáásí kwená imáyáa mósá marésa

⁴ kwenóí'a awánésa kwenáwí'a túwayaanka'a agaimaráiyana

⁵ no'wáámba íma ínana aa'á íma káinana Ísóigo Áánútu sáma kwégamatinkainasa pósa oómbá íma kúra'mare maésa kawáá-máyái maimaésa kwéiyesa ménaaowe.

⁶ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako simásimena séna mináimbá árar-aimba póna paáriníye. Ísóigo Áánútu kwenáái simátíméwai kwenamankómbá tímíwai kwená kwayó'nákómbá kwíyómpakemba ai'maréna séna sáwíyanka'o paárinin-tantaa'a kesi mayái-kwáási agaráátinkaaó siráíye súwana

⁷ Ísu séna isaaó. sáwíyanka'a kumónaumne. mináúvávimbó kwáyáin-aimbo sáwíyanka'a paárinin-aimbo ísésamo taagwiyavónááowai tírunkó aamoí íníye Ísu siráíye.

⁸ súwa'a kemá Yóni mináimbá isé'a awáné'a kwíyómpakewai agaráásinkarawai aísamaivimba kívaire'a kwená imáyáa mósá maránáe sé'a ówánana

⁹ simásimena séna íma mirán-uwó. emó ená kwaásimo Áánútun-aaimo simátimakaandawaiyemo maanáúvávínkén-áimbó taagwiyávón-kwaasiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o ontembá kegwára'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesi imáyáa íma mósá maré Áánútuna imáyáawe su'mai mósá maraaó siráíye.

¹⁰ simásimatuwena séna maanáúvávínkén-áimbá paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinivo íma aúpá'á maré avora'á maraaó.

¹¹ minkánaámó tínimba sáwí'o kwéiyawai sáwí'a íyasa sáwí'o umái máyayawai sáwí'a umái máiyasa kawé'ó kwéiyawai kawé'á íyasa kawé'á umái máyayawai kawé'á umái ménaaowe siráíye.

¹² súwana Ísu séna ísáaro. sáwíyanka'a kumónaumne. kemó kwémayaam-bayaigona meéyámbá maimaé'a kumónaumne.

¹³ aivaré naaéna miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwará'a mé'a maí'mai'a ónaumne Ísu siráíye.

¹⁴ súwasa mindáókona ontará'á iyésa taaéramba nésa maí'mai'a ónááontavesa unáánkwátimo sese owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá kawé'á umái máyáawana tírunkó aamoí kwéíye.

¹⁵ sáwí'o umáimo máyáawaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á kwéowaiye aarai-úmóyané kwaai-úmóyané kwéowaiye kwaási tinkamowasa púwóni'a owáiyé kampar-ísóigóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máráawaiye kampar-áintávésa aamoí owáiyé mirámó úmae kwénaaowai mindáópa'a íma iyónááowe.

¹⁶ Ísu séna kemá Ísu kwíyómpakemba kesi kwayó'nákómbá ai'maráúnana kentópa'a kuména mináimbá Ísóigona kwaási isáigwáe séna kusimátimakaiye. kemá Tévíti aísavutantamba uráundawai é'a aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-o'a kemá úne Ísu siráíye.

¹⁷ súwasa Áánútun-amankoe kentáási sáwí-meyamba mairáiwaina aúná-ininkaani'o onkwáásiyé sésa Áánútunopa'a teró kwéiyasa mináimbá kwéisaawai Áánútunopa'a teró sénááowe. nontávái táái kwétinkaindawai Áánútunopa'a teró. Áánútunopa'a kónáe síyawai tíyana Áánútu maí'mai'a ónááon-domba úwoi tímínasa nésa maí'mai'a ónááowe.

¹⁸ kemá Yóni paárinin-tantaa'a maanáúvávímbá agaimaré'a maanáúvávínkén-áimbá isánááon-kwaasiyave'a asiramái sé'a maanáímpímbó évakarawaimo kentí imáyáavinken-ainkwara'o síyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba tímínimba agaimaré'o simátimunda-sawimeyamba tímíniye.

¹⁹ évakarawaimo maanáintómpinkémbó paárinin-tantaa'o tínaaembo umámiyanamo éna Áánútu minkwáásíyávéna séna minkáwé'-náópar-uramba íma iyé'a mai'mai'a ónááon-taeramba íma nánááowe. maanáúvávímbó simátimunda-aintavena síníye kemá Yóni kwésune.

²⁰ mináímbá árair-aimban-iyé kwéswai sáwíyanka'a kumónaumne sísá'á árair-aimban-ivo Ísóigo Ísu árai'a úwoi kumuwo kwésune.

²¹ Ísóigo Ísu Áánútuna kwaási úwoi kwétuwa'naa-ina'a máéro. mináímbá árair-aimban-iyé.

mináímbá ánásaiye.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mátiyu 1:1-2:12
2	Mátiyu 2:13-3:6
3	Mátiyu 3:7-4:11
4	Mátiyu 4:12-25
5	Mátiyu 5:1-26
6	Mátiyu 5:27-48
7	Mátiyu 6:1-24
8	Mátiyu 6:25-7:14
9	Mátiyu 7:15-29
10	Mátiyu 8:1-17
11	Mátiyu 8:18-34
12	Mátiyu 9:1-17
13	Mátiyu 9:18-38
14	Mátiyu 10:1-23
15	Mátiyu 10:24-11:6
16	Mátiyu 11:7-30
17	Mátiyu 12:1-21
18	Mátiyu 12:22-45
19	Mátiyu 12:46-13:23
20	Mátiyu 13:24-46
21	Mátiyu 13:47-14:12
22	Mátiyu 14:13-36
23	Mátiyu 15:1-28
24	Mátiyu 15:29-16:12
25	Mátiyu 16:13-17:9
26	Mátiyu 17:10-27
27	Mátiyu 18:1-22
28	Mátiyu 18:23-19:12
29	Mátiyu 19:13-30
30	Mátiyu 20:1-28
31	Mátiyu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mátiyu 21:23-46
2	Mátiyu 22:1-33
3	Mátiyu 22:34-23:12
4	Mátiyu 23:13-39
5	Mátiyu 24:1-28
6	Mátiyu 24:29-51
7	Mátiyu 25:1-30
8	Mátiyu 25:31-26:13
9	Mátiyu 26:14-46
10	Mátiyu 26:47-68
11	Mátiyu 26:69-27:14
12	Mátiyu 27:15-31
13	Mátiyu 27:32-66
14	Mátiyu 28:1-20
15	Mááka 1:1-28
16	Mááka 1:29-2:12
17	Mááka 2:13-3:6
18	Mááka 3:7-30
19	Mááka 3:31-4:25
20	Mááka 4:26-5:20
21	Mááka 5:21-43
22	Mááka 6:1-29
23	Mááka 6:30-56
24	Mááka 7:1-23
25	Mááka 7:24-8:10
26	Mááka 8:11-9:1
27	Mááka 9:2-29
28	Mááka 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mááka 10:13-31
2	Mááka 10:32-52
3	Mááka 11:1-26
4	Mááka 11:27-12:17
5	Mááka 12:18-37
6	Mááka 12:38-13:13
7	Mááka 13:14-37
8	Mááka 14:1-21
9	Mááka 14:22-52
10	Mááka 14:53-72
11	Mááka 15:1-47
12	Mááka 16:1-20
13	Árúku 1:1-25
14	Árúku 1:26-56
15	Árúku 1:57-80
16	Árúku 2:1-35
17	Árúku 2:36-52
18	Árúku 3:1-22
19	Árúku 3:23-38
20	Árúku 4:1-30
21	Árúku 4:31-5:11
22	Árúku 5:12-28
23	Árúku 5:29-6:11
24	Árúku 6:12-38
25	Árúku 6:39-7:10
26	Árúku 7:11-35
27	Árúku 7:36-8:3
28	Árúku 8:4-21
29	Árúku 8:22-39
30	Árúku 8:40-9:6
31	Árúku 9:7-27

date	Scripture
1	Árúku 9:28-50
2	Árúku 9:51-10:12
3	Árúku 10:13-37
4	Árúku 10:38-11:13
5	Árúku 11:14-36
6	Árúku 11:37-12:7
7	Árúku 12:8-34
8	Árúku 12:35-59
9	Árúku 13:1-21
10	Árúku 13:22-14:6
11	Árúku 14:7-35
12	Árúku 15:1-32
13	Árúku 16:1-18
14	Árúku 16:19-17:10
15	Árúku 17:11-37
16	Árúku 18:1-17
17	Árúku 18:18-43
18	Árúku 19:1-27
19	Árúku 19:28-48
20	Árúku 20:1-26
21	Árúku 20:27-47
22	Árúku 21:1-28
23	Árúku 21:29-22:13
24	Árúku 22:14-34
25	Árúku 22:35-53
26	Árúku 22:54-23:12
27	Árúku 23:13-43
28	Árúku 23:44-24:12
29	Árúku 24:13-53
30	Yóni 1:1-28

date	Scripture
1	Yóni 1:29-51
2	Yóni 2:1-25
3	Yóni 3:1-21
4	Yóni 3:22-4:3
5	Yóni 4:4-42
6	Yóni 4:43-54
7	Yóni 5:1-23
8	Yóni 5:24-47
9	Yóni 6:1-21
10	Yóni 6:22-40
11	Yóni 6:41-71
12	Yóni 7:1-29
13	Yóni 7:30-52
14	Yóni 7:53-8:20
15	Yóni 8:21-30
16	Yóni 8:31-59
17	Yóni 9:1-41
18	Yóni 10:1-21
19	Yóni 10:22-42
20	Yóni 11:1-53
21	Yóni 11:54-12:19
22	Yóni 12:20-50
23	Yóni 13:1-30
24	Yóni 13:31-14:14
25	Yóni 14:15-31
26	Yóni 15:1-27
27	Yóni 16:1-33
28	Yóni 17:1-26
29	Yóni 18:1-24
30	Yóni 18:25-19:22
31	Yóni 19:23-42

date	Scripture
1	Yóni 20:1-31
2	Yóni 21:1-25
3	aantá-kwaasi 1:1-26
4	aantá-kwaasi 2:1-47
5	aantá-kwaasi 3:1-26
6	aantá-kwaasi 4:1-37
7	aantá-kwaasi 5:1-42
8	aantá-kwaasi 6:1-15
9	aantá-kwaasi 7:1-29
10	aantá-kwaasi 7:30-50
11	aantá-kwaasi 7:51-8:13
12	aantá-kwaasi 8:14-40
13	aantá-kwaasi 9:1-25
14	aantá-kwaasi 9:26-43
15	aantá-kwaasi 10:1-33
16	aantá-kwaasi 10:34-48
17	aantá-kwaasi 11:1-30
18	aantá-kwaasi 12:1-23
19	aantá-kwaasi 12:24-13:12
20	aantá-kwaasi 13:13-41
21	aantá-kwaasi 13:42-14:7
22	aantá-kwaasi 14:8-28
23	aantá-kwaasi 15:1-35
24	aantá-kwaasi 15:36-16:15
25	aantá-kwaasi 16:16-40
26	aantá-kwaasi 17:1-34
27	aantá-kwaasi 18:1-21
28	aantá-kwaasi 18:22-19:12
29	aantá-kwaasi 19:13-41
30	aantá-kwaasi 20:1-38

date	Scripture
1	aantá-kwaasi 21:1-16
2	aantá-kwaasi 21:17-36
3	aantá-kwaasi 21:37-22:16
4	aantá-kwaasi 22:17-23:10
5	aantá-kwaasi 23:11-35
6	aantá-kwaasi 24:1-27
7	aantá-kwaasi 25:1-27
8	aantá-kwaasi 26:1-32
9	aantá-kwaasi 27:1-20
10	aantá-kwaasi 27:21-44
11	aantá-kwaasi 28:1-31
12	Árómaa 1:1-17
13	Árómaa 1:18-32
14	Árómaa 2:1-24
15	Árómaa 2:25-3:8
16	Árómaa 3:9-31
17	Árómaa 4:1-12
18	Árómaa 4:13-5:5
19	Árómaa 5:6-21
20	Árómaa 6:1-23
21	Árómaa 7:1-14
22	Árómaa 7:15-8:6
23	Árómaa 8:7-21
24	Árómaa 8:22-39
25	Árómaa 9:1-21
26	Árómaa 9:22-10:13
27	Árómaa 10:14-11:12
28	Árómaa 11:13-36
29	Árómaa 12:1-21
30	Árómaa 13:1-14
31	Árómaa 14:1-23

date	Scripture
1	Árómaa 15:1-21
2	Árómaa 15:22-16:7
3	Árómaa 16:8-27
4	1 Kórinti 1:1-17
5	1 Kórinti 1:18-2:5
6	1 Kórinti 2:6-3:4
7	1 Kórinti 3:5-23
8	1 Kórinti 4:1-21
9	1 Kórinti 5:1-13
10	1 Kórinti 6:1-20
11	1 Kórinti 7:1-24
12	1 Kórinti 7:25-40
13	1 Kórinti 8:1-13
14	1 Kórinti 9:1-18
15	1 Kórinti 9:19-10:13
16	1 Kórinti 10:14-11:1
17	1 Kórinti 11:2-16
18	1 Kórinti 11:17-34
19	1 Kórinti 12:1-26
20	1 Kórinti 12:27-13:13
21	1 Kórinti 14:1-17
22	1 Kórinti 14:18-40
23	1 Kórinti 15:1-28
24	1 Kórinti 15:29-58
25	1 Kórinti 16:1-24
26	2 Kórinti 1:1-11
27	2 Kórinti 1:12-2:11
28	2 Kórinti 2:12-17
29	2 Kórinti 3:1-18
30	2 Kórinti 4:1-12
31	2 Kórinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kórinti 5:11-21
2	2 Kórinti 6:1-13
3	2 Kórinti 6:14-7:7
4	2 Kórinti 7:8-16
5	2 Kórinti 8:1-15
6	2 Kórinti 8:16-24
7	2 Kórinti 9:1-15
8	2 Kórinti 10:1-18
9	2 Kórinti 11:1-15
10	2 Kórinti 11:16-33
11	2 Kórinti 12:1-10
12	2 Kórinti 12:11-21
13	2 Kórinti 13:1-14
14	Káresiya 1:1-24
15	Káresiya 2:1-16
16	Káresiya 2:17-3:9
17	Káresiya 3:10-22
18	Káresiya 3:23-4:20
19	Káresiya 4:21-5:12
20	Káresiya 5:13-26
21	Káresiya 6:1-18
22	Évésasi 1:1-23
23	Évésasi 2:1-22
24	Évésasi 3:1-21
25	Évésasi 4:1-16
26	Évésasi 4:17-5:2
27	Évésasi 5:3-33
28	Évésasi 6:1-24
29	Vírípai 1:1-26
30	Vírípai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Vírípaí 2:19-3:6
2	Vírípaí 3:7-4:1
3	Vírípaí 4:2-23
4	Kórosí 1:1-20
5	Kórosí 1:21-2:7
6	Kórosí 2:8-23
7	Kórosí 3:1-17
8	Kórosí 3:18-4:18
9	1 Tésárónaika 1:1-2:9
10	1 Tésárónaika 2:10-3:13
11	1 Tésárónaika 4:1-5:3
12	1 Tésárónaika 5:4-28
13	2 Tésárónaika 1:1-12
14	2 Tésárónaika 2:1-17
15	2 Tésárónaika 3:1-18
16	1 Tímóti 1:1-20
17	1 Tímóti 2:1-15
18	1 Tímóti 3:1-16
19	1 Tímóti 4:1-16
20	1 Tímóti 5:1-25
21	1 Tímóti 6:1-21
22	2 Tímóti 1:1-18
23	2 Tímóti 2:1-21
24	2 Tímóti 2:22-3:17
25	2 Tímóti 4:1-22
26	Táítási 1:1-16
27	Táítási 2:1-14
28	Táítási 2:15-3:15
29	Vírímóni 1:1-25
30	Ípíru 1:1-14
31	Ípíru 2:1-18

date	Scripture
1	Ípíru 3:1-19
2	Ípíru 4:1-13
3	Ípíru 4:14-5:14
4	Ípíru 6:1-20
5	Ípíru 7:1-19
6	Ípíru 7:20-28
7	Ípíru 8:1-13
8	Ípíru 9:1-10
9	Ípíru 9:11-28
10	Ípíru 10:1-18
11	Ípíru 10:19-39
12	Ípíru 11:1-16
13	Ípíru 11:17-31
14	Ípíru 11:32-12:13
15	Ípíru 12:14-29
16	Ípíru 13:1-25
17	Yémési 1:1-18
18	Yémési 1:19-2:17
19	Yémési 2:18-3:18
20	Yémési 4:1-17
21	Yémési 5:1-20
22	1 Pítaa 1:1-12
23	1 Pítaa 1:13-2:10
24	1 Pítaa 2:11-3:7
25	1 Pítaa 3:8-4:6
26	1 Pítaa 4:7-5:14
27	2 Pítaa 1:1-21
28	2 Pítaa 2:1-22
29	2 Pítaa 3:1-18
30	1 Yóni 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yóni 2:1-17
2	1 Yóni 2:18-3:2
3	1 Yóni 3:3-24
4	1 Yóni 4:1-21
5	1 Yóni 5:1-21
6	2 Yóni 1:1-13
7	3 Yóni 1:1-14
8	Yúte 1:1-25
9	paárurain-kwasai 1:1-20
10	paárurain-kwasai 2:1-17
11	paárurain-kwasai 2:18-3:6
12	paárurain-kwasai 3:7-22
13	paárurain-kwasai 4:1-11
14	paárurain-kwasai 5:1-14
15	paárurain-kwasai 6:1-17
16	paárurain-kwasai 7:1-17
17	paárurain-kwasai 8:1-13
18	paárurain-kwasai 9:1-21
19	paárurain-kwasai 10:1-11
20	paárurain-kwasai 11:1-19
21	paárurain-kwasai 12:1-18
22	paárurain-kwasai 13:1-18
23	paárurain-kwasai 14:1-20
24	paárurain-kwasai 15:1-8
25	paárurain-kwasai 16:1-21
26	paárurain-kwasai 17:1-18
27	paárurain-kwasai 18:1-24
28	paárurain-kwasai 19:1-21
29	paárurain-kwasai 20:1-15
30	paárurain-kwasai 21:1-27
31	paárurain-kwasai 22:1-21